Finansiella instrument i distribuerade liggare och vissa frågor om värdepappersavveckling

Betänkande av Kontoföringsutredningen

Stockholm 2023

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 2023:102

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.
Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: Elanders Sverige AB
Tryck och remisshantering: Elanders Sverige AB, Stockholm 2023

ISBN 978-91-525-0846-6 (tryck)
ISBN 978-91-525-0847-3 (pdf)
ISSN 0375-250X

Till statsrådet Niklas Wykman

Regeringen beslutade den 7 juni 2022 att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av reglerna om kontoföring av finansiella instrument och anslutande regelverk i ljuset av den tekniska utvecklingen och den ökade integreringen av Europas värdepappersmarknader (dir. 2022:59).

Till särskild utredare förordnades samma dag justitierådet Sten Andersson.

Som sakkunniga i utredningen förordnades den 19 september 2022 rättssakkunniga Souléf Sigfridsson Sellidj (Finansdepartementet) och Peter Olivecrona (Justitiedepartementet). Som experter förordnades samma dag rådgivaren Jan Dafgård (Finansinspektionen), Global Solution Architect Helen De Geer (Nasdaq Stockholm AB), Senior Advisor Mats Gunnarsson (Euroclear Sweden AB), seniora juristen Therese Mårtensson (Föreningen Svensk Värdepappersmarknad) och seniora ekonomen Lena Wiberg (Sveriges riksbank).

Peter Olivecrona entledigades med verkan fr.o.m. den 11 september 2023. Helen De Geer entledigades med verkan fr.o.m. den 13 februari 2023 och i stället förordnades den 15 mars samma år Chief Risk Officer Eric Sylvén (NGM AB) som expert.

Som huvudsekreterare anställdes fr.o.m. den 1 september 2022 rådmannen Niklas Schüllerqvist. Som sekreterare anställdes fr.o.m. den 1 september 2022 rättssakkunniga Antonia Gergova, fr.o.m. den 17 oktober 2022 regulatory manager Christine Strandberg och fr.o.m. den 14 augusti 2023 ämnesrådet Henrik Lennefeldt.

Utredningen har antagit namnet Kontoföringsutredningen.

Utredaren får härmed överlämna betänkandet *Finansiella instrument i distribuerade liggare och vissa frågor om värdepappersavveckling* (SOU 2023:102). Uppdraget är härmed slutfört.

Stockholm i december 2023

Sten Andersson

/ Niklas Schüllerqvist
Henrik Lennefeldt
Christine Strandberg

Innehåll

Sammanfattning **13**

Summary **19**

1 Författningsförslag **25**

1.1 Förslag till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare 25

1.2 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken 42

1.3 Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken 46

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser av gåva 49

1.5 Förslag till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624) 52

1.6 Förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979) 56

1.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument 57

1.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:158) om investerarskydd 66

1.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:1309) om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden 68

1.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål 69

1.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder 71

1.12 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551) 74

1.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden 85

1.14 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:900) om dödande av förkommen handling 87

1.15 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) 90

1.16 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:484) om en databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna 94

1.17 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet 96

1.18 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton 98

1.19 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden 100

1.20 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:474) om ändring i förmånsrättslagen (1970:979) 103

1.21 Förslag till lag om ändring i lagen (2021:401) om Allmänna arvsfonden 104

1.22 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:786) om ändring i kupongskattelagen (1970:624) 105

2 Utredningens uppdrag och arbete 109

3 Nuvarande ordning 111

3.1 Värdepappersmarknaden 111

3.2 Den finansiella infrastrukturen och efterhandelsprocesser 112
3.2.1 Clearingorganisationer 113
3.2.2 Betalningssystem och avvecklingssystem för betalningar 114
3.2.3 Kontoföring och avvecklingssystem för värdepapper 117
3.2.4 VPC-systemet 123

3.3 Bestämmelser om värdepappersmarknaden och efterhandelsprocesser 129
3.3.1 Regler om handel på värdepappersmarknaden 129
3.3.2 Regler om clearing, avveckling och kontoföring 131

3.4 Bestämmelser om aktiebolag 133

4 Anpassningar till DLT-förordningen 135

4.1 Teknik för distribuerade liggare (DLT) 135
4.1.1 Bakgrund och syfte med DLT-förordningen 135
4.1.2 DLT och liggare 137
4.1.3 Validering och tillgång 138
4.1.4 Blockkedjor 139
4.1.5 Blockkedjor respektive kontobaserade system 142

4.2 Utvecklingen av finansiell infrastruktur för DLT-baserade finansiella instrument 143
4.2.1 DLT-baserade finansiella instrument respektive andra slags kryptotillgångar 143
4.2.2 Schweiz: SIX Digital Exchange 143
4.2.3 Frankrike och Schweiz – Projekt Jura 146
4.2.4 Australien 147
4.2.5 Storbritannien 147
4.2.6 USA 148
4.2.7 Anpassningar till DLT-förordningen i nordiska grannländer 149

4.3 Allmänt om DLT-förordningens innehåll 152

4.4 DLT-förordningens möjligheter till undantag 156
4.4.1 Krav på och undantag för DLT-MTF-plattformar (artikel 4) 156
4.4.2 Krav på och undantag för DLT-SS-system (artikel 5) 157
4.4.3 Krav på och undantag för DLT-TSS-system (artikel 6) 163

4.5 DLT-förordningens allmänna krav..... 164

4.6 Behöriga myndigheter och tillståndsförfarandet..... 164

4.7 Ändringar som rör angränsande rättsakter 165

4.8 Övergripande ställningstaganden 166
4.8.1 Förhållandet mellan DLT-förordningen och svensk rätt..... 166
4.8.2 En ny lag eller ändringar i kontoföringslagen och aktiebolagslagen?..... 169
4.8.3 Villkorade tillstånd och behovet av normgivningsbemyndiganden..... 171
4.8.4 Förhållandet mellan olika typer av DLT-marknadsinfrastrukturer och tillhandahållande av tjänster över gränserna 176

4.9 Tillämpningsområde och definitioner..... 179

4.10 Ändringar i aktiebolagslagen 186
4.10.1 Definitionen av avstämningsbolag..... 186
4.10.2 Anpassning av aktiebolagslagens regler för avstämningsbolag 193

4.11 Registreringsåtgärder, grundläggande krav samt ansvar för innehåll och regelefterlevnad 208

4.12 Civilrättsliga rättsverkningar 221

4.13 Deltagare, förvaltarregistrering och kontoförande institut 231

4.14 Investerar- och borgenärsskydd 243

4.15 Avveckling av betalningar för DLT-baserade finansiella instrument 257

4.16 Tillsyn och ingripanden 264

4.17 Övriga regler i DLT-förordningen och andra EU-rättsakter 277
4.17.1 Förfarandet vid ansökan 277
4.17.2 Behandling av personuppgifter 279
4.17.3 Krav på dokumentation, information, riskhantering och övergångsstrategi 282
4.17.4 Tillämpliga bestämmelser i andra författningar 283
4.17.5 Marknadsmissbruk 286
4.17.6 Ansvaret enligt penningtvättslagstiftningen 288
4.17.7 Ändringarna i andra EU-förordningar 290

4.18 Behovet av ändringar i skattelagstiftningen 291
4.18.1 Skatterättsliga skyldigheter för värdepapperscentraler respektive operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer 291
4.18.2 Kupongskatt 293
4.18.3 Lagstiftningen om utbyte av upplysningar om finansiella konton 297
4.18.4 Skatteförfarandet 300

5 Anpassningar till europeiska standarder och en eventuell anslutning till Target2-Securities (T2S) 307

5.1 Inledning 307

5.2 T2S – bakgrund, huvuddrag och syften 308

5.3 Principerna för T2S 310

5.4 Ramavtalet för T2S 312

5.5 En kort beskrivning av T2S 313

5.6 T2S och det svenska systemet för kontoföring 322

5.7 Behovet av anpassningar i svensk rätt med anledning av ramavtalet 335

5.8 Svenska efterhandelsprocesser i förhållande till europeiska standarder ... 338

5.9 Behovet av anpassningar i svensk rätt med anledning av T2S-standarder ... 346

5.10 SCoRE och andra europeiska standarder ... 363

6 Avslutande av avstämningskonton utan samtycke från kontohavaren ... 369

6.1 Bakgrund ... 369

6.2 Gällande rätt ... 369
6.2.1 Kontoföringslagen ... 369
6.2.2 Bestämmelser för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism ... 372

6.3 Behovet av lagstiftningsåtgärder ... 374

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ... 399

7.1 Ikraftträdande ... 399

7.2 Övergångsbestämmelser ... 399

8 Konsekvenser av utredningens förslag ... 401

8.1 Förslagens syfte och alternativa lösningar ... 402

8.2 Konsekvenser för berörda företag och investerare ... 407

8.3 Konsekvenser för Finansinspektionen, domstolarna och det allmänna ... 414

8.4 Övriga konsekvenser ... 416

8.5 Förenlighet med unionsrätten ... 416

9 Författningskommentar ... 417

9.1 Förslaget till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare ... 417

9.2 Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken ... 454

9.3 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken 457

9.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser av gåva 459

9.5 Förslaget till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624) 461

9.6 Förslaget till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979) 464

9.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument 465

9.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:158) om investerarskydd 479

9.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:1309) om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden 481

9.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål 481

9.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder 482

9.12 Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551) 485

9.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden 498

9.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:900) om dödande av förkommen handling 499

9.15 Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) 501

9.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:484) om en databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna 505

9.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet 506

9.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton 507

9.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden 509

9.20 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:474) om ändring i förmånsrättslagen (1970:979) 511

9.21 Förslaget till lag om ändring i lagen (2021:401) om Allmänna arvsfonden 511

9.22 Förslaget till lag om ändring i lagen (2023:786) om ändring i kupongskattelagen (1970:624) 512

Bilagor

Bilaga 1 Kommittédirektiv 2022:59 517

Bilaga 2 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858, av den 30 maj 2022, om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU 527

Sammanfattning

Värdepappersmarknaden och efterhandelsprocesser

På värdepappersmarknaden sker handel med finansiella instrument på handelsplatser av olika slag. För att transaktionerna ska kunna fullbordas genom att instrument och likvid (pengar) byter ägare, krävs också vissa s.k. efterhandelsprocesser (eng. *post-trade*). Dessa sker inom ramen för den finansiella infrastrukturen som består av bl.a. värdepapperscentraler och deras avvecklingssystem för värdepapper. Enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument (kontoföringslagen) ska en värdepapperscentral under vissa förutsättningar kontoföra finansiella instrument. Det sker genom att värdepapperscentralen för s.k. avstämningskonton för innehavare av sådana instrument i avstämningsregister.

Även centralbanker, i Sveriges fall Riksbanken, har en betydande roll i den finansiella infrastrukturen genom att de tillhandahåller betalningssystem (avvecklingssystem) för stora betalningar. I sådana fall sker avvecklingen av betalningarna i centralbankspengar, dvs. genom debiteringar respektive krediteringar av konton inom centralbanken. Detta har betydelse bl.a. när det gäller likvid som avser transaktioner med finansiella instrument. Inom EU tillhandahåller Europeiska centralbanken (ECB) och de nationella centralbankerna i de medlemsstater som har infört euron som valuta (Eurosystemet) ett sådant betalningssystem.

Distribuerade liggare

Under senare år har det skett en snabb utveckling av kryptotillgångar, som ofta baseras på blockkedjeteknik. EU:s s.k. DLT-förordning har tillkommit mot den bakgrunden och är avsedd att säkerställa att unionens lagstiftning om finansiella tjänster är rustad för den digitala

tidsåldern, bl.a. genom att möjliggöra användning av innovativ teknik vid såväl handel med finansiella instrument som vid efterhandelsprocesserna.

Genom förordningen införs en tidsbegränsad pilotordning. Pilotordningen ger vad som i förordningen benämns operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer en möjlighet till undantag från vissa av de krav som följer av andra EU-rättsakter. Därigenom ska användningen av teknik med distribuerade liggare (DLT) för handel med och avveckling av finansiella instrument kunna testas under friare former men i en reglerad miljö. DLT-förordningen omfattar avvecklingssystem (DLT-SS-system), handelsplattformar (DLT-MTF-plattformar) och system som kombinerar båda dessa (DLT-TSS-system). Endast vissa kategorier av finansiella företag kan få ett särskilt tillstånd att driva sådana DLT-marknadsinfrastrukturer.

De finansiella instrument som kan registreras i en distribuerad liggare och tas upp till handel på en DLT-marknadsinfrastruktur är i huvudsak aktier, skuldförbindelser (obligationer m.m.) och vissa fondandelar.

Sedan tidigare är Finansinspektionen behörig myndighet i Sverige enligt DLT-förordningen.

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå de författningsändringar som bedöms nödvändiga för att anpassa svensk rätt till ny teknik för värdepappershandel och avveckling och DLT-förordningen. Mot den bakgrunden föreslår utredningen en ny lag som ska komplettera DLT-förordningen. Den nya lagen föreslås innehålla bestämmelser som i sak i stor utsträckning motsvarar vad som gäller för kontoförda finansiella instrument enligt kontoföringslagen. Bestämmelserna är dock anpassade till den nya teknik som omfattas av DLT-förordningen, bl.a. på så sätt att de finansiella instrumenten inte med nödvändighet behöver finnas på ett konto och att informationen ska kunna lagras distribuerat (decentraliserat) i olika s.k. noder snarare än i ett enda centralt register. Bestämmelserna i den nya lagen ska som huvudregel ha företräde framför bestämmelser i andra svenska författningar.

Utredningens förslag till en ny lag innehåller bestämmelser om förvaltarregistrering av DLT-baserade finansiella instrument. Det möjliggör att även sådana instrument kan förvaltas av t.ex. en bank (en förvaltare) för en kunds räkning. Vidare föreslås bestämmelser om

grundläggande krav på distribuerade liggare, civilrättsliga rättsverkningar, insyn och tystnadsplikt och tillsyn och ingripanden.

Enligt utredningens förslag ska definitionen av avstämningsbolag i aktiebolagslagen utvidgas till att omfatta även aktiebolag vilkas bolagsordning innehåller förbehåll om att aktierna i bolaget ska vara registrerade i en distribuerad liggare enligt DLT-förordningen, i stället för registrerade i avstämningsregister. Förslaget innebär att det kommer att finnas två olika slag av avstämningsbolag. Enligt förslaget ska den nya lagen innehålla flera nya bestämmelser som avser aktiebolag. Utredningen lämnar också förslag till ändringar i aktiebolagslagen (2005:551) som innebär att distribuerade liggare likställs med avstämningsregister. Förslagen syftar till att möjliggöra att DLT-förordningen kan tillämpas på avsett sätt.

Som en konsekvens av DLT-förordningen föreslås följdändringar och anpassningar i en rad andra författningar, bl.a. i skattelagstiftningen.

En europeisk plattform och europeiska standarder för värdepappersavveckling

Sedan år 2015 driver ECB och Eurosystemet en gemensam plattform för värdepappersavveckling i centralbankspengar. Plattformen, som kallas Target2-Securities (T2S). I september 2021 beslutade Riksbanken att inriktningen för hur Riksbanken framöver ska göra centralbankspengar tillgängliga vid värdepappersavveckling ska vara att detta ska ske genom användning av T2S.

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå de författningsändringar som bedöms nödvändiga för att harmonisera värdepappersmarknadens efterhandelsprocesser till europeiska standarder och möjliggöra en eventuell svensk anslutning till T2S. Utredningen gör bedömningen att det svenska systemet för kontoföring av finansiella instrument kan behållas även vid en anslutning till T2S. Vid en sådan anslutning bör avstämningsregister utgöra i förhållande till T2S separata register. Utredningen lämnar dock ett förslag som avser den situationen att det till följd av ett befarat eller inträffat tekniskt fel eller annat avbrott uppkommer en risk för att en registreringsåtgärd i avstämningsregister blir felaktig. Utöver detta förslag krävs det enligt utredningens mening inga andra författningsändringar för att den svenska värdepapperscentralen ska kunna ansluta sig till ramavtalet för T2S.

I fråga om europeiska standarder för värdepappersavveckling gör utredningen bedömningen att det inte behöver eller inte bör göras några lagändringar i syfte att göra det möjligt för svenska aktörer att tillämpa dessa standarder. Det gäller för såväl de s.k. T2S-standarderna som de s.k. SCoRE-standarderna och andra aktuella europeiska standarder.

Avslutande av avstämningskonton utan samtycke från kontohavaren

Vidare har utredningen haft i uppdrag att ta ställning till om det i kontoföringslagen bör införas en möjlighet att avsluta ett avstämningskonto med okänd ägare i vissa fall och lämna förslag till de författningsändringar som bedöms nödvändiga. Bakgrunden till detta är i huvudsak att det finns konton beträffande vilka det kan vara svårt för ett kontoförande institut (t.ex. en bank) att följa regelverket mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Utredningen föreslår att det införs en möjlighet att avsluta ett avstämningskonto med en okänd kontohavare men att detta ska kunna ske endast under vissa särskilda förutsättningar. Om innehavaren av ett avstämningskonto är okänd, ska ett kontoförande institut ha rätt att låta försälja de finansiella instrumenten på kontot och därmed avsluta kontot, under förutsättning att

- det krävs för att det kontoförande institutet ska kunna fullgöra sina förpliktelser enligt regelverket mot penningtvätt m.m.,
- kontohavaren eller annan som är i kontohavarens ställe inte har begärt några registreringsåtgärder under de sista tio åren före försäljningen,
- de finansiella instrumenten handlas på handelsplats eller en motsvarande marknadsplats utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller det i annat fall finns ett tillförlitligt och kontrollerbart pris för instrumenten,
- det kontoförande institutet först har skickat en underrättelse och kungjort denna.

Institutet ska för kontohavarens räkning förvalta försäljningslikviden, efter avdrag för vissa kostnader. Om någon visar att han eller hon vid tidpunkten för försäljningen hade rätt till de finansiella instrumenten ska institutet betala ut beloppet till denne. När anspråket på en sådan utbetalning har preskriberats, ska beloppet tillfalla Allmänna arvsfonden.

Ikraftträdande

Utredningens förslag föreslås träda i kraft den 1 januari 2025.

Konsekvenser av utredningens förslag

Utredningens förslag förväntas inte medföra några beaktansvärda konsekvenser för Finansinspektionen eller det allmänna i övrigt.

För operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer, deltagare i sådana infrastrukturer och för investerare i DLT-baserade finansiella instrument innebär förslagen avseende anpassningar till DLT-förordningen att det i flera avseenden som utgångspunkt kommer att gälla samma eller liknade regler som i övrigt på värdepappersmarknaden.

Förslaget om det ska vara möjligt att avvakta med registreringsåtgärder vid ett befarat eller inträffat tekniskt fel innebär dels att man minskar risken för ett problem som kan uppkomma vid en svensk anslutning till T2S, dels att man på ett mer generellt plan minskar risken för att materiellt felaktiga uppgifter tas in i ett avstämningsregister.

Förslaget om en möjlighet för kontoförande institut att i vissa fall avsluta ett avstämningskonto utan samtycke när kontohavaren är okänd förväntas minska de problem som sådana konton skulle kunna medföra för ett kontoförande institut när institutet ska fullgöra sina förpliktelser enligt lagstiftningen mot penningtvätt m.m.

Summary

Securities markets and post-trade processes

In securities markets, financial instruments are traded on trading venues of various kinds. For such transactions to be completed or settled through the exchange of the instruments versus the proceeds (cash), certain post-trade processes are required. These processes take place within the framework of the financial infrastructure, which consists of, among other things, central securities depositories (CSDs) and their securities settlement systems. According to the Swedish Central Securities Depositories and Financial Instruments Accounts Act (1998:1479), a central securities depository must, under certain conditions, maintain a register of financial instruments (book-entry securities). This is done by providing securities accounts for holders of such instruments in CSD registers.

Central banks, in Sweden's case the Riksbank, also play a significant role in the financial infrastructure by providing payment systems (settlement systems) for large payments. In such cases, the settlement of payments is carried out in central bank money, i.e. by debits or credits to accounts within the central bank. This is important, for example, in the case of settlement relating to transactions in financial instruments. Within the EU, the European Central Bank (ECB) and the national central banks (NCBs) of the Member States whose currency is the Euro (Eurosystem) provide such a payment system.

Distributed ledgers

In recent years, there has been a rapid development of crypto-assets, which are often based on blockchain technology. The EU's DLT (distributed ledger technology) regulation has been created against this background and is intended to ensure that the EU's financial

services legislation is equipped for the digital age, among other things, by enabling the use of innovative technologies in both the trading of financial instruments and post-trade processes.

The regulation introduces a time-limited pilot regime. The pilot regime provides for, what is referred to in the regulation as operators of DLT market infrastructures, the possibility of exemptions from some of the requirements stemming from other EU legislation. This will allow for a more liberal but regulated environment to test the use of distributed ledger technology (DLT) for trading and settlement of financial instruments. The DLT regulation covers securities settlement systems (DLT SS), multilateral trading facilities (DLT MTFs) and systems that combine both (DLT TSS). Only certain categories of financial undertakings can obtain a specific permission to operate such DLT market infrastructures.

The financial instruments that can be admitted to trading or recorded on a DLT market infrastructure are primarily shares, debt securities (bonds, etc.) and certain units in collective investment undertakings.

Finansinspektionen (the Swedish Financial Supervisory Authority) is the competent authority in Sweden as per the DLT regulation.

The inquiry has been tasked with proposing the legislative amendments deemed necessary to adapt Swedish law to new technology for securities trading and settlement, and the DLT regulation. Against this background, the inquiry proposes a new Act to supplement the DLT regulation. It is proposed that the new Act contain provisions which in substance correspond to a great extent to what applies to book-entry financial instruments under the Central Securities Depositories and Financial Instruments Accounts Act. However, the provisions are adapted to the new technologies covered by the DLT regulation, including the fact that the financial instruments do not necessarily need to be held in an account and that the information can be stored in a distributed (decentralised) manner in different nodes rather than in a single central register. As a general rule, the provisions of the new Act shall take precedence over the provisions in other Swedish statutes.

The inquiry's proposal for a new Act contains provisions on nominee registration of DLT-based financial instruments. This also makes it possible for such instruments to be managed by, for example, a bank (a nominee) on behalf of a client. Furthermore, pro-

visions are proposed on basic requirements for distributed ledgers, private law, transparency and confidentiality, and supervisory powers.

According to the inquiry's proposal, the definition of CSD-registered companies in the Swedish Companies Act (2005:551) would be expanded to also include limited liability companies whose articles of association contain provisions stating that the shares in the company must be registered in a distributed ledger in accordance with the DLT regulation, instead of registered in CSD registers. The proposal means that there will be two different types of CSD-registered companies. According to the proposal, the new Act would contain several new provisions relating to limited liability companies. The inquiry also proposes amendments to the Swedish Companies Act which would mean that distributed ledgers would be equated with CSD registers. The proposals aim to enable the DLT regulation to be applied in the intended manner.

As a consequence of the DLT regulation, consequential amendments and adaptations are proposed to a number of other statutes, including tax legislation.

A European platform and European standards for securities settlement

Since 2015, the ECB and the Eurosystem have been operating a common platform for securities settlement in central bank money. The platform is called Target2-Securities (T2S). In September 2021, the Riksbank decided that the approach to how central bank Swedish krona would be made available in securities settlement in the future would be through the use of T2S.

The inquiry has been tasked with proposing the legislative amendments deemed necessary to harmonise the securities market's post-trade processes to European standards and to enable a possible migration to T2S of the Swedish CSD and krona. The inquiry concludes that the Swedish system of book-entry securities can be retained even with a migration to T2S. In the event of such a migration, the CSD registers should constitute separate registers in relation to T2S. However, the inquiry has a proposal as to possible actions in a situation where there is a risk that an entry in the CSD register becomes incorrect, because of a suspected or actual technical error or

other disruption. In addition to this proposal, the inquiry is of the opinion that no other legislative amendments are required for the Swedish CSD to be able to become a signatory to the framework agreement for T2S.

With regard to European standards for securities settlement, the inquiry finds that there is no need, or should not be any need, to make any legislative amendments in order to make it possible for Swedish market players to apply these standards. This applies both to the T2S standards such as the SCoRE standards and other relevant European standards.

Closing CSD securities accounts without the consent of the account holder

The inquiry has also been tasked with taking a position as to whether the Central Securities Depositories and Financial Instruments Accounts Act should include the possibility of closing a CSD securities account held by an unknown owner in certain cases and submitting proposals for the legislative amendments that are deemed necessary. The main reason for this is that there are accounts for which it may be difficult for an account operator (e.g. a bank) to comply with the regulations on anti-money laundering and terrorist financing.

The inquiry proposes that the possibility of closing a CSD securities account held by an unknown account holder be introduced, but that this should only be possible under certain specific conditions. If the holder of a CSD securities account is unknown, the account operator shall have the right to have the financial instruments in the account sold and thereby close the account, provided that:

- it is required in order for the account operator to be able to fulfil its obligations under the anti-money laundering regulations, etc.,
- the account holder or a person acting on behalf of the account holder has not requested any entry to be performed in the CSD register during the last ten years prior to the sale,
- the financial instruments are traded on a trading venue or an equivalent marketplace outside of the European Economic Area or there is otherwise a reliable and verifiable price for the instruments,

- the account operator has first sent a notification and the details have been made known.

The account operator shall administer the proceeds of sale on behalf of the account holder after a deduction has been made for certain costs. If someone can show that he or she was entitled to the financial instruments at the time of the sale, the account operator shall pay the amount to him or her. When the claim for such a payment has become time-barred, the amount shall accrue to Allmänna arvsfonden (the Swedish Inheritance Fund).

Effective date

It is proposed that the inquiry's proposals enter into force on 1 January 2025.

Consequences of the inquiry's proposals

The inquiry's proposals are not expected to have any significant consequences for Finansinspektionen or the public sector in general.

For operators of DLT market infrastructures, participants in such infrastructures, and investors in DLT-based financial instruments, the proposals regarding adaptations to the DLT regulation mean that in several respects the same or similar regulations will apply as otherwise in the securities market.

The proposal that it should be possible to wait with registration measures in the event of a suspected or actual technical error means firstly, that the risk of a problem that may arise with a Swedish migration to T2S is reduced, and secondly, that on a more general level, the risk of materially misstated information being entered into a CSD register is reduced.

The proposal for an opportunity for an account operator to, in certain circumstances, close a CSD securities account without consent when the account holder is unknown is expected to reduce the problems that such accounts could cause for an account operator when the institution must fulfil its obligations under anti-money laundering legislation, etc.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Syfte och definitioner

1 § Denna lag kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU, i denna lag kallad DLT-förordningen.

Termer och uttryck i denna lag har samma betydelse som i DLT-förordningen.

Med förordningen om värdepapperscentraler i denna lag avses Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012.

Förhållandet till andra författningar

2 § Om en annan lag eller en förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från denna lag, tillämpas denna lag. Bestämmelserna i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring

av finansiella instrument ska inte tillämpas på DLT-baserade finansiella instrument om inte något anges i denna lag.

Trots det som sägs i första stycket ska de bestämmelser i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden som gäller för MTF-plattformar tillämpas även i fråga om DLT-MTF-plattformar.

De bestämmelser som avses i andra stycket ska tillämpas även i fråga om DLT-TSS-system. Detta gäller dock inte bestämmelserna i 2, 3 eller 24 kap. lagen om värdepappersmarknaden, om systemet drivs av en värdepapperscentral.

3 § En operatör av en DLT-MTF-plattform eller ett DLT-TSS-system får medge även andra aktörer än de som anges i 11 kap. 3 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden att vara deltagare på plattformen eller i systemet, under de förutsättningar som anges i artikel 4.2 i DLT-förordningen och på de villkor som beslutas av Finansinspektionen.

4 § En operatör av ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system får medge även andra aktörer än de som anges i 8 § lagen (1999:1309) om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden att vara deltagare i systemet, under de förutsättningar som anges i artikel 5.5 i DLT-förordningen och på de villkor som beslutas av Finansinspektionen.

Behörig myndighet

5 § Finansinspektionen är behörig myndighet enligt DLT-förordningen.

Avgifter

6 § Finansinspektionen får ta ut avgifter för prövning av ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen.

Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer ska med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet.

Grundläggande krav på den distribuerade liggaren

7 § En distribuerad liggare ska utformas på ett sådant sätt att

1. ägaren och i förekommande fall panthavaren samt annan som har särskild rätt till det DLT-baserade finansiella instrumentet, med de begränsningar som gäller i förhållande till andras rättigheter, ska ha möjlighet att förfoga över instrumentet eller rättigheten,

2. äganderätt, panträtt och annan särskild rätt till ett visst DLT-baserat finansiellt instrument framgår av den distribuerade liggaren,

3. det framgår om det DLT-baserade finansiella instrumentet innehas för annans räkning enligt 2 kap.,

4. det i förekommande fall kan anges att

a) innehavaren har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken med uppdrag som omfattar förvaltning av aktier som är registrerade i liggaren,

b) aktier som är registrerade i liggaren företräds av en förvaltare som förordnats enligt 14 kap. 9 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, 24 kap. 10 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden eller 15 kap. 18 § försäkringsrörelselagen (2010:2043),

c) innehavaren har försatts i konkurs,

d) utmätning, kvarstad eller betalningssäkring har beslutats avseende det DLT-baserade finansiella instrument eller avseende panträtt i detta,

e) inskränkning enligt 13 kap. 19 § första stycket 4 eller 14 kap. 21 § första stycket 4 föräldrabalken förekommer, och

5. det är möjligt för även andra än de aktuella DLT-nätverksnoderna att ta del av innehållet i den distribuerade liggaren.

Första stycket 1–4 gäller inte för en distribuerad liggare som ingår i en DLT-MTF-plattform.

En operatör av ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system ska se till att de uppgifter som avses första stycket 2–4 anges i den distribuerade liggaren.

I 4 kap. 6 § finns särskilda bestämmelser om registrering av aktier.

Förbud mot utfärdande av vissa handlingar

8 § För DLT-baserade finansiella instrument får inte utfärdas aktiebrev, emissionsbevis, interimsbevis, teckningsoptionsbevis eller optionsbevis som avses i aktiebolagslagen (2005:551) eller skuldebrev eller

motsvarande handling. Har en sådan handling utfärdats, gäller den inte som förbindelse. Bestämmelserna i aktiebolagslagen gäller inte heller för handlingen.

Första stycket ska inte tillämpas i fråga om finansiella instrument som är utfärdade i ett annat land än Sverige.

Om ett aktiebrev, ett skuldebrev eller en annan motsvarande handling har utfärdats för ett sådant instrument som avses i andra stycket, ska handlingen vara inlämnad för förvaring hos operatören av en DLT-marknadsinfrastruktur eller för detta företags räkning innan registrering i en distribuerad liggare får ske, om det inte på annat sätt är säkerställt att handlingen inte kommer i omlopp. Handlingen ska vara kvar i sådant förvar så länge instrumentet är registrerat i en distribuerad liggare.

Upphörande av registrering

9 § Upphör DLT-baserade finansiella instrument att vara registrerade i en distribuerad liggare till följd av att ett avstämningsförbehåll har tagits bort eller att avtalet mellan emittenten och operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen har upphört att gälla, är operatören skyldig att till emittenten eller till en annan operatör eller en värdepapperscentral som emittenten anvisar lämna upplysning om innehållet i den distribuerade liggaren.

I så fall ska operatören se till att samtliga innehavare av rättigheter eller förvaltare som har registrerats i den distribuerade liggaren underrättas.

Personuppgiftsansvar

10 § En operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur är personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter i infrastrukturen.

2 kap. Förvaltarregistrering

Antagande av förvaltare

1 § En operatör av ett DLT-SS-system eller DLT-TSS-system får medge att sådana juridiska personer som avses i 3 kap. 7 § första stycket lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument registreras som förvaltare av DLT-baserade finansiella instrument.

Vid medgivanden enligt första stycket ska operatören tillämpa de krav för deltagande som anges i artikel 33.1 i förordningen om värdepapperscentraler.

Rättsverkningar

2 § För förvaltarregistrerade DLT-baserade finansiella instrument tillämpas 3 kap.

Det som sägs i 3 kap. 1 och 4 §§ om den som är antecknad som ägare i en distribuerad liggare ska i stället avse förvaltaren.

Om förvaltaren underrättas om att ett DLT-baserat finansiellt instrument har överlåtits eller pantsatts, inträder samma rättsverkningar som om överlåtelsen eller pantsättningen hade validerats genom en konsensusmekanism.

3 § Ett pantsatt eller utmätt DLT-baserat finansiellt instrument får inte förvaltarregistreras utan panthavarens respektive Kronofogdemyndighetens samtycke.

Skyldighet att lämna upplysningar till en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur

4 § På begäran av en operatör av ett DLT-SS-system eller DLT-TSS-system ska en förvaltare lämna uppgifter till operatören om de aktieägare vars aktier den förvaltar. Uppgifterna ska avse aktieägarnas namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress. Förvaltaren ska dessutom ange det antal aktier av olika slag som varje aktieägare äger. Uppgifterna ska avse förhållandena vid den tidpunkt som operatören bestämmer.

Operatören ska på begäran av ett avstämningsbolag kräva in sådana uppgifter om bolagets aktieägare som avses i första stycket.

Ett avstämningsbolag har rätt att hos operatören få tillgång till de uppgifter som har lämnats om bolagets aktieägare.

Om det finns särskilda skäl, får Finansinspektionen medge en förvaltare undantag från den uppgiftsskyldighet som följer av första och andra styckena.

Aktieägarsammanställning

5 § Hos en sådan operatör som avses i 1 § första stycket ska det för varje avstämningsbolag finnas en sammanställning över aktieägare med mer än femhundra förvaltarregistrerade aktier i bolaget. Sammanställningen ska innehålla de uppgifter som anges i 4 § första stycket. En utskrift av sammanställningen ska hållas tillgänglig för var och en hos bolaget och hos operatören. Utskriften får inte vara äldre än tre månader. Var och en som begär det har vid var tid rätt att mot ersättning för kostnaderna få en aktuell utskrift av sammanställningen från operatören.

3 kap. Rättsverkningar

Äganderättspresumtion

1 § Den som är antecknad som ägare i en distribuerad liggare ska, med de begränsningar som framgår av liggaren, anses ha rätt att förfoga över det DLT-baserade finansiella instrumentet.

Tidpunkten för rättsverkan mot tredjeman av en överlåtelse

2 § Om en överlåtelse av ett DLT-baserat finansiellt instrument har validerats genom en konsensusmekanism, får instrumentet därefter inte tas i anspråk av överlåtarens borgenärer för andra rättigheter än sådana som var registrerade i den distribuerade liggaren dessförinnan.

3 § Om samma DLT-baserade finansiella instrument har överlåtits till flera var för sig, har den överlåtelse företräde som validerades först genom det förfarande som avses i 2 §.

Valideringen ger dock inte en överlåtelse företräde framför en tidigare överlåtelse, om förvärvaren när valideringen skedde kände till eller borde ha känt till den tidigare överlåtelsen.

Första och andra styckena ska tillämpas även på förvärv genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärvssätt när fråga uppkommer om företrädet mellan ett sådant förvärv och en senare överlåtelse.

Överlåtelse av någon annan än ägaren

4 § En överlåtelse av ett DLT-baserat finansiellt instrument som har gjorts av någon annan än ägaren är giltig, om

1. överlåtaren vid tidpunkten för överlåtelsen var antecknad som ägare till instrumentet i den distribuerade liggaren, och
2. förvärvaren, när överlåtelsen validerades genom en konsensusmekanism, varken kände till eller borde ha känt till att överlåtaren inte ägde instrumentet.

Första stycket ska tillämpas även vid överlåtelse från den som ägde det DLT-baserade finansiella instrumentet men som saknade rätt att förfoga över instrumentet genom överlåtelse.

Behörighet att ta emot betalning

5 § Den som på förfallodagen eller på fastställd avstämningsdag är antecknad i en distribuerad liggare som ägare eller i andra fall berättigad att ta emot betalning för en sådan skuldförbindelse som avses i artikel 3.1 första stycket b i DLT-förordningen ska anses ha rätt att ta emot betalningen.

Betalningen är dock inte giltig, om gäldenären insåg eller borde ha insett att betalningsmottagaren inte var berättigad att ta emot betalning för skuldförbindelsen.

Pantsättning

6 § Bestämmelserna i 1–4 §§ ska tillämpas även vid pantsättning.

Särskilda bestämmelser om pantsättning av finansiella instrument finns i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument.

Lagval

7 § Vid överlåtelse, pantsättning eller annat förfogande över DLT-baserade finansiella instrument ska, beträffande rättsverkningarna i förhållande till andra än parterna, lagen i det land där operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen har sin hemvist tillämpas. Detsamma gäller vid annat förfogande över sådana instrument.

4 kap. Särskilda bestämmelser om aktier och skuldebrev

Aktier i avstämningsbolag

1 § I 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551) finns bestämmelser om aktier i avstämningsbolag.

Aktier i svenska bolag som inte är avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § första stycket 2 aktiebolagslagen får inte registreras i en distribuerad liggare.

Bestämmelserna i denna lag om aktier i avstämningsbolag ska tillämpas också på följande rättigheter i sådana bolag, nämligen

1. fondaktierätt och teckningsrätt som avses i 11 kap. 4 § aktiebolagslagen samt företrädesrätt att delta i emission som avses i 11 kap. 8 § andra stycket aktiebolagslagen,
2. rätt på grund av teckning av aktier vid nyemission av aktier enligt 13 kap. aktiebolagslagen, och
3. rätt på grund av teckning av aktier med utnyttjande av optionsrätt enligt 14 kap. aktiebolagslagen.

Övergång till registrering i en distribuerad liggare

2 § I fråga om aktiebolag som övergår till att bli avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § första stycket 2 aktiebolagslagen (2005:551) gäller följande.

När det gäller aktiebolag som inte tidigare har varit avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § första stycket 1 aktiebolagslagen tillkommer behörigheten att första gången antecknas som aktieägare eller förvaltare i en distribuerad liggare den som visar upp ett aktiebrev och enligt 6 kap. 8 § aktiebolagslagen eller på annat sätt styrker sitt förvärv. Aktiebrevet ska makuleras på betryggande sätt av operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen. Detta ska tillämpas på motsvarande sätt i fråga om interimsbevis och emissionsbevis som ett aktiebolag har utfärdat innan denna lag blev tillämplig på bolaget.

När det gäller aktiebolag som tidigare har varit avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § första stycket 1 aktiebolagslagen tillkommer behörigheten att första gången antecknas som aktieägare eller förvaltare i en distribuerad liggare den som tidigare har varit antecknad som aktieägare eller förvaltare på ett avstämningskonto.

3 § Om det i annat fall än som anges i 2 § är fråga om en rättighet enligt 1 § tredje stycket som har utfärdats av ett aktiebolag innan denna lag blev tillämplig på rättigheten, är den som styrker sitt förvärv behörig att första gången antecknas som ägare eller förvaltare av rättigheten i en distribuerad liggare.

4 § Om ett emissionsbevis eller teckningsoptionsbevis har utfärdats för en rättighet som avses i 11 kap. aktiebolagslagen (2005:551) innan denna lag blev tillämplig på rättigheten gäller följande. Behörighet att första gången antecknas som ägare eller förvaltare av rättigheten på ett konto för skuldförbindelser tillkommer den som visar upp beviset och enligt 6 kap. 8 § aktiebolagslagen eller på annat sätt styrker sitt förvärv. Beviset ska makuleras på betryggande sätt av operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen.

Makulering av handlingar

5 § En handling som har makulerats enligt 2 eller 4 § ska förvaras av operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen i original eller kopia i minst tio år.

Särskilt om registrering av aktier

6 § Utöver det som följer av 1 kap. 7 § ska i en distribuerad liggare när det gäller aktier anges

1. för varje aktie om full betalning har erlagts för aktien till avstämningsbolaget,
2. till vilket slag varje aktie hör, om aktier av olika slag kan finnas enligt bolagsordningen,
3. om en aktie av visst slag kan omvandlas till en aktie av annat slag,
4. förbehåll att aktieägare eller annan ska vara berättigad att lösa aktie som övergår till ny ägare,
5. utbetalning som görs vid inlösen av en aktie eller minskning av aktiens kvotvärde eller vid skifte av bolagets tillgångar,
6. namn, personnummer och postadress för förmyndare eller god man för aktieägare och för konkursförvaltare i aktieägares konkurs,
7. uppgift om att Kronofogdemyndigheten verkställer utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende aktierna, och
8. namn, personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress för den som på grund av pantsättning, uppdrag eller villkor i testamente eller gåvobrev har rätt att i stället för den i aktieboken införde aktieägaren lyfta utdelning och vid fondemission ta emot ny aktie samt utöva företrädesrätt att delta i emission.

5 kap. Insyn och tystnadsplikt

Tystnadsplikt

1 § Den som är eller har varit knuten till en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur som anställd eller uppdragstagare får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon i anställningen eller under uppdraget har fått veta om någon annans affärsförhållanden eller personliga förhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Uppgiftsskyldighet

2 § En operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur är skyldig att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Bestämmelser om skyldighet för svenska operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer att lämna uppgifter till överförmyndaren finns i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

3 § Om Finansinspektionen finner anledning att anta att en bestämmelse i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 av den 16 april 2014 om marknadsmissbruk (marknadsmissbruksförordning) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/6/EG och kommissionens direktiv 2003/124/EG, 2003/125/EG och 2004/72/EG har överträtts eller åklagare finner anledning att anta att brott enligt lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden har begåtts, ska en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur på begäran lämna inspektionen eller åklagaren besked om innehållet i en distribuerad liggare i den omfattning det har anknytning till överträdelsen. Beskedet ska lämnas utan avgift.

Uppgifter som ska anmälas enligt artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 får genom automatisk databehandling lämnas ut till det insynsregister som förs enligt 2 kap. 3 § lagen (2016:1306) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning.

Meddelandeförbud

4 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 § får besluta att operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen eller operatörens styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 2 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp

i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som har ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Ansvarsbestämmelse

5 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot ett meddelandeförbud enligt 4 §.

6 kap. Tillsyn och ingripanden

Tillsynens omfattning

1 § Av 1 kap. 5 § denna lag och artikel 12 i DLT-förordningen följer att Finansinspektionen utövar tillsyn över operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer som av inspektionen har fått särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen.

Skyldighet att lämna uppgifter

2 § En operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur ska lämna Finansinspektionen upplysningar om sin verksamhet och därmed sammanhängande omständigheter i den omfattning som inspektionen begär. Om Finansinspektionen begär det, ska uppgifter av betydelse för statistik eller liknande ändamål i stället lämnas till Statistiska centralbyrån på det sätt och i den omfattning som inspektionen bestämmer.

Tillsynsbefogenheter

Föreläggande om att lämna uppgifter

3 § För tillsynen över att bestämmelserna i denna lag följs, liksom bestämmelserna i DLT-förordningen och andra författningar som reglerar verksamheten, får Finansinspektionen förelägga

1. ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat, och
2. den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig till förhör på tid och plats som inspektionen bestämmer.

Första stycket gäller inte i den utsträckning uppgiftslämnandet skulle strida mot den i lag reglerade tystnadsplikten för advokater.

Föreläggande att upphöra med viss verksamhet

4 § Om någon i Sverige driver sådan verksamhet som kräver särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen utan att vara berättigad till det, ska Finansinspektionen förelägga denne att upphöra med verksamheten. Finansinspektionen får även besluta om att denne ska betala en sanktionsavgift enligt 13 §.

Om det är osäkert om DLT-förordningen är tillämplig på en viss verksamhet, får Finansinspektionen förelägga den som driver verksamheten att lämna de upplysningar om verksamheten som inspektionen behöver för att bedöma om så är fallet.

Ett föreläggande enligt denna paragraf som avser en utländsk juridisk person får även riktas mot den som i Sverige är verksam för företagets räkning.

Vite

5 § Ett föreläggande enligt denna lag får förenas med vite.

Platsundersökning

6 § Om det finns skäl för det, får Finansinspektionen genomföra en platsundersökning hos en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur.

Sammankallande av styrelse eller stämma

7 § Finansinspektionen får sammankalla styrelsen i en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur. Inspektionen får även begära att styrelsen kallar till extra stämma. Om styrelsen inte rättar sig efter en sådan begäran, får inspektionen utfärda kallelsen.

Finansinspektionen får närvara vid en stämma och vid ett sådant styrelsesammanträde som inspektionen har sammankallat samt delta i överläggningarna.

Förordnande av revisorer

8 § Finansinspektionen får förordna en eller flera revisorer att tillsammans med övriga revisorer delta i revisionen av en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur. Inspektionen får när som helst återkalla ett sådant förordnande och utse en ny revisor.

Revisorn har rätt till skäligt arvode av operatören för sitt arbete. Storleken på arvodet beslutas av Finansinspektionen.

Ingripanden

Överträdelser

9 § Finansinspektionen ska ingripa om en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur har åsidosatt sina skyldigheter enligt denna lag, DLT-förordningen eller andra författningar som reglerar verksamheten.

I sådana fall ska 10–21 §§ och de artiklar i DLT-förordningen som anges i dessa bestämmelser tillämpas.

Föreläggande om rättelse

10 § Finansinspektionen får förelägga den som har åsidosatt sina skyldigheter enligt denna lag, DLT-förordningen eller andra författningar som reglerar verksamheten att inom viss tid vidta en viss åtgärd för att komma till rätta med situationen eller att upphöra med ett visst agerande.

Återkallelse av ett särskilt tillstånd och varning

11 § I artiklarna 8.12, 9.12 och 10.12 i DLT-förordningen finns bestämmelser om återkallelse av ett särskilt tillstånd för operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer vid bland annat överträdelser av bestämmelser i förordningen.

Vid andra överträdelser av bestämmelser i DLT-förordningen än de som avses i första stycket och vid överträdelser av bestämmelser i denna lag eller andra författningar som reglerar operatörens verksamhet, får Finansinspektionen meddela varning.

12 § Vid återkallelse av ett särskilt tillstånd för en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur får Finansinspektionen besluta om hur verksamheten ska avvecklas.

Sanktionsavgift

13 § Om Finansinspektionen har meddelat beslut om varning enligt 11 § andra stycket, får inspektionen besluta att en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur ska betala en sanktionsavgift. Finansinspektionen får också besluta om sanktionsavgift, om inspektionen har beslutat om föreläggande enligt 4 § första stycket.

Avgiften tillfaller staten.

14 § En sanktionsavgift för en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur ska fastställas till högst

1. ett belopp som per den 24 juli 2014 i svenska kronor motsvarade 20 miljoner euro,
2. två gånger den vinst som operatören har erhållit till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller
3. tio procent av operatörens eller, i förekommande fall, koncernens omsättning närmast föregående räkenskapsår.

Om överträdelsen har skett under operatörens första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas.

Avgiften får inte vara så stor att operatören därefter inte uppfyller kapitalkraven i artikel 47.1 i förordningen om värdepapperscentraler eller kraven i 6 kap. 1 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller 8 kap. 3 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden.

Val av sanktion

15 § Vid valet av sanktion ska Finansinspektionen ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. Särskild hänsyn ska tas till graden av ansvar för den som har begått överträdelsen och skador som har uppkommit till följd av överträdelsen.

Finansinspektionen får avstå från ingripande om en överträdelse är ringa eller ursäktlig, om operatören gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot operatören och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

16 § Utöver det som anges i 15 § ska det i förmildrande riktning beaktas om den som har begått överträdelsen i väsentlig mån genom ett aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning.

I försvårande riktning ska det beaktas om den som har begått överträdelsen tidigare har gjort sig skyldig till sådana överträdelser som avses i 9 § första stycket. Vid denna bedömning ska särskild vikt fästas vid om överträdelserna är likartade och den tid som har gått mellan de olika överträdelserna.

17 § När sanktionsavgiftens storlek fastställs, ska särskild hänsyn tas till sådana omständigheter som anges i 15 och 16 §§ samt till operatörens finansiella ställning och, om det går att fastställa, den vinst som operatören har erhållit till följd av regelöverträdelsen eller de kostnader som har undvikits.

Verkställighet av beslut om sanktionsavgift

18 § En sanktionsavgift ska betalas till Finansinspektionen inom 30 dagar efter det att beslutet om den har fått laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet.

19 § Om en sanktionsavgift inte har betalats inom den tid som anges i 18 §, får beslutet om avgift verkställas enligt utsökningsbalken.

20 § Om en sanktionsavgift inte har betalats inom den tid som anges i 18 §, ska Finansinspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

21 § En sanktionsavgift som har påförts faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet om avgiften fick laga kraft.

7 kap. Bemyndiganden

1 § Regeringen får meddela föreskrifter om de avgifter som avses i 1 kap. 6 §. Regeringen får också föreskriva att Finansinspektionen ska ha direktåtkomst till en distribuerad liggare för inhämtande av uppgifter som avses i 6 kap. 3 § första stycket och som har anknytning till ett ärende hos inspektionen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. handläggningen av ärenden om ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen,
2. hur uppgifter enligt 6 kap. 2 § första stycket ska lämnas, och
3. hur skyldigheten att lämna sådana besked till Finansinspektionen som avses i 6 kap. 3 § första stycket ska fullgöras.

8 kap. Överklagande

1 § Finansinspektionens beslut enligt denna lag och DLT-förordningen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut i ärenden som avses i 6 kap. 4 § andra stycket och 7 § får dock inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om förbud eller föreläggande enligt 6 kap. 4 och 10 §§ eller om återkallelse enligt 6 kap. 11 § första stycket ska gälla omedelbart.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.
2. Ingripanden enligt denna lag får inte avse överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet.

1.2 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 19 §, 14 kap. 21 § och 16 kap. 10 a § föräldrabalken[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 kap.	
19 §[2]	
Om det av någon särskild anledning behövs för att trygga förvaltningen, får överförmyndaren	
1. besluta att 3–7 §§ ska tillämpas även i andra fall än som följer av 2 §,	
2. begränsa möjligheten att ta ut pengar som har satts in hos bank, kreditmarknadsföretag eller värdepappersbolag, utöver vad som följer av 8 §,	
3. besluta att värdehandlingar ska förvaras och förvaltas av ett värdepappersinstitut enligt lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden eller ett motsvarande utländskt institut som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersinstitut i Sverige,	
4. genom meddelande till en värdepapperscentral, den som för ett register enligt 4 kap. 11 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder eller enligt 12 kap. 5 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder eller den som har registrerats som förvaltare av finansiella instrument eller andelar i värdepappersfonder eller i specialfonder, begränsa föräldrars möjlighet att förfoga över rättigheter som registreras i avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finan-	4. genom meddelande till en värdepapperscentral, *en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur*, den som för ett register enligt 4 kap. 11 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder eller enligt 12 kap. 5 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder eller den som har registrerats som förvaltare av finansiella instrument eller andelar i värdepappersfonder eller i specialfonder, begränsa föräldrars möjlighet att förfoga över rättigheter som registreras i avstämningsregister enligt lagen (1998:1479)

[1] Balken omtryckt 1995:974.
[2] Senaste lydelse 2016:43.

siella instrument eller i motsvarande utländskt register eller som avses i lagen om värdepappersfonder eller i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder, och

om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument eller i motsvarande utländskt register *eller i en distribuerad liggare* eller som avses i lagen om värdepappersfonder eller i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder, och

5. genom meddelande till den som ska betala pengar till den omyndige besluta att pengarna ska sättas in hos bank eller kreditmarknadsföretag.

Meddelas beslut enligt första stycket 3, ska föräldrarna träffa avtal med ett värdepappersinstitut på villkor som överförmyndaren har godkänt.

Ett värdepappersinstitut är skyldigt att träffa ett sådant avtal om förvaring och förvaltning som avses i andra stycket. Avtalet får inte träffas på sämre villkor än de som värdepappersinstitutet erbjuder andra enskilda personer vid samma typ av avtal.

14 kap.

21 §[3]

Om det behövs för att trygga förvaltningen, får överförmyndaren

1. begränsa möjligheten att ta ut pengar som har satts in hos bank, kreditmarknadsföretag eller värdepappersbolag, utöver vad som följer av 8 §,

2. besluta att värdehandlingar ska förvaras och förvaltas av ett värdepappersinstitut enligt lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden eller ett motsvarande utländskt institut som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersinstitut i Sverige,

3. genom meddelande till den som ska betala pengar till den enskilde besluta att pengarna ska sättas in hos bank eller kreditmarknadsföretag, och

4. genom meddelande till en värdepapperscentral, den som för ett register enligt 4 kap. 11 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder eller enligt 12 kap. 5 § la-

4. genom meddelande till en värdepapperscentral, *en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur,* den som för ett register enligt 4 kap. 11 § lagen (2004:46) om

[3] Senaste lydelse 2016:43.

gen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder eller den som har registrerats som förvaltare av finansiella instrument eller andelar i värdepappersfonder eller i specialfonder, begränsa ställföreträdarens möjlighet att förfoga över rättigheter som registreras i avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument eller i motsvarande utländskt register eller som avses i lagen om värdepappersfonder eller i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder.

värdepappersfonder eller enligt 12 kap. 5 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder eller den som har registrerats som förvaltare av finansiella instrument eller andelar i värdepappersfonder eller i specialfonder, begränsa ställföreträdarens möjlighet att förfoga över rättigheter som registreras i avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument eller i motsvarande utländskt register *eller i en distribuerad liggare* eller som avses i lagen om värdepappersfonder eller i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder.

Meddelas beslut enligt första stycket 2, ska ställföreträdaren träffa avtal med ett värdepappersinstitut på villkor som överförmyndaren har godkänt.

Ett värdepappersinstitut är skyldigt att träffa ett sådant avtal om förvaring och förvaltning som avses i andra stycket. Avtalet får inte träffas på sämre villkor än de som värdepappersinstitutet erbjuder andra enskilda personer vid samma typ av avtal.

16 kap.

10 a §[4]

En bank är skyldig att på begäran lämna överförmyndaren de uppgifter som behövs för överförmyndarens tillsynsverksamhet.

Första stycket gäller också kreditmarknadsföretag, värdepappersbolag, svenska värdepapperscentraler, kontoförande institut, fondbolag, AIF-förvaltare, förvaringsinstitut och utländska före-

Första stycket gäller också kreditmarknadsföretag, värdepappersbolag, svenska värdepapperscentraler, kontoförande institut, *svenska operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer,* fondbolag, AIF-förvaltare, förvaringsinstitut

[4] Senaste lydelse 2020:1027.

tag som driver motsvarande verksamhet från en filial i Sverige.	och utländska företag som driver motsvarande verksamhet från en filial i Sverige.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

1.3 Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 30 § och 6 kap. 2 § utsökningsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	4 kap.
	30 §[1]
Utmätning medför förmånsrätt i och med beslutet, om inte annat följer av andra, fjärde, femte *eller* sjätte stycket eller 7 kap. 13 §.	Utmätning medför förmånsrätt i och med beslutet, om inte annat följer av andra, fjärde, femte, sjätte *eller sjunde* stycket eller 7 kap. 13 §.

Utmätning av här i landet registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg eller fast egendom medför inte förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag. Upptas på samma inskrivningsdag mer än ett sådant ärende, ska den utmätning som skedde först ha företräde. Om här i landet registrerat skepp eller luftfartyg som har utmätts här blir utmätt i ett annat land innan det har tagits om hand av Kronofogdemyndigheten, ska den rätt som har vunnits genom den förra utmätningen gälla som panträtt.

Utmätning av fast egendom eller av luftfartyg i vilket en rättighet skrivits in i inskrivningsregistret för luftfartyg ger företräde framför rättighet i egendomen, om ärende angående anteckning om utmätningen tas upp senast på den inskrivningsdag då inskrivning av rättigheten söks.

Utmätning av en rättighet som är registrerad enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument medför förmånsrätt genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Utmäts en rättighet som förvaltas enligt 3 kap. i nämnda lag inträder förmånsrätten i stället genom underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Detsamma gäller om utmätningen avser en panträtt i en rättighet som förvaltas enligt det kapitlet.

Utmätning av ett elcertifikat eller en rättighet som är registrerad enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat medför förmånsrätt genom registrering av utmätningen enligt den lagen.

[1] Senaste lydelse 2020:1175.

Utmätning av en utsläppsrätt eller en rättighet som är registrerad enligt kommissionens delegerade förordning (EU) 2019/1122 av den 12 mars 2019 om komplettering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG vad gäller unionsregistrets funktion medför förmånsrätt genom kontoföringsmyndighetens beslut om avstängning av tillträdesrätten till kontot på grund av utmätningen.

Utmätning av en rättighet som är registrerad enligt lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare medför förmånsrätt genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Utmäts en rättighet som förvaltas enligt 2 kap. i nämnda lag, inträder förmånsrätten i stället genom underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Detsamma gäller om utmätningen avser en panträtt i en rättighet som förvaltas enligt det kapitlet.

6 kap.

2 §[2]

Pengar samt löpande skuldebrev och annan handling, vars uppvisande utgör villkor för rätt att kräva betalning eller begära att någon annan förpliktelse fullgörs, ska tas i förvar.

Utmäts pantbrev i skepp eller fastighet eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg hos den intecknade egendomens ägare, ska pantbrevet eller inteckningshandlingen tas i förvar. Om beslutet om utmätning av pantbrev avser ett datapantbrev, ska Kronofogdemyndigheten begära att den statliga lantmäterimyndigheten beslutar att sådana registreringsåtgärder som anges i 7–8 §§ lagen (1994:448) om pantbrevsregister inte får vidtas eller att den statliga lantmäterimyndigheten utfärdar ett skriftligt pantbrev enligt 8 § nämnda lag.

Om det kan antas att en sådan handling som avses i första eller andra stycket undanhålls eller har förkommit, ska i stället sekundo-

[2] Senaste lydelse 2020:1175.

gäldenären eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än Kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

Utmätning av en rättighet som är registrerad enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument ska säkerställas genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Utmäts en rättighet som förvaltas enligt 3 kap. nämnda lag, ska säkerställandet i stället ske genom underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Detsamma gäller om utmätningen avser en panträtt i en rättighet som förvaltas enligt det kapitlet.

Utmätning av ett elcertifikat eller en rättighet som är registrerad enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat ska säkerställas genom registrering av utmätningen enligt den lagen.

Utmätning av en utsläppsrätt eller en rättighet som är registrerad enligt kommissionens delegerade förordning (EU) 2019/1122 av den 12 mars 2019 om komplettering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG vad gäller unionsregistrets funktion ska säkerställas genom kontoföringsmyndighetens beslut om avstängning av tillträdesrätten till kontot på grund av utmätningen.

Utmätning av en rättighet som är registrerad enligt lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare ska säkerställas genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Utmäts en rättighet som förvaltas enligt 2 kap. nämnda lag, ska säkerställandet i stället ske genom underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Detsamma gäller om utmätningen avser en panträtt i en rättighet som förvaltas enligt det kapitlet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser av gåva

Härigenom föreskrivs att 2 och 3 §§ lagen (1936:83) angående vissa utfästelser av gåva ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §[1]	
Har genom ett skuldebrev eller på annat sätt en gåva utfästs i pengar eller lösören, fullbordas gåvan genom att det som utfästs kommer i gåvotagarens besittning. I fråga om skepp, skeppsbygge eller luftfartyg gäller i stället att gåvan fullbordas genom att inskrivning för förvärvet söks enligt särskilda föreskrifter. Har genom ett skuldebrev eller på annat sätt en gåva utfästs i en rättighet som registreras enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, fullbordas gåvan genom att rättigheten registreras för gåvotagaren enligt bestämmelserna i den lagen eller, om rättigheten förvaltas enligt 3 kap. i den lagen, genom att förvaltaren underrättas om utfästelsen.	Har genom ett skuldebrev eller på annat sätt en gåva utfästs i pengar eller lösören, fullbordas gåvan genom att det som utfästs kommer i gåvotagarens besittning. I fråga om skepp, skeppsbygge eller luftfartyg gäller i stället att gåvan fullbordas genom att inskrivning för förvärvet söks enligt särskilda föreskrifter. Har genom ett skuldebrev eller på annat sätt en gåva utfästs i en rättighet som registreras enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, fullbordas gåvan genom att rättigheten registreras för gåvotagaren enligt bestämmelserna i den lagen eller, om rättigheten förvaltas enligt 3 kap. i den lagen, genom att förvaltaren underrättas om utfästelsen. *Har genom ett skuldebrev eller på annat sätt en gåva utfästs i en rättighet som registreras enligt lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare, fullbordas gåvan genom att rättigheten registreras*

[1] Senaste lydelse 2016:45.

för gåvotagaren enligt bestämmelserna i den lagen eller, om rättigheten förvaltas enligt 2 kap. i den lagen, genom att förvaltaren underrättas om utfästelsen.

3 §[2]

Om någon ger bort aktiebrev eller löpande skuldebrev eller annan handling vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller för utövande av annan rättighet, fullbordas gåvan genom att gåvotagaren får handlingen i sin besittning. Om en fordran enligt en sådan handling efterskänks, fullbordas gåvan först när handlingen återställts eller gjorts obrukbar.

Om någon ger bort en rättighet som registreras enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, fullbordas gåvan genom att rättigheten registreras för gåvotagaren enligt bestämmelserna i den lagen eller, om rättigheten förvaltas enligt 3 kap. 7–13 §§ sistnämnda lag, genom att förvaltaren underrättas om gåvan. Om en fordran som registreras enligt sistnämnda lag efterskänks, fullbordas gåvan genom registrering eller underrättelse i enlighet med vad nu sagts.

Om någon ger bort en rättighet som registreras enligt lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare, fullbordas gåvan genom att rättigheten registreras för gåvotagaren enligt bestämmelserna i den lagen eller, om rättigheten förvaltas enligt 2 kap. sistnämnda lag, genom att förvaltaren underrättas om gåvan. Om en fordran som registreras enligt sistnämnda lag efterskänks, fullbordas gåvan genom registrering eller underrättelse i enlighet med vad nu sagts.

[2] Senaste lydelse 2016:45.

Om någon ger bort en annan fordran än som anges i första *eller* andra stycket, fullbordas överlåtelsen genom att gäldenären underrättas av givaren. Om gåvan har tillkommit genom skriftlig utfästelse som anges i 1 § första stycket, eller under sådana särskilda omständigheter som avses där, och om underrättelse sker genom gåvotagaren, anses överlåtelsen också fullbordad. Om en sådan fordran efterskänks, anses gåvan strax såsom fullbordad.	Om någon ger bort en annan fordran än som anges i första, andra *eller tredje* stycket, fullbordas överlåtelsen genom att gäldenären underrättas av givaren. Om gåvan har tillkommit genom skriftlig utfästelse som anges i 1 § första stycket, eller under sådana särskilda omständigheter som avses där, och om underrättelse sker genom gåvotagaren, anses överlåtelsen också fullbordad. Om en sådan fordran efterskänks, anses gåvan strax såsom fullbordad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

1.5 Förslag till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624)

Härigenom föreskrivs att 2, 12 och 27 §§ kupongskattelagen (1970:624)[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

2 §[2]

I denna lag förstås med

AIF-förvaltare: juridisk person som är AIF-förvaltare enligt 1 kap. 3 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

avstämningsbolag: aktiebolag som är avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551),

egen aktie: aktie som innehas av bolaget självt,

fondbolag: aktiebolag som driver fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

förvaltningsbolag: ett utländskt företag som förvaltar en värdepappersfond i Sverige,

förvaringsinstitut: ett företag som är förvaringsinstitut enligt 1 kap. 1 § första stycket 15 lagen om värdepappersfonder eller 9 kap. 4, 5 eller 7 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

utdelningstillfälle: för avstämningsbolag den i 4 kap. 39 § aktiebolagslagen avsedda dagen för avstämning och för andra aktiebolag liksom i fråga om värdepappersfond eller specialfond den dag då utdelningen blir tillgänglig för lyftning,

utdelningsberättigad: den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället,

värdepapperscentral: detsamma som i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.

Även en operatör av ett sådant DLT-SS-system eller DLT-TSS-system som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:996.
[2] Senaste lydelse 2022:1850.

på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU ska anses vara en värdepapperscentral vid tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag.

Med utdelning avses även

1. återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden enligt 20 kap. 1 § första stycket 3 eller 35 § 3 aktiebolagslagen,

2. utskiftning vid bolagets likvidation enligt 25 kap. 38 § aktiebolagslagen,

3. utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag,

4. utbetalning av fusionsvederlag till aktieägare enligt 23 kap. 26 § aktiebolagslagen till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i det övertagande bolaget,

5. utbetalning av fusionsvederlag till andelsägare enligt 8 kap. 14 § lagen om värdepappersfonder eller 12 kap. 16 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder till den del vederlaget utgörs av annat än andelar i den övertagande fonden, och

6. utbetalning av delningsvederlag till aktieägare enligt 24 kap. 28 § aktiebolagslagen som avser

a) delning enligt 24 kap. 1 § andra stycket samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i de övertagande bolagen, eller

b) delning enligt 24 kap. 1 § tredje stycket 1 samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än ersättning som enligt 42 kap. 16 b § inkomstskattelagen (1999:1229) inte ska tas upp.

12 §[3]

Bestämmelserna om värdepapperscentral i 7 §, 8 § första och andra styckena, 9–11, 20 och 22 §§ denna lag gäller i stället förvaltaren vid förvaltarregistrering enligt

1. 5 kap. 14 § aktiebolagslagen (2005:551) såvitt avser förvaltare som av en värdepapperscentral som hör hemma i Sverige har fått medgivande till registrering som förvaltare,

2. 4 kap. 12 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder eller 12 kap. 5 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder, *eller*

3. 3 kap. 7 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.

2. 4 kap. 12 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder eller 12 kap. 5 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

3. 3 kap. 7 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, *eller*

4. 2 kap. lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

En värdepapperscentral eller den som annars ansvarar för innehållande av kupongskatt enligt 11 a eller 11 b § ska vid redovisning enligt 8 § lämna uppgift till Skatteverket om förvaltning enligt första stycket denna paragraf.

27 §[4]

Har i annat fall än som avses i 9 eller 16 § kupongskatt innehållits för någon som inte varit skattskyldig eller har kupongskatt innehållits med högre belopp än vad som ska betalas enligt avtal för undvikande av dubbelbeskattning, har den utdelningsberättigade rätt till återbetalning av vad som innehållits för mycket.

Rätt till återbetalning föreligger även

– om aktie förlorat sitt värde till följd av att bolaget upplösts genom likvidation inom två år efter det att sådan utbetalning som

– om aktie förlorat sitt värde till följd av att bolaget upplösts genom likvidation inom två år efter det att sådan utbetalning som

[3] Senaste lydelse 2016:52.
[4] Senaste lydelse 2011:1246.

avses i 2 § *andra* stycket 2 blivit tillgänglig för lyftning,	avses i 2 § *tredje* stycket 2 blivit tillgänglig för lyftning,

– vid återbetalning till aktieägare enligt aktiebolagslagen (2005:551) i samband med minskning av aktiekapitalet som genomförts med indragning av aktier, och

– vid utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag.

Underlaget för kupongskatten ska i de fall som avses i andra stycket beräknas på ett belopp som svarar mot skillnaden mellan utbetalningen till aktieägaren och dennes anskaffningskostnad för aktierna. Har aktierna förvärvats som fusionsvederlag eller delningsvederlag ska som anskaffningskostnad för aktierna anses den anskaffningskostnad som aktieägaren hade för aktierna i det överlåtande aktiebolaget. För marknadsnoterade aktier får anskaffningskostnaden i stället bestämmas till 20 procent av utbetalningen.

Ansökan om återbetalning ska göras skriftligen hos Skatteverket senast vid utgången av femte kalenderåret efter utdelningstillfället.

Tillsammans med ansökan ska det lämnas ett intyg eller annan utredning om att kupongskatt innehållits för sökanden liksom utredning som styrker att sökanden inte är skattskyldig.

Beslut rörande återbetalning får anstå intill dess fråga om skattskyldighet för utdelningen enligt inkomstskattelagen (1999:1229) slutligen prövats.

Föreligger de förutsättningar för återbetalning som anges i första stycket först sedan förvaltningsrätt, kammarrätt eller Högsta förvaltningsdomstolen meddelat beslut angående utdelningsbeloppet eller efter det att utdelningsberättigad efterbeskattats för detsamma, kan ansökan om återbetalning göras hos Skatteverket senast inom ett år efter det beslutet meddelades eller efterbeskattningen skedde.

Är den som har rätt till återbetalning av kupongskatt skyldig att betala skatt enligt denna lag eller skatteförfarandelagen (2011:1244), gäller 64 kap. samt 71 kap. 2 § första stycket och 3 § skatteförfarandelagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

1.6 Förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

Härigenom föreskrivs att 4 § förmånsrättslagen (1970:979) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 §[1]	
Förmånsrätt följer med	
1. sjöpanträtt och luftpanträtt,	
2. internationell säkerhetsrätt i luftfartyg och flygmotorer som registrerats enligt lagen (2015:860) om internationella säkerhetsrätter i lösa saker,	
3. handpanträtt och rätt att kvarhålla lös egendom till säkerhet för fordran (retentionsrätt), panträtt på grund av registrering eller underrättelse enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument samt panträtt på grund av registrering enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat,	3. handpanträtt och rätt att kvarhålla lös egendom till säkerhet för fordran (retentionsrätt), panträtt på grund av registrering eller underrättelse enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* samt panträtt på grund av registrering enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat,
4. panträtt på grund av inteckning i skepp eller skeppsbygge eller i luftfartyg och reservdelar till luftfartyg,	
5. registrering av båtbyggnadsförskott enligt lagen (1975:605) om registrering av båtbyggnadsförskott.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

[1] Senaste lydelse 2016:68.

1.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument[1]

dels att 1 kap. 3 §, 3 kap. 9 §, 4 kap. 2, 15 och 18 §§ och 9 kap. 27 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 1 kap. 2 a §, 4 kap. 20 a–20 c §§, 5 kap. 1 a § och 7 kap. 2 a §, och närmast före 1 kap. 2 a §, 4 kap. 20 a § och 7 kap. 2 a § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	1 kap.
	Andra bestämmelser
	2 a §
	I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU och lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare finns särskilda bestämmelser för värdepapperscentraler som driver DLT-marknadsinfrastrukturer.

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2016:51.

3 §[2]

I denna lag betyder:

avstämningsbolag: sådant avstämningsbolag som avses i aktiebolagslagen (2005:551),

avstämningsregister: sådant register som avses i 4 kap. 1 §,

EES: Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

emittent: i fråga om aktier aktiebolaget och i fråga om annat finansiellt instrument utgivaren eller utfärdaren av instrumentet,

finansiellt instrument: detsamma som i artikel 2.1.8 i förordningen om värdepapperscentraler, i den ursprungliga lydelsen, varvid aktier och sådana rättigheter som avses i 4 kap. 2 § andra stycket denna lag i fråga om avstämningsbolag som är privata aktiebolag vid tillämpningen av denna lag ska jämställas med finansiella instrument,

förordningen om värdepapperscentraler: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012,

handelsplats: detsamma som i 1 kap. 4 b § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,

intermediär: en juridisk person som för aktieägares eller andra personers räkning förvarar eller administrerar aktier eller för värdepapperskonton,

kontoförande institut: den som av en värdepapperscentral medgetts rätt att vidta registreringsåtgärder i avstämningsregister,

kontoföring av finansiella instrument: registrering i avstämningsregister av äganderätt och särskild rätt till sådana aktier och andra finansiella instrument för vilka aktiebrev, skuldebrev eller annan motsvarande skriftlig handling inte har utfärdats eller, där sådan handling har utfärdats, det genom förvaring eller på annat likvärdigt sätt har säkerställts att handlingen inte kommer i omlopp,

kvalificerat innehav: detsamma som i 1 kap. 5 § lagen *(2007:528)* om värdepappersmarknaden,

kvalificerat innehav: detsamma som i 1 kap. 5 § lagen om värdepappersmarknaden,

reglerad marknad: detsamma som i 1 kap. 4 b § lagen om värdepappersmarknaden,

[2] Senaste lydelse 2020:612.

skuldförbindelse: ensidig skuldförbindelse avsedd för allmän omsättning,

utsett kreditinstitut: sådant kreditinstitut som har utsetts enligt artikel 54.2 b i förordningen om värdepapperscentraler, i den ursprungliga lydelsen,

värdepapperscentral: detsamma som i artikel 2.1.1 i förordningen om värdepapperscentraler, i den ursprungliga lydelsen,

värdepapperscentral från tredjeland: en sådan värdepapperscentral som avses i artikel 2.1.2 i förordningen om värdepapperscentraler, i den ursprungliga lydelsen, samt

värdepappersinstitut: detsamma som i 1 kap. 4 b § lagen om värdepappersmarknaden.

3 kap.

9 §[3]

Ett avstämningskonto för förvaltarregistrerade finansiella instrument ska innehålla

1. förvaltarens företagsnamn, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress,

2. anmärkning om att instrumenten förvaltas för annans räkning,

3. i fråga om aktier, de uppgifter som avses i 4 kap. 18 § *första stycket* 1–5 *samt andra stycket*, och	3. i fråga om aktier, de uppgifter som avses i 4 kap. 18 § 1–5, och

4. i fråga om skuldförbindelser, de uppgifter som avses i 4 kap. 19 §.

4 kap.

2 §[4]

I 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551) finns bestämmelser om aktier i avstämningsbolag.

Aktier i svenska bolag som inte är avstämningsbolag får inte registreras i avstämningsregister.	Aktier i svenska bolag som inte är avstämningsbolag *enligt 1 kap. 10 § första stycket 1 aktiebolagslagen* får inte registreras i avstämningsregister.

Bestämmelserna i denna lag om aktier i avstämningsbolag tillämpas också på följande rättigheter i sådana bolag, nämligen

[3] Senaste lydelse 2018:1674.
[4] Senaste lydelse 2016:51.

1. fondaktierätt och teckningsrätt som avses i 11 kap. 4 § aktiebolagslagen samt företrädesrätt att delta i emission som avses i 11 kap. 8 § andra stycket aktiebolagslagen,

2. rätt på grund av teckning av aktier vid nyemission av aktier enligt 13 kap. aktiebolagslagen, samt

3. rätt på grund av teckning av aktier med utnyttjande av optionsrätt enligt 14 kap. aktiebolagslagen.

15 §[5]

Upphör finansiella instrument att vara registrerade i avstämningsregister hos en värdepapperscentral till följd av att ett avstämningsförbehåll tagits bort eller att avtalet mellan emittenten och värdepapperscentralen upphört att gälla, är värdepapperscentralen skyldig att till emittenten eller till en annan värdepapperscentral som emittenten anvisar lämna upplysning om innehållet i samtliga avstämningskonton. Upphör registreringen hos värdepapperscentralen till följd av att ett avtal mellan värdepapperscentralen och en värdepapperscentral som är etablerad i ett annat land inom EES än Sverige eller en värdepapperscentral från tredjeland som avses i 4 § andra meningen upphört att gälla, ska innehavet på kontot överföras till annan kontohållare eller tillgodoräknas *kontoavaren* på annat sätt som beaktar dennes intressen.	Upphör finansiella instrument att vara registrerade i avstämningsregister hos en värdepapperscentral till följd av att ett avstämningsförbehåll *har* tagits bort eller att avtalet mellan emittenten och värdepapperscentralen *har* upphört att gälla, är värdepapperscentralen skyldig att till emittenten eller till en annan värdepapperscentral *eller en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur* som emittenten anvisar lämna upplysning om innehållet i samtliga avstämningskonton. Upphör registreringen hos värdepapperscentralen till följd av att ett avtal mellan värdepapperscentralen och en värdepapperscentral som är etablerad i ett annat land inom EES än Sverige eller en värdepapperscentral från tredjeland som avses i 4 § andra meningen *har* upphört att gälla, ska innehavet på kontot överföras till annan kontohållare eller tillgodoräknas *kontohavaren* på annat sätt som beaktar dennes intressen.

[5] Senaste lydelse 2016:51.

I så fall ska den svenska värdepapperscentralen se till att samtliga kontohavare och innehavare av rättigheter som registrerats på avstämningskonto underrättas.	I så fall ska den svenska värdepapperscentralen se till att samtliga kontohavare och innehavare av rättigheter som *har* registrerats på avstämningskonto underrättas.

18 §[6]

Utöver vad som följer av 17 § *skall* på ett avstämningskonto beträffande aktier anges	Utöver vad som följer av 17 § *ska* på ett avstämningskonto beträffande aktier anges

1. för varje aktie om full betalning har erlagts för aktien till avstämningsbolaget,

2. till vilket slag varje aktie hör, om aktier av olika slag kan finnas enligt bolagsordningen,

3. om en aktie av visst slag kan omvandlas till en aktie av annat slag,

4. förbehåll att aktieägare eller annan *skall* vara berättigad att lösa aktie som övergår till ny ägare,	4. förbehåll att aktieägare eller annan *ska* vara berättigad att lösa aktie som övergår till ny ägare,

5. utbetalning som görs vid inlösen av en aktie eller minskning av aktiens kvotvärde eller vid skifte av bolagets tillgångar,

6. namn, personnummer och postadress för förmyndare eller god man för aktieägare och för konkursförvaltare i aktieägares konkurs,

7. uppgift om att Kronofogdemyndigheten verkställer utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende kontohavarens aktier, samt

8. namn, personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress för den som på grund av pantsättning, uppdrag eller villkor i testamente eller gåvobrev har rätt att i stället för den i aktieboken införde aktieägaren lyfta utdelning och vid fondemission ta emot ny aktie samt utöva företrädesrätt att delta i emission.

I förekommande fall skall även anges aktiernas nominella belopp och utbetalning som görs vid minskning av det nominella beloppet. Har utan återbetalning en aktie dragits in eller det nominella beloppet ändrats, skall även detta anges på kontot så snart som möjligt.

[6] Senaste lydelse 2006:729. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

Möjlighet att avsluta ett avstämningskonto utan samtycke när kontohavaren är okänd

20 a §

Om kontohavaren till ett avstämningskonto är okänd, får det kontoförande institutet sälja de finansiella instrument som kontot omfattar enligt bestämmelserna i 20 c § och därmed avsluta kontot, under förutsättning att

1. det krävs för att det kontoförande institutet ska kunna fullgöra sina förpliktelser enligt lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller någon annan författning i regelverket mot penningtvätt och finansiering av terrorism,

2. kontohavaren eller annan som är i kontohavarens ställe under de sista tio åren före försäljningen inte har begärt några registreringsåtgärder avseende kontot, och

3. de finansiella instrumenten handlas på en handelsplats eller en motsvarande marknadsplats utanför EES eller instrumenten i annat fall har ett tillförlitligt och kontrollerbart pris.

20 b §

Innan de finansiella instrumenten säljs enligt 20 c § ska det kontoförande institutet skicka en underrättelse till kontohavaren och eventuella innehavare av rättig-

heter som är antecknade på kontot om att institutet avser att sälja de finansiella instrumenten som kontot omfattar och därmed avsluta kontot.

Underrättelsen ska

1. innehålla upplysningar om vad kontohavaren eller eventuella innehavare av rättigheter behöver göra för att de finansiella instrumenten inte ska säljas, och

2. kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

20 c §

Om det har gått ett år sedan det kontoförande institutet fullgjorde sin underrättelseskyldighet enligt 20 b § och förutsättningarna enligt 20 a § fortfarande är uppfyllda, får det kontoförande institutet sälja de finansiella instrument som avstämningskontot omfattar. Försäljningen ska ske genom ett värdepappersinstitut.

Det kontoförande institutet får ur de influtna medlen tillgodogöra sig vad som motsvarar kostnaderna för underrättelsen och kungörelsen enligt 20 b § och för försäljningen. Institutet ska förvalta det återstående beloppet för kontohavarens räkning och, om någon visar att han eller hon vid tidpunkten för försäljningen hade rätt till de finansiella instrumenten, betala ut beloppet till denne. När anspråk på en sådan utbetalning

har preskriberats, ska beloppet tillfalla Allmänna arvsfonden.

5 kap.

1 a §

Om det till följd av ett befarat eller inträffat tekniskt fel eller annat avbrott uppkommer en risk för att en registreringsåtgärd i avstämningsregistret blir felaktig, får värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet avvakta med åtgärden till dess att det inte längre finns någon risk för felaktigheter.

7 kap.

Fel eller försummelse vid avslutande av ett avstämningskonto utan samtycke när kontohavaren är okänd

2 a §

För skada som tillfogas en ägare av ett finansiellt instrument genom fel eller försummelse i samband med försäljning enligt 4 kap. 20 c § eller vid hanteringen av de medel som inflyter vid försäljningen svarar det kontoförande institutet. Detsamma gäller skada som tillfogas panthavare eller den till vars förmån en rådighetsinskränkning gäller.

9 kap.

27 §[7]

Finansinspektionen får ta ut avgifter för prövning av ansökningar och anmälningar enligt förordningen om värdepapperscentraler *och enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU*.	Finansinspektionen får ta ut avgifter för prövning av ansökningar och anmälningar enligt förordningen om värdepapperscentraler.

Svenska värdepapperscentraler samt värdepapperscentraler som är etablerade i ett annat land inom EES än Sverige och värdepapperscentraler från tredjeland som har inrättat filial här i landet ska med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet samt Statistiska centralbyråns verksamhet enligt lagen (2014:484) om en databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

[7] Senaste lydelse 2023:93.

1.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:158) om investerarskydd

Härigenom föreskrivs att 9 och 22 §§ lagen (1999:158) om investerarskydd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	9 §[1]
Ersättningen, tillsammans med eventuell utdelning i värdepappersinstitutets, fondbolagets, förvaltningsbolagets eller AIF-förvaltarens konkurs, ersättning genom institutets, fondbolagets, förvaltningsbolagets eller AIF-förvaltarens ansvarsförsäkring och skadestånd enligt 7 kap. 2 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, för en förlust som enligt denna lag är ersättningsgill, får uppgå till sammanlagt högst 250 000 kronor för varje institut eller bolag.	Ersättningen, tillsammans med eventuell utdelning i värdepappersinstitutets, fondbolagets, förvaltningsbolagets eller AIF-förvaltarens konkurs, ersättning genom institutets, fondbolagets, förvaltningsbolagets eller AIF-förvaltarens ansvarsförsäkring och skadestånd enligt 7 kap. 2 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller artikel 7.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU*, för en förlust som enligt denna lag är ersättningsgill, får uppgå till sammanlagt högst 250 000 kronor för varje institut eller bolag.

[1] Senaste lydelse 2016:53.

22 §[2]

Om en investerare har rätt till ersättning enligt en ansvarsförsäkring som har tecknats av ett värdepappersinstitut, ett fondbolag, ett förvaltningsbolag eller en AIF-förvaltare och om ersättning har betalats ut enligt denna lag för de tillgångar som försäkringsersättningen avser, träder staten in i investerarens rätt till ersättning enligt ansvarsförsäkringen med företrädesrätt framför investeraren intill det utgivna beloppet.

Om en investerare har rätt till skadestånd enligt 7 kap. 2 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument och ersättning har betalats ut från investerarskyddet för de tillgångar som skadeståndet avser, träder staten in i investerarens rätt till ersättning enligt den lagen med företrädesrätt framför investeraren intill det utgivna beloppet.

Om en investerare har rätt till skadestånd enligt 7 kap. 2 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller artikel 7.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858* och ersättning har betalats ut från investerarskyddet för de tillgångar som skadeståndet avser, träder staten in i investerarens rätt till ersättning enligt den lagen *eller förordningen* med företrädesrätt framför investeraren intill det utgivna beloppet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

[2] Senaste lydelse 2016:53.

1.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:1309) om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1999:1309) om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Denna lag gäller för anmälan, godkännande och likställande av system för clearing och avveckling av förpliktelser att betala eller att leverera finansiella instrument (avvecklingssystem) på finansmarknaden.	
I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 av den 4 juli 2012 om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister finns särskilda regler om clearing och centrala motparter.	
I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012 *finns särskilda regler om avvecklingssystem för värdepapper*.	*Särskilda regler om avvecklingssystem för värdepapper finns i* – Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012 och – Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

[1] Senaste lydelse 2018:2019.

1.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 10 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
10 §[1]	
Bestämmelser om uppgiftsskyldighet finns i	
– 8 kap. 2 a § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument,	
– 2 kap. 20 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder,	
– 1 kap. 11 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,	
– 6 kap. 8 § lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat,	
– 1 kap. 12 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,	
– 3 kap. 14 § lagen (2010:751) om betaltjänster,	
– 19 kap. 46 § försäkringsrörelselagen (2010:2043),	
– 3 kap. 14 § lagen (2011:755) om elektroniska pengar,	
– 8 kap. 25 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,	
– 6 kap. 11 § lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag,	
– 16 kap. 37 § lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag,	
– 1 kap. 7 § lagen (2021:899) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gräsrotsfinansiering, *och*	– 1 kap. 7 § lagen (2021:899) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gräsrotsfinansiering,
– 1 kap. 6 § lagen (2022:1746) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt).	– 1 kap. 6 § lagen (2022:1746) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt), *och*

[1] Senaste lydelse 2022:1754.

– 5 kap. 2 § lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

I de lagar som anges i första stycket finns även bestämmelser om meddelandeförbud och ansvarsbestämmelser för den som bryter mot ett sådant förbud.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

1.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 11, 12 och 14 §§ lagen (2004:46) om värdepappersfonder[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 kap.	
11 §[2]	
Fondbolaget ska föra eller låta föra ett register över samtliga innehavare av andelar i fonden.	
Är lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument tillämplig på andelarna i fonden, förs registret av en svensk värdepapperscentral. Fondbolaget har rätt till insyn i registret.	Är lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* tillämplig på andelarna i fonden, förs registret av en svensk värdepapperscentral *eller en svensk operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur*. Fondbolaget har rätt till insyn i registret.
Om lagen om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument inte är tillämplig på andelarna i fonden, ska den som för registret anteckna inskränkningar enligt 13 kap. 19 § första stycket 4 eller 14 kap. 21 § första stycket 4 föräldrabalken där.	Om lagen om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* inte är tillämplig på andelarna i fonden, ska den som för registret anteckna inskränkningar enligt 13 kap. 19 § första stycket 4 eller 14 kap. 21 § första stycket 4 föräldrabalken där.

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2013:563.
[2] Senaste lydelse 2018:326.

Fondbolaget ska till varje fondandelsägare skriftligen bekräfta att dennes fondandelsinnehav har registrerats. Av bekräftelsen ska det framgå värdepappersfondens och, i förekommande fall, andelsklassens beteckning samt namnen på fondbolaget och förvaringsinstitutet. Vidare ska det framgå var informationsbroschyren enligt 15 §, faktabladet enligt 16 a § samt årsberättelsen och halvårsredogörelsen enligt 18 § finns att tillgå.

12 §[3]

Har en fondandelsägare lämnat sina andelar för förvaltning till någon som har fått tillstånd till registrering som förvaltare, får förvaltaren på andelsägarens uppdrag anges i det register som avses i 11 § första stycket i stället för andelsägaren. I registret ska det särskilt anmärkas att fondandelen förvaltas för någon annans räkning. Förvaltaren ska skyndsamt till andelsägaren eller den som förvaltaren har antecknat i andelsägarens ställe lämna den information förvaltaren får från fondbolaget, om inte andelsägaren avstått från sådan information. Information som avser ändring av fondbestämmelser enligt 9 b § eller 5 a kap. 7 § eller som avser fusion enligt 8 kap. 8 § ska dock alltid lämnas till andelsägaren eller den som förvaltaren har antecknat i andelsägarens ställe.

Om registret förs av någon annan än en svensk värdepapperscentral, ska Finansinspektionen pröva frågor om tillstånd till registrering som förvaltare.	Om registret förs av någon annan än en svensk värdepapperscentral *eller en svensk operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur*, ska Finansinspektionen pröva frågor om tillstånd till registrering som förvaltare.

Ett tillstånd att registreras som förvaltare får förenas med särskilda villkor för att tillgodose allmänna och enskilda intressen. Ett tillstånd ska återkallas av Finansinspektionen, om ett villkor för tillståndet har åsidosatts och avvikelsen är betydande eller om förutsättningarna för tillståndet inte längre uppfylls.

[3] Senaste lydelse 2016:58.

14 §[4]

Är lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument inte tillämplig på andelarna i fonden, tillämpas i fråga om överlåtelse eller pantsättning av en fondandel i stället 31 § lagen (1936:81) om skuldebrev. I så fall ska vad som i den bestämmelsen sägs om gäldenären gälla fondbolaget eller, om fondandelarna är förvaltarregistrerade, förvaltaren.	Är lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* inte tillämplig på andelarna i fonden, tillämpas i fråga om överlåtelse eller pantsättning av en fondandel i stället 31 § lagen (1936:81) om skuldebrev. I så fall ska vad som i den bestämmelsen sägs om gäldenären gälla fondbolaget eller, om fondandelarna är förvaltarregistrerade, förvaltaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

[4] Senaste lydelse 2016:58.

1.12 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

Härigenom föreskrivs i fråga om aktiebolagslagen (2005:551)

dels att 1 kap. 10 och 10 a §§, 3 kap. 7 §, 4 kap. 40 och49 §§, 5 kap. 4, 13, 14, 16 och 17 §§, 6 kap. 10 §, 11 kap. 5 och 8 §§, 12 kap. 10 §, 13 kap. 18 §, 14 kap. 36 §, 15 kap. 37 § och 20 kap. 21 § och rubriken närmast före 3 kap. 7 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 5 kap. 12 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
10 §[1]	
Ett avstämningsbolag är ett aktiebolag vars bolagsordning innehåller förbehåll om att bolagets aktier ska vara registrerade i ett avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument (*avstämningsförbehåll*).	Ett avstämningsbolag är ett aktiebolag vars bolagsordning innehåller förbehåll (*avstämningsförbehåll*) om att bolagets aktier ska vara registrerade i *1.* ett avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, *eller* *2. en distribuerad liggare enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU*.
I ett avstämningsbolag ska *aktierna* registreras i ett avstämningsregister för bolaget.	*Aktierna i* ett avstämningsbolag ska *registreras* i ett avstämningsregister för bolaget *eller i*

[1] Senaste lydelse 2016:60.

en sådan distribuerad liggare som avses i första stycket.

10 a §[2]

Vid tillämpningen av denna lag ska med ett avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument jämställas ett motsvarande register som förs av en sådan värdepapperscentral som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012, i den ursprungliga lydelsen, som är etablerad i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet än Sverige.

Ett konto i ett sådant register ska jämställas med ett avstämningskonto enligt lagen om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.

Om aktierna i ett aktiebolag är registrerade i en sådan distribuerad liggare som avses i 10 §, ska vad som i denna lag sägs om anteckning eller registrering i avstämningsregister i stället avse anteckning eller registrering i den distribuerade liggaren och vad som sägs om värdepapperscentral ska avse operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen.

3 kap.

Panthavares samtycke till att avstämningsförbehåll tas bort ur bolagsordningen

7 §

Ett beslut om ändring av bolagsordningen som innebär att avstämningsförbehåll tas bort blir giltigt endast om de som har

Panthavares samtycke till att avstämningsförbehåll tas bort eller ändras

Ett beslut om ändring av bolagsordningen som innebär att avstämningsförbehåll tas bort *eller ändras* blir giltigt endast om de

[2] Senaste lydelse 2016:60.

panträtt i bolagets aktier skriftligen har samtyckt till beslutet.	som har panträtt i bolagets aktier skriftligen har samtyckt till beslutet.

4 kap.

40 §[3]

Den som är antecknad i ett avstämningsregister enligt 4 kap. 18 § *första stycket* 6–8 lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument ska i stället för aktieägaren antas vara behörig att utöva de rättigheter som avses i 39 §.	Den som är antecknad i ett avstämningsregister enligt 4 kap. 18 § 6–8 lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller i en distribuerad liggare enligt 4 kap. 6 § 6–8 lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* ska i stället för aktieägaren antas vara behörig att utöva de rättigheter som avses i 39 §.

49 §[4]

Ett beslut om uppdelning eller sammanläggning av aktier ska genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Antalet aktier ändras när beslutet registreras.

Efter registreringen ska nödvändiga ändringar genast göras i aktieboken.

I avstämningsbolag ska anmälan genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *om att beslutet har registrerats*.	I avstämningsbolag ska anmälan *om att beslutet har registrerats i aktiebolagsregistret* genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *eller till den som ansvarar för att aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare*.

[3] Senaste lydelse 2016:60.
[4] Senaste lydelse 2016:60.

5 kap.

4 §[5]

Bolaget är personuppgiftsansvarigt för den behandling av personuppgifter som förandet av aktieboken innebär. *I avstämningsbolag är det, sedan ett avstämningsregister har upprättats, i stället värdepapperscentralen som är personuppgiftsansvarig, om det är en svensk värdepapperscentral som ansvarar för att föra aktieboken.*

Bolaget är personuppgiftsansvarigt för den behandling av personuppgifter som förandet av aktieboken innebär.

Om aktieboken i ett avstämningsbolag enligt 12 § ska föras av en svensk värdepapperscentral, är det i stället denna som är personuppgiftsansvarig. Ansvaret övergår när avstämningsregister har upprättats eller, i förekommande fall, när aktierna i bolaget har registrerats i en distribuerad liggare.

12 b §

Om aktierna i ett aktiebolag enligt förbehåll i bolagsordningen ska registreras i en distribuerad liggare, ska vid tillämpningen av 12 § det som sägs om upprättande av och registrering i avstämningsregister i stället avse registreringen av aktierna i den distribuerade liggaren.

Om aktierna i bolaget var registrerade i avstämningsregister när förbehållet infördes, ska 13 § första stycket fortsätta att tillämpas till dess att bolaget och dess aktier har

[5] Senaste lydelse 2018:284.

	registrerats i den distribuerade liggaren.
13 §[6]	
Den som har antecknats som aktieägare på ett avstämningskonto ska genast föras in i aktieboken, *om inte annat följer av denna lag*.	Den som har antecknats som aktieägare på ett avstämningskonto ska genast föras in i aktieboken. *Om aktierna i aktiebolaget enligt förbehåll i bolagsordningen ska registreras i en distribuerad liggare, ska i stället den som har registrerats som aktieägare i liggaren genast föras in i aktieboken.* *Första och andra styckena gäller inte, om annat följer av denna lag.*
14 §[7]	
Har en aktieägare i ett avstämningsbolag lämnat sina aktier till någon annan för förvaltning enligt 3 kap. 7–12 §§ lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument eller motsvarande förfarande enligt regler i det land där värdepapperscentralen är auktoriserad, kan denne (förvaltaren) på aktieägarens uppdrag föras in i aktieboken i stället för aktieägaren. Detta förutsätter dock att förvaltaren	Har en aktieägare i ett avstämningsbolag lämnat sina aktier till någon annan för förvaltning enligt 3 kap. 7–12 §§ lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller enligt 2 kap. 1–4 §§ lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* eller motsvarande förfarande enligt regler i det land där värdepapperscentralen är auktoriserad, kan denne (förvaltaren) på aktieägarens uppdrag föras in i aktieboken i stället för aktieägaren. Detta förutsätter dock att förvaltaren

[6] Senaste lydelse 2016:60.
[7] Senaste lydelse 2016:60.

1. har fått medgivande av värdepapperscentralen till registrering som förvaltare, och

2. uppfyller de villkor som gäller för införing av ägare i aktieboken.

I det fall som avses i första stycket ska det i aktieboken anmärkas att aktien innehas för någon annans räkning. Beträffande förvaltaren antecknas i aktieboken samma uppgifter som enligt 11 § ska föras in om aktieägare.

I lagen om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument finns i fråga om svenska värdepapperscentraler bestämmelser om	I lagen om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument och *lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* finns, i fråga om svenska värdepapperscentraler, bestämmelser om

1. medgivande enligt första stycket,

2. förvaltares skyldigheter, och

3. skyldighet för bolaget och värdepapperscentralen att tillhandahålla en sammanställning av uppgifter från förvaltare om aktieägare med mer än 500 förvaltarregistrerade aktier.

16 §[8]

Har det införts ett avstämningsförbehåll genom en ändring av bolagsordningen och har ett dessförinnan utfärdat aktiebrev inte visats upp enligt 4 kap. 6 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, får uppgifter om aktien i den äldre aktieboken föras över till den aktiebok som förs av bolaget. Om aktieboken förs av en värdepapperscentral enligt ett sådant avtal som avses i 12 § andra stycket, svarar i stället värdepapperscentralen för denna uppgift. I samband med	Har det införts ett avstämningsförbehåll genom en ändring av bolagsordningen och har ett dessförinnan utfärdat aktiebrev inte visats upp enligt 4 kap. 6 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller 4 kap. 2 § lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare*, får uppgifter om aktien i den äldre aktieboken föras över till den aktiebok som förs av bolaget. Om aktieboken förs av en värdepapperscentral enligt ett

[8] Senaste lydelse 2016:60.

överföringen ska det anges att aktiebrevet inte har visats upp. Om uppgifterna inte förs över, utgör den äldre aktieboken fortfarande aktiebok i fråga om aktien.

sådant avtal som avses i 12 § andra stycket, svarar i stället värdepapperscentralen för denna uppgift. I samband med överföringen ska det anges att aktiebrevet inte har visats upp. Om uppgifterna inte förs över, utgör den äldre aktieboken fortfarande aktiebok i fråga om aktien.

17 §[9]

En ägare till en aktie för vilken det har utfärdats aktiebrev innan bolaget blev avstämningsbolag kan inte, i fråga om därefter beslutad utdelning eller emission, få utdelning, utöva aktieägares företrädesrätt att teckna nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler eller, vid fondemission, få ny aktie, förrän

1. anteckning på ett avstämningskonto har skett enligt 4 kap. 6 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument eller motsvarande förfarande, och
2. aktieägaren har förts in i aktieboken.

Om aktierna i aktiebolaget är registrerade i en sådan distribuerad liggare som avses i 10 §, ska vad som i första stycket 1 sägs om anteckning i avstämningsregister i stället avse anteckning i den distribuerade liggaren enligt 4 kap. 2 § lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

6 kap.

10 §[10]

Av 4 kap. 5 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument framgår att aktiebrev eller

Av 4 kap. 5 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *och 1 kap. 8 § lagen*

[9] Senaste lydelse 2016:60.
[10] Senaste lydelse 2016:60.

interimsbevis inte får utfärdas för aktier i avstämningsbolag.	*(2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* framgår att aktiebrev eller interimsbevis inte får utfärdas för aktier i avstämningsbolag.

11 kap.

5 §[11]

I ett aktiebolag som inte är avstämningsbolag ska bolaget på begäran av en aktieägare med fondaktierätt eller teckningsrätt utfärda emissionsbevis för de gamla aktierna. I ett sådant bevis ska det anges hur många bevis som ska lämnas för varje ny aktie, konvertibel eller teckningsoption. Beviset ska lämnas ut till aktieägaren mot uppvisande av det aktiebrev på vilket fondaktierätten eller teckningsrätten grundas. Det ska antecknas på aktiebrevet att emissionsbevis har utfärdats.

Emissionsbevis behöver inte utfärdas om

1. emissionen innebär att varje gammal aktie berättigar till en ny aktie, konvertibel eller teckningsoption, eller

2. en kupong som hör till ett aktiebrev får användas som emissionsbevis.

Första stycket tillämpas också när en innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler har rätt till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler.

Av 4 kap. 5 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument framgår att emissionsbevis eller teckningsoptionsbevis inte får utfärdas för aktier eller andra finansiella instrument som har registrerats enligt den lagen.	Av 4 kap. 5 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *och 1 kap. 8 § lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* framgår att emissionsbevis eller teckningsoptionsbevis inte får utfärdas för aktier eller andra finansiella instrument som har registrerats enligt den lagen.

[11] Senaste lydelse 2016:60.

8 §[12]

I ett avstämningsbolag ska fondaktierätter och teckningsrätter registreras i avstämningsregister.	I ett avstämningsbolag ska fondaktierätter och teckningsrätter registreras i avstämningsregister *eller i en distribuerad liggare*.
Om bolaget har tillförsäkrat innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler rätt till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler och teckningsoptionerna eller konvertiblerna har registrerats *i avstämningsregister*, ska också rätten till teckning registreras på samma sätt.	Om bolaget har tillförsäkrat innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler rätt till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler och teckningsoptionerna eller konvertiblerna har registrerats *enligt första stycket*, ska också rätten till teckning registreras på samma sätt.

12 kap.

10 §[13]

Beslutet om fondemission ska genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Aktiekapitalet är ökat när beslutet har registrerats.

Efter registreringen ska nya aktier genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag ska anmälan genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *om att emissionen har registrerats*.	I avstämningsbolag ska anmälan *om att beslutet har registrerats i aktiebolagsregistret* genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *eller, i förekommande fall, till den som ansvarar för att aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare*.

[12] Senaste lydelse 2016:60.
[13] Senaste lydelse 2016:60.

13 kap.

18 §[14]

När teckningen enligt 13 § har avslutats, ska styrelsen besluta om tilldelning till aktietecknarna. Anser styrelsen att någon teckning är ogiltig, ska tecknaren genast underrättas om detta.

Tilldelade aktier ska genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag ska anmälan genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *om att styrelsen har fattat beslut om tilldelning*.	I avstämningsbolag ska anmälan *om att styrelsen har fattat beslut om tilldelning* genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *eller, i förekommande fall, till den som ansvarar för att aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare*.

14 kap.

36 §[15]

När aktieteckningen enligt 32 § har avslutats, ska styrelsen besluta om tilldelning av aktier till aktietecknarna. Anser styrelsen att någon teckning är ogiltig, ska aktietecknaren genast underrättas om detta.

Tilldelade aktier ska genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag ska anmälan genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *om att styrelsen har fattat beslut om tilldelning.*	I avstämningsbolag ska anmälan *om att styrelsen har fattat beslut om tilldelning* genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *eller, i förekommande fall, till den som ansvarar för att aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare*.

Om teckningsoptionsbevis har utfärdats, ska de förses med en anteckning om att optionsrätten har utnyttjats.

[14] Senaste lydelse 2016:60.
[15] Senaste lydelse 2016:60.

15 kap.

37 §[16]

Vid konvertering ska de nya aktierna genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag ska anmälan genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *om att konvertering har skett*.	I avstämningsbolag ska anmälan *om att konvertering har skett* genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *eller, i förekommande fall, till den som ansvarar för att aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare*.

Om konvertiblerna har getts ut i pappersform, ska de förses med en anteckning om konverteringen.

20 kap.

21 §[17]

Om minskningen av aktiekapitalet har genomförts med indragning av aktier, ska de indragna aktierna genast strykas ur aktieboken. I avstämningsbolag ska *styrelsen* genast *anmäla* till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *att minskningen har registrerats*.	Om minskningen av aktiekapitalet har genomförts med indragning av aktier, ska de indragna aktierna genast strykas ur aktieboken. I avstämningsbolag ska *anmälan om att minskningen har registrerats i aktiebolagsregistret* genast *göras* till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *eller, i förekommande fall, den som ansvarar för att aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

---

[16] Senaste lydelse 2016:60.
[17] Senaste lydelse 2016:60.

1.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 § och 23 kap. 12 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
1 §[1]	
I denna lag finns bestämmelser om värdepappersmarknaden.	
Ytterligare bestämmelser om värdepappersmarknaden finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 600/2014 av den 15 maj 2014 om marknader för finansiella instrument och om ändring av förordning (EU) nr 648/2012 (förordningen om marknader för finansiella instrument). Finansinspektionen är behörig myndighet enligt den förordningen.	
	Särskilda bestämmelser för värdepappersinstitut och börser som driver DLT-marknadsinfrastrukturer finns i
	– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU och
	– lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

[1] Senaste lydelse 2017:679.

23 kap.

12 §[2]

Värdepappersinstitut, börser, leverantörer av datarapporteringstjänster som Finansinspektionen har tillsyn över, clearingorganisationer samt sådana utländska företag som har tillstånd att driva en reglerad marknad från filial i Sverige ska med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet samt Statistiska centralbyråns verksamhet enligt lagen (2014:484) om en databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna.

Finansinspektionen får ta ut avgifter för prövning av ansökningar, anmälningar och underrättelser enligt

1. denna lag,

2. förordningen om marknader för finansiella instrument, *och*

3. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858.

Finansinspektionen får ta ut avgifter för prövning av ansökningar, anmälningar och underrättelser enligt denna lag *och* förordningen om marknader för finansiella instrument.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

[2] Senaste lydelse 2023:94.

1.14 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:900) om dödande av förkommen handling

Härigenom föreskrivs att 2, 4 och 12 §§ lagen (2011:900) om dödande av förkommen handling ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §[1]	
Följande handlingar omfattas av bestämmelserna om dödande av förkommen handling:	
1. löpande skuldebrev,	
2. växlar,	
3. konossement,	
4. andra handlingar än de som anges i 1–3, vars uppvisande utgör villkor för rätt att kräva betalning eller att begära att någon annan förpliktelse fullgörs,	
5. handlingar, vars uppvisande utgör villkor för att antecknas som innehavare av en rättighet på ett sådant konto som avses i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument,	5. handlingar, vars uppvisande utgör villkor för att antecknas som innehavare av en rättighet på ett sådant konto som avses i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller i en sådan distribuerad liggare som avses i lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare*,
6. aktiebrev, och	
7. inteckningshandlingar.	

Bestämmelserna tillämpas inte på banksedlar. De tillämpas inte heller på obligationer eller förlagsbevis utom i fråga om obligationer med en löptid på högst ett år som har ställts till innehavaren och som ges ut av en bank eller ett kreditmarknadsföretag.

[1] Senaste lydelse 2016:63.

4 §[2]

En ansökan om dödande av förkommen handling ska göras hos Kronofogdemyndigheten, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Avser ansökan en förkommen inteckningshandling ska den göras hos den inskrivningsmyndighet som handlägger ärenden om inskrivning av sådan handling som ansökan avser.

Avser ansökan ett förkommet aktiebrev eller annan handling vars uppvisande utgör villkor för att antecknas som innehavare av en rättighet på ett sådant konto som avses i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, ska ansökan göras hos Bolagsverket.

Avser ansökan ett förkommet aktiebrev eller annan handling vars uppvisande utgör villkor för att antecknas som innehavare av en rättighet på ett sådant konto som avses i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller i en sådan distribuerad liggare som avses i lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare*, ska ansökan göras hos Bolagsverket.

12 §[3]

Den som är förpliktad att fullgöra vad som blivit utfäst i en dödad handling ska utfärda en ny handling som svarar mot den handling som har dödats. Är den dödade handlingen en intecknad fordringshandling eller ett aktiebrev ska i stället den intecknade egendomens ägare respektive aktiebolaget utfärda en ny handling. Någon ny handling ska dock inte utfärdas, om den dödade handlingen var en handling vars uppvisande endast utgjorde ett

Den som är förpliktad att fullgöra vad som blivit utfäst i en dödad handling ska utfärda en ny handling som svarar mot den handling som har dödats. Är den dödade handlingen en intecknad fordringshandling eller ett aktiebrev ska i stället den intecknade egendomens ägare respektive aktiebolaget utfärda en ny handling. Någon ny handling ska dock inte utfärdas, om den dödade handlingen var en handling vars uppvisande endast utgjorde ett

[2] Senaste lydelse 2016:63.
[3] Senaste lydelse 2016:63.

villkor för att någon ska antecknas som innehavare av en rättighet på ett sådant konto som avses i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.	villkor för att någon ska antecknas som innehavare av en rättighet på ett sådant konto som avses i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller i en sådan distribuerad liggare som avses i lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare*.

En ny handling, som enligt första stycket utfärdas i stället för en dödad inteckningshandling, gäller inte som inteckningshandling förrän anteckning gjorts enligt 13 § andra stycket.

I fråga om växel och konossement gäller även särskilda bestämmelser om ställande av säkerhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

1.15 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 22 §, 22 a kap. 6 §, 22 b kap. 6 § och 23 kap. 8 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

10 kap.

22 §[1]

En sådan värdepapperscentral som avses i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument ska ge in ett åtagande till Skatteverket om att göra skatteavdrag enligt 15 §, om

1. värdepapperscentralen hör hemma i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet än Sverige,

2. värdepapperscentralen inte bedriver verksamhet från ett fast driftställe i Sverige,

3. värdepapperscentralen kommer att betala ut ränta, utdelning eller annan avkastning som är skattepliktig enligt inkomstskattelagen (1999:1229), och

4. detta görs för ett sådant avstämningsbolag som avses i 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551).

Åtagandet ska innehålla nödvändiga identifikationsuppgifter för värdepapperscentralen och avstämningsbolaget.

Det som sägs i första stycket 2–4 och andra stycket om värdepapperscentral gäller även andra utländska juridiska personer än värdepapperscentraler.

Det som sägs i första och andra styckena om en värdepapperscentral gäller även en operatör av ett sådant DLT-SS-system eller DLT-TSS-system som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare

[1] Senaste lydelse 2016:64.

och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU. I fråga om en sådan operatör gäller det som sägs i första stycket 2–4 och andra stycket om värdepapperscentral även andra utländska juridiska personer än sådana operatörer.

22 a kap.

6 §[2]

I kontrolluppgiften ska följande uppgifter lämnas för rapporteringspliktiga konton som är sådana depåkonton som avses i 2 kap. 11 § första stycket 2 lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet:

1. sammanlagt bruttobelopp avseende ränta, utdelning respektive annan avkastning på tillgångar på kontot som har tillgodoräknats eller betalats ut till kontot eller avseende kontot under året, och

2. sammanlagt bruttobelopp avseende ersättning från försäljning eller inlösen av tillgångar på kontot som, efter avdrag för försäljningsprovision och liknande utgifter, har tillgodoräknats eller betalats ut till kontot eller avseende kontot under året.

Uppgift enligt första stycket 2 ska bara lämnas om det rapporteringsskyldiga finansiella institutet är en värdepapperscentral enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument eller har agerat som förvaltare, mäklare, ombud eller annan form av företrädare för kontohavaren vid försäljningen eller inlösen.

Uppgift enligt första stycket 2 ska bara lämnas om det rapporteringsskyldiga finansiella institutet är en värdepapperscentral enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller en operatör av ett sådant DLT-SS-system eller DLT-TSS-system som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858* eller har agerat som förvaltare, mäklare, ombud eller annan form av företrädare för kontohavaren vid försäljningen eller inlösen.

[2] Senaste lydelse 2018:2034.

22 b kap.

6 §[3]

I kontrolluppgiften ska följande uppgifter lämnas för rapporteringspliktiga konton som är sådana depåkonton som avses i 2 kap. 11 § första stycket 2 lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton:

1. sammanlagt bruttobelopp avseende ränta, utdelning respektive annan avkastning på tillgångar på kontot som har tillgodoräknats eller betalats ut till kontot eller avseende kontot under året, och

2. sammanlagt bruttobelopp avseende ersättning från försäljning eller inlösen av tillgångar på kontot som, efter avdrag för försäljningsprovision och liknande utgifter, har tillgodoräknats eller betalats ut till kontot eller avseende kontot under året.

Uppgift enligt första stycket 2 ska bara lämnas om det rapporteringsskyldiga finansiella institutet är en värdepapperscentral enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument eller har agerat som förvaltare, mäklare, ombud eller annan form av företrädare för kontohavaren vid försäljningen eller inlösen.	Uppgift enligt första stycket 2 ska bara lämnas om det rapporteringsskyldiga finansiella institutet är en värdepapperscentral enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller en operatör av ett sådant DLT-SS-system eller DLT-TSS-system som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858* eller har agerat som förvaltare, mäklare, ombud eller annan form av företrädare för kontohavaren vid försäljningen eller inlösen.

23 kap.

8 §[4]

En sådan värdepapperscentral som avses i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument ska ge in ett åtagande till Skatteverket om att lämna kontrolluppgifter enligt 17 och 19–22 kap. samt 2 §, om

[3] Senaste lydelse 2018:2034.
[4] Senaste lydelse 2016:64.

1. värdepapperscentralen hör hemma i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet än Sverige,

2. värdepapperscentralen inte bedriver verksamhet från ett fast driftställe i Sverige,

3. värdepapperscentralen

a) kommer att tillgodoräkna eller betala ut ränta, utdelning eller annan avkastning,

b) kommer att betala ut ersättning vid avyttring genom inlösen, eller

c) kommer att vidta någon åtgärd som medför skyldighet att lämna kontrolluppgift enligt 20 kap. och 22 kap. 17–21 §§, och

4. detta görs för ett sådant avstämningsbolag som avses i 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551).

Åtagandet ska innehålla nödvändiga identifikationsuppgifter för värdepapperscentralen och avstämningsbolaget.

Det som sägs i första stycket 2–4 och andra stycket om värdepapperscentral gäller även andra utländska juridiska personer än värdepapperscentraler.

Det som sägs i första och andra styckena om en värdepapperscentral gäller även en operatör av ett sådant DLT-SS-system eller DLT-TSS-system som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858. I fråga om en sådan operatör gäller det som sägs i första stycket 2–4 och andra stycket om värdepapperscentral även andra utländska juridiska personer än sådana operatörer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

1.16 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:484) om en databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2014:484) om en databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §[1]	
I databasen får sådana uppgifter behandlas som har samlats in med stöd av	
1. 12 kap. 1 § 1–4 lagen (2022:1568) om Sveriges riksbank,	
2. 9 kap. 3 § första stycket lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument,	
3. 10 kap. 2 § första stycket lagen (2004:46) om värdepappersfonder,	
4. 13 kap. 3 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,	
5. 8 kap. 5 § första stycket lagen (2018:1219) om försäkringsdistribution,	
6. 5 kap. 10 och 11 §§ lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat,	
7. 23 kap. 2 § första stycket lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,	
8. 8 kap. 2 § lagen (2010:751) om betaltjänster,	
9. 17 kap. 5 § försäkringsrörelselagen (2010:2043),	
10. 5 kap. 2 § lagen (2011:755) om elektroniska pengar,	
11. 13 kap. 6 § första stycket lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,	
12. 6 kap. 1 § lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag,	
13. 6 kap. 2 § lagen (2017:230) om Pensionsmyndighetens försäkringsverksamhet i premiepensionssystemet,	
14. 14 kap. 5 § lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag,	
15. artiklarna 394, 415, 416, 430–430b och 451 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 575/2013 av den 26 juni	15. artiklarna 394, 415, 416, 430–430b och 451 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 575/2013 av den 26 juni

[1] Senaste lydelse 2022:1583.

2013 om tillsynskrav för kreditinstitut och om ändring av förordning (EU) nr 648/2012, *och*	2013 om tillsynskrav för kreditinstitut och om ändring av förordning (EU) nr 648/2012,
16. artiklarna 54 och 55 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/2033 av den 27 november 2019 om tillsynskrav för värdepappersföretag och om ändring av förordningarna (EU) nr 1093/2010, (EU) nr 575/2013, (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 806/2014.	16. artiklarna 54 och 55 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/2033 av den 27 november 2019 om tillsynskrav för värdepappersföretag och om ändring av förordningarna (EU) nr 1093/2010, (EU) nr 575/2013, (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 806/2014, *och*
	17. 6 kap. 2 § lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

1.17 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 11 § lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

2 kap.

11 §[1]

Med finansiellt konto avses ett konto hos ett finansiellt institut som är

1. ett företags-, löne-, person-, spar-, kapital- eller girokonto eller konto som finns dokumenterat genom insättningsbevis, sparbevis, investeringsbevis, inlåningsbevis, eller annat liknande instrument som tillhandahålls av ett finansiellt institut inom ramen för dess regelmässiga verksamhet som kreditinstitut eller liknande verksamhet, samt belopp som förvaltas av ett försäkringsföretag och som i enlighet med ett avtal om garanterad investering eller liknande avtal är föremål för utbetalning eller tillgodoräknande av ränta (inlåningskonto),

2. ett annat konto än ett försäkrings- eller livränteavtal och som förs till förmån för någon annan person och innehåller ett finansiellt instrument eller investeringsavtal, såsom aktie eller annan andel i ett företag, skuldebrev, obligation, lånebevis eller annat skuldbevis, kreditswap, swap baserad på icke-finansiellt index, fiktivkapitalkontrakt, försäkrings- eller livränteavtal och option eller annat derivat (depåkonto),

3. en andel i eget kapital eller skulder i en enhet som är ett finansiellt institut uteslutande på grund av att det är en sådan enhet som avses i 9 §, om andelen inte är föremål för regelmässig handel på en etablerad värdepappersmarknad,

4. en andel i eget kapital eller skulder i en enhet som är ett annat finansiellt institut än ett sådant som avses i 9 §, om

a) andelen inte är föremål för regelmässig handel på en etablerad värdepappersmarknad,

[1] Senaste lydelse 2016:66.

b) värdet av andelen i eget kapital eller skulder direkt eller indirekt huvudsakligen fastställs på grundval av tillgångar som ger upphov till källskattepliktiga betalningar med amerikansk källa, och

c) typen av andel har valts i syfte att undvika att andelen är att anse som ett rapporteringspliktigt konto enligt denna lag, eller

5. ett försäkringsavtal med kontantvärde eller livränteavtal som tecknas eller förvaltas av ett finansiellt institut.

Ett konto som avses i första stycket ska dock inte anses vara ett finansiellt konto vid tillämpning av denna lag om det är undantaget från rapporteringsplikt enligt bestämmelserna i 3 kap.

Vid tillämpning av första stycket ska ett konto som har lagts upp hos en sådan värdepapperscentral som avses i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument och som hör hemma i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet än Sverige, av ett svenskt finansiellt institut eller ett utländskt finansiellt instituts fasta driftställe i Sverige, anses finnas hos det svenska finansiella institutet eller det utländska finansiella institutets fasta driftställe i Sverige. Detsamma gäller ett konto som har lagts upp hos en sådan värdepapperscentral från tredjeland som avses i den lagen.

Ett innehav av sådana DLT-baserade finansiella instrument som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU ska anses vara ett sådant finansiellt konto som avses i första stycket 2 (depåkonto).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

1.18 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 11 § lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

2 kap.

11 §[1]

Med finansiellt konto avses ett konto hos ett finansiellt institut som är

1. ett företags-, löne-, person-, spar-, kapital- eller girokonto eller konto som finns dokumenterat genom insättningsbevis, sparbevis, investeringsbevis, inlåningsbevis, eller annat liknande instrument som tillhandahålls av ett finansiellt institut inom ramen för dess regelmässiga verksamhet som kreditinstitut eller liknande verksamhet, samt belopp som förvaltas av ett försäkringsföretag och som i enlighet med ett avtal om garanterad investering eller liknande avtal är föremål för utbetalning eller tillgodoräknande av ränta (inlåningskonto),
2. ett annat konto än ett försäkrings- eller livränteavtal och som förs till förmån för någon annan person och innehåller finansiella tillgångar (depåkonto),
3. en andel i eget kapital eller skulder i en investeringsenhet,
4. en andel i eget kapital eller skulder i en enhet som är ett annat finansiellt institut än ett sådant som avses i 3, om typen av andel har valts i syfte att undvika att andelen är att anse som ett rapporteringspliktigt konto enligt denna lag, eller
5. ett försäkringsavtal med kontantvärde eller livränteavtal som tecknas eller förvaltas av ett finansiellt institut.

En andel i eget kapital eller skulder i en investeringsenhet ska, trots det som anges i första stycket 3, inte anses vara ett finansiellt konto om investeringsenheten är ett finansiellt institut endast på grund av att den

[1] Senaste lydelse 2016:67.

1. erbjuder investeringsrådgivning till kunder och agerar för kundens räkning, eller

2. hanterar portföljer för kunder och agerar på kundens vägnar i syfte att investera, förvalta eller administrera finansiella tillgångar som i kundens namn sätts in hos ett annat finansiellt institut.

Ett konto som avses i första stycket ska, trots det som anges där, inte anses vara ett finansiellt konto om det är undantaget från rapporteringsplikt enligt bestämmelserna i 3 kap.

Vid tillämpning av första stycket ska ett konto som har lagts upp hos en sådan värdepapperscentral som avses i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument och som hör hemma i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet än Sverige, av ett svenskt finansiellt institut eller ett utländskt finansiellt instituts fasta driftställe i Sverige, anses finnas hos det svenska finansiella institutet eller det utländska finansiella institutets fasta driftställe i Sverige. Detsamma gäller ett konto som har lagts upp hos en sådan värdepapperscentral från tredjeland som avses i den lagen.

Ett innehav av sådana DLT-baserade finansiella instrument som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU ska anses vara ett sådant finansiellt konto som avses i första stycket 2 (depåkonto).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

1.19 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 och 4 §§ lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §[1]	
Bestämmelserna i denna lag tillämpas på	
1. finansiella instrument som är upptagna till handel på en reglerad marknad *eller* en MTF-plattform eller för vilka en ansökan om upptagande till sådan handel har lämnats in,	1. finansiella instrument som är upptagna till handel på en reglerad marknad, en MTF-plattform *eller i en DLT-marknadsinfrastruktur* eller för vilka en ansökan om upptagande till sådan handel har lämnats in,
2. finansiella instrument som handlas på en MTF-plattform *eller* en OTF-plattform, och	2. finansiella instrument som handlas på en MTF-plattform, en OTF-plattform *eller i en DLT-marknadsinfrastruktur*, och
3. finansiella instrument vilkas värde är beroende av eller inverkar på ett sådant finansiellt instrument som avses i 1 eller 2.	
Bestämmelserna i denna lag tillämpas även på ageranden, inklusive bud, vid auktionering på en auktionsplattform av utsläppsrätter eller andra produkter baserade på utsläppsrätter i enlighet med auktioneringsförordningen. Det som anges i denna lag om order gäller även bud i en auktion enligt auktioneringsförordningen.	
4 §[2]	
I denna lag betyder	
auktioneringsförordningen: kommissionens förordning (EU) nr 1031/2010 av den 12 november 2010 om tidsschema, administration och andra aspekter av auktionering av utsläppsrätter för växt-	

[1] Senaste lydelse 2020:21.
[2] Senaste lydelse 2017:708.

husgaser i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen,

DLT-marknadsinfrastruktur: det som anges i artikel 2.5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU,

finansiella instrument: det som anges i 1 kap. 4 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,

godtagen marknadspraxis: det som anges i artikel 3.1.9 i marknadsmissbruksförordningen,

handel på värdepappersmarknaden: handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), handel på en MTF-plattform eller OTF-plattform eller en motsvarande plattform utanför EES, eller handel med eller genom någon som yrkesmässigt driver sådan verksamhet som avses i 2 kap. 1 § lagen om värdepappersmarknaden,

handel på värdepappersmarknaden: handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), handel på en MTF-plattform eller OTF-plattform eller en motsvarande plattform utanför EES, *handel i en DLT-marknadsinfrastruktur* eller handel med eller genom någon som yrkesmässigt driver sådan verksamhet som avses i 2 kap. 1 § lagen om värdepappersmarknaden,

insiderinformation: sådan information som anges i artikel 7 i marknadsmissbruksförordningen,

marknadsmissbruksförordningen: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 av den 16 april 2014 om marknadsmissbruk (marknadsmissbruksförordning) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/6/EG och kommissionens direktiv 2003/124/EG, 2003/125/EG och 2004/72/EG,

MTF-plattform och *OTF-plattform*: sådana handelsplattformar som anges i 1 kap. 4 b § lagen om värdepappersmarknaden,

reglerad marknad: det som anges i 1 kap. 4 b § lagen om värdepappersmarknaden,

referensvärde: det som anges i artikel 3.1.29 i marknadsmissbruksförordningen, och

spotavtal avseende råvaror: det som anges i artikel 3.1.15 i marknadsmissbruksförordningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

1.20 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:474) om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

Härigenom föreskrivs att 4 § förmånsrättslagen (1970:979) i stället för lydelsen enligt lagen (2018:474) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2018:474	*Föreslagen lydelse*
4 §	
Förmånsrätt följer med	
1. sjöpanträtt och luftpanträtt,	
2. internationell säkerhetsrätt i luftfartyg, flygmotorer och rullande järnvägsmateriel som registrerats enligt lagen (2015:860) om internationella säkerhetsrätter i lösa saker,	
3. handpanträtt och rätt att kvarhålla lös egendom till säkerhet för fordran (retentionsrätt), panträtt på grund av registrering eller underrättelse enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument samt panträtt på grund av registrering enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat,	3. handpanträtt och rätt att kvarhålla lös egendom till säkerhet för fordran (retentionsrätt), panträtt på grund av registrering eller underrättelse enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* samt panträtt på grund av registrering enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat,
4. panträtt på grund av inteckning i skepp eller skeppsbygge eller i luftfartyg och reservdelar till luftfartyg,	
5. registrering av båtbyggnadsförskott enligt lagen (1975:605) om registrering av båtbyggnadsförskott.	

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

1.21 Förslag till lag om ändring i lagen (2021:401) om Allmänna arvsfonden

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § lagen (2021:401) om Allmänna arvsfonden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

1 kap.

2 §

Allmänna arvsfonden består av egendom som har tillfallit fonden genom

– arv,

– gåva,

– testamente,

– förmånstagarförordnande i försäkringsavtal,

– ersättning från återvinning enligt 5 kap. 6 § andra stycket begravningslagen (1990:1144),

– överlämnande från en likvidator enligt 7 kap. 11 § stiftelselagen (1994:1220),

– överlämnande från ett kontoförande institut enligt 4 kap. 20 c § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument,

– upplösning av en värdepappersfond under de förutsättningar som anges i 9 kap. 3 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

– beslut av Bolagsverket enligt 25 kap. 42 eller 44 § aktiebolagslagen (2005:551) eller 17 kap. 41 eller 42 § lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar,

– skifte enligt 32 kap. 14 § aktiebolagslagen, eller

– domstolsbeslut.

Det som sägs om egendom som har tillfallit fonden genom arv gäller också egendom som har tillfallit fonden enligt 1 kap. 11 § i den upphävda lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo eller enligt 2 kap. 4 § lagen (2015:417) om arv i internationella situationer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

1.22 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:786) om ändring i kupongskattelagen (1970:624)

Härigenom föreskrivs att 2 och 27 §§ kupongskattelagen (1970:624) i stället för lydelsen enligt lagen (2023:786) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2023:786	*Föreslagen lydelse*
	2 §
I denna lag förstås med	
AIF-förvaltare: juridisk person som är AIF-förvaltare enligt 1 kap. 3 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,	
avstämningsbolag: aktiebolag som är avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551),	
egen aktie: aktie som innehas av bolaget självt,	
fondbolag: aktiebolag som driver fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder,	
förvaltningsbolag: ett utländskt företag som förvaltar en värdepappersfond i Sverige,	
förvaringsinstitut: ett företag som är förvaringsinstitut enligt 1 kap. 1 § första stycket 15 lagen om värdepappersfonder eller 9 kap. 4, 5 eller 7 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder,	
inlösenaktie: aktie som utan valmöjlighet för aktieägaren ska lösas in eller förvärvas av aktiebolaget för en viss ersättning,	
utdelningstillfälle: för avstämningsbolag den i 4 kap. 39 eller 46 § aktiebolagslagen avsedda dagen för avstämning och för andra aktiebolag liksom i fråga om värdepappersfond eller specialfond den dag då utdelningen blir tillgänglig för lyftning,	
utdelningsberättigad: den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället,	
värdepapperscentral: detsamma som i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.	
	Även en operatör av ett sådant DLT-SS-system eller DLT-TSS-system som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för mark-

nadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU ska anses vara en värdepapperscentral vid tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag.

Med utdelning avses även

1. återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden enligt 20 kap. 1 § första stycket 3 eller 35 § 3 aktiebolagslagen om inte annat anges i *tredje* stycket,

1. återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden enligt 20 kap. 1 § första stycket 3 eller 35 § 3 aktiebolagslagen om inte annat anges i *fjärde* stycket,

2. utskiftning vid bolagets likvidation enligt 25 kap. 38 § aktiebolagslagen,

3. utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag om inte annat anges i *tredje* stycket,

3. utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag om inte annat anges i *fjärde* stycket,

4. utbetalning av fusionsvederlag till aktieägare enligt 23 kap. 26 § aktiebolagslagen till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i det övertagande bolaget,

5. utbetalning av fusionsvederlag till andelsägare enligt 8 kap. 14 § lagen om värdepappersfonder eller 12 kap. 16 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder till den del vederlaget utgörs av annat än andelar i den övertagande fonden,

6. utbetalning av delningsvederlag till aktieägare enligt 24 kap. 28 § aktiebolagslagen som avser

a) delning enligt 24 kap. 1 § andra stycket samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i de övertagande bolagen, eller

b) delning enligt 24 kap. 1 § tredje stycket 1 samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än ersättning som enligt 42 kap. 16 b § inkomstskattelagen (1999:1229) inte ska tas upp, och

7. tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier eller förvärvar egna aktier, om tilldelningen inte görs i utbyte mot aktier i bolaget.

Med utdelning avses dock inte en återbetalning eller utbetalning enligt *andra* stycket 1 eller 3 som görs när inlösenaktier löses in eller förvärvas, om tilldelningen av de inlösenaktier som löses in eller förvärvas anses som utdelning enligt *andra* stycket 7.

Kupongskatt på sådan utdelning som avses i *andra* stycket 7 ska tas ut på ett belopp som motsvarar den ersättning som ska betalas till aktieägarna när inlösenaktierna löses in eller förvärvas av bolaget.

Med utdelning avses dock inte en återbetalning eller utbetalning enligt *tredje* stycket 1 eller 3 som görs när inlösenaktier löses in eller förvärvas, om tilldelningen av de inlösenaktier som löses in eller förvärvas anses som utdelning enligt *tredje* stycket 7.

Kupongskatt på sådan utdelning som avses i *tredje* stycket 7 ska tas ut på ett belopp som motsvarar den ersättning som ska betalas till aktieägarna när inlösenaktierna löses in eller förvärvas av bolaget.

27 §

Har i annat fall än som avses i 9 eller 16 § kupongskatt innehållits för någon som inte varit skattskyldig eller har kupongskatt innehållits med högre belopp än vad som ska betalas enligt avtal för undvikande av dubbelbeskattning, har den utdelningsberättigade rätt till återbetalning av vad som innehållits för mycket.

Rätt till återbetalning föreligger även

– om aktie förlorat sitt värde till följd av att bolaget upplösts genom likvidation inom två år efter det att sådan utbetalning som avses i 2 § *andra* stycket 2 blivit tillgänglig för lyftning,

– vid återbetalning till aktieägare enligt aktiebolagslagen (2005:551) i samband med minsk-

– om aktie förlorat sitt värde till följd av att bolaget upplösts genom likvidation inom två år efter det att sådan utbetalning som avses i 2 § *tredje* stycket 2 blivit tillgänglig för lyftning,

– vid återbetalning till aktieägare enligt aktiebolagslagen (2005:551) i samband med minsk-

ning av aktiekapitalet som genomförts med indragning av aktier, om återbetalningen anses som utdelning enligt 2 § *andra* stycket 1, och

– vid utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag, om utbetalningen anses som utdelning enligt 2 § *andra* stycket 3.

ning av aktiekapitalet som genomförts med indragning av aktier, om återbetalningen anses som utdelning enligt 2 § *tredje* stycket 1, och

– vid utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag, om utbetalningen anses som utdelning enligt 2 § *tredje* stycket 3.

Underlaget för kupongskatten ska i de fall som avses i andra stycket beräknas på ett belopp som svarar mot skillnaden mellan utbetalningen till aktieägaren och dennes anskaffningskostnad för aktierna. Har aktierna förvärvats som fusionsvederlag eller delningsvederlag ska som anskaffningskostnad för aktierna anses den anskaffningskostnad som aktieägaren hade för aktierna i det överlåtande aktiebolaget. För marknadsnoterade aktier får anskaffningskostnaden i stället bestämmas till 20 procent av utbetalningen.

Ansökan om återbetalning ska göras skriftligen hos Skatteverket senast vid utgången av femte kalenderåret efter utdelningstillfället.

Tillsammans med ansökan ska det lämnas ett intyg eller annan utredning om att kupongskatt innehållits för sökanden liksom utredning som styrker att sökanden inte är skattskyldig.

Beslut rörande återbetalning får anstå intill dess fråga om skattskyldighet för utdelningen enligt inkomstskattelagen (1999:1229) slutligen prövats.

Föreligger de förutsättningar för återbetalning som anges i första stycket först sedan förvaltningsrätt, kammarrätt eller Högsta förvaltningsdomstolen meddelat beslut angående utdelningsbeloppet eller efter det att utdelningsberättigad efterbeskattats för detsamma, kan ansökan om återbetalning göras hos Skatteverket senast inom ett år efter det beslutet meddelades eller efterbeskattningen skedde.

Är den som har rätt till återbetalning av kupongskatt skyldig att betala skatt enligt denna lag eller skatteförfarandelagen (2011:1244), gäller 64 kap. samt 71 kap. 2 § första stycket och 3 § skatteförfarandelagen.

2 Utredningens uppdrag och arbete

Regeringen beslutade den 7 juni 2022 att tillkalla en särskild utredare med uppdraget att göra en översyn av reglerna om kontoföring av finansiella instrument och anslutande regelverk i ljuset av den tekniska utvecklingen och den ökade integreringen av Europas värdepappersmarknader. Till särskild utredare förordnades samma dag justitierådet Sten Andersson.

Enligt kommittédirektiven (se bilaga 1) ska utredaren föreslå de författningsändringar som bedöms nödvändiga för att anpassa svensk rätt till ny teknik för värdepappershandel och avveckling och EU:s s.k. DLT-förordning, dvs. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU (se bilaga 2). Utredaren ska också föreslå de författningsändringar som bedöms nödvändiga för att harmonisera värdepappersmarknadens efterhandelsprocesser till europeiska standarder och möjliggöra en eventuell svensk anslutning till den europeiska plattformen för värdepappersavveckling (Target2-Securities). Det förstnämnda uppdraget behandlas i avsnitt 4 och det sistnämnda uppdraget i avsnitt 5.

Vidare ska utredaren ta ställning till om det i kontoföringslagen bör införas en möjlighet att avsluta ett avstämningskonto med okänd ägare i vissa fall och lämna förslag till de författningsändringar som bedöms nödvändiga. Detta uppdrag behandlas i avsnitt 6.

Utredaren har biträtts av experter och sakkunniga samt av ett sekretariat. Det har hållits elva utredningssammanträden i vilka experter och sakkunniga har deltagit. Utredningens sekretariat har därutöver deltagit vid möten med företrädare för berörda myndigheter m.fl.

3 Nuvarande ordning

3.1 Värdepappersmarknaden

Det finansiella systemets grundläggande funktioner anses vara att förmedla betalningar, omvandla sparande till finansiering och hantera risker av olika slag. En väl fungerande finansiell sektor bidrar till ett effektivt utnyttjande av finansiella resurser genom att överskott av finansiellt sparande, med beaktande av förväntad avkastning och risk, kan investeras i värdepapper av olika slag och därigenom bidra till företagens finansiering. På så sätt kan överskott av finansiellt sparande kanaliseras till produktiva investeringar, vilket i sin tur bidrar positivt till sysselsättning och tillväxt.

Handeln med finansiella instrument på värdepappersmarknaden ger utrymme för att företag kan finansiera sig på annat sätt än genom lån från kreditinstitut. Kapitalanskaffning sker i dessa fall genom att ett företag ger ut (emitterar) värdepapper, bl.a. aktier i publika aktiebolag och räntebärande instrument. Kapitalanskaffningen fullbordas när ett annat företag, t.ex. ett finansiellt företag, eller en privatperson placerar sitt överskott av finansiellt sparande genom att förvärva de emitterade värdepapperen. Investerare har varierande placeringshorisonter och olika riskpreferenser. En investerare måste alltid ta ställning till om den förväntade avkastningen och de risker som är förknippade med en viss placering i finansiella instrument motsvarar investerarens behov och riskacceptans.

Om värdepapperen har tagits upp till handel på en reglerad marknad eller handlas på en handelsplattform kommer de att omsättas även efter emissionstillfället. I Sverige finns de reglerade marknaderna Nasdaq Stockholm och Nordic Growth Market Main Regulated som drivs av börserna Nasdaq Stockholm Aktiebolag respektive Nordic Growth Market NGM Aktiebolag. Här finns också handelsplattformarna First North Sweden, Nordic MTF och Spotlight Stock

Market som drivs av Nasdaq Stockholm Aktiebolag, Nordic Growth Market NGM Aktiebolag respektive av värdepappersbolaget Spotlight Stock Market AB. Handeln på sådana handelsplatser sker på ”andrahandsmarknaden”. Genom denna handel sker en kontinuerlig värdering av de värdepapper som handlas.

Medan termen värdepapper används i dagligt tal för bl.a. aktier, skuldförbindelser och andra finansiella tillgångar, används uttrycket finansiellt instrument i lagstiftningen på finansmarknadens område. I lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden används termen som samlingsbeteckning för bl.a. överlåtbara värdepapper, penningmarknadsinstrument, fondandelar och finansiella derivatinstrument (se särskilt 1 kap. 4 §). Med överlåtbara värdepapper avses i sin tur bl.a. aktier och obligationer. I kategorin penningmarknadsinstrument ingår statsskuldväxlar, inlåningsbevis, företagscertifikat m.m. Med finansiella derivatinstrument avses förenklat uttryckt optioner, terminskontrakt, swappar, räntesäkringsavtal m.m. som avser bl.a. värdepapper, valutor, räntor eller avkastningar, utsläppsrätter, andra derivatinstrument eller finansiella index.

Ovan har nämnts aktier i publika aktiebolag. Aktier i privata aktiebolag saknar betydelse för värdepappersmarknaden. Det sammanhänger med att det för sådana aktier gäller ett s.k. spridningsförbud, dvs. ett förbud mot att sprida aktierna till en större krets och ett förbud mot att handla aktierna på bl.a. en reglerad marknad (se 1 kap. 7 och 8 §§ aktiebolagslagen [2005:551]).

3.2 Den finansiella infrastrukturen och efterhandelsprocesser

Med uttrycket finansiell infrastruktur avses ett antal centrala företag och tekniska system som ansvarar för eller används vid clearing, avveckling och kontoföring och som har stor betydelse för marknadens stabilitet och funktionssätt. Dessa är:

– clearingorganisationer, däribland centrala motparter,

– system för avveckling av betalningar, ibland benämnda betalningssystem eller betalsystem, även sådana system som drivs av centralbanker, och

– system för avveckling av värdepapperstransaktioner, som drivs av eller för värdepapperscentraler.

Dessa företag och system är av stor betydelse för de s.k. efterhandelsprocesserna (eng. *post-trade*), dvs. den hantering av finansiella instrument som äger rum efter en överlåtelse av exempelvis en aktie på en reglerad marknad. Vissa av dessa system och företag rör i och för sig betalningar och inte värdepapper. Men, som berörs i avsnitt 3.2.2, infrastrukturen för betalningar är nära kopplad till infrastrukturen för avveckling av värdepapperstransaktioner.

3.2.1 Clearingorganisationer

Clearing kan beskrivas som en sammanställning och kvittning av två eller flera aktörers förpliktelser i förhållande till varandra. Efter clearingen sker en avveckling, som är den slutliga regleringen av de utestående förpliktelserna.

En clearingorganisation definieras i 1 kap. 4 b § lagen om värdepappersmarknaden som ett företag som har tillstånd enligt 19 kap. samma lag, dvs. tillstånd att driva clearingverksamhet, eller tillstånd enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 av den 4 juli 2012 om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister. Förordningen förkortas vanligtvis EMIR (efter den engelska benämningen *European Market Infrastructure Regulation*).

Bankgirocentralen BGC AB har tillstånd att bedriva clearingverksamhet enligt 19 kap. lagen om värdepappersmarknaden (se vidare avsnitt 3.3.2). Något tillstånd enligt lagen behövs dock inte för bl.a. Riksbanken. Riksbanken driver verksamhet med clearing och avveckling i ett system som benämns RIX-systemet (se avsnitt 3.2.2).

I clearingverksamheten deltar s.k. clearingmedlemmar. Dessa deltar antingen för enbart egen räkning eller för sina kunders räkning. I det förstnämnda fallet avser clearingen den handel som gäller medlemmens egen balansräkning. I det sistnämnda fallet rör det sig i stället om clearing avseende tillgångar som medlemmen förvaltar för kunders räkning. Kunderna kan vara såväl privatpersoner som företag.

Inom kategorin clearingorganisationer har centrala motparter stor betydelse. Med en central motpart avses en särskild typ av clearingorganisation som träder in mellan köpare och säljare som motpart

till dem båda. Centrala motparter omfattas av förordningen (EU) nr 648/2012 om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister. Förordningen gäller i tillämpliga fall i stället för bestämmelserna i lagen om värdepappersmarknaden. Centrala motparter fyller en viktig funktion genom att motverka att motpartsrisker[1] byggs upp mellan många olika aktörer. I Sverige skedde övergången till clearing genom en central motpart vid handel med aktier relativt sent, med början år 2009.

Under hösten 2023 lade regeringen fram förslag till ändringar i lagstiftningen om clearingverksamhet m.m. (se prop. 2023/24:8).

3.2.2 Betalningssystem och avvecklingssystem för betalningar

Infrastrukturen för betalningar består av *dels* avvecklingssystem eller betalningssystem för stora betalningar, *dels* system för betalningar av stora mängder transaktioner till ett relativt sett lågt värde (s.k. massbetalningar, exempelvis privatpersoners betalningar av räkningar). Exempelvis avvecklingen av en betalning mellan två parter som har konton i olika banker kräver system av båda dessa slag.

När avvecklingen genomförs debiteras den avsändande bankens konto det belopp som ska överföras samtidigt som den mottagande bankens konto krediteras med motsvarande belopp. Därmed kan den avsändande banken debitera och den mottagande banken kreditera kundernas konton i respektive bank. När avvecklingen har genomförts, är betalningen slutförd och kan inte återkallas.

Det krävs dock också att förhållandet mellan de två bankerna regleras. För detta krävs ett avvecklingssystem för stora betalningar i vilket båda de aktuella bankerna är deltagare. Avveckling av stora betalningar sker i Sverige, liksom i de flesta jämförbara länder, hos centralbanken. I Sveriges fall rör det sig om ett system, RIX-systemet, som ägs och drivs av Riksbanken. I RIX-systemet deltar större banker och clearingorganisationer. Sedan maj 2022 tillhandahålls två olika s.k. avvecklingstjänster i RIX-systemet, RIX-RTGS och RIX-INST.

Betalningsavveckling som sker hos en centralbank, såsom i RIX-systemet, sker i ”centralbankspengar”. Det innebär att överföringar sker genom debiteringar och krediteringar av deltagarnas konton i

[1] Med motpartsrisk avses risken för att motparten i ett låneavtal eller annat finansiellt kontrakt inte fullföljer sina åtaganden.

centralbanken, i Sveriges fall i Riksbanken. Detta kan jämföras med avveckling i ”affärsbankspengar”, som innebär att debitering och kreditering sker på konton i en affärsbank, på ett liknande sätt som vid överföring av medel mellan två privatpersoner med konton i samma bank. Det är dock internationellt vedertaget att stora betalningar ska avvecklas i centralbankspengar. Detta har att göra med att sådan avveckling erbjuder den högsta graden av säkerhet i fråga om eventuella motparts- eller kreditrisker såtillvida att en centralbank, i motsats till affärsbanker eller privata clearingorganisationer, kan framställa en obegränsad mängd centralbankspengar i den egna valutan. Betalningar i centralbankspengar medför således inga motparts- eller kreditrisker i förhållande till centralbanken, i motsats till betalningar i affärsbankspengar som innebär att betalningsmottagaren får en fordran på den aktuella affärsbanken.

Överföringar mellan de konton som deltagarna har i RIX-RTGS görs elektroniskt och enligt principen om ”bruttoavveckling i realtid” (eng. *real-time gross settlement*, RTGS). Det innebär att överföringarna görs en och en och att de pengar som kommer in på kontona omedelbart blir tillgängliga för andra överföringar. Det finns också funktioner i RIX-RTGS som innebär att det går att göra flera överföringar samtidigt genom att de kvittas mot varandra.

Den relativt nya avvecklingstjänsten RIX-INST inom RIX-systemet gör det möjligt att avveckla betalningar mellan banker i realtid dygnet runt och året om i centralbankspengar. Tjänsten baserar sig på Eurosystemets[2] plattform TARGET Instant Payment Settlement (TIPS). Under år 2023 har det pågått ett arbete med att flytta över Swish-betalningarna från avvecklingstjänsten BiR (Betalningar i realtid) till RIX-INST. Detta arbete beräknas vara klart i början av år 2024. BiR drivs av clearingorganisationen Bankgirocentralen men har en koppling till RIX-systemet bl.a. genom att konton i Riksbanken bidrar till att underlätta avvecklingen i BiR.

Riksbanken har under år 2021 fattat ett s.k. inriktningsbeslut om att på sikt använda Eurosystemets tekniska plattformar för betalningsavveckling, T2 (tidigare benämnt Target2), respektive för värdepappersavveckling, Target2-Securities (T2S), för betalningar i svenska

[2] Med Eurosystemet avses Europeiska centralbanken (ECB) och de nationella centralbankerna i de medlemsstaterna som har euron som valuta (se vidare avsnitt 5.1).

kronor (angående T2S, se vidare avsnitt 5.2).[3] T2 är ett system i vilket betalningar avvecklas brutto i realtid, dvs. ett RTGS-system. Centralbanker och affärsbanker är deltagare i systemet. Betalningsavvecklingen sker i centralbankspengar.

Riksbanken har gjort bedömningen att plattformsdelning med Eurosystemets T2 kommer att ge betydande stordriftsfördelar och tillgång till Eurosystemets resurser och kompetens och att detta i sin tur gynnar deltagarna i det betalningssystem som Riksbanken tillhandahåller. Enligt Riksbanken har T2 även potential att öka konkurrensen på den svenska betalmarknaden och gagna det svenska samhället genom mer kostnadseffektiva betalningar.

Riksbankens beslut innebär dock endast ett eventuellt samutnyttjande av tekniska plattformar, inte att Riksbanken upphör att ansvara för avvecklingen av stora betalningar i Sverige. Riksbanken är också enligt lag skyldig att tillhandahålla system för avveckling av betalningar (se 3 kap. 2 § första stycket lagen [2022:1568] om Sveriges riksbank, i fortsättningen benämnd riksbankslagen).

Medan RIX och T2 är avvecklingssystem för stora betalningar är Bankgirocentralens Clearing- och Avvecklingstjänst ett avvecklingssystem för massbetalningar. Bankgirocentralen är ett dotterbolag till bolaget P27[4], som ägs av sex nordiska banker. När betalningar avvecklas via detta avvecklingssystem används deltagarnas konton i Riksbanken för överföringsuppdrag i svenska kronor. För överföringsuppdrag i euro utnyttjas däremot deltagarnas konton i T2.

Infrastrukturen för betalningar är nära kopplad till infrastrukturen för värdepappersavveckling (se nästa avsnitt). Det beror på att avveckling av transaktioner med finansiella instrument ofta omfattar likvida medel såsom betalning för ett köp. Dessa betalningar kan sammantagna avse stora belopp.

[3] Se vidare, vid sidan av protokollet från direktionens möte, följande dokument från september 2021 på Riksbankens webbplats www.riksbank.se: Beslutsunderlag: Framtidens värdepappersavveckling – förnyat ställningstagande till T2S, Beslutsunderlag: Framtida RIX – Riksbankens framtida system för avveckling av stora betalningar, Förstudierapport: Framtida RIX.

[4] Under en period avsåg P27 att ta över bl.a. den clearingverksamhet som drivs av Bankgirocentralen och tillhandahålla en gemensam plattform för betalningar inom Norden. Med anledning av detta ansökte bolaget hos Finansinspektionen om tillstånd som clearingorganisation. Under år 2023 återkallade dock bolaget sin ansökan och avser således inte längre att starta någon clearingverksamhet. Bolaget äger dock även fortsättningsvis Bankgirocentralen.

3.2.3 Kontoföring och avvecklingssystem för värdepapper

Efter ett avslut av en transaktion på en reglerad marknad eller en annan handelsplats sker vanligtvis avveckling och kontoföring (efterhandelsprocesser) i en värdepapperscentral. Med en värdepapperscentral avses i unionsrätten en juridisk person som driver ett avvecklingssystem för värdepapper och tillhandahåller minst ytterligare en s.k. huvudtjänst av visst slag (se vidare avsnitt 3.3.2). I Sverige finns endast en värdepapperscentral, Euroclear Sweden AB.

De nu aktuella efterhandelsprocesserna avser rätten till aktier, räntebärande instrument och andra typer av värdepapper som har emitterats i en värdepapperscentral och som är kontoförda. Bestämmelser om kontoföring finns i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, i det följande benämnd kontoföringslagen. Med kontoföring av finansiella instrument avses registrering i avstämningsregister av äganderätt och särskild rätt till sådana aktier och andra finansiella instrument för vilka aktiebrev, skuldebrev eller annan motsvarande skriftlig handling inte har utfärdats (s.k. dematerialiserade instrument) eller, där en sådan handling har utfärdats, det genom förvaring eller på annat likvärdigt sätt har säkerställts att handlingen inte kommer i omlopp (s.k. immobiliserade instrument) (se 1 kap. 3 § kontoföringslagen).

För att avvecklingen ska kunna genomföras krävs att avvecklingsinstruktioner från de båda parterna i transaktionen överförs till ett avvecklingssystem. Överföringen ombesörjs av deltagarna i avvecklingssystemet (angående sådana deltagare, se vidare nedan samt avsnitten 4.13 och 5.5). En deltagare kan samtidigt vara en av parterna i avtalet; ett finansiellt företag kan alltså vara både (1) deltagare i handeln på den reglerade marknaden eller den andra handelsplatsen och (2) deltagare i det avvecklingssystem där transaktionerna ska avvecklas. Det är dock vanligt att deltagare i värdepapperscentraler agerar för kunders räkning och därför fungerar som mellanhänder i förhållande till de parter som ingick avtalet. Deltagaren måste då få en avvecklingsinstruktion från sin kund innan överföring till avvecklingssystemet kan ske. Det kan förekomma ytterligare led mellan deltagarna och avtalsparterna, framför allt när parterna finns i olika länder. I ett sådant fall är också aktörerna i mellanleden involverade i överföringen av avvecklingsinstruktioner.

Deltagarna ansvarar för att avveckling sker på avsedd dag i värdepapperscentralens avvecklingssystem. Tidsspannet mellan den dag då avtalet ingicks (avslutsdagen) och den dag då avveckling av avtalet ska ske genom överföring av värdepapper och motsvarande överföring av likvid benämns avvecklingscykeln. Sedan år 2014 är avvecklingscykeln i Sverige och övriga europeiska länder två bankdagar från handelsdagen, vilket benämns T+2 (T står därvid för *Trade Day*).

Liksom vid avveckling av betalningar genomförs nödvändiga kontroller innan avveckling sker (se figur 3.1 nedan).

I ett första steg sker en registrering och vid denna förs en avvecklingsinstruktion in i systemet.

I ett andra steg kontrolleras att de inblandade deltagarna har fört in avvecklingsinstruktioner som överensstämmer med varandra. Denna process (”matchning” av de två avvecklingsinstruktionerna) innefattar kontroll av ett tiotal olika fält i de två instruktionerna, däribland avsedd likviddag, avslutsdag, antal, likvidbelopp och levererande och beställande deltagare i avvecklingssystemet. Därefter skapas en avvecklingstransaktion. Denna transaktion kan sedan i princip inte ändras eller dras tillbaka annat än genom en gemensam överenskommelse; transaktionen ses därmed i princip som oåterkallelig.

I ett tredje steg sker något slag av täckningskontroll av leverans- och betalningskapacitet avseende samtliga leverans- och betalningsinstruktioner. Hur denna täckningskontroll utförs är beroende av hur avvecklingssystemet är utformat. Generellt har dock avvecklingssystem en algoritm som har till syfte att så många transaktioner som möjligt ska avvecklas. De avvecklingstransaktioner som vid täckningskontrollen anses kunna avvecklas blir antingen direkt avvecklade, eller får, som i det svenska VPC-systemet, status som motsvarar att transaktionen är avvecklad. I båda fallen innebär detta att avvecklingen av värdepapper och likvid är säkerställd och oåterkallelig, såväl i förhållande till motparterna som i förhållande till tredje man i händelse av en deltagares obestånd. De värdepapper som transaktionen omfattar flyttas från det levererande värdepapperskontot till det mottagande kontot. Samtidigt sker överföring av likvid från den deltagare som tar emot värdepapper till den deltagare som levererar värdepapper, genom likvidkonton i avvecklingssystemet som i sin tur är kopplat till centralbanken.

Figur 3.1 Avvecklingsprocessen

Hos Euroclear Sweden

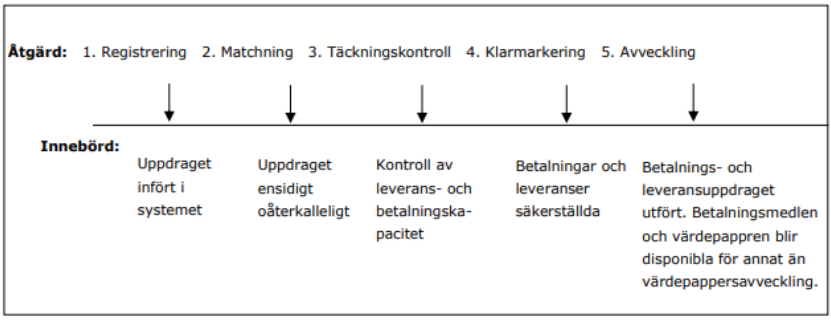

Euroclear Sweden, Allmänna villkor, kontoföring och clearing, version 2022:2, avsnitt C.2.1.

Enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012 (i fortsättningen benämnd förordningen om värdepapperscentraler) ska avvecklingssystem för värdepapper drivas av en auktoriserad värdepapperscentral. Förordningen brukar förkortas CSDR (efter den engelskspråkiga benämningen *Central Securities Depositories Regulation*).

Enligt förordningen är en värdepapperscentral, förenklat uttryckt, en juridisk person som driver ett avvecklingssystem för värdepapper och som även tillhandahåller och för värdepapperskonton på det som brukar benämnas den högsta nivån (se även avsnitten 3.2.4 och 3.3.2). Det senare sker enligt svensk rätt i avstämningsregister enligt kontoföringslagen.

Faktaruta: Kontoföring på den högsta nivån
Uttrycket ”den högsta nivån” vad gäller kontoföring syftar på att kontoföringen avser rättigheter, t.ex. äganderätt till finansiella instrument, som finns registrerade hos värdepapperscentralen (i dess eget system). Det gäller oavsett om det rör sig om ett s.k. ägarkonto eller ett s.k. förvaltarkonto (beträffande dessa begrepp se avsnitt 5.6). Enligt svensk rätt sker sådan registrering på avstämningskonto i avstämningsregister. I unionsrätten används i stället termen värdepapperskonto när det gäller registrering på den högsta nivån. Ett värdepapperskonto enligt unionsrätten kan dock – till skillnad från ett avstämningskonto – innehålla finansiella instrument av olika slag.

Eftersom den som har ett konto eller en depå hos en förvaltare i sin tur kan förvalta det aktuella finansiella instrumentet för annans räkning, kan det finnas fler än två nivåer av registrering. I vissa fall finns det en kedja av förvaltare och underförvaltare mellan värdepapperscentralen och ägaren av det finansiella instrumentet. I ett sådant fall finns alltså det aktuella instrumentet registrerat på flera olika ställen (på flera olika nivåer).

Från registrering på den högsta nivån ska alltså skiljas registrering i en förvaltares konto- eller depåsystem, som inte omfattas av bestämmelserna i 4 eller 5 kap. kontoföringslagen.

Värdepapperskonton enligt unionsrätten, som alltså innefattar avstämningskonton enligt svensk rätt, kan vara antingen s.k. ägarkonton eller s.k. förvaltarkonton (se vidare avsnitt 5.6 under rubriken Beträffande begreppen avstämningskonto och värdepapperskonto enligt nuvarande ordning, se även avsnitten 4.12 och 4.13). Avveckling kan därmed ske genom debitering och kreditering av konton som förs av en värdepapperscentral.

Att en värdepapperscentrals verksamhet innefattar både avveckling och kontoföring på den högsta nivån underlättar värdepapperscentralens uppgift att ”övervaka och säkerställa emissionens integritet” enligt reglerna i artikel 37 i förordningen om värdepapperscentraler. Det sistnämnda uttrycket syftar på kravet att antalet värdepapper som har krediterats på konton i värdepapperscentralen alltid ska överensstämma med antalet emitterade värdepapper av samma slag. Om ett aktiebolag vars aktier ska vara registrerade i kontoföringssystemet

(avstämningsbolag) har emitterat 9 995 000 ordinarie aktier måste värdepapperscentralen alltså säkerställa att 9 995 000 aktier, varken fler eller färre, är kontoförda som krediterade på konton i värdepapperscentralens system.

Utgångspunkten i det svenska systemet för kontoföring är att ett avstämningskonto innehåller uppgifter om vem som äger det eller de aktuella finansiella instrumenten. Registrering på avstämningskonton kan emellertid ske även genom en juridisk person som har fått tillstånd att i systemet uppträda som förvaltare för annans finansiella instrument (förvaltarregistrering, se 3 kap. kontoföringslagen). Vid sådan förvaltarregistrering går det inte att av avstämningskontot att utläsa vem som är det finansiella instrumentens ägare utan enbart vem som förvaltar instrumenten för annans räkning. Registreringen av kontohavaren (”registrering på den högsta nivån”) kan alltså avse antingen de finansiella instrumentens ägare eller de som förvaltar instrumenten för ägarnas räkning.

De svenska och nordiska systemen för kontoföring av finansiella instrument skiljer sig i detta avseende från de globalt dominerande modellerna för kontoföring. I en modell av det sistnämnda slaget utgörs kontohavarna hos värdepapperscentralen (eller motsvarande organ) enbart av ett antal depåbanker som förvarar investerarnas innehav av värdepapper på egna konton (det senare motsvarar vad som i Sverige benämns förvaltarregistrering).

Utmärkande för de svenska och nordiska systemen är även att värdepapperscentralen inte ensam ansvarar för kundrelationerna med de individuella kontohavarna. Detta ansvar delas i stället med s.k. kontoförande institut, dvs. aktörer som värdepapperscentralen har gett behörighet att vidta registreringsåtgärder i systemet. Som kontoförande institut får utses bl.a. värdepappersbolag och kreditinstitut som har tillstånd att driva värdepappersrörelse (se 3 kap. 1 § kontoföringslagen, jfr avsnitt 4.13). I november 2023 fanns det 39 kontoförande institut knutna till Euroclear Sweden.

Ett avstämningsregister består av avstämningskonton som läggs upp för ägare eller förvaltare av finansiella instrument (se 4 kap. 1 § kontoföringslagen). Eftersom det är möjligt att registrera ägare direkt i Euroclear Swedens register (och inte enbart hos en förvaltare), finns det ett stort antal avstämningskonton.

Figur 3.2 En översiktsbild över avstämningsregister och avstämningskonton

Enligt kontoföringslagen

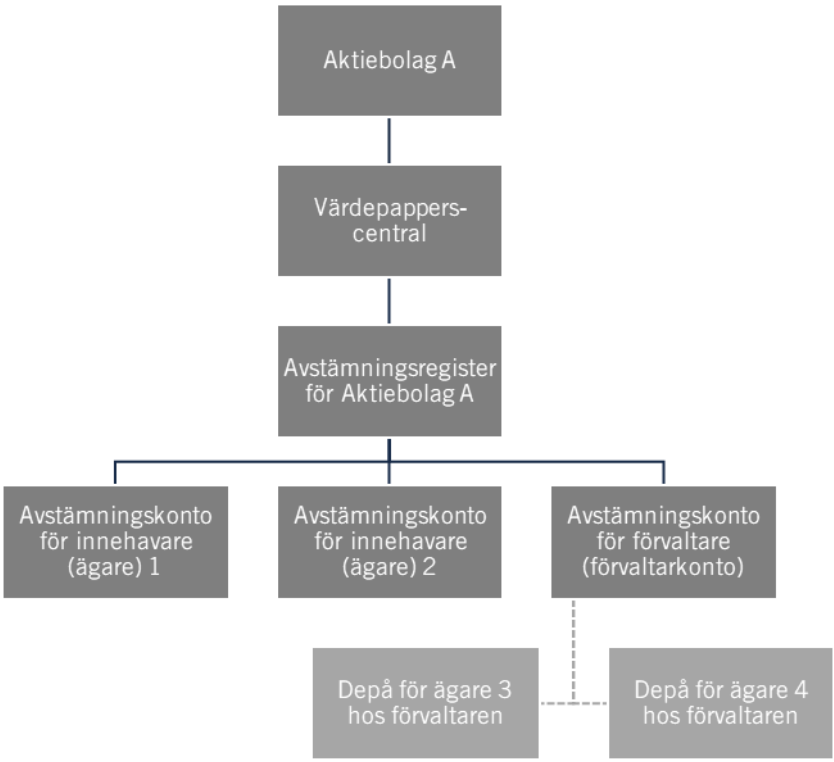

Källa: Ds 2015:2 Värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.

Anm.: Block i mörkgrått avser avstämningskonton, dvs. registrering på den högsta nivån. Block i ljusgrått avser registrering i en förvaltares eget system, dvs. registrering som inte sker på den högsta nivån.

Regleringen i kontoföringslagen har också betydelse för aktiebolagslagens bestämmelser om avstämningsbolag. Ett avstämningsbolag är ett aktiebolag vars bolagsordning innehåller förbehåll om att bolagets aktier ska vara registrerade i ett avstämningsregister (se 1 kap. 10 § aktiebolagslagen). I fråga om sådana aktiebolag förutsätts att aktierna i bolaget – och andra aktiebolagsrättsliga instrument som avser bolaget – kommer till uttryck enbart i en registrering hos en värdepapperscentral. Aktier i svenska bolag som inte är avstämningsbolag får inte registreras i avstämningsregister; regleringen av dessa bolag (ofta kallade kupongbolag) bygger på att aktierätten i stället kommer till uttryck i ett aktiebrev eller motsvarande bevis. Ett avstämningsbolag

måste anlita samma värdepapperscentral för all registrering som avser aktier och andra aktiebolagsrättsliga instrument (se 4 kap. 4 § kontoföringslagen). Beträffande aktiebolag, se även avsnitt 3.4.

I november 2023 upprätthöll Euroclear Sweden avstämningsregister avseende samtliga cirka 1 700 svenska avstämningsbolag.

3.2.4 VPC-systemet

I det följande beskrivs det s.k. VPC-system som Euroclear Sweden driver.

Värdepappersavveckling

VPC-systemet består av två delar, aktiemarknad (AM) och penningmarknad (PM). De två delarna har skapats vid olika tillfällen och kan ses som två skilda system. AM används för emissioner av aktier men även för registrering av exempelvis teckningsrätter, optioner och strukturerade produkter. Trots namnet sker också de allra flesta emissioner av skuldförbindelser, såsom obligationer, inom ramen för AM. PM används primärt för emissioner av statsskuldpapper och vissa skuldförbindelser från kreditinstitut.

AM är den äldre delen av VPC-systemet. Den var ursprungligen främst avsedd att användas av svenska investerare i aktier, av de s.k. fondkommissionärer med vilka investerarna handlade och av de förvaltare hos vilka investerarna hade depå. Grundprincipen i AM är att avveckling av värdepapperstransaktioner sker mellan den levererande och den beställande medlemmens medlemskonto (och inte mellan det levererande och det mottagande värdepapperskontot). En clearingmedlem har minst en clearingmedlemsidentitet, s.k. CID, men kan ha flera identiteter för att det ska gå att skilja mellan olika interna enheter eller mellan olika kunder. Varje clearingmedlemsidentitet har ett medlemskonto. Ett medlemskonto är ett värdepapperskonto som används enbart för värdepappersavveckling. Värdepapper flyttas till ett medlemskonto genom ett s.k. affärsuttag, dvs. ett meddelande där deltagaren anger det konto som ska debiteras och eventuellt även för vilken specifik leverans som värdepapperen ska användas. Krediteringen sker alltid till den levererande medlemmens medlemskonto. Vid avvecklingen förs värdepapperen över till den beställande med-

lemmens medlemskonto. Från detta konto kan, men behöver inte, den beställande medlemmen flytta värdepapperen till ett angivet beställande konto, genom en s.k. affärsinsättning. Ett affärsuttag kan kopplas till en eller flera leveranser och en leverans kan även kopplas till flera affärsuttag. Vid stängningen av respektive avvecklingsdag flyttas eventuella värdepappersinnehav på medlemskontot automatiskt till clearingmedlemsidentitetens angivna överskottskonto.

Avvecklingsinstruktionerna (benämnda leverans och beställning) matchas mot varandra. Matchningen ger upphov till en avvecklingstransaktion. För avveckling krävs att den levererande medlemmen har ett tillräckligt innehav på sitt medlemskonto att använda för leveransen. Vid transaktioner som sker mot likvida medel krävs det också att den beställande medlemmen har tillräckligt med likvidutrymme. Som nämnts i avsnitt 3.2.3 ovan görs denna process genom en täckningskontroll för att identifiera vilka transaktioner som kan avvecklas. I VPC-systemet utmynnar denna process i att instruktionerna i avvecklingssystemet markeras som klara. Det innebär att avvecklingen av värdepapper och likvid är säkerställd och oåterkallelig, såväl i förhållande till motparterna som i förhållande till tredje man i händelse av en clearingmedlems obestånd (se även avsnitt 3.3.2 om insolvens m.m., se även avsnitt 4.14).

I ett avslutande steg ändras klarmarkerade instruktioner till bokade. Härvid debiteras leveranser av värdepapper slutgiltigt de avstämningskonton som har anvisats av levererande clearingmedlemsidentiteter genom deras affärsuttag samtidigt som värdepapperen krediteras de avstämningskonton som har anvisats av mottagande clearingmedlemsidentiteter genom deras affärsinsättningar. Motsvarande transaktioner sker i betalningsledet, i detta fall genom konton som tillhandahålls av utsedda likvidbanker som i sin tur har konton i centralbanken.

PM var från början avsett för just penningmarknadsinstrument (eng. *money market instruments*). Marknaden för denna typ av instrument kännetecknas av få aktörer, få transaktioner och mycket höga värden. Samtliga värdepapper som Riksgäldskontoret emitterar i VPC-systemet emitteras inom ramen för PM. Avvecklingen i PM sker direkt från levererande konto till beställande konto, inte med användning av medlemskonton mellan levererande och beställande konto som i AM.

Under de mer än 30 år som VPC-systemet har existerat har marknadsmönstren ändrats påtagligt. Andelen svenskar som investerar i

värdepapper är numera förhållandevis hög. Samtidigt har användningen av ägarkonton minskat. I stället förvaras värdepapper i ökande grad i en depå hos en bank eller värdepappersinstitut, som i sin tur förvarar värdepapperen på ett eller flera förvaltarkonton. Vissa internetbaserade banker och värdepappersbolag erbjuder enbart depåtjänster till sina kunder. Även andra banker har numera ofta en depåtjänst som det primära alternativet för sina kunder. Antalet emittenter som har valt att ansluta sig till Euroclear Sweden och emittera värdepapper i dess system har gradvis ökat. Det sammanlagda antalet anslutna värdepapper har ökat kraftigt. Även andelen utländska investerare har ökat. De utländska investerarna använder nästan uteslutande depåtjänster och förvarar sina värdepapper, ofta via en kedja av intermediärer, på depå hos en svensk bank som erbjuder depåtjänster till utländska depåbanker, s.k. *sub custody*-verksamhet. Depåbanken förvarar i sin tur värdepapperen på ett eller flera förvaltarkonton i VPC-systemet.

I figur 3.3 ges en förenklad översiktsbild över kontostrukturen i VPC-systemet. I översiktbilden förekommer begreppet ”VP-konto” (värdepapperskonto). Vad som avses med värdepapperskonto och hur ett sådant förhåller sig till ett avstämningskonto behandlas vidare i avsnitt 5.6 (under rubriken Begreppen avstämningskonto och värdepapperskonto enligt nuvarande ordning).

Figur 3.3 En översiktsbild över kontostrukturen i VPC-systemet

Termerna avstämningskonto respektive VP-konto

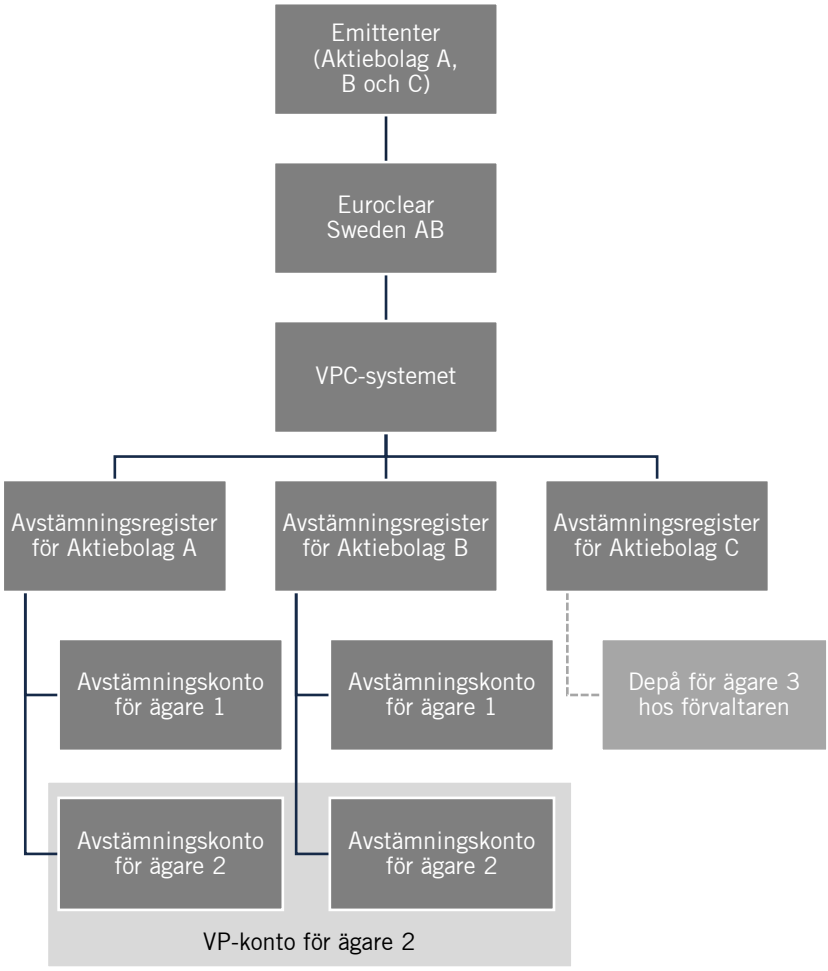

Källa: Ds 2015:2 Värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.

Antalet transaktioner i VPC-systemet ökade kontinuerligt från 1990-talet fram till dess att systemet med centrala motparter kom i bruk år 2009. Avvecklingen av transaktioner på Nasdaq Stockholm övergick gradvis från en bilateral avveckling, dvs. en modell där varje avslut resulterade i en transaktion i VPC-systemet, till en modell med en samlad avvecklingsinstruktion per deltagare, värdepapper och handelsdag. Denna avveckling sker gentemot en central motpart och av-

ser deltagarens nettoposition, efter att många transaktioner räknats samman. Till följd av denna övergång sjönk transaktionsvolymen kraftigt. Volymerna har under senare år återigen ökat och närmat sig nivån före år 2009.

Hantering av företagshändelser

Rollen som kontoförande institut kan kombineras med rollen som emissionsinstitut. Ett emissionsinstitut handhar på uppdrag av en emittent, t.ex. ett aktiebolag, vissa typer av transaktioner som har beslutats inom bolaget, i detta sammanhang benämnda företagshändelser, och som föranleder vissa följdåtgärder. Som exempel kan nämnas beslut om nyemission av aktier (se närmare 13 kap. aktiebolagslagen). Till skillnad från vad som är fallet i exempelvis Danmark och Norge krävs inte att emittenten har ett särskilt emissionsinstitut för hantering av samtliga typer av företagshändelser. I stället kan emittenter som är anslutna till Euroclear Sweden ge detta bolag i uppdrag att företräda emittenten avseende ett visst eller vissa slag av företagshändelser.

Företagshändelser kan vara av skilda slag. Vanligast är s.k. obligatoriska företagshändelser. Med detta avses företagshändelser som inte ger innehavaren av berörda värdepapper någon valmöjlighet, eftersom det som utlöser händelsen redan har beslutats. Ett exempel är en kontantutdelning som är beslutad redan genom bolagsstämmans beslut om vinstutdelning. Företagshändelsen kan också vara en direkt följd av något som beslutades i samband med att ett värdepapper gavs ut; så är fallet med betalningen av ränta som ska betalas enligt villkoren i en av bolaget emitterad obligation. På den svenska marknaden kan obligatoriska företagshändelser i många fall hanteras enbart av emittenten och Euroclear Sweden, inklusive dess deltagare (som likvidbank och kontoförande institut). Det är värdepapperscentralens system som skapar de debiteringar eller krediteringar av värdepapper eller likvid som sker till följd av händelsen. I vissa fall krävs dock medverkan av ett emissionsinstitut även om företagshändelsen hör till kategorin obligatoriska företagshändelser. Så blir exempelvis fallet vid en sammanläggning av aktier som genererar s.k. överskjutande aktier; det kan då vara nödvändigt att anlita ett emissionsinstitut för

försäljning av dessa överskjutande aktier. Och i vissa fall behöver emittenten anlita ett emissionsinstitut för viss skattehantering.

Euroclear Sweden ändrade i september 2023 sin lösning för hantering av sådana obligatoriska företagshändelser som innefattar betalning av likvid från emittent till investerare. Tidigare skedde utbetalningen via Bankgirocentralen. Den nya lösningen bygger på europeiska standarder om att avveckling av transaktioner till följd av företagshändelser ska ske i värdepapperscentralens system för avveckling av andra typer av värdepapperstransaktioner (angående europeiska standarder av nu aktuellt slag, se vidare avsnitten 5.8–5.10). De typer av företagshändelser för värdepapper som har flyttats över till VPC-systemet är kontantutdelning till aktieägare, räntebetalning till innehavare av räntebärande skuldebrev och inlösen av skuldebrev.

Den andra kategorin av företagshändelser är s.k. valbara företagshändelser. Med detta avses företagshändelser där investeraren har möjlighet att välja mellan olika alternativ. Enligt vissa europeiska standarder kan de valbara företagshändelserna delas upp på två underkategorier. Den ena underkategorin avser händelser där något kommer att ske med investerarens värdepapper och investeraren har minst två alternativ att välja på. Exempelvis kan investeraren välja mellan att använda sina tilldelade teckningsrätter för att teckna nya aktier och att låta teckningsrätterna förfalla. Denna underkategori kallas i europeiska standarder för ”obligatorisk med val”. En andra underkategori avser händelser som kännetecknas av att investeraren kan välja mellan att göra något med sina värdepapper, exempelvis rösta på en bolagsstämma, och att inte agera. Om investeraren väljer att inte agera i företagshändelsen, lämnas innehavet oförändrat. Denna underkategori kallas i europeiska standarder för ”frivillig”. Det som skiljer de två underkategorierna åt är effekten av att investeraren avstår från att agera. I det första fallet påverkas innehavet oavsett om investeraren väljer att agera genom att skicka en instruktion. I det andra fallet påverkas inte innehavet om investeraren avstår från att agera.

I Sverige hanteras båda underkategorierna av valbara företagshändelser till viss del utanför värdepapperscentralens system. Information om händelsen skickas till deltagare och kontohavare via värdepapperscentralens system på samma sätt som gäller för obligatoriska händelser. Också de debiteringar och krediteringar av värdepapper som förekommer som en del i företagshändelsen sker i värdepapperscentralens system. Debiteringar och krediteringar av likvid som ingår

som en del i företagshändelsen samt investerarnas instruktioner (t.ex. teckning av nya aktier i en nyemission) hanteras däremot utanför värdepapperscentralen. Instruktioner hanteras i form av blanketter som antingen fylls i manuellt och postas till emittenten eller dennes emissionsinstitut (av ägarkontohavare) eller skannas och e-postas till emittenten eller dennes emissionsinstitut (av förvaltarna). Banker och andra värdepappersinstitut har ofta utvecklat mer automatiserade lösningar som deras depåkunder kan använda för att lämna instruktioner om valbara företagshändelser. Detta kan ske via Swifts nätverk för finansiell kommunikation[5] (t.ex. internationella betalningsuppdrag eller instruktioner för avveckling av värdepapperstransaktioner) eller via internetkontor eller applikationslösningar. När en större mängd instruktioner ska vidarebefordras i sammanställd form från förvaltaren för dess kunders räkning till emissionsinstitutet, sker dock detta fortfarande manuellt. Det beror på att det i Sverige saknas en automatiserad eller elektronisk lösning för att skicka instruktioner till emissionsinstitut. Även överföring av värdepapper och likvid i samband med sådana instruktioner sker i huvudsak manuellt. Överföringen av värdepapper sker i VPC-systemet, medan överföringen av likvid sker i Bankgirocentralens system eller i RIX-systemet.

3.3 Bestämmelser om värdepappersmarknaden och efterhandelsprocesser

3.3.1 Regler om handel på värdepappersmarknaden

Det finns en rad EU-rättsakter som berör olika aspekter av värdepappersmarknaden och dess system och aktörer, inklusive sådana förfaranden som sker efter det att handel med finansiella instrument har ägt rum (efterhandelsprocesser). Reglerna i dessa rättsakter är i huvudsak av näringsrättslig karaktär. Tidigare rörde det sig huvudsakligen om EU-direktiv men under senare år har regleringen till stor del skett genom EU-förordningar. EU-förordningar är direkt tillämpliga i alla medlemsstater.

I unionsrätten finns allmänna näringsrättsliga regler om värdepappersmarknaden i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU

[5] Swift är en organisation med säte i Belgien. Organisationen ger sina medlemmar, såsom banker och andra finansiella företag, tillgång till kommunikationstjänster som möjliggör att skicka information om finansiella transaktioner.

av den 15 maj 2014 om marknader för finansiella instrument och om ändring av direktiv 2002/92/EG och av direktiv 2011/61/EU. Direktivet brukar förkortas MiFID II (efter den engelskspråkiga benämningen *Markets in Financial Instruments Directive II*) och är en omarbetning av ett tidigare direktiv om marknader för finansiella instrument. I direktivet finns i huvudsak bestämmelser om krav på tillstånd för värdepappersföretag, krav på den verksamhet som sådana företag driver, förutsättningarna för s.k. tredjelandsföretag att tillhandahålla investeringstjänster inom EU och krav avseende reglerade marknader. Där finns också bestämmelser om tillsyn och ingripanden. Direktivet har i svensk rätt i huvudsak genomförts i lagen om värdepappersmarknaden (se prop. 2016/17:162, bet. 2016/17:FiU35, rskr. 2016/17:353, SFS 2017:679).

Näringsrättsliga regler om värdepappersmarknaden finns även i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 600/2014 av den 15 maj 2014 om marknader för finansiella instrument och om ändring av förordning (EU) nr 648/2012. Förordningen benämns ofta MiFIR efter den engelskspråkiga benämningen *Markets in Financial Instruments Regulation*. I förordningen finns bl.a. regler om offentliggörande av uppgifter om handel med finansiella instrument, rapportering av transaktioner till behöriga myndigheter, handel med derivatinstrument på handelsplatser. I lagen om värdepappersmarknaden finns bestämmelser som kompletterar förordningen.

I fråga om svensk rätt finns bestämmelser om förutsättningarna för att driva värdepappersrörelse, reglerade marknader m.m. i lagen om värdepappersmarknaden. Som har berörts ovan innehåller lagen även definitioner av t.ex. uttrycket finansiella instrument. Lagregleringen är av näringsrättsligt slag.

Lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument innehåller bestämmelser som berör olika aspekter av värdepappershandel och efterhandelsprocesser, bl.a. vad gäller offentliga uppköpserbjudanden, förfoganden över finansiella instrument som tillhör någon annan och offentliggörande av aktieinnehav m.m. Vissa av lagens bestämmelser rör civilrättsliga frågor, däribland frågor om överlåtelse, pantsättning eller annat förfogande över finansiella instrument och om giltigheten av vissa avtal i förhållande till tredje man. Andra bestämmelser i lagen är av näringsrättsligt slag.

3.3.2 Regler om clearing, avveckling och kontoföring

Som har berörts ovan (se avsnitt 3.2.1) finns det allmänna bestämmelser om clearingorganisationer i lagen om värdepappersmarknaden (som vid tidpunkten för färdigställandet av detta betänkande är föremål för en översyn). Dessa bestämmelser är av näringsrättsligt slag.

Särskilda regler om bl.a. centrala motparter (se avsnitt 3.2.1) samt krav på att standardiserade s.k. OTC-derivat ska vara föremål för clearing hos en central motpart finns förordningen om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister, som även berörs ovan.

Europaparlamentets och rådets direktiv 98/26/EG av den 19 maj 1998 om slutgiltig avveckling i system för överföring av betalningar och värdepapper (i det följande benämnt finalitydirektivet) syftar till att förhindra eller minimera rättsliga risker vid avveckling av förpliktelser på finansmarknaden. Direktivet är tillämpligt såväl vid värdepappersavveckling inom t.ex. VPC-systemet som vid avveckling av betalningar inom exempelvis RIX-systemet.

För att ett avvecklingssystem ska omfattas av finalitydirektivet krävs bl.a. att det i systemets regler anges att lagen i en medlemsstat är tillämplig på systemet och att det har anmälts till Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (Esma) eller till Eftas övervakningsmyndighet av den medlemsstat vars lag är tillämplig på systemet (se artikel 2 a).

Finalitydirektivet har i huvudsak genomförts i lagen (1999:1309) om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden (i det följande benämnd avvecklingslagen). I lagen finns bestämmelser om anmälan, godkännande och likställande av s.k. avvecklingssystem. Med avvecklingssystem avses i lagen system för clearing och avveckling av förpliktelser att betala eller att leverera finansiella instrument på finansmarknaden. Ett avvecklingssystem kan således, som även berörs ovan, avse såväl betalningar som värdepapper.

De avvecklingssystem som finns i Sverige och som har anmälts enligt reglerna i direktivet och bestämmelserna i avvecklingslagen är följande:

- RIX-systemet (Riksbanken)
- Bankgirots Clearing och Avvecklingstjänst
- BiR Avvecklingstjänst (gäller realtidsbetalningar, se avsnitt 3.2.2 ovan angående Swish-betalningar)

- VPC-systemet (Euroclear Sweden)
- Nasdaq Clearing AB.

De rättsliga risker som avses i finalitydirektivet hänför sig främst till frågan om ett visst förfarande eller ett visst avtal är bindande i förhållande till tredje man. Den frågan är av intresse vid sådana störningar som kan uppkomma till följd av att insolvensförfaranden inleds avseende en deltagare i ett avvecklingssystem. Framför allt handlar det om att minska riskerna för dominoeffekter, dvs. att problem hos en deltagare sprider sig till andra deltagare och därigenom orsakar risker för den finansiella stabiliteten. De rättsliga riskerna har därmed ett samband med kredit- och motpartsrisker, eftersom ett insolvensförfarande förutsätter att gäldenären i fråga är insolvent eller i vart fall har betalningssvårigheter. Genom att förhindra eller minimera de rättsliga riskerna ska finalitydirektivet bidra till säkerhet och stabilitet på finansmarknaden.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/47/EG av den 6 juni 2002 om ställande av finansiell säkerhet (säkerhetsdirektivet) gäller finansiella säkerheter, däribland likvida medel och finansiella instrument såsom aktier och obligationer. I direktivet finns bl.a. regler om att ställande av finansiell säkerhet måste styrkas skriftligen eller på ett rättsligt likvärdigt sätt. Direktivet har i svensk rätt genomförts genom ändringar i bl.a. lagen om handel med finansiella instrument (se prop. 2004/05:30, bet. 2004/05:FiU24, rskr. 2004/05:190, SFS 2005:199).

I fråga om unionsrätten finns, som har berörts i avsnitt 3.2.3, regler om värdepapperscentraler och värdepappersavveckling samt vissa regler om kontoföring av finansiella instrument i förordningen om värdepapperscentraler. För att komplettera förordningen har den svenska lagstiftaren gjort ändringar i kontoföringslagen. Ändringarna trädde i kraft den 1 mars 2016 (se prop. 2015/16:10, bet. 2015/16:FiU15, rskr. 2015/16:134, SFS 2016:51). För Sveriges del omfattas verksamheten vid Euroclear Sweden av bestämmelserna i förordningen och kontoföringslagen. De närmare bestämmelserna om hur kontoföringen ska gå till finns dock enbart i kontoföringslagen.

3.4 Bestämmelser om aktiebolag

Bestämmelser om aktiebolag finns i aktiebolagslagen. Lagens bestämmelser är i allt väsentligt av civilrättsligt slag.

I lagen finns särskilda bestämmelser om s.k. avstämningsbolag. Med avstämningsbolag avses – som redan har berörts i avsnitt 3.2.3 – ett aktiebolag vars bolagsordning innehåller förbehåll om att bolagets aktier ska vara registrerade i ett avstämningsregister enligt kontoföringslagen (avstämningsförbehåll) (se 1 kap. 10 §). Med avstämningsregister och avstämningskonto jämställs motsvarande företeelser i värdepapperscentraler i ett annat land inom EES än Sverige (se 1 kap. 10 a §). Kännetecknande för avstämningsbolag är att rättigheter förknippade med aktierna inte kommer till uttryck i fysiska aktiebrev utan enbart genom registreringar i avstämningsregister. Aktieboken måste föras i elektronisk form och bolaget kan överlämna förandet av aktieboken till en värdepapperscentral (se 5 kap. 2 och 12 §§).

I aktiebolagslagen finns det, förutom de ovannämnda definitionerna, en rad materiella bestämmelser som gäller enbart för avstämningsbolag. I övriga aktiebolag, de som ibland benämns kupongbolag, ska aktiebrev utfärdas på begäran (se 6 kap. 1 §). Det kan även förekomma en fysisk aktiebok (se 5 kap. 2 §).

Bestämmelserna i aktiebolagslagen om avstämningsbolag behandlas närmare i avsnitt 4.10 och i vissa avseenden i avsnitt 5.9. Som närmare berörs där har dessa bestämmelser ett nära samband med bestämmelserna i kontoföringslagen.

Det kan här nämnas att 3 a kap. kontoföringslagen innehåller bestämmelser om intermediärers medverkan i identifiering av aktieägare och i utövande av aktieägares rättigheter. Dessa bestämmelser genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/36/EG vad gäller identifiering av aktieägare, överföring av information och underlättande av utövandet av aktieägarrättigheter. Ytterligare bestämmelser om identifiering av aktieägare och om underlättande av utövandet av aktieägares rättigheter finns i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/1212 av den 3 september 2018 om fastställande av minimikrav för genomförandet av bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/36/EG vad gäller identifiering av aktieägare, överföring av information och underlättande av utövandet av aktieägarrättigheter.

4 Anpassningar till DLT-förordningen

4.1 Teknik för distribuerade liggare (DLT)

4.1.1 Bakgrund och syfte med DLT-förordningen

I september 2020 presenterade kommissionen sin strategi för digitalisering av finanssektorn i EU (KOM[2020] 591).[1] Syftet med strategin är att säkerställa att EU:s regelverk för finansiella tjänster är anpassat till den digitala tidsåldern. I detta ingår att möjliggöra användning av innovativ teknik och samtidigt garantera en lämplig nivå av skydd för konsumenter och investerare. Att stödja den digitala omställningen i EU är en viktig prioritering för kommissionen.

Som en del av strategin för digitalisering lade kommissionen fram förslag till tre förordningar:

- en förordning om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare (DLT-förordningen),
- en förordning[2] om marknader för kryptotillgångar (MiCA-förordningen efter den engelskspråkiga benämningen *Markets in Crypto Assets*),
- en förordning[3] om digital operativ motståndskraft (Dora-förordningen).

[1] Se följande webbplats:
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0591.
[2] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1114 av den 31 maj 2023 om marknader för kryptotillgångar och om ändring av förordningarna (EU) nr 1093/2010 och (EU) nr 1095/2010 samt direktiven 2013/36/EU och (EU) 2019/1937.
[3] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2554 av den 14 december 2022 om digital operativ motståndskraft för finanssektorn och om ändring av förordningarna (EG) nr 1060/2009, (EU) nr 648/2012, (EU) nr 600/2014, (EU) nr 909/2014 och (EU) 2016/1011.

Förslagen grundar sig på råd från Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (Esma) och Europeiska bankmyndigheten (EBA) samt på konsultationer med externa intressenter. Kommissionen har även beaktat det arbete på området som utförts i internationella fora såsom Financial Action Task Force (FATF), Financial Stability Board (FSB) och G7-gruppen.

DLT-förordningen gör det möjligt för den som driver marknadsinfrastrukturer som använder teknik för distribuerade liggare (DLT) att få tidsbegränsade undantag från vissa av de krav som följer av andra unionsrättsakter. Syftet är att användningen av DLT för handel och avveckling av finansiella instrument ska kunna testas i en reglerad miljö (skäl 6). Det är vissa slags finansiella instrument enligt definitionen i MiFID II som ingår i pilotprojektet, såsom aktier, fondandelar och obligationer. DLT-förordningen ska således inte tillämpas på kryptotillgångar av de slag som ibland benämns kryptovalutor, såsom bitcoin, och som inte utgör finansiella instrument enligt denna definition. Efter en första testperiod på tre år ska kommissionen utvärdera projektet och överväga om pilotordningen bör förlängas, utvidgas, ändras, göras permanent eller avslutas (artikel 14.2).

Europaparlamentet och rådet antog DLT-förordningen den 30 maj 2022. Den började tillämpas den 23 mars 2023, med undantag för några bestämmelser som tillämpas retroaktivt från år 2021 eller år 2022.

MiCA-förordningen antogs den 31 maj 2023. Genom MiCA-förordningen införs en helt ny rättslig ram för sådana kryptotillgångar som inte omfattas av MiFID II eller annan unionslagstiftning, bortsett från att kryptotillgångar kan omfattas av regelverket för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. MiCA-förordningen omfattar t.ex. sådana kryptotillgångar som är knutna till värdet på en underliggande tillgång (s.k. stablecoins). Vissa av de kryptotillgångar som omfattas av förordningen benämns ibland felaktigt för kryptovalutor trots att det inte rör sig om betalningsmedel i vedertagen mening.[4]

En likhet mellan sådana kryptotillgångar som omfattas av MiCA-förordningen och DLT-baserade finansiella instrument är att de uteslutande baseras på blockkedjeteknik (se vidare avsnitt 4.1.4). Medan

[4] Se bl.a. Riksbanken, En översikt över fintech och kryptotillgångar, Staff memo, maj 2022, s. 18, Betalningsrapport 2022, s. 11, Så betalar svenskarna 2019, s. 17, och anförande av Stefan Ingves, Pengar och betalningar – vart är vi på väg?, den 4 juni 2018. Se även Finansinspektionen, anförande av Erik Thedéen, Kryptotillgångar – risker och möjligheter, den 16 juni 2021 (dnr 21-348).

blockkedjor har använts för kryptotillgångar i allmänhet under lång tid, är det en relativt ny företeelse att använda dem för finansiella instrument såsom aktier och obligationer på det sätt som avses i DLT-förordningen.

4.1.2 DLT och liggare

I DLT-förordningen avses med teknik för distribuerade liggare (DLT) teknik som möjliggör drift och användning av distribuerade liggare (artikel 2.1). Uttrycket distribuerad liggare definieras i sin tur som ett informationsregister över transaktioner som delas via, och är synkroniserat mellan, ett antal DLT-nätverksnoder med hjälp av en konsensusmekanism (artikel 2.2 i förordningen).

Generellt sett, även utanför förordningens tillämpningsområde, utgör en liggare (eng. *ledger*) en förteckning över händelser, typiskt sett transaktioner, införda i den ordning som de har inträffat. En liggare kan också sägas vara en förteckning i vilken informationen valideras, registreras och lagras digitalt av många aktörer samtidigt. Att liggaren, såvitt nu är aktuellt, är *distribuerad* innebär att hanteringen av information sker decentraliserat i stället för att den till fullo kontrolleras av en central administratör. I ett system med distribuerade liggare är det ett nätverk av datorer, s.k. noder, som validerar och lagrar informationen. Noderna är sammankopplade på ett icke-hierarkiskt sätt (eng. *peer-to-peer*) och kan agera i olika roller. Distribuerade liggare är dock inte nödvändigtvis helt decentraliserade – det kan förekomma inslag som har vissa likheter med centraliserade system och andra slags kombinationer (hybridsystem). Det kan också förekomma decentraliserade system som inte är distribuerade. På ett principiellt plan kan dessa olika slags informationssystem, utom hybridsystemen, illustreras på det sätt som framgår av figur 4.1.

Figur 4.1 Centraliserade respektive decentraliserade system och distribuerade liggare

Tre principiella sätt att beskriva informationssystem

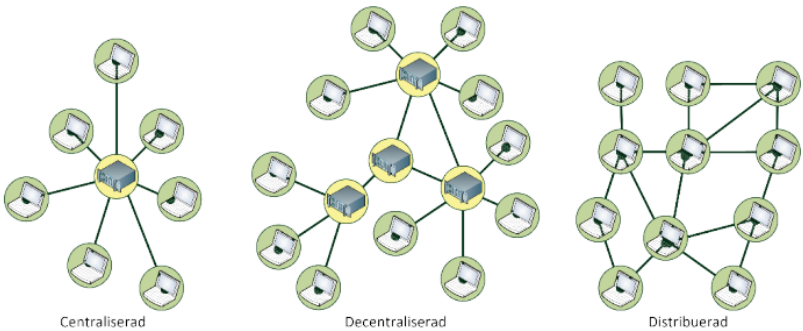

Anm.: Gula noder motsvarar centraliserade funktioner som exempelvis servrar. Gröna noder motsvarar s.k. klienter, dvs. förenklat uttryckt användare eller deltagare.
Illustration: Totalförsvarets forskningsinstitut, Är blockkedjor en användbar teknik för militärt bruk, FOI-R-4679-SE, december 2018.

4.1.3 Validering och tillgång

För att registrering och lagring ska tillåtas i en distribuerad liggare måste riktigheten av informationen först *valideras*. Detta görs i allmänhet av en eller flera användare (noder) i nätverket. Valideringen benämns ibland *mining* på engelska. Att valideringen är korrekt bekräftas genom att noderna når konsensus om detta eller fattar ett beslut med viss majoritet genom olika på förhand överenskomna regler. I DLT-förordningen används uttrycket *konsensusmekanism* för förfarandet för att nå konsensus eller ett majoritetsbeslut. Reglerna om detta, ibland uttryckta som systemets *protokoll*, kommer till uttryck genom systemets programkod.

För vissa slag av blockkedjor som avser kryptotillgångar är det vanligt att valideringen tar cirka tio minuter.[5] Förfarandet kräver olika mycket datorkraft beroende på vilken teknisk lösning som används. Valideringsmetoden *proof of work* kräver t.ex. betydligt mer sådan kraft jämfört med metoden *proof of stake*.

Efter validerings- och konsensusförfarandet lagras den nya informationen hos nätverkets alla noder. Vid användande av blockkedje-

[5] Emil Elgebrant, Kryptovalutor, särskild rättsverkan vid innehav av bitcoins och andra liknande betalningsmedel, JUNO, 2016, under rubriken 1.2. De studerade kryptovalutorna, samt Riksbanken, En översikt över fintech och kryptotillgångar, Staff memo, maj 2022, s. 17.

teknik (se vidare nedan) kan detta ske genom att ett nytt block läggs till blockkedjan. Informationen i det nya blocket, som kan avse exempelvis att en viss transaktion har genomförts, läggs till med hjälp av kryptografiska nycklar eller signaturer.

Tillgången till och möjligheten att lägga till information i den distribuerade liggaren kan antingen vara obegränsad (ett öppet eller publikt system) eller begränsad till en specifik grupp av användare (ett privat system). I publika system är uppgifter om t.ex. innehav av kryptotillgångar i regel anonymiserade genom att pseudonymer används. I privata system finns det i allmänhet ett mindre behov av att använda sig av pseudonymer eller av omständliga procedurer för validering (se nedan).

När det är fråga om kryptotillgångar kan tillgångarna nås genom s.k. kryptoplånböcker. Själva kryptotillgångarna lagras dock inte i plånboken. Plånboken är i stället ett sätt för innehavaren att se sina tillgångar och använda dem. En kryptoplånbok har dels en privat nyckel, dels en publik nyckel. Den privata nyckeln kan liknas vid ett lösenord som ägaren av kryptotillgångarna behöver för att kunna skicka kryptotillgången till någon annan plånbok (adress). Den publika nyckeln fungerar som plånbokens adress, som ägaren kan uppge för att t.ex. få kryptotillgångar skickade till sig. Även om adressen till plånboken är publik, är informationen om plånbokens innehavare vanligtvis dold (anonymiserad).

Distribuerade liggares funktionssätt har visat sig vara mycket motståndskraftigt mot såväl cyberattacker som manipulation, eftersom en framgångsrik attack kräver att en majoritet av noderna samverkar. Det har också hävdats att den icke-hierarkiska uppbyggnaden potentiellt kan innebära att processer blir snabbare, effektivare och billigare. Den omständigheten att transaktioner behöver valideras mellan ett visst antal noder, i vart fall i publika system, kan dock i fråga om vissa slags blockkedjor innebära omständliga processer.

4.1.4 Blockkedjor

Den vanligaste, men inte den enda, formen av distribuerade liggare är blockkedjor (eng. *block chains*). En blockkedja är en växande kedja med informationsenheter, s.k. block, som är sammanlänkade med hjälp av kryptografi. Varje block innehåller en kryptografisk kopp-

ling (s.k. *hash*) till det föregående blocket, en tidsstämpel och en informationsmängd. Tidsstämpeln bevisar att informationsmängden fanns när blocket skapades. Eftersom varje block innehåller information om det föregående blocket, bildar de i praktiken en kedja där varje ytterligare block länkar till de föregående blocken. Detta gör att en registrering av information i en blockkedja kan sägas vara oåterkallelig (eng. *immutable*), eftersom ett block inte kan ändras retroaktivt utan att alla efterföljande block samtidigt ändras.

Figur 4.2 Transaktioner i ett nätverk med distribuerade liggare

Bildandet av nya block i en blockkedja

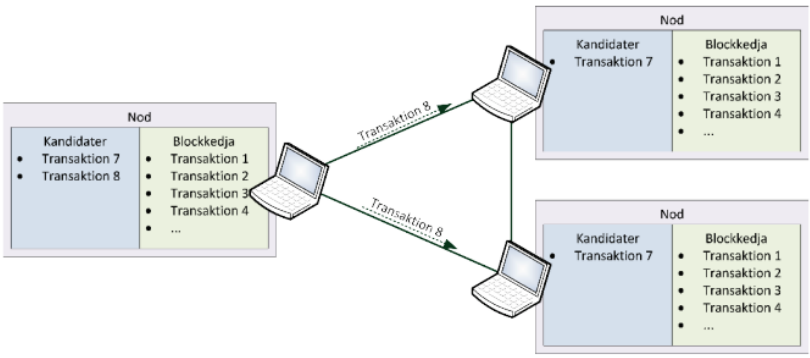

Anm.: Blockkedjan uppdateras genom att nya block läggs till. Innan uppgifterna om en transaktion kan forma ett nytt block krävs dock att en validering sker. Först när detta skett och godkänts genom ett konsensusförfarande eller ett majoritetsbeslut av visst slag kan uppgifterna kopplas till ett block blir en del av blockkedjan. Före dess kan uppgifterna beskrivas som en slags kandidat till att bli en del av ett block.

Illustration: Totalförsvarets forskningsinstitut, Är blockkedjor en användbar teknik för militärt bruk, FOI-R-4679-SE, december 2018.

För det fall att det inte råder enighet eller finns en tillräckligt stor majoritet eller konsensus för att lägga till ett visst nytt block, kan en delning eller förgrening (eng. *fork*) uppstå på blockkedjan på så sätt att det från huvudkedjan utgår en sidokedja enligt figur 4.3 nedan.

Figur 4.3 Förgrening av blockkedja (eng. *fork*)

Huvudkedja respektive sidokedja

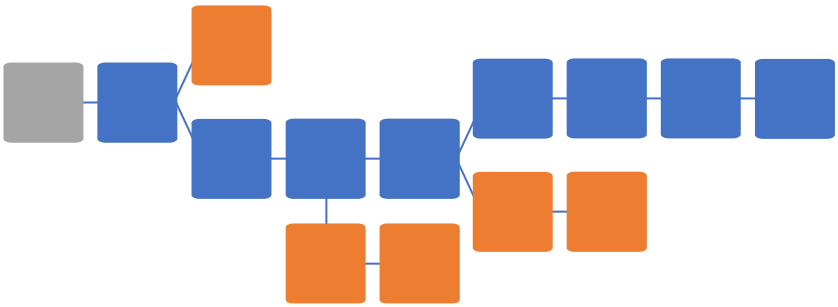

Anm.: Det grå blocket är ursprungsblocket. De blå blocken utgör huvudkedjan och de orangea blocken utgör sidokedjor, dvs. block för vilka valideringen inte har följts av en tillräckligt stor majoritet eller konsensus.

Distribuerade liggare med blockkedjeteknik introducerades för första gången genom kryptotillgången bitcoin år 2009. Kryptotillgångar är fortfarande en av de viktigaste tillämpningarna av blockkedjetekniken. Emellertid kan också traditionella finansiella instrument, såsom aktier och obligationer, tokeniseras, dvs. representeras digitalt på distribuerade liggare. Instrument som tokeniseras kan alltså både emitteras, överföras och lagras i en distribuerad liggare.

I en rapport från Esma berörs vissa befintliga system för blockkedjor som skulle kunna användas för sådana distribuerade liggare som avses i DLT-förordningen.[6]

En transaktion som avser finansiella instrument genom en blockkedja är vanligen odelbar (eng. *atomic*) i den meningen att varje led i transaktionen, t.ex. betalningen av en transaktionsavgift, måste fullföljas för att transaktionen ska äga rum. I ett sådant fall sker således avvecklingen av transaktionen samtidigt som att transaktionen genomförs, dvs. det krävs inte någon separat avvecklingsprocess. Användningen av distribuerade liggare kan mot den bakgrunden potentiellt sett leda till effektivisering av handels- och efterhandelsprocessen för finansiella instrument, däribland aktier, fondandelar och obliga-

[6] Se rapporten Report on the DLT Pilot Regime, Study on how financial instrument transactions are registered in various Distributed Ledger Technologies, av den 5 oktober 2023 (ESMA12-2121844265-3183), på följande webbplats: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2023-10/ESMA12-2121844265-3183_Report_on_the_DLT_Pilot_Regime_Study_on_transaction_reporting_based_on_RTS_22.pdf.

tioner. Samtidigt finns det potentiella nackdelar och risker med distribuerade liggare, exempelvis när det gäller datasäkerhetsfrågor, personlig integritet, förvaringen och i vissa fall även hållbarhet.[7]

4.1.5 Blockkedjor respektive kontobaserade system

Värdepapperscentraler använder i regel inte blockkedjor för registrering av äganderätt och annan särskild rätt till finansiella instrument. I stället använder de andra slags registersystem som är kontobaserade, dvs. i vilka en transaktion medför att ett konto debiteras och ett annat krediteras. I sådana system har värdepapperscentralen ensamt kontrollen över innehållet i registret, även om det i vissa länder – såsom i Sverige – kan förekomma att mellan-händer får vidta registreringsåtgärder självständigt. En avgörande skillnad jämfört med distribuerade liggare eller decentraliserade system är att all information hos en värdepapperscentral finns lagrad i ett enda centralt register (jfr centraliserade informationssystem i figur 4.1). Det är således informationen i denna centrala nod som gäller såväl rättsligt som i praktiska hänseenden, t.ex. vad gäller innehavarens möjlighet att granska innehållet på sitt konto. Som ett exempel på ett sådant kontobaserat system kan nämnas VPC-systemet som används vid kontoföring i Sverige (se vidare avsnitten 3.2.3 och 3.2.4).

Teoretiskt sett finns det inga begränsningar för vilken slags information som kan lagras i distribuerade liggare. Tekniken kan således tillämpas inom många olika branscher och verksamheter, vilket också är fallet i praktiken.

Mer utförliga beskrivningar av distribuerade liggare, blockkedjor och kryptotillgångar i allmänhet finns bl.a. i rapporter som har tagits fram på begäran av Bokföringsnämnden och Riksbanken.[8]

[7] Se bl.a. Finansinspektionen, Konsumentskyddsrapport 2023, av den 21 mars 2023 och anförande av Erik Thedéen, Kryptotillgångar i dag och i framtiden, av den 13 december 2021 (dnr 21-348), på inspektionens webbplats www.finansinspektionen.se.

[8] Se bl.a. KPMG, Kryptotillgångar, en rapport till Bokföringsnämnden, den 1 juni 2022, på Bokföringsnämndens webbplats www.bfn.se, Riksbanken, En översikt över fintech och kryptotillgångar, Staff memo, maj 2022, på Riksbankens webbplats www.riksbank.se. Se även Emil Elgebrant, Kryptovalutor, särskild rättsverkan vid innehav av bitcoins och andra liknande betalningsmedel, JUNO, 2016.

4.2 Utvecklingen av finansiell infrastruktur för DLT-baserade finansiella instrument

4.2.1 DLT-baserade finansiella instrument respektive andra slags kryptotillgångar

Arbetet med DLT-förordningen bör ses i ljuset av utvecklingen av kryptotillgångar av olika slag världen över och olika initiativ till finansiell infrastruktur avseende sådana tillgångar. Det gäller såväl kryptotillgångar som är att anse som finansiella instrument enligt unionsrätten som andra slag av kryptotillgångar. I den senare kategorin inryms sådana tillgångar som ibland, något missvisande, kallas kryptovalutor.[9] Den senare kategorin av kryptotillgångar omfattas av en ny unionsrättslig reglering i form av MiCA-förordningen (se avsnitt 4.1.1).

Nedan behandlar utredningen några initiativ som har tagits i olika länder i fråga om finansiell infrastruktur som har samband med DLT-baserade finansiella instrument och avvecklingen av betalningar för köp av sådana instrument, oavsett om det rör sig om länder som omfattas av DLT-förordningens tillämpningsområde eller inte. Framställningen är inte avsedd att vara uttömmande.

Slutligen behandlar utredningen i avsnitt 4.2.7 arbetet med anpassningar till DLT-förordningen i tre nordiska grannländer.

4.2.2 Schweiz: SIX Digital Exchange

Schweiziska SIX Digital Exchange AG (SDX) anser sig vara världens första finansmarknadsinfrastruktur som både erbjuder emission, notering, handel, avveckling, service och förvaring avseende DLT-baserade finansiella instrument och som samtidigt står under tillsyn och omfattas av tillståndsplikt på ett sätt som motsvarar vad som gäller för traditionell finansiell infrastruktur. Inom SDX system emitteras företagsobligationer, men SDX erbjuder även små och medelstora företag att emittera aktier inom dess system.

SDX tillhandahåller vad som kan beskrivas som en integrerad infrastruktur för handel, avveckling och förvaring av DLT-baserade finansiella instrument. Detta kan jämföras med ett DLT-TSS-system enligt DLT-förordningen (se vidare avsnitt 4.3), låt vara att Schweiz

[9] Angående frågor om varför de nu aktuella kryptotillgångarna inte kan anses som valutor eller betalningsmedel, se vidare hänvisningarna i fotnot 4 i avsnitt 4.1.1.

inte ingår i EES och således inte omfattas av förordningens tillämpningsområde. Tillvägagångssättet medför bl.a. dels att handel och avveckling sker inom ett och samma system, dels att det inte behövs någon central motpart som mellanled mellan köpare och säljare. I stället kan avvecklingen ske i omedelbar anslutning till handeln till följd av att alla led av transaktionen är odelbara (eng. *atomic*) och sker samtidigt (se vidare avsnitt 4.1.4).

SDX har tillstånd från och står under tillsyn av den schweiziska tillsynsmyndigheten FINMA. SDX har tillstånd att vara en central värdepappersförvarare (CSD). Det motsvarar en värdepapperscentral enligt unionsrätten och svensk rätt. Ett annat företag inom samma koncern, SDX Trading AG, har tillstånd att driva vad som i unionsrätten och svensk rätt motsvaras av en reglerad marknad.

Verksamheten inom SDX och SDX Trading AG har möjliggjorts genom ändringar i de schweiziska författningar på federal nivå som reglerar dels vissa civilrättsliga frågor, dels finansiell infrastruktur. I den civilrättsliga lagstiftningen[10] har det tagits in en definition av uttrycket DLT-baserat värdepapper. Enligt definitionen är ett DLT-baserat värdepapper en rättighet som, enligt avtal mellan parterna, är registrerad i en distribuerad liggare och får utövas och överföras till andra endast via denna liggare. Vidare ska följande krav[11] på den distribuerade liggaren vara uppfyllda (utredningens översättning från engelska):

1. Den använder tekniska processer för att ge borgenärerna, men inte gäldenären, förfoganderätt över sina rättigheter.
2. Dess tillförlitlighet säkerställs genom adekvata tekniska och organisatoriska åtgärder, såsom gemensam förvaltning av flera oberoende deltagare, för att skydda den från obehöriga ändringar.
3. Innehållet i rättigheterna, den distribuerade liggarens funktionssätt och registreringsavtalet är registrerade i liggaren eller registrerade genom andra uppgifter till vilka liggaren är kopplad.
4. Kreditgivare kan ta del av relevant information och poster i den distribuerade liggaren och kontrollera att det innehåll som hänför sig till dem själva är korrekt utan ingripande av en tredje part.

[10] Artikel 973d i den avdelning av den schweiziska civilrättsbalken (fr. *Code Civil suisse*) som gäller överlåtbara värdepapper. Ändringarna trädde i kraft den 1 februari 2021.
[11] Artikel 973d.2.

Det har också gjorts ändringar i bl.a. den insolvensrättsliga lagstiftningen. Vidare har det i den schweiziska lag som reglerar finansiell infrastruktur, finansmarknadsinfrastrukturlagen[12], gjorts en rad ändringar[13] som avser DLT-baserade värdepapper. Ändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2021. En definition av uttrycket DLT-baserade instrument har införts i lagen, i huvudsak av ovanstående innebörd. Några ändringar har inte gjorts i det kapitel där värdepapperscentraler (CSD:er) regleras (4 kap.), men dessa bestämmelser har fått ett vidare tillämpningsområde till följd av den utvidgade definitionen av uttrycket finansiella instrument enligt ovan. Vidare har det införts ett nytt kapitel om DLT-baserade handelsplattformar (4 a kap.). Med en sådan handelsplattform avses i korthet en kommersiellt driven verksamhet för multilateral handel med DLT-baserade värdepapper vars syfte är att samtidigt utväxla bud mellan flera deltagare och ingå avtal baserat på icke-diskretionära regler och som uppfyller minst ett av följande kriterier:

1. Den tillåter fysiska och juridiska personer som deltagare.
2. Den förvarar DLT-baserade värdepapper i centralt förvar (motsvarande verksamheten inom en värdepapperscentral eller annan CSD, utredningens anmärkning) baserat på enhetliga regler och förfaranden.
3. Den möjliggör clearing och avveckling av transaktioner i DLT-baserade värdepapper baserat på enhetliga regler och förfaranden.

Således är det enligt schweizisk rätt möjligt att driva handel, kontoföring, clearing och avveckling av värdepapper inom en DLT-baserad handelsplattform.

Som en jämförelse kan nämnas att ett köp av noterade finansiella instrument i Schweiz som inte är DLT-baserade vanligtvis berör

- en reglerad marknad (SIX Swiss Exchange AG),
- en central motpart (SIX x-clear AG),

[12] Loi fédérale sur les infrastructures des marchés financiers et le comportement sur le marché en matière de négociation de valeurs mobilières et de dérivés du 19 juin 2015 (Loi sur l'infrastructure des marchés financiers, LIMF). I översättning till engelska benämnd Federal Act of 19 June 2015 on Financial Market Infrastructures and Market Conduct in Securities and Derivatives Trading (Financial Market Infrastructure Act, FinMIA).
[13] Lagändringarna har antagits av det federala schweiziska parlamentet.

- en central värdepappersförvarare (värdepapperscentral) (SIX SIS AG) som driver ett avvecklingssystem för finansiella instrument och
- ett avvecklingssystem för betalningar (SIC, som drivs på uppdrag av den schweiziska centralbanken).

Sedan oktober 2022 är den ovan berörda andra centrala värdepappersförvararen inom samma koncern, SIX SIS, deltagare i den centrala värdepappersförvarare som drivs av SDX. Som berörs ovan ägnar sig SIX SIS främst åt kontoföring och avveckling av finansiella instrument som inte är DLT-baserade. Länken mellan de båda företagen möjliggör för investerare att köpa t.ex. DLT-baserade obligationer och förvara dessa hos SIX SIS.

4.2.3 Frankrike och Schweiz – Projekt Jura

I anslutning till SIX Digital Exchange kan nämnas ett projekt som rör betalningar (likvid) vid köp av DLT-baserade finansiella instrument i euro och schweiziska franc, även vid gränsöverskridande transaktioner. Detta projekt, Projekt Jura, har drivits av bl.a. den franska respektive den schweiziska centralbanken. Projektet syftar till att utveckla nya metoder för betalningar för köp av finansiella instrument vid sidan av de tillvägagångssätt för betalningar med centralbankspengar som traditionellt har använts. Projektet rör s.k. tokeniserad CBDC (med CBDC avses på engelska *Central Bank Digital Currency*). I projektet används också uttrycket *wholesale central bank digital currency* (wCBDC). Ordet *wholesale* syftar på att det rör sig om centralbankspengar som är tillgängliga endast för vissa finansiella företag och institutioner i likhet med vad som gäller för t.ex. kontotillgodohavanden i Riksbanken. Det är således inte frågan om något betalningsmedel för allmänheten. Verksamheten i Projekt Jura skiljer sig dock från sedvanlig betalningsavveckling i centralbankspengar på så sätt att den äger rum i en distribuerad liggare, som drivs av en tredje part. Detta möjliggörs genom att pengarna är tokeniserade, dvs. förekommer som ett slags värdebevis och inte i traditionell kontobaserad form.

Med det synsätt som är vedertaget i Sverige och vissa andra länder rör det sig inte heller om centralbankspengar i egentlig mening, utan

om affärsbankspengar som ”stöds” av centralbankspengar. Det kan ske genom särskilda avsättningar av kontomedel i den aktuella centralbanken, vilket fungerar som en slags garanti för betalningarna.[14]

4.2.4 Australien

Den australiensiska företagskoncernen ASX Group (*Australian Securities Exchange*) driver vad som i svensk rätt och unionsrätten motsvarar en reglerad marknad och ett avvecklingssystem för värdepapper. Inom koncernen finns således dels företag som motsvarar en börs, dels företag som motsvarar en värdepapperscentral enligt svensk rätt och unionsrätten.

Inom denna koncern finns bolaget ASX Operations Pty Ltd (ASX) som driver ett system för clearing, avveckling, kontoföring och därmed sammanhängande tjänster inom efterhandelsprocesser och bolagshändelser. Systemet kallas *Clearing House Electronic Subregister System* (CHESS) och har varit i drift sedan 1990-talet. Sedan år 2015 har ASX övervägt olika alternativ för att utveckla CHESS, däribland att övergå till en DLT-baserad teknik. I november 2022 genomfördes en utvärdering av detta utvecklingsarbete. Utvärderingen föranledde ASX att avbryta arbetet. I den rapport som låg till grund för beslutet angavs bl.a. att det fanns vissa svårigheter förenade med att använda DLT inom kontoföring och avveckling och att de fördelar som DLT annars kan föra med sig endast kan tas till vara i låg utsträckning.[15] ASX har sedermera meddelat att bolaget avser att ersätta CHESS med ett traditionellt system för kontoföring och avveckling.

4.2.5 Storbritannien

Även i Storbritannien förekommer handelsplatser för digitala finansiella instrument som inte är kontobaserade, i vart fall genom handelsplatsen Archax. Såvitt utredningen kan bedöma är dessa finansiella instrument DLT-baserade. Det företag som driver Archax, Archax Ltd, har tillstånd från den brittiska tillsynsmyndigheten FCA (*Finan-*

[14] Angående affärsbankspengar som ”stöds” av centralbankspengar på detta sätt, se även avsnitt 4.15.
[15] Se rapporten ASX CHESS Replacement Application Delivery Review, november 2022, från Accenture, s. 18, och pressmeddelandet från ASX av den 17 november 2022 angående CHESS Replacement Project.

cial Conduct Authority) att driva vad som kan liknas vid en reglerad marknad. Företaget har också tillstånd att förvara finansiella instrument för kunders räkning.

I Storbritannien lades i juni 2023 fram ett slags utredningsbetänkande avseende bl.a. civilrättsliga aspekter på digitala finansiella instrument och andra slags kryptotillgångar. I betänkandet föreslog utredningen (eng. *Law Commission*) att en rad åtgärder, bl.a. författningsändringar, ska genomföras i syfte att reglera kryptotillgångar i vid mening.[16] Den brittiska rättsordningen (eng. *common law*) är inte i lika hög grad som bl.a. den svenska baserad på skriven lag, särskilt inte vad gäller civilrättsliga förhållanden. Detta kan antas påverka behovet av lagändringar jämfört med de förhållanden som råder i bl.a. Schweiz (se avsnitt 4.2.2).

4.2.6 USA

Såvitt utredningen känner till finns det i USA inte någon handelsplats för DLT-baserade finansiella instrument som har tillstånd från behöriga myndigheter på det sätt som SDX har i Schweiz. Däremot har The Depository Trust Company (”DTC”) i USA sedan augusti 2022 inlett ett projekt (Project Ion) som innebär att vissa slags transaktioner med finansiella instrument avvecklas genom en distribuerad liggare. I vissa fall kan den avveckling som sker på DLT-plattformen därigenom ske väsentligt snabbare jämfört med avvecklingen i övrigt hos DTC. DTC motsvarar i huvudsak en värdepapperscentral enligt unionsrätten och svensk rätt.

Det kan också nämnas att den amerikanska federala tillsynsmyndigheten Securities and Exchange Commission lade fram förslag till ändringar i regelverket för börser inom ramen för ett slags remissförfarande under våren 2023.[17] Enligt förslaget ska definitionen av det uttryck som motsvarar en reglerad marknad (eng. *exchange*) utvidgas på så sätt att även verksamhet med DLT-baserade finansiella instrument och andra slag av värdepapper som har formen av kryptotillgångar kommer att omfattas.

[16] Se *Law Commission*, *Digital assets: Final report*, av den 29 juni 2023, på webbplatsen www.lawcom.gov.uk.
[17] Se följande document från Securities and Exchange Commission, av den 14 april 2023:17 CFR Parts 232, 240, 242, and 249 [Release No. 34-97309; File No. S7-02-22] RIN 3235-AM45, Supplemental Information and Reopening of Comment Period for Amendments Regarding the Definition of ”Exchange”, på webbplatsen www.sec.gov.

4.2.7 Anpassningar till DLT-förordningen i nordiska grannländer

Nedan berör utredningen arbetet med anpassningar till DLT-förordningen i tre nordiska grannländer, Danmark, Finland och Norge.

Danmark

I Danmark har det redan gjorts lagändringar med anledning av DLT-förordningen.[18]

I lov om kapitalmarkeder har det gjorts några tillägg.[19]

I § 4, stk. 1 definieras finansiella instrument. Gemensamt för dessa instrument är att de ingår i förteckningen över finansiella instrument i avsnitt C i bilaga I till MiFID II. I paragrafen har genom ett tillägg klargjorts att i begreppet inbegrips sådana finansiella instrument som har emitterats med teknik för distribuerade liggare. Ändringen innebär att definitionen av finansiella instrument utvidgas till att omfatta de noterade instrumenten när de har emitterats med hjälp av distribuerad databasteknik. Ändringen har gjorts som en följd av artikel 18.1 i DLT-förordningen om ändring av definitionen av finansiella instrument i artikel 4.1.15 i MiFID II, så att lagen fortsätter att genomföra definitionen av finansiella instrument i det direktivet.

I § 211, stk. 2, finns en uppräkning av unionsrättsakter som Finanstilsynet utövar tillsyn över att de följs. I paragrafen har i en ny punkt 12 införts en hänvisning till DLT-förordningen. Det innebär att Finanstilsynet är behörig myndighet för tillsynen över att de berörda företagen följer DLT-förordningen. Därmed är Finanstilsynet behörig att fatta beslut enligt DLT-förordningen, inklusive beslut om tillstånd enligt förordningen. Finanstilsynet kan också besluta om undantag från särskilda krav i EU:s lagstiftning om finansiella tjänster som annars skulle kunna hindra operatörer från att utveckla lösningar för handel och avveckling av transaktioner med kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument. Ett exempel på auktorisation och undantag är att låta redan etablerade marknadsaktörer, däribland värdepapperscentraler som redan har relevant auktorisation, testa användningen av DLT på reglerade villkor, där de kan undantas från

[18] LOV nr 243 af 07/03/2023, Lov om ændring af selskabsloven og forskellige andre love (Implementering af mobilitetsdirektivet m.v.), se www.retsinformation.dk och https://www.ft.dk/samling/20222/lovforslag/l20/20222_l20_fremsaettelsestale.htm.
[19] LOV nr 243 af 07/03/2023, § 6 Lov om ændring af selskabsloven og forskellige andre love.

att följa ett antal regler som annars skulle förhindra pilotordningen, beroende på omständigheterna. Ett undantag kan till exempel gälla kravet att DLT-värdepapper redovisas i en värdepapperscentral. Detta är inte nödvändigt om bokföringen i stället sker direkt på en distribuerad huvudbok.

I lagen har det införts en ny § 223 a, enligt vilken Finanstilsynet får fastställa närmare regler för att sänka det tröskelvärde vid vilket DLT-baserade finansiella instrument kan tas upp till handel i en DLT-marknadsinfrastruktur eller registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur i enlighet med artikel 3.6 i DLT-förordningen. Det innebär att Finanstilsynet kan utfärda en bekendtgørelse med lägre tröskelvärden än de som anges i DLT-förordningen, något som ger möjlighet att införa en begränsning av verksamheten i en DLT-marknadsinfrastruktur.

Det har även gjorts ett tillägg i definitionen av finansiellt instrument i § 5, stk. 1, nr 57, lov om finansiel virksomhed[20]. Gemensamt för de instrument som räknas upp i definitionen är att de alla ingår i förteckningen över finansiella instrument i avsnitt C i bilaga I till MiFID II. Ändringen innebär att definitionen av finansiella instrument utvidgas till att omfatta de uppräknade instrumenten när de emitteras med hjälp av teknik för distribuerade liggare. Ändringen är en följd av artikel 18.1 i DLT-förordningen.

Lagändringarna trädde i kraft den 23 mars 2023 när EU-förordningen började tillämpas.

I anslutning till arbetet med lagändringar i Danmark kan nämnas att Finanstilsynet har genomfört ett slags regulatoriskt experiment baserat på DLT-förordningen. Experimentet pågick under omkring ett halvår och avsåg DLT-baserade finansiella instrument. Det system som testades gav utrymme för såväl handel som avveckling – eller snarare att en omedelbar avveckling skedde direkt vid handeln under förutsättning att likvid fanns tillgänglig. Systemet motsvarade därmed ett DLT-TSS-system enligt DLT-förordningen. Enligt Finanstilsynet visade experimentet bl.a. att DLT har potential att effektivisera handels- och efterhandelsprocesser.[21]

[20] LOV nr 243 af 07/03/2023, § 7 Lov om ændring af selskabsloven og forskellige andre love.
[21] Se Finanstilsynets pressmeddelande av den 23 juni 2023 på följande webbplats: https://www.dfsa.dk/News/Press-releases/2023/FT_lab_Deon.

Finland

Även i Finland har det gjorts lagändringar med anledning av DLT-förordningen (se regeringens proposition RP 278/2022 rd[22] och 23.3.2023/365–370[23]). Lagändringarna innebär bl.a. att den finländska Finansinspektionen är tillståndsmyndighet i ärenden som gäller i DLT-förordningen avsedda avvecklingssystem som baseras på teknik för distribuerade liggare.

Bestämmelser om driften av en marknadsinfrastruktur för handel med och avveckling av finansiella instrument samt om operatörer av en sådan infrastruktur och tillsynen över dem finns i lagen om handel med finansiella instrument (1070/2017), lagen om investeringstjänster (747/2012), lagen om värdeandelssystemet och om clearingverksamhet (348/2017) och lagen om Finansinspektionen (878/2008). Bestämmelser där värdepapper definieras finns i värdepappersmarknadslagen (746/2012), medan finansiella instrument definieras i lagen om investeringstjänster.

Bestämmelser om emission av värdepapper som omfattas av DLT-förordningens tillämpningsområde finns, beroende på juridisk form, i aktiebolagslagen (624/2006), lagen om skuldebrev (622/1947) och lagen om placeringsfonder (213/2019).

Finländska investerares innehav av aktier som har emitterats hos en finländsk emittent och som är föremål för handel får registreras endast på ett värdeandelskonto i investerarens eget namn i värdepapperscentralens system.

Enligt en ny 2 kap. 1 a § i lagen om värdeandelssystemet och om clearingverksamhet är Finansinspektionen behörig myndighet när det gäller DLT-avvecklingssystem. För att förtydliga regleringen har det på motsvarande sätt införts en ny 1 a § också i 2 och 5 kap. i lagen om handel med finansiella instrument, och enligt dem är Finansinspektionen behörig myndighet även när det gäller drift av DLT-baserad multilateral handel. Dessutom har det i lagen om Finansinspektionen[24] införts en ny 50 w §, där Finansinspektionen fastställs vara den behöriga myndighet som avses i DLT-förordningen.

Lagen om värdeandelssystemet och om clearingverksamhet, lagen om handel med finansiella instrument och lagen om investeringstjäns-

[22] Se följande webbplats: www.eduskunta.fi.
[23] Se följande webbplats: www.finlex.fi.
[24] Se lagen om Finansinspektionen (878/2008) på webbplatsen www.eduskunta.fi.

ter har kompletterats med definitioner som gäller DLT-marknadsinfrastrukturer.

I aktiebolagslagen har införts en ny bestämmelse enligt vilken bestämmelserna om bolag som hör till värdeandelssystemet också ska tillämpas på bolag vars aktier har anslutits till ett DLT-avvecklingssystem.

I lagen om investeringstjänster har det gjorts en utvidgning av definitionen av finansiella instrument.

Lagändringarna trädde i kraft den 23 mars 2023 när EU-förordningen började tillämpas.

Norge

Det norska finansdepartementet har den 23 oktober–1 december 2023 remitterat en høringsnotat om genomförande av DLT-förordningen.[25] I høringsnotaten, som är framtagen av Finanstilsynet, föreslås att det ska göras några ändringar i verdipapirhandelloven och en ändring i verdipapirsentralloven. Förslagen innebär att definitionen av finansiella instrument ska omfatta även DLT-baserade instrument samt att DLT-förordningen ska gälla som lag i Norge och att Finansdepartementet får meddela föreskrifter. Utöver det föreslås ändringar i fråga om genomförandet av MiFIR och förordningen om värdepapperscentraler på så sätt att de förordningarna ska gälla i lydelsen enligt DLT-förordningen. Något förslag till ikraftträdandedatum lämnas inte. DLT-förordningen togs in i EES-avtalet den 5 juli 2023 genom beslut av EES-kommittén, men kommitténs beslut har ännu inte trätt i kraft.

4.3 Allmänt om DLT-förordningens innehåll

Den pilotordning som följer av DLT-förordningen ger möjlighet att ge operatörer av s.k. DLT-marknadsinfrastrukturer (se vidare nedan) undantag från vissa av de krav som följer av andra EU-rättsakter. Därigenom ska användningen av DLT för handel och avveckling av finansiella instrument kunna testas under friare former men i en

[25] Se följande webbplats: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-om-gjennomforing-av-dlt-forordningen-i-norsk-rett/id3002843/.

reglerad miljö. Omfattningen av undantagen beror bl.a. på vilken slags DLT-marknadsinfrastruktur det rör sig om (se vidare nedan).

DLT-förordningen har ett snävare tillämpningsområde än MiFID II och förordningen om värdepapperscentraler; den ska tillämpas enbart på DLT-marknadsinfrastrukturer och avser därigenom enbart handel med och avveckling av DLT-baserade finansiella instrument. Med det sistnämnda avses finansiella instrument som emitteras, registreras, överförs och lagras med hjälp av teknik för distribuerade liggare (artikel 2.11). Det är enbart DLT-baserade finansiella instrument som kan tas upp till handel på och registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur (se definitionerna i artikel 2.6, 2.7 och 2.10). Detta utesluter inte att DLT-baserade finansiella instrument kan förekomma utanför DLT-marknadsinfrastrukturer och t.ex. handlas på en reglerad marknad och avvecklas i en värdepapperscentral, såvida detta skulle vara tekniskt möjligt. Det beror på att DLT-baserade finansiella instrument är en underkategori till finansiella instrument enligt definitionen i MiFID II. Den senare definitionen inbegriper uttryckligen finansiella instrument som emitteras genom teknik för distribuerade liggare (se artikel 2.12 i DLT-förordningen och artikel 4.1.15 i MiFID II).

Definitionen i MiFID II är genomförd i svensk rätt i 1 kap. 4 § lagen om värdepappersmarknaden. Där definieras finansiella instrument som överlåtbara värdepapper, penningmarknadsinstrument, andelar i företag för kollektiva investeringar, finansiella derivatinstrument och utsläppsrätter, inbegripet sådana instrument som emitteras genom teknik för distribuerade liggare.

I DLT-förordningen finns det däremot inte någon definition av begreppet emission. Det är därmed något oklart om befintliga traditionella finansiella instrument skulle kunna ”emitteras på nytt” med hjälp av DLT och på så sätt komma att omfattas av pilotordningen. Vad gäller det omvända förfarandet, dvs. att DLT-baserade finansiella instrument övergår till att hanteras med traditionell teknik, står det dock klart att detta är möjligt (jfr artikel 7.7 första stycket). En sådan övergång medför att det aktuella instrumentet inte längre omfattas av förordningens tillämpningsområde.

DLT-förordningen gäller tre typer av DLT-baserade marknadsinfrastrukturer:

- DLT-baserade multilaterala handelsplattformar (DLT-MTF-plattformar).
- DLT-avvecklingssystem (DLT-SS-system).
- DLT-baserade handels- och avvecklingssystem (DLT-TSS-system).

En DLT-MTF-plattform definieras som en multilateral handelsplattform på vilken endast DLT-baserade finansiella instrument är tillåtna (se artikel 2.6). Generellt sett är en multilateral handelsplattform (en MTF) en handelsplats för finansiella instrument med ett enklare regelverk än vad som gäller för en reglerad marknad.

Ett DLT-SS-system definieras som ett avvecklingssystem som avvecklar transaktioner med DLT-baserade finansiella instrument mot betalning eller leverans och som tillåter inledande registrering av DLT-baserade finansiella instrument eller tillhandahållande av förvaringstjänster avseende sådana instrument (se artikel 2.7). Det uppställs inget krav på att ett DLT-SS-system ska kunna betecknas och anmälas som ett avvecklingssystem för värdepapper i enlighet med finalitydirektivet (se avsnitt 3.3.2). Det är dock inget som hindrar att ett DLT-SS-system som uppfyller kraven i finalitydirektivet betecknas och anmäls som ett sådant system (se artikel 5.7 andra stycket i DLT-förordningen).

Slutligen definieras ett DLT-TSS-system som en DLT-MTF-plattform eller ett DLT-SS-system som kombinerar tjänster som tillhandahålls av en DLT-MTF-plattform och ett DLT-SS-system (se artikel 2.10). Ett DLT-TSS-system innefattar således såväl handel som avveckling av DLT-baserade finansiella instrument.

Endast vissa slag av finansiella företag kan komma på fråga som operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer. Enligt DLT-förordningen är det tre kategorier av företag som kan få särskilt tillstånd att driva en DLT-MTF-plattform, ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system:

- Värdepappersföretag enligt unionsrätten (dvs. svenska värdepappersbolag eller utländska värdepappersföretag enligt svensk rätt),
- företag som har tillstånd att driva en reglerad marknad (dvs. börser när det är ett svenskt företag), och
- värdepapperscentraler.

En bank eller ett annat kreditinstitut kan enligt svensk rätt inte samtidigt vara ett värdepappersbolag, en börs eller en värdepapperscentral. I skäl 13 i DLT-förordningen anges dock bl.a. att ett kreditinstitut som auktoriserats enligt direktiv MiFID II och tillhandahåller investeringstjänster eller utför investeringsverksamheter bör ha rätt att driva en DLT-MTF-plattform endast när det är auktoriserat som ett värdepappersföretag eller en marknadsoperatör enligt MiFID II. I ett svenskt perspektiv får detta förstås som att ett kreditinstitut som enligt 3 kap. 10 § lagen om värdepappersmarknaden har fått tillstånd att driva värdepappersrörelse ska jämställas med ett värdepappersföretag vid tillämpningen av DLT-förordningen. Det gäller även om kreditinstitut alltså inte är värdepappersföretag enligt svensk rätt eller enligt MiFID II. I svensk rätt omfattas dock kreditinstitut av nu aktuellt slag av definitionen av termen värdepappersinstitut i 1 kap. 4 b § lagen om värdepappersmarknaden.

I syfte att skydda investerarna, marknadsintegriteten och den finansiella stabiliteten får, som redan har berörts, endast vissa slag av DLT-baserade finansiella instrument tas upp till handel på eller registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur (skäl 23). Dessutom gäller vissa tröskelvärden.

De tillåtna instrumenten är följande (artikel 3.1):

- Aktier – om emittenten har ett börsvärde på mindre än 500 miljoner euro.
- Obligationer – om emissionsstorleken är mindre än en miljard euro.
- Andelar i fondföretag (fondandelar) – om marknadsvärdet för fonden understiger 500 miljoner euro.

Det samlade marknadsvärdet för DLT-baserade finansiella instrument inom en och samma infrastruktur får inte överstiga 6 miljarder euro vid tidpunkten för upptagande till handel eller för den inledande registreringen av ett nytt DLT-baserat finansiellt instrument (se artikel 3.2).[26] Det samlade marknadsvärdet får därefter inte bli högre än 9 miljarder euro, om DLT-marknadsinfrastrukturen ska kunna behålla sin status som en sådan (se artikel 3.3). Skulle ett marknadsvärde på 9 miljarder euro uppnås, ska operatören av marknads-

[26] Jämförelsevis kan nämnas att för att ett aktiebolag ska noteras på Nasdaq Stockholm krävs att bolaget har ett börsvärde på minst en miljon euro. För att tas upp på listan över stora bolag krävs ett börsvärde på mer än en miljard euro.

infrastrukturen antingen reducera verksamheten, övergå till att bedriva en traditionell marknadsinfrastruktur eller upphöra med verksamheten (se artikel 7.7).

En behörig myndighet får fastställa lägre tröskelvärden än de ovan nämnda (se artikel 3.6).

4.4 DLT-förordningens möjligheter till undantag

Som redan har berörts innebär DLT-förordningen en möjlighet för marknadsinfrastrukturer som använder teknik för distribuerade liggare att få undantag från befintliga krav så att de kan testa tekniken i en reglerad miljö, fast under friare former.

För att en DLT-marknadsinfrastruktur ska kunna medges ett begärt undantag ska vissa villkor uppfyllas. Det finns tre kategorier av villkor. *För det första* ska alla typer av DLT-marknadsinfrastrukturer som ansöker om undantag uppfylla de allmänna villkoren i artikel 7 (se vidare avsnitt 4.5). *För det andra* ska vissa specifika villkor för varje enskilt undantag uppfyllas. *För det tredje* kan den behöriga myndigheten ställa krav på vissa s.k. kompensationsåtgärder för att syftet med de regler från vilka undantag begärts ändå ska kunna uppnås eller för att säkerställa investerarskydd, marknadsintegritet eller finansiell stabilitet. Esma ansvarar för att utarbeta riktlinjer för sådana kompensationsåtgärder (se artiklarna 4.6 och 5.12).[27]

4.4.1 Krav på och undantag för DLT-MTF-plattformar (artikel 4)

En DLT-MTF-plattform ska som huvudregel omfattas av de krav som är tillämpliga på en multilateral handelsplattform enligt MiFID II och MiFIR (se artikel 4.1). Det handlar bl.a. om organisatoriska krav och uppföranderegler samt bestämmelser om investerarskydd. På begäran av operatören av en DLT-MTF-plattform kan dock den behöriga myndigheten bevilja vissa undantag från reglerna i dessa rättsakter.

[27] Se Esmas rapport av den 27 september 2022 Report on the DLT Pilot Regime On the Call for Evidence on the DLT Pilot Regime and compensatory measures on supervisory data. Rapporten innehåller bl.a. rekommendationer till de behöriga myndigheterna om ett par kompensationsåtgärder som myndigheterna borde överväga. Det handlar dels om att begära att DLT-infrastrukturer ger åtkomst till relevanta uppgifter om fysiska personer som utför transaktioner, dels om att kräva att DLT-operatörer använder s.k. identifierare som gör det möjligt att urskilja vilken typ av e-pengatokens som används för avveckling av transaktioner.

Undantag enligt artikel 4.2

På begäran av en operatör av en DLT-MTF-plattform får den behöriga myndigheten tillåta operatören att ge en större krets av deltagare tillträde till plattformen än vad som är tillåtet enligt artikel 53.3 i MiFID II. Syftet är att under vissa förutsättningar ge icke-professionella investerare direkt tillträde och göra det möjligt för dem att handla för egen räkning, något som många plattformar för handel med kryptotillgångar tillåter (skäl 26). En förutsättning är operatören vidtar eventuella ytterligare åtgärder för investerarskydd som den behöriga myndigheten kräver.

Artikel 53.3 i MiFID II är i svensk rätt genomförd i 11 kap. 3 § lagen om värdepappersmarknaden.

Undantag enligt artikel 4.3

Enligt artikel 26 i MiFIR ska värdepappersföretag som utför transaktioner med finansiella instrument så snart som möjligt och senast i slutet av nästa arbetsdag lämna fullständiga och korrekta uppgifter om transaktionerna till den behöriga myndigheten. På begäran av en operatör av en DLT-MTF-plattform får emellertid den behöriga myndigheten undanta operatören eller dess medlemmar eller deltagare från dessa krav.

En DLT-MTF-plattform som har fått ett sådant undantag ska i stället föra register över alla transaktioner. I registret ska all den information finnas som skulle ha rapporterats enligt artikel 26.3, om den hade varit tillämplig. Vidare ska DLT-MTF-plattformen säkerställa att behöriga myndigheter har direkt och omedelbar åtkomst till dessa uppgifter. Detta ska ske genom att den behöriga myndigheten ges tillträde till plattformen såsom regulatorisk deltagare i egenskap av observatör. Den behöriga myndigheten ska i sin tur ge Esma tillgång till informationen.

4.4.2 Krav på och undantag för DLT-SS-system (artikel 5)

En värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system ska som huvudregel omfattas av de krav som enligt förordningen om värdepapperscentraler (CSDR) är tillämpliga på en värdepapperscentral som driver

ett avvecklingssystem för värdepapper (se artikel 5.1 i DLT-förordningen). På begäran av värdepapperscentralen kan dock den behöriga myndigheten bevilja vissa undantag från förordningens krav.

Undantag enligt artikel 5.2

På begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system får den behöriga myndigheten undanta värdepapperscentralen från kraven i artiklarna 2.1.4, 2.1.9, 2.1.28, 3, 37 och 38 i förordningen om värdepapperscentraler. Det som dessa regler har gemensamt är att de förutsätter att värdepapperscentralen tillämpar ett system med värdepapperskonton.

Artiklarna 2.1.4, 2.1.9 och 2.1.28 i förordningen om värdepapperscentraler innehåller definitioner av begreppet dematerialiserad form, överföringsuppdrag och värdepapperskonto. Enligt artikel 3 ska överlåtbara värdepapper presenteras och registreras i kontobaserad form (detta kan beskrivas som ”kravet på kontobaserad form”). Enligt artikel 37 ska en värdepapperscentral vidta regelbundna avstämningsåtgärder för att säkerställa emissionens integritet, dvs. se till att antalet värdepapper som har lämnats in till värdepapperscentralen motsvarar antalet värdepapper som har krediterats deltagarnas värdepapperskonton. Det kan noteras att det inte går att få undantag från regeln i artikel 37.3 om att övertrassering av värdepapper, debetsaldon och skapande av värdepapper inte får förekomma. Artikel 38 innehåller bestämmelser om att olika aktörers värdepapper ska hållas åtskilda.

I förordningen om värdepapperscentraler definieras begreppet värdepapperskonto som ett konto på vilket värdepapper kan krediteras eller debiteras (se artikel 2.1.28). I ett DLT-SS-system är det emellertid kanske inte alltid möjligt att ha s.k. dubbel bokföring eller flera poster av värdepapperskonton (skäl 30). För att få undantag enligt artikel 5.2 i DLT-förordningen ska värdepapperscentralen dock fortfarande säkerställa integriteten vid emission av DLT-baserade finansiella instrument. Det ska också säkerställas att DLT-baserade finansiella instrument som tillhör olika deltagare kan skiljas från varandra.

Undantag enligt artikel 5.3

På begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system får, enligt artikel 5.3 i DLT-förordningen, den behöriga myndigheten undanta värdepapperscentralen från kraven i artiklarna 6 och 7 i förordningen om värdepapperscentraler. Syftet med undantaget anges vara att säkerställa lika villkor för dem som tillhandahåller avveckling inom ett DLT-SS-system och dem som gör det inom ett DLT-TSS-system (skäl 17 i DLT-förordningen).

De angivna artiklarna i förordningen om värdepapperscentraler innehåller regler som ska säkerställa en god avvecklingsdisciplin, dvs. att avvecklingen sker i tid. Artikel 6 handlar om vilka åtgärder som bl.a. värdepapperscentraler ska vidta för att förhindra s.k. utebliven avveckling, dvs. att en avveckling av en transaktion inte sker på den avsedda avvecklingsdagen. I artikel 7, som är mycket omfattande, finns regler om hur uteblivna avvecklingar ska hanteras. Där finns regler om bl.a. sanktioner, ersättningsköp och tillfällig avstängning av deltagare. Dessa regler har nyligen varit föremål för en översyn, men vid tidpunkten för färdigställandet av detta betänkande (i december 2023) hade ännu inte några ändringar av de nu aktuella reglerna publicerats i EU:s officiella tidning.

En förutsättning för detta undantag är att värdepapperscentralen säkerställer att DLT-SS-systemet möjliggör en snabb bekräftelse av transaktionsdetaljerna samt ställer krav på säkerhet för DLT-baserade finansiella instrument. Värdepapperscentralen måste också förhindra utebliven avveckling eller kunna åtgärda en sådan om det inte är möjligt att förhindra den.

Undantag enligt artikel 5.4

En värdepapperscentral får enligt artikel 30 i förordningen om värdepapperscentraler under vissa villkor utkontraktera tjänster eller verksamheter till en tredje part. En utkontraktering får dock inte leda till delegerat ansvar. Enligt artikel 19 förutsätter utkontraktering tillstånd av den behöriga myndigheten.

Såsom framgår av artikel 5.4 i DLT-förordningen får dock den behöriga myndigheten, på begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system, undanta värdepapperscentralen från kraven i artikel 19 i förordningen om värdepapperscentraler när det gäller

utkontraktering av en huvudtjänst till en tredje part. En värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system kan därför begära ett undantag från tillståndskravet om värdepapperscentralen visar att kravet är oförenligt med användningen av den tillämpade tekniken för distribuerade liggare (skäl 31).

Undantag enligt artikel 5.5

När det gäller vilka som får vara deltagare i ett avvecklingssystem för värdepapper, hänvisas det i förordningen om värdepapperscentraler till definitionen av deltagare i artikel 2 f i finalitydirektivet. Den artikeln innehåller en förteckning över vilka som kan delta i ett system i direktivets mening. På begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system får den behöriga myndigheten tillåta värdepapperscentralen att som deltagare i systemet godkänna fler personer än vad som anges i artikel 2 f i finalitydirektivet. Syftet är att även icke-professionella investerare ska kunna få direkt tillträde till de avvecklings- och leveranssystem som drivs av en värdepapperscentral (skäl 32). För att få ett sådant undantag ska värdepapperscentralen säkerställa att de personer som ska tillåtas vara deltagare uppfyller vissa lämplighetsvillkor.

Artikel 2 f i finalitydirektivet är i svensk rätt genomförd i 8 § avvecklingslagen.

Undantag enligt artikel 5.6

På begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system får den behöriga myndigheten enligt artikel 5.6 i DLT-förordningen undanta värdepapperscentralen från kraven i artiklarna 33–35 i förordningen om värdepapperscentraler. Dessa artiklar innehåller regler om krav för deltagande i avvecklingssystem för värdepapper, om att priser och avgifter för en värdepapperscentrals tjänster ska offentliggöras och om hur en värdepapperscentral ska kommunicera med deltagare och andra marknadsinfrastrukturer.

Undantaget syftar till att säkerställa lika villkor för dem som tillhandahåller avveckling inom ett DLT-SS-system och dem som gör det inom ett DLT-TSS-system (skäl 17). För att få ett sådant undantag

ska värdepapperscentralen åtminstone säkerställa att DLT-SS-systemet offentliggör sina priser och avgifter och sina kriterier för deltagande.

Undantag enligt artikel 5.7

På begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system får den behöriga myndigheten enligt artikel 5.7 i DLT-förordningen undanta värdepapperscentralen från kraven i artikel 39 i förordningen om värdepapperscentraler. Artikeln innehåller regler om slutgiltig avveckling och föreskriver bl.a. att avvecklingssystem för värdepapper som drivs av värdepapperscentraler ska betecknas och anmälas enligt finalitydirektivet. Genom anmälan blir reglerna i finalitydirektivet om bl.a. skyddsåtgärder vid insolvens tillämpliga.

Det är dock endast sådana system som uppfyller kraven i förordningen om värdepapperscentraler som får betecknas som ett avvecklingssystem och anmälas i enlighet med finalitydirektivet. Om ett DLT-SS-system omfattas av något undantag från förordningen om värdepapperscentraler kommer det alltså inte att kunna betecknas som ett system som kan anmälas i enlighet med finalitydirektivet. Därför finns det en möjlighet för en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system att få undantag från reglerna i artikel 39 i förordningen om värdepapperscentraler (jfr skäl 33).

För att få ett sådant undantag ska värdepapperscentralen föreslå kompensationsåtgärder särskilt när det gäller att minska risker till följd av insolvens, eftersom skyddsåtgärderna mot insolvens enligt finalitydirektivet inte kommer att vara tillämpliga.

I artikel 5.7 andra stycket i DLT-förordningen förtydligas att ett DLT-SS-system som uppfyller alla krav i finalitydirektivet kan betecknas och anmälas som ett avvecklingssystem för värdepapper i enlighet med det direktivet.

Finalitydirektivet är i svensk rätt genomfört framför allt i avvecklingslagen.

Undantag enligt artikel 5.8

Artikel 40 i förordningen om värdepapperscentraler innehåller regler om kontantavveckling. Artikeln föreskriver att avveckling i första hand ska ske i centralbankspengar. Om en sådan avveckling inte är

praktiskt genomförbar och möjlig, får värdepapperscentralen erbjuda avveckling via konton hos ett kreditinstitut eller via egna konton. En värdepapperscentral ska lämna tydlig information till marknadsdeltagare om riskerna med avveckling som inte sker i centralbankspengar.

Enligt artikel 5.8 i DLT-förordningen får dock den behöriga myndigheten, på begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system, undanta värdepapperscentralen från artikel 40 i förordningen om värdepapperscentraler. Ett sådant undantag förutsätter att värdepapperscentralen avvecklar enligt principen leverans mot betalning.

Även för värdepapperscentraler som får ett undantag kommer avveckling i centralbankspengar att vara huvudregeln. Dock förtydligas det i förordningen att centralbankspengarna kan vara i tokeniserad form, dvs. digitalt representerade på distribuerade liggare (jfr skäl 3). Om avveckling i centralbankspengar inte är praktiskt genomförbar och möjlig, ska avveckling ske via värdepapperscentralens egna konton, genom pengar från kommersiella banker, inbegripet i tokeniserad form, eller med användning av e-pengatokens[28].

Att avveckla via eget konto kan dock vara svårt för en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system, eftersom värdepapperscentralen skulle behöva genomföra kontorörelser samtidigt som värdepapper som är registrerade i den distribuerade liggaren levereras. För värdepapperscentraler som driver ett DLT-SS-system underlättas därför tillgången till pengar från kommersiella banker och användningen av e-pengatokens (skäl 34). Enligt artikel 5.8 tredje stycket i DLT-förordningen gäller nämligen inte kraven på auktorisation m.m. i artiklarna 54–60 i förordningen om värdepapperscentraler för ett kreditinstitut när det avvecklar betalningar med användning av pengar från kommersiella banker till en DLT-marknadsinfrastruktur.

Undantag enligt artikel 5.9

Artiklarna 50, 51 och 53 i förordningen om värdepapperscentraler innehåller regler om att värdepapperscentraler ska ge andra värdepapperscentraler och andra marknadsinfrastrukturer tillträde till sina avvecklingssystem för värdepapper. Enligt artikel 5.9 i DLT-förord-

[28] E-pengatokens definieras inte i DLT-förordningen. I MiCA-förordningen definieras en e-pengatoken som en typ av kryptotillgång som ska upprätthålla ett stabilt värde genom att hänvisa till värdet på en officiell valuta.

ningen får den behöriga myndigheten, på begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system, undanta värdepapperscentralen från dessa regler.

Undantag av detta slag förutsätter att värdepapperscentralen visar att användningen av DLT-teknik antingen är oförenlig med traditionella marknadsinfrastrukturers system eller att beviljande av tillträde för sådana system skulle leda till oproportionerliga kostnader. Om undantag beviljas, är värdepapperscentralen skyldig att i stället ge tillträde till andra operatörer av DLT-SS-system eller DLT-TSS-system. Den behöriga myndigheten får dock förbjuda ett sådant tillträde om det skulle skada den finansiella stabiliteten i medlemsstaten eller i unionen.

4.4.3 Krav på och undantag för DLT-TSS-system (artikel 6)

Ett DLT-TSS-system kan vara antingen en DLT-MTF-plattform eller ett DLT-SS-system som kombinerar tjänster som tillhandahålls av dessa båda aktörer (se artikel 2.10 i DLT-förordningen).

Om det är ett värdepappersföretag eller en marknadsoperatör som driver ett DLT-TSS-system, ska den aktören omfattas av de krav som är tillämpliga på en multilateral handelsplattform enligt MiFID II och MiFIR. Därutöver ska, i tillämpliga delar, de krav som är tillämpliga på en värdepapperscentral enligt förordningen om värdepapperscentraler gälla med undantag för kraven i artiklarna 9, 16–18, 20, 26–28, 31, 42–44, 46 och 47. De undantagna artiklarna innehåller bl.a. auktorisationskrav och organisatoriska krav. Skälet till att värdepappersföretag och marknadsoperatörer är undantagna från dessa krav är att de är skyldiga att uppfylla auktorisationskraven och de organisatoriska kraven enligt MiFID II (skäl 15).

Om det är en värdepapperscentral som driver ett DLT-TSS-system, ska värdepapperscentralen omfattas av de krav som är tillämpliga på en värdepapperscentral enligt förordningen om värdepapperscentraler. Därutöver ska, i tillämpliga delar, de krav som är tillämpliga på en multilateral handelsplattform enligt MiFIR och MiFID II gälla med undantag för artiklarna 5–13 i MiFID II. De undantagna artiklarna innehåller en rad auktorisationskrav och organisatoriska krav. Skälet till att värdepapperscentraler är undantagna från dessa krav är att de

är skyldiga att uppfylla auktorisationskraven och de organisatoriska kraven enligt förordningen om värdepapperscentraler (skäl 15).

Dessutom får en aktör som driver ett DLT-TSS-system ansöka om alla de undantag som den som driver en DLT-MTF-plattform eller ett DLT-SS-system får ansöka om i enlighet med artiklarna 4.2, 4.3 och 5.2–5.9 i DLT-förordningen.

4.5 DLT-förordningens allmänna krav

De allmänna krav som artikel 7 i DLT-förordningen uppställer på samtliga slag av DLT-marknadsinfrastrukturer handlar bl.a. om krav på att operatörerna ska upprätta affärsplaner, fastställa regler för hur DLT-tekniken ska fungera och se till att olika personers DLT-baserade finansiella instrument kan hållas åtskilda från varandra. Det uppställs också krav på att operatörerna ska vara skadeståndsskyldiga vid förlust av medel, säkerheter eller finansiella instrument. Vidare uppställs ett krav på att operatörerna ska fastställa en tydlig handlingsplan (s.k. övergångsstrategi) för det fall det tröskelvärde som föreskrivs i artikel 3.3 överskrids (se ovan under avsnitt 4.3).

4.6 Behöriga myndigheter och tillståndsförfarandet

Enligt artikel 12 i DLT-förordningen är det de behöriga myndigheter som har utsetts enligt MiFID II respektive förordningen om värdepapperscentraler som även är behöriga myndigheter för sådana aktörer som driver DLT-marknadsinfrastrukturer. I Sverige är det alltså Finansinspektionen som är den behöriga myndigheten (jfr 1 kap. 4 b § lagen om värdepappersmarknaden och 1 kap. 5 § kontoföringslagen).

Enligt artikel 2.21 c i DLT-förordningen har medlemsstaterna möjlighet att på annat sätt utse en eller flera behöriga myndigheter för att övervaka tillämpningen av förordningen. Sverige har valt att inte utnyttja den möjligheten (se prop. 2022/23:39 s. 13 och 14).

Artiklarna 8–10 i DLT-förordningen innehåller regler om hur olika aktörer kan ansöka om ett särskilt (i den svenska versionen av förordningen benämnt specifikt) tillstånd att driva en DLT-marknadsinfrastruktur och om den behöriga myndighetens prövning av sådana ansökningar. Ett tillstånd ska vara giltigt i hela unionen under en period

på högst sex år. Det finns också regler om återkallelse av tillstånd. Även Esma ska övervaka tillämpningen av beviljade tillstånd och undantag (artikel 11.6).

Utredningen uppfattar reglerna i DLT-förordningen på så sätt att ett företag som vill ansöka om ett särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen är hänvisat till att ansöka hos den behöriga myndigheten i det land där företaget har fått sin ursprungliga auktorisation, t.ex. som värdepapperscentral (se vidare avsnitt 4.3). För ett företag som redan har en auktorisation av det slag som krävs (t.ex. som värdepapperscentral) är således inte möjligt att välja jurisdiktion. Däremot är det tillåtet att samtidigt ansöka om auktorisation som t.ex. värdepapperscentral och om ett särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen (se skäl 11 i förordningen).

I artikel 11 finns det regler om att operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer ska samarbeta med de behöriga myndigheterna. Operatörerna ska bl.a. underrätta den behöriga myndigheten om väsentliga förändringar och händelser i sin verksamhet samt förse den behöriga myndigheten med all relevant information som den begär. Var sjätte månad ska operatören lämna en rapport till myndigheten med vissa specifika uppgifter, bl.a. en motiverad bedömning av eventuella svårigheter i samband med tillämpningen av unionslagstiftningen om finansiella tjänster eller nationell rätt.

4.7 Ändringar som rör angränsande rättsakter

Genom DLT-förordningen görs två mindre följdändringar i MiFIR (se artikel 16 i DLT-förordningen) respektive förordningen om värdepapperscentraler (se artikel 17 i DLT-förordningen). Se vidare avsnitt 4.17.7.

Artikel 18 i DLT-förordningen föreskriver att definitionen av finansiella instrument i MiFID II ska ändras till att uttryckligen omfatta även sådana instrument som emitteras genom teknik för distribuerade liggare. En anpassning till artikeln har redan skett genom en ändring i 1 kap. 4 § lagen om värdepappersmarknaden (se prop. 2022/23:39 s. 15 och 16) som har trätt i kraft den 23 mars 2023 (SFS 2023:94).

4.8 Övergripande ställningstaganden

4.8.1 Förhållandet mellan DLT-förordningen och svensk rätt

Utredningens bedömning: DLT-förordningen är direkt tillämplig i Sverige men det finns behov av kompletterande svensk lagreglering. Denna bör så långt som möjligt utformas på ett sådant sätt att operatörer av DLT-marknadsinfrastruktur varken gynnas eller missgynnas i regleringshänseende vid en jämförelse med vad som gäller för den som driver verksamhet baserad på kontoföring av finansiella instrument utanför DLT-förordningens tillämpningsområde. Lagbestämmelserna bör således i möjligaste mån vara konkurrensneutrala.

Bestämmelserna bör utformas med utgångspunkt i de behov som uppkommer till följd av tekniken med distribuerade liggare. Det bör samtidigt beaktas att det inom ramen för DLT-förordningens tillämpningsområde kan förekomma olika slag av tekniska lösningar.

Skälen för utredningens bedömning

Reglerna i DLT-förordningen är direkt tillämpliga i alla medlemsstater. De ska således inte genomföras i nationell rätt, bortsett från en genom förordningen beslutad ändring i MiFID II. Den författningsändring som den sistnämnda ändringen kräver har redan genomförts i lagen om värdepappersmarknaden (se prop. 2022/23:39 och avsnitt 4.7). I det lagstiftningsärende som låg till grund för den lagändringen berördes också frågor om behörig myndighet och avgifter för ansökningar till Finansinspektionen, som vanligtvis uppkommer i anslutning till EU-förordningar på finansmarknadens område. De frågor som behandlas i det tidigare lagstiftningsärendet kommer inte att behandlas särskilt i detta betänkande.

Det står emellertid klart att reglerna i förordningen även i övrigt förutsätter att det görs ett flertal anpassningar i svensk rätt. Det gäller bl.a. de många undantagen från regler i andra EU-förordningar som DLT-förordningen medger, inte minst undantagen från kraven i förordningen om värdepapperscentraler. För det fall att svenska författningar har anpassats till reglerna i dessa EU-förordningar, kan

undantag behöva införas i svensk rätt för att tillgodose reglerna i DLT-förordningen och undvika att svensk rätt kommer i konflikt med reglerna i förordningen.

Vidare är en rad av undantagen från regler i andra EU-förordningar villkorade av att s.k. kompensationsåtgärder vidtas i syfte att uppfylla vissa mål eller minska vissa risker. Enligt utredningens mening finns det skäl att överväga i vilken utsträckning som det krävs lagstiftningsåtgärder för att möjliggöra sådana kompensationsåtgärder. Det kan exempelvis röra sig om civilrättsliga frågor som i princip inte kan regleras på annat sätt än genom lag (se 8 kap. 2 § första stycket 1 regeringsformen).

I samband med de anpassningar i svensk rätt som föranleddes av förordningen om värdepapperscentraler konstaterade regeringen att det saknas närmare bestämmelser i förordningen om hur kontoföringen ska gå till, hur värdepapperskontona ska organiseras och om rättsverkningarna av registreringsåtgärderna (se prop. 2015/16:10 s. 156). Det innebar enligt regeringen att det åligger medlemsstaterna att närmare reglera bl.a. dessa frågor, framför allt vad gäller de civilrättsliga rättsverkningarna av registreringsåtgärder. Mot den bakgrunden ansågs det vara möjligt att i huvudsak behålla bestämmelserna om avstämningsregister och avstämningskonton i 4 kap. kontoföringslagen liksom bestämmelserna om registreringsåtgärder i 5 kap. och bestämmelserna om rättsverkningar av registrering i 6 kap. samma lag.

Enligt utredningens mening förhåller det sig på liknande sätt med DLT-förordningen. DLT-förordningen förutsätter att en rad frågor, bl.a. en del frågor av civilrättsligt slag, regleras i nationell rätt. I skäl 45 anges sålunda uttryckligen att frågor om registrering av finansiella instrument och förvaltning av värdepapperskonton omfattas av bestämmelser i nationell rätt som inte har harmoniserats mellan medlemsstaterna. Det är tydligt att detta gäller inte minst en del frågor om äganderätt, panträtt och liknande rättigheter till finansiella instrument som har emitterats genom distribuerade liggare, dvs. sådana frågor som berörs av de bestämmelser om rättsverkningar av registrering som i dag finns i 6 kap. kontoföringslagen.

I den mån anpassningar inte görs i svensk rätt kan Finansinspektionen därför tvingas avslå ansökningar om tillstånd med hänvisning till att den tilltänkta verksamheten enligt DLT-förordningen inte är förenlig med sådan nationell rätt som inte omfattas av unionsrätten (se artiklarna 8.10 c, 9.10 c och 10.10 c i förordningen). Ett sådant

avslagsbeslut kan också motiveras med hänvisning till bestämmelserna i aktiebolagslagen, om inte dessa anpassas till förordningen. Att en ansökan skulle behöva avslås på en sådan formell grund är i allmänhet inte önskvärt. Det finns därför anledning att överväga sådana ändringar i svensk rätt som gör att Finansinspektionen kan bevilja tillstånd enligt DLT-förordningen.

Enligt utredningens uppfattning bör förslagen så långt som möjligt utformas på ett sådant sätt att operatörer av DLT-marknadsinfrastruktur varken gynnas eller missgynnas i regleringshänseende jämfört med operatörer som driver verksamhet baserad på kontoföring av finansiella instrument utanför DLT-förordningens tillämpningsområde. Förslagen bör således i möjligaste mån vara konkurrensneutrala och inte stimulera en aktör att välja den ena eller den andra ordningen enbart beroende på regelverkets utformning.

Det bör samtidigt framhållas att det sannolikt inte är möjligt att uppnå denna eftersträvade konkurrensneutralitet fullt ut. Detta beror dels på svårigheterna vad gäller att utforma ett regelverk för en ny teknik, dels på att den svenska lagstiftaren inte råder över reglerna i DLT-förordningen, t.ex. de många undantagen från regler i vissa angivna EU-rättsakter. Vidare finns det en rad regler i andra EU-rättsakter som sätter gränser för handlingsutrymmet i fråga om regleringen av DLT.

I kommittédirektiven konstateras att det svenska regelverket om kontoföring av finansiella instrument inte är utformat på ett teknikneutralt sätt. Vidare anges att utredningens författningsförslag om möjligt ska vara anpassade till användningen av annan ny teknik än den som anges i DLT-förordningen och som har kunnat identifieras vid värdepappershandel och avveckling. Enligt utredningens mening bör förslagen utformas med utgångspunkt i de behov som föranleds av tekniken med distribuerade liggare. Det behöver samtidigt beaktas att det kan förekomma såväl blockkedjor som andra slag av distribuerade liggare inom ramen för DLT-förordningens tillämpningsområde. Det bör här nämnas att det endast är sådana tekniska lösningar som omfattas av förordningens tillämpningsområde som kan föranleda undantag från en rad regler i andra rättsakter från EU. Det medför att svenska författningar som anknyter till förordningen inte kan ges ett vidare tillämpningsområde. Dessutom är det knappast möjligt att ta i beaktande framtida, ännu inte känd teknik; i så måtto kan förslagen inte utformas helt teknikneutralt.

4.8.2 En ny lag eller ändringar i kontoföringslagen och aktiebolagslagen?

Utredningens förslag: En ny lag med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen införs. De anpassningar i svensk rätt som föranleds av DLT-förordningen tas i huvudsak in i den nya lagen. Bestämmelserna i den nya lagen ska som huvudregel ha företräde framför bestämmelser i andra svenska författningar. Hänvisningar till DLT-förordningen i de lagregler som föreslås ska vara dynamiska, dvs. avse förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

Utredningens bedömning: Ett aktiebolag bör hänföras till kategorin avstämningsbolag om aktierna i bolaget är registrerade i en DLT-marknadsinfrastruktur. Bestämmelserna om avstämningsbolag i aktiebolagslagen bör i övrigt lämnas i huvudsak oförändrade.

Skälen för utredningens förslag och bedömning

Utredningen har att ta ställning till vilken lagstiftningsteknik som bör väljas för att åstadkomma de anpassningar i svensk rätt som är nödvändiga till följd av reglerna i DLT-förordningen. Dessa anpassningar kan i huvudsak göras antingen genom bestämmelser som tas in i en ny lag eller genom ändringar i kontoföringslagen och aktiebolagslagen.

Som framgår av avsnitt 2 innehåller kommittédirektiven tre olika deluppdrag, som alla berör kontoföringslagen. Det första deluppdraget, som rör DLT-förordningen, skiljer sig från de övriga deluppdragen på så sätt att förordningen avser en ”pilotordning”. Det är oklart om reglerna i förordningen eller några andra regler med liknande innebörd kommer att tillämpas längre än under några år. Även om förordningens giltighet inte är begränsad till viss tid, gäller de tillstånd som kan meddelas med stöd av förordningen endast under högst sex års tid (se artiklarna 8.11, 9.11 och 10.11, jfr skäl 6 och 48). Det följer också av uttrycket pilotordning att det kan röra sig om en tidsbegränsad ordning och att den under alla förhållanden inte kommer att permanentas förrän efter en utvärdering. Det finns därför anledning att utgå från att den ordning som nu införs – i den form som den har i DLT-förordningen – i praktiken kommer att bli tids-

begränsad. Det innebär att de anpassningar i svensk rätt som föranleds av DLT-förordningen kan behöva upphävas eller på något annat sätt upphöra att gälla i samband med att reglerna i förordningen eventuellt upphör att gälla. Detta talar för att de bestämmelser i svensk rätt som föranleds av DLT-förordningen i huvudsak bör tas in i en särskild lag och att mera omfattande ändringar i kontoföringslagen bör anstå till dess pilotordningen har utvärderats. Detsamma gäller i fråga om aktiebolagslagen; som närmare har berörts i avsnitt 3.4 har bestämmelserna i kontoföringslagen ett nära samband med bestämmelserna om avstämningsbolag i aktiebolagslagen.

För en särskild lag talar även det förhållandet att den nuvarande ordningen för kontoföring av finansiella instrument i avstämningsregister som följer av kontoföringslagen – med de ändringar i denna som kan följa av utredningens övriga deluppdrag – ska fortsätta att gälla, oavsett om pilotordningen kommer att upphöra att gälla eller permanentas. Pilotordningen ska således inte ersätta den hittillsvarande ordningen för kontoföring och avveckling utan i stället gälla parallellt med denna.

Till detta kommer att pilotordningen kommer att skilja sig förhållandevis mycket från den nuvarande ordningen enligt kontoföringslagen. Anpassningen till pilotordningen förutsätter därför ett flertal nya bestämmelser. Det framstår som mer överskådligt att ta in dessa i en ny lag, snarare än att i kontoföringslagen införa en parallell ordning med ett stort antal nya bestämmelser.

De nya bestämmelserna bör dock utformas på ett sådant sätt att de inte utesluter en mer långsiktig reglering.

Bestämmelserna, som kommer att utgöra *lex specialis*, bör som huvudregel ha företräde framför bestämmelser i andra svenska författningar, däribland kontoföringslagen. För att ändringar i förordningen ska få omedelbart genomslag i svensk rätt bör hänvisningar i svenska författningar till DLT-förordningen i samtliga fall vara dynamiska, dvs. avse förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

Vad gäller behovet av ändringar i aktiebolagslagen kan först konstateras att ett aktiebolag vars aktier är registrerade i en DLT-marknadsinfrastruktur inte passar in i den indelning i avstämningsbolag och ”kupongbolag” som aktiebolagslagen bygger på. Det framstår i praktiken som uteslutet att aktierna i ett kupongbolag skulle kunna registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur. Och att komplicera aktiebolagslagens regelverk genom införandet av en tredje typ av aktie-

bolag framstår knappast som ändamålsenligt. Enligt utredningens mening bör därför aktiebolag, om aktierna i bolaget är registrerade i en distribuerad liggare, hänföras till kategorin avstämningsbolag (se vidare avsnitt 4.10.1).

Som framgår av avsnitt 3.4 finns det ett stort antal bestämmelser i aktiebolagslagen som gäller specifikt för avstämningsbolag. Enligt utredningens mening bör dessa bestämmelser ändras endast i den utsträckning detta är nödvändigt för att anpassa svensk rätt till DLT-förordningen och främst vad gäller aktiebolagslagens hänvisningar till kontoföringslagen. Anledningen till att några mer omfattande ändringar inte bör göras i aktiebolagslagen är främst att DLT-förordningen kan antas beröra ytterst få aktiebolag jämfört med de cirka 1 700 avstämningsbolag som fanns i november 2023. Som redan har framhållits utgår utredningen vidare från att det kan röra sig om en tidsbegränsad ordning.

I stället för att ändra de många olika bestämmelserna i aktiebolagslagen som gäller för avstämningsbolag bör ändringarna i första hand avse de allmänna bestämmelserna om avstämningsbolag (se 1 kap. 10–10 b §§). Se vidare avsnitt 4.10.

4.8.3 Villkorade tillstånd och behovet av normgivningsbemyndiganden

Utredningens bedömning: Det krävs inte några författningsändringar för att Finansinspektionen ska kunna förena ett tillstånd enligt DLT-förordningen med villkor för verksamheten.

Det finns inte något behov av normgivningsbemyndiganden i den nya lagen, utöver föreskrifter om avgifter, handläggningen av ärenden om ansökningar och anmälningar samt vissa frågor om uppgiftsskyldighet.

Skälen för utredningens bedömning

I lagstiftningen på finansmarknadsområdet är normgivningsbemyndiganden vanliga. De ger möjlighet att meddela föreskrifter som är alltför detaljerade eller omfattande för att meddelas på lagnivå på en lägre författningsnivå (se 8 kap. 3 § första stycket jämfört med 8 kap.

2 § första stycket 2 regeringsformen). Sådana bemyndiganden i lag innebär vanligtvis att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter av visst slag, inte sällan om vad vissa finansiella företag ska iaktta när det gäller information till bl.a. kunder, uppgiftsskyldighet i förhållande till Finansinspektionen (s.k. rapporteringskrav), hantering av olika slags finansiella och operativa risker i verksamheten m.m. Ett bemyndigande i lag förenas vanligtvis med en bestämmelse i en förordning varigenom regeringen bemyndigar Finansinspektionen att meddela föreskrifter på det aktuella området (s.k. subdelegation). Utredningen måste därför ta ställning till om det finns ett behov av normgivningsbemyndiganden i fråga om DLT-förordningen.

I lagstiftningen på finansmarknadens område kan det i vissa fall saknas ett behov av normgivningsbemyndiganden till följd av att det rör sig om ett rättsområde där kommissionen har rätt att meddela s.k. delegerade rättsakter eller avser att meddela en s.k. genomförandeförordning. Detta är dock inte aktuellt vad gäller DLT-förordningen, även om Esma har utarbetat vissa riktlinjer.

Vad som nu har sagts kan synas tala för att det finns ett behov av normgivningsbemyndiganden i den nya lagen. Det gäller särskilt med tanke på att en rad krav för tillstånd enligt DLT-förordningen är relativt allmänt hållna. Exempelvis ska sökanden visa att denne har infört ”tillräckliga skyddsåtgärder för att kunna uppfylla sin skadeståndsskyldighet”, vidta åtgärder för att ”säkerställa investerarskyddet” osv. (se bl.a. artikel 8.4 d och f). Det finns också en rad regler i DLT-förordningen som innebär att sökanden ska vidta ”kompensationsåtgärder” av visst slag för att kunna få ett undantag från vissa regler enligt unionsrätten (se artiklarna 5.2 b, 6.1 andra stycket c och 6.2 andra stycket c i förordningen). Ytterligare två områden inom vilka det skulle kunna finnas ett behov av bemyndiganden är kraven på information till deltagare m.fl. (artikel 7.3) respektive åtgärder för it- och cybersäkerhet (artikel 7.4). Genom föreskrifter från Finansinspektionen skulle företagens skyldigheter i dessa och andra avseenden kunna tydliggöras. Detta skulle också underlätta för företagen själva.

En föreskriftsrätt för Finansinspektionen är emellertid inte det enda sättet att åstadkomma den önskvärda tydligheten angående vad ett enskilt företag måste rätta sig efter. Enligt utredningens mening är det mer lämpligt att förena ett eventuellt tillstånd enligt DLT-för-

ordningen med villkor för verksamheten, snarare än att ta in normgivningsbemyndiganden i den nya lagen. Det finns åtminstone två skäl till detta.

För det första ger DLT-förordningen utrymme för verksamheter med distribuerade liggare som sinsemellan kan skilja sig åt i hög grad, vad gäller såväl teknik som kretsen av deltagare m.m. Detta talar för att eventuella tillkommande krav från Finansinspektionens sida bör uppställas i form av förvaltningsbeslut i individuella fall snarare än vara generellt utformade på ett sådant sätt som krävs vid normgivning. Det torde också vara svårt att genom föreskrifter adressera alla de frågor som kan aktualiseras i anslutning till DLT-förordningen. Utarbetandet av föreskrifter som täcker alla tänkbara situationen – också sådana som sedan visar sig inte förekomma i praktiken – skulle vara synnerligen resurskrävande.

För det andra är pilotordningen med DLT-förordningen tidsbegränsad och det kan antas att antalet operatörer som ansöker om tillstånd från Finansinspektionen för att driva verksamhet enligt förordningen kommer att vara begränsat eller mycket begränsat. Antalet juridiska personer som kommer att omfattas av eventuella föreskrifter som meddelas med stöd av den nya lagen torde därför blir mycket litet. Även detta talar emot att ta fram föreskrifter inom de olika områden som har berörts ovan.

Mot denna bakgrund anser utredningen att det inte är ändamålsenligt eller nödvändigt att ta in normgivningsbemyndiganden i den nya lagen. I stället bör kraven i DLT-förordningen i förekommande fall preciseras genom sådana villkor för hur verksamheten ska bedrivas som kan tas in i tillståndsbeslutet. Villkoren kan då anpassas till vad som är ändamålsenligt för det enskilda fallet.

Det kan nämnas att det förekommer att villkor uppställs på detta sätt i förvaltningsbeslut i allmänhet. I fråga om sådana villkor har Högsta förvaltningsdomstolen i rättsfallet HFD 2020 ref. 18 anfört att det är en allmän förvaltningsrättslig princip, som har bekräftats i praxis (jfr RÅ 1990 ref. 12), att en myndighet får förena ett tillstånd med de villkor som bedöms erforderliga, om inte annat följer av den aktuella regleringen. Bestämmelser i författning om att en viss myndighet får villkora ett tillstånd utgör därför endast en upplysning om vad som ändå gäller (jfr t.ex. prop. 2009/10:125 s. 166). Något författningsstöd för att få besluta om villkor krävs således inte, så länge

villkoren ligger inom ramen för de syften som ska tillgodoses genom tillståndsgivningen (se det angivna rättsfallet p. 30).

DLT-förordningen kan inte anses innefatta några begränsningar i den behöriga myndighetens möjligheter att villkora ett tillstånd i ett DLT-ärende på ett ändamålsenligt sätt. Tvärtom framgår det direkt av förordningen att den behörig myndigheten kan kräva att operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer ska uppfylla vissa kompensationsåtgärder och villkor för att få tillstånd eller undantag enligt DLT-förordningen (se artiklarna 4.1 andra stycket c, 5.1 andra stycket c, 6.1 andra stycket c och 6.2 andra stycket c). Det framgår vidare att myndigheten får kräva att operatörer som har fått tillstånd enligt förordningen i vissa avseenden ska vidta vissa s.k. korrigerande åtgärder (se artikel 11.3).

Av detta följer att Finansinspektionen får förena ett tillstånd enligt DLT-förordningen med villkor för verksamheten utan att det krävs någon särskild bestämmelse om detta. Som berörs ovan anser utredningen att detta alternativ bör tillämpas i fråga om verksamhet enligt DLT-förordningen.

Trots detta finns det ett behov av bemyndiganden i fråga om dels avgifter till Finansinspektionen, dels handläggningen av ärenden om ansökningar och anmälningar (se vidare avsnitten 4.16 och 4.17). Detsamma gäller vissa frågor om uppgiftsskyldighet (se vidare avsnitt 4.11).

Mot den föreslagna ordningen med villkorade tillstånd kan visserligen anföras att den kan medföra en lägre grad av förutsägbarhet för den som ansöker om tillstånd jämfört med om Finansinspektionen skulle ta fram omfattande föreskrifter om förutsättningarna för att beviljas ett tillstånd enligt DLT-förordningen. Enligt utredningens mening väger dock de ovan berörda argumenten för villkorade tillstånd tyngre. Vidare är det osannolikt att det, ens med omfattande föreskrifter från Finansinspektionen, går att åstadkomma en fullständig förutsägbarhet i tillståndsförfarandet, med tanke på att det rör sig om ny teknik och en ny reglering samt att DLT-förordningen ger ett stort utrymme för den behöriga myndigheten att pröva om de tekniska system, de förfaranden etc. som sökanden föreslår är lämpliga, tillräckliga, tillförlitliga osv. Enligt utredningens mening väger också behovet av förutsägbarhet för investerare, när väl ett tillstånd har beviljats, tyngre än behovet av förutsägbarhet för en sökande.

I detta sammanhang kan det nämnas att en operatör av DLT-infrastruktur är skyldig att offentliggöra en detaljerad skriftlig dokumentation om de regler som gäller för den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen (artikel 7.1 andra stycket). Syftet med detta krav är att det ska vara transparent och förutsägbart för investerare och andra vad som gäller för den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen. Vissa av de förhållanden som operatören är skyldig att offentliggöra på detta sätt, t.ex. förutsättningarna för att vara deltagare, är också sådana omständigheter som ett tillstånd kan knytas till.

I anslutning till frågan om offentlighet och transparens bör nämnas att det kan finnas ett intresse från investerare och andra av att ta del av de villkor som är fogade till ett eventuellt tillståndsbeslut från Finansinspektionen. I allmänhet är innehållet i ett sådant beslut offentligt. Det bör inte heller medföra några betänkligheter från sekretessynpunkt att offentliggöra sådana villkor för tillstånd som avser t.ex. regler för deltagande och deltagarkretsen. Däremot förekommer det i tillståndsärenden hos Finansinspektionen allmänt sett i hög utsträckning uppgifter som omfattas av sekretess (se 30 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen). Det kan röra sig om olika slag av uppgifter om affärs- eller driftförhållanden hos sökanden, såsom åtgärder för it- och cybersäkerhet eller uppgifter om affärsmodeller som kan ha betydelse ur konkurrenssynpunkt. I fråga om ansökningar och beslut enligt DLT-förordningen åligger det således inspektionen att ta ställning till vilka slag av villkor som bör uppställas och i vilken grad villkoren kan offentliggöras utan att uppgifter som omfattas av sekretess röjs.

4.8.4 Förhållandet mellan olika typer av DLT-marknadsinfrastrukturer och tillhandahållande av tjänster över gränserna

Utredningens bedömning: Bestämmelserna i den nya lagen och anpassningarna av svensk rätt i övrigt bör utformas med utgångspunkten att de så långt som möjligt ska ge utrymme för

– de olika typer av DLT-marknadsinfrastruktur som avses i DLT-förordningen,

– kombinationer mellan olika sådana system och mellan å ena sidan sådana system och å andra sidan traditionella system för handel, avveckling eller kontoföring, och

– gränsöverskridande tjänster på så sätt att system som drivs av operatörer i ett annat land inom EES än det land där emittenten finns kan användas.

I fråga om aktier i avstämningsbolag bör dock förslagen inte ge utrymme för parallell registrering i två eller flera DLT-marknadsinfrastrukturer eller för kombinationer mellan sådana system och traditionell kontoföring.

Skälen för utredningens bedömning

Som har berörts i avsnitt 4.3 gäller DLT-förordningen tre typer av DLT-marknadsinfrastrukturer:

- DLT-MTF-plattformar, dvs. DLT-baserade multilaterala handelsplattformar. I fråga om finansiella instrument som inte är DLT-baserade motsvaras dessa av traditionella MTF-plattformar enligt lagen om värdepappersmarknaden och MiFID II.
- DLT-SS-system, som också betecknas som DLT-avvecklingssystem. Dessa motsvaras av traditionella avvecklingssystem för finansiella instrument enligt förordningen om värdepapperscentraler respektive avvecklingslagen och finalitydirektivet.
- DLT-TSS-system eller DLT-baserade handels- och avvecklingssystem. Dessa definieras i DLT-förordningen som ett system som kombinerar tjänster som tillhandahålls av de båda ovannämnda

systemen och har ingen direkt motsvarighet vad gäller finansiella instrument som inte är DLT-baserade.

Det kan här nämnas att det är DLT-SS- och DLT-TSS-system som närmast kan liknas vid en värdepapperscentrals verksamhet enligt förordningen om värdepapperscentraler. Anledningen till detta är att sådana system inbegriper avveckling.

Enligt utredningens bedömning innebär användandet av ett DLT-TSS-system särskilt stora fördelar. Ett sådant system möjliggör – till skillnad från DLT-MTF-plattformar och DLT-SS-system – både handel och avveckling i ett och samma integrerade system. Användandet av DLT-TSS-system torde därmed möjliggöra särskilda effektivitets- och tidsvinster. De båda andra systemen innebär, typiskt sett, en mera begränsad användning av DLT-teknik. Det kan emellertid inte uteslutas att ett och samma finansiella instrument kan komma att beröras av två olika DLT-marknadsinfrastrukturer parallellt, vad gäller ett DLT-SS-system för avveckling respektive en DLT-MTF-plattform för handel. Den kompletterande svenska regleringen bör inte stå i vägen för sådana kombinationer. Det bör inte heller finnas något hinder mot att avvecklingen sker genom ett DLT-SS-system medan handeln sker på exempelvis en MTF-plattform av vanligt slag eller tvärtom, dvs. att endast handeln sker med DLT-teknik.[29] Över huvud taget ser utredningen inte skäl att uppställa hinder mot en ordning där flera skilda aktörer – som var och har Finansinspektionens eller en motsvarande myndighets tillstånd till den aktuella verksamheten – är verksamma vid handel eller avveckling av finansiella instrument som i vissa sammanhang är DLT-baserade.

Utredningen återkommer dock i avsnitt 4.10 till frågor om registrering av aktier. Som där kommer att utvecklas närmare bedömer utredningen att uppgiften att registrera aktier i ett aktiebolag på den högsta nivån – med därtill anknytande uppgift att föra aktiebok – inte kan delas upp på flera aktörer. Det innebär bl.a. att alla de uppgifter som i dag anknyter till kontoföring av aktier och till förande av aktiebok i ett enskilt bolag alltid måste ligga på en och samma aktör. Detta utesluter dock inte att länkar kan upprättas mellan två olika DLT-

[29] Uppgifter i en rapport från Esma talar för att det ska vara tillåtet att kombinera DLT-marknadsinfrastrukturer med traditionella system för handel, kontoföring och avveckling i den utsträckning detta medges i nationell rätt. Se vidare Esma, Report on the DLT Pilot Regime, On the Call for Evidence on the DLT Pilot Regime and compensatory measures on supervisory data (ESMA70-460-111), av den 27 september 2022, s. 13, fotnot 11.

marknadsinfrastrukturer, vilket möjliggör att investerare i ett land kan delta i avveckling och eventuellt handel hos en operatör i ett annat land. Sådana länkar kan upprättas genom att en operatör (eng. *investor CSD*) blir deltagare och förvaltare i en sådan infrastruktur som drivs av en annan operatör (eng. *issuer CSD*) inom de ramar som uppställs i unionsrätten.

Reglering i lag av registrering av andelar i värdepappersfonder finns i 4 kap. 11, 12 och 14 §§ lagen (2004:46) om värdepappersfonder. Utredningen gör här motsvarande bedömning som i fråga om registrering av aktier i aktiebolag och förande av aktiebok. Det bör alltså att inte heller i fråga om sådana fondandelar vara möjligt att dela upp uppgiften att föra register på den högsta nivån på flera aktörer. I sammanhanget kan noteras att de nämnda bestämmelserna i lagen om värdepappersfonder ska tillämpas också för andelar i en specialfond (se 12 kap. 5 § lagen [2013:561] om förvaltare av alternativa investeringsfonder). DLT-förordningen omfattar dock inte finansiella instrument som är andelar eller aktier i alternativa investeringsfonder som t.ex. andelar i svenska specialfonder (se avsnitt 4.9).

Utöver den nu berörda frågan om hur olika system kan kombineras ovan rymmer DLT-förordningen en gränsöverskridande dimension som kan behöva beaktas. DLT-förordningen innehåller visserligen inte några regler av innebörden att utländska operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer får bedriva verksamhet i Sverige med stöd av ett tillstånd från utländsk myndighet (regler om gränsöverskridande verksamhet). Men förordningen ger likväl utrymme för t.ex. svenska emittenter att anlita DLT-marknadsinfrastrukturer i ett annat land inom EES eller tvärtom. Utredningens förslag bör ge utrymme även för detta. Det kan t.ex. röra sig om att svenska företag (emittenter) ger ut obligationer i euro och att dessa handlas eller avvecklas i en DLT-marknadsinfrastruktur i Tyskland. Skillnader i de bolagsrättsliga regelverken mellan olika länder inom EES och andra förhållanden talar dock emot att t.ex. svenska avstämningsbolag (aktiebolag) skulle vilja registrera aktierna i bolaget i en DLT-marknadsinfrastruktur som drivs av en utländsk operatör.

4.9 Tillämpningsområde och definitioner

Utredningens bedömning: Depåbevis för aktier samt optioner och andra finansiella derivatinstrument får som huvudregel inte tas upp till handel i en DLT-marknadsinfrastruktur eller registreras i en sådan infrastruktur. Teckningsrätter för aktier, fondaktierätter, rätt på grund av teckning av aktier vid nyemission av aktier enligt 13 kap. aktiebolagslagen och rätt på grund av teckning av aktier med utnyttjande av optionsrätt enligt 14 kap. aktiebolagslagen bör däremot få förekomma.

Bland annat företagsobligationer, företagscertfikat, konvertibla skuldebrev, statspapper och säkerställda obligationer omfattas av regeln om obligationer och andra former av värdepapperiserad skuld i DLT-förordningen, under de förutsättningar som anges där.

Andelar i värdepappersfonder och andra s.k. UCITS-fonder får tas upp till handel och registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur. Detsamma gäller inte för andelar i alternativa investeringsfonder.

Det finns inte anledning att vidta några lagstiftningsåtgärder med anledning av reglerna i DLT-förordningen om vilka finansiella instrument som förordningen ska tillämpas på.

Aktier

Som har berörts i avsnitt 4.3 innebär DLT-förordningen begränsningar vad gäller vilka slags finansiella instrument som omfattas av pilotregimen. Enligt förordningen får nämligen endast tre särskilt angivna kategorier av DLT-baserade finansiella instrument tas upp till handel i en DLT- marknadsinfrastruktur eller registreras i en sådan infrastruktur (artikel 3.1). De tre kategorierna är

- aktier (artikel 3.1 första stycket a),
- obligationer och andra former av värdepapperiserad skuld (artikel 3.1 första stycket b) samt
- fondandelar (artikel 3.1 första stycket c).

För att ett värdepapper eller ett annat finansiellt instrument ska kunna hanteras inom en DLT-marknadsinfrastruktur måste det alltså passa in i någon av de här kategorierna. En ytterligare förutsättning är att vissa i förordningen angivna tröskelvärden inte överskrids.

Det står således klart att förordningen ska tillämpas på DLT-baserade aktier. En särskild fråga är dock hur uttrycket aktier närmare ska tolkas och om även andra aktierelaterade finansiella instrument än aktierna i sig får emitteras, handlas och registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur. Frågan gäller om exempelvis depåbevis för aktier, teckningsrätter och optioner som är kopplade till aktier kan anses omfattas av uttrycket aktier i DLT-förordningen.

Såväl inom unionsrätten som i lagen om värdepappersmarknaden omfattas aktier av uttrycket överlåtbara värdepapper, som i sin tur ingår i det vidare uttrycket finansiella instrument (artikel 4.1.44 i MiFID II och 1 kap. 4 § första stycket lagen om värdepappersmarknaden, jfr prop. 2016/17:162 s. 643). Även depåbevis för aktier nämns uttryckligen som ett exempel på överlåtbara värdepapper. Vidare nämns andra värdepapper som ger rätt att förvärva eller sälja t.ex. aktier. Detta omfattar bl.a. teckningsrätter. Det förhållandet att depåbevis för aktier och värdepapper som ger rätt att förvärva eller sälja t.ex. aktier således anges uttryckligen som andra slag av finansiella instrument än aktier i näraliggande unionsrätt samtidigt som de inte nämns i DLT-förordningen talar enligt utredningens mening för att de i regel inte bör anses innefattas i uttrycket aktier i DLT-förordningen.

Frågan är dock om detta bör gälla även sådana särskilda rättigheter som särskilt regleras i nationell aktiebolagsrätt, i synnerhet teckningsrätter och fondaktierätter. En teckningsrätt är, enligt svensk rätt, en aktieägares företrädesrätt enligt vissa bestämmelser till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler i ett aktiebolag (se 11 kap. 4 § aktiebolagslagen). En teckningsrätt är ett överlåtbart värdepapper och således i samma kategori av finansiella instrument som aktier. I vissa unionsrättsliga sammanhang anses de som aktierelaterade värdepapper.[30]

Teckningsrätter är av mycket stor praktisk betydelse vid t.ex. nyemission av aktier och förekommer även i andra rättsordningar än den svenska. Det är givet att även aktiebolag vilkas aktier registreras

[30] Se definitionen av aktierelaterade värdepapper i artikel 2 b i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1129 av den 14 juni 2017 om prospekt, som ska offentliggöras när värdepapper erbjuds till allmänheten eller tas upp till handel på en reglerad marknad, och om upphävande av direktiv 2003/71/EG.

i en DLT-infrastruktur ska kunna emittera nya aktier enligt de regler som nationell rätt tillhandahåller. Dessa bolagsrättsliga regler kan skilja sig åt mellan olika medlemsstater och att avsikten med DLT-förordningen är inte att det ska ske någon ytterligare harmonisering av medlemsstaternas bolagsrätt. Det framstår därför inte som uteslutet att i DLT-förordningens begrepp ”aktier” tolka in också finansiella instrument som ingår som ett led i emissionen av nya aktier. Till bilden hör att det framstår som synnerligen opraktiskt att i ett och samma aktiebolag kontoföra teckningsrätter i ett avstämningsregister enligt kontoföringslagen samtidigt som aktierna är registrerade i en DLT-marknadsinfrastruktur (något som utredningen för övrigt inte heller anser bör vara möjligt, se vidare avsnitt 4.10.1).

Ytterst är det EU-domstolen som avgör hur DLT-förordningen och övrig unionsrätt ska tolkas. Utredningen anser dock att utredningens förslag bör utformas på så sätt att de ger utrymme för registrering av teckningsrätter till aktier (se vidare avsnitt 4.10.2).

Fondaktierätter har vissa likheter med teckningsrätter i allmänhet. En fondemission innebär att aktiekapitalet ökas på visst sätt. I vissa fall ges nya aktier (fondaktier) ut (se vidare 12 kap. aktiebolagslagen). En aktieägares rätt till fondaktie kallas fondaktierätt (se 11 kap. 4 § samma lag).

I svensk rätt finns uttryckliga bestämmelser om att en fondaktierätt ska anses vara ett överlåtbart värdepapper som kan jämställas med aktie (aktierelaterat överlåtbart värdepapper) (se 1 kap. 1 § lagen om handel med finansiella instrument). Det innebär att en fondaktierätt utgör ett finansiellt instrument enligt svensk rätt. I unionsrätten anges en sådan rätt däremot inte uttryckligen som ett exempel på ett finansiellt instrument. En förklaring till detta är att bolagsrätten inte är helt harmoniserad mellan medlemsstaterna. Enligt utredningens mening får dock fondaktierätter anses utgöra överlåtbara värdepapper enligt definitionen i artikel 4.1.44 i MiFID II.

På samma sätt som gäller för teckningsrätter enligt ovan bör, enligt utredningens mening, DLT-förordningen tolkas så att den ger utrymme för registrering av fondaktierätter i en DLT-marknadsinfrastruktur. På så sätt kan en fondemission med utgivande av nya aktier genomföras helt och hållet inom ramen för en DLT-marknadsinfrastruktur.

Optioner, oavsett om de är knutna till aktier eller t.ex. räntor, anges till skillnad från teckningsrätter m.m. som exempel på finansiella deri-

vatinstrument (derivatkontrakt), såväl inom unionsrätten som i lagen om värdepappersmarknaden. Finansiella derivatinstrument är således en särskild kategori av finansiella instrument såväl i unionsrätten som i svensk rätt, skild från aktier och andra överlåtbara värdepapper. Derivatinstrumenten skiljer sig i sin tur åt beroende på om de är knutna till t.ex. värdepapper eller andra underliggande tillgångar. Bortsett från teckningsoptioner är inte finansiella derivatinstrument reglerade i den svenska bolagsrätten och behovet av hänsyn till medlemsstaternas olika rättsordningar torde vara mindre jämfört med t.ex. vad gäller teckningsrätter.

Detta medför att finansiella derivatinstrument enligt utredningens bedömning som huvudregel inte får tas upp till handel i en DLT-marknadsinfrastruktur eller registreras i en sådan infrastruktur. Det gäller t.ex. terminskontrakt (futures), swappar och de flesta slag av optioner.

När det gäller sådana optioner som regleras i aktiebolagslagen (teckningsoptioner) finns det dock utrymme för en annan bedömning. Det gäller i synnerhet som starka praktiska skäl talar för att de i detta sammanhang bör kunna behandlas på samma sätt som andra aktierelaterade rättigheter (jfr vad som ovan har sagts angående bl.a. teckningsrätter). Utredningen utgår därför i sina förslag från att även teckningsoptioner ska kunna registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur.

Det finns knappast anledning att i detta sammanhang göra skillnad mellan å ena sidan teckningsrätter och teckningsoptioner och å andra sidan sådan rätt som grundar sig på att teckning har skett enligt 13 kap. aktiebolagslagen eller att teckningsoption har utnyttjats enligt 14 kap. samma lag. Den svenska lagstiftningen bör därför ge utrymme för att även de senare slagen av rättigheter registreras i en distribuerad liggare.

Obligationer och andra former av värdepapperiserad skuld (skuldförbindelser)

I motsats till vad som gäller för uttrycket aktier har regeln i DLT-förordningen om obligationer och andra skuldförbindelser (se artikel 3.1 första stycket b) en vid innebörd. I regeln anges uttryckligen obligationer, andra former av värdepapperiserad skuld, inbegripet depåbevis för sådana värdepapper, samt – med vissa begränsningar – pen-

ningmarknadsinstrument. Penningmarknadsinstrument är kortfristiga räntebärande värdepapper, medan obligationer har en längre löptid. Som exempel på penningmarknadsinstrument kan nämnas statsskuldsväxlar och företagscertifikat.

Inom kategorin obligationer nämns företagsobligationer uttryckligen (se artikel 3.1 andra stycket). Utöver företagsobligationer kan inom kategorin obligationer nämnas dels statsobligationer, dels säkerställda obligationer enligt lagen (2003:1223) om utgivning av säkerställda obligationer och motsvarande lagstiftning[31] i andra länder inom EES än Sverige. Enligt utredningens mening är det dock mycket osannolikt att obligationer av sådant slag skulle emitteras, handlas eller registreras inom ramen för en DLT-marknadsinfrastruktur.

Andra slags statspapper utöver statsobligationer som omfattas av regeln i DLT-förordningen är statsskuldsväxlar och riksbankscertifikat, som båda är kortfristiga eller mycket kortfristiga (se ovan avseende penningmarknadsinstrument).

Enligt utredningens mening talar övervägande skäl för att även konvertibla skuldebrev omfattas av den aktuella regeln i förordningen, i vart fall så länge som det rör sig om löpande skuldebrev. Ett konvertibelt skuldebrev (ibland kallat en konvertibel) är enligt en definition i aktiebolagslagen en skuldförbindelse som har getts ut av ett aktiebolag mot vederlag och som ger innehavaren, viss person eller viss person eller order rätt eller skyldighet att helt eller delvis byta sin fordran mot aktier i bolaget (se 11 kap. 4 § aktiebolagslagen). Det kan röra sig om ett enkelt eller ett löpande skuldebrev (jfr 11 och 26 §§ skuldebrevslagen [1936:81]). I fråga om konvertibler som är enkla skuldebrev och således endast gäller till förmån för en viss angiven borgenär, kan det ifrågasättas om det rör sig om värdepapperiserad skuld enligt DLT-förordningen, eftersom enkla skuldebrev inte är avsedda för handel på en reglerad marknad eller liknande handelsplats.

Mot slutsatsen att löpande konvertibla skuldebrev ska omfattas av den aktuella regeln talar visserligen den omständigheten att sådana skuldebrev under vissa förutsättningar kan omvandlas till aktier samt att de i vissa unionsrättsliga sammanhang bedöms som aktierelate-

[31] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/2162 av den 27 november 2019 om utgivning av säkerställda obligationer och offentlig tillsyn över säkerställda obligationer samt om ändring av direktiven 2009/65/EG och 2014/59/EU.

rade.[32] De har således likheter med bl.a. aktieoptioner. Enligt utredningens mening har dock regeln om obligationer och andra former av värdepapperiserad skuld en så vid omfattning att övervägande skäl talar för att konvertibla skuldebrev omfattas. Det bör dock återigen nämnas att det ytterst är EU-domstolen som avgör hur DLT-förordningen ska tolkas.

Andelar i företag för kollektiva investeringar

Enligt artikel 3.1 första stycket c i DLT-förordningen får även andelar i företag för kollektiva investeringar, dvs. fondandelar, tas upp till handel på och registreras i en DLT-infrastruktur under förutsättning att tillgångarnas marknadsvärde inte överstiger ett visst belopp samt att det rör sig om sådana andelar som avses i artikel 25.4 första stycket a iv i MiFID II. Med sådana andelar enligt MiFID II avses andelar i sådana fonder som omfattas av det s.k. UCITS-direktivet, dvs. vad som enligt svensk rätt utgör värdepappersfonder (se vidare nedan), med undantag av s.k. strukturerade UCITS-fonder. Genom hänvisningen till denna regel i MiFID II exkluderas andra typer av fonder, t.ex. alternativa investeringsfonder, från tillämpningsområde även om dessa i andra sammanhang kan anses som andelar i företag för kollektiva investeringar i vid mening.

Med en värdepappersfond avses i svensk rätt en fond vars andelar kan lösas in på begäran av andelsägare och som består av finansiella tillgångar, om den har bildats genom kapitaltillskott från allmänheten och ägs av dem som tillskjutit kapital samt förvaltas enligt vissa särskilda bestämmelser i lagen (2004:46) om värdepappersfonder (se 1 kap. 1 § första stycket 25). Medel i en värdepappersfond får som huvudregel placeras i likvida finansiella tillgångar som utgörs av överlåtbara värdepapper (t.ex. aktier och obligationer), penningmarknadsinstrument, derivatinstrument och fondandelar samt på konto i kreditinstitut (5 kap. 1 § första stycket samma lag).

En värdepappersfond utgör i svensk rätt en viss förmögenhetsmassa men inte någon juridisk person. Den har bildats på kontraktsrättslig snarare än på associationsrättslig grund. Den förvaltas vanligt-

[32] Vad gäller reglerna om prospekt, se definitionen av aktierelaterade värdepapper i artikel 2 b i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1129 av den 14 juni 2017 om prospekt, som ska offentliggöras när värdepapper erbjuds till allmänheten eller tas upp till handel på en reglerad marknad, och om upphävande av direktiv 2003/71/EG.

vis av ett fondbolag, dvs. ett svenskt bolag som av Finansinspektionen har beviljats ett särskilt tillstånd.

Därutöver finns det motsvarande fonder bl.a. i andra medlemsstater inom EU än Sverige. Dessa benämns inom unionsrätten företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper. De kallas också UCITS-fonder, efter det s.k. UCITS-direktivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/65/EG av den 13 juli 2009 om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper [fondföretag]) som de omfattas av, förutsatt att de hör hemma inom EES. Som framgår ovan är även svenska värdepappersfonder UCITS-fonder.

Utländska fonder kan i vissa rättsordningar vara juridiska personer, vilket anknyter till det ovan nämnda begreppet företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper. I svensk rätt används uttrycket förvaltningsbolag för ett utländskt företag som i sitt hemland har fått tillstånd att förvalta fondföretag (se 1 kap. 1 § första stycket 13 lagen om värdepappersfonder). Ett utländskt förvaltningsbolag som hör hemma i EES får även under vissa förutsättningar förvalta en svensk värdepappersfond och driva viss annan verksamhet i Sverige (se 1 kap. 6 §).

Från värdepappersfonder och andra UCITS-fonder ska skiljas alternativa investeringsfonder. I svensk rätt regleras förvaltningen av sådana fonder i lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder. Med en alternativ investeringsfond avses enligt 1 kap. 2 § första stycket i den lagen ett företag som har bildats för kollektiva investeringar och som

1. tar emot kapital från ett antal investerare för att investera det i enlighet med en fastställd investeringspolicy till förmån för dessa investerare, och
2. inte kräver auktorisation enligt artikel 5 i UCITS-direktivet.

Alternativa investeringsfonder omfattas inte av samma placeringsbestämmelser som värdepappersfonder. Bland alternativa investeringsfonder finns t.ex. hedgefonder, som kan vara specialfonder, samt venture capital-fonder, andra slags riskkapitalfonder och fastighetsfonder. Som berörs ovan följer det av hänvisningen till MiFID II att alternativa investeringsfonder inte omfattas av tillämpningsområdet för DLT-förordningen.

I Sverige har det historiskt sett varit relativt ovanligt med noterade fondandelar (s.k. börshandlade fonder eller ETF:er efter det engelskspråkiga uttryckssättet *exchange traded fund*). Det är också ovanligt att fondandelar är kontoförda enligt kontoföringslagen.

Enligt utredningens bedömning omfattas sammanfattningsvis andelar i svenska värdepappersfonder och andra (utländska) UCITS-fonder av den nu aktuella regeln i DLT-förordningen. Andelar i alternativa investeringsfonder omfattas däremot inte.

I likhet med vad som gäller DLT-baserade finansiella instrument i övrigt (se avsnitt 4.8.4) är det tänkbart att fondandelar t.ex. kan komma att registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur i syfte att avveckling ska kunna genomföras där, samtidigt som handeln med andelarna sker på annat sätt – eller tvärtom.

Behovet av lagstiftningsåtgärder

Enligt utredningens bedömning finns det inte behov av att vidta några lagstiftningsåtgärder med anledning av reglerna i artikel 3 i DLT-förordningen. Frågan om behovet av ändringar i aktiebolagslagen behandlas i avsnitt 4.10.

4.10 Ändringar i aktiebolagslagen

4.10.1 Definitionen av avstämningsbolag

Utredningens förslag: Definitionen av avstämningsbolag i aktiebolagslagen utvidgas till att omfatta även aktiebolag vilkas bolagsordning innehåller förbehåll om att aktierna i bolaget ska vara registrerade i en distribuerad liggare enligt DLT-förordningen.

Förbudet mot att utfärda aktiebrev m.m. i avstämningsbolag ska omfatta även avstämningsbolag av det nya slaget.

Skälen för utredningens förslag

Inledning

I dag gäller att aktier i s.k. avstämningsbolag ska vara registrerade i avstämningsregister enligt kontoföringslagen. Flera av aktiebolagslagens bestämmelser måste läsas tillsammans med kontoföringslagens bestämmelser om registrering på avstämningskonto.

Aktier är en av de kategorier av finansiella instrument som får tas upp till handel på eller registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur (se artikel 3.1 första stycket a i DLT-förordningen). Aktier som är registrerade i en sådan struktur kommer inte att omfattas av kontoföringslagens bestämmelser om kontoföring. Och aktiebolag vilkas aktier är registrerade på detta sätt kommer – såsom lagregleringen i dag är utformad – inte ens att utgöra avstämningsbolag. Frågan är då hur dessa bolag ska behandlas i aktiebolagsrättsliga sammanhang.

Kravet på kontobaserad form i förordningen om värdepapperscentraler

Den svenska regleringen av avstämningsbolag kom till som ett led i strävan att göra hanteringen av aktier i större bolag mera ändamålsenlig. Numera måste regleringen också ses mot bakgrund av EU-lagstiftningen på värdepappersområdet, bl.a. regleringen i förordningen om värdepapperscentraler. Enligt artikel 3.1 i den förordningen ska alla emittenter som är etablerade inom EU och som har emitterat överlåtbara värdepapper som har tagits upp till handel på en handelsplats se till att dessa värdepapper presenteras i kontobaserad form. Oavsett var emittenten är etablerad och oavsett om det rör sig om en nyemission eller inte, ska alla värdepapper som är föremål för transaktioner på en handelsplats vara registrerade i kontobaserad form hos en värdepapperscentral (se artikel 3.2).

Närmare bestämmelser om registrering i sådan kontobaserad form finns, såvitt gäller svensk rätt, i kontoföringslagen. Bestämmelserna om kontoföring av aktier anknyter i sin tur nära till aktiebolagslagens regler om avstämningsbolag.

Avstämningsbolag

Som redan har berörts ska, enligt förordningen om värdepapperscentraler, aktier som handlas på traditionella handelsplatser registreras i kontobaserad form hos en värdepapperscentral. Ett bolag vars aktier är registrerade i kontobaserad form benämns i svenskt rätt avstämningsbolag. Definitionen av avstämningsbolag finns i 1 kap. 10 § aktiebolagslagen; ett sådant bolag är ett bolag som har ett förbehåll i bolagsordningen om att dess aktier ska vara registrerade i ett avstämningsregister enligt kontoföringslagen och vars aktier också är registrerade i ett sådant register. Ett avstämningsregister definieras i 4 kap. 1 § kontoföringslagen som ett register som består av avstämningskonton som läggs upp för ägare av finansiella instrument som registreras enligt kontoföringslagen.

Denna typ av registrering av aktier och andra finansiella instrument, dvs. den typ av registrering som sker enligt kontoföringslagen, kallas för kontoföring. I 1 kap. 3 § kontoföringslagen finns en definition av begreppet kontoföring. Enligt denna utgör kontoföring registrering i avstämningsregister av äganderätt och särskild rätt till sådana aktier och andra finansiella instrument för vilka aktiebrev, skuldebrev eller annan motsvarande skriftlig handling inte har utfärdats eller, där sådan handling har utfärdats, det genom förvaring eller på annat likvärdigt sätt har säkerställts att handlingen inte kommer i omlopp. Avstämningsregister förs av en värdepapperscentral men registreringsåtgärder i avstämningsregister kan vidtas även av ett kontoförande institut (jfr angående förande av avstämningsregister avsnitt 3.2.3).

Huruvida ett aktiebolag är ett avstämningsbolag enligt definitionen av avstämningsbolag i 1 kap. 10 § aktiebolagslagen är av stor rättslig betydelse, bl.a. därför att det bolagsrättsliga regelverket för avstämningsbolag i flera avseenden avviker från det som gäller för andra aktiebolag. Bolag som inte är avstämningsbolag brukar benämnas kupongbolag (även om den benämningen inte finns i aktiebolagslagen).

Utmärkande för ett kupongbolag är att dess aktiebok alltid förs av styrelsen. Det innebär att styrelsen har hela ansvaret för all löpande administration av aktieboken och för att aktieboken bevaras och hålls tillgänglig. Aktieboken kan vara i pappersbaserad form (men den får även föras i automatiserad form). I avstämningsbolag förs aktieboken i praktiken alltid av värdepapperscentralen (se vidare nedan). För av-

stämningsbolag gäller dessutom att aktieboken alltid ska föras i automatiserad form och med utgångspunkt i de uppgifter som finns i avstämningsregister.

Den kanske viktigaste skillnaden mellan avstämningsbolag och kupongbolag är dock att i ett kupongbolag är vissa aktieägarrättigheter knutna till en särskild handling, ett aktiebrev. Syftet med aktiebreven är bl.a. att underlätta överlåtelser och pantsättningar av aktierna. För att en överlåtelse eller pantsättning av en aktie i ett kupongbolag ska anses i sakrättslig bemärkelse vara fullbordad krävs att aktiebrevet överlämnas till förvärvaren respektive panthavaren. Även andra rättigheter kan vara knutna till aktiebrev eller andra särskilda handlingar, såsom emissionsbevis, teckningsrättsbevis och utdelningskuponger.

Aktiebrev är alltså ägnade att underlätta överlåtelser av aktierna och att säkra effekterna av gjorda överlåtelser. Obligationsrättsligt anses i och för sig äganderätten övergå redan genom överlåtelseavtalet (se 6 kap. 8 § aktiebolagslagen). Det förhållandet att aktiebrevet inte har traderats (överlämnats) saknar alltså betydelse för rättsförhållandet mellan överlåtare och förvärvare. Däremot har överlämnandet sakrättslig betydelse och ger bl.a. ett skydd vid godtrosförvärv. Till detta kommer att innehavet och uppvisandet av aktiebrevet som huvudregel är en förutsättning för utövande av de ekonomiska rättigheter som är knutna till ägandet till aktierna, t.ex. mottagandet av utdelning. Uppvisandet av aktiebrevet är också en förutsättning för att en ny ägare ska införas i aktieboken.

I avstämningsbolag får det inte förekomma aktiebrev, emissionsbevis eller liknande handlingar (se 6 kap. 10 § aktiebolagslagen och 4 kap. 5 § kontoföringslagen). I stället tillämpar dessa bolag ett kontobaserat system, där aktier och andra finansiella instrument i bolaget registreras, eller kontoförs, hos en värdepapperscentral. I avstämningsbolag är aktierätten således knuten till registreringen i ett avstämningsregister.

Vad ska gälla för aktiebolag med DLT-baserade aktier?

I DLT-marknadsinfrastrukturer ska finansiella instrument kunna emitteras, registreras, överföras och lagras med hjälp av teknik för distribuerade liggare (se artikel 2.11 i DLT-förordningen). Registrering av sådana värdepapper som handlas på kapitalmarknaden ska en-

ligt förordningen om värdepapperscentraler ske i kontobaserad form, se ovan.[33] DLT-förordningen ger dock möjlighet till undantag från kravet på registrering i kontobaserad form för det fall att kravet är oförenligt med den teknik för distribuerade liggare som en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system använder (se artikel 5.2 i DLT-förordningen). Samma möjlighet finns för värdepappersföretag eller marknadsoperatörer som driver ett DLT-TSS-system (se artikel 5.11 i DLT-förordningen). Den som har fått ett sådant undantag ska säkerställa att de finansiella instrumenten i stället registreras i den distribuerade liggaren. Hur registreringen ska gå till eller vilka uppgifter som närmare ska framgå av registret regleras dock inte i DLT-förordningen.

För ett aktiebolag vars aktier hanteras i en DLT-marknadsinfrastruktur kan det innebära att aktierna i bolaget inte kommer att vara registrerade i kontobaserad form i den mening som avses i såväl förordningen om värdepapperscentraler som kontoföringslagen. I ett sådant fall kommer det inte att ske någon debitering och kreditering (”dubbel bokföring”, jfr artikel 2.1.28 i förordningen om värdepapperscentraler och skäl 30 i DLT-förordningen) av avstämningskonton i samband med en överlåtelse av aktierna i bolaget; det är alltså inte fråga om registrering i avstämningsregister. Bolaget kommer därför inte fullt ut att uppfylla den nuvarande definitionen på avstämningsbolag, se ovan.

Samtidigt kommer ett bolag av detta slag att skilja sig radikalt från vad som kännetecknar ett kupongbolag. Det är t.ex. alldeles givet att aktierna i bolaget inte, vid sidan av registreringen i den distribuerade liggaren, ska komma till uttryck i aktiebrev eller liknande fysiska handlingar.

Vad får detta då för konsekvenser för den nuvarande regleringen i aktiebolagslagen, där aktiebolag delas in i (1) avstämningsbolag och (2) icke-avstämningsbolag (kupongbolag)?

Om ett aktiebolag är ett avstämningsbolag eller ett kupongbolag beror i dag på hur bolagets aktier är registrerade; det som kännetecknar ett avstämningsbolag är att aktierna i ett sådant bolag är registrerade i kontobaserad form. Upprätthåller man den distinktionen skulle ett aktiebolag vars aktier är DLT-baserade betecknas som avstämningsbolag om undantag från reglerna om kontobaserad form inte har be-

[33] Med registrering avses här endast ”registrering på den högsta nivån” och därmed inte sådan registrering som sker i exempelvis en förvaltares egna system.

viljats (och bolagets aktier till följd av det registreras i något slag av kontobaserad form), medan det i andra fall skulle betecknas som kupongbolag. Vissa bolag med DLT-baserade aktier skulle alltså vara att anse som avstämningsbolag medan andra skulle utgöra kupongbolag. Detta skulle uppenbarligen inte vara någon lämplig ordning. Dels skulle det strida mot det grundprincipen för ett kupongbolag, nämligen att aktierättigheterna är knutna till innehavet av en fysisk handling. Dels talar mycket starka skäl för att alla bolag med DLT-baserade aktier ska klassificeras på ett och samma sätt, så att samma regler om utövande av aktierättigheter, om sakrättsligt skydd m.m. kan tillämpas på samtliga sådana bolag.

En lösning skulle i och för sig vara att i aktiebolagslagen införa bestämmelser om en tredje kategori av aktiebolag vid sidan av avstämningsbolag och kupongbolag, nämligen bestämmelser om sådana bolag vilkas aktier är registrerade i en distribuerad liggare. Med tanke på att DLT-förordningen endast är ett tillfälligt regelverk, samtidigt som ett införande av ytterligare en kategori av aktiebolag skulle kräva betydande ändringar i aktiebolagslagen, är det utredningens bedömning att den lösningen inte är ändamålsenlig (se även avsnitt 4.8.2).

Den lösning som utredningen förespråkar är i stället att om aktierna i ett aktiebolag är registrerade i en distribuerad liggare så ska bolaget alltid betecknas som – och behandlas som – ett avstämningsbolag, trots att registreringen inte sker i avstämningsregister enligt kontoföringslagens regler utan i en distribuerad liggare. Det främsta skälet till det är den principiella likheten mellan avstämningsbolag av nuvarande slag och aktiebolag vilkas aktier är registrerade i en DLT-marknadsinfrastruktur; i båda slagen av bolag ska aktierätten knytas till en registrering, inte till en fysisk handling.

Definitionen av avstämningsbolag i 1 kap. 10 § första stycket aktiebolagslagen bör alltså utvidgas så att den omfattar även aktiebolag vilkas aktier är registrerade i en distribuerad liggare enligt DLT-förordningen. Utmärkande för ett avstämningsbolag kommer därmed att vara att dess aktier enligt bolagets bolagsordning ska registreras i ett avstämningsregister *eller* i en distribuerad liggare.

Den svenska aktiebolagsrättsliga regleringen förutsätter att ett aktiebolag är *antingen* ett avstämningsbolag *eller* ett kupongbolag. Ett bolag kan alltså inte ha vissa av bolagets aktier registrerade i avstämningsregister medan andra aktier kommer till uttryck i aktiebrev (se 4 kap. 2 § andra stycket kontoföringslagen). Det är naturligt

att detsamma bör gälla när registrering i en distribuerad liggare aktualiseras, dvs. bolaget måste välja om det vill vara kupongbolag eller avstämningsbolag och, om det då väljer alternativet avstämningsbolag, måste det välja endera registrering i avstämningsregister eller registrering i en distribuerad liggare (jfr 4 kap. 1 § i förslaget till lag med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen).

En särskild fråga är om aktier som är registrerade i avstämningsregister samtidigt ska kunna registreras med DLT-teknik för vissa slag av åtgärder, t.ex. så att handeln sker i en DLT-marknadsinfrastruktur samtidigt som avveckling sker i en värdepapperscentral utanför DLT-förordningens tillämpningsområde. Den frågan behandlas i avsnitt 4.8.4. Även här ska dock framhållas att enligt utredningens mening bör ett avstämningsbolag inte kunna använda sig av mer än ett system för registrering av bolagets aktier, dvs. antingen bör aktierna registreras i avstämningsregister eller så bör de registreras i en distribuerad liggare.

Utredningens förslag i fråga om DLT-baserade aktier skiljer sig således i detta avseende från vad som föreslås gälla för övriga DLT-baserade finansiella instrument. Som framgår av avsnitt 4.8.4 lämnar utredningens förslag nämligen utrymme för att t.ex. obligationer kan förekomma i ett system för traditionell kontoföring parallellt med en DLT-marknadsinfrastruktur. Motsvarande utrymme bör inte finnas såvitt gäller aktier.

Särskilt om aktiebrev m.m.

Som redan har nämnts får det i avstämningsbolag inte förekomma aktiebrev, emissionsbevis eller liknande handlingar. I 4 kap. 5 § kontoföringslagen anges sålunda att det för finansiella instrument som registreras enligt kontoföringslagen inte får utfärdas aktiebrev, emissionsbevis, interimsbevis, teckningsoptionsbevis eller optionsbevis som avses i aktiebolagslagen eller skuldebrev eller motsvarande handling. Om en sådan handling ändå har utfärdats, gäller den inte som förbindelse. Inte heller gäller bestämmelserna i aktiebolagslagen för handlingen. I 6 kap. 10 § och 11 kap. 5 § aktiebolagslagen erinras om dessa bestämmelser.

Det kan – som utredningen redan har varit inne på – inte råda någon tvekan om att detsamma bör gälla också i fråga om avstämningsbolag

i vilka aktierna i bolaget är registrerade i en distribuerad liggare. Aktierättigheterna i ett sådant bolag bör alltså inte kunna knytas till traditionella skriftliga handlingar.

I den nya kompletteringslagen bör det därför tas in en motsvarighet till 4 kap. 5 § kontoföringslagen och i 6 kap. 10 § och 11 kap. 5 § aktiebolagslagen bör erinras även om dessa bestämmelser.

4.10.2 Anpassning av aktiebolagslagens regler för avstämningsbolag

Utredningens förslag: Om aktierna i ett bolag är registrerade i en distribuerad liggare, ska det som sägs i aktiebolagslagen om anteckning i avstämningsregister i stället avse anteckning i den distribuerade liggaren. I aktiebolagslagen görs också några mindre justeringar som tydliggör bl.a. att anteckning i den distribuerade liggaren ska ha samma rättsverkan som anteckning i avstämningsregister.

Ändringar i bolagsordningen som innebär att ett avstämningsförbehåll ändras ska kräva samtycke av de som har panträtt i bolagets aktier.

I den föreslagna lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen tas in bestämmelser om skyldighet för DLT-operatörer att lämna emittenten upplysningar i samband med upphörande av registrering.

Skälen för utredningens förslag

Allmänt

Utredningen föreslår alltså att definitionen av avstämningsbolag utvidgas till att omfatta också aktiebolag vilkas aktier är registrerade i en distribuerad liggare (se avsnitt 4.10.1). Ett aktiebolag med DLT-baserade aktier ska med andra ord utgöra ett avstämningsbolag i aktiebolagslagens mening. I det följande går utredningen igenom de regler i aktiebolagslagen som gäller särskilt för avstämningsbolag och undersöker om det krävs några ytterligare lagändringar för att reglerna ska kunna tillämpas även på bolag av det aktuella slaget.

Vilka lagändringar som bör eller kan göras ska också ses mot bakgrund av det som sägs i artikel 49 i förordningen om värdepapperscentraler (en bestämmelse som gäller också vid hantering av DLT-baserade aktier). Enligt denna bestämmelse har den som har gett ut ett värdepapper (emittenten) rätt att låta värdepapper som har upptagits[34] till handel på reglerade marknader eller MTF-plattformar eller som handlas på handelsplatser registreras hos vilken värdepapperscentral som helst som är etablerad i en medlemsstat, under förutsättning att värdepapperscentralen i fråga uppfyller vissa närmare angivna villkor.

Bolagsrätten i den medlemsstat enligt vars lagstiftning värdepapperen har utfärdats ska emellertid fortsätta att tillämpas. Det gäller även om värdepapperen har registrerats hos en värdepapperscentral i ett annat land än emittentens hemland. Förordningen om värdepapperscentraler ställer i huvudsak inga krav på att den nationella bolagsrätten ska behöva ändras. Regler om rättigheter och skyldigheter med koppling till värdepapper av bolagsrättslig karaktär, såsom regler om rösträtt och utdelning, hör till de bolagsrättsliga regler som gäller även om aktierna är registrerade hos en värdepapperscentral.

Det finns ingenting som tyder på att synsättet i DLT-förordningen i detta avseende är annorlunda. Nuvarande grundprinciper i svensk aktiebolagsrätt ska alltså inte påverkas av att aktierna registreras i en distribuerad liggare i stället för i avstämningsregister.

Hur ska aktiebolagslagens krav på anteckning i avstämningsregister hanteras?

Ett avstämningsregister består enligt 4 kap. 1 § kontoföringslagen av avstämningskonton. I 4 kap. 17 och 18 §§ anges vilka uppgifter som ska finnas på ett avstämningskonto (se även 3 kap. 9 § vad gäller förvaltarkonton). På ett avstämningskonto får, och ska, – såvitt nu är av intresse – alla sådana aktier registreras för vilka aktiebrev inte har utfärdats eller, där sådan handling har utfärdats, det genom förvaring eller på annat likvärdigt sätt har säkerställts att handlingen inte kommer i omlopp. Alla typer av finansiella instrument får registreras på ett avstämningskonto (se 1 kap. 3 § kontoföringslagen). Vidare får vissa andra rättigheter registreras i avstämningsregister, såsom fond-

[34] I den svenska språkversionen av förordningen om värdepapperscentraler anges ”upplåtits till handel”, medan det i den engelska språkversionen anges ”admitted to trading”.

aktierätter och teckningsrätter (se 4 kap. 2 §). Till registreringen är knutna vissa rättsverkningar (se närmare 6 kap. kontoföringslagen). Registreringen får också betydelse för tillämpningen av vissa bestämmelser i aktiebolagslagen (se vidare nedan).

I en distribuerad liggare får däremot, enligt artikel 3 i DLT-förordningen, endast vissa finansiella instrument registreras, nämligen aktier, obligationer och fondandelar, se vidare i avsnitt 4.9.

Såsom har utvecklats i avsnitt 4.10.1 föreslår utredningen att om aktierna i ett bolag enligt förbehåll i bolagsordningen ska registreras i en distribuerad liggare, så ska bolaget anses som ett avstämningsbolag (se utredningens förslag till ändring i 1 kap. 10 § aktiebolagslagen). De bestämmelser i aktiebolagslagen som i dag gäller för avstämningsbolag kommer därmed att gälla även för bolag av det nu aktuella slaget. I aktiebolagslagen finns emellertid också flera bestämmelser där uttrycket ”avstämningsregister” används. Frågan är då om ändringar behöver göras också i dessa bestämmelser för att registrering i en distribuerad liggare ska få samma verkan som en anteckning eller registrering i ett avstämningsregister.

I aktiebolagslagen finns sålunda flera bestämmelser som innebär att en viss rättsverkan inträder när registrering har skett i avstämningsregister. Ett exempel på en sådan bestämmelse finns i 4 kap. 6 § aktiebolagslagen. Paragrafen behandlar omvandling av aktie från ett aktieslag till ett annat och anger att en sådan omvandling är verkställd när den har registrerats i avstämningsregister. Det är enligt utredningen naturligt att när aktierna inte registreras i avstämningsregister utan i en distribuerad liggare så bör motsvarande verkan inträda när registreringen i den distribuerade liggaren har skett. Ändringar av detta slag kan åstadkommas genom en generell bestämmelse som lämpligen bör placeras i 1 kap. 10 a § aktiebolagslagen. I den bestämmelsen bör anges att om ett bolags aktier är antecknade eller registrerade i en distribuerad liggare ska vad som i aktiebolagslagen sägs om anteckning eller registrering i avstämningsregister i stället avse anteckning i den distribuerade liggaren. Det finns då inget behov av att ändra även i 4 kap. 6 §.

En bestämmelse av samma slag som bestämmelsen i 4 kap. 6 § aktiebolagslagen finns i 4 kap. 39 §. Där sägs att en aktieägare eller förvaltare som på avstämningsdagen är införd i aktieboken och antecknad i ett avstämningsregister enligt 4 kap. kontoföringslagen,

ska antas vara, med den begränsning som följer av 4 kap. 41 § tredje meningen aktiebolagslagen, behörig

1. att ta emot nya aktier vid fondemission,
2. att ta emot teckningsrätt vid nyemission av aktier eller emission av teckningsoptioner eller konvertibler,
3. att ta emot vinstutdelning,
4. att ta emot betalning i samband med minskning av aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna, och
5. att ta emot betalning i samband med utskiftning vid bolagets likvidation.

Det som sägs i paragrafen om anteckning i avstämningsregister bör gälla på motsvarande sätt om aktieägaren är antecknad som aktieägare eller förvaltare i en distribuerad liggare. Detta kräver ingen annan ändring än den nyss föreslagna ändringen i 1 kap. 10 a §.

Förslaget till ändring i 1 kap. 10 a § aktiebolagslagen kommer att få motsvarande betydelse vid tillämpningen av andra liknande paragrafer i aktiebolagslagen. I några fall kan dock ytterligare ändringar behövas.

Så är fallet med 4 kap. 40 § aktiebolagslagen. I denna paragraf hänvisas dock – till skillnad från vad som är fallet i de nyss nämnda paragraferna – till en specifik bestämmelse i kontoföringslagen. Enligt paragrafen ska sålunda den som är antecknad i ett avstämningsregister enligt 4 kap. 18 § första stycket 6–8 kontoföringslagen – t.ex. förmyndare och panthavare – i stället för aktieägaren antas vara behörig att utöva de rättigheter som avses i 4 kap. 39 § aktiebolagslagen. Det är i och för sig naturligt att den princip som kommer till uttryck i 4 kap. 40 §, såvitt gäller avstämningsregister, tillämpas på motsvarande sätt när anteckning i stället har skett i en distribuerad liggare. Bestämmelserna i 4 kap. 18 § första stycket 6–8 kontoföringslagen kommer emellertid inte att vara tillämpliga när bolagets aktier är registrerade i en distribuerade liggare. I fråga om registrering i en distribuerad liggare kommer i stället, enligt utredningens förslag, en motsvarande bestämmelse att finnas i 4 kap. 6 § kompletteringslagen. 4 kap. 40 § aktiebolagslagen bör därför justeras så att den hänvisar inte bara till 4 kap. 18 § kontoföringslagen utan också till 4 kap. 6 § kompletteringslagen.

Också 5 kap. 17 § aktiebolagslagen innehåller en bestämmelse som anknyter till förekomsten av en anteckning i avstämningsregister. I den paragrafen regleras när en aktieägare kan göra gällande rätt till utdelning m.m. i samband med att ett bolag övergår från att vara kupongbolag till avstämningsbolag. Där anges att de aktuella rättigheterna kan göras gällande först sedan anteckning i avstämningsregister har skett enligt 4 kap. 6 § kontoföringslagen. Bestämmelser motsvarande 4 kap. 6 § kontoföringslagen tas i utredningsförslaget in i 4 kap. 2 § kompletteringslagen. Utredningen föreslår mot den bakgrunden att 5 kap. 17 § aktiebolagslagen kompletteras så att där hänvisas inte bara till 4 kap. 6 § kontoföringslagen utan även till 4 kap. 2 § kompletteringslagen.

Särskilt om registrering av teckningsrätter

Enligt 11 kap. 8 § första stycket aktiebolagslagen ska fondaktierätter och teckningsrätter i avstämningsbolag registreras i avstämningsregister. Syftet med registreringen är att aktieägarna ska ges möjlighet att omsätta rättigheterna (se prop. 2004/05:85 s. 662).

Enligt paragrafens andra stycke ska rätten till teckning registreras på samma sätt, om bolaget har tillförsäkrat innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler rätt till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler och teckningsoptionerna eller konvertiblerna har registrerats i avstämningsregister. Bestämmelsen avser alltså en särskild form av ”teckningsrätt”, dvs. den rätt att teckna nya aktier som innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler har.

Också rättigheter av dessa slag utgör finansiella instrument. Utredningen har i avsnitt 4.9 diskuterat om finansiella instrument av dessa slag omfattas av DLT-förordningen. Såsom där har utvecklats bör utgångspunkten för den svenska lagstiftningen vara att DLT-förordningen medger att även fondaktierätter och teckningsrätter registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur. Bestämmelsen i 11 kap. 8 § aktiebolagslagen bör därför justeras så att det framgår att i bolag vilkas aktier är registrerade i en DLT-marknadsinfrastruktur ska också fondaktierätter och teckningsrätter registreras på det sättet.

Bestämmelser om värdepapperscentralen

Som redan har framgått benämns den juridiska person som svarar för den verksamhet som regleras i kontoföringslagen värdepapperscentral. Begreppet går tillbaka på en definition i artikel 2.1 i förordningen om värdepapperscentraler. På grund av kopplingen mellan kontoföringslagen och aktiebolagslagen används begreppet värdepapperscentral även i aktiebolagslagen och syftar då på den juridiska person som ytterst ansvarar för att aktierna i ett avstämningsbolag kontoförs.

En operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur behöver inte vara en värdepapperscentral. Så är visserligen fallet med en operatör av ett DLT-SS-system, dvs. ett avvecklingssystem som avvecklar transaktioner med DLT-baserade finansiella instrument mot betalning eller leverans (se artikel 5.1 i DLT-förordningen). Men detsamma gäller inte för operatörer av DLT-MTF-plattformar (se artikel 8.1), dvs. en multilateral handelsplattform som endast tillåter handel med DLT-baserade finansiella instrument. Det gäller inte heller för operatörer av DLT-TSS-system (se artikel 9.1). Det talar för de bestämmelser i aktiebolagslagen som anknyter till begreppet värdepapperscentral behöver ändras eller kompletteras. Det framstår i och för sig som uteslutet att en operatör av en DLT-MTF-plattform – som ju endast ska hantera *handel* med DLT-baserade finansiella instrument – skulle kunna fullgöra uppgifter av de slag som i dag regleras i kontoföringslagen och aktiebolagslagen. Den som driver ett DLT-TSS-system kommer emellertid att kunna fullgöra det slag av uppgifter som hittills har omhändertagits av värdepapperscentraler utan att själv vara en värdepapperscentral.

I ett DLT-baserat system kommer alltså sådana uppgifter som i dag enligt aktiebolagslagen förutsätts skötas av värdepapperscentraler att kunna skötas av aktörer som inte är värdepapperscentraler. Den reglering som aktiebolagslagen innehåller i fråga om värdepapperscentraler måste därför justeras.

Enligt utredningens uppfattning görs detta lämpligast på så vis att det i 1 kap. 10 a § aktiebolagslagen fastläggs att om aktierna i ett aktiebolag är registrerade i en distribuerad liggare så ska vad som sägs i lagen om värdepapperscentral avse operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen.

Den föreslagna bestämmelsen kommer, utan ytterligare ändringar i lagen, att få betydelse vid tillämpningen av de paragrafer där begrep-

pet värdepapperscentral används (se t.ex. 4 kap. 30 §, 5 kap. 4, 16, 17 och 19 §§, 12 kap. 10 §, 13 kap. 18 §, 14 kap. 36 § och 15 kap. 37 § aktiebolagslagen).

I några – där nuvarande lagtext talar om ”värdepapperscentral som för avstämningsregister” – föreslår utredningen dock, i klarhetens intresse, särskilda lagtekniska lösningar (se t.ex. 4 kap. 49 § i förslaget).

Inlösen av minoritetsaktier

Också i 22 kap. aktiebolagslagen, som reglerar inlösen av minoritetsaktier, finns bestämmelser som ställer krav på eller ger möjlighet till registrering i avstämningsregister i vissa situationer.

I 22 kap. 4 § regleras rätten till det lösenbelopp som bestäms inom ramen för inlösenförfarandet. Detta ska, som huvudregel, antas tillkomma den som i avstämningsregister är upptagen som ägare till aktierna (se punkten 1). Bestämmelserna i 22 kap. ger utrymme för beslut om s.k. förhandstillträde, dvs. beslut som innebär att rätten till de inlösta aktierna övergår redan innan lösenbeloppet har bestämts. I så fall har, när lösenbeloppet sedan bestäms, majoritetsaktieägaren normalt redan registrerats i avstämningsregistret som ägare till aktierna. Det har då också i registret tagits in en uppgift om tidigare ägares rätt till lösenbeloppet och ränta (se 14 §). När så har skett är det den registrerade tidigare ägaren som antas ha rätt till lösenbeloppet (se 4 § 2).

Om det däremot inte har beslutats om förhandstillträde, har majoritetsaktieägaren rätt att begära att bli registrerad i avstämningsregister för de inlösta aktierna först sedan domen avseende lösenbeloppet har fått laga kraft (20 §). Den tidigare ägaren förutsätts då kunna kräva ut lösenbeloppet från majoritetsaktieägaren. Någon gång – när ett avstämningsbolag tidigare har varit kupongbolag – kan det inträffa att den tidigare ägaren är okänd. En förutsättning för att majoritetsaktieägaren då ska kunna registreras i avstämningsregister är att lösenbeloppet, avseende den okända aktieägaren, sätts ned hos länsstyrelsen (21 § tredje stycket).

Det är naturligt att de nu nämnda bestämmelserna i 22 kap. aktiebolagslagen – som alltså enligt sin nuvarande lydelse talar om ”avstämningsregister” – kan tillämpas på motsvarande sätt när ett bolag har övergått till registrering enligt DLT-förordningen. Utredningen

bedömer dock att detta inte kräver att paragraferna ändras utan att den avsedda effekten kan åstadkommas redan genom de ovan föreslagna ändringarna i 1 kap. 10 a § och som bl.a. innebär att med registrering i avstämningsregister ska avses också registrering i en distribuerad liggare.

Bestämmelser om avstämningsdag

I aktiebolagslagen används på upprepade ställen begreppet ”avstämningsdag”. Avstämningsdagen är den dag då aktieboken ”stäms av” mot avstämningsregister i samband med fastställande av aktieägares rätt till olika slag av ekonomiska rättigheter (utdelning m.m.); vad som normalt avgör vem som har dessa ekonomiska rättigheter är nämligen, såsom framgår av 4 kap. 39 § aktiebolagslagen, vem som är antecknad i avstämningsregister och införd i aktieboken på den aktuella avstämningsdagen. Lagen saknar dock en särskild definition av begreppet avstämningsdag.[35]

Det är naturligt att behovet av att fastställa en avstämningsdag gör sig gällande även i bolag som, i stället för registrering i avstämningsregister, använder sig av registrering i distribuerade liggare. Nuvarande reglerings av avstämningsdag (se t.ex. 12 kap. 6 § aktiebolagslagen) bör emellertid enligt utredningens bedömning kunna tillämpas utan vidare även i dessa senare fall. Det finns alltså inget behov av lagändringar avseende begreppet avstämningsdag.

Aktiebok

Nuvarande reglering

I alla aktiebolag ska det finnas en aktiebok (se 5 kap. 1 § aktiebolagslagen). Aktieboken ska innehålla uppgifter om aktier och aktieägare.

Aktieboken är – såsom sägs i 5 kap. 1 § aktiebolagslagen – avsedd att ligga till grund för utövandet av aktieägarnas rättigheter. Som huvudregel gäller nämligen att förvärvaren av en aktie inte får utöva några aktieägarrättigheter förrän han eller hon har förts in i aktie-

[35] Se dock artikel 1.7 i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/1212 av den 3 september 2018 om fastställande av minimikrav för genomförandet av bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/36/EG vad gäller identifiering av aktieägare, överföring av information och underlättande av utövandet av aktieägarrättigheter.

boken (jfr 4 kap. 37 § aktiebolagslagen). Av särskild betydelse är att en aktieägare måste vara införd i aktieboken för att han eller hon ska få delta i bolagsstämma. Anteckningar i aktieboken anses också ha viss legitimationsverkan gentemot bolaget, bl.a. på så vis att sådana utbetalningar som ska göras till någon i hans eller hennes egenskap av aktieägare i vissa fall kan göras till den som är införd i aktieboken (se t.ex. 4 kap. 38 §).

Men aktieboken är också, såsom också anges i lagtexten, avsedd att ge bolaget, aktieägarna och andra underlag för att bedöma ägarförhållandena i bolaget. Av detta följer att aktieboken i princip ska vara offentlig och att var och en har rätt att begära en aktuell utskrift av aktieboken (jfr, såvitt gäller kupongbolag, 5 kap. 10 § aktiebolagslagen).

Det är styrelsen som ansvarar för att det förs en aktiebok (se 5 kap. 7 och 12 §§ aktiebolagslagen). Huvudregeln är att aktieboken ska föras med automatiserad behandling. I kupongbolag finns dock visst ett utrymme för att föra aktieboken även med äldre teknik.

Särskilt om aktiebok i avstämningsbolag

När det gäller avstämningsbolag har det utvecklats en reglering som i betydande avseenden avviker från den som gäller för kupongbolag (se 5 kap. 11–19 §§ aktiebolagslagen). För avstämningsbolag gäller undantagslöst att aktieboken ska föras med automatiserad behandling. Utgångspunkten är visserligen att det också i avstämningsbolag är styrelsen som ansvarar för att aktieboken förs. Styrelsen har emellertid möjlighet att träffa avtal med en värdepapperscentral om att denna ska ansvara för aktieboken. Det blir då värdepapperscentralen som för aktieboken, prövar frågor om införande av aktieägare i aktieboken samt svarar för utskrift och för avstämning (se 5 kap. 12 §). I praktiken torde det alltid vara värdepapperscentralen som för aktieboken i ett avstämningsbolag.

Av särskild betydelse är att om en aktieägare i ett avstämningsbolag har lämnat sina aktier för förvaltning enligt 3 kap. 7–12 §§ kontoföringslagen kan förvaltaren, i stället för aktieägaren, föras in i aktieboken (”förvaltarregistrering”, se närmare 5 kap. 14 § aktiebolagslagen). I aktieboken ska då anmärkas att aktien innehas för annans räkning. Aktieboken kommer då inte att innehålla någon uppgift om

den verkliga aktieägaren. Förvaltaren är dock skyldig att lämna värdepapperscentralen uppgift om de aktieägare vilkas aktier förvaltaren förvaltar (se närmare 3 kap. 12 § kontoföringslagen).

Så länge endast förvaltaren, och inte aktieägaren själv, är införd i aktieboken kan aktieägaren inte utöva några rättigheter på bolagsstämma. Enligt 5 kap. 15 § aktiebolagslagen kan emellertid den som äger en förvaltarregistrerad aktie och vill delta på bolagsstämma tillfälligt föras in i aktieboken (”rösträttsregistrering”). Det innebär att aktieboken i samband med bolagsstämma vanligen kommer att innehålla flera uppgifter än vad den annars innehåller. Man brukar i det sammanhanget tala om en s.k. bolagsstämmoaktiebok. En aktieägare som på detta sätt vill bli tillfälligt registrerad i aktieboken kan åstadkomma detta genom att vända sig till förvaltaren som i sin tur får vända sig till värdepapperscentralen med en begäran om rösträttsregistrering.

Också i avstämningsbolag är utgångspunkten att innehållet i aktieboken är offentligt. I 5 kap. 19 § aktiebolagslagen sägs särskilt att en utskrift eller annan framställning av aktieboken ska hållas tillgänglig för alla som vill ta del av den samt att denna utskrift eller framställning inte får vara äldre än tre månader. Det innebär att det i vart fall var tredje månad måste tas fram en utskrift eller annan framställning av aktieboken. Detta dokument brukar ibland kallas ”den offentliga aktieboken”.

Av två skilda skäl kommer emellertid en sådan utskrift eller framställning inte att ge någon heltäckande bild av vilka som är aktieägare i bolaget.

För det första gäller, enligt 5 kap. 19 § tredje stycket aktiebolagslagen, att aktieägare vilkas innehav uppgår till högst 500 aktier inte ska tas upp i utskriften eller framställningen (såvida inte aktieägaren äger samtliga aktier i bolaget).

För det andra kommer utskriften eller framställningen, liksom aktieboken i sig, att sakna uppgift om aktieägare till förvaltarregistrerade aktier. Den som tar del av utskriften kommer därför vanligen bara att kunna utläsa vem som förvaltar aktien, inte vem som äger den. I praktiken kompenseras dock denna informationsbrist väsentligen genom det som föreskrivs i 3 kap. 13 § kontoföringslagen. Enligt denna paragraf ska det hos värdepapperscentralen för varje avstämningsbolag finnas en sammanställning över aktieägare med mer än 500 förvaltarregistrerade aktier i bolaget. Denna sammanställning, ibland benämnd förvaltarförteckning, fungerar i praktiken som en

bilaga till aktieboken. Införing i förvaltarförteckningen har dock inte de rättsverkningar som införing i aktieboken har. En utskrift av sammanställningen, som inte får vara äldre än tre månader, ska – liksom utskriften av aktieboken – hållas tillgänglig för var och en hos bolaget och hos värdepapperscentralen. Regleringen innebär alltså att det måste ta fram en särskild sammanställning över aktieägare med förvaltarregistrerade aktier, en sammanställning som dock inte, lika lite som aktieboken, behöver innehålla uppgifter om aktieägare med ett begränsat aktieinnehav.

I 5 kap. 11 § aktiebolagslagen regleras vad aktieboken i ett avstämningsbolag ska innehålla. Där framgår att i aktieboken ska finnas uppgift om (1) aktieägarnas namn och personnummer, organisationsnummer eller identifieringsnummer samt postadress, (2) det antal aktier varje aktieägare innehar, (3) det antal aktier varje aktieägare innehar av olika aktieslag och (4) förekommande omvandlings-, hembuds- eller inlösenförbehåll. Därutöver ska vissa testamentariska avkastnings- eller nyttjanderätter redovisas i aktieboken. Det kan noteras att de angivna uppgifterna är sådana som också, enligt 4 kap. 17 och 18 §§ kontoföringslagen, ska finnas i avstämningsregister. Sammanställandet av en aktuell aktiebok kan därför ske genom utnyttjande av den information som finns i de avstämningsregister som värdepapperscentralen för.

Frågan är då om aktiebolagslagens bestämmelser om aktiebok behöver ändras med anledning av DLT-förordningen. I denna del gör utredningen följande överväganden.

Ansvaret för aktieboken och aktiebokens innehåll

I och för sig innebär DLT-förordningen ingen skyldighet för Sverige att ändra sin bolagsrättsliga reglering av hur aktierna i ett aktiebolag ska förtecknas. DLT-förordningen ger därför inte anledning att ändra bestämmelserna i 5 kap. 11 § aktiebolagslagen om vad aktieboken i ett avstämningsbolag ska innehålla. Det ter sig samtidigt närmast självklart att en ordning som syftar till att göra det möjligt att emittera, lagra och handla med finansiella instrument med utnyttjande av DLT-teknik bör kombineras med regler som gör det möjligt att sammanställa aktieboken med utnyttjande av den information som finns i den distribuerade liggaren.

Bestämmelserna om hur aktieboken förs bör därför anpassas så att de kan tillämpas även i ett system där aktierna i bolaget är registrerade i en distribuerad liggare.

I nuvarande system förs aktieboken i ett avstämningsbolag normalt av den värdepapperscentral som för avstämningsregister. Detta sker på grundval av ett avtal mellan bolaget och värdepapperscentralen. Enligt utredningens mening bör bolaget på motsvarande sätt kunna träffa avtal med den aktuella DLT-operatören om att operatören ska ansvara för aktieboken. Detta kräver endast mindre ändringar. Dessa behandlas i författningskommentaren (se 5 kap. 12 b § i utredningens förslag till ändring i aktiebolagslagen).

Till DLT-operatörens skyldigheter enligt lag kommer därmed – för det fall att bolaget och DLT-operatören har träffat ett sådant avtal som sägs i 5 kap. 12 § aktiebolagslagen – att höra att pröva frågor om införande av aktieägare i aktieboken. Några särskilda svårigheter att fullgöra denna skyldighet i en DLT-miljö har utredningen inte kunnat identifiera. På motsvarande sätt bör operatören kunna fullgöra de skyldigheter att svara för utskrift av aktieboken och att avstämma denna som värdepapperscentralen har enligt nuvarande ordning. Det är givet att operatören också kommer att vara skyldig att bevara aktieboken, inklusive de uppgifter som successivt tas bort från aktieboken – i den utsträckning som aktiebolagslagen kräver (jfr 5 kap. 3 § aktiebolagslagen som bl.a. innebär att uppgifter som tagits bort ur aktieboken måste bevaras i tio år därefter). Operatören kommer också att vara skyldig att på förvaltares begäran tillfälligt föra in aktieägare i aktieboken i samband med bolagsstämma (jfr 5 kap. 15 §). I avsnitt 4.13 föreslår utredningen att operatören också ska vara skyldig att tillhandahålla en sammanställning över aktieägare med förvaltarregistrerade aktier.

Enligt nu gällande regler om aktiebok i avstämningsbolag ska den som har antecknats som aktieägare på ett avstämningskonto genast föras in i aktieboken. Det innebär att det finns en stark koppling mellan avstämningsregister och aktiebok. Det är naturligt att motsvarande bör gälla när aktierna i bolaget är registrerade i en distribuerad liggare. I lagen bör därför klargöras att om aktierna i bolaget ska registreras i en distribuerad liggare, ska den som har registrerats som aktieägare i liggaren genast föras in i aktieboken (se 5 kap. 13 § i förslaget).

I 5 kap. 11 § aktiebolagslagen anges vad aktieboken ska innehålla. Paragrafens bestämmelser överensstämmer väsentligen med vad som sägs i 4 kap. 17 och 18 §§ kontoföringslagen om vilka uppgifter som ska registreras på avstämningskonto. Den nuvarande regleringen gör det möjligt att förhållandevis enkelt sammanställa aktieboken på grundval av de uppgifter som finns i avstämningsregister. Det är naturligt att motsvarande bör gälla när bolagets aktier är registrerade i en distribuerad liggare. För att detta ska vara möjligt bör den distribuerade liggaren, såvitt gäller aktier, innehålla samma slag av uppgifter som aktieboken ska innehålla. Detta kräver ingen ändring i aktiebolagslagen. Däremot bör det i den särskilda lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen tas in särskilda bestämmelser om vilka uppgifter om aktier som ska tas in i en distribuerad liggare (se 4 kap. 6 § i förslaget, jfr avsnitt 4.11).

Aktiebokens offentlighet

De principer om aktiebokens offentlighet som i dag gäller i fråga om avstämningsbolag bör enligt utredningen gälla även bolag vilkas aktier är registrerade i en distribuerad liggare. Den som för aktieboken bör alltså även i dessa fall vara skyldig att varje tredje månad ta fram en ”offentlig aktiebok”. Detta kräver i sig inte någon ändring i aktiebolagslagen. I den särskilda lagen med komplettering till DLT-förordningen bör dock tas in bestämmelser, motsvarande de som i dag finns i 3 kap. 13 § kontoföringslagen, om att värdepapperscentralen – tillika DLT-operatören – är skyldig att ta fram förteckningar över aktieägare med mer än 500 förvaltarregistrerade aktier i bolaget. Det bör också tas in en bestämmelse, motsvarande 3 kap. 12 § kontoföringslagen, om att förvaltarna även i dessa fall är skyldiga att tillhandahålla värdepapperscentralen uppgift om aktieägarnas identitet (se vidare förslaget i avsnitt 4.13).

Personuppgiftsansvar

I 5 kap. 4 § aktiebolagslagen regleras vem som har personuppgiftsansvaret för aktieboken. I avstämningsbolag, där aktieboken förs av en värdepapperscentral, ligger personuppgiftsansvaret – sedan avstämningsregister har upprättats – på värdepapperscentralen. Detta bör

gälla även när ”värdepapperscentralen” är en DLT-operatör. Utredningen föreslår en justering av 5 kap. 4 § som klargör detta (jfr avsnitt 4.17.2).

Övergång från kupongbolag till avstämningsbolag m.m.

I 4 kap. 6 § kontoföringslagen samt 5 kap. 12 och 16–18 §§ aktiebolagslagen finns bestämmelser som reglerar övergången från kupongbolag till avstämningsbolag. De bestämmelser som gäller för aktiebok i avstämningsbolag ska då börja tillämpas när avstämningsförbehållet har registrerats i aktiebolagsregistret och ett avstämningsregister har upprättats. Av bestämmelserna följer vidare att som aktieägare eller förvaltare på ett avstämningskonto får antecknas den som visar upp ett aktiebrev och styrker sitt förvärv. Om så inte sker, ska uppgifterna om aktien i den äldre aktieboken föras över till den aktiebok som bolaget eller värdepapperscentralen för. En aktieägare kan inte utöva de ekonomiska rättigheter som följer med aktien förrän han eller hon har antecknats i avstämningsregister och förts in i aktieboken.

Motsvarande bör gälla när ett kupongbolag övergår till att vara ett avstämningsbolag vars aktier ska vara registrerade i en distribuerad liggare. Utredningen föreslår därför *att* det i lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen tas in en motsvarighet till 4 kap. 6 § kontoföringslagen, *att* det i en ny 5 kap. 12 b § aktiebolagslagen klargörs när ett avstämningsbolag av det nya slaget i denna situation ska börja tillämpa bestämmelserna om aktiebok i avstämningsbolag *och att* det i 5 kap. 16 och 17 §§ aktiebolagslagen klargörs att dessa paragrafer gäller även när ett kupongbolag blir ett avstämningsbolag av det nya slaget.

De nu angivna lagändringarna bör utformas så att de kan tillämpas också när ett avstämningsbolag av sedvanligt slag beslutar att övergå till att vara ett avstämningsbolag av det nya slaget (se bl.a. författningskommentaren till 5 kap. 12 b § aktiebolagslagen).

Det är också tänkbart att ett bolag som har övergått till att vara ett avstämningsbolag av det nya slaget vill återgå till att vara kupongbolag eller till att ha sina aktier registrerade i avstämningsregister. Sådana förändringar förutsätter givetvis att bolaget beslutar om ändring av bolagsordningen och att bolagsordningsändringen har regi-

strerats i aktiebolagsregistret (jfr 3 kap. 5 § aktiebolagslagen). De förutsätter också att registreringen i den distribuerade liggaren upphör och att aktieägarna i anslutning till detta ges möjlighet att få aktiebrev utfärdade eller – vid övergång till avstämningsbolag av sedvanligt slag – att aktierna registreras på avstämningskonto. Utredningen bedömer att detta i huvudsak inte kräver någon ytterligare lagreglering.

Utredningen föreslår dock två lagändringar.

I 4 kap. 15 § kontoföringslagen finns bestämmelser som ålägger en värdepapperscentral viss upplysningsskyldighet när finansiella instrument upphör att vara registrerade i avstämningsregister. Bland annat är värdepapperscentralen skyldig att till emittenten eller till värdepapperscentral som emittenten anvisar lämna upplysning om innehållet i samtliga avstämningskonton. Utredningen föreslår att en motsvarande bestämmelse tas in i lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen (se vidare avsnitt 4.11). På så vis får emittenten möjlighet att föranstalta om de åtgärder (registrering i avstämningsregister, registrering hos annan operatör eller utfärdande av aktiebrev) som bedöms nödvändiga.

Enligt 3 kap. 7 § aktiebolagslagen blir ett beslut om ändring av bolagsordningen som innebär att ett avstämningsförbehåll tas bort giltigt endast om de som har panträtt i bolagets aktier skriftligen har samtyckt till beslutet. Paragrafen sammanhänger med att panthavaren inte kommer att kunna göra gällande panträtten när registreringen av aktierna i avstämningsregister – inbegripet registreringen av panträtten – upphör (se prop. 1988/89:152 s. 94 och 137). Om aktierna och panträtten i stället är registrerade i en distribuerad liggare, har panthavarna uppenbarligen motsvarande intresse av att registreringen i liggaren inte upphör utan vidare.

Bestämmelsen i 3 kap. 7 § aktiebolagslagen blir utan vidare tillämplig när ett avstämningsbolag av det nya slaget vill ta bort avstämningsförbehållet helt och hållet; panthavarna kommer då att kunna stoppa åtgärden. Det är emellertid rimligt att panthavarna har motsvarande möjlighet att stoppa en bolagsordningsändring som innebär att ett avstämningsförbehåll ändras från att tidigare ha avsett registrering i avstämningsregister till att avse registrering i en distribuerad liggare (eller vice versa). Paragrafen bör därför justeras så att där klargörs att panthavarnas samtycke fordras inte bara när ett avstämningsförbehåll tas bort utan även när ett sådant förbehåll ändras.

4.11 Registreringsåtgärder, grundläggande krav samt ansvar för innehåll och regelefterlevnad

Utredningens förslag: Den distribuerade liggaren ska utformas på ett sådant sätt att

1. ägaren och, i förekommande fall, panthavaren samt den som har annan särskild rätt till det DLT-baserade finansiella instrumentet, med de begränsningar som gäller i förhållande till andras rättigheter, ska ha möjlighet att förfoga över instrumentet eller rättigheten,
2. äganderätt, panträtt och annan särskild rätt som gäller ett DLT-baserat finansiellt instrument framgår av den distribuerade liggaren,
3. det framgår om det finansiella instrumentet innehas för annans räkning enligt bestämmelserna om förvaltarregistrering, och
4. det är möjligt för även andra än de aktuella DLT-nätverksnoderna att ta del av innehållet i den distribuerade liggaren.

Av dessa krav ska punkterna 1–3 dock inte tillämpas på en distribuerad liggare som ingår i en DLT-MTF-plattform.

Liggaren ska vidare utformas så att bl.a. följande förhållanden kan anges på den:

- Om innehavaren av det finansiella instrumentet har förvaltare enligt föräldrabalken.
- När det gäller aktier, om dessa företräds av en förvaltare som förordnats enligt 14 kap. 9 § lagen om bank- och finansieringsrörelse, 24 kap. 10 § lagen om värdepappersmarknaden eller 15 kap. 18 § försäkringsrörelselagen.
- Om innehavaren har försatts i konkurs.
- Om instrumentet eller panträtt i detta har utmätts.
- Om instrumentet eller panträtt i detta har belagts med kvarstad.

- Om instrumentet eller panträtt i detta är föremål för betalningssäkring.
- Om överförmyndaren har beslutat om någon inskränkning i ställföreträdares rätt att förfoga över instrumentet.

Bestämmelser som motsvarar de särskilda krav på vad som ska anges på ett avstämningskonto beträffande aktier (4 kap. 18 § kontoföringslagen tas in i lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen.

Operatören av den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen ska vara ansvarig för att de ovan angivna uppgifterna anges i förekommande fall.

Bestämmelser som motsvarar bestämmelserna om förbud mot utfärdande av vissa handlingar och bestämmelserna om upphörande av registrering i 4 kap. 5 och 15 §§ kontoföringslagen tas in i den nya lagen.

Bestämmelser som motsvarar bestämmelserna om tystnadsplikt, uppgiftsskyldighet, meddelandeförbud och straff i 1 kap. 11 § första och tredje styckena lagen om värdepappersmarknaden och 8 kap. 2 a–5 §§ kontoföringslagen tas in i den nya lagen. Operatören av den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen ska vara ansvarig för att uppgiftsskyldigheten fullgörs.

Utredningens bedömning: Det behövs inte någon författningsbestämmelse om att DLT-baserade finansiella instrument ska registreras i en distribuerad liggare.

Det behövs inte heller några bestämmelser om hur den distribuerade liggaren ska organiseras eller struktureras eller några bestämmelser som motsvarar bestämmelserna om registreringsåtgärder i 5 kap. kontoföringslagen.

Distribuerad lagring av information

Tekniken med användning av distribuerade innebär, som har berörts närmare i avsnitt 4.1, att informationen om t.ex. transaktioner delas mellan och lagras på ett antal DLT-nätverksnoder. Med en sådan nod avses i sin tur en enhet eller process som ingår i ett nätverk och innehåller en fullständig eller partiell kopia av registret över alla trans-

aktioner med en distribuerad liggare (jfr artikel 2.4 i DLT-förordningen). Ett sådant förfarande för delning och lagring av information brukar också beskrivas som att kommunikationen sker *peer-to-peer*. Modellen innebär bl.a. att varje nod kan ta initiativ till en förändring i liggaren men att förändringen inte kan komma till stånd förrän den har verifierats av andra noder och verifieringen har godtagits genom en konsensusmekanism.

Det förhållandet att information delas och lagras på ett decentraliserat, ”distribuerat”, sätt gör att distribuerade liggare enligt DLT-förordningen har likheter med blockkedjor för andra slag av kryptotillgångar än finansiella instrument, låt vara att en distribuerad liggare inte med nödvändighet måste använda just blockkedjetekniken. I fråga om sådana andra slag av kryptotillgångar är det vanligt att det inte finns någon aktör som är ansvarig för innehållet på blockkedjan eller för dess funktion. I vissa fall är det inte ens känt vem eller vilka som har skapat programkoden till blockkedjan och som således är dess upphovsman. En annan sak är att en enskild investerare, t.ex. en konsument, i vissa fall vänder sig till en mellanhand (ett företag) i syfte att få hjälp att investera i kryptotillgångar och eventuellt med att förvalta eller förvara tillgångarna.

Det nu angivna förfarande avviker från vad som gäller enligt kontoföringslagen. Enligt kontoföringslagen är värdepapperscentralen i fråga som huvudregel ansvarig för att innehållet i avstämningsregistren är korrekt, för att tillämpliga bestämmelser efterlevs m.m. Som en yttersta sanktion vid överträdelse av vissa regler kan en värdepapperscentrals auktorisation återkallas (se artiklarna 20 och 57 i förordningen om värdepapperscentraler). I vissa fall är det ett kontoförande institut eller ett s.k. utsett kreditinstitut som är ansvarigt i stället för värdepapperscentralen, t.ex. i fråga om skadestånd.

Som en konsekvens av reglerna i förordningen om värdepapperscentraler och kontoföringslagen behöver en värdepapperscentral ha kontroll över innehållet i sitt system, bl.a. vad gäller uppgifter som registreras i ett avstämningsregister. Innehållet i regelverket har således betydelse för hur informationen registreras och lagras i tekniskt hänseende. Vad gäller Euroclear Swedens VPC-system är informationshanteringen centraliserad och koncentrerad till lagringsmedia som kontrolleras av det bolaget och någon decentraliserad (”distribuerad”) lagring av information *peer-to-peer* förekommer inte.

Ansvaret för regelefterlevnad enligt DLT-förordningen

Även om informationshanteringen enligt DLT-förordningen baseras på decentraliserad (”distribuerad”) delning och lagring (eng. *peer-to-peer*), rör det sig inte om något fullständigt decentraliserat system. Det gäller särskilt i fråga om ansvaret för utformningen av den distribuerade liggaren och ansvaret för regelefterlevnaden. En grundläggande förutsättning för att reglerna i förordningen ska vara tillämpliga, och att undantag från regler i vissa andra EU-rättsakter ska gälla, är nämligen att en aktör har fått ett särskilt tillstånd att driva den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen.

Med särskilt tillstånd avses här ett tillstånd enligt DLT-förordningen att driva just den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen. Av andra regler i förordningen följer att aktören även måste ha ett annat slag av tillstånd, i vissa fall auktorisation som värdepapperscentral eller värdepappersföretag (värdepappersbolag eller utländskt värdepappersföretag enligt svensk rätt) eller som ansvarig för att driva en reglerad marknad (en börs enligt svensk rätt) för att över huvud taget kunna komma i fråga för ett särskilt tillstånd att driva den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen (se artiklarna 8.1, 9.1 och 10.1). Det gäller oavsett om det rör sig om en DLT-MTF-plattform, ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system, låt vara att kategorierna av företag som kan få tillstånd av dessa slag skiljer sig åt. Det kan nämnas att det finns särskilda regler i DLT-förordningen för det fall att ett företag ansöker om auktorisation som värdepapperscentral m.m. samtidigt som företaget ansöker om särskilt tillstånd enligt förordningen (se artiklarna 8.2, 9.2 och 10.2).

En aktör som agerar i strid med regelverket kan drabbas av sanktioner. Om den som har fått ett särskilt tillstånd för att driva DLT-marknadsinfrastruktur bryter mot vissa villkor, ska sålunda tillståndet återkallas (se artiklarna 8.12, 9.12 och 10.12 i DLT-förordningen). Även andra administrativa sanktioner kan beslutas. Av förordningen följer vidare att även civilrättsliga påföljder i form av skadeståndsansvar kan göras gällande mot den som har fått ett särskilt tillstånd enligt ovan.

Regelverket i förordningen måste sammantaget förstås så att en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur är ansvarig för att reglerna i förordningen efterlevs. I detta ansvar ligger bl.a. att operatören måste se till att programkoden för den distribuerade liggaren utformas

på ett sådant sätt att liggaren kan fungera på det sätt som avses i förordningen och att bestämmelser i bolagsrätt och annan nationell rätt efterlevs. En beskrivning av hur denna teknik fungerar ska för övrigt lämnas till den behöriga myndigheten i samband med en ansökan om ett särskilt tillstånd (se artiklarna 8.4 b, 9.4 b och 10.4 b i DLT-förordningen).

Operatörens ansvar för regelefterlevnad aktualiseras löpande under den tid som verksamheten fortgår. Det gäller t.ex. utformningen av it-system samt skydd mot cyberintrång och andra operativa risker (se artikel 7.4). I förekommande fall gäller det även förvaringen av medlemmars eller deltagares tillgångar (se artikel 7.5). Att det rör sig om ett löpande ansvar framgår inte minst av att det särskilda tillståndet kan återkallas om operatören bryter mot exempelvis de villkor som gäller för vissa undantag eller om det har upptäckts en brist i den använda tekniken för den distribuerade liggaren (se artiklarna 8.12 a och b, 9.12 a och b och 10.12 a och b).

Kravet på registrering i en distribuerad liggare

Av DLT-förordningen följer att aktier och vissa andra finansiella instrument ska kunna registreras i en distribuerad liggare.

Frågan om registrering av aktier har berörts i avsnitt 4.10. Utredningen har där föreslagit att definitionen av avstämningsbolag i aktiebolagslagen ska utvidgas till att omfatta även aktiebolag vars bolagsordning innehåller förbehåll om att bolagets aktier ska vara registrerade i en distribuerad liggare enligt DLT-förordningen. Utredningen har också föreslagit att det i lagen anges att aktierna i ett avstämningsbolag ska registreras i ett avstämningsregister för bolaget eller i en distribuerad liggare. Dessa förslag ska ses i ljuset av att bolagsrättsliga frågor inte regleras i DLT-förordningen. Utredningens förslag innebär också att det i lagen klargörs vilka slag av aktiebolagsrättsliga instrument, utöver aktier, som kan registreras i en distribuerad liggare.

DLT-förordningen anger förutsättningarna för att andra DLT-baserade finansiella instrument än aktier ska kunna registreras i en distribuerad liggare (se avsnitt 4.9). Det framgår av förordningen att DLT-baserade finansiella instrument ska vara registrerade i en DLT-marknadsinfrastruktur och att registreringen ska ske genom att instrumentet registreras i en distribuerad liggare (se även skäl 8). För-

ordningen anger också vad som avses med ett DLT-baserat finansiellt instrument, nämligen ett finansiellt instrument som emitteras, registreras, överförs och lagras med hjälp av teknik för distribuerade liggare. Det framgår också att när registrering sker i en DLT-marknadsinfrastruktur så ska att alla transaktioner registreras i en distribuerad liggare (se skäl 14).

Sammantaget innebär detta att kravet på att DLT-baserade finansiella instrument ska vara registrerade i en distribuerad liggare redan är reglerat i DLT-förordningen. Det finns därför inte skäl att införa något sådant krav i den nya lagen.

Av DLT-förordningen framgår även vilka slag av finansiella instrument som får registreras i en distribuerad liggare och vilka förutsättningar som gäller för detta. Inte heller den frågan behöver därför inte regleras i svensk författning. Det kan här nämnas att varken DLT-förordningen eller unionsrätten i övrigt förefaller utesluta att DLT-baserade finansiella instrument kan förekomma i annan finansiell infrastruktur eller på andra handelsplatser än DLT-marknadsinfrastrukturer.

Enligt utredningens uppfattning finns det inte heller anledning att föreslå några nya bestämmelser om hur den distribuerade liggaren ska organiseras eller struktureras, motsvarande de bestämmelser som finns i fråga om avstämningsregister och avstämningskonton (se 4 kap. 1 § kontoföringslagen). Skälet till detta är att DLT-förordningen är avsedd att möjliggöra teknikutveckling och olika former av distribuerade liggare inom de ramar som sätts upp i förordningen. Att distribuerade liggare kan förekomma i olika former framgår även av det enligt förordningen i en tillståndsansökan ska anges hur den teknik för distribuerade liggare som används fungerar (se artiklarna 8, 9 och 10).

Registreringsåtgärder

Utredningen övergår nu till att ta ställning till behovet av nya bestämmelser som motsvarar bestämmelserna om registreringsåtgärder i 5 kap. kontoföringslagen. De sistnämnda bestämmelserna uppställer olika krav på värdepapperscentraler och kontoförande institut vad gäller registrering av sådana förhållanden som ska framgå av ett avstämningskonto enligt bestämmelserna i 4 kap. samma lag, borttagande av uppgifter och rättelser. De förhållanden som ska framgå

av ett avstämningskonto är bl.a. kontohavare (presumerad ägare vad gäller s.k. ägarkonton), eventuell pantsättning och i sådant fall panthavare m.m. (jfr 4 kap. 17–19 §§). Avstämningskontot kommer därmed att påverkas av de olika händelser, t.ex. överlåtelser och pantsättning, som inträffar efter det att det finansiella instrumentet för första gången har registrerats i kontobaserad form.

Bestämmelserna om registrering på avstämningskonto bygger på att det är antingen värdepapperscentralen eller ett kontoförande institut som vidtar de olika åtgärderna i avstämningsregistret samt att värdepapperscentralen alltid har kontroll över registrets innehåll. I dessa avseenden skiljer sig kontoföringssystemet från vad som enligt DLT-förordningen gäller för distribuerade liggare.

Enligt förordningen är en distribuerad liggare ett informationsregister över transaktioner som delas via, och är synkroniserat mellan, ett antal DLT-nätverksnoder med hjälp av en konsensusmekanism (se artikel 2.2). En konsensusmekanism definieras i sin tur som de regler och förfaranden genom vilka en överenskommelse nås mellan DLT-nätverksnoder om att en transaktion är validerad (se artikel 2.3). En DLT-nätverksnod definieras som en enhet eller process som ingår i ett nätverk och som innehåller en fullständig eller partiell kopia av register över alla transaktioner med en distribuerad liggare (se artikel 2.4).

DLT-förordningen måste förstås så att de distribuerade liggare som avses i förordningen är avsedda att hantera registreringsåtgärder (a) på ett automatiserat sätt, (b) på det sätt som följer av liggarens programmeringskod och (c) i enlighet med det regelverk som gäller för den aktuella distribuerade liggaren. Systemet förutsätter inte en central aktör som aktivt styr vilka registreringsåtgärder som ska vidtas (se ovan). Mot denna bakgrund gör utredningen bedömningen att det inte behöver tas in några bestämmelser som motsvarar 5 kap. kontoföringslagen i den nya lagen.

Däremot finns det skäl att i lagen ställa vissa grundläggande krav på den distribuerade liggaren i syfte att de åtgärder som vidtas i denna kan ligga till grund för civilrättsliga rättsverkningar. Detta behandlas i det följande.

Grundläggande krav på distribuerade liggare

Det är angeläget att det finns tekniska möjligheter till insyn i den distribuerade liggaren. Även andra än de DLT-nätverksnoder som den distribuerade liggaren delas mellan och lagras på måste kunna få kännedom om dess innehåll. Vad gäller Finansinspektionens behov av insyn i fråga om DLT-MTF-plattformar framgår det redan av DLT-förordningen att operatören ska säkerställa att behöriga myndigheter har direkt och omedelbar åtkomst till uppgifterna i den distribuerade liggaren (artikel 4.3). Detta ska enligt förordningen ske genom att den behöriga myndigheten, i Sveriges fall Finansinspektionen, ges tillträde till plattformen såsom regulatorisk deltagare i egenskap av observatör. Den behöriga myndigheten ska i sin tur ge Esma tillgång till informationen.

Även andra aktörer kan ha ett motsvarande behov av insyn, t.ex. andra tillsynsmyndigheter, förundersökningsledare, åklagare, Skatteverket och kreditgivare. Detsamma gäller konkursförvaltare, Kronofogdemyndigheten m.fl. i samband med t.ex. konkurs och utmätning. Möjligheten till insyn bör dock endast gälla när det finns samtycke från den som berörs eller när rätt till insyn finns enligt författning. Frågan om behovet av bestämmelser om insyn och tystnadsplikt som motsvarar 8 kap. kontoföringslagen behandlas nedan.

Utredningen föreslår därför att det i den nya lagen tas in en bestämmelse som tydliggör att det ska vara tekniskt möjligt för även andra än de DLT-nätverksnoder som delar och lagrar informationen i liggaren att ta del av dess innehåll. Bestämmelsen bör dock endast ta sikte på de tekniska förutsättningarna för sådan insyn.

Vad gäller de övriga grundläggande krav som bör gälla för en distribuerad liggares funktionssätt är det självklart att ägaren av det finansiella instrumentet måste kunna disponera över detta, t.ex. genom att sälja det. På ett motsvarande sätt måste en panthavare kunna disponera över förekommande panträtt. Detta bör givetvis gälla även DLT-baserade finansiella instrument. De distribuerade liggare som avses i den nya lagen bör således vara utformade på ett sådant sätt att det finns tekniska förutsättningar för ägare och panthavare att disponera över instrumentet respektive panträtten. Denna grundläggande egenskap, att den distribuerade liggaren är ägnad att tillförsäkra en ägare eller panthavare dispositionsrätt till sitt finansiella instrument eller sin panträtt, kommer visserligen inte till explicit uttryck i DLT-

förordningen. Den är emellertid en nödvändig förutsättning för att den distribuerade liggaren ska kunna fylla sin funktion och kunna användas vid handel och avveckling av transaktioner.

Som en jämförelse kan nämnas sådana blockkedjor som används för andra slag av kryptotillgångar än DLT-baserade finansiella instrument. Dessa är vanligen utformade på ett sådant sätt att det finns tekniska förutsättningar för att överlåta den aktuella kryptotillgången. Här kan också återigen nämnas att grundläggande krav på distribuerade liggare som används för registrering av finansiella instrument infördes i schweizisk lagstiftning under år 2021 (se vidare avsnitt 4.2.2). Enligt ett av dessa krav ska den distribuerade liggaren använda tekniska processer för att ge borgenärerna, men inte gäldenären, förfoganderätt över sina rättigheter.

Enligt utredningens mening bör ett motsvarande krav tas in i den nya lagen. Det bör alltså i lagen föreskrivas att den distribuerade liggaren ska utformas så att ägaren och i förekommande fall panthavaren samt den som har annan särskild rätt till det DLT-baserade finansiella instrumentet, med de begränsningar som gäller i förhållande till andras rättigheter, har möjlighet att förfoga över instrumentet eller rättigheten. Utredningen finner inte anledning att ta ställning till om detta ska ske genom en s.k. plånbok eller på annat sätt.

Efter förebild i schweizisk rätt bör det även införas en bestämmelse om att äganderätt, panträtt och annan särskild rätt till ett finansiellt instrument ska framgå av den distribuerade liggaren.

Det är också angeläget att det, på ett liknande sätt som gäller för avstämningskonton, framgår av liggaren om det finansiella instrumentet är förvaltarregistrerat enligt de bestämmelser på detta område som utredningen föreslår i avsnitt 4.13. Om något sådant förhållande inte framgår, har var och en skäl att utgå från att innehavaren av tillgången också är att anse som ägare (se förslaget om äganderättspresumtion i avsnitt 4.12). Utredningen föreslår således att ett grundläggande krav på distribuerade liggare ska vara att det framgår av liggaren om det finansiella instrumentet är förvaltarregistrerat.

I fråga om en distribuerad liggare som ingår i en DLT-MTF-plattform bör dock endast kravet på att kunna ta del av dess innehåll tillämpas. Skälet till detta är att DLT-MTF-plattformar är renodlade handelsplattformar och att det i sådana sammanhang inte förekommer uppgifter om ägandeförhållanden m.m. på det sätt som gäller vid kontoföring.

Slutligen anser utredningen att det är av avgörande vikt för tilltron till pilotregimen och tillförlitligheten hos de distribuerade liggarna att dessa har ett adekvat skydd mot obehöriga intrång och manipulation. Eftersom det redan finns regler om detta i DLT-förordningen (se artikel 7.4), behövs det dock inte några ytterligare bestämmelser i svensk rätt.

Utöver de ovan berörda grundläggande kraven på en distribuerad liggare finns det ett behov av bestämmelser som motsvarar de särskilda krav på vad som ska anges på ett avstämningskonto beträffande aktier (4 kap. 18 § kontoföringslagen). Det bör därför tas in motsvarande bestämmelser i den nya lagen, av innebörden att sådana förhållanden som avses 4 kap. 18 § kontoföringslagen ska anges i en distribuerad liggare när det gäller aktier. Detta har betydelse för tillämpningen av bestämmelserna i aktiebolagslagen (4 kap. 40 §).

Förbud mot utfärdande av vissa handlingar och upphörande av registrering

I anslutning till de ovan angivna grundläggande kraven på distribuerade liggare kan framhållas att även den nya lagen bör innehålla bestämmelser som motsvarar bestämmelserna i 4 kap. 5 § kontoföringslagen om förbud mot utfärdande av vissa handlingar, även om det är en självklarhet att aktiebrev, skuldebrev och motsvarande skriftliga handlingar inte får utfärdas för DLT-baserade finansiella instrument (när det gäller avstämningsbolag berörs detta i avsnitt 4.10).

Även den situationen att ett finansiellt instrument upphör att vara DLT-baserat, dvs. upphör att vara registrerat i en distribuerad liggare, bör regleras i den nya lagen. Detta kan inträffa om avtalet mellan emittenten och operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen upphör. I ett sådant fall kan det finansiella instrumentet övergå till att vara registrerat i avstämningsregister enligt kontoföringslagen. När det gäller aktiebolag kan aktierna även upphöra att vara registrerade i en distribuerad liggare om ett avstämningsförbehåll av det slag som föreslås i avsnitt 4.10.1 tas bort, varpå aktierna antingen blir registrerade i avstämningsregister (om det finns ett avstämningsförbehåll av den innebörden) eller fortsättningsvis kommer att omfattas av bestämmelserna om kupongbolag. I det sistnämnda fallet kommer inte något förbud mot att utfärda skriftliga handlingar att gälla. I 4 kap. 15 § kontoföringslagen finns bestämmelser om upphörande av registrering

som reglerar de nu aktuella frågorna. Bestämmelser som motsvarar dessa bör således tas in i den nya lagen.

Myndighetsbeslut som rör tillgångar i en distribuerad liggare

En särskild fråga är vem som ska ansvara för verkställandet av olika slag av domstols- eller myndighetsbeslut som är avsedda att påverka rådigheten över DLT-baserade finansiella instrument. I fråga om finansiella instrument i avstämningsregister följer det av kontoföringslagen att det på ett avstämningskonto ska anges bl.a. följande (se 4 kap. 17 § 4, 6 och 7):

- Om kontohavaren har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande och förvaltarens uppdrag omfattar förvaltning av aktierna.
- När det gäller aktier, om dessa företräds av en förvaltare som har förordnats enligt 14 kap. 9 § lagen om bank- och finansieringsrörelse, 24 kap. 10 § lagen om värdepappersmarknaden eller 15 kap. 18 § försäkringsrörelselagen (2010:2043).
- Om någon inskränkning enligt 13 kap. 19 § första stycket 4 eller 14 kap. 21 § första stycket 4 föräldrabalken har beslutats avseende kontohavarens rättigheter.
- Om kontohavaren har försatts i konkurs.
- Om ett finansiellt instrument eller panträtt i detta har utmätts.
- Om instrumentet eller panträtt i detta har belagts med kvarstad. Kvarstad kan under vissa förutsättningar beslutas av allmän domstol i ett brottmål eller tvistemål i syfte att säkerställa betalning för vissa kategorier av fordringar.
- Om instrumentet eller panträtt i detta är föremål för betalningssäkring. Betalningssäkring innebär att Skatteverket tar en betalningsskyldigs egendom i anspråk för att säkerställa betalning av skatt, avgift, särskild avgift eller ränta (jfr vad som sägs om kvarstad ovan).

Det är givet att rådighetsinskränkningar av dessa slag måste kunna tas in även i en distribuerad liggare så att det aktuella myndighets- eller domstolsbeslutet får avsedd verkan.

Utredningen föreslår därför att det i den nya lagen tas in en bestämmelse om att rådighetsinskränkningar ska framgå av liggaren. I likhet med övriga skyldigheter enligt DLT-förordningen och den nya lagen bör den aktuella operatörens ansvar inte bara vara att den distribuerade liggaren utformas på ett sådant sätt att detta kan anges på liggaren. Det bör också åligga operatören att säkerställa att de aktuella slagen av uppgifter faktiskt också förs in i liggaren i det enskilda fallet. Också detta bör anges i den nya lagen.

Nu angivna skyldigheter bör dock åvila endast operatörer av DLT-SS-system eller DLT-TSS-system; det sammanhänger med att DLT-MTF-plattformar är renodlade handelsplattformar som inte kan sägas motsvara kontoföring.

Utredningens förslag föranleder följdändringar i 13 kap. 19 §, 14 kap. 21 § och 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

Tystnadsplikt och uppgiftsskyldighet i förhållande till myndighet

I kontoföringslagen finns bestämmelser om uppgiftsskyldighet för svenska värdepapperscentraler och i vissa fall för kontoförande institut. Det gäller dels i förhållande till förundersökningsledare, åklagare m.fl. i fråga om brottmål m.m. (se 8 kap. 2 a §), dels i förhållande till Finansinspektionen och åklagare i fråga om vissa fall av marknadsmissbruk (se 8 kap. 3 §). Uppgiftsskyldigheten har betydelse för att förundersökningar ska kunna bedrivas på ett ändamålsenligt sätt så att vissa överträdelser kan utredas. Den och bör ses i ljuset av att tystnadsplikt annars gäller för uppgifter som har registrerats i ett avstämningsregister eller som en förvaltare har lämnat till värdepapperscentralen eller ett kontoförande institut (se 8 kap. 2 §), t.ex. om vem som är ägare av vissa finansiella instrument. I fråga om aktiebolag är däremot innehållet i aktieboken i huvudsak offentligt.

Bestämmelser om tystnadsplikt med liknade innebörd finns även i andra författningar på finansmarknadens område. Den motsvarande bestämmelsen om tystnadsplikt i 1 kap. 11 § första stycket lagen om värdepappersmarknaden omfattar dock även uppdragstagare till det aktuella finansiella företaget.

I anslutning till bestämmelsen om uppgiftsskyldighet vid förundersökning i brottmål m.m. finns en bestämmelse om meddelandeförbud (se 8 kap. 4 §) och en bestämmelse om straff vid överträdelser av sådana förbud (se 8 kap. 5 §).

Enligt utredningens mening bör bestämmelser om tystnadsplikt och uppgiftsskyldighet tas in i den nya lagen. Bestämmelsen om tystnadsplikt bör utformas efter förebild av de motsvarande bestämmelse i lagen om värdepappersmarknaden, som även omfattar uppdragstagare och inte endast anställda.

Bestämmelserna om uppgiftsskyldighet vid förundersökning i brottmål m.m. bör däremot utformas efter förebild av motsvarande bestämmelser i kontoföringslagen. Det bör vara operatören av den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen som ansvarar för att uppgiftsskyldigheten fullgörs. Det kan nämnas att det även av DLT-förordningen (se artikel 11.2) följer en omfattande informationsskyldighet för operatörerna i förhållande till Finansinspektionen, utöver vad som gäller frågor om marknadsmissbruk (se även avsnitt 4.16).

Utredningens förslag om uppgiftsskyldighet vid förundersökning i brottmål m.m. innebär att det finns behov av ett normgivningsbemyndigande när det gäller hur en operatör av DLT-marknadsinfrastruktur ska lämna vissa uppgifter. Ett sådant bemyndigande bör således tas in i den nya lagen. Förslaget om uppgiftsskyldighet i förhållande till Finansinspektionen och åklagare i fråga om vissa fall av marknadsmissbruk innebär att regeringen får föreskriva att Finansinspektionen ska ha direktåtkomst till en distribuerad liggare för inhämtande av uppgifter som har att göra med marknadsmissbruk. Vidare innebär förslaget att utredningen föreslår ett normgivningsbemyndigande om hur skyldigheten att lämna besked till Finansinspektionen om vissa frågor om marknadsmissbruk ska fullgöras.

I den nya lagen bör det även tas in bestämmelser om meddelandeförbud och om ansvar vid överträdelse av ett sådant förbud efter förebild av 8 kap. 4 och 5 §§ kontoföringslagen.

4.12 Civilrättsliga rättsverkningar

Utredningens förslag: I lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen införs bestämmelser om civilrättsliga rättsverkningar som i huvudsak motsvarar bestämmelserna i 6 kap. kontoföringslagen.

Den som är antecknad som ägare i en distribuerad liggare ska, med de begränsningar som framgår av liggaren, anses ha rätt att förfoga över det DLT-baserade finansiella instrumentet (äganderättspresumtion).

Om en överlåtelse av ett DLT-baserat finansiellt instrument har validerats genom en konsensusmekanism, ska instrumentet därefter inte kunna tas i anspråk av överlåtarens borgenärer för andra rättigheter än sådana som var registrerade i den distribuerade liggaren dessförinnan.

Om samma finansiella instrument har överlåtits till flera var för sig, ska den överlåtelse ha företräde som validerades först.

En validerad överlåtelse ska dock inte ha företräde framför en tidigare överlåtelse, om förvärvaren när valideringen skedde kände till eller borde ha känt till den tidigare överlåtelsen.

Detta ska tillämpas även vid förvärv genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärvssätt när fråga uppkommer om företrädet mellan ett sådant förvärv och en senare överlåtelse.

En överlåtelse av ett DLT-baserat finansiellt instrument som har gjorts av någon annan än ägaren ska vara giltig om

1. överlåtaren vid tidpunkten för överlåtelsen var antecknad som ägare till instrumentet i en distribuerad liggare, och
2. förvärvaren, när överlåtelsen validerades genom en konsensusmekanism, varken kände till eller borde ha känt till att överlåtaren inte ägde instrumentet.

Detta ska gälla även vid överlåtelse från den som ägde det DLT-baserade finansiella instrumentet men som saknade rätt att förfoga över det genom överlåtelse.

De nu angivna bestämmelserna ska tillämpas även vid pantsättning.

Den som på förfallodagen eller på fastställd avstämningsdag är antecknad i en distribuerad liggare som ägare eller i andra fall berättigad att ta emot betalning för en sådan skuldförbindelse som avses i artikel 3.1 första stycket b i DLT-förordningen ska anses ha rätt att ta emot betalningen. Betalningen ska dock inte vara giltig, om gäldenären insåg eller borde ha insett att betalningsmottagaren inte var berättigad att ta emot betalning för skuldförbindelsen.

Utredningens bedömning: Det finns inte skäl att i den nya lagen ta in hänvisningar till 15–18 §§ skuldebrevslagen.

Behovet av nya bestämmelser

Som har berörts i avsnitt 4.11 ger DLT-förordningen utrymme för undantag från bl.a. de allmänna regler om kontoföring som finns i förordningen om värdepapperscentraler, däribland kravet på att ett finansiellt instrument endast ska finnas i kontobaserad form och kunna krediteras respektive debiteras på ett värdepapperskonto. Undantaget har motiverats med att det kan vara nödvändigt för att tillåta registrering av DLT-baserade finansiella instrument i en distribuerad liggare, eftersom det kanske inte alltid är möjligt att ha dubbel bokföring eller flera poster av värdepapperskonton i ett DLT-SS-system (se skäl 30 i DLT-förordningen).

Undantaget bör således ses i ljuset av den teknik som används för distribuerade liggare (se avsnitt 4.1) och det förhållandet att det i sådana fall inte är fråga om kontoföring i vedertagen bemärkelse. Med detta avser utredningen att det inte är fråga om ett centralt system i vilket endast en central aktör eller den som agerar på dennes uppdrag kan utföra registreringsåtgärder som manifesterar att t.ex. en överlåtelse av ett finansiellt instrument har skett. Som har berörts i avsnitt 4.1 får det förhållandet att liggaren är distribuerad till följd att lagringen och hanteringen av information inte är begränsad till ett centralt register. I ett system med distribuerade liggare är det i stället ett nätverk av datorer, s.k. noder, som validerar och lagrar informationen. Detta förfarande sker automatiserat. Noderna är sammankopplade på ett icke-hierarkiskt sätt (eng. *peer-to-peer*) och deltagare kan agera i olika roller. I DLT-förordningen används uttrycket DLT-

nätverksnoder om sådana noder. Det finns således inte en viss aktör som ensam bestämmer om en viss registreringsåtgärd ska vidtas eller inte eller som t.ex. kan rätta en registreringsåtgärd i efterhand och därigenom har kontrollen över systemet. I fråga om distribuerade liggare har dock den aktör som har kontroll över hur programmeringskoden utformas, dvs. operatören enligt den terminologi som används i DLT-förordningen, också kontroll över hur systemet fungerar på ett övergripande plan. Därmed kan operatören också – som har berörts i avsnitt 4.11 – hållas ansvarig för brister i regelefterlevnaden.

Mot denna bakgrund krävs det nya bestämmelser som i huvudsak motsvarar vad som gäller vid kontoföring enligt kontoföringslagen (dock inte några motsvarigheter till bestämmelserna om registreringsåtgärder i 5 kap kontoföringslagen, se avsnitt 4.11). Det gäller i synnerhet bestämmelser som reglerar rättsverkningarna av registrering. Vad gäller de senare frågorna finns det ett värde i att de civilrättsliga bestämmelserna för finansiella instrument har i huvudsak samma innebörd oavsett om det rör sig om DLT-baserade finansiella instrument eller inte.

Olika principer i fråga om förvärvarens sakrättsliga skydd mot överlåtarens borgenärer

När det gäller civilrättsliga rättsverkningar finns det anledning att skilja mellan å ena sidan rättsverkningar som uppkommer mellan parterna i ett avtal, t.ex. ett avtal om överlåtelse av finansiella instrument, och å andra sidan eventuella rättsverkningar gentemot tredje man. De förstnämnda rättsverkningarna är obligationsrättsliga till sin natur och de sistnämnda är av sakrättsligt slag.

Vid överlåtelse av dokumentbaserade värdepapper gäller den s.k. traditionsprincipen. Denna innebär att en godtroende förvärvare vinner sakrättsligt skydd genom besittning. När det gäller skyddet mot överlåtarens borgenärer slås traditionsprincipen fast i 22 § skuldebrevslagen (1936:81). Vid överlåtelse av fast egendom gäller i stället den s.k. avtalsprincipen.

En tredje princip är den s.k. inskrivningsprincipen, som gäller vid inregistrering av skepp och skeppsbyggen enligt 2 kap. 9 § sjölagen (1994:1009). Principen innebär att sakrättsligt skydd inträder mot överlåtarens borgenärer när inskrivning har sökts för förvärvet. Efter utgången av den inskrivningsdag då ansökan om inskrivning kom in

till inskrivningsmyndigheten får enligt bestämmelsen egendomen inte tas i anspråk för annan fordran mot överlåtaren än sådan som är förenad med panträtt eller retentionsrätt i egendomen.

Alltsedan tillkomsten av den numera upphävda aktiekontolagen (1989:827) har inskrivningsprincipen tillämpats vid kontoföring av finansiella instrument. Som en jämförelse kan nämnas att det saknas motsvarande civilrättsliga regler i fråga om kryptotillgångar som inte utgör finansiella instrument.[36]

Nuvarande ordning

I 6 kap. kontoföringslagen finns bestämmelser om rättsverkan av registrering. Det rör sig om civilrättsliga bestämmelser om

- en äganderättspresumtion för den som är antecknad som ägare på ett avstämningskonto (6 kap. 1 §),
- tidpunkten för rättsverkan av en överlåtelse mot tredje man (6 kap. 2 och 3 §§),
- överlåtelse av någon annan än ägaren (6 kap. 4 §),
- bestämmelser i skuldebrevslagen som ska tillämpas på skuldebrev som är registrerade i avstämningsregister (6 kap. 5 §),
- behörighet att ta emot betalning (6 kap. 6 §) och
- pantsättning (6 kap. 7 §).

Vid avveckling av ett köp av finansiella instrument ska inte endast instrumentet byta ägare. Det ska också ske en betalning för instrumentet, genom att likvida medel överförs till säljaren. Detta betalningsled av avvecklingen har betydelse för de nu aktuella bestämmelserna om civilrättsliga rättsverkningar, bl.a. på så sätt att både säljare och köpare har ett intresse av det ena ledet av avvecklingen inte blir bestående förrän det andra ledet blir det. Det finns därför i såväl DLT-förordningen som förordningen om värdepapperscentraler regler om leverans mot betalning (artikel 5.8 första stycket respektive artiklarna 39.7 och 48.7), regler som syftar till att minimera motparts-

[36] Se vidare Emil Elgebrant, Kryptovalutor, särskild rättsverkan vid innehav av bitcoins och andra liknande betalningsmedel, JUNO, 2016, särskilt under rubriken 4. Särskild rättsverkan vid innehav av kryptovalutor.

riskerna. Dessa regler innebär att leveransen av värdepapper endast sker om den motsvarande överföringen av kontantmedel sker och vice versa.

Äganderättspresumtion

Enligt utredningens mening finns det ingen avgörande skillnad mellan å ena sidan kontoföring och å andra sidan DLT-baserad registrering vad gäller behovet av en äganderättspresumtion. Tvärtom rör det sig i båda fallen om register i vid mening som åtminstone delvis fyller funktionen att klargöra vem som äger ett visst finansiellt instrument. Det råder inte någon tvekan om att såväl ägandeförhållanden som förekomsten av eventuell panträtt måste kunna utläsas av den distribuerade liggaren. Samtidigt ska – såsom berörs i förarbeten till tidigare ändringar i kontoföringslagen (se prop. 2015/16:10 s. 123) – framhållas att registreringsåtgärder inte utgör bevis om ägande utan endast anger vem som ska anses (presumeras) ha rätt att förfoga över det finansiella instrumentet. Vid behov får äganderättsfrågan avgöras efter en rättslig prövning med åberopande av relevant bevisning.

Trots detta fyller en äganderättspresumtion en stor praktisk betydelse genom att emittenter, förvärvare, kreditgivare och andra kan utgå från en viss uppgift om ägande. Det är därför naturligt att i den nya lagen ta in en bestämmelse om äganderättspresumtion som motsvarar bestämmelsen om detta i kontoföringslagen.

I kontoföringslagen används uttrycket ”antecknad som ägare”. I en DLT-kontext bör detta avse den som är antecknad som ägare från och med den tidpunkt när de aktuella DLT-nätverksnoderna har nått en överenskommelse om att transaktionen är validerad i enlighet med det regelverk som gäller för den distribuerade liggaren (konsensusmekanism). Det innebär, motsatsvis, att transaktioner som ännu inte har validerats i enlighet med det regelverket, inbegripet det krav på majoritet som gäller för den aktuella DLT-plattformen, över huvud taget inte ger upphov till någon äganderättspresumtion.

Vid förvaltarregistrering enligt kontoföringslagen finns ingen presumtion för att förvaltaren är ägare och det anges över huvud taget inte någon ägare på avstämningskontot (3 kap. 10 § andra stycket och 6 kap. 1 §, jfr 3 kap. 9 §). Förvaltaren har rätt att förfoga över det finansiella instrumentet i ägarens ställe men får t.ex. inte utöva rösträtt i

aktiebolag. Motsvarande bör gälla för DLT-baserade finansiella instrument (se vidare avsnitt 4.13).

Tidpunkten för rättsverkan mot tredje man

Utredningen anser att det också bör införas bestämmelser om tidpunkten för rättsverkan mot tredje man av en överlåtelse motsvarande vad som gäller enligt 6 kap. 2 § kontoföringslagen. För att handel med DLT-baserade finansiella instrument ska kunna fungera effektivt och för att giltigheten av transaktionerna ska bestå även i händelse av obestånd behöver rättsverkningarna i förhållande till tredje man av en överlåtelse klargöras. För den som förvärvar ett finansiellt instrument behöver det stå klart från vilken tidpunkt som det finansiella instrumentet inte längre kan tas i anspråk av överlåtarens borgenärer, t.ex. inom ramen för överlåtarens konkurs. Som framgår av paragrafen utsläcker däremot inte en överlåtelse en panträtt som har registrerats före överlåtelsen och som förvärvaren således har möjlighet att få kännedom om.

Utredningen anser alltså att det i den nya lagen bör tas in en bestämmelse som i huvudsak motsvarar bestämmelsen i 6 kap. 2 § kontoföringslagen. I likhet med vad som har förordats ovan i fråga om äganderättspresumtion bör rättsverkningarna knytas till den tidpunkt när transaktionen har validerats av de aktuella DLT-nätverksnoderna i enlighet med regelverket för den distribuerade liggaren, dvs. genom en konsensusmekanism (jfr ovan). I fråga om den nu aktuella bestämmelsen finns det dock skäl att uttryckligen ange att det är denna tidpunkt som är avgörande. Bestämmelsen bör således ha den innebörden att om en överlåtelse av ett DLT-baserat finansiellt instrument har validerats genom en konsensusmekanism, så får instrumentet därefter inte tas i anspråk av överlåtarens borgenärer för andra rättigheter än sådana som var registrerade i den distribuerade liggaren dessförinnan. Bestämmelsen bör således knytas till de definitioner och grundläggande regler som finns i DLT-förordningen, låt vara att den närmare innebörden av validering och konsensus kan skilja sig åt mellan olika slags blockkedjor och annat slag av teknik för distribuerade liggare.

Den bestämmelse som utredningen föreslår är inte beroende av om likvid för en överlåtelse av ett finansiellt instrument har betalats

eller inte. I praktiken har det dock stor betydelse att DLT-tekniken möjliggör att handel och avveckling kan ske simultant, genom en odelbar transaktion. Det kan alltså antas att likvid har erlagts när den nu aktuella rättsverkan inträder.

Den föreslagna lösningen innebär att transaktioner som inte har validerats genom en konsensusmekanism inte har rättsverkan mot tredje man. I praktiken styrs formerna för validering och den närmare innebörden av ”konsensus” av det regelverk som gäller för den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen. Om inte erforderlig enighet uppnås, inträder alltså inte de nu aktuella rättsverkningarna. Detta utesluter dock inte, när det gäller blockkedjor, att ett nytt block bildas. I ett sådant fall kan det bli frågan om att en sidokedja eller en förgrening (eng. *fork*) bildas (se vidare avsnitt 4.1.4 och figur 4.3). Blocken i sidokedjan eller förgreningen har alltså inte någon rättsverkan mot tredje man och inte upphov till någon äganderättspresumtion. En annan sak är ger att ett avtal om t.ex. ett köp har rättsverkningar mellan parterna (obligationsrättsliga rättsverkningar).

I fråga om rättsverkningar gentemot tredje man är bestämmelser om lagval av särskild betydelse, eftersom det i sådana fall inte finns förutsättningar för att reglera lagvalsfrågan genom avtal. Frågor om lagval vid överlåtelse m.m. av kontoförda finansiella instrument regleras i 5 kap. 3 § lagen om handel med finansiella instrument. I avsnitt 4.14 berör utredningen behovet av en bestämmelse om lagval i den nya lagen.

Överlåtelse till två eller flera

I 6 kap. 3 § kontoföringslagen regleras vad som gäller om ett och samma finansiella instrument har överlåtits till två eller flera var för sig, s.k. dubbelöverlåtelse eller tvesala. Huvudregeln är att den överlåtelse som registrerades först har företräde (första stycket). En tidigare överlåtelse har dock ändå företräde, oavsett registreringstidpunkten, om förvärvare nr 2 kände till eller borde ha känt till den tidigare överlåtelsen, dvs. är i s.k. ond tro (andra stycket). Bestämmelserna gäller även vissa familjerättsliga eller bolagsrättsliga fång, nämligen förvärv genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärvssätt (tredje stycket).

I förarbetena framhålls att det torde var ovanligt att en sådan situation som avses i 6 kap. 3 § första stycket kontoföringslagen uppkommer, mot bakgrund av att handel med finansiella instrument normalt avser egendom som är bestämd endast till visst slag (generiskt bestämd egendom) (se prop. 1997/98:160 s. 177). Om någon säljer fler finansiella instrument än vad han eller hon kan leverera vid avvecklingen, och det inte är fråga om individuellt bestämd egendom, är frågeställningen enligt förarbetena inte sakrättslig utan i stället blir i princip vanliga köprättsliga regler tillämpliga.

Enligt utredningens bedömning framstår det som än mindre sannolikt att en sådan situation som avses i paragrafens första stycke skulle kunna uppstå vid registrering av en transaktion i en distribuerad liggare jämfört med vid handel med finansiella instrument i övrigt. I vart fall bör det vara möjligt att utforma programkoden till den distribuerade liggaren på ett sådant sätt att detta undviks.

Det kan likväl inte uteslutas att det finns ett behov av att i den nya lagen ta in bestämmelser med samma innebörd som bestämmelserna i 6 kap. 3 § första stycket kontoföringslagen. Som har berörts ovan är den avgörande tidpunkten för en äganderättsövergång när transaktionen har validerats av de aktuella DLT-nätverksnoderna och godtagits genom en konsensusmekanism.

Den nya lagen bör därför innehålla en bestämmelse som innebär att det är den transaktion som först validerades genom en konsensusmekanism som har företräde, såvida inte ond tro föreligger. Bestämmelsen bör tillämpas även på de familjerättsliga och bolagsrättsliga fång och liknande förvärv som har berörts ovan.

Överlåtelse från någon annan än ägaren

I kontoföringslagen finns också en bestämmelse om vad som gäller för sådana överlåtelser av finansiella instrument som har gjorts av någon annan än ägaren (se 6 kap. 4 § första meningen). En sådan överlåtelse är giltig om

1. överlåtaren vid tidpunkten för överlåtelsen var antecknad på ett avstämningskonto som ägare till instrumentet,
2. anmälan om överlåtelsen har registrerats, och

3. förvärvaren vid registreringstidpunkten (jfr prop. 1997/98:160 s. 177) varken kände till eller borde ha känt till att överlåtaren inte ägde instrumentet (dvs. var i god tro).

Bestämmelsen anknyter således till bestämmelsen om äganderättspresumtion i 6 kap. 1 § i så måtto att det har betydelse vem som är antecknad som ägare på ett avstämningskonto.

I 6 kap. 4 § andra meningen sägs att bestämmelsen i första stycket ska tillämpas även vid överlåtelse av en ägare som inte hade rätt att överlåta det. Enligt förarbetena omfattar bestämmelsen bl.a. de fall där någon förvärvar finansiella instrument från någon som är försatt i konkurs (se samma prop. s. 178). Bestämmelsen torde också vara tillämplig när ett pantsatt instrument överlåts utan panthavarens samtycke.[37] I så fall torde också bestämmelsen i paragrafens första mening bli tillämplig med den skillnaden att kravet på god tro då ska avse att överlåtaren inte hade rätt att förfoga över det finansiella instrumentet.

I fråga om DLT-förordningen och den nya lagen framstår visserligen behovet av motsvarande bestämmelser som begränsat. Det kan emellertid inte uteslutas att ett sådant behov skulle kunna finnas i något fall. Bestämmelser som motsvarar 6 kap. 4 § kontoföringslagen bör därför tas in i den nya lagen. I linje med utredningens förslag ovan bör bestämmelsen innebära att en överlåtelse av ett DLT-baserat finansiellt instrument som har gjorts av någon annan än ägaren är giltig om

1. överlåtaren vid tidpunkten för överlåtelsen var antecknad som ägare till instrumentet i en distribuerad liggare, och
2. förvärvaren, när överlåtelsen validerades genom en konsensusmekanism, varken kände till eller borde ha känt till att överlåtaren inte ägde instrumentet.

Utredningen föreslår också att detta ska gälla även vid överlåtelse från den som ägde det DLT-baserade finansiella instrumentet men som saknade rätt att förfoga över det genom överlåtelse.

[37] Den situationen att någon som inte är ägare pantsätter ett finansiellt instrument torde däremot regleras av 6 kap. 7 § kontoföringslagen i förening med 6 kap. 4 § samma lag.

Tillämpningen av bestämmelser i skuldebrevslagen

Enligt 6 kap. 5 § kontoföringslagen ska 15–18 §§ skuldebrevslagen tillämpas även för skuldförbindelser som har registrerats i avstämningsregister. Bestämmelserna i skuldebrevslagen är utformade för fysiska skuldebrev men i 6 kap. 5 § kontoföringslagen klargörs att med besittning av eller anteckning på skuldebrev ska jämställas motsvarande registrering på konto i avstämningsregistret.

Flera av bestämmelserna i skuldebrevslagen (15 och 17 §§) rör godtrosförvärv och innebär att vissa ogiltighetsgrunder, invändningar om uteblivet vederlag eller gjord betalning m.m. inte kan göras gällande mot den nya borgenären. Utredningen kan inte se att någon av dessa situationer skulle kunna uppkomma i samband med emission av obligationer eller andra skuldförbindelser enligt DLT-förordningen. Bestämmelserna avser i stället främst gäldenärer som är fysiska personer.

En av bestämmelserna i skuldebrevslagen (16 §) gäller räntebetalningar m.m. i samband med en överlåtelse av ett skuldebrev. Utredningen föreslår i det följande att det ska införas en särskild bestämmelse som avser rätten att ta emot betalningar. Det finns därför inte något behov av att göra bestämmelsen i 16 § skuldebrevslagen tillämplig även på DLT-baserade finansiella instrument.

En annan av bestämmelserna i skuldebrevslagen (18 §) avser rätten till kvittning i samband med överlåtelser av skuldebrev. Utredningen bedömer att bestämmelsen saknar betydelse vid emission av obligationer och andra skuldförbindelser enligt DLT-förordningen.

Sammanfattningsvis finns det enligt utredningens mening inte skäl att föreskriva att någon av de aktuella bestämmelserna i skuldebrevslagen ska tillämpas i fråga om DLT-baserade finansiella instrument.

Behörighet att ta emot betalning

Av stor praktisk betydelse är bestämmelserna i 6 kap. 6 § kontoföringslagen om behörighet att ta emot betalning. Som huvudregel ska den som på förfallodagen eller på fastställd avstämningsdag är antecknad på ett konto i avstämningsregistret som ägare eller i andra fall berättigad att ta emot betalning för en skuldförbindelse anses ha rätt att ta emot betalningen (första meningen). Bestämmelsen är tillämplig vid bl.a. obligationsförfall. Betalningen är dock inte giltig, om gäldenären insåg eller borde ha insett att betalningsmottagaren

inte var berättigad att ta emot betalning för skuldförbindelsen, dvs. om gäldenären var i ond tro (andra meningen). Enligt utredningens uppfattning bör en motsvarande bestämmelse tas in i den nya lagen. I stället för den som är antecknad på ett konto i avstämningsregistret bör dock bestämmelsen avse den som är antecknad i en distribuerad liggare.

Pantsättning

Bestämmelsen om panträtt i 6 kap. 7 § kontoföringslagen ska ses i ljuset av att den som anses som ägare (se 6 kap. 1 § samma lag) ska anses ha rätt att förfoga över det aktuella finansiella instrumentet och således även har rätt att pantsätta det (se prop. 1988/89:152 s. 113 och 114). Bestämmelsen i 6 kap. 7 § innebär bestämmelserna i 6 kap. 1–5 §§ ska tillämpas även vid pantsättning. Av hänvisningen till bestämmelsen om äganderättspresumtion följer att panthavaren har rätt att förfoga över panträtten från den tidpunkt när panträtten har registrerats i panthavarens namn på avstämningskontot. Det innebär bl.a. att pantsättningen inte får avföras från avstämningsregistret utan panthavarens samtycke.

Det är givet att även DLT-baserade finansiella instrument ska kunna pantsättas. Den distribuerade liggarens programmeringskod måste således utformas så att detta är möjligt. För att möjliggöra pantsättning behöver även bestämmelserna om civilrättsliga rättsverkningar utformas på ett sådant sätt att panthavarens rättigheter säkerställs. Mot denna bakgrund anser utredningen att det i den nya lagen bör tas in en bestämmelse som motsvarar 6 kap. 7 § kontoföringslagen.

4.13 Deltagare, förvaltarregistrering och kontoförande institut

Utredningens förslag: En operatör av ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system ska få medge även andra aktörer än de som anges i 8 § avvecklingslagen att vara deltagare i systemet, under de förutsättningar som anges i artikel 5.5 i DLT-förordningen och på de villkor som beslutas av Finansinspektionen. En operatör av en DLT-MTF-plattform eller ett DLT-TSS-system ska under

samma förutsättningar och på samma villkor få medge även andra aktörer än de som anges i 11 kap. 3 § lagen om värdepappersmarknaden att vara deltagare.

Bestämmelser om förvaltarregistrering tas in i lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen. En operatör av ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system ska kunna medge att sådana juridiska personer som får registreras som förvaltare av finansiella instrument enligt kontoföringslagen registreras som förvaltare av DLT-baserade finansiella instrument. Operatören ska tillämpa de krav som följer av artikel 33.1 i förordningen om värdepapperscentraler.

Bestämmelserna i den nya lagen om rättsverkan av registrering i fråga om DLT-baserade finansiella instrument ska tillämpas även i fråga om förvaltarregistrerade finansiella instrument. Med den som är antecknad som ägare i en distribuerad liggare ska i stället avses förvaltaren, dvs. förvaltaren ska ha rätt att förfoga över det finansiella instrumentet i ägarens ställe men ska inte anses vara ägare.

Om förvaltaren underrättas om att ett DLT-baserat finansiellt instrument har överlåtits eller pantsatts, ska samma rättsverkningar inträda som om överlåtelsen eller pantsättningen hade validerats genom en konsensusmekanism.

Ett pantsatt eller utmätt DLT-baserat finansiellt instrument ska inte få förvaltarregistreras utan panthavarens respektive Kronofogdemyndighetens samtycke.

I den nya lagen tas också in bestämmelser om skyldighet för förvaltare att lämna upplysningar till värdepapperscentralen och om aktieägarsammanställning avseende förvaltarregistrerade aktier.

Utredningens bedömning: Det finns inte något behov av en motsvarighet till kontoförande institut i den nya lagen.

Behovet av att tillåta förvaltarregistrering

Det svenska och nordiska systemet för kontoföring av finansiella instrument skiljer sig från den globalt sett dominerande modellen genom att det är möjligt att registrera individuella innehav direkt i värdepapperscentralen på individuellt separerade konton (ägarkonton).

Det medför att mängden konton i värdepapperscentralen blir mycket stort och att värdepapperscentralen inte ensam kan ansvara för kundrelationerna med de individuella kontohavarna. Detta ansvar delas i stället med kontoförande institut. Men även om det alltså är möjligt för enskilda investerare i Sverige att ha individuella ägarkonton, är förvaltarregistrering mycket vanligt och av ökande betydelse. Förvaltarregistrering möjliggör för t.ex. en bank att erbjuda andra tjänster, jämfört med om endast ägarregistrering kan förekomma.

Såsom har framhållits i litteraturen är det i fråga om förvaltarregistrering enligt kontoföringslagen viktigt att skilja mellan uttrycket ”förvaltarkonto” – som avser förvaltarens avstämningskonto hos värdepapperscentralen – från uttryck som ”konto hos förvaltaren” (eller liknande). Det senare uttrycket avser kundens konto eller depå hos förvaltaren och utgör alltså inte något avstämningskonto.[38]

Enligt den globalt sett dominerande metoden för kontoföring är det som i Sverige benämns förvaltarregistrering i stället den enda form av registrering som kan förekomma för enskilda investerare. Mot den bakgrunden är det naturligt att det inte finns några särskilda regler om förvaltarregistrering i vare sig förordningen om värdepapperscentraler (jfr prop. 2015/16:10 s. 291) eller DLT-förordningen, även om det indirekt framgår av artikel 7.5 i DLT-förordningen att deltagare kan förvara DLT-baserade finansiella instrument för kunders räkning. Att förvaltarregistrering måste vara möjlig även i fråga om DLT-baserade finansiella instrument framstår närmast som en underförstådd självklarhet.

Ett ytterligare skäl för att tillåta förvaltarregistrering vad gäller just DLT-marknadsinfrastruktur är att den distribuerade tekniken och kravet på att delning och lagring ska ske mellan de olika DLT-nätverksnoderna medför att alla potentiella investerare i DLT-baserade finansiella instrument inte själva kommer att vilja delta i det nätverk som utgör den distribuerade liggaren eller ens kommer att ha förutsättningarna för att göra det.

I anslutning till detta inställer sig också frågan om vilka ramar som DLT-förordningen uppställer vad gäller deltagande i en DLT-marknadsinfrastruktur. Anledningen till detta är att en förvaltare måste finnas inom kretsen av deltagare. Alla deltagare behöver dock inte

[38] Jfr Wallin-Norman m.fl., Lagarna om kontoföring av finansiella instrument och om avvecklingssystem, En kommentar, JUNO version 1B, den 24 mars 2023, kommentaren till 3 kap. 10 §, under rubriken Rättsverkan av registrering på förvaltarkonto.

nödvändigtvis tillåtas att vara förvaltare; vissa deltagare kan i stället tillåtas att medverka endast för handel respektive avveckling för egen räkning. Som en jämförelse utanför DLT-området kan nämnas att t.ex. vissa statliga myndigheter såsom Riksbanken får tillåtas att vara deltagare i ett avvecklingssystem (se 8 § första stycket 1 avvecklingslagen) men att någon roll som förvaltare inte är aktuell för Riksbankens del.

Deltagare i DLT-SS-system och DLT-TSS-system enligt reglerna i DLT-förordningen

För DLT-SS-system gäller enligt förordningen för det första att samma krets av deltagare som tillåts enligt finalitydirektivet får delta också i DLT-SS-system (se artikel 5.5 i DLT-förordningen). Dessa är kreditinstitut och värdepappersföretag enligt unionsrätten, centrala motparter, s.k. avvecklingsagenter, clearingorganisationer, s.k. systemoperatörer och clearingmedlemmar i en central motpart (se närmare artikel 2 f i finalitydirektivet).

För det andra får den behöriga myndigheten besluta att operatören av ett DLT-SS-system får tillåta även andra fysiska och juridiska personer än de som följer av finalitydirektivet att vara deltagare i systemet, under i huvudsak samma förutsättningar som gäller för deltagande i DLT-MTF-plattformar. Den aktuella regeln i finalitydirektivet har i svensk rätt genomförts i 8 § första stycket avvecklingslagen.

I fråga om DLT-TSS-system innebär reglerna i DLT-förordningen att deltagarkretsen i princip avgränsas av reglerna i förordningen om värdepapperscentraler (se artikel 6.1 och 6.2 i DLT-förordningen). Kraven för deltagande i förordningen om värdepapperscentraler (artikel 33) är relativt allmänt hållna. Därutöver gäller vissa särskilda regler för MTF-plattformar enligt MiFIR och MiFID II. Dessa berörs närmare i det följande.

Deltagare på DLT-MTF-plattformar enligt reglerna i DLT-förordningen

I artikel 4 i DLT-förordningen finns regler om vilka krav enligt vissa andra unionsrättsliga rättsakter på finansmarknadens område som ska tillämpas på DLT-MTF-plattformar och under vilka förutsättningar

som den behöriga myndigheten får bevilja undantag från vissa av de där uppställda kraven. Av artikeln följer bl.a. att de aktörer som kan vara deltagare i en reglerad marknad enligt artikel 53.3 i MiFID II också får tillåtas att vara deltagare på DLT-MTF-plattformar (se artikel 4.2 första stycket i DLT-förordningen). Här avses

- värdepappersföretag (värdepappersbolag och utländska värdepappersföretag enligt svensk rätt)
- kreditinstitut och
- andra personer som har tillräckligt god vandel, besitter tillräcklig handelsförmåga, handelskompetens och handelserfarenhet, i tillämpliga fall har lämplig organisation och har tillräckliga resurser för sin uppgift med beaktande av de olika finansiella arrangemang som har upprättats för att garantera korrekt avveckling av transaktioner.

Eftersom DLT-förordningen hänvisar till reglerna om tillträde till en reglerad marknad i artikel 53 i MiFID II inställer sig frågan hur dessa regler har genomförts i svensk rätt. Reglerna har genomförts i lagen om värdepappersmarknaden (se 12 kap. 10 §, 13 kap. 1 och 6 §§, 14 kap. 1–3 §§ och 23 kap. 2 §). Vid genomförandet av direktivet ansåg regeringen att det inte krävdes någon lagstiftningsåtgärd för att genomföra dessa regler i svensk rätt vad gäller reglerade marknader, eftersom de motsvarade regler i ett tidigare direktiv som redan var genomförda (se prop. 2016/17:162 s. 297). Riksbanken och Riksgäldskontoret samt fysiska och juridiska personer som har en betryggande kapitalstyrka, ändamålsenlig organisation av verksamheten, nödvändiga riskhanteringsrutiner, säkra tekniska system och som i övrigt är lämpliga får delta i handeln vid den reglerade marknaden (14 kap. 2 § samma lag).

Bestämmelser om tillträde till och deltagarkretsen avseende MTF-plattformar i 11 kap. 3 § samma lag. I paragrafen anges att

- ett värdepappersinstitut som driver en handelsplattform ska ha regler för vilka som får delta i handeln på denna,
- Riksbanken och Riksgäldskontoret samt fysiska och juridiska personer som har en betryggande kapitalstyrka, tillräckliga kunskaper och ändamålsenlig organisation av verksamheten och som i övrigt

är lämpliga att delta i handeln får antas som deltagare på handelsplattformen.

Enligt DLT-förordningen får operatören, efter beslut av den behöriga myndigheten (i Sveriges fall Finansinspektionen), utsträcka deltagarkretsen ännu längre än vad som följer av MiFID II (se artikel 4.2), vad gäller aktörer som handlar för egen räkning. Dessa ska dock i vissa fall även kunna utföra en kundorder (se artikel 4.2 första stycket f i DLT-förordningen), något framstår som svårt att förena med att det endast ska röra sig om handel för egen räkning. Ett beslut av nu aktuellt slag får innebära att operatören ges tillstånd att godkänna andra fysiska och juridiska personer än de ovan nämnda, förutsatt att de uppfyller vissa grundläggande krav och har lämnat samtycke av visst slag.

Behovet av att reglera deltagarkretsen i svensk rätt

Som har berörts ovan ger DLT-förordningen utrymme för individuellt separerade innehav på den högsta nivån på ett sätt som liknar ägarkonton i VPC-systemet. Som också har berörts ovan innebär regleringen av deltagarkretsen i DLT-förordningen att t.ex. fysiska personer under vissa förutsättningar kan registreras som ägare på den högsta nivån, i likhet med vad som gäller enligt kontoföringslagen. Detsamma gäller t.ex. juridiska personer i allmänhet.

Deltagarkretsen för DLT-SS-system (artikel 5.5 i förordningen) avviker dock från bestämmelserna i 8 § avvecklingslagen. Enligt de senare bestämmelserna får i princip endast vissa statliga myndigheter samt vissa slags finansiella företag som har tillstånd från Finansinspektionen eller utländska företag med motsvarande tillstånd från utländsk myndighet antas som deltagare i ett avvecklingssystem. Även om DLT-förordningen har företräde framför avvecklingslagen finns det enligt utredningens mening anledning att ta in en bestämmelse i den nya lagen som klargör förhållandet mellan bestämmelserna om kretsen av deltagare i förordningen respektive avvecklingslagen.

Bestämmelsen bör ha innebörden att en operatör av ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system, dvs. sådana system som inbegriper värdepappersavveckling, får medge även andra aktörer än de som anges i 8 § avvecklingslagen att vara deltagare i systemet. Detta bör

gälla under de förutsättningar som anges i artikel 5.5 i DLT-förordningen och på de villkor som beslutas av Finansinspektionen. Enligt förslaget har Finansinspektionen således, inom de ramar som uppställs i unionsrätten, möjlighet t.ex. att förhindra att fysiska personer tillåts vara deltagare eller att uppställa villkor som innebär juridiska personer som deltar måste uppfylla vissa särskilda krav osv.

Även i fråga om DLT-MTF-plattformar inställer sig frågan om en eventuell konflikt med svensk rätt mot bakgrund av möjligheten till undantag från deltagarkretsen enligt artikel 53.3 i MiFID II. Undantaget i artikel 4.2 i DLT-förordningen innebär som sagt att en vidare krets av deltagare ska kunna tillåtas jämfört med vad som följer av artikel 53.3 i MiFID II, vad gäller aktörer som handlar för egen räkning.

Enligt utredningens mening framstår bestämmelserna i 11 kap. 3 § lagen om värdepappersmarknaden som alltför begränsande i förhållande till det möjliga undantaget i DLT-förordningen. Det gäller t.ex. kravet på att deltagare ska ha en tillräcklig kapitalstyrka. Det kravet har inte någon motsvarighet i förordningen och är svårt att tillämpa på fysiska personer. Detsamma gäller kravet på en ändamålsenlig organisation. Mot denna bakgrund anser utredningen att det krävs lagstiftningsåtgärder för att tillgodose möjligheten till undantag i DLT-förordningen.

Det är dock inte heller i detta fall nödvändigt att göra någon ändring i den svenska lagen, dvs. lagen om värdepappersmarknaden. I stället är det tillräckligt med en bestämmelse i den nya lagen, som har företräde framför lagen om värdepappersmarknaden, och som ger utrymme för en vidare krets av deltagare än vad som följer av lagen om värdepappersmarknaden. Bestämmelsen bör utformas så att en operatör av en DLT-MTF-plattform eller ett DLT-TSS-system[39] får medge även andra aktörer än de som anges i 11 kap. 3 § lagen om värdepappersmarknaden att vara deltagare på plattformen eller i systemet, under de förutsättningar som anges i artikel 4.2 i DLT-förordningen och på de villkor som beslutas av Finansinspektionen.

Avgränsningen av deltagarkretsen, liksom andra frågor som har betydelse för konsumentskyddet och investerarskyddet, tillförlitligheten i de tekniska lösningar som föreslås m.m. kommer alltså i det enskilda fallet att behöva övervägas närmare av Finansinspektionen

[39] Av hänvisningen i artikel 6.1 andra stycket b följer att reglerna om deltagarkretsen för såväl DLT-MTF-plattformar (artikel 4.2) som DLT-SS-system (artikel 5.5) ska tillämpas på DLT-TSS-system.

i samband med en ansökan om tillstånd enligt DLT-förordningen och vid en prövning av eventuella undantag av nu aktuellt slag (se även avsnitt 4.8.3). Avgränsningen av deltagarkretsen har också betydelse för värdepappersmarknadens funktionssätt och för omvärldens förtroende för värdepappersmarknaden.

Regleringen av förvaltarregistrering i den nya lagen

Med den ovan angivna utgångspunkten att förvaltarregistrering ska vara möjlig även i fråga om DLT-baserade finansiella instrument övergår utredningen till frågan om hur detta bör komma till uttryck i den nya lagen. I det avseendet är det naturligt att jämföra med hur frågor om förvaltare har reglerats i kontoföringslagen. Bestämmelser om förvaltarregistrering finns i 3 kap. 7–13 §§ kontoföringslagen.

Kraven för deltagande i förordningen om värdepapperscentraler är, som ovan har nämnts, relativt allmänt hållna. Kretsen av företag som får antas som förvaltare av finansiella instrument har emellertid avgränsats genom bestämmelser i kontoföringslagen (se 3 kap. 7 § första stycket). I huvudsak rör det sig om centralbanker, myndigheter som förvaltar statsskuld, clearingorganisationer, värdepapperscentraler, värdepappersinstitut, vissa företag som förvaltar fonder och kreditinstitut. Såvitt utredningen kan bedöma följer det av hänvisningen från DLT-förordningen till förordningen om värdepapperscentraler att samtliga dessa kategorier av aktörer kan komma i fråga som deltagare i ett DLT-TSS-system. De flesta av dem bör även kunna komma i fråga som deltagare i DLT-MTF-plattformar och DLT-SS-system, låt vara att svenska statliga myndigheter sannolikt inte kan sägas utföra kundorder för annans räkning på det sätt som avses i reglerna för DLT-MTF-plattformar.

Det räcker dock inte att en värdepapperscentral eller en operatör av DLT-marknadsinfrastruktur har rätt att anta en viss juridisk person som förvaltare enligt det näringsrättsliga regelverk som gäller för värdepapperscentralen eller operatören. Därutöver krävs det att förvaltaren i fråga har rätt att göra detta enligt det näringsrättsliga eller förvaltningsrättsliga regelverk som gäller för denne.

I fråga om svenska statliga myndigheter kan det nämnas att varken Riksbanken eller Riksgäldskontoret har rätt att ägna sig åt förvaltning av finansiella instrument för annans räkning enligt det regelverk

som gäller för dem (se riksbankslagen och förordningen [2007:1447] med instruktion för Riksgäldskontoret). Bland annat kreditinstitut och värdepappersbolag har däremot rätt att göra det under vissa förutsättningar (se 7 kap. 1 § andra stycket 9 lagen om bank- och finansieringsrörelse respektive 2 kap. 2 § första stycket 1 lagen om värdepappersmarknaden). Det är också företag inom dessa två kategorier som i praktiken är förvaltare hos Euroclear Sweden, vid sidan av vissa utländska företag av motsvarande slag samt en clearingorganisation (en central motpart). Det kan nämnas att det finns särskilda bestämmelser om kreditinstitutens och värdepappersbolagens skyldighet att hålla en kunds finansiella instrument avskilda från företagets tillgångar, om lämpliga åtgärder för att skydda kundens rättigheter och om begränsningar vad gäller förfoganden över finansiella instrument som tillhör någon annan.[40]

Mot denna bakgrund ser utredningen inte anledning att göra någon skillnad vad gäller kretsen av aktörer som kan komma i fråga som förvaltare av finansiella instrument enligt den nya lagen jämfört med kontoföringslagen. I den nya lagen bör därför tas in en bestämmelse som innebär att den krets av juridiska personer som anges i 3 kap. 7 § första stycket kontoföringslagen också får antas som förvaltare av DLT-baserade finansiella instrument. I likhet med det som gäller för värdepapperscentraler enligt andra stycket i samma paragraf finns det anledning att kräva att operatören av den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen tillämpar de krav för deltagande som anges i artikel 33.1 i förordningen om värdepapperscentraler. Dessa bygger på principen om ett rättvist och öppet tillträde för de juridiska personer som avser att bli deltagare men medger inträdesbegränsningar i den utsträckning som de syftar till motiverad kontroll av en särskild risk för värdepapperscentralen (jfr prop. 2015/16:10 s. 279). På ett motsvarande sätt som gäller för värdepapperscentraler enligt kontoföringslagen föreslår således utredningen att det ska vara operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen i fråga som – inom ramen för tillämpliga bestämmelser – avgör vilka förvaltare som ska tillåtas i fråga om den aktuella infrastrukturen.

Som utredningen ser det är det däremot uteslutet att tillåta fysiska personer att vara förvaltare av nu aktuellt slag, oavsett att detta framstår som möjligt enligt DLT-förordningen. Enligt utredningens

[40] Se 9 kap. 40–43 §§ lagen om värdepappersmarknaden, 6 kap. Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2017:2) om värdepappersrörelse och 3 kap. lagen om handel med finansiella instrument.

mening ger DLT-förordningen utrymme för att avgränsa kretsen av möjliga förvaltare genom bestämmelser i svensk rätt, i likhet med vad som har bedömts gälla för förordningen om värdepapperscentraler (jfr prop. 2015/16:10 s. 292–295).

Enligt utredningens bedömning är det i fråga om DLT-SS-system och DLT-TSS-system som förvaltarregistrering av DLT-baserade finansiella instrument aktualiseras. DLT-MTF-plattformar utgör däremot renodlade handelsplattformar. De är därmed inte system för registrering av äganderätt eller annan särskild rätt till finansiella instrument, lika lite som andra slag av handelsplattformar eller reglerade marknader är det.

Utöver bestämmelser om kretsen av möjliga förvaltare bör det införas bestämmelser om rättsverkan av registrering som motsvarar vad som gäller enligt 3 kap. 10 och 11 §§ kontoföringslagen. Överfört till den nya lagen innebär det följande.

- De föreslagna nya bestämmelserna om rättsverkan (som i huvudsak motsvarar bestämmelserna i 6 kap. kontoföringslagen, se avsnitt 4.12 i detta betänkande) ska gälla även för förvaltarregistrerade DLT-baserade finansiella instrument. Det som anges i dessa bestämmelser om den som är antecknad som ägare i en distribuerad liggare ska i stället avse förvaltaren. Förvaltaren ska således ha rätt att i förhållande till tredjeman och i ägarens ställe förfoga över de finansiella instrument som är förvaltarregistrerade, dock utan att anses som ägare till instrumenten.

- Vid förvaltarregistrering utgörs det sakrättsliga momentet av denuntiation vad gäller rättsverkningar som sker på lägre nivå än den högsta nivån av registrering (dvs. i depå eller liknande hos förvaltaren, jfr prop. 1999/2000:18 s. 91). Det innebär att om förvaltaren underrättas (denuntieras) om att ett finansiellt instrument har överlåtits eller pantsatts, så inträder samma rättsverkningar som om överlåtelsen eller pantsättningen hade registrerats i ett avstämningsregister. Jämfört med att t.ex. tillerkänna rättsverkningar till åtgärder som vidtas inom förvaltarens eget depåsystem har denuntiation som sakrättsligt moment fördelen att tredjeman i förekommande fall kan ha kännedom om och vid behov föra bevisning om vid vilken tidpunkt som förvaltaren underrättades.

- Ett pantsatt eller utmätt finansiellt instrument får inte förvaltarregistreras utan panthavarens respektive Kronofogdemyndighetens samtycke.

Som berörs i avsnitt 4.14 åligger det en förvaltare att hålla investerarnas tillgångar åtskilda från sina egna på så sätt att investerarna får separationsrätt till sina tillgångar (jfr lagen [1944:181] om redovisningsmedel och prop. 1998/99:30 s. 31). Som har berörts ovan i detta avsnitt finns det också omfattande bestämmelser om skyldighet för värdepappersinstitut att hålla kundernas finansiella instrument avskilda från institutets tillgångar och att vidta lämpliga åtgärder för att skydda kundens rättigheter m.m.[41]

I kontoföringslagen finns också bestämmelser om skyldighet för förvaltare att lämna uppgifter till värdepapperscentralen om de aktieägare vilkas aktier de förvaltar (3 kap. 12 §). En värdepapperscentral är också skyldig att på begäran av ett avstämningsbolag kräva in sådana uppgifter och bolaget har rätt att få ta del av inkomna uppgifter. Bakgrunden till bestämmelserna är att ett aktiebolag anses ha ett berättigat intresse av att få kännedom om sina aktieägare (se prop. 1988/89:152 s. 123). Detta bör enligt utredningens mening gälla även DLT-baserade aktier (jfr avsnitt 4.10). Mot den bakgrunden föreslår utredningen att bestämmelser av motsvarande innebörd, men avseende den aktuella DLT-operatören, tas in i den nya lagen.

Om en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur antar förvaltare, kan det behöva regleras i avtal hur information ska lämnas dem emellan. Operatören kan då även behöva ha ett system för överföring av informationen. I sammanhanget kan nämnas att det finns särskilda bestämmelser om värdepappersinstituts skyldighet att inhämta uppgifter från och lämna information till sina kunder.[42]

Som har berörts i avsnitt 4.10 uppställs det i kontoföringslagen ett krav på en offentlig sammanställning över aktieägare med mer än 500 förvaltarregistrerade aktier (3 kap. 13 § kontoföringslagen). Värdepapperscentralen ska tillhandahålla en sådan sammanställning för varje avstämningsbolag och även hos avstämningsbolaget ska det finnas tillgång till en utskrift. Denna utskrift får inte vara äldre än tre månader. Härutöver gäller att var och en har rätt att mot ersättning för

[41] Se 9 kap. 40–43 §§ lagen om värdepappersmarknaden, 6 kap. Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2017:2) om värdepappersrörelse och 3 kap. lagen om handel med finansiella instrument.
[42] Se t.ex. 9 kap. 23, 24 och 27–30 a §§ lagen om värdepappersmarknaden.

kostnaderna få ut en aktuell utskrift av sammanställningen. Inte heller i fråga om dessa krav finns det anledning att göra någon åtskillnad mellan kontoförda respektive DLT-baserade aktier. Det bör därför tas in motsvarande bestämmelser i den nya lagen.

I avsnitt 4.10.2 behandlas frågor om rösträttsregistrering för den som äger förvaltarregistrerade aktier.

Behovet av kontoförande institut

Enligt kontoföringslagen får kontoförande institut vidta registreringsåtgärder för egen och, under vissa förutsättningar, annans räkning (3 kap. 2 § första och andra styckena). Behovet av kontoförande institut gör sig särskilt gällande i ett centraliserat system, särskilt om det finns ett mycket stort antal kunder eller konton att hantera, när registreringsåtgärder behöver vidtas för annans räkning. Som har berörts i avsnitt 4.11 är emellertid distribuerade liggare i viss utsträckning decentraliserade, kommunikationen sker *peer-to-peer*, varje nod kan ta initiativ till en ändring i liggaren (t.ex. genom en överlåtelse av en tillgång), och ändringen behöver därefter verifieras av andra noder. Enligt utredningens bedömning medför detta att det, såvitt gäller DLT-infrastrukturer, inte finns något motsvarande behov av funktionen kontoförande institut. I stället bör det vara deltagaren själv, oavsett om denne är en fysisk eller juridisk person, som vidtar sådana åtgärder som kan sägas motsvara en registreringsåtgärd enligt kontoföringslagen, inom de ramar som följer av regelverket för den aktuella infrastrukturen.

Det kan tilläggas att DTL-förordningen ger utrymme för deltagarna att agera för egen räkning på ett sätt som motsvarar den rätt som kontoförande institut enligt kontoföringslagen har att vidta registreringsåtgärder för egen räkning. Utredningen lägger mot den bakgrunden inte fram något förslag om att bestämmelser som motsvarar 3 kap. 1–6 c §§ kontoföringslagen ska tas in i den nya lagen.

4.14 Investerar- och borgenärsskydd

Utredningens förslag: En bestämmelse om lagval tas in i lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen. Vid överlåtelse, pantsättning eller annat förfogande över DLT-baserade finansiella instrument tillämpas, beträffande rättsverkningarna i förhållande till andra än parterna, lagen i det land där operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen har sin hemvist.

Anpassningar görs också i lagen om investerarskydd på så sätt att ersättning enligt artikel 7.6 i DLT-förordningen dels ska beaktas vid beräkningen av den högsta ersättning som kan utgå enligt lagen, dels ingå i den ersättningsrätt som övertas av staten i den utsträckning som ersättning har betalats ut från investerarskyddet för de tillgångar som skadeståndet avser.

Utredningens bedömning: Det finns inte något behov av att ta in bestämmelser om skadestånd i den nya lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen.

Betydelsen av investerar- och borgenärsskydd

I detta avsnitt behandlar utredningen för det första hur investerare i DLT-baserade finansiella instrument ska skyddas vid eventuella fel i den distribuerade liggaren eller vid andra slag av fel som uppkommer hos operatören av den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen samt vid förlust som uppkommer vid förvaltarregistrering.

För det andra berör utredningen frågor om borgenärsskydd. Med detta avser utredningen i detta sammanhang bestämmelser som säkerställer att en transaktion blir giltig mot tredje man på så sätt att ett finansiellt instrument inte kan tas i anspråk av en överlåtares borgenärer i händelse av obestånd men däremot vid behov av förvärvarens borgenärer. På liknande sätt behöver säkerställas att t.ex. en pantsättning gäller mot tredje man på så sätt att panthavarens (borgenärens) rätt till säkerheten inte äventyras. Dessa frågor har i sin tur stor betydelse för tilltron till DLT-marknadsinfrastrukturer och för att handel med DLT-baserade finansiella instrument ska fungera på ett effektivt sätt (omsättningsskydd).

Nuvarande ordning

Frågor om investerarskydd bör till stor del ses i ljuset av regleringen av förvaltarregistrering enligt kontoföringslagen och viss motsvarande reglering (se vidare avsnitt 4.13). Förutom enligt kontoföringslagen kan förvaltarregistrering förekomma enligt lagstiftningen på fondområdet, t.ex. enligt 4 kap. 12 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder. Vid förvaltarregistrering enligt kontoföringslagen är det, som har berörts i avsnitt 4.13, bl.a. kreditinstitut och andra slags värdepappersinstitut som kan komma i fråga som förvaltare. Ägaren av de finansiella instrumenten har då ett obligationsrättsligt anspråk gentemot förvaltaren på att få ut ett visst antal instrument av ett visst slag.

Att ägaren har ett obligationsrättsligt anspråk mot förvaltaren innebär emellertid inte nödvändigtvis att ägarens rätt står sig sakrättsligt mot förvaltarens borgenärer i händelse av obestånd hos förvaltaren. Förvaltaren ska emellertid hålla investerarnas tillgångar åtskilda från sina egna på så sätt att investerarna får separationsrätt till dessa (jfr lagen [1944:181] om redovisningsmedel och prop. 1998/99:30 s. 31). Det finns också omfattande bestämmelser om skyldighet för värdepappersinstitut att hålla kundernas finansiella instrument avskilda från institutets tillgångar och att vidta lämpliga åtgärder för att skydda kundens rättigheter m.m.[43]

Frågan om separationsrätt är således grundläggande för investerarskyddet och kan beskrivas som det skydd som gäller i första hand. Med separationsrätt avses rätten att vid t.ex. konkurs från en gäldenärs förmögenhetsmassa avskilja viss egendom som tillhör någon annan eller som någon annan har särskild rätt till och som därför inte ska ingå i konkursboet och inte heller kan utmätas för betalning av gäldenärens skulder. Exempelvis kan separationsrätt till likvida medel uppkomma genom att någon som är redovisningsskyldig för medlen avskiljer dem från sina egna tillgångar genom förvaring på konto, såsom en advokatbyrås klientmedelskonto (se lagen om redovisningsmedel).

Men intresset av ett gott investerarskydd förutsätter också att det finns en möjlighet till skadestånd eller annan ersättning (se vidare nedan). Behovet av skadestånd eller liknande ersättning aktualiseras givetvis om tillgångarna över huvud taget inte finns i behåll. Samma

[43] Se 9 kap. 40–43 §§ lagen om värdepappersmarknaden, 6 kap. Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2017:2) om värdepappersrörelse och 3 kap. lagen om handel med finansiella instrument.

behov kan dock uppkomma även om tillgångarna finns i behåll men investerarens separationsrätt inte står sig, t.ex. till följd av att kundtillgångar har blandats samman med förvaltarens egna tillgångar.

Vid ägarregistrering av finansiella instrument uppkommer inte någon motsvarande frågeställning om separationsrätt som vid förvaltarregistrering. Anledningen till detta är att investeraren i ett sådant fall har ett individuellt separerat konto på den högsta nivån av registrering och därmed alltid har separationsrätt. Vidare får risken för att de aktuella instrumenten går förlorade till följd av något tekniskt missöde hos värdepapperscentralen betraktas som mycket liten. De finansiella riskerna avseende en värdepapperscentral är också av väsentligt annat slag jämfört med vad som gäller för en bank. Risken för att obestånd ska uppkomma hos värdepapperscentralen är därför väsentligt lägre än motsvarande risk för en bank.

Vid införandet av aktiekontolagen, som föregick kontoföringslagen, ansågs det dock vara en avgörande förutsättning för att ett kontobaserat system skulle godtas att den enskilde fick fullgoda garantier för att han eller hon skulle hållas skadeslös vid förluster som uppkom till följd av fel i systemet. Detta skulle gälla även i sådana fall där skadan inte kunde föras tillbaka på oaktsamhet av någon funktionär (se prop. 1988/89:152 s. 80). Följaktligen infördes en strikt skadeståndsskyldighet för dåvarande VPC AB, numera Euroclear Sweden, i aktiekontolagen. Det motsvarande skadeståndsansvaret för värdepapperscentraler enligt kontoföringslagen har dock mildrats något (se vidare nedan).

Enligt kontoföringslagens nuvarande lydelse har värdepapperscentralen ett strikt ansvar vid vissa slag av överlåtelser och pantsättningar som blir giltiga trots att de görs av någon annan än ägaren (se 7 kap. 1 §, jfr 6 kap. 4 §). Dessa bestämmelser har enligt utredningens mening begränsad betydelse. Av större vikt är att värdepapperscentralen och dess kontoförande institut, är skadeståndsskyldiga i förhållande till ägare av finansiella instrument vid en oriktig eller missvisande uppgift i ett avstämningsregister eller i annat fall vid fel i samband med uppläggning eller förande av ett sådant register (se 7 kap. 2 §). Ansvaret är utformat som ett s.k. kontrollansvar. Indirekt förlust ersätts dock endast vid försummelse. Vidare finns det särskilda bestämmelser om skada till följd av beslut om rättelse, jämkning av ersättning och regressrätt (se 7 kap. 3–5 §§).

I tredje hand, om varken separationsrätten eller skadeståndsskyldigheten skulle förslå, finns det en möjlighet till ersättning genom ett ersättningssystem som administreras av det offentliga. Regleringen avser ersättning för förlust av investerares finansiella instrument och medel hos ett värdepappersinstitut, ett fondbolag, ett förvaltningsbolag eller en AIF-förvaltare. Detta kallas investerarskydd och regleras i lagen (1999:158) om investerarskydd. En investerare har enligt lagen rätt till ersättning från investerarskyddet om ett värdepappersinstitut, ett fondbolag, ett förvaltningsbolag eller en AIF-förvaltare som tillhör skyddet försätts i konkurs och investeraren inte från institutet, bolaget eller AIF-förvaltaren kan få ut finansiella instrument eller medel som avses i 3 § (se 7 § första stycket). Investerarskyddet finansieras genom avgifter från de företag som omfattas (se bl.a. 29 § lagen om investerarskydd).

Investerarskyddet har i sin tur likheter med, och en förebild i, det motsvarande ersättningssystem som finns i fråga om insättningar av likvida medel i bl.a. svenska banker (insättningsgaranti) i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti. Regleringen innebär att vissa insättare, t.ex. fysiska personer, kan få ersättning motsvarande vad de har satt in jämte ränta, bl.a. om institutet i fråga försätts i konkurs.

Det kan nämnas att sannolikheten för att ersättning från insättningsgarantin eller investerarskyddet ska behöva betalas ut har förändrats efter ikraftträdandet av lagen (2015:1016) om resolution. Den lagen innehåller bestämmelser om ett särskilt förfarande under statlig kontroll för rekonstruktion eller avveckling (resolution) av finansiell verksamhet som bedrivs av bl.a. kreditinstitut. Den innebär att kreditinstitut i händelse av bl.a. obestånd kan komma att försättas i resolution i stället för i konkurs.

Såväl investerarskyddet som insättningsgarantin ger alltså den enskilde kunden ett skydd i händelse av obestånd hos banken. Båda regelverken har därmed betydelse för konsumentskyddet (jfr prop. 2015/16:106 s. 26). Till detta kommer att regleringen bidrar till att stärka stabiliteten i det finansiella systemet genom att öka allmänhetens tilltro till att insättningarna respektive investeringarna i finansiella instrument är tryggade. I fråga om insättningar i bank minskar en sådan tilltro risken för uttagsanstormningar (eng. *bank run*).

Reglerna i DLT-förordningen och finalitydirektivet

Regler om separationsrätt m.m.

I DLT-förordningen finns flera regler som har anknytning till investerar- eller borgenärsskydd. En övergripande målsättning med dessa regler är att separationsrätt ska gälla för DLT-baserade finansiella instrument som finns på den högsta nivån, dvs. i själva liggaren (se artikel 7.5, särskilt tredje stycket) och att dessa ska *vara avskilda* från operatörens egna och från andras tillgångar. Detsamma gäller likvida medel och säkerheter som tillhör medlemmar, deltagare, emittenter eller kunder. Vidare finns det en regel som ska tillämpas när en operatör av ett DLT-SS- eller DLT-TSS-system kan visa att den berörda tekniken för distribuerade liggare är oförenlig med kravet på kontobaserad form i förordningen om värdepapperscentraler. Genom denna regel ställs krav på s.k. kompensationsåtgärder; operatören är skyldig att föra ett register som gör det möjligt att vid varje tillfälle separera varje medlems, deltagares, emittents eller kunds DLT-baserade finansiella instrument (artikel 5.2 b iii och 5.11). Således syftar även denna regel till att säkerställa separationsrätten vad gäller tillgångar på den högsta nivån.

I förordningen berörs inte separationsrätten till förvaltarregistrerade tillgångar. Det är emellertid för utredningens del självklart att även en förvaltare ska säkerställa separationsrätten på samma sätt som gäller vid förvaltarregistrering utanför DLT-förordningens tillämpningsområde; för berörda aktörer är behovet av en sådan separationsrätt uppenbarligen ett och detsamma (se vidare under rubriken Behovet av bestämmelser om separationsrätt m.m.).

Regler om avvecklingssystem enligt finalitydirektivet och om lagval

I DLT-förordningen finns regler för DLT-SS-system som gäller när systemet inte har betecknats som ett anmält avvecklingssystem enligt finalitydirektivet. I dessa fall ska operatören vidta åtgärder för att minska risker till följd av insolvens (se artikel 5.7 första stycket c och tredje stycket). Detta krav bör ses mot bakgrund av att finalitydirektivet syftar till att överföringsuppdrag inom avvecklingssystem och s.k. nettning (avräkningar) av sådana överföringar ska gälla enligt rättsordningen i samtliga medlemsstaters jurisdiktion och vara

bindande för tredje man (skäl 11 i finalitydirektivet). Om överföringar inom sådana system inte blir bindande i förhållande till tredje man, uppstår mycket omfattande rättsliga risker och motpartsrisker mellan deltagarna inom systemet, vilket gör systemet mindre effektivt.

Reglerna om avvecklingssystem i finalitydirektivet och i bestämmelserna i avvecklingslagen har berörts översiktligt i avsnitt 3.3.2 ovan. Varken reglerna i direktivet eller bestämmelserna i lagen anger att någon viss teknik måste användas vid avvecklingen. De är således i så måtto teknikneutrala. Det är därför inte uteslutet att ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system, efter anmälan, kan betecknas som ett anmält avvecklingssystem.

De sakrättsliga reglerna i finalitydirektivet har, såvitt gäller handel med finansiella instrument, i svensk rätt genomförts genom bestämmelser i lagen om handel med finansiella instrument (se 5 kap. 1 §). Enligt dessa bestämmelser är ett avtal om slutavräkning i händelse av konkurs giltigt mot konkursboet och mot borgenärerna i konkursen. Detsamma gäller bl.a. en avräkning av förpliktelser mellan två eller flera deltagare i ett anmält avvecklingssystem eller ett samverkande system, om avräkningen har skett i enlighet med systemets regler. Vidare har reglerna i finalitydirektivet genomförts i avvecklingslagen (13 §) vad gäller när överföringsuppdrag blir oåterkalleliga för en deltagare i ett avvecklingssystem och giltigheten av ett sådant uppdrag gentemot tredje man. Bestämmelsen i avvecklingslagen gäller inte för t.ex. DLT-SS- eller DLT-TSS-system som inte är anmälda avvecklingssystem. För dessa fall finns det inte någon gällande författningsbestämmelse som säkerställer att överföringsuppdrag blir oåterkalleliga. Detta innebär ökade motpartsrisker under tiden mellan handel och slutlig avveckling.

De ovan berörda materiella bestämmelserna i finalitydirektivet och i svenska författningar är dock inte tillräckliga med tanke på att avvecklingssystem har en påtaglig internationell dimension. Det uppstår nämligen också frågor om vilket lands lag som ska tillämpas vid t.ex. överföringsuppdrag i ett avvecklingssystem. Det finns därför en regel om lagval i finalitydirektivet (artikel 9.2). När det gäller förhållandet mellan köpare och säljare (det obligationsrättsliga rättsförhållandet) kan parterna vanligtvis själva bestämma vilket lands lag som ska tillämpas. Frågor om lagval är däremot mer problematiska när det gäller sakrättsliga frågor, däribland om en gentemot tredje man giltig övergång av äganderätt har skett eller om en giltig panträtt har

uppkommit. Enligt artikel 9.2 i finalitydirektivet ska giltigheten i förhållande till tredje man av en säkerhet avgöras av lagen i den medlemsstat där det aktuella registret, kontot eller centraliserade förvaringssystemet finns (se även skäl 20 i direktivet).

Den reglering som direktivet innehåller i denna del har genomförts genom den lagvalsbestämmelse för sakrättsliga frågor som finns i 5 kap. 3 § lagen om handel med finansiella instrument. Bestämmelsen, som har getts en vidare innebörd jämfört med regeln i finalitydirektivet, avser finansiella instrument

– för vilka aktiebrev, skuldebrev eller annan motsvarande skriftlig handling inte har utfärdats (dematerialiserade instrument) eller
– för vilka en sådan handling har utfärdats men det genom förvaring eller på liknande sätt har säkerställts att handlingen inte kommer i omlopp (immobiliserade finansiella instrument).

Vid överlåtelse, pantsättning eller annat förfogande över sådana instrument ska – när förvärvarens rätt till de finansiella instrumenten har registrerats enligt lag – lagen i det land *där registret förs* tillämpas beträffande rättsverkningarna i förhållande till andra än parterna. VPC-systemet är ett exempel på ett sådant register. Bestämmelsen är dock inte begränsad till att gälla finansiella instrument som omfattas av kontoföringslagen utan gäller även finansiella instrument som är dematerialiserade eller immobiliserade med stöd av rättsordningen i något annat land (se prop. 1999/2000:18 s. 110).

Av förarbetena till bestämmelsen framgår att den tillkom i syfte att lagfästa den s.k. *lex rei sitae*-principen för lagvalsfrågor inom internationell privat- och processrätt (se samma prop. s. 94 och 95). Med denna princip avses att lagen i det land där egendomen befann sig när rätten i fråga uppkom ska tillämpas. När det gäller t.ex. kontoförda finansiella instrument på den högsta nivån medför uttrycken ”har registrerats enligt lag” respektive ”där registret förs” inga påtagliga svårigheter vid tillämpningen.

Enligt förarbetena till bestämmelsen var den då gällande allmänna uppfattningen i den internationella juridiska diskussionen att *lex rei sitae*-principen, tillämpad på dematerialiserade eller immobiliserade finansiella instrument som är förvaltarregistrerade, bör leda till att de sakrättsliga verkningarna av en transaktion bedöms enligt rättsordningen i det land där förvaltaren bedriver sin verksamhet. Om

rättigheten registreras i ett register som förs av en förvaltare utomlands, ska frågan således avgöras enligt lagen i det land där verksamheten bedrivs. Detta har dock inte angetts i lagtexten.

Enligt förarbetena kan lagkonflikter uppkomma beträffande finansiella instrument som är utgivna utomlands, såväl dematerialiserade som immobiliserade, vilka kontoförs av en värdepapperscentral enligt kontoföringslagen (se samma prop. s. 90 och 91). Konflikter kan också, enligt förarbetena, uppkomma om ett finansiellt instrument visserligen är utgivet i Sverige men instrumentet enligt villkoren regleras av någon annan rättsordning än svensk rätt.

Utöver reglerna i finalitydirektivet kan det s.k. säkerhetsdirektivet (se vidare avsnitt 3.3.2) nämnas. Det direktivet gäller s.k. avtal om finansiellt säkerställande, däribland pantavtal. Det innehåller en regel om lagval enligt vilken lagen i det land *där det relevanta kontot* förs ska vara avgörande när det gäller kontoförda finansiella instrument (artikel 9). Vid genomförandet av säkerhetsdirektivet beskrevs denna regel som en variant av principen om *lex rei sitae* som går ut på att ange att säkerheten är belägen där registret förs (se ovan och prop. 2004/05:30 s. 89). I förarbetena berördes också frågan om hur man ska kunna konstatera att ett kontofört finansiellt instrument är beläget i t.ex. Sverige mot bakgrund av att ett finansiellt instrument kan vara registrerat i flera led hos flera mellanhänder och register samt i flera länder, medan lagvalsregeln talar om det ”relevanta” kontot. Enligt den så kallade PRIMA-principen (eng. *Place of Relevant InterMediary Approach*) ska sakrättsliga aspekter av en kunds förfoganden med dematerialiserade finansiella instrument, vilka förvaltas av en mellanhand, bedömas enligt lagen hos förvaltaren (mellanhanden). Enligt de aktuella förarbetena kan PRIMA-principen inte upprätthållas fullt ut, eftersom det vid förvaltarregistrering och registrering av t.ex. fondandelar kan ifrågasättas om registreringen har s.k. konstitutiv verkan, dvs. om äganderätten följer av registreringen (se samma prop. s. 89).

Dessa förarbeten avser dock inte någon ändring i 5 kap. 3 § lagen om handel med finansiella instrument och har således inte någon omedelbar betydelse för hur den paragrafen ska tolkas. Paragrafen bör i stället tolkas i ljuset av de ovan berörda förarbetsuttalandena (se prop. 1999/2000:18 s. 94 och 95) om att de sakrättsliga verkningarna av en transaktion ska bedömas enligt rättsordningen i det land där förvaltaren bedriver sin verksamhet. Om rättigheten registreras

i ett register som förs av en förvaltare utomlands, ska frågan således avgöras enligt lagen i det land där verksamheten bedrivs.

I ljuset av den tekniska utvecklingen som har skett sedan dessa förarbetsuttalanden gjordes kan det från utredningens sida tilläggas att det vid prövningen av i vilket land förvaltarens verksamhet bedrivs inte torde spela någon roll i vilket land de servrar eller annan it-utrustning som förvaltaren använder sig av förvaras eller om förvaltaren använder sig av s.k. molntjänster.

Det kan här nämnas att kommissionen har tagit initiativ till ett förtydligande beträffande bl.a. lagvalsreglerna i finalitydirektivet respektive säkerhetsdirektivet.[44] Detta förtydligande har dock inte lett till någon EU-rättsakt.

Regler om skadeståndsskyldighet

Trots att reglerna om separationsrätt normalt förhindrar att skada uppkommer innehåller DLT-förordningen också regler om skadeståndsskyldighet för operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer (se artikel 7.6 första stycket). Enligt dessa regler ska operatören vara ansvarig vid förlust av medel, säkerheter eller DLT-baserade finansiella instrument upp till den förlorade tillgångens marknadsvärde.

Skadeståndsskyldigheten omfattar således inte indirekt förlust, såsom utebliven förtjänst, följdskador av olika slag m.m. (jfr ovan). Vidare finns det ett uttryckligt undantag för det fall att operatören kan bevisa att förlusten har uppstått till följd av en händelse som ligger utanför operatörens rimliga kontroll och vars konsekvenser var oundvikliga trots alla rimliga ansträngningar. Operatörens ansvar har således karaktär av s.k. kontrollansvar.

Det finns också en regel om att operatörer av DLT-marknadsinfrastruktur ska fastställa transparenta och lämpliga arrangemang för att säkerställa investerarskydd och ha vissa fastställda förfaranden för hantering av klagomål m.m. (se artikel 7.6 andra stycket). Denna regel gäller således operatörens administrativa rutiner.

[44] Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om tillämplig lag på egendomsrättsliga verkningar av transaktioner med värdepapper, COM(2018) 89 final (av den 12 mars 2018).

Behovet av bestämmelser om separationsrätt m.m.

För utredningen är det som framgår ovan en självklarhet att tillgångar på den högsta nivån, dvs. DLT-baserade finansiella instrument som registreras direkt i själva liggaren, ska omfattas av separationsrätt. Från den svenska rättsordningens perspektiv är det också ett av huvudsyftena med ägarkonton. Som framgår ovan berörs frågor om separationsrätt i DLT-förordningen på så sätt att operatören åläggs att se till att separationsrätt gäller. Med tanke på att reglerna i förordningen är direkt tillämpliga krävs det inte några ytterligare bestämmelser i svensk rätt om det ansvar som operatörerna av DLT-marknadsinfrastruktur ska ha i detta avseende, utöver de grundläggande krav på distribuerade liggare som har berörts i avsnitt 4.11 och som bl.a. innebär att äganderätt, panträtt och annan särskild rätt till ett visst DLT-baserat finansiellt instrument ska framgå av den distribuerade liggaren.

Vidare har utredningen i avsnitt 4.12 föreslagit att det i den nya lagen ska tas in bestämmelser om civilrättsliga rättsverkningar som i huvudsak motsvarar bestämmelserna i 6 kap. kontoföringslagen. Genom dessa bestämmelser säkerställs att transaktioner i den distribuerade liggaren som har validerats genom en konsensusmekanism blir gällande även mot tredje man. Vad gäller en överlåtelse av ett DLT-baserat finansiellt instrument som har validerats genom en konsensusmekanism föreslår utredningen att instrumentet därefter inte får tas i anspråk av överlåtarens borgenärer för andra rättigheter än sådana som var registrerade i den distribuerade liggaren dessförinnan. Med hänsyn till hur snabbt en transaktion i en distribuerad liggare kan genomföras och avvecklas, är behovet av att en viss order ska vara oåterkallelig begränsad.

Vad gäller förvaltarregistrering bör, enligt utredningen, det sakrättsliga momentet enligt den nya lagen, liksom enligt kontoföringslagen vara denuntiation (se avsnitt 4.13). Utredningen har således i avsnitt 4.13 föreslagit att en underrättelse (denuntiation) till förvaltaren om att ett finansiellt instrument har överlåtits eller pantsatts ska ha samma rättsverkningar som om överlåtelsen eller pantsättningen hade validerats genom en konsensusmekanism på den högsta nivån av registrering.

Härutöver uppkommer frågan hur en förvaltare i praktiken ska förfara för att hålla olika investerares tillgångar avskilda på ett sätt som

säkerställer en separationsrätt. Det finns visserligen inte några regler i DLT-förordningen som ålägger förvaltare att hålla olika kunders (investerares) DLT-baserade finansiella instrument avskilda från varandra och från förvaltarens egna tillgångar. Sådana krav finns dock i lagen om värdepappersmarknaden (se ovan under Nuvarande ordning med de hänvisningar som görs där). Kraven gäller för värdepappersinstitut. Enligt utredningens förslag kommer samma krets av företag att kunna få medgivande att vara förvaltare enligt den nya lagen som enligt kontoföringslagen. Det är fråga om företag på vilka den svenska lagstiftaren redan i dag ställer särskilda krav. Utredningen bedömer inte att tillkomsten av DLT-förordningen ger anledning att uppställa några ytterligare krav på dem. Enligt utredningens mening står det klart att en förvaltare som använder sig av ett kontobaserat system har förutsättningar för att hålla olika investerares tillgångar avskilda från varandra. Detsamma bör gälla om förvaltaren använder en distribuerad liggare i sitt eget depåsystem, eftersom den blockkedjeteknik som redan idag används beträffande vissa slags kryptotillgångar ger utrymme för det.

Behovet av lagstiftningsåtgärder avseende lagval

Utredningen har också övervägt om tillkomsten av DLT-förordningen ger anledning att ändra eller komplettera lagvalsbestämmelsen i 5 kap. 3 § lagen om handel med finansiella instrument. Som berörs ovan behöver frågor om lagval författningsregleras vad gäller rättsverkningar i förhållande till tredje man (dvs. sakrättsliga rättsförhållanden).

Fråga uppkommer då om den nuvarande lagvalsbestämmelsen över huvud taget går att tillämpa i fråga om sådana rättsverkningar i förhållande till tredje man som följer av den nya lagen. Uttryckssättet ”registrerats enligt lag” som förekommer i bestämmelsen omfattar utan tvekan registreringsåtgärder enligt bl.a. kontoföringslagen som sker på den högsta nivån. Huruvida uttrycket också innefattar dispositioner på den högsta nivån som sker enligt DLT-förordningen är inte lika tydligt och kan under alla förhållanden påkalla ett förtydligande. Än mer tveksamt är om det går att vid dispositioner enligt DLT-förordningen knyta lagvalet till det land där ”registret förs”. Det sammanhänger med att registrering och förvaring av information

i dessa sammanhang sker mellan olika noder – som kan finnas i olika länder – i stället för i ett centraliserat register. I den nya lagen bör det därför tas in en särskild lagvalsbestämmelse som är tillämplig på DLT-baserade finansiella instrument, registrerade på den högsta nivån.

I likhet med bestämmelsen i 5 kap. 3 § lagen om handel med finansiella instrument bör den nya bestämmelsen avse rättsverkningarna i förhållande till andra än parterna vid överlåtelse, pantsättning eller annat förfogande över finansiella instrument, dock endast DLT-baserade instrument.

Vid registrering i en DLT-marknadsinfrastruktur kan alltså viss tvekan råda om var registreringen ska anses ha skett. Lagvalet bör enligt utredningens mening knytas till det land där den för DLT-marknadsinfrastrukturen ansvarige operatören har sin hemvist. I sak torde detta vara den lösning som är mest ändamålsenlig och lättast att tillämpa och som ligger bäst i linje med vad som gäller enligt 5 kap. 3 § lagen om handel med finansiella instrument. Utredningen föreslår således att en ny lagvalsbestämmelse med denna innebörd tas in i den nya lagen.

I sammanhanget kan det nämnas att Föreningen Svensk Värdepappersmarknad under utredningsarbetet har framfört att rättsläget vad gäller lagval enligt 5 kap. 3 § lagen om handel med finansiella instrument allmänt sett på värdepappersmarknaden uppfattas som osäkert, eftersom det är länge sedan bestämmelsen utformades och det har skett en rättsutveckling sedan den tillkom. Föreningen har anfört att otydligheten medför en rättsosäkerhet avseende vilket lands lag som styr pantsättning, överlåtelser och andra rättighetsövergångar, Detta leder, menar föreningen, till att det inte går att med rimlig visshet veta vilket lands lag som är tillämplig. Enligt föreningen medför detta en stor osäkerhet för berörda aktörer på den svenska marknaden, såsom investerare, kreditgivare och kredittagare som önskar säkerställa en kredit.

Vad föreningen har anfört föranleder framför allt frågan om det finns anledning att förtydliga vad som gäller om lagval i fråga om överlåtelser och andra dispositioner på lägre nivå än den högsta nivån, dvs. vid förvaltarregistrering. Det är då fråga om dispositioner som sker inom förvaltarens eget depåsystem eller liknande kontostruktur. Det kan exempelvis röra sig om att en kund till förvaltaren överlåter finansiella instrument till någon annan, utan att det sker någon förändring av registreringen på den högsta nivån.

Utredningen konstaterar att föreningens framställan inte är föranledd av DLT-förordningen, även om förvaltarregistrering givetvis aktualiseras också i fråga om DLT-baserade finansiella instrument. Det ingår inte i utredningens uppdrag att föreslå ändringar i en lagvalsbestämmelse som gäller finansiella instrument i allmänhet. Inte heller ger utredningens övriga förslag anledning till någon generell översyn av lagvalsbestämmelsen i lagen om handel med finansiella instrument.

Utredningen föreslår alltså inte någon ändring i 5 kap. 3 § lagen om handel med finansiella instrument.

Behovet av skadeståndsrättsliga bestämmelser

Om ett DLT-baserat finansiellt instrument går förlorat till följd av åtgärder eller underlåtenhet på operatörens sida eller på grund av brister i den distribuerade liggaren (på den högsta nivån), är det naturligt att operatören normalt ansvarar för den skada som detta innebär. I fråga om behovet av skadeståndsrättsliga bestämmelser och skadeståndsansvar för operatörer av DLT-marknadsinfrastruktur gör dock utredningen bedömningen att artikel 7.6 i DLT-förordningen ger ett tillräckligt skydd för investerare i händelse av att t.ex. de DLT-baserade finansiella instrument som en investerare har i en distribuerad liggare går förlorade. Det förhållandet att operatörens skadeståndsansvar gentemot investeraren är reglerat i förordningen talar också mot att införa svenska bestämmelser om detta. Det behövs således inte någon motsvarighet till bestämmelserna om värdepapperscentralens skadeståndsansvar i 7 kap. kontoföringslagen i den nya lagen.

Bestämmelsen om skadeståndsansvar i artikel 7.6 i DLT-förordningen utesluter inte att operatören även kan ha ett motsvarande ansvar enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer gentemot t.ex. en emittent eller en deltagare i situationer som inte regleras uttryckligen i förordningen. I fråga om skadestånd inom kontraktsförhållanden gäller i allmänhet ett ansvar vid vårdslöshet (culpa). Ett kontraktsförhållande föreligger t.ex. mellan en emittent och den värdepapperscentral som ansvar för kontoföringen av finansiella instrument som har getts ut av emittenten.

Vad gäller en förvaltares skadeståndsansvar i förhållande till en ägare av förvaltarregistrerade finansiella instrument eller någon som

i sin tur är förvaltare åt någon annan konstaterar utredningen att det saknas sådana bestämmelser i kontoföringslagen. Det talar emot att ta in sådana bestämmelser i den nya lagen. Vidare baseras förvaltarregistrering på ett avtal mellan förvaltaren och kunden. Frågor om skadeståndsansvar, liksom andra frågor om ansvarsförhållandet parterna emellan, kan regleras i ett sådant avtal. I avsaknad av en sådan avtalsreglering gäller den ovan berörda skadeståndsrättsliga principen om vårdslöshet som ansvarsgrund. Utredningen lämnar således inte något förslag om förvaltares skadeståndsansvar.

Behovet av ändringar i lagen om investerarskydd

Vid förvaltarregistrering skulle det kunna inträffa att förvaltaren försätts i konkurs och att investeraren då inte får ut det aktuella instrumentet och inte heller erhåller något skadestånd. Utredningen anser att det i ett sådant fall bör finnas en rätt till ersättning enligt lagen om investerarskydd som motsvarar den som gäller i fråga om finansiella instrument som inte är DLT-baserade. Det krävs dock inte någon ändring i lagen om investerarskydd för att åstadkomma detta. De företag som i praktiken kommer i fråga som förvaltare, dvs. värdepappersinstituten, anges redan i lagen som en kategori av företag som omfattas av rätten till ersättning för investerare. Vidare omfattas DLT-baserade finansiella instrument numera uttryckligen av definitionen av finansiella instrument i lagen om värdepappersmarknaden. Det innebär att sådana instrument omfattas av rätten till ersättning enligt lagen om investerarskydd om de förvaras hos t.ex. ett värdepappersinstitut. Dessutom finns det förutsättningar för att ta ut avgifter från berörda företag även vad gäller förvaring av DLT-baserade finansiella instrument. Enligt utredningens bedömning finns det därför i huvudsak inte något behov av ändringar i lagen om investerarskydd.

Lagen bör dock ändras i ett par avseende. I lagen finns bestämmelser om hur den högsta ersättning som kan utgå ska beräknas och om statens rätt att i vissa fall överta en skadeståndsfordran. Dessa bestämmelser är knutna till vissa bestämmelser i kontoföringslagen. Enligt 9 § lagen om investerarskydd ska bl.a. skadestånd enligt 7 kap. 2 § kontoföringslagen avräknas från den högsta ersättning som kan utgå. Vidare inträder staten i viss utsträckning i investerarens ställe i fråga om en sådan rätt till skadestånd, om ersättning har betalats ut från

investerarskyddet för de tillgångar som skadeståndet avser (se 22 § andra stycket lagen om investerarskydd). Dessa bestämmelser bör ändras på så sätt att även skadestånd från operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen enligt artikel 7.6 i DLT-förordningen *dels* ska beaktas vid beräkningen av den högsta ersättning som kan utgå, *dels* ska övergå till staten i den utsträckning som ersättning enligt investerarskyddet har betalats ut. Utredningen lämnar således förslag av denna innebörd.

4.15 Avveckling av betalningar för DLT-baserade finansiella instrument

Utredningens bedömning: Någon lagstiftningsåtgärd krävs inte för att möjliggöra betalningar för DLT-baserade finansiella instrument eller för att anpassa svensk rätt till reglerna om sådana betalningar i DLT-förordningen.

Nuvarande ordning för avveckling av betalningar för finansiella instrument

Vid handel med finansiella instrument, oavsett om dessa är DLT-baserade eller kontoförda enligt kontoföringslagen, räcker det inte att värdepapperstransaktionen avvecklas för att en transaktion ska fullbordas. Som har berörts i avsnitt 3 krävs det också att betalningar för sådana instrument kan genomföras och avvecklas genom överföring av likvida medel (här avses med betalning det som på värdepappersmarknaden ofta benämns likvid, och inte sådana betalningar som omfattas av det unionsrättsliga regelverket om betalningar i allmänhet).[45]

Om säljare och köpare har konton i olika banker, kräver detta i sin tur ett system för betalningsavveckling (ett betalningssystem) som möjliggör sådana betalningar. Det nu beskrivna betalningsledet

[45] Angående detta regelverk, se bl.a. Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2366 av den 25 november 2015 om betaltjänster på den inre marknaden, om ändring av direktiven 2002/65/EG, 2009/110/EG och 2013/36/EU samt förordning (EU) nr 1093/2010 och om upphävande av direktiv 2007/64/EG, i dagligt tal benämnd PSD2 efter den engelskspråkiga benämningen *Payment Services Directive 2*. Av artikel 3 h och i i direktivet följer att de nu aktuella betalningarna inte omfattas av direktivets tillämpningsområde. Direktivet har i svensk rätt genomförts främst genom lagen (2010:751) om betaltjänster.

av en värdepapperstransaktion har således stor betydelse för värdepappersmarknadens funktionssätt. Mot den bakgrunden innehåller DLT-förordningen regler om hur betalningar för DLT-baserade finansiella instrument ska gå till vad gäller DLT-marknadsinfrastrukturer. Det finns dock anledning att även behandla hur motsvarande fråga regleras i förordningen om värdepapperscentraler, eftersom reglerna i DLT-förordningen hänger samman med reglerna i DLT-förordningen och i vissa fall ger utrymme för undantag från dem.

Reglerna i förordningen om värdepapperscentraler

Enligt förordningen om värdepapperscentraler gäller som huvudregel att betalningar ska avvecklas via konton i den aktuella centralbanken (se artikel 40.1). Vad gäller betalningar i svenska kronor innebär detta att konton i Riksbanken ska användas. Detta brukar beskrivas som att betalningarna ska göras i centralbankspengar. Sådana betalningar erbjuder den högsta graden av säkerhet i fråga om eventuella motparts- eller kreditrisker såtillvida att en centralbank, i motsats till affärsbanker eller privata clearingorganisationer, kan framställa en obegränsad mängd centralbankspengar i den egna valutan. Betalningar i centralbankspengar medför således inga motparts- eller kreditrisker i förhållande till centralbanken, i motsats till betalningar i affärsbankspengar som innebär att betalningsmottagaren får en fordran på den aktuella affärsbanken.

Även sedlar och mynt är centralbankspengar och möjliggör en omedelbar avveckling av en transaktion. Sedlar och mynt saknar dock i praktiken helt betydelse för avvecklingen av betalningar för kontoförda finansiella instrument.

För närvarande avvecklas betalningar för transaktioner med finansiella instrument i svenska kronor i Euroclear Swedens VPC-system. Detta sker i enlighet med reglerna i förordningen om värdepapperscentraler samt enligt avtal mellan Riksbanken och Euroclear Sweden. Bakgrunden till detta är att Riksbanken har gett Euroclear Sweden i uppdrag att för Riksbankens räkning avveckla sådana betalningar i VPC-systemet.[46] Detta sker genom att s.k. likvidavvecklingskonton som innehas av s.k. likvidbanker debiteras respektive krediteras. Med ett likvidavvecklingskonto i svenska kronor avses en likvidbanks konto

[46] Se vidare Euroclear Sweden, Allmänna villkor, Kontoföring och Clearing, version 2022:2, p. C 1.3.

i Riksbanken som används för värdepappersavveckling i VPC-systemet för svenska kronor. Denna modell för likvidavveckling kallas ibland integrerad modell (eng. *integrated model*) och avviker från en annan modell som på engelska kallas *interfaced model*.[47]

För avveckling av betalningar i euro mellan likvidbankerna använder Euroclear Sweden ett konto i Finlands bank (dvs. Finlands centralbank).

Avveckling av betalningar i VPC-systemet sker brutto (i motsats till sådana nettobelopp som uppkommer efter avräkning, s.k. nettning), antingen vid förutbestämda tidpunkter eller i realtid. Tillvägagångssättet anses följa principen om avveckling genom leverans mot betalning genom att några motpartsrisker mellan clearingmedlemmarna inte uppstår, dvs. en clearingmedlem riskerar inte att behöva leverera finansiella instrument till en annan clearingmedlem utan att få betalt och omvänt.

Som närmare har berörts i avsnitt 3.2.2 (se även avsnitt 5.2) överväger Riksbanken att låta avvecklingen av de nu aktuella betalningarna ske på Eurosystemets T2-plattform i stället för genom den verksamhet som i dag bedrivs inom RIX-systemet. En sådan övergång kan ske genom att Riksbanken utkontrakterar driften av den tekniska plattform som används av betalningsavvecklingen, i stället för att använda en egen sådan plattform. Genom T2 avvecklas för närvarande betalningar i euro men systemet möjliggör även betalningar i andra valutor.

För frågan om värdepappersavveckling och tillämpningen av reglerna i förordningen om värdepapperscentraler är dock det avgörande att betalningarna sker via konton i centralbanken i fråga, inte vilket betalningssystem eller vilken tekniska plattform som används i detta syfte.

Förordningen om värdepapperscentraler innehåller ett undantag från huvudregeln om att betalningar ska ske i centralbankspengar. Undantaget avser det fall att det inte är praktiskt genomförbart och möjligt att genomföra avvecklingen via centralbankskonton (se artikel 40.2). I så fall får en värdepapperscentral erbjuda sig att avveckla kontantutbetalningarna för hela eller delar av sitt avvecklingssystem

[47] För en beskrivning av den modell som används i Sverige, se dokumentet Hur ska svensk värdepappers avveckling se ut i framtiden? Riksbanksstudier, juni 2019, s. 9, på Riksbankens webbplats. För en mer generell översikt, se rapporten från Banque de France, Chapter 13, Securities settlement systems, s. 218 och 219, på följande webbplats: https://publications.banque-france.fr/sites/default/files/media/2019/06/28/819029_livre_chapitre_13_en.pdf.

för värdepapper via konton hos ett kreditinstitut eller via egna konton. I det senare fallet krävs en s.k. tilläggsauktorisation enligt artikel 54 i förordningen. Anledningen till detta är att tillhandahållandet av s.k. likvidkonton, löpande krediter m.m. utgör s.k. anknutna banktjänster enligt avsnitt C i bilagan till förordningen.

Reglerna i DLT-förordningen

Huvudregeln

Även för en sådan DLT-marknasinfrastruktur som inbegriper värdepappersavveckling (dvs. DLT-SS-system och DLT-TSS-system) är huvudregeln i enlighet med förordningen om värdepapperscentraler att betalningar ska genomföras i centralbankspengar. Enligt DLT-förordningen får dock den behöriga myndigheten – i Sveriges fall Finansinspektionen – besluta om undantag från detta krav (se artikel 5.8 och artikel 6.1 andra stycket i DLT-förordningen). För att undantag ska kunna beviljas måste dock två särskilda förutsättningar vara uppfyllda.

Kravet på leverans mot betalning

En första förutsättning för att huvudregeln om betalningar i centralbankspengar ska kunna frångås är att avvecklingen sker enligt principen leverans mot betalning. Det innebär att avvecklingen av värdepapperstransaktionen inte får fullgöras om inte betalningen för transaktionen genomförs. Helst ska leverans och betalning ske samtidigt (jfr det som sägs om begreppet *atomic* och odelbara transaktioner i den schweiziska systemet SDX, avsnitt 4.2.1). Enligt utredningens mening innebär detta, med tanke på hur distribuerade liggare är avsedda att fungera, att betalningen måste kunna ske i realtid och inte med någon fördröjning av det slag som kan förekomma inom sådana betalningssystem där ett större eller mindre antal transaktioner avräknas (nettas, eng. *netting*) mot varandra och betalning av nettobelopp sker t.ex. i slutet av respektive avvecklingsdag. Kravet på leverans mot betalning förutsätter dock inte nödvändigtvis medverkan av den aktuella centralbanken.

Kravet på att betalningar i centralbankspengar inte är praktiskt genomförbart och möjligt

En andra förutsättning för att huvudregeln ska frångås är att en betalning i centralbankspengar inte är praktiskt genomförbar och möjlig.

Kravet förklaras närmare i skäl 34 i DLT-förordningen. Där anges att det kan anses att avveckling i centralbankspengar inte är praktiskt genomförbart eller möjligt om det inte finns centralbankspengar i en distribuerad liggare (jfr vad som sägs om Projekt Jura nedan). I samma skäl berörs också att det kan vara svårt att uppfylla kravet på leverans mot betalning om det innebär att kontotransaktioner ska genomföras samtidigt som finansiella instrument som är registrerade i den distribuerade liggaren levereras.

En ytterligare skillnad mellan förordningen om värdepapperscentraler och DLT-förordningen är att det i den senare förordningen anges att centralbankspengarna kan utgöras av pengar i tokeniserad form, medan det i den förra förordningen talas om centralbankskonton. Centralbankspengar i tokeniserad form är en form av digitala centralbankspengar (eng. *Central Bank Digital Currency*, CBDC). De olika formerna av CBDC har i Betalningsutredningens betänkande *Staten och betalningarna* (SOU 2023:16) förklaras enligt följande (s. 763):

> Det finns i princip två huvudtyper av CBDC: kontantlik (ibland benämnd värdebaserad eller tokeniserad) eller kontobaserad.
>
> Kontantlik CBDC är att likna vid sedlar och mynt (eller checkar). Kontantlik CBDC kan vara ett s.k. bärarinstrument som i sig representerar ägande av ett monetärt värde. Som utgångspunkt tillgängliggör utgivaren, dvs. centralbanken, kontantlik CBDC direkt eller via en mellanhand (t.ex. en bank) i form av värdebevis (eng. *tokens*) i en digital plånbok eller uppladdat på ett fysiskt kort.
>
> Kontobaserad CBDC utgör en äganderätt till ett tillgodohavande hos en intermediär, t.ex. en bank, eller hos centralbanken. I den meningen är kontobaserad CBDC till sin natur att likna med kontopengar (banktillgodohavanden). En kontobaserad CBDC är en form av inlåning där innehavaren har en i legal mening fordran på banken eller centralbanken. Oavsett om den existerar som ett tillgodohavande på ett konto eller som ett digitalt värdebevis utgör CBDC en skuld på centralbankens balansräkning på motsvarande sätt som sedlar och mynt redan gör.
>
> I själva verket är skillnaderna mellan kontantlik och kontobaserad CBDC inte så stor när betalningsinstrumentet (t.ex. en digital plånbok) är digitalt. […]

Som ett exempel på tokeniserad CBDC, som dessutom förekommer vid avveckling av köp av finansiella instrument, kan nämnas Projekt Jura som bl.a. den franska och den schweiziska centralbanken har drivit (se avsnitt 4.2.3). I projektet används uttrycket *wholesale central bank digital currency* (wCBDC), vilket syftar på att det rör sig om pengar som endast är tillgängliga för vissa finansiella företag och institutioner i likhet med vad som gäller för t.ex. kontotillgodohavanden i Riksbanken. Verksamheten i Projekt Jura skiljer sig dock från sedvanlig betalningsavveckling i centralbankspengar på så sätt att den äger rum i en distribuerad liggare, som drivs av en tredje part (se även avsnitt 4.2.3). Med det synsätt som är vedertaget i Sverige och vissa andra länder rör det sig inte heller om centralbankspengar i egentlig mening, utan om affärsbankspengar som ”stöds” av centralbankspengar.[48]

I Sverige har Riksbanken under några år drivit ett projekt om en eventuell framtida svensk CBDC, den s.k. e-kronan. En e-krona skulle inte utgöra någon ny valuta utan ett nytt betalningsmedel i svenska kronor. Frågan om en eventuell e-krona har berörts i såväl några utredningsbetänkanden som ett flertal rapporter från Riksbanken.[49] Såvitt utredningen kan bedöma är det oklart om någon e-krona kommer att införas. I alla händelser förutsätter en sådan förändring ett godkännande från riksdagen (se 4 kap. 9 § riksbankslagen) och något sådant godkännande finns ännu inte. För närvarande saknas det således möjlighet till betalningar i svenska kronor genom digitala centralbankspengar, vare sig i tokeniserad form eller på annat sätt. Däremot kan betalningar för DLT-baserade finansiella instrument, liksom för andra slag av finansiella instrument eller betalningar i allmänhet, göras via centralbankskonton i Riksbanken. En förutsättning för detta är att operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen i fråga är deltagare i RIX-systemet. Det är Riksbanken som tar ställning till en begäran om ett sådant deltagande (se 3 kap. 2 § andra stycket riksbankslagen), inom de ramar som avvecklingslagen (se 8 §) uppställer och med beaktande av vissa principer (se prop. 2021/22:41 s. 217).

[48] Som en jämförelse kan nämnas betaltjänsten BiR, betalningar i realtid, som tillhandahålls av Bankgirot. Avvecklingen pågår dygnet runt och äger rum i Bankgirots system. Affärsbankernas (deltagarnas) särskilda avsättningar av kontomedel i RIX-systemet (centralbankspengar) för detta ändamål fungerar dock som ett slags garanti för de betalningar som går via BiR. Se vidare Riksbankens webbplats, www.riksbank.se.

[49] Se Riksbankskommitténs slutbetänkande *En ny riksbankslag* (SOU 2019:46) s. 1572 och 1573, Betalningsutredningens slutbetänkande *Staten och betalningarna* (SOU 2023:16) s. 859–915, samt de rapporter avseende E-kronaprojektet som finns på Riksbankens webbplats.

I skäl 34 i DLT-förordningen berörs behovet av att utveckla innovativa lösningar inom ramen för pilotordningen vad gäller avvecklingen av betalningar, t.ex. genom ”e-pengatokens”. Såvitt utredningen kan bedöma skulle både sådana wCBDC som Projekt Jura berör och den e-krona som Riksbanken har studerat i och för sig kunna vara sådana innovativa lösningar som avses i skäl 34. I fråga om e-kronan bör det dock framhållas att den inte är avsedd att vara en *wholesale CBDC* utan snarare motsatsen, en *retail CBDC*, avsedd för allmänheten och förenad med vissa begränsningar vad gäller användningen. I praktiken är det således inte realistiskt att tänka sig att en eventuell e-krona skulle kunna användas som likvid vid transaktioner avseende DLT-baserade finansiella instrument.

Behovet av lagstiftningsåtgärder

Utredningen bedömer att de alternativ för betalningsavveckling som står till buds för en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur i Sverige är något av följande, vad gäller transaktioner i svenska kronor.

- *Alternativ 1:* Operatören ingår ett avtal med Riksbanken om betalningsavveckling via riksbankskonton i operatörens eget system, på ett liknande sätt som gäller för Euroclear Sweden i dag (se ovan, *integrated model*). Det förutsätter givetvis att Riksbanken finner ett sådant avtal lämpligt och möjligt. En ytterligare förutsättning är att operatören har tillstånd som värdepapperscentral – och således får bedriva viss clearingverksamhet inom ramen för tillståndet – samt eventuellt har tilläggsauktorisation för anknutna banktjänster enligt artikel 54 i förordningen om värdepapperscentraler om detta krävs. Med detta alternativ behöver operatören inte ansöka om undantag från reglerna i artikel 40 i förordningen om värdepapperscentraler.
- *Alternativ 2:* Operatören ingår inte något avtal enligt ovan men blir deltagare i Riksbankens RIX-system. Detta bör möjliggöra att betalningar för DLT-baserade finansiella instrument görs mellan operatören och deltagare i den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen. Deltagarna i den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen förutsätts i så fall samtidigt vara deltagare i RIX-systemet eller ha anlitat en deltagare i RIX-systemet för betalningsförmedling. Betalningarna görs med centralbankspengar i en *interfaced*

model. En förutsättning för detta är att operatören uppfyller de krav som gäller för deltagande i RIX-systemet och godkänns av Riksbanken. Inom RIX-systemet kan realtidsbetalningar förekomma såväl inom RIX-RTGS (*alternativ 2 A*) som (RIX-INST (*alternativ 2 B*). Inte heller dessa alternativ kräver några lagstiftningsåtgärder. Operatören behöver inte heller ansöka om undantag från reglerna i artikel 40 i förordningen om värdepapperscentraler.

- *Alternativ 3*: Om det inte är praktiskt genomförbart eller möjligt för operatören att avveckla betalningar under medverkan av Riksbanken (i centralbankspengar) kan avvecklingen i stället göras i konton hos operatören själv eller i en bank (genom s.k. affärsbankspengar). I ett sådant fall måste visserligen principen om leverans mot betalning tillämpas. Detta följer emellertid direkt av DLT-förordningen och kräver inte någon lagstiftningsåtgärd. En förutsättning är dock att Finansinspektionen beviljar operatören ett undantag enligt artikel 5.8 i DLT-förordningen, dvs. ett undantag från kravet på betalningar i centralbankspengar.

Sammantaget konstaterar utredningen att frågan om betalningar för DLT-baserade finansiella instrument inte föranleder några lagstiftningsåtgärder.

4.16 Tillsyn och ingripanden

Utredningens förslag: I den nya lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen tas in en bestämmelse om att Finansinspektionen är behörig myndighet enligt för-ordningen. Det tas även in bestämmelser om att inspektionen har rätt att ta ut avgifter för prövning av ansökningar och anmälningar enligt förordningen och årliga avgifter för att bekosta inspektionens verksamhet samt att regeringen får meddela föreskrifter om sådana avgifter.

I lagen tas också in bestämmelser om tillsyn och ingripanden som i huvudsak motsvarar vad som gäller för värdepapperscentraler enligt kontoföringslagen. Bestämmelserna ska avse dem som har särskilt tillstånd från Finansinspektionen att driva en DLT-marknadsinfrastruktur enligt DLT-förordningen (svenska operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer). Det införs således bestäm-

melser om skyldighet för operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer att lämna vissa slag av uppgifter. Det tas också in bestämmelser om tillsynsbefogenheter för Finansinspektionen när det gäller

- föreläggande om att lämna uppgifter,
- föreläggande att upphöra med viss verksamhet,
- vite,
- platsundersökning,
- sammankallande av styrelse eller stämma, och
- förordnande av revisorer.

Vidare införs bestämmelser om ingripanden som reglerar

- vid vilka slag av överträdelser som ingripande ska ske,
- föreläggande om rättelse,
- varning,
- sanktionsavgift,
- val av sanktion, och
- verkställighet av beslut om sanktionsavgift.

Finansinspektionens beslut enligt den nya lagen och DLT-förordningen ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol, med undantag för beslut om att förelägga någon att lämna upplysningar som behövs för att bedöma om den nya lagen är tillämplig på viss verksamhet samt beslut om sammankallande av styrelse eller stämma. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Finansinspektionen får bestämma att följande beslut ska gälla omedelbart:

- förelägganden om att upphöra med viss verksamhet,
- förelägganden om att lämna upplysningar som behövs för att bedöma om den nya lagen är tillämplig på viss verksamhet,
- förelägganden om rättelse, och
- återkallelser av särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen.

Utredningens bedömning: Det behöver inte införas några svenska bestämmelser om förutsättningarna för att återkalla ett särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen.

Det är inte heller motiverat att införa bestämmelser om sanktionsföreläggande mot fysiska personer.

Reglerna i DLT-förordningen

Artiklarna 8.12, 9.12 och 10.12 i DLT-förordningen innehåller regler om att det särskilda tillstånd som en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur har erhållit ska återkallas om

a) det har upptäckts en brist i hur den teknik för distribuerade liggare som används fungerar, eller i de tjänster och verksamheter som tillhandahålls av operatören, som utgör en risk för investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten, och risken väger tyngre än fördelarna med de tjänster och verksamheter som det experimenteras med,

b) operatören har brutit mot de villkor som i förekommande fall är knutna till de undantag som har beviljats,

c) operatören har tagit upp finansiella instrument som inte uppfyller de villkor som fastställs i artikel 3.1 i förordningen till handel,

d) operatören har överskridit det tröskelvärde som anges i artikel 3.2 i förordningen,

e) operatören har överskridit de tröskelvärden som anges i artikel 3.3 i förordningen och inte har aktiverat övergångsstrategin, eller

f) operatören har erhållit det särskilda tillståndet eller därmed sammanhängande undantag på grundval av vilseledande information eller ett väsentligt utelämnande.

Som framgår av de aktuella artiklarna har en återkallelse av det särskilda tillståndet för verksamhet enligt DLT-förordningen inte med nödvändighet någon betydelse för det tillstånd som operatören i fråga har att driva värdepappersrörelse eller att som börs driva en reglerad marknad eller verksamhet som värdepapperscentral. Detsamma får antas gälla för t.ex. ett tillstånd att driva bankrörelse. Enligt ut-

redningens mening är det dock inte uteslutet att det faktiska händelseförlopp som i förekommande fall ligger till grund för en återkallelse av tillstånd enligt DLT-förordningen, t.ex. vid en allvarlig regelöverträdelse, kan ha betydelse för andra slag av tillstånd som det aktuella företaget har fått av Finansinspektionen.

I artikel 11 i förordningen finns omfattande regler om operatörernas skyldighet att lämna upplysningar, vissa rapporter m.m. till den behöriga myndigheten i vissa särskilda situationer och i allmänhet.

Vidare innehåller förordningen regler om vilket slag av myndighet som ska vara behörig myndighet (se främst artikel 12). Enligt förordningen ska behörig myndighet för en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system vara den behöriga myndighet som har utsetts enligt förordningen om värdepapperscentraler. Behörig myndighet för ett värdepappersföretag som driver en DLT-MTF-plattform eller ett DLT-TSS-system ska vara den myndighet som har utnämnts enligt MiFID II. När det gäller juridiska personer som är auktoriserade att driva en reglerad marknad och som enligt DLT-förordningen har särskilt tillstånd att driva en DLT-MTF-plattform eller ett DLT-TSS-system ska behörig myndighet vara den myndighet som utsetts av den medlemsstat där den marknadsoperatör som driver plattformen eller systemet har sitt registrerade säte eller, om marknadsoperatören i enlighet med den medlemsstatens rätt inte har något registrerat säte, den medlemsstat där den marknadsoperatören har sitt huvudkontor. Enligt 12 kap. 1 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden kan ett svenskt aktiebolag få tillstånd att som börs driva en reglerad marknad och kan därmed omfattas av den nyssnämnda bestämmelsen i förordningen.

Uttrycket behörig myndighet är vanligt i EU-rättsakter på finansmarknadens område. Avsikten är vanligen att respektive medlemsstat i sin nationella rättsordning ska ange vilken myndighet som ska utöva tillsyn över ett visst regelverk. Det rör sig då i allmänhet om de nationella regelverk som genomför, kompletterar eller utgör anpassningar till den aktuella rättsakten.

Behovet av bestämmelser om tillsyn och ingripanden i allmänhet

Regeln om behöriga myndigheter i artikeln 12 i DLT-förordningen har i ett tidigare lagstiftningsärende bedömts vara genomförd genom befintliga bestämmelser i bl.a. kontoföringslagen och lagen om värdepappersmarknaden, enligt vilka Finansinspektionen är behörig myndighet (se prop. 2022/23:39 s. 13 och 14). I det lagstiftningsärendet gjordes också bedömningen att valmöjligheten enligt förordningen när det gäller att utse en särskild behörig myndighet, dvs. en annan myndighet än Finansinspektionen, inte bör utnyttjas. Utredningen ansluter sig till dessa bedömningar. Av befintliga bestämmelser och regeln i förordningen får således redan anses följa att Finansinspektionen utövar tillsyn över verksamhet enligt DLT-förordningen och prövar ansökningar om särskilt tillstånd enligt förordningen. Av gällande rätt följer därmed också att Finansinspektionen får ta ut avgifter för prövning av ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen (se 9 kap. 27 och 28 §§ kontoföringslagen och 23 kap. 12 § andra stycket 3 lagen om värdepappersmarknaden).

Med tanke på att utredningen föreslår en ny lag med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen finns det dock skäl att, för tydlighets skull, i den lagen ta in en ny bestämmelse av innebörd att Finansinspektionen är behörig myndighet enligt DLT-förordningen. Av motsvarande skäl bör i den nya lagen anges att Finansinspektionen får ta ut avgifter för prövning av ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen och årliga avgifter för finansieringen av inspektionens verksamhet samt att regeringen får meddela föreskrifter om sådana avgifter. Mot bakgrund av detta förslag bör bestämmelserna om avgifter i 9 kap. 27 § kontoföringslagen och 23 kap. 12 § andra stycket 3 lagen om värdepappersmarknaden inte längre omfatta ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen.

I detta sammanhang finns anledning att framhålla att med ansökningar och anmälningar avses inte endast ansökningar om tillstånd att driva DLT-marknadsinfrastruktur utan även ärenden som avser undantag från vissa regelverk, anmälningar av månadsrapporter enligt artikel 3.5 i DLT-förordningen, fastställande av tröskelvärden enligt artikel 3.6 och andra slag av förvaltningsärenden som föranleds av reglerna i förordningen.

Det bör samtidigt anmärkas att de tillsynsbefogenheter som Finansinspektionen således har enligt DLT-förordningen är begränsade till

sådana operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer som har fått särskilt tillstånd från inspektionen, dvs. svenska företag. Befogenheterna omfattar således inte sådana operatörer som har fått tillstånd från motsvarande myndigheter i andra länder inom EES än Sverige. Enligt utredningens mening bör detta dock inte medföra några särskilda problem. Anledningen till detta är att DLT-förordningen, till skillnad från flera andra EU-rättsakter på finansmarknadens område, inte innehåller några regler av innebörden att utländska operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer får bedriva verksamhet i Sverige med stöd av ett tillstånd från utländsk myndighet (regler om gränsöverskridande verksamhet). Vidare finns det i andra regelverk regler om informationsutbyte och samarbete mellan behöriga myndigheter i olika länder inom EES samt i vissa fall bestämmelser om ingripanden mot utländska företag som är tillämpliga även på operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer (se bl.a. artiklarna 13 och 14 i förordningen om värdepapperscentraler samt 23 kap. 5–6 a §§ och 25 kap. 12–16 §§ lagen om värdepappersmarknaden). Även om det således inte allmänt sett finns behov av bestämmelser om ingripande mot utländska operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer bör Finansinspektionen kunna ingripa mot den som driver verksamhet i Sverige utan tillstånd, oavsett om det rör sig om en svensk eller utländsk aktör (se vidare nedan angående föreläggande att upphöra med viss verksamhet under rubriken Behovet av bestämmelser om tillsynsbefogenheter).

Utöver reglerna om behöriga myndigheter, upplysningar och rapportering till dessa samt förutsättningarna för återkallelse av tillstånd innehåller inte DLT-förordningen några regler om tillsyn och ingripanden. Enligt utredningens uppfattning bör dock bestämmelser om tillsyn och ingripanden som motsvarar det som gäller för operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer enligt andra regelverk gälla även inom tillämpningsområdet för DLT-förordningen och den nya lagen.

Utredningen erinrar här om bedömningen i avsnitt 4.3 när det gäller vilka slag av företag som kan få ett särskilt tillstånd att driva en DLT-MTF-plattform, ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system:

- Värdepappersföretag enligt unionsrätten (dvs. svenska värdepappersbolag och utländska värdepappersföretag enligt svensk rätt).
- Sådana kreditinstitut som ska jämställas med ett värdepappersföretag vid tillämpningen av DLT-förordningen. Enligt svensk rätt rör det sig om sådana kreditinstitut som enligt 3 kap. 10 § lagen

om värdepappersmarknaden har fått tillstånd att driva värdepappersrörelse.

- Företag som har tillstånd att driva en reglerad marknad (dvs. börser när det är ett svenskt företag).
- Värdepapperscentraler.

Utredningen konstaterar att de företag som kan bli aktuella som operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer redan omfattas av rörelsereglering av olika slag, såväl i unionsrätten som i svensk rätt. För värdepapperscentralernas del rör det sig främst om kontoföringslagen och förordningen om värdepapperscentraler som gäller. För värdepappersinstitut (dvs. värdepappersbolag och kreditinstitut av ovan angivet slag) är bl.a. bestämmelserna i lagen om värdepappersmarknaden tillämpliga. Denna reglering omfattar även regler om tillsyn och ingripanden. Det skulle därför kunna anföras att det inte finns något behov av särskilda bestämmelser på detta område i den nya lagen.

Enligt utredningens uppfattning bör dock sådana bestämmelser tas in i den nya lagen. Anledningen till detta är för det första att säkerställa efterlevnaden av reglerna i DLT-förordningen och göra det möjligt att ingripa mot överträdelser av förordningen.

För det andra kan det förekomma att operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer är skyldiga att följa andra regelverk än de som vanligtvis gäller för den aktuella kategorin av företag. Exempelvis är värdepappersföretag m.fl. i vissa fall skyldiga att följa vissa regler i förordningen om värdepapperscentraler trots att de inte är värdepapperscentraler (se artikel 6.1 vad gäller DLT-TSS-system).

För det tredje behöver bör reglerna i DLT-förordningen om återkallelse av tillstånd kompletteras med bestämmelser om bl.a. varning respektive sanktionsavgift. Detta bör göras i den nya lagen.

Bestämmelserna i 9 kap. kontoföringslagen bör tjäna som förebild för de motsvarande bestämmelserna i den nya lagen. Anledningen till detta är att verksamheten enligt DLT-förordningen, bortsett från handel med DLT-baserade finansiella instrument, är närmast jämförbar med kontoföring och avveckling enligt kontoföringslagen och förordningen om värdepapperscentraler.

De nya bestämmelserna bör i sak motsvara det som gäller i fråga om tillsyn över och ingripanden mot svenska värdepapperscentraler. De bör gälla för operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer som

har fått tillstånd från Finansinspektionen. Det finns inte något som hindrar att sådana bestämmelser införs i nationell rätt. Det kan här nämnas att det i EU-rättsakter på finansmarknadens område är vanligt att det uppställs krav på att det ska finnas ändamålsenliga bestämmelser om ingripanden och sanktioner i nationell rätt. Det gäller för t.ex. värdepapperscentraler och värdepappersföretag enligt unionsrätten (se bl.a. artikel 61 i förordningen om värdepapperscentraler och artikel 70 i MiFID II). Det får anses som närmast självklart att motsvarande regelverk förutsätts finnas även på DLT-förordningens område.

Bestämmelser om tillsyn, ingripanden och sanktioner bör således tas in i den nya lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen. Bestämmelserna bör avse ingripanden vid överträdelser av reglerna i DLT-förordningen, den nya lagen och övriga författningar som gäller för verksamheten.

Behovet av bestämmelser om uppgiftsskyldighet

I likhet med vad som gäller för värdepapperscentraler enligt 9 kap. 3 § kontoföringslagen bör operatörer av en DLT-marknadsinfrastruktur vara skyldiga att tillhandahålla Finansinspektionen uppgifter av vissa slag. En sådan skyldighet är av avgörande betydelse för att tillsynen ska kunna fungera på ett ändamålsenligt sätt. Bestämmelser om uppgiftsskyldighet finns emellertid redan i artikel 11 i DLT-förordningen och särskilda svenska regler om uppgiftsskyldighet gentemot Finansinspektionen behövs inte.

I vissa fall kan det finnas ett behov av att uppgifter lämnas direkt till Statistiska centralbyrån (SCB). Anledningen till detta är att SCB tillhandahåller en databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna och att SCB ska kunna samla in uppgifter som behövs för databasen (se prop. 2013/15:161 s. 41–46 och prop. 2015/16:10 s. 356). Som framgår av 9 kap. 4 § kontoföringslagen kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela verkställighetsföreskrifter av denna innebörd enligt 8 kap. 7 § regeringsformen. Eftersom utredningen föreslår att det tas in normgivningsbemyndiganden i den nya lagen endast i vissa särskilda fall (se avsnitt 4.8.3) bör dock frågor om skyldighet för operatörer av DLT-marknadsinfrastruktur att lämna uppgifter till SCB bestämmas genom

förvaltningsbeslut i enskilda fall snarare än genom föreskrifter. Utredningen föreslår därför att Finansinspektionen ska kunna bestämma att en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur ska vara skyldig att lämna uppgifter till SCB på det sätt och i den omfattning som inspektionen bestämmer. Förslaget hindrar inte att verkställighetsföreskrifter ändå meddelas.

Behovet av bestämmelser om tillsynsbefogenheter

Enligt utredningens mening bör det i den nya lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen tas in bestämmelser om tillsynsbefogenheter för Finansinspektionen. Dessa bör vara av samma slag som gäller för värdepapperscentraler enligt kontoföringslagen. Det finns åtminstone två skäl för detta. För det första är värdepapperscentraler en av de kategorier av företag som även kan få särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen. För det andra motsvarar den verksamhet som avses i DLT-förordningen delvis den verksamhet som sker enligt kontoföringslagen. Detta talar för att tillämpa ett liknande regelverk (se avsnitt 4.8.1 angående konkurrensneutralitet). Utredningen föreslår därför att bestämmelser som motsvarar bestämmelserna om följande frågor i kontoföringslagen tas in i den nya lagen:

- föreläggande om att lämna uppgifter (9 kap. 5 §),
- föreläggande att upphöra med viss verksamhet (9 kap. 6 §),
- vite (9 kap. 7 §),
- platsundersökning (9 kap. 8 §),
- sammankallande av styrelse eller stämma (9 kap. 9 §), och
- förordnande av revisorer (9 kap. 10 §).

Bestämmelserna bör avse operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer.

Behovet av bestämmelser om ingripanden och sanktioner

Av samma skäl som har berörts ovan i fråga om tillsynsbefogenheter bör det i den nya lagen även tas in bestämmelser om ingripanden och sanktioner av samma slag som bestämmelserna i kontoföringslagen,

såvitt gäller juridiska personer. Med dessa bestämmelser avser utredningen bestämmelserna i kontoföringslagen om

- vid vilka slag av överträdelser som ingripande ska ske (9 kap. 11 §),
- föreläggande om rättelse (9 kap. 14 §),
- varning (9 kap. 15 och 16 §§),
- sanktionsavgift (9 kap. 17 och 18 §§),
- val av sanktion (9 kap. 24–26 §§), och
- verkställighet av beslut om sanktionsavgift (9 kap. 29–32 §§).

I fråga om återkallelse av sådana särskilda tillstånd som avses i DLT-förordningen bör den nya lagen endast erinra om de ovan berörda artiklarna i förordningen om sådan återkallelse (artiklarna 8.12, 9.12 och 10.12). Eftersom förutsättningarna för återkallelse av ett särskilt tillstånd anges uttömmande i förordningen, finns det varken behov av eller utrymme för materiella bestämmelser om detta i den nya lagen.

Några bestämmelser om ingripande genom en anmärkning finns inte i kontoföringslagen. Även om sådana bestämmelser finns i annan lagstiftning på finansmarknadens område, anser utredningen att likheterna mellan verksamheten enligt DLT-förordningen respektive kontoföringslagen medför att bestämmelserna om ingripande i den nya lagen bör överensstämma med det som gäller enligt kontoföringslagen. Några bestämmelser om anmärkning bör därför inte tas in i den nya lagen.

När det gäller sanktionsavgiftens storlek innehåller kontoföringslagen bestämmelser om att avgiften som högst ska fastställas till det högsta av tre olika alternativ. Bestämmelsen genomför artikel 63.2 f i förordningen om värdepapperscentraler. Det första alternativet avser motsvarigheten i svenska kronor av 20 miljoner euro per ett visst datum. Det andra alternativet avser den vinst som värdepapperscentralen har erhållit till följd av regelöverträdelsen. Om vinsten går att fastställa ska taket för avgiften enligt detta alternativ vara dubbelt så hög som vinsten. Det tredje alternativet avser värdepapperscentralens omsättning eller omsättningen i den koncern som värdepapperscentralen i förekommande fall ingår i. Enligt detta alternativ ska taket för avgiften vara tio procent av omsättningen. Detta alternativ, som även gäller för kreditinstitut, har en stor betydelse för sank-

tionsavgifter i fråga om bl.a. banker och medför att vissa sanktionsavgifter för överträdelser eller underlåtelser på det bankrättsliga området kan bli synnerligen höga (se 15 kap. 8 § första stycket 1 lagen om bank- och finansieringsrörelse).

Enligt utredningens mening bör det av de skäl som har angetts ovan vad gäller sambandet mellan kontoföringslagen och den nya lagen i den nya lagen även tas in motsvarigheter till bestämmelserna om sanktionsavgiftens storlek. Bestämmelserna bör ha samma utformning och innehåll som kontoföringslagens motsvarande bestämmelser, med den skillnaden att de ska avse operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer.

Behovet av bestämmelser om sanktioner mot fysiska personer

I kontoföringslagen och viss annan lagstiftning på finansmarknadens område finns bestämmelser om s.k. sanktionsföreläggande. Bestämmelserna innebär bl.a. att vissa fysiska personer i ledande ställning inom finansiella företag, t.ex. en värdepapperscentral, kan bli föremål för administrativa sanktioner för överträdelser eller underlåtelser som företaget i fråga har gjort sig skyldig till (se t.ex. 9 kap. 12, 13 och 19–23 §§ kontoföringslagen). Det är endast vissa, i lagen angivna, överträdelser som kan bli föremål för sanktioner mot en fysisk person. En förutsättning för att sanktioner ska få tillgripas är att överträdelsen är allvarlig och personen i fråga uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orsakat överträdelsen.

Ordningen med sanktioner mot fysiska personer avviker från svensk näringsrättslig lagstiftning i övrigt men har införts i svensk rätt i den utsträckning som detta har krävts enligt EU-rättsakter på finansmarknadens område. Det finns dock inte något krav enligt DLT-förordningen på nationella bestämmelser om administrativa sanktioner mot fysiska personer. Enligt utredningens mening finns det inte heller i övrigt tillräckligt starka skäl för att ta in bestämmelser av sådant slag i den nya lagen, särskilt mot bakgrund av att utredningen lämnar förslag om ändamålsenliga sanktioner mot de berörda finansiella företagen (operatörerna av DLT-marknadsinfrastrukturer). Utredningen lämnar därför inte något förslag om sanktioner mot fysiska personer.

Mot detta ställningstagande kan visserligen invändas att det i avsaknaden av bestämmelser om sanktioner mot fysiska personer i den nya lagen inte kommer att råda full konkurrensneutralitet vid en jämförelse mellan tillämpningsområdena för DLT-förordningen och t.ex. förordningen om värdepapperscentraler eller MiFID II (jfr avsnitt 4.8.1). I praktiken torde dock skillnaden bli liten. Trots avsaknaden av bestämmelser om sanktioner mot fysiska personer i den nya lagen är det nämligen inte uteslutet att sanktioner ändå kan komma i fråga när det gäller personer i ledande ställning inom en operatör av DLT-marknadsinfrastruktur. Så skulle t.ex. kunna bli fallet om operatören, för det fall att det rör sig om en värdepapperscentral, överträder de bestämmelser som anges i 9 kap. 12 § första stycket kontoföringslagen. Det skulle också kunna aktualiseras i fråga om ett värdepappersinstitut vid överträdelser av de bestämmelser som anges i 25 kap. 1 a och 1 b §§ lagen om värdepappersmarknaden samt – vad gäller värdepappersbolag – även överträdelser av de bestämmelser som anges i 25 kap. 1 d § samma lag. I fråga om börser skulle det kunna röra sig om överträdelser av de bestämmelser som anges i 25 kap. 1 e och 1 f §§ samma lag. Det skulle i dessa fall inte röra sig om överträdelser av reglerna i DLT-förordningen utan om överträdelser av bestämmelser i den övriga reglering som gäller för som värdepapperscentralen, värdepappersinstitutet eller börsen.

Behovet av bestämmelser om överklagande

Enligt artikel 6 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) har var och en rätt till domstolsprövning vad gäller beslut som angår dennes s.k. civila rättigheter och skyldigheter. Denna rättighet medför att bl.a. beslut som Finansinspektionen fattar med stöd av DLT-förordningen och den nya lagen i princip måste kunna överklagas till domstol. Liknande beslut, t.ex. beslut enligt kontoföringslagen, får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (se t.ex. 10 kap. kontoföringslagen). En sådan rätt till överklagande bör således finnas även i fråga om beslut enligt DLT-förordningen. I likhet med vad som gäller enligt kontoföringslagen bör det krävas prövningstillstånd för att överklaga till kammarrätten.

Beslut som inte medför någon rättsverkan för enskilda behöver dock inte kunna överklagas. Enligt kontoföringslagen gäller detta, såvitt nu är aktuellt, för beslut om att förelägga någon att lämna upplysningar som behövs för att bedöma om den nya lagen är tillämplig på viss verksamhet samt beslut om sammankallande av styrelse eller stämma. Detta bör gälla även enligt den nya lagen. Ett föreläggande vid vite kan under alla förhållanden blir föremål för domstolsprövning för det fall att talan förs om att vitet ska dömas ut.

Enligt kontoföringslagen får Finansinspektionen bestämma att vissa beslut ska gälla omedelbart, trots att de fortfarande får överklagas. Detta gäller förbud mot att fortsätta med viss verksamhet, förelägganden att lämna upplysningar som behövs för att bedöma om lagen är tillämplig på viss verksamhet, förelägganden om rättelse och återkallelser av auktorisation enligt reglerna i förordningen om värdepapperscentraler. Möjligheten att förordna om omedelbar verkställighet är av stor praktisk betydelse, t.ex. vid allvarliga överträdelser. Motsvarande bestämmelser bör därför tas in i den nya lagen, med den skillnaden att bestämmelserna ska avse operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer och återkallelser av särskilt tillstånd enligt reglerna i DLT-förordningen.

Det kan nämnas att om Finansinspektionen har beslutat att ett visst beslut omedelbart ska gälla så kan allmän förvaltningsdomstol efter överklagande förordna att beslutet tills vidare inte får verkställas (inhibition) i avvaktan på slutlig prövning av överklagandet (se 28 § förvaltningsprocesslagen, 1971:291).

4.17 Övriga regler i DLT-förordningen och andra EU-rättsakter

4.17.1 Förfarandet vid ansökan

Utredningens förslag: I den nya lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen tas in ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om handläggningen av ärenden om ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen.

Utredningens bedömning: Det finns inte något behov av lagstiftningsåtgärder i fråga om offentlighets- och sekretesslagen när det gäller ansökningar om särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen.

Skälen för utredningens förslag och bedömning

DLT-förordningen innehåller en rad regler om de materiella förutsättningarna för att få tillstånd att driva en DLT-marknadsinfrastruktur. I fråga om DLT-MTF-plattformar finns dessa regler i artikel 8, i fråga om DLT-SS-system i artikel 9 och i fråga om DLT-TSS-system i artikel 10. Dessa artiklar innehåller, utöver regler om förutsättningarna för att bevilja tillstånd av de aktuella slagen, också vissa bestämmelser om när en ansökan ska avslås. Eftersom reglerna är direkt tillämpliga i varje medlemsstat och uttömmande reglerar kraven för tillstånd, finns det inte någon anledning att vidta några lagstiftningsåtgärder med anledning av dem.

Det förhåller sig annorlunda med regleringen av förfarandet för att ansöka om tillstånd. DLT-förordningen innehåller i detta avseende vissa regler om vad en ansökan om tillstånd ska innehålla (se artiklarna 8.4, 9.4, 10.4 och 10.5) men de är delvis av övergripande karaktär. Därutöver finns det riktlinjer från Esma om standardformulär, format och mallar för att ansöka om tillstånd att driva en DLT-marknadsinfrastruktur.[50]

[50] Se Esma, Riktlinjer om standardformulär, format och mallar för att ansöka om tillstånd att driva en DLT-marknadsinfrastruktur av den 8 mars 2023 (ESMA70-460-213). Se Esmas webbplats https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/ESMA70-460-213_DLTR_GLs_on_application_standard_forms_formats_templates_SV.pdf.

DLT-förordningens regler om vad en tillståndsansökan ska innehålla har likheter med motsvarande regler i förordningen om värdepapperscentraler (se artikel 17.9 och 17.10). De senare reglerna har föranlett ett normgivningsbemyndigande vad gäller föreskrifter om handläggningen av ärenden om auktorisation av värdepapperscentraler i Sverige (se 1 kap. 7 § kontoföringslagen). Trots att det rörde sig om bindande s.k. tekniska standarder i fråga om förordningen om värdepapperscentraler ansåg regeringen att det kunde finnas ett behov av ett normgivningsbemyndigande (se prop. 2015/16:10 s. 348).

I likhet med den bedömning som regeringen gjorde i anslutning till förordningen om värdepapperscentraler anser utredningen att det finns ett behov av ett normgivningsbemyndigande som avser handläggningen av ärenden om ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen; det kan inte uteslutas att vissa frågor om handläggningen inte regleras fullt ut i unionsrätten. Utredningen föreslår därför att det tas in ett liknande bemyndigande i den nya lagen. Bemyndigandet bör ge regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer befogenhet att meddela föreskrifter om handläggningen av ärenden om ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen. Med ansökningar och anmälningar avser utredningen inte endast ansökningar om tillstånd att driva DLT-marknadsinfrastrukturer utan även ärenden som avser undantag från vissa regelverk, anmälningar av månadsrapporter enligt artikel 3.5 i DLT-förordningen, fastställande av tröskelvärden enligt artikel 3.6 och andra slag av förvaltningsärenden som reglerna i förordningen föranleder.

Vad gäller övriga frågor om förfarandet vid ansökan och prövningen av denna torde det däremot inte krävas några lagstiftningsåtgärder. Med dessa frågor avses de detaljerade regler som DLT-förordningen innehåller angående inom vilka tidsfrister som

- en första bedömning av ansökan ska göras (se artiklarna 8.6, 9.6 och 10.7),
- Esma ska yttra sig, i förekommande fall (se artiklarna 8.7, 9.7 och 10.8),
- ett slutligt ställningstagande till ansökan i sak ska göras (se artiklarna 8.9, 9.9 och 10.9).

Det finns alltså inte något behov av några nya, kompletterande, bestämmelser i svensk rätt med anledning av dessa regler. Det ovan föreslagna normgivningsbemyndigandet bör givetvis inte heller utnyttjas i den utsträckning DLT-förordningen redan innehåller en tillräcklig reglering.

Det kan noteras att bestämmelserna i förvaltningslagen (2017:900) och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är tillämpliga vid Finansinspektionens handläggning av ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen. Eftersom DLT-förordningen har företräde framför svensk rätt och vissa frågor regleras uttömmande i DLT-förordningen, torde det inte bli aktuellt att tillämpa de bestämmelser i förvaltningslagen som har direkta motsvarigheter i DLT-förordningen. Samtidigt står det klart att Finansinspektionen är skyldig att följa förvaltningslagens bestämmelser om kommunikation (25 §), om hur beslut fattas (28 §) och om dokumentation- och motivering av beslut (31 och 32 §§).

I fråga om offentlighets- och sekretesslagen kan nämnas att uppgifter i en ansökan om tillstånd enligt DLT-förordningen kan omfattas av sekretess, främst enligt 30 kap. 4 § första stycket 1 eller 2. Dessa bestämmelser är tillämpliga även i ärenden enligt DLT-förordningen. Det finns därför inte något behov av kompletterande bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen när det gäller ansökningar om särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen.

Sammantaget ser utredningen behov av lagstiftningsåtgärder endast vad gäller ett normgivningsbemyndigande om handläggningen av ärenden om ansökningar om tillstånd enligt DLT-förordningen.

4.17.2 Behandling av personuppgifter

Utredningens förslag: I den nya lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen klargörs att en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur är personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter i infrastrukturen.

Utredningens bedömning: Det finns i övrigt inte något behov av lagstiftningsåtgärder i fråga om behandling av personuppgifter.

Skälen för utredningens förslag och bedömning

Driften av en DLT-marknadsinfrastruktur kan innebära att personuppgifter behöver behandlas. Under förutsättning att det är fråga om fysiska personer, kan ett sådant behov uppkomma t.ex. vad gäller uppgifter om vem som är ägare till eller har panträtt i ett finansiellt instrument, eventuella begränsningar i förfoganderätten i övrigt m.m. Behandling av personuppgifter kan också vara en nödvändig följd av bestämmelserna i 5 kap. aktiebolagslagen om förande av aktiebok (angående detta, se avsnitt 4.10.2).

Det kan här nämnas att utredningen i avsnitt 4.11 har lämnat förslag av innebörd att äganderätt, panträtt och annan särskild rätt till ett visst DLT-baserat finansiellt instrument ska framgå av den distribuerade liggaren. Vidare har utredningen i samma avsnitt föreslagit att den distribuerade liggaren ska utformas på ett sådant sätt att vissa förhållanden kan anges i liggaren, bl.a. om innehavaren har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken och att operatören ska ansvara för att dessa uppgifter anges i liggaren. Detta ansvar innebär i hög grad en hantering av personuppgifter, om det rör sig om fysiska personer.

Det står alltså klart att personuppgifter kan behöva hanteras inom ramen för driften av en DLT-marknadsinfrastruktur. Det väcker frågan om det behövs någon lagstiftningsåtgärd för att säkerställa att behandlingen av personuppgifter sker på ett korrekt sätt och med beaktande av behovet av integritetsskydd (jfr i artiklarna 7 och 8 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna).

Även i skäl 57 i DLT-förordningen konstateras att driften av DLT-marknadsinfrastrukturer kan inbegripa behandling av personuppgifter. Där anges vidare att en sådan behandling bör utföras i enlighet med unionsrätten om skydd av personuppgifter, om det vid tillämpningen av DLT-förordningen är nödvändigt med en sådan behandling. Det anges också att DLT-förordningen inte påverkar tillämpningen av bl.a. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (EU:s dataskyddsförordning, i dagligt tal benämnd GDPR efter den engelskspråkiga benämningen *General Data Protection Regulation*).

EU:s dataskyddsförordning är direkt tillämplig i alla medlemsstater. Någon ändring i den görs inte genom DLT-förordningen. Mot

den bakgrunden står det klart att reglerna i dataskyddsförordningen ska tillämpas. Såvitt gäller verksamhet i Sverige står det också klart att även lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning är tillämplig.

Det krävs inte några lagstiftningsåtgärder för att den nu nämnda personuppgiftsregleringen ska bli tillämplig.

I ett avseende finns det dock, enligt utredningens mening, skäl för en kompletterande bestämmelse av förtydligande karaktär. Det gäller vem som ska vara personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som sker i en DLT-marknadsinfrastruktur.

Dataskyddsförordningen förutsätter att det för all personuppgiftsbehandling finns en personuppgiftsansvarig. Av förordningen följer att med personuppgiftsansvarig avses den som ensamt eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen. Om ändamålen med behandlingen bestäms i unionsrätten eller nationell rätt, kan dock den personuppgiftsansvarige eller de särskilda kriterierna för hur denne utses föreskrivas i unionsrätten eller i medlemsstaternas nationella rätt.

Behandlingen av personuppgifter inom ramen för en DLT-infrastruktur får anses vara av det slag vid vilken det är tillåtet att i nationell rätt peka ut vem som är personuppgiftsansvarig. Utredningen anser att det finns skäl för ett sådant utpekande. I ett DLT-system agerar, typiskt sett, flera aktörer tillsammans. Det kan då vara ändamålsenligt att lagen anger vem av dem som är personuppgiftsansvarig. Detta kan också underlätta för den enskilde, t.ex. om han eller hon vill ta kontakt med den personuppgiftsansvarige för att få till stånd en rättelse eller radering av felaktiga eller föråldrade uppgifter. Utredningen föreslår därför att det i lagen anges att operatören av en DLT-marknadsinfrastruktur är personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter i infrastrukturen.

I övrigt ser utredningen inte något behov av kompletterande lagstiftningsåtgärder vad gäller skyddet av personuppgifter.

4.17.3 Krav på dokumentation, information, riskhantering och övergångsstrategi

Utredningens bedömning: Reglerna i artikel 7.1–7.4 och 7.7–7.10 i DLT-förordningen om dokumentation, information, it- och cyberarrangemang m.m. kräver inte någon lagstiftningsåtgärd.

Skälen för utredningens bedömning

I artikel 7 i DLT-förordningen finns en rad regler som gäller för operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer i allmänhet. Vissa av dessa regler har behandlats tidigare i detta betänkande (se bl.a. avsnitt 4.14 angående separationsrätt m.m. och skadeståndsansvar när det gäller artikel 7.5 respektive 7.6).

I artikel 7.1–7.4 finns regler om operatörernas skyldigheter vad gäller dokumentation om regelverk (allmänna villkor) för den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen, information till bl.a. deltagare och kunder, krav på it- och cybersäkerhet och hanteringen av operativa risker, t.ex. risker för cyberangrepp, dataintrång och tekniska fallissemang. Inget av dessa krav bör föranleda någon lagstiftningsåtgärd, eftersom förordningens regler väsentligen får anses vara uttömmande och det därför inte finns utrymme för eller behov av kompletterande bestämmelser i svensk rätt. Till detta kommer att utredningen i avsnitt 4.8.3 har gjort bedömningen att kraven på information till deltagare m.fl. (artikel 7.3) respektive åtgärder för it- och cybersäkerhet (artikel 7.4) inte bör föranleda något normgivningsbemyndigande. I linje med vad som har uttalats där kan det tilläggas att Finansinspektionen kan uppställa villkor i tillståndet för den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen och därigenom precisera vad som ska gälla för t.ex. it- och cybersäkerhet eller andra relevanta frågor, i stället för att dessa frågor regleras i någon svensk författning.

Artikel 7.7–7.10 i DLT-förordningen innehåller krav på operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer vad gäller övergångsstrategi, dvs. en fastställd plan för reducering eller avveckling av verksamheten. Inte heller dessa krav bör föranleda någon lagstiftningsåtgärd. Det kan här särskilt framhållas att övergångsstrategin ska godkännas av den behöriga myndigheten och således kommer att bli föremål för en myndighetsprövning. Vidare är vissa av reglerna närmast att se

som målsättningsstadganden vad gäller att vissa aktörer ska göra sitt yttersta för att ingå vissa avtal (se artikel 7.8 och 7.9).

4.17.4 Tillämpliga bestämmelser i andra författningar

Utredningens förslag: I den nya lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen föreskrivs att de bestämmelser i lagen om värdepappersmarknaden som gäller för MTF-plattformar ska tillämpas även i fråga om DLT-MTF-plattformar.

Dessa bestämmelser ska tillämpas även i fråga om DLT-TSS-system. Detta gäller dock inte bestämmelserna i 2, 3 eller 24 kap. i lagen om värdepappersmarknaden vad gäller ett DLT-TSS-system som drivs av en värdepapperscentral.

Utredningens bedömning: Reglerna om intermediärers medverkan i identifiering av aktieägare och i utövande av aktieägares rättigheter i 3 a kap. kontoföringslagen ska inte tillämpas på DLT-baserade finansiella instrument (aktier).

Skälen för utredningens förslag och bedömning

Av DLT-förordningen följer att vissa krav i andra EU-rättsakter på finansmarknadens område som huvudregel ska omfatta även DLT-marknadsinfrastrukturer. Med detta avses i fråga om

- DLT-MTF-plattformar: de krav som är tillämpliga på en multilateral handelsplattform enligt MiFIR och MiFID II (se artikel 4.1 i DLT-förordningen),
- DLT-SS-system: de krav som är tillämpliga på en värdepapperscentral som driver ett avvecklingssystem för värdepapper enligt förordningen om värdepapperscentraler (se artikel 5.1 i DLT-förordningen), och
- DLT-TSS-system: de krav som är tillämpliga på en multilateral handelsplattform enligt MiFIR och MiFID II samt de krav på värdepapperscentraler som följer av reglerna i förordningen om värdepapperscentraler, beroende på om operatören är ett värde-

pappersföretag, en s.k. marknadsoperatör eller en värdepapperscentral (se artikel 6).

I den utsträckning det i DLT-förordningen anges vilka regler i andra EU-förordningar som är tillämpliga krävs det i allmänhet inte några svenska lagstiftningsåtgärder. Anledningen till detta är att EU-förordningar är direkt tillämpliga.

Det förhåller sig dock annorlunda med regeln i artikel 5.2 i DLT-förordningen. Enligt den regeln behöver kravet på kontobaserad form i förordningen om värdepapperscentraler inte tillämpas under vissa förutsättningar. I denna del är det nödvändigt att beakta att det i kontoföringslagen finns en omfattande reglering av avstämningsregister och avstämningskonton och att undantag eventuellt kan behöva göras även från denna. Den fråga har behandlats i avsnitt 4.12.

Vidare har frågan om eventuella undantag från kravet på betalningar i centralbankspengar behandlats i avsnitt 4.15.

Ett undantag från förordningen om värdepapperscentraler som däremot inte har berörts tidigare i detta betänkande är undantaget från kraven i artikel 19 vad gäller utkontraktering (se artikel 5.4 i DLT-förordningen). Kraven i artikel 19 i förordningen om värdepapperscentraler avser förutsättningarna för att en auktoriserad värdepapperscentral ska kunna beviljas tillstånd att utkontraktera en s.k. huvudtjänst, t.ex. driften av ett avvecklingssystem, till en tredje part. Enligt utredningen krävs det inte någon lagstiftningsåtgärd i detta avseende, eftersom såväl kraven för utkontraktering som undantaget från dessa krav regleras uttömmande i EU-förordning.

I DLT-förordningen förekommer emellertid också hänvisningar till krav enligt EU-direktiv, främst MiFID II. Sådana hänvisningar väcker särskilda frågor om behovet av lagstiftningsåtgärder. Anledningen till detta är att EU-direktiv i allmänhet genomförs i form av svenska författningar och att dessa inte utan vidare blir tillämpliga på nya företeelser, såsom i detta fall DLT-marknadsinfrastrukturer. Det finns därmed skäl att närmare överväga om de bestämmelser som genomför MiFID II behöver göras tillämpliga även på DLT-marknadsinfrastrukturer, t.ex. genom hänvisningar i den nya lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen.

MiFID II har i svensk rätt genomförts i huvudsak i lagen om värdepappersmarknaden. Termer och uttryck i den lagen har generellt sett samma innebörd som i unionsrätten (se 1 kap. 4 b §).

Det finns en rad bestämmelser i lagen om värdepappersmarknaden som är tillämpliga på MTF-plattformar och som genomför MiFID II. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att det i den nya lagen tas in en bestämmelse av innebörd att de bestämmelser i lagen om värdepappersmarknaden som gäller för MTF-plattformar ska tillämpas även i fråga om DLT-MTF-plattformar.

Det undantag från kraven på tillämpning av reglerna om multilaterala handelsplattformar i MiFID II som finns i DLT-förordningen (se artikel 4.2) avser deltagarkretsen. Dessa undantag har behandlats i avsnitt 4.13.

Till följd av de ovan nämnda reglerna i artikel 6 i DLT-förordningen bör även DLT-TSS-system som huvudregel omfattas av bestämmelserna om MTF-plattformar i lagen om värdepappersmarknaden. Detta är naturligt med tanke på att ett DLT-TSS-system är en kombination av en DLT-MTF-plattform och ett DLT-SS-system. Av artikel 6.2 första stycket b i förordningen framgår dock att detta inte ska gälla de bestämmelser som genomför artiklarna 5–13 i MiFID II, om det rör sig om en värdepapperscentral som driver MTF-plattformen i fråga. Artiklarna 5–13 i MiFID II avser krav på tillstånd (auktorisation), ledningsorgan, aktieägare och andra delägare med kvalificerade innehav, anmälan av tilltänkta förvärv, bedömningsperiod (handläggningstid) och bedömningen av en tilltänkt förvärvare. Att dessa krav inte bör tillämpas på värdepapperscentraler har sin förklaring i att det finns en rad krav på tillstånd (auktorisation) och andra rörelseregler i förordningen om värdepapperscentraler som är tillämpliga på dem.

Det bör således anges i den nya lagen att de bestämmelser i lagen om värdepappersmarknaden som avser krav på tillstånd m.m. (2 och 3 kap.) och prövningen av ägares lämplighet (24 kap.) inte ska tillämpas i fråga om DLT-TSS-system om systemet drivs av en värdepapperscentral. För att underlätta tillämpningen bör det i lagen om värdepappersmarknaden tas in en upplysningsbestämmelse av innebörd att det i DLT-förordningen och den nya lagen finns särskilda bestämmelser för värdepappersinstitut och börser, detta eftersom dessa bestämmelser kommer att ha företräde framför bestämmelserna i lagen om värdepappersmarknaden.

En upplysningsbestämmelse av motsvarande innebörd bör tas in i kontoföringslagen, vad gäller värdepapperscentraler.

I fråga om bestämmelserna i kontoföringslagen uppkommer dock även frågan om bestämmelserna i 3 a kap. i den lagen om intermediärers medverkan i identifiering av aktieägare och i utövande av aktieägares rättigheter ska tillämpas även på operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer. Bland de kategorier av juridiska personer som kan utgöra intermediärer av nu aktuellt slag finns dels värdepapperscentraler, dels förvaltare enligt 3 kap. 7 § kontoföringslagen (se prop. 2019/20:116 s. 27). Utredningen konstaterar dock att bestämmelserna i 3 a kap. kontoföringslagen avser endast aktier som är upptagna till handel på en reglerad marknad. Inom DLT-marknadsinfrastrukturer är det endast på en DLT-MTF-plattform eller i ett DLT-TSS-system som handel kan ske. Det framstår som också som osannolikt att DLT-baserade aktier under överskådlig tid kommer att handlas på en reglerad marknad. Det saknas därför anledning att tillämpa bestämmelserna i 3 a kap. kontoföringslagen på DLT-baserade finansiella instrument (aktier).

I fråga om EU-direktiv som berörs av reglerna i DLT-förordningen kan nämnas att det i bl.a. artikel 5.7 andra och tredje styckena i förordningen finns vissa särskilda bestämmelser om avvecklingssystem för värdepapper, som berör finalitydirektivet. Direktivet har i huvudsak genomförts i avvecklingslagen. För att underlätta tillämpningen av bestämmelserna i avvecklingslagen bör det i 1 § i lagen tas in en upplysningsbestämmelse om att det finns särskilda regler om avvecklingssystem för värdepapper i DLT-förordningen.

4.17.5 Marknadsmissbruk

Utredningens förslag: Lagen om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden ska omfatta även DLT-baserade finansiella instrument som är upptagna till handel eller handlas i en DLT-marknadsinfrastruktur.

Utredningens bedömning: En operatör av ett DLT-TSS-system eller en DLT-MTF-plattform är skyldig att följa reglerna i marknadsmissbruksförordningen.

Skälen för utredningens förslag och bedömning

Enligt marknadsmissbruksförordningen[51] ska vissa företag som driver reglerade marknader, s.k. OTF-plattformar eller MTF-plattformar anmäla vissa förhållanden till den berörda tillsynsmyndigheten, i Sveriges fall Finansinspektionen. Förordningen innehåller också regler om insiderinformation, marknadsmanipulation, offentliggörande av information m.m. Vidare ska marknadsoperatörer och värdepappersföretag som driver en handelsplats, däribland MTF-plattformar, inrätta och upprätthålla effektiva arrangemang, system och förfaranden som syftar till att förhindra och upptäcka insiderhandel, marknadsmanipulation och försök till insiderhandel och marknadsmanipulation. Som ett exempel på den svenska värdepappersmarknaden kan nämnas att Nasdaq Stockholm AB har en övervakningsfunktion av det aktuella slaget.

I artikel 3.7 i DLT-förordningen anges att marknadsmissbruksförordningen är tillämplig på DLT-baserade finansiella instrument som tas upp till handel i en DLT-MTF-plattform eller i ett DLT-TSS-system. Enligt utredningens mening medför detta att en operatör av en sådan DLT-marknadsinfrastruktur har det ansvar som följer av marknadsmissbruksförordningen. Några lagstiftningsåtgärder krävs emellertid inte för att åstadkomma detta (se dock det förslag till bestämmelse om uppgiftsskyldighet som motsvarar 8 kap. 3 § kontoföringslagen och som har berörts i avsnitt 4.11).

Däremot krävs det lagstiftningsåtgärder i fråga om det straffrättsliga skyddet mot marknadsmissbruk. Vad som här avses är bestämmelser om straff för insiderhandel, obehörigt röjande av insiderinformation och marknadsmanipulation (marknadsmissbruk) som begås på värdepappersmarknaden. Sådana bestämmelser finns i lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden. Såvitt nu är aktuellt tillämpas bestämmelserna på

1. finansiella instrument som är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en MTF-plattform eller för vilka en ansökan om upptagande till sådan handel har lämnats in,
2. finansiella instrument som handlas på en MTF-plattform eller en OTF-plattform, och

[51] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 av den 16 april 2014 om marknadsmissbruk (marknadsmissbruksförordning).

3. finansiella instrument vilkas värde är beroende av eller inverkar på ett sådant finansiellt instrument som avses i punkten 1 eller 2.

Enligt utredningens mening gör sig behovet av skydd mot marknadsmissbruk lika starkt gällande i fråga om DLT-baserade finansiella instrument som är upptagna till handel eller handlas i en DLT-marknadsinfrastruktur som i fråga om finansiella instrument som handlas utanför en sådan infrastruktur, t.ex. på en MTF-plattform av traditionellt slag. I praktiken rör det sig om DLT-MTF-plattformar och DLT-TSS-system. Utredningen föreslår därför att tillämpningsområdet för lagen om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden ändras så att även finansiella instrument som är upptagna till handel eller handlas i en DLT-marknadsinfrastruktur kommer att omfattas av lagen. Det bör föranleda en ändring i lagens 1 kap. 2 §. Definitionen av uttrycket finansiella instrument i lagen behöver inte ändras, eftersom den innehåller en hänvisning till motsvarande definition i lagen om värdepappersmarknaden. Däremot bör definitionen av uttrycket handel på värdepappersmarknaden ändras på så sätt att även handel i en DLT-marknadsinfrastruktur omfattas. Detta får betydelse för tillämpningen av bestämmelserna om insiderbrott (2 kap. 1 §).

4.17.6 Ansvaret enligt penningtvättslagstiftningen

Utredningens bedömning: En operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur som är ett värdepappersinstitut omfattas av tillämpningsområdet för penningtvättslagstiftningen. En operatör som är en värdepapperscentral eller en börs omfattas däremot inte.

DLT-förordningen ger inte anledning att göra några ändringar i penningtvättslagstiftningen.

Skälen för utredningens bedömning

Några särskilda regler om penningtvätt eller om åtgärder mot finansiering av terrorism införs inte genom DLT-förordningen. I förordningen nämns däremot efterlevnaden av krav på kundkännedom och förfaranden för bekämpning av penningtvätt som några av de aspek-

ter av pilotordningen som ska utvärderas av Esma genom en rapport (se artikel 14.1 k i förordningen).

Det näringsrättsliga regelverket mot penningtvätt och finansiering av terrorism har sin bakgrund i ett EU-direktiv, EU:s penningtvättsdirektiv.[52] Direktivet har i svensk rätt genomförts i huvudsak i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, i fortsättningen kallad penningtvättslagen (se prop. 2016/17:173, bet. 2016/17:FiU32, rskr. 2016/17:341).

Penningtvättslagen syftar till att förhindra att finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism (1 kap. 1 §). Lagen gäller bl.a. för dem som driver bank- eller finansieringsrörelse enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller värdepappersrörelse enligt 2 kap. 1 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden (1 kap. 2 § första stycket 1 och 3 penningtvättslagen). Därigenom omfattas sådana företag som driver värdepappersrörelse (värdepappersinstitut) och som kan få ett särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen.

Värdepapperscentraler omnämns inte i penningtvättslagen. Den verksamhet som en värdepapperscentral bedriver måste mot den bakgrunden anses falla utanför lagens tillämpningsområde.[53] Detsamma gäller börser.

Av de kategorier av företag som kan komma på fråga som operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer omfattas således värdepappersinstitut av penningtvättslagens tillämpningsområde, men inte värdepapperscentraler eller börser. Det kan visserligen ifrågasättas om det är lämpligt att vissa sådana operatörer omfattas av lagen medan andra inte gör det, särskilt vad gäller DLT-TSS-system som kan drivas av olika slags företag enligt ovan. Utredningen ser dock inte tillräckliga skäl för att låta värdepapperscentraler eller börser omfattas av lagen vad gäller just verksamheten enligt DLT-förordningen men inte vad gäller värdepappersavveckling m.m. i övrigt respektive driften av en reglerad marknad. Inte heller i övrigt finns det skäl för att vidta några lagstiftningsåtgärder i fråga om penningtvättslagen.

[52] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG.

[53] Frågan berörs ytterligare i avsnitt 6.

4.17.7 Ändringarna i andra EU-förordningar

Utredningens bedömning: Det finns inte behov av några lagstiftningsåtgärder med anledning av de ändringar i andra EU-förordningar som görs genom DLT-förordningen.

Skälen för utredningens bedömning

DLT-förordningen innebär ändringar av tre olika EU-rättsakter. Dessa är MiFIR (se artikel 16 i DLT-förordningen), förordningen om värdepapperscentraler (se artikel 17 i DLT-förordningen) och MiFID II (se artikel 18 i DLT-förordningen). Ändringen i MiFID II har behandlats i ett tidigare lagstiftningsärende och har genomförts i lagen om värdepappersmarknaden (se vidare avsnitt 4.7). Det finns inte något behov av ytterligare åtgärder.

Ändringen i MiFIR (artikel 54.2) avser en regel om möjligheten att utesluta s.k. börshandlade derivat från tillämpningsområdet för vissa bestämmelser. Såvitt utredningen kan bedöma saknar ändringen direkt samband med regleringen av distribuerade liggare (jfr skäl 58 i DLT-förordningen). Regeln innebär att en behörig myndighet får, på ansökan av en central motpart eller handelsplats, fatta beslut om användandet av vissa övergångsarrangemang under vissa förutsättningar samt att myndigheten ska underrätta Esma om vissa förhållanden. Något behov av kompletterande svensk normgivning finns inte. Det kan tilläggas att den nya regeln enbart är tillämplig när den aktuella ansökan har gjorts inom en viss tidsfrist som numera har löpt ut. Ändringen i MiFIR bör alltså inte föranleda någon lagstiftningsåtgärd.

Ändringen i förordningen om värdepapperscentraler avser från vilken tidpunkt en regel om s.k. avvecklingsdisciplinåtgärder ska tillämpas. Det rör sig således om en ikraftträdandebestämmelse. Inte heller denna ändring synes ha något direkt samband med distribuerade liggare (jfr skäl 60 i DLT-förordningen). Utredningen gör bedömningen att det under alla förhållanden saknas behov av någon lagstiftningsåtgärd.

4.18 Behovet av ändringar i skattelagstiftningen

4.18.1 Skatterättsliga skyldigheter för värdepapperscentraler respektive operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer

Skattelagstiftningen ålägger olika aktörer på värdepappersmarknaden vissa skyldigheter på skatteområdet. I några fall träffar dessa skyldigheter även värdepapperscentraler. Det gäller skyldigheter som avser

- kupongskatt,
- skatteförfarandet i fråga om kontrolluppgifter,
- skatteförfarandet i fråga om skatteavdrag, och
- upplysningar om s.k. finansiella konton.

Av DLT-förordningen följer att operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer, såvitt gäller DLT-baserade finansiella instrument, i vissa fall kan komma att ersätta den roll som värdepapperscentraler har vid kontoföring enligt kontoföringslagen. Visserligen kan ett slag av särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen (avseende DLT-SS-system) ges endast till värdepapperscentraler. I dessa fall kommer operatörerna, i egenskap av värdepapperscentraler, utan vidare att omfattas av skyldigheterna enligt skattelagstiftningen. Det är emellertid inte endast värdepapperscentraler som kan få tillstånd som operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur enligt DLT-förordningen. Ett särskilt tillstånd att driva en DLT-MTF-plattform och ett särskilt tillstånd att driva ett DLT-TSS-system enligt förordningen kan ges även till s.k. marknadsoperatörer och värdepappersföretag enligt unionsrätten och till kreditinstitut som har auktorisation enligt MiFID II. Marknadsoperatörer benämns börser i svensk rätt. Värdepappersföretag enligt unionsrätten och kreditinstitut av nu aktuellt slag utgörs i svensk rätt av värdepappersinstitut, när det gäller svenska företag. Värdepappersinstitut delas i sin tur in i kreditinstitut som har tillstånd att driva värdepappersrörelse samt värdepappersbolag.

Vidare kan det inte uteslutas att ett och samma finansiella instrument kan komma att registreras eller tas upp till handel hos två operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer, dels i ett DLT-SS-system för avveckling, dels på en DLT-MTF-plattform för handel. Det kan också förekomma att ett instrument hanteras av en värdepapperscentral vad gäller kontoföring och avveckling av traditionellt slag sam-

tidigt som samma instrument är föremål för handel på en DLT-MTF-plattform. Det omvända alternativet, att avvecklingen sker genom ett DLT-SS-system, medan handeln sker på t.ex. en reglerad marknad av vanligt slag, bör också vara möjlig även om det framstår som mindre sannolikt under överskådlig tid.

I avsnitt 4.10.1 har utredningen föreslagit att aktiebolag som är avstämningsbolag ska kunna registrera aktierna hos antingen en värdepapperscentral (enligt kontoföringslagen) eller i en DLT-marknadsinfrastruktur, dvs. aktierna ska vara registrerade hos en enda aktör. Någon motsvarande begränsning när det gäller att ett och samma instrument får förekomma på den högsta nivån hos endast en enda aktör gäller dock inte för andra DLT-baserade finansiella instrument än aktier.

De värdepapperscentraler och operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer som har nämnts ovan kan vara utländska företag som har fått tillstånd från en behörig myndighet i ett annat land inom EES än Sverige. Det finns visserligen inte några särskilda regler om gränsöverskridande verksamhet i DLT-förordningen som ger utländska operatörer rätt att driva verksamhet i Sverige (jfr avsnitt 4.6). En svensk emittent av DLT-baserade finansiella instrument måste emellertid antas ha möjlighet att anlita en utländsk operatör för registreringen av instrumenten i en DLT-marknadsinfrastruktur.

Mot denna bakgrund inställer sig frågan om vilka skatterättsliga skyldigheter som operatörerna bör ha (jfr prop. 2015/16:10 vad gäller vilka ändringar i skattelagstiftningen som gjordes med anledning av förordningen om värdepapperscentraler).

I avsnitt 4.8.1 har utredningen gjort bedömningen att utredningens förslag så långt som möjligt bör utformas på ett sådant sätt att operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer varken gynnas eller missgynnas i regleringshänseende vid en jämförelse med vad som gäller för den som driver verksamhet baserad på kontoföring av finansiella instrument utanför DLT-förordningens tillämpningsområde. Förslagen bör således i möjligaste mån vara konkurrensneutrala. I fråga om skattelagstiftningen bör således utgångspunkten vara att operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer ska ha samma skyldigheter som värdepapperscentraler. Detta bör gälla operatörer av DLT-SS- och DLT-TSS-system, med tanke på att sådan registrering och avveckling som förekommer i dessa system har likheter med den kontoföring och avveckling som förekommer hos en värdepapperscentral.

Det bör däremot inte gälla operatörer av DLT-MTF-plattformar, eftersom sådana plattformar avser enbart handel och dessa operatörer därför inte har tillräckliga likheter med värdepapperscentraler.

Utredningen övergår i det följande till att ta ställning till vilka lagstiftningsåtgärder som det nu anförda bör föranleda vad gäller kupongskatt, utbyte av information om finansiella konton och skatteförfarandet.

4.18.2 Kupongskatt

Utredningens förslag: Operatörer av sådana DLT-SS- och DLT-TSS-system som avses i DLT-förordningen ska i kupongskattelagen likställas med en värdepapperscentral enligt kontoföringslagen. Detta ska gälla även vid tillämpningen av föreskrifter som har meddelats med stöd av kupongskattelagen.

Vid förvaltarregistrering enligt lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen ska förvaltaren ha samma ansvar för att innehålla kupongskatt som i dag gäller för förvaltare vid förvaltarregistrering enligt kontoföringslagen. I dessa fall ska således vissa bestämmelser som annars gäller för värdepapperscentraler i stället gälla förvaltaren.

Bestämmelser om kupongskatt

Bestämmelser om kupongskatt finns i kupongskattelagen (1970:624) och kupongskatteförordningen (1971:49). Under senare tid har det pågått ett arbete med att se över dessa bestämmelser. Under år 2022 remitterade Finansdepartementet ett utkast till lagrådsremiss med ett förslag till en ny lag om källskatt på utdelning, som enligt utkastet skulle ersätta kupongskattelagen (Fi2022/01841). Någon lagrådsremiss i frågan hade dock inte överlämnats till Lagrådet vid tidpunkten för färdigställandet av detta betänkande, i december 2023. Utredningen har därför haft att förhålla sig till den nu gällande regleringen om kupongskatt.

Kupongskatten är en definitiv källskatt. Det innebär att kupongskatten ersätter den statliga inkomstskatten för dem som omfattas av den.

Kupongskatt tas ut på bl.a. utdelning på aktier i svenska aktiebolag (se 1 § kupongskattelagen). Skattskyldiga är i huvudsak utdelningsberättigade fysiska och juridiska personer som är hemmahörande i utlandet (se 4 §). Skatten tas som utgångspunkt ut med 30 procent av utdelningen (se 5 §). Sverige har emellertid i flera skatteavtal reducerat sitt skatteanspråk eller helt avstått från rätten att beskatta utdelning.

Systemet för innehållande, redovisning och betalning av kupongskatt vid utdelning på aktier i avstämningsbolag innebär i huvudsak följande.

Ansvaret för kupongskatt ligger i grunden på avstämningsbolaget. Om bolaget har uppdragit åt värdepapperscentralen att sända ut utdelningen, ligger ansvaret för innehållande, redovisning och betalning av kupongskatt i stället på värdepapperscentralen (11 a § kupongskattelagen). I 11 a § i lagen görs en åtskillnad mellan *å ena sidan* värdepapperscentraler som hör hemma i Sverige eller i en annan stat inom EES och som bedriver verksamhet från ett fast driftställe här och *å andra sidan* en värdepapperscentral som hör hemma i en annan stat inom EES än Sverige och som inte bedriver verksamhet från ett fast driftställe här. I det senare fallet krävs, för att ansvaret ska gå över från avstämningsbolaget till värdepapperscentralen, att värdepapperscentralen för det aktuella avstämningsbolaget har gett in ett åtagande till Skatteverket om att ansvara för uppgifterna.

Det ankommer i nu angivna fall på värdepapperscentralen att innehålla kupongskatt vid utbetalning av utdelning (se 7 § kupongskattelagen). Värdepapperscentralen ska lämna redovisning av utbetald utdelning och innehållen kupongskatt senast fyra månader efter avstämningsdagen (se 8 § första stycket). Inom samma tid ska värdepapperscentralen, som huvudregel, betala in innehållen kupongskatt till Skatteverket (8 § andra stycket).

Bestämmelser om återbetalning av kupongskatt finns, såvitt nu är av intresse, i 9 § kupongskattelagen.

Vid förvaltarregistrering ligger ansvaret för kupongskatt i stället på förvaltaren (12 § kupongskattelagen). Regleringen gör inte skillnad mellan svenska och utländska förvaltare, dvs. – såvitt nu är av intresse – svenska och utländska förvaltare som av värdepapperscentralen har fått medgivande till registrering som förvaltare. I fråga om utländska förvaltare kan det dock i vissa fall krävas att förvaltaren skriftligen har förbundit sig att iaktta vissa krav gentemot värde-

papperscentralen (se 3 § andra–fjärde styckena kupongskatteförordningen).

Behovet av ändringar i kupongskattelagen

Eftersom värdepapperscentraler har en rad skyldigheter avseende kupongskatt och det kan förekomma andra operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer än värdepapperscentraler, behöver dessa andra operatörer likställas med värdepapperscentraler. Det gäller såväl svenska som utländska operatörer. Endast svenska operatörer omfattas av den föreslagna nya kompletteringslagen, men alla operatörer inom EES omfattas av DLT-förordningens tillämpningsområde. Genom att likställa operatörer enligt DLT-förordningen med värdepapperscentraler möjliggörs att de avstämningsbolag som använder sig av en distribuerad liggare i stället för ett avstämningsregister enligt kontoföringslagen under vissa förutsättningar kan avlastas det omfattande ansvar som följer av kupongskattelagen. Utredningen föreslår därför att en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur enligt DLT-förordningen ska likställas med en värdepapperscentral enligt kontoföringslagen. I kupongskattelagen bör alltså införas en bestämmelse som likställer en operatör av ett DLT-SS- eller DLT-TSS-system som avses i DLT-förordningen med en värdepapperscentral.

En operatör av en DLT-MTF-plattform bör dock inte likställas med en värdepapperscentral i nu aktuellt avseende, eftersom det endast förekommer handel på en sådan plattform och det således inte är frågan om någon motsvarighet till den kontoföring och avveckling som förekommer hos en värdepapperscentral.

Den föreslagna bestämmelsen får betydelse även vid tillämpningen av kupongskatteförordningen, eftersom termer och uttryck som används i förordningen har samma betydelse och tillämpningsområde som i kupongskattelagen (se 1 § första stycket kupongskatteförordningen).

En särskild fråga är om förslaget kan innebära en dubbelreglering eller ett dubbelarbete genom att en värdepapperscentral och en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur, som är två olika juridiska personer, kan bli samtidigt ansvariga för samma uppgifter. I fråga om aktier, som kupongskattelagen främst gäller, föreslår dock utredningen att samtliga aktier i avstämningsbolag ska vara registrerade antingen

i en värdepapperscentral enligt reglerna i kontoföringslagen eller i en DLT-marknadsinfrastruktur (se avsnitt 4.10.1). Även om operatörer av vissa DLT-marknadsinfrastrukturer likställs med värdepapperscentraler, kan det således i praktiken endast bli fråga om att avstämningsbolaget ingår avtal med en enda aktör om att sända ut utdelningen. Mot den bakgrunden ser inte utredningen något hinder mot att likställa de aktuella operatörerna med värdepapperscentraler.

Utöver den ovan föreslagna bestämmelsen finns det också ett behov av en följdändring i fråga om de bestämmelser i kupongskattelagen som anknyter till förvaltarregistrering. Enligt utredningens mening bör alltså sådan förvaltarregistrering av ett DLT-baserat finansiellt instrument som föreslås vara möjlig enligt bestämmelserna i den nya lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen likställas med förvaltarregistrering enligt kontoföringslagen. Det innebär att ansvaret för att bl.a. innehålla kupongskatt går över från operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen till förvaltaren vid förvaltarregistrering. Så kommer att bli fallet även när det rör sig om en utländsk förvaltare.

Även i andra stater inom EES än Sverige förekommer i hög grad förfaranden som motsvarar förvaltarregistrering. Sådana förfaranden kan dock inte utan vidare likställas med förvaltarregistrering enligt svensk rätt, när det gäller ansvaret för kupongskatt. Anledningen till detta är att det är svårt att säkerställa att bestämmelserna om kupongskatt efterlevs om ansvaret läggs på en förvaltare som har antagits av en utländsk operatör av DLT-marknadsinfrastruktur. Enligt utredningens mening är det därför endast förvaltare enligt den nya lagen som bör kunna överta ansvar från operatören av en DLT-marknadsinfrastruktur.

Bland de bestämmelser i kupongskattelagen som gäller värdepapperscentraler finns, som berörs ovan, bestämmelserna i 7 §. I 7 § andra stycket anges när vissa uppgifter ska lämnas. I det sammanhanget har tidpunkten för anmälan om registrering på avstämningskonto av uppgift som avses i 4 kap. 18 § första stycket 6–8 kontoföringslagen betydelse. En särskild fråga är därför om 7 § andra stycket kupongskattelagen bör ändras eller om det i övrigt bör göras någon lagändring i syfte att åstadkomma en hänvisning till de bestämmelser i den nya lagen som motsvarar 4 kap. 18 § första stycket 6–8 kontoföringslagen. Enligt utredningens mening är dock inte detta nödvändigt, eftersom det av 7 § andra stycket kupongskattelagen också

följer andra tidpunkter när de aktuella uppgifterna ska lämnas (bl.a. när värdepapperscentralen begär det). Med tanke på att operatör av DLT-marknadsinfrastrukturer enligt utredningens förslag ska likställas med värdepapperscentraler kan således bestämmelsen tillämpas i den delen, även om någon ändring inte görs.

4.18.3 Lagstiftningen om utbyte av upplysningar om finansiella konton

Utredningens förslag: Ett innehav av sådana DLT-baserade finansiella instrument som avses i DLT-förordningen ska anses vara ett s.k. finansiellt konto (ett depåkonto) enligt såväl lagen om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet som lagen om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton.

Nuvarande ordning

Sveriges och Amerikas förenta staters regeringar har träffat ett avtal för att förbättra internationell efterlevnad av skatteregler och för att genomföra FATCA (det s.k. FATCA-avtalet, se vidare bilaga 1 till prop. 2014/15:41). Med FATCA avses den amerikanska lagen Foreign Account Tax Compliance Act som antogs av den amerikanska kongressen i mars 2010. De skyldigheter som följer av avtalet kan delas in i tre huvudsakliga delar. För Sveriges del är det fråga om skyldigheter för rapporteringsskyldiga finansiella institut när det gäller identifiering av finansiella konton som innehas av amerikanska personer, skyldigheter för rapporteringsskyldiga finansiella institut att lämna uppgifter till Skatteverket om de konton som har identifierats och skyldigheter för Skatteverket att överföra information till den amerikanska federala skattemyndigheten.

På grund av avtalet har lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet (IDKL) tillkommit. IDKL ska tillämpas av rapporteringsskyldiga finansiella institut för att identifiera finansiella konton som innehas av amerikanska personer och därför är rapporteringspliktiga.

Lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton (IDKAL) innehåller bestämmelser av liknande slag som IDKL. IDKAL grundar sig dock inte på FATCA-avtalet utan på rådets direktiv 2014/107/EU av den 9 december 2014 om ändring av direktiv 2011/16/EU vad gäller obligatoriskt automatiskt utbyte av upplysningar i fråga om beskattning och i det multilaterala avtalet mellan behöriga myndigheter om automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton som undertecknades den 29 oktober 2014 (se vidare prop. 2015/16:29). IDKAL ska tillämpas av rapporteringsskyldiga finansiella institut för att identifiera finansiella konton som innehas av personer med hemvist i en annan stat eller jurisdiktion än Sverige eller USA och därför är rapporteringspliktiga.

I såväl IDKL som IDKAL anges vissa slag av konton hos finansiella institut som ska anses vara finansiella konton. Det rör sig bl.a. om s.k. depåkonton. Med detta avses ett annat konto än ett försäkrings- eller livränteavtal och som förs till förmån för någon annan person och som innehåller finansiella instrument respektive finansiella tillgångar (se 2 kap. 11 § första stycket 2 i respektive lag).

Vad som avses med ett rapporteringsskyldigt finansiellt institut framgår av 2 kap. 19 § IDKL respektive 2 kap. 21 § IDKAL. En värdepapperscentral kan vara ett rapporteringsskyldigt finansiellt institut. Definitionen förutsätter dock att det rapporteringsskyldiga finansiella institutet är ett svenskt finansiellt institut eller ett utländskt finansiellt institut med ett fast driftställe i Sverige.

Det innebär bl.a. att en svensk värdepapperscentral är det rapporteringsskyldiga finansiella institutet enligt 2 kap. 19 § IDKL respektive 2 kap. 21 § IDKAL när det gäller ett konto som har lagts upp av ett kontoförande institut hos den svenska värdepapperscentralen, dvs. ett avstämningskonto enligt kontoföringslagen, om det kontoförande institutet inte är registrerat som förvaltare av de finansiella instrument som kontot omfattar (se t.ex. prop. 2014/15:41 s. 162).

Att en värdepapperscentral i vissa fall kan vara rapporteringsskyldig framgår även av bestämmelser om att ett konto som har lagts upp hos bl.a. en värdepapperscentral enligt kontoföringslagen som hör hemma i en annan stat inom EES än Sverige och som har ett fast driftställe i Sverige ska anses finnas hos det fasta driftstället i Sverige (se 2 kap. 11 § tredje stycket IDKL och 2 kap. 11 § fjärde stycket IDKAL).

Behovet av lagstiftningsåtgärder

Utredningen konstaterar att avstämningskonton enligt kontoföringslagen och motsvarande konton hos utländska värdepapperscentraler har ansetts utgöra finansiella konton enligt IDKL och IDKAL. Enligt utredningens mening bör även innehav av DLT-baserade finansiella instrument som finns i en distribuerad liggare enligt DLT-förordningen anses finnas på ett sådant konto, eftersom det ur ett skatterättsligt perspektiv saknas skäl att göra en åtskillnad mellan kontoförda respektive DLT-baserade finansiella instrument. Vidare är det, i vart fall på lång sikt, inte uteslutet att DLT-baserade finansiella instrument kan förekomma utanför DLT-marknadsinfrastrukturer vilket gör att det inte är givet att det helt går att upprätthålla en åtskillnad mellan aktörer som hanterar kontoförda respektive DLT-baserade finansiella instrument. En bestämmelse som innebär att innehav av DLT-baserade finansiella instrument ska anses som ett finansiellt konto (ett depåkonto) bör således tas in i IDKL respektive IDKAL.

Bestämmelserna om kontoförande instituts skyldigheter när en svensk värdepapperscentral är ett rapporteringsskyldigt finansiellt institut (se 8 kap. 1 § IDKL respektive IDKAL) bör inte föranleda några lagstiftningsåtgärder. Anledningen till detta är att utredningen inte föreslår att det ska finnas någon motsvarighet till kontoförande institut i fråga om DLT-baserade finansiella instrument och att DLT-baserade finansiella instrument som eventuellt registreras i avstämningsregister omfattas av bestämmelserna om kontoförande institut i kontoföringslagen.

I anslutning till IDKAL bör nämnas även lagen (2015:912) om automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton. Denna lag innehåller dock inte några särskilda bestämmelser om värdepapperscentraler. Det saknas därför anledning att föreslå några ändringar i den lagen.

4.18.4 Skatteförfarandet

Utredningens förslag: Operatörer av sådana DLT-SS- och DLT-TSS-system som avses i DLT-förordningen ska i skatteförfarandelagen likställas med en värdepapperscentral när det gäller

- skyldigheten att ge in ett åtagande till Skatteverket om att göra skatteavdrag (10 kap. 22 §),
- innehållet i en kontrolluppgift när det gäller rapporteringspliktiga konton som är depåkonton enligt lagen om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet eller lagen om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton (22 a kap. 6 § och 22 b kap. 6 §), och
- skyldigheten att lämna ett åtagande till Skatteverket om att lämna kontrolluppgifter (23 kap. 8 §).

Kontrolluppgifter

Nuvarande ordning

Förfarandet vid uttag av skatter, bl.a. när det gäller skyldighet att lämna inkomstdeklaration och kontrolluppgifter, regleras i skatteförfarandelagen (2011:1244).

Kontrolluppgifter ska enligt 14 kap. 1 § skatteförfarandelagen lämnas för andra än uppgiftslämnaren själv till ledning för bl.a. bestämmande av underlag för att ta ut skatt eller avgift enligt inkomstskattelagen (1999:1229). Uppgifterna ska lämnas för varje kalenderår och normalt ha kommit in till Skatteverket senast den 31 januari närmast följande kalenderår (se 24 kap. 1 § skatteförfarandelagen). Den som är skyldig att lämna kontrolluppgift ska som huvudregel senast den 31 januari närmast efter det år som kontrolluppgiften gäller informera den som uppgiften avser om de uppgifter som lämnas i kontrolluppgiften (se 34 kap. 3 §).

Skatteverket ska före den 15 april året efter utgången av beskattningsåret underrätta fysiska personer och dödsbon som kan antas vara deklarationsskyldiga om bl.a. de kontrolluppgifter som har kommit in till Skatteverket som underlag för bl.a. beslut om slutlig skatt (se

31 kap. 4 § skatteförfarandelagen). Underrättelsen sker genom att uppgifterna anges i det fastställda formuläret för inkomstdeklarationen (se 6 kap. 6 § andra stycket skatteförfarandeförordningen [2011:1261]). Numera har kontrolluppgifterna i många fall en funktion av inkomstuppgift som direkt ligger till grund för beskattningen. I dag är det alltså ofta den deklarationsskyldige som ska kontrollera att uppgiftslämnaren har uppgett rätt uppgifter. Om en uppgift som den deklarationsskyldige har fått underrättelse om är korrekt, ska den deklarationsskyldige godkänna uppgiften.

Om en uppgift är felaktig eller saknas, ska den deklarationsskyldige genom ändring eller tillägg lämna de uppgifter som behövs (se 31 kap. 5 § skatteförfarandelagen).

Om någon inte har fullgjort sin kontrolluppgiftsskyldighet, kan Skatteverket enligt 37 kap. 2 § skatteförfarandelagen förelägga honom eller henne att fullgöra skyldigheten. Ett föreläggande får enligt 44 kap. 2 § förenas med vite om det finns anledning att anta att föreläggandet annars inte följs.

I det följande anges de kontrolluppgifter som är av intresse för utredningens uppdrag, nämligen de som den svenska värdepapperscentralen Euroclear Sweden AB lämnar till Skatteverket.

Kontrolluppgift ska lämnas om ränteinkomster och annan avkastning än kapitalvinst som hänför sig till fordringsrätter och som utgör intäkt i inkomstslaget kapital (se 17 kap. 1 § skatteförfarandelagen). Termen fordringsrätt har samma betydelse och tillämpningsområde som i inkomstskattelagen (3 kap. 2 § skatteförfarandelagen). Vad som avses med svenska och utländska fordringsrätter anges i 48 kap. 3 och 4 §§ inkomstskattelagen. Vanliga skuldebrev och obligationer utgör fordringsrätter. Som utredningen har berört i avsnitt 4.9 följer det av lagen om värdepappersmarknaden att en obligation utgör ett finansiellt instrument. En fordringsrätt kan alltså vara ett sådant finansiellt instrument som en värdepapperscentral får registrera i ett avstämningsregister för emittenten (se 4 kap. 3 § kontoföringslagen). Kontrolluppgiften ska lämnas för fysiska personer och dödsbon (17 kap. 2 § skatteförfarandelagen) och ska lämnas av den som har tillgodoräknat eller betalat ut ränta eller annan avkastning (se 17 kap. 3 §). I kontrolluppgiften ska uppgift lämnas bl.a. om tillgodoräknad eller utbetald ränta och annan avkastning (se 17 kap. 5 §).

När det gäller sådan ränta och utdelning på delägarrätter samt annan avkastning än kapitalvinst som hänför sig till delägarrätter och

som utgör intäkt i inkomstslaget kapital ska kontrolluppgift lämnas av den som har tillgodoräknat eller betalat ut ränta, utdelning eller annan avkastning (se 19 kap. 1–3 §§ skatteförfarandelagen). Med annan avkastning avses t.ex. avkastning på en s.k. aktieindexobligation (se RÅ 2003 ref. 48 och prop. 2004/05:113 s. 59). I kontrolluppgiften ska uppgift lämnas om tillgodoräknad eller utbetald ränta, utdelning och annan avkastning (se 19 kap. 5 §).

Enligt 21 kap. 1 § skatteförfarandelagen ska kontrolluppgift lämnas till Skatteverket även vid avyttring av vissa delägarrätter och av fordringsrätter, vid slutförande av options- och terminsaffärer, som inte innebär förvärv eller försäljning av egendom, och vid utfärdande av optioner. Den aktuella paragrafen gäller inte för avyttringar av andelar i värdepappersfonder, vissa fondföretag, specialfonder eller utländska specialfonder.

Termen delägarrätt har samma betydelse och tillämpningsområde som i inkomstskattelagen (se 3 kap. 2 § skatteförfarandelagen). Vad som avses med delägarrätt framgår av 48 kap. 2 § inkomstskattelagen. Delägarrätter kan vara både svenska och utländska tillgångar, om det inte i 48 kap. 2 § samma lag är särskilt angivet att bara svenska tillgångar omfattas.

Av 21 kap. 3 § 5 skatteförfarandelagen följer att vid avyttring genom inlösen ska kontrolluppgiften lämnas av den som har betalat ut ersättning. En värdepapperscentral kan betala ut ersättning vid inlösen och blir då skyldig att lämna kontrolluppgift. Vilka uppgifter som ska lämnas i kontrolluppgiften framgår av 21 kap. 5 och 6 §§ (bl.a. uppgift om den ersättning som har överenskommits).

Av 20 kap. 1 § och 22 kap. 17 § skatteförfarandelagen framgår att kontrolluppgifter även ska lämnas om avyttring av andelar i vissa fonder och fondföretag och om schablonintäkt vid innehav av andelar i vissa fonder och fondföretag. Utgångspunkten är att det inte i första hand är en värdepapperscentral som ska lämna kontrolluppgift om sådana omständigheter. Om det exempelvis är fråga om avyttring genom inlösen ska fondbolag, förvaringsinstitut, AIF-förvaltare, förvaltningsbolag eller fondföretag lämna kontrolluppgiften (se 20 kap. 3 § första stycket). Om ett förvaltningsbolag, ett fondföretag eller en utländsk AIF-förvaltare har slutit avtal med ett värdepappersinstitut om att ombesörja försäljning och inlösen av andelar, ska kontrolluppgiften i stället lämnas av värdepappersinstitutet (20 kap. 3 § andra stycket). Är en andel förvaltarregistrerad, ska i stället för-

valtaren lämna kontrolluppgiften (20 kap. 3 § tredje stycket). Motsvarande bestämmelser finns i 22 kap. 19 §. Om det i stället är fråga om annan avyttring än inlösen, t.ex. vid försäljning på en reglerad marknad, ska kontrolluppgiften lämnas av förvaltaren om andelarna är förvaltarregistrerade (20 kap. 4 § första stycket). Om andelarna inte är förvaltarregistrerade, ska kontrolluppgiften lämnas av ett värdepappersinstitut i det fall detta medverkar vid avyttringen (20 kap. 4 § andra stycket). Det kan dock ha förekommit att Euroclear Sweden AB, på uppdrag av exempelvis ett värdepappersinstitut eller en förvaltare, har ombesörjt eller medverkat vid avyttringen av andelarna och därför har lämnat aktuella kontrolluppgifter.

Vilka uppgifter som ska lämnas i kontrolluppgifterna framgår av 20 kap. 6 § skatteförfarandelagen (bl.a. uppgift om kapitalvinst eller kapitalförlust, slag av fond och fondens identifikationsnummer) respektive 22 kap. 21 § skatteförfarandelagen (uppgift om storleken på schablonintäkten).

I 23 kap. 2 § skatteförfarandelagen regleras kontrolluppgiftsskyldighet avseende fysiska personer som är begränsat skattskyldiga. Ovan nämnda kontrolluppgifter ska lämnas även för begränsat skattskyldiga.

Alla kontrolluppgifter ska innehålla bl.a. nödvändiga identifikationsuppgifter för den uppgiftsskyldige och den som kontrolluppgiften lämnas för samt uppgift om skatteavdrag (se 24 kap. 4 § skatteförfarandelagen).

Med identifikationsuppgifter menas namn, personnummer, samordningsnummer eller organisationsnummer och postadress (se 5 kap. 11 § skatteförfarandeförordningen).

I samband med den svenska anpassningen till förordningen om värdepapperscentraler infördes vissa bestämmelser om värdepapperscentralers ansvar för kontrolluppgifter. Bland annat ålades utländska värdepapperscentraler att i vissa fall lämna ett åtagande att lämna kontrolluppgift (se 23 kap. 8 § skatteförfarandelagen). Skyldigheten att lämna ett sådant åtagande gäller dock även andra utländska juridiska personer än värdepapperscentraler.

Behovet av lagstiftningsåtgärder

De bestämmelser om kontrolluppgiftsskyldighet som särskilt gäller värdepapperscentraler och som berörs av DLT-förordningen och den nya lagen med kompletterande bestämmelser till förordningen är för det första de som gäller skyldigheten att lämna ett åtagande att lämna kontrolluppgift (23 kap. 8 § skatteförfarandelagen). Visserligen gäller vissa av bestämmelserna för även andra juridiska personer än värdepapperscentraler, men för tydlighets skull bör det uttryckligen anges att skyldigheterna gäller operatörer av DLT-SS- och DLT-TSS-system. Utredningen anser därför att dessa operatörer, som driver en med värdepapperscentraler jämförbar verksamhet, ska likställas med värdepapperscentraler i 23 kap. 8 § skatteförfarandelagen.

För det andra berörs bestämmelserna om vad berörda kontrolluppgifter för depåkonton enligt IDKL och IDKAL ska innehålla (22 a kap. 6 § och 22 b kap. 6 § skatteförfarandelagen). Mot bakgrund av utredningens förslag avseende IDKL och IDKAL (se avsnitt 4.18.3 ovan) bör sådana operatörer likställas med värdepapperscentraler även vad gäller bestämmelserna om vad berörda kontrolluppgifter för depåkonton enligt IDKL och IDKAL ska innehålla (22 a kap. 6 § och 22 b kap. 6 § skatteförfarandelagen).

Skatteavdrag

Nuvarande ordning

I skatteförfarandelagen finns även bestämmelser om skyldighet att göra skatteavdrag för preliminär skatt, dvs. att innehålla den skatt som preliminärt ska betalas. Skyldigheten gäller den som betalar ut bl.a. ränta, utdelning eller annan avkastning som är skattepliktig enligt inkomstskattelagen. Skatteavdrag ska göras vid varje tillfälle då utbetalning sker (se 10 kap. 2 § skatteförfarandelagen).

I fråga om ränta och utdelning som lämnas i pengar och som omfattas av kontrolluppgiftsskyldighet enligt 17 eller 19 kap. skatteförfarandelagen (se ovan) ska som huvudregel skatteavdrag göras (se 10 kap. 15 § skatteförfarandelagen). Skatteavdrag ska som huvudregel också göras från sådan annan avkastning än kapitalvinst som hänför sig till fordringsrätter eller delägarrätter och som utgör intäkt

i inkomstslaget kapital, i den mån kontrolluppgift ska lämnas och avkastningen betalas ut tillsammans med ränta eller utdelning som omfattas av kontrolluppgiftsskyldighet. Vissa undantag från skyldigheten att göra skatteavdrag finns (se 10 kap. 16–18 §§). I 10 kap. 20 § finns bestämmelser om återbetalning av skatteavdrag som har gjorts med för högt belopp.

I samband med de anpassningar som gjordes i svensk rätt till förordningen om värdepapperscentraler infördes även bestämmelser om värdepapperscentralers ansvar för skatteavdrag. Dessa innebär en skyldighet för utländska värdepapperscentraler att i vissa fall lämna ett åtagande att göra skatteavdrag (se 10 kap. 22 § skatteförfarandelagen). Skyldigheten att lämna ett sådant åtagande gäller dock även i viss utsträckning andra utländska juridiska personer än värdepapperscentraler.

Behovet av lagstiftningsåtgärder

På samma sätt som skyldigheten att lämna ett åtagande om att lämna kontrolluppgift är – som nämnts ovan – bestämmelserna om motsvarande åtagande avseende skatteavdrag i viss utsträckning tillämpliga även på andra utländska juridiska personer än värdepapperscentraler. Av samma skäl som anförs ovan när det gäller bestämmelserna om kontrolluppgifter bör operatörer av DLT-SS- eller DLT-TSS-system likställas med en värdepapperscentral när det gäller skyldigheten att ge in ett åtagande till Skatteverket om att göra skatteavdrag (10 kap. 22 § skatteförfarandelagen).

Skatteförfarandet i övrigt

I skatteförfarandelagen finns även bestämmelser om att kontoförande institut som har antagits av en värdepapperscentral är skyldiga att lämna vissa uppgifter (se 34 kap. 9 a och 9 c §§). Dessa bestämmelser hänger samman med lagstiftningen om utbyte av upplysningar om finansiella konton (se vidare avsnitt 4.18.3). Eftersom utredningen inte föreslår att det i den nya lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen ska finnas någon motsvarighet till kontoförande institut enligt kontoföringslagen, saknas det i detta avseende anledning att vidta några lagstiftningsåtgärder.

5 Anpassningar till europeiska standarder och en eventuell anslutning till Target2-Securities (T2S)

5.1 Inledning

Target2-Securities (T2S) är Eurosystemets gemensamma plattform för värdepappersavveckling i centralbankspengar.[1] Plattformen har varit i drift sedan år 2015.

I september 2021 beslutade Riksbanken att inriktningen för hur Riksbanken framöver ska göra centralbankspengar tillgängliga vid värdepappersavveckling ska vara att detta ska ske genom användning av T2S. Detta är bakgrunden till att utredningen har fått direktiv att utreda vissa frågor som skulle uppkomma vid en svensk T2S-anslutning, dvs. vid en övergång till en ordning där värdepappersavveckling av hos en svensk värdepapperscentralen kontoförda finansiella instrument sker på T2S.

Utredningen ska enligt sina direktiv föreslå de författningsändringar som bedöms som nödvändiga för att harmonisera värdepappersmarknadens efterhandelsprocesser till europeiska standarder och möjliggöra en eventuell anslutning till T2S. Detta ska göras med utgångspunkt i det behov av författningsändringar som marknadsaktörerna gemensamt identifierar.

Utredningen har inte uppfattat sitt uppdrag så att det innefattar någon övergripande analys av behovet av ändringar i svensk lagstift-

[1] Eurosystemet består av Europeiska centralbanken och de nationella centralbankerna i de länder som har infört euron och är euroområdets monetära myndighet. Eftersom Sverige inte har infört euron som valuta, ingår inte Riksbanken i Eurosystemet. Riksbanken ingår dock i den vidare krets av centralbanker som benämns Europeiska centralbankssystemet, ECBS (se vidare 1 kap. 4 § riksbankslagen och protokoll nr 4 till fördraget om Europeiska unionens funktionssätt).

ning vid en svensk T2S-anslutning. Än mindre är det fråga om att göra några analyser av för- och nackdelar med en T2S-anslutning. I stället är uppdraget begränsat till att – mot bakgrund av de möjliga problem som marknadsaktörerna har identifierat – analysera behovet av sådana svenska författningsändringar som krävs för att svenska aktörer ska kunna följa de europeiska standarder som rör bl.a. värdepappersavveckling och företagshändelser (eng. *corporate actions* eller *corporate events*) som är en del av T2S-samarbetet, inbegripet det ramavtal som gäller för anslutning till T2S.[2] Resultatet av detta arbete redovisas i avsnitten 5.7–5.9. I samband med detta behandlar utredningen också vissa andra europeiska standarder avseende bl.a. företagshändelser (avsnitt 5.10). Efterlevnaden av de sistnämnda standarderna torde visserligen inte påverka frågan om en svensk anslutning till T2S. Sannolikt skulle emellertid, vid en svensk anslutning till T2S, värdepappershanteringen underlättas om även dessa standarder efterlevdes.

Därutöver har utredningen övervägt vissa frågor som avser samordningen mellan å ena sidan de åtgärder som ska vidtas enligt kontoföringslagen och å andra sidan de åtgärder som vid en T2S-anslutning ska ske på T2S-plattformen (se avsnitt 5.6).

Det kan inte uteslutas att en T2S-anslutning skulle underlättas av ytterligare ändringar i annan svensk lagstiftning (utan samband med de aktuella standarderna). Det har dock inte funnits tid för att analysera frågor av det sistnämnda slaget.

5.2 T2S – bakgrund, huvuddrag och syften

Europeiska centralbanken (ECB) lade år 2006 fram ett förslag om att Eurosystemet skulle inrätta en ny tjänst för värdepappersavveckling. Den nya tjänsten skulle vara en gemensam teknisk plattform för värdepappersavveckling med användande av centralbankspengar. Efter beslut år 2008 av ECB-rådet startades ett projekt för att skapa plattformen. Denna fick namnet Target2-Securities (T2S). De första värdepapperscentralerna flyttade sina värdepapperskonton och sin värdepappersavveckling till T2S i juni 2015 och ytterligare fyra flyttillfällen följde fram till och med år 2017. Efter år 2017 har det varit möjligt för ytterligare värdepapperscentraler och centralbanker att ansluta sig till T2S, vid ett tillfälle varje år.

[2] Vad som i detta sammanhang avses med ”standard” behandlas närmare i avsnitt 5.8.

T2S är länkat till euro-centralbankernas gemensamma realtidsbruttoavvecklingssystem (RTGS) för euro. Detta system benämns numera T2.[3] Värdepappersavveckling i euro har därmed varit möjlig i T2S sedan start. Danmarks Nationalbank har valt att ansluta den danska kronan till T2S; anslutningen skedde i oktober 2018. Sedan dess kan värdepappersavveckling mot eller med likvid ske i antingen euro eller danska kronor. Om en ytterligare centralbank skulle välja att ansluta sin valuta till T2S, t.ex. Riksbanken och den svenska kronan, kommer värdepappersavveckling mot eller med likvid i centralbankspengar även att kunna ske på T2S i den valutan.

T2S är inte en värdepapperscentral. Det är en plattform för värdepappersavveckling mot, med eller utan likvid i centralbankspengar. Anslutna värdepapperscentraler använder T2S för sin värdepappersavveckling i stället för att ha egna avvecklingssystem. Detta kräver i sin tur att de innehav som finns på ett värdepapperskonto hos värdepapperscentralen flyttas till eller i vart fall återspeglas på T2S-plattformen. Tanken är dock att varje värdepapper och värdepapperskonto på T2S ska vara kopplat till en värdepapperscentral och att det också är denna som ansvarar för värdepapperskontona. Systemet kan därmed beskrivas som en form av utkontraktering, där Eurosystemet fungerar som en leverantör till värdepapperscentralen men ansvaret för vad som sker på T2S ligger kvar hos värdepapperscentralen. På liknande sätt är de likvidkonton[4] som finns på T2S kopplade till en centralbank, vilken behåller ansvaret för kontona.

Syftet med T2S är att effektivisera den europeiska värdepappersmarknadens efterhandelsprocesser. Tanken är att användandet av en gemensam plattform för värdepappersavveckling med gemensamma regler är ägnat att minska kostnaderna för värdepappersavveckling, särskilt vid gränsöverskridande avveckling. T2S ska därigenom underlätta för europeiska investerare att handla och inneha värdepapper som har emitterats i andra europeiska länder. T2S ska även göra det möjligt för företag på värdepappersmarknaden att använda ett enda likvidkonto för all värdepappersrelaterad likvid i en valuta.

[3] En tidigare version av systemet hette Target2, men den ersattes av T2 i mars 2023.
[4] Med likvidkonton avses s.k. dedikerade likvidkonton (eng. *Dedicated Cash Accounts*) på T2S. Dessa är konton hos en till T2S-ansluten centralbank och de används för alla betalningar kopplade till värdepappersavvecklingen på T2S. Se figur 5.1 i avsnitt 5.5.

5.3 Principerna för T2S

Det finns 19 allmänna principer för T2S. De utgör de grundläggande principerna för T2S-projektet och har formulerats i samarbete med marknaden. Vissa av principerna följer av stadgan för Europeiska centralbankssystemet och Europeiska centralbanken, medan andra har beslutats av Eurosystemet för att T2S ska uppnå de syften för vilka plattformen har införts. Principerna beskrivs i ett dokument som publicerades år 2007 och uppdaterades år 2011.[5] De är basen för framtagandet av tekniska specifikationer för T2S-plattformen. Nedan återges den första delen av varje princip.

- Princip 1: Eurosystemet ska ta på sig ansvaret för att utveckla och driva T2S genom att vara den enda ägaren.
- Princip 2: T2S ska baseras på T2-plattformen och därför ha samma nivåer av tillgänglighet, motståndskraft, återhämtningstid och säkerhet som T2.
- Princip 3: T2S ska inte innefatta inrättandet eller driften av en värdepapperscentral utan endast tjäna som en teknisk lösning för att tillhandahålla avvecklingstjänster till värdepapperscentraler.
- Princip 4: T2S ska hjälpa de deltagande värdepapperscentralerna att följa tillsyns-, reglerings- och övervakningskrav (eng. *oversight, regulatory and supervisory requirements*).
- Princip 5: Varje värdepapperscentrals deltagares värdepapperskonton ska även fortsättningsvis i rättslig mening vara en del av respektive värdepapperscentral och de olika centralbankskundernas likvidkonton ska även fortsättningsvis i rättslig mening vara en del av respektive centralbank.
- Princip 6: T2S-avvecklingstjänsten ska tillåta värdepapperscentraler att erbjuda sina kunder minst samma nivå av avvecklingsfunktionalitet och stöd för olika typer av tillgångar på ett harmoniserat sätt.
- Princip 7: Ändringar av ett värdepapperskontos saldo ska kunna göras endast på T2S.

[5] Dokumentet finns tillgängligt på Europeiska centralbankens webbplats, se https://www.ecb.europa.eu/paym/target/t2s/profuse/shared/pdf/2011_t2s_general_principles.pdf.

- Princip 8: På T2S ska avveckling ske uteslutande i centralbankspengar.
- Princip 9: Det primära målet med T2S är att tillhandahålla effektiva avvecklingstjänster i euro.
- Princip 10: T2S ska ha tekniska förutsättningar för att avveckla andra valutor än euro.
- Princip 11: T2S ska tillåta användare att ha direktanslutning.
- Princip 12: Det ska inte vara obligatoriskt för värdepapperscentraler att delta i T2S.
- Princip 13: Alla värdepapperscentraler som avvecklar i centralbankspengar och uppfyller tillträdeskriterierna ska vara berättigade att delta i T2S.
- Princip 14: Alla värdepapperscentraler som deltar i T2S ska ha lika åtkomstvillkor.
- Princip 15: Alla värdepapperscentraler som deltar i T2S ska göra det enligt ett harmoniserat avtal.
- Princip 16: Alla värdepapperscentraler som deltar i T2S ska ha en kalender med öppetdagar med harmoniserade öppnings- och stängningstider för avvecklingsverksamhet.
- Princip 17: Avvecklingsregler och avvecklingsförfaranden på T2S ska vara gemensamma för alla deltagande värdepapperscentraler.
- Princip 18: T2S ska drivas på basis av full kostnadstäckning och utan vinstsyfte.
- Princip 19: T2S-tjänster ska vara förenliga med principerna i den europeiska uppförandekoden för clearing och avveckling.

5.4 Ramavtalet för T2S

För att den svenska värdepapperscentralen ska kunna ansluta sig till T2S måste den godkänna det ramavtal för T2S som Eurosystemet tog fram år 2011 (*T2S Framework Agreement*).[6] Ramavtalet består av en ingress med bakgrund och skäl, 54 artiklar samt 13 förteckningar (eng. *schedules*) med bilagor till förteckningarna. Förteckningarna och bilagorna utgör en del av avtalet och har samma rättsverkan som om de hade ingått i en artikel.[7] De 54 artiklarna är fördelade på sju kapitel. Det första kapitlet (artiklarna 1 och 2) rör tillämpningsområde och definitioner, medan det andra kapitlet (artiklarna 3–23) rör avtalsparternas rättigheter och skyldigheter. I det tredje kapitlet (artiklarna 24–27) regleras värdepapperscentralens deltagande och styrande rättigheter (eng. *controlling rights*). Det fjärde kapitlet (artiklarna 28–30) rör immateriella rättigheter, tystnadsplikt och dataskydd. I det femte kapitlet (artiklarna 31–34) finns bestämmelser om skadestånd och ansvar. Det sjätte kapitlet (artiklarna 35–41) rör suspension, teknisk avstängning, giltighetstid och uppsägning. Ytterligare bestämmelser finns i det sjunde kapitlet (artiklarna 42–54).

Vissa av de krav som uppställs i ramavtalet kan den svenska värdepapperscentralen inte nödvändigtvis uppfylla enbart genom att ändra sina villkor för anslutna emittenter och deltagare. Det behöver därför övervägas om ändringar i svensk lagstiftning utgör en förutsättning för att den svenska värdepapperscentralen ska kunna ansluta sig till T2S. Detta behandlas i avsnitt 5.7 och berörs även i avsnitt 5.6 vad gäller förhållandet till det svenska systemet för kontoföring generellt sett.

[6] Delar av ramavtalet har ändrats efter år 2011, bl.a. med anledning av ändringar av T2S-plattformen. Den senaste versionen finns på Europeiska centralbankens webbplats: https://www.ecb.europa.eu/paym/target/t2s/profuse/shared/pdf/2023-10_T2S_Framework_Agreement.pdf.

[7] Se formuleringen ”*… shall have the same force and effect as if expressly set out in Articles 1 to 54*”.

5.5 En kort beskrivning av T2S

Den följande beskrivningen av T2S bygger väsentligen på kapitel 1 i *Target2-Securities User Detailed Functional Specification*, utgivet av Eurosystemet och tillgängligt på Europeiska centralbankens webbplats.[8] Dokumentet finns enbart på engelska.

Verksamhet och värdepapper som omfattas

På T2S får utföras enbart värdepappersavveckling (jfr princip 3, angiven i avsnitt 5.3). I begreppet ”värdepappersavveckling” innefattas dock också de processer som krävs för att stödja värdepappersavveckling. Andra aktiviteter, exempelvis hantering av företagshändelser, ligger däremot utanför uppdraget för T2S. De får därför inte utföras av Eurosystemet. Därmed kan T2S-plattformen inte omfatta sådana processer. En svensk T2S-anslutning skulle därmed inte innebära att all den kontoföring och all den verksamhet som för närvarande bedrivs i Euroclear Swedens VPC-system ersätts av verksamheten på T2S-plattformen.

Vad som nu har sagts hindrar dock inte att T2S får (och, i de allra flesta fall, ska) användas för hantering av de avvecklingsinstruktioner som en värdepapperscentral skapar som en del i sin hantering av företagshändelser, t.ex. när innehav av ett visst finansiellt instrument berättigar innehavaren till ytterligare instrument av annat slag.

På T2S får avveckling av värdepapperstransaktioner utföras enbart om transaktionen sker utan likvid eller om likviden avvecklas i anslutna centralbankssystem (jfr princip 8 i avsnitt 5.3). Värdepapperskonton i T2S kan inte kopplas till likvidkonton i kommersiella banker utan endast till konton i centralbanker och således till en valuta som är ansluten till T2S. Det innebär att avveckling av värdepapperstransaktioner mot likvid i en valuta som inte är ansluten till T2S sker på T2S som en transaktion utan likvid, (med en s.k. restriktion eller villkor för avveckling) på så sätt att värdepapperscentralen inte tillåter att avveckling av transaktionen på T2S slutförs innan värde-

[8] Den senaste versionen av User Detailed Functional Specification är från november 2023, se följande webbplats:
https://www.ecb.europa.eu/paym/target/t2s/profuse/sdd/shared/pdf/T2S_UDFS_R2023.NOV_clean_20230922.en.pdf?f20ac17a0b53aa32724480a338d913d3.

papperscentralen har fått bekräftelse på att likviden har avvecklats utanför T2S.

Figur 5.1 Avvecklingsförfarandet på T2S

I förhållande till T2

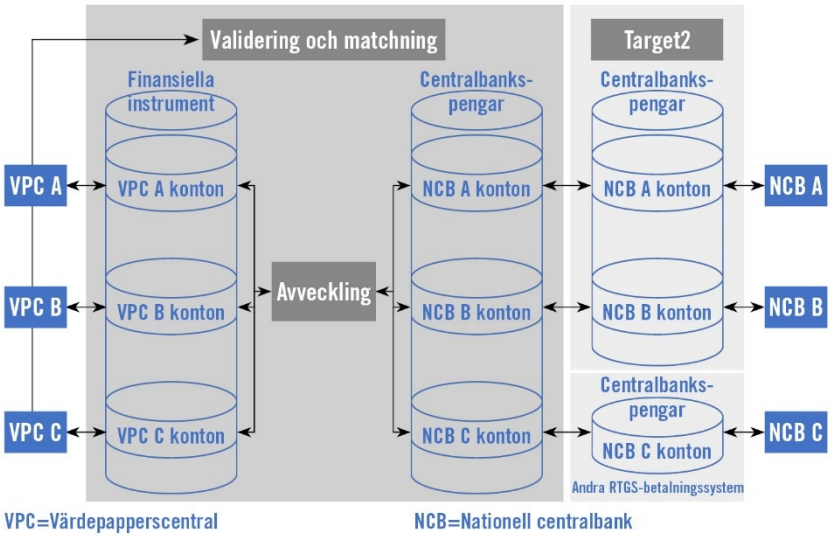

Anm.: Regelverket för T2S är utformat på så sätt att även andra centralbanker inom EU än de som ingår i Eurosystemet kan ansluta sig till T2S. Angående RTGS-betalningssystem, se avsnitt 3.2.2.
Källa: ECB.

I enlighet med den ovan angivna princip 6 (se avsnitt 5.3) ska T2S användas för avveckling av alla värdepapper som uppfyller vissa kriterier för deltagande, nämligen de som

- har en ISIN-kod,[9]
- förvaras i en värdepapperscentral som är ansluten till T2S,
- avvecklas i kontobaserad form och
- är fungibla i ett värdepappersavvecklingsperspektiv (det innebär att det inte får krävas någon ytterligare information än ISIN-kod och nominellt belopp/antal, som ordningsnummer eller motsvarande för att genomföra värdepappersavvecklingen på T2S).

[9] ISIN, *International Securities Identification Number*, är en unik kod som används för att identifiera ett värdepapper. ISIN-koder tas fram av s.k. *National Numbering Agencies* (NNA) i enlighet med ISO 6166. Euroclear Sweden är NNA för svenska värdepapper.

Under vissa särskilda förutsättningar kan en till T2S ansluten värdepapperscentral ta in också värdepapper som uppfyller de tre första kriterierna, men inte är fungibla, i värdepappersregistret på T2S.

På T2S får fem olika typer av instruktioner för värdepappersavveckling hanteras.

Som ovan nämnts används avvecklingsinstruktioner även för kreditering eller debitering i samband med företagshändelser. Avvecklingsinstruktioner används också för överföringar av värdepapper mellan två värdepapperskonton. Detta skiljer T2S från VPC-systemet och andra liknande system, där överföringar mellan värdepapperskonton traditionellt sett utgör en särskild, ensidig transaktionstyp; avveckling av värdepapper och likvid i samband med företagshändelser behandlas inte på samma sätt som avveckling av värdepapperstransaktioner i form av köp eller försäljning av värdepapper. På T2S används avvecklingsinstruktioner också för transaktioner som omfattar enbart likvid. I dessa fall krävs ändå användning av instruktioner för värdepapper, inklusive uppgifter om värdepapperskonto att debitera eller kreditera, ISIN-kod samt nominellt belopp och antal (som då är noll). Detta medför att en värdepapperscentral som ansluter sig till T2S kan behöva genomföra ett antal ändringar i sina processer för bl.a. företagshändelser och överföringar.

Roller

Aktörerna inom T2S kan ha någon eller några av fem olika roller. Dessa roller är primärt tekniska och avser att aktören ägnar sig åt en viss aktivitet på T2S. De motsvarar inte nödvändigtvis de roller som beskrivs i nationell lagstiftning för en ansluten värdepapperscentral. Om en ansluten värdepapperscentral enligt den nationella lagstiftningen har olika typer av deltagare, anges detta enbart i värdepapperscentralens eget system. En juridisk person kan ha mer än en roll på T2S. Ett vanligt exempel är en deltagare i en värdepapperscentral och en centralbank, som då både är T2S-deltagare och likvidbank.

- Värdepapperscentral. Denna roll innehas av de värdepapperscentraler som har anslutit sig till T2S.
- T2S-deltagare. Denna roll är den mest använda och innefattar alla juridiska personer (och, i vissa marknader, fysiska personer) som har ett avtalsmässigt förhållande för värdepappersavveckling på

T2S till en värdepapperscentral eller centralbank som i sin tur har anslutit sig till T2S. En T2S-deltagare behöver inte nödvändigtvis ha ett värdepapperskonto på T2S, även om detta är vanligt. Ett typexempel på en T2S-deltagare är en bank som förvaltar finansiella instrument för kunders räkning (motsvarande en förvaltare enligt kontoföringslagen) och deltar i värdepappersavvecklingen.

- T2S-operatör. Denna roll innehas av Eurosystemets leverantörer av T2S. Dessa är centralbankerna i Frankrike, Italien, Spanien och Tyskland.
- Centralbank. Denna roll innehas av de centralbanker som har anslutit sig till T2S. Centralbanker med annan valuta än euro behöver före anslutning ingå ett s.k. *Currency Participation Agreement* med Eurosystemet. Vid en svensk anslutning till T2S skulle således Riksbanken ingå i denna kategori.
- Likvidbank. Denna roll har de juridiska personer som tillhandahåller likvid, via en eller flera limiter (eng. *credit memorandum balance, CMB*) på ett s.k. dedikerat likvidkonto (eng. *dedicated cash account, DCA*) i T2S. Ett dedikerat likvidkonto används för den juridiska personens egen värdepappersavveckling i dess roll som T2S-deltagare, förutsatt att den juridiska personen är både likvidbank och T2S-deltagare. Ett sådant konto kan också användas för att förse en annan T2S-deltagare med likvid för värdepappersavveckling, med hjälp av ovan nämnda limiter, om denna andra T2S-deltagare inte själv är deltagare i centralbankens RTGS-system och därmed inte har något eget dedikerat likvidkonto.

Figur 5.2 Rollhierarki på T2S

I olika nivåer

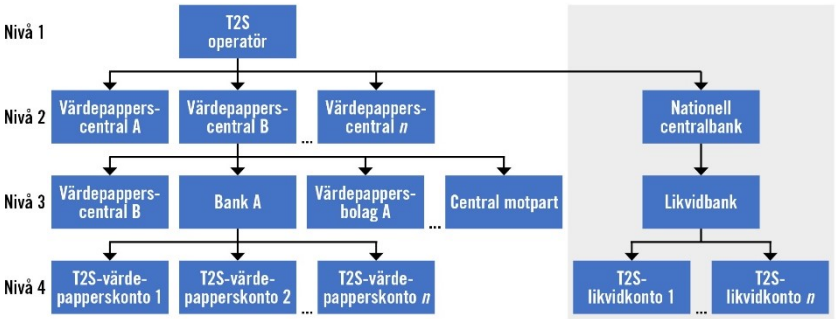

Anm.: T2S-operatörerna styr och har kontroll över T2S (nivå 1). Deltagande värdepapperscentraler (t.ex. Euroclear Finland) och nationella centralbanker (t.ex. Finlands Bank) finns på nivå 2. På nivå 3 finns T2S-deltagare, som kan vara t.ex. en bank, en central motpart eller ett sådant företag som i svensk rätt utgör ett värdepappersbolag eller ett värdepappersföretag. Även en värdepapperscentral som är deltagare i en ansluten värdepapperscentral och därigenom har upprättat s.k. länkar till denne kan vara T2S-deltagare på nivå 3. Till deltagarna knyts T2S-värdepapperskonton (se vidare nedan) respektive likvidkonton på nivå 4. Dessa organisatoriska nivåer ska inte förväxlas med olika nivåer av registrering av värdepapper (den högsta nivån respektive lägre nivåer).
Källa: ECB.

Former av värdepapperskonton

Det finns sex olika slag av värdepapperskonton på T2S (T2S-värdepapperskonton).

Den vanligaste kontoformen är konton för deltagare i värdepapperscentral (eng. *CSD participant account*). Det här är fråga om värdepapperskonton som öppnas för en deltagare i en ansluten värdepapperscentral för förvaring och avveckling av värdepapper för deltagarens egen eller kunders räkning. Ett konto av detta slag skulle kunna utgöra såväl ett ägarkonto som ett förvaltarkonto i de fall den lagstiftning under vilken värdepapperscentralen lyder gör åtskillnad mellan dessa slag av konton; den information som kännetecknar ett sådant konto finns dock inte på T2S utan i värdepapperscentralens system. Denna typ av konto på T2S kallas ofta för vanligt (eng. *ordinary*) värdepapperskonto.

De övriga kontoformerna är väsentligen av teknisk karaktär.

- Omnibuskonto för värdepapperscentral (eng. *CSD omnibus account*). Ett omnibuskonto öppnas av en värdepapperscentral ansluten till T2S i en annan värdepapperscentral ansluten till T2S i vilken den förstnämnda värdepapperscentralen deltar i syfte att

kunna erbjuda sina deltagare förvaring och avveckling av värdepapper emitterade i den andra värdepapperscentralen. Kontot används för avveckling mellan de två värdepapperscentralerna.

- Speglingskonto för värdepapperscentral (eng. *CSD mirror account*). Ett speglingskonto öppnas av en värdepapperscentral, ansluten till T2S, för att spegla värdepapperscentralens omnibuskonto i en annan värdepapperscentral, ansluten till T2S. Kontot används för avveckling mellan de två värdepapperscentralerna.
- *Inter-CSD Account*. Ett konto av detta slag öppnas av och i en värdepapperscentral, ansluten till T2S, för att hantera tillfälliga skillnader mellan värdepapperscentralens omnibuskonto och motsvarande spegelkonto. Detta gäller enbart när en värdepapperscentral, ansluten till T2S, deltar i en annan värdepapperscentral och denna inte är ansluten till T2S. Kontot används för avveckling mellan de två värdepapperscentralerna.
- Emissionskonto (eng. *issuance account*). Ett emissionskonto utgör ett värdepapperskonto för en värdepapperscentral eller en deltagare i en värdepapperscentral i vilket alla innehav för visst värdepapper reflekteras.
- *T2S Technical Offset Account*. Ett konto av detta slag är ett specifikt tekniskt konto som är avsett att användas enbart för de värdepapperscentraler som ansluter sig till T2S som s.k. direct-holding CSD.

Avvecklingsdagsschema och öppettider

I enlighet med den ovan berörda princip 16 (se avsnitt 5.3) har T2S ett avvecklingsdagsschema och en kalender som är gemensamma för alla anslutna värdepapperscentraler. Avvecklingsdagsschemat består av de komponenter som anges i det följande (tidsangivelserna är ungefärliga då varje period måste slutföras innan nästa period kan påbörjas).

- Kl. 18.45–20.00: Period för öppning av avvecklingsdagen. Det kan noteras att avvecklingsdagen öppnas före kalenderdagen.
- Kl. 20.00–03.00: Period för nattavveckling. Denna består av två delar, den första och den sista nattavvecklingscykeln. Nattavveckling sker som synes i stor utsträckning på en kalenderdag som är

före själva avvecklingsdagen. Det innebär att värdepappersinstruktioner med avvecklingsdag den 13 december 2023 kan avvecklas redan på kvällen den 12 december 2023.

- Kl. 03.00–05.00: Period för underhåll av T2S-systemet.
- Kl. 05.00–18.00: Period för realtidsavveckling. Perioden kan starta före kl. 05.00 om nattavvecklingen slutar före kl. 03.00. Realtidsavveckling av värdepapperstransaktioner mot eller med likvid avslutas kl. 16.00. Realtidsavveckling av värdepapperstransaktioner utan likvid avslutas kl. 18.00.
- Kl. 18.00–18.45: Period för stängning av avvecklingsdagen.

Både värdepapperscentraler och centralbanker måste följa avvecklingsdagsschemat. Det innebär för värdepapperscentralerna att avvecklingsdagsschemat är enligt ovan. För centralbankerna innebär schemat att deras RTGS-system måste vara öppet för flytt av likviditet till konton på T2S inför nattavvecklingen och för flytt av likviditet från konton på T2S efter det att realtidsavveckling mot eller med likvid har avslutats kl. 16.00.

T2S-kalendern omfattar alla måndagar–fredagar. Undantag gäller för nyårsdagen, långfredagen, annandag påsk, juldagen och annandag jul, då ingen till T2S ansluten centralbank är öppen för avveckling. De dagar som omfattas av T2S-kalendern är T2S öppet för avveckling av värdepapperstransaktioner utan likvid; dessa kallas för T2S-öppetdagar (eng. *T2S opening days*). T2S är även öppet för avveckling av värdepapperstransaktioner mot eller med likvid i euro på alla s.k. Target-dagar, dvs. de dagar då T2 är öppet för avveckling. T2S är även öppet för avveckling av värdepapperstransaktioner mot eller med likvid i andra anslutna valutor de dagar som den relevanta centralbanken är öppen för avveckling. Detta innebär t.ex. att onsdagen den 1 maj 2024 är en T2S-öppetdag och därmed kan avveckling utan likvid genomföras liksom avveckling mot eller med danska kronor (eftersom den 1 maj är en bankdag i Danmark), medan avveckling mot eller med euro inte kan genomföras (eftersom den 1 maj är en helgdag i nästan alla EU-länder är T2 stängt för avveckling den dagen).

När det infaller en eller flera dagar mellan två T2S-öppetdagar, exempelvis en lördag och söndag, öppnas nästa T2S-öppetdag som avvecklingsdag på kvällen före uppehållet på samma sätt som enligt det ovan angivna dagsschemat. Förutsatt att såväl fredagen som

måndagen är T2S-öppetdagar startar därför värdepappersavveckling för måndagen redan på fredagskvällen. Sedan perioden för underhåll har avslutats på lördagen stängs T2S ner till måndag kl. 05.00.

Värdepapperscentraler som ansluter sig till T2S förbinder sig att hålla öppet för värdepappersavveckling alla T2S-öppetdagar, även om en sådan dag infaller på en nationell helgdag, åtminstone i begränsad utsträckning för s.k. realignment-transaktioner[10] mellan värdepapperscentraler. För den svenska värdepappersmarknaden skulle därmed en anslutning till T2S av den svenska kronan och värdepapperscentralen kräva att åtminstone begränsad avveckling av värdepapperstransaktioner utan likvid behöver vara möjlig den 1 maj samt på nationaldagen, midsommarafton, julafton och nyårsafton (förutsatt att dessa inte infaller på en lördag eller söndag). Kravet på harmonisering av öppetdagar gäller inte centralbanker som ansluter sin valuta till T2S.

Kommunikation och gränssnitt

Kommunikationen med T2S sker antingen genom ett grafiskt användargränssnitt, s.k. U2A (*user to application*) eller genom system-till-system-meddelanden, s.k. A2A (*application to application*). I enlighet med T2S-standard 1 (se nedan) är alla dessa meddelanden ISO 20022-meddelanden.[11] En del av dessa meddelanden är s.k. officiella ISO 20022-meddelanden som används av många aktörer över hela världen. I andra fall – när det har saknats officiella meddelanden som kan användas för önskat syfte – har meddelandena tagits fram av de fyra centralbankerna som driver T2S. En del av dessa har sedermera fastställts som officiella meddelanden enligt ISO:s process.

[10] Realignment-transaktioner används mellan värdepapperscentralers värdepapperskonton för att återspegla i den ena värdepapperscentralens system vad som har skett i den andra värdepapperscentralens system. T2S skapar automatiskt realignment-transaktioner i samband med avveckling av transaktioner där det levererande värdepapperskontot på T2S är i en värdepapperscentral och det mottagande värdepapperskontot är i en annan. Värdepapperscentralerna har för detta syfte satt upp konton av typen omnibuskonto för värdepapperscentral, speglingskonto för värdepapperscentral eller inter-CSD-konto. T2S ser till att dessa konton uppdateras automatiskt i samband med avvecklingen mellan värdepapperscentralernas deltagares konton.

[11] ISO 20022 är en ISO-standard för elektronisk kommunikation av finansiell karaktär, exempelvis för betalningar och värdepappersavveckling. Den inkluderar en metodologi för att med hjälp av modeller beskriva finansiella processer, en gemensam ordbok för termer i dessa modeller och regler för hur modellerna översätts till XML- eller ASN.1-baserade meddelanden. De ISO 20022-meddelanden som används på T2S är alla XML-baserade meddelanden.

Det finns även en referensdatamodul i T2S. I denna finns bl.a. referensdata om alla T2S-aktörer, alla värdepapper, alla värdepapperskonton och alla likvidkonton. Referensdatamodulen används bl.a. för plattformens process för att validera att de avvecklingsinstruktioner som skickas till T2S är korrekta, t.ex. att det angivna instrumentet är giltigt för avveckling på den angivna avvecklingsdagen.

Avvecklingsprocesser

Sedan en deltagare i en värdepapperscentral, ansluten till T2S, har skickat en instruktion för värdepappersavveckling till T2S – vare sig detta har skett direkt från deltagaren till T2S eller via värdepapperscentralens eget system – genomgår instruktionen ett antal kontroller. När instruktionen har bedömts vara korrekt, dvs. uppfylla de krav som kontrolleras, ska den matchas med en motsvarande instruktion (leverans mot beställning), om inte instruktionen har skickats till T2S som redan matchad med en annan instruktion. De två matchade instruktionerna hanteras i avvecklingen som en transaktion.

För transaktioner med en avsedd avvecklingsdag som motsvarar pågående, eller en tidigare, avvecklingsdag i T2S kontrolleras sedan om det finns någon form av avvecklingshinder, t.ex. att en eller båda instruktionerna som ingår i transaktionen är blockerade för avveckling av kontohavaren. Om det inte finns något avvecklingshinder, kan transaktionen hanteras av T2S-plattformens avvecklingsmoduler. Om det levererande värdepapperskontot har tillräckligt innehav i det aktuella värdepappret, och – när det är fråga om en transaktion mot likvid – det betalande värdepapperskontots anslutna likvidkonto har tillräcklig täckning, avvecklas transaktionen.

Om det på det levererande värdepapperskontot finns ett innehav i det aktuella värdepapperet som är mindre än transaktionens antal eller nominella belopp, kan delavveckling genomföras (givetvis under förutsättning – när transaktionen är mot likvid – att det betalande värdepapperskontots anslutna likvidkonto har täckning för motsvarande del av överenskommet likvidbelopp). En delavveckling förutsätter dock att båda instruktionerna har skickats till T2S med tillåtelse till delavveckling. I så fall avvecklas enbart en del av transaktionen, medan resterande del av transaktionen kvarstår i avvecklingsmodulen till dess att ytterligare avveckling kan genomföras alternativt att

parterna har kommit överens om att återkalla avvecklingsinstruktionerna eller att transaktionerna exkluderas av T2S när en viss tidsgräns har passerats.

5.6 T2S och det svenska systemet för kontoföring

Utredningens förslag: Om det till följd av ett befarat eller inträffat tekniskt fel eller annat avbrott uppkommer en risk för att en registreringsåtgärd i avstämningsregistret blir felaktig, får värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet avvakta med åtgärden till dess att det inte längre finns någon risk för felaktigheter.

Utredningens bedömning: Det svenska systemet för kontoföring kan behållas även vid en anslutning till T2S. Vid en sådan anslutning bör avstämningsregister utgöra i förhållande till T2S separata register. Det kommer att finnas ett behov av att samordna och stämma av information mellan de båda systemen. Några ändringar i bestämmelserna om avstämningsregister och avstämningskonto behöver dock inte göras, utöver den som har föreslagits.

Skälen för utredningens förslag och bedömning

Inledning

Vid en eventuell svensk anslutning till T2S inställer sig frågan hur kontobegreppen i T2S-strukturen förhåller sig till motsvarande begrepp i svensk rätt och unionsrätten. Detta gäller inte minst mot bakgrund av att T2S, såsom har berörts i avsnitt 5.2, inte är någon värdepapperscentral enligt unionsrätten och därför inte ersätter den roll som Euroclear Sweden har enligt förordningen om värdepapperscentraler. Frågan anknyter också till en annan, och i praktiken minst lika viktig, fråga, nämligen hur de registreringar som sker enligt kontoföringslagen kommer att förhålla sig till de registreringar som sker på T2S.

Begreppen avstämningskonto och värdepapperskonto enligt nuvarande ordning

Kontoföringslagen bygger på att äganderätt och särskild rätt till finansiella instrument registreras på s.k. avstämningskonton i ett avstämningsregister. Registreringen sker i praktiken i Euroclear Swedens tekniska system, VPC-systemet. Lagen innehåller inte någon definition av begreppet avstämningskonto. I 4 kap. 1 § anges endast att ett avstämningsregister består av avstämningskonton som läggs upp för ägare av finansiella instrument som registreras enligt kontoföringslagen. Enligt 3 kap. 8 § ska avstämningskonton även läggas upp för förvaltare. Ett avstämningskonto kan därmed definieras som den ”rad” i ett avstämningsregister där en viss ägare eller förvaltare och dennes innehav (eller en del av dennes totala innehav) registreras. På ett enskilt avstämningskonto kan upptas endast finansiella instrument av ett visst slag med ett visst identitetsnummer (ISIN).[12] Vad som ska registreras på avstämningskonton anges uttömmande i 3 kap. 9 § (vad gäller avstämningskonton för förvaltare) och i 4 kap. 17–19 §§ (vad gäller övriga avstämningskonton). Det kan noteras att lagen inte kräver att det på kontot anges något visst kontonummer.

En registrering på avstämningskonto föregås av att informationen först registreras på s.k. värdepapperskonton, i VPC-systemet kallade VP-konton.[13] Ett VP-konto kan närmast beskrivas som en inom ramen för VPC-systemet gjord sammanställning av ett valfritt antal avstämningskonton. VP-konton åsätts ett kontonummer, vilket därigenom kommer att omfatta det eller de avstämningskonton som ryms inom VP-kontot. Ett VP-konto kan därmed liknas med en ”korg” för innehav av finansiella instrument, kontoförda på ett eller flera avstämningskonton. Från början är denna korg tom, i så måtto att den inte innehåller några avstämningskonton och alltså inte heller några innehav av finansiella instrument. Korgen är dock avsedd att senare fyllas med avstämningskonton och därtill knutna finansiella instrument. Det kontonummer som VP-kontot åsätts identifierar i praktiken också alla avstämningskonton som finns inom VP-kontot.

[12] Exempelvis kan nämnas ett aktiebolag med två slag av aktier, A respektive B. A-aktier har då ett ISIN och B-aktier ett annat ISIN. A-aktierna kan då hållas på avstämningskonton inom ett avstämningsregister och B-aktierna kan hållas på avstämningskonton inom ett annat avstämningsregister.

[13] Av VP-konton förekommer både *förvaltarkonton* och *ägarkonton*. Dessa återspeglar de två typer av avstämningskonton som förekommer enligt 3 kap. respektive 4 kap. kontoföringslagen och som på motsvarande sätt kan delas in i förvaltarkonton och ägarkonton.

I ett VP-konto som i VP-systemet har öppnats som ett *ägarkonto* (dvs. konton där viss ägare anges som kontohavare) ryms endast avstämningskonton för ägare enligt 4 kap. kontoföringslagen, medan ett VP-konto som har öppnats som *förvaltarkonto* rymmer endast avstämningskonton som har förvaltare enligt 3 kap.

Varken kontoföringslagen eller någon annan svensk författning innehåller någon reglering som särskilt tar sikte på värdepapperskonton.[14] Vad som ska ingå i och registreras på ett värdepapperskonto är alltså inte författningsreglerat utan styrs enbart av de nyss nämnda (oreglerade) principerna om sambandet mellan avstämningskonton och VP-konton. Det innebär bl.a. att på ett VP-konto kan registreras flera olika slag av finansiella instrument, fastän dessa då kommer att registrera på olika avstämningskonton. Den tillämpade modellen med VP-konton förenklar den praktiska hanteringen för bl.a. det kontoförande institutet och kontohavaren på så sätt att ett flertal avstämningskonton kan tillgängliggöras via ett gemensamt konto. En kontohavare som innehar fem olika slag av finansiella instrument, registrerade på olika avstämningskonton (inom respektive separata avstämningsregister), behöver därmed inte hålla ordning på fem olika konton utan kan ha de finansiella instrumenten samlade inom ett enda VP-konto.

På ett värdepapperskonto kan tas in information som inte finns på ett avstämningskonto. Som ovan har nämnts innehåller varje VP-konto uppgift om kontonummer. Där kan också tas in uppgifter om skatterättsliga förhållanden som underlättar efterlevnaden av skattelagstiftningen. Också information om s.k. avkastningskonton kan registreras. Med avkastningskonton avses andra konton som används för mottagande av exempelvis de räntebetalningar, den utdelning och de andra betalningar som härrör från emittenten av de finansiella instrumenten. Typiskt sett fungerar inlåningskonton i en bank som avkastningskonton. Däremot kan själva VP-kontot i sig aldrig fungera som avkastningskonto. Det sammanhänger med att VP-konton – lika lite som avstämningskonton – kan krediteras eller debiteras betalningsmedel.

Det kan noteras att begreppet avstämningskonto inte förekommer i förordningen om värdepapperscentraler. Där talas i stället om

[14] Begreppet används dock i definitionen av intermediär i 1 kap. 3 § kontoföringslagen (”intermediär: en juridisk person som för aktieägares eller andra personers räkning förvarar eller administrerar aktier eller för värdepapperskonton”). Jfr även den särskilda definitionen av värdepapperskonto i EU-förordningen om värdepapperscentraler, behandlad i det följande.

”värdepapperskonto”, definierat som ett konto på vilket värdepapper kan krediteras eller debiteras (se artikel 2). Som redan har berörts infördes dock begreppet ”värdepapperskonton” inte i kontoföringslagen i samband med de anpassningar av svensk rätt som gjordes med anledning av förordningen. I propositionen uttalade regeringen i och för sig att ”värdepapperskonto” enligt förordningen om värdepapperscentraler borde tolkas som de konton som värdepapperscentralen erbjuder deltagarna att kontoföra värdepapper på, dvs. det som Euroclear Sweden benämner värdepapperskonto (se prop. 2015/16:10 s. 153). Något behov av att införa någon svensk författningsreglering av vad ett värdepapperskonto är och vad som ska finnas registrerat på kontot bedömdes dock uppenbarligen inte finnas. Bestämmelserna om registrering i kontoföringslagen anknyter därför, som nämnts, fortfarande enbart till begreppet avstämningskonto.

De svenska begreppen avstämningskonto och värdepapperskonto överensstämmer alltså inte helt och hållet med varandra. Begreppen har emellertid ett nära samband. Det kan också noteras att EU-förordningens bredare begrepp värdepapperskonto innefattar även det som i kontoföringslagen benämns avstämningskonto.

Den svenska användningen av de båda begreppen förefaller vara etablerad sedan länge. Så har exempelvis begreppet VP-konto existerat ända sedan VPC-systemet togs i bruk år 1989, medan begreppet avstämningskonto infördes år 1999 när kontoföringslagen ersatte aktiekontolagen. Tillkomsten av förordningen om värdepapperscentraler har inte inneburit någon ändring i detta avseende.

I vart fall med nuvarande system för kontoföring och värdepappersavveckling finns därför inget behov av att ändra den befintliga svenska terminologin.

Något om kontobegrepp och kontostruktur vid eventuell anslutning till T2S

Frågan är då om den angivna terminologin och kontostrukturen kan bibehållas vid en eventuell svensk anslutning till T2S.

I T2S har en deltagare i en värdepapperscentral tillgång till enbart en värdepapperskontotyp, ”konto för deltagare i värdepapperscentral”, i det följande benämnt T2S-värdepapperskonto.

Ett T2S-värdepapperskonto uppkommer och existerar så snart det har öppnats; det krävs alltså inte att det finns några innehav av finan-

siella instrument på kontot. Detta överensstämmer med vad som gäller för ett svenskt VP-konto (se ovan). Ett T2S-värdepapperskonto liknar också ett svenskt VP-konto på så sätt att det inte behöver vara begränsat till ett visst slag av finansiella instrument. Liksom svenska VP-konton har T2S-värdepapperskonton specifika kontonummer. Det är kombinationen av kontonummer och identiteten på kontohavaren som är den gemensamma nämnaren för de slag av finansiella instrument som finns på T2S-värdepapperskontot. Varje enskilt innehav av ett visst slag av finansiellt instrument på T2S-värdepapperskontot har sitt eget identitetsnummer (ISIN). Vid all avveckling på T2S och alla instruktioner och transaktioner används detta specifika identitetsnummer. Även i detta avseende liknar ett T2S-värdepapperskonto ett svenskt VP-konto.

Som ovan framgått ställer kontoföringslagen inte något krav på att ett avstämningskonto har ett kontonummer. I den i Sverige tillämpade ordningen gäller i stället – som redan har berörts – att det är VP-kontot som har ett kontonummer. Det innebär i praktiken att alla avstämningskonton inom ett VP-konto delar på ett och samma kontonummer. Till detta kommer att alla dessa avstämningskonton har en och samma innehavare. All avveckling i VPC-systemet, inbegripet alla instruktioner och transaktioner inom ramen för avvecklingen, sker med användande av det identitetsnummer som det finansiella instrumentet har. Det sagda kommer inte att förändras om dagens VP-konton omvandlas till T2S-värdepapperskonton.

Liksom kontoföringslagens regler om avstämningskonton väl låter sig förenas med dagens system med VP-konton bör därför, vid en anslutning till T2S, kontostrukturen i T2S kunna förenas med kontoföringslagens regler.

Samtidigt står det klart att – såsom nuvarande svensk lagstiftning ser ut – en registrering på ett T2S-värdepapperskonto inte utan vidare kommer att utgöra en sådan registrering som regleras i kontoföringslagen och att den inte heller kommer att ha de rättsverkningar som följer med denna.

Inför en eventuell anslutning till T2S finns det därför anledning att ta ställning till hur en sådan anslutning skulle kunna påverka tillämpningen av kontoföringslagen. De frågor som därvid aktualiseras gäller väsentligen samordningen mellan å ena sidan de åtgärder som ska vidtas enligt kontoföringslagen och å andra sidan de åtgärder som vid en T2S-anslutning ska ske på T2S-plattformen.

I huvudsak två modeller är tänkbara. *Antingen* hanteras samtliga funktioner på T2S-plattformen, dvs. registreringar som ska göras enligt kontoföringslagen görs direkt på T2S, varvid T2S-värdepapperskonton fungerar både som värdepapperskonton och avstämningskonton. *Eller* så för värdepapperscentralen avstämningsregister i sitt eget system medan de särskilda och ytterligare funktioner som värdepapperskontona ska tillgodose hanteras på T2S-plattformen. Också varianter av dessa modeller är tänkbara. En variant av den senare modellen kan vara att avstämningsregister i huvudsak förs i värdepapperscentralens system, dock att uppgifterna på T2S om T2S-värdepapperskontonas saldon får fungera som en kompletterande komponent i detta register.

Ingen av modellerna är oproblematisk. Det sammanhänger bl.a. med det inbördes samband som finns mellan de åtgärder som ska ske vid registrering i avstämningsregister och de åtgärder som måste ske vid exempelvis värdepappersavveckling; det är t.ex. givet att åtgärder av det förra slaget måste få betydelse för åtgärder av det senare slaget.

Till bilden hör de särskilda krav som gäller för en eventuell anslutning till T2S. En värdepapperscentral måste vid en anslutning till T2S uppfylla villkoren i ramavtalet för T2S (*T2S Framework Agreement*, se avsnitt 5.4). Det innebär bl.a., enligt artikel 21.4 i ramavtalet, att den måste vidta alla nödvändiga åtgärder i regelverk och motsvarande för att debiteringar och krediteringar på T2S (”*account entries*”) ska vara ovillkorliga, oåterkalleliga och ha rättsverkan (”*to ensure the unconditionality, irrevocability and enforceability of the settlement processed on the T2S Platform*”). Även artikel 22.1 – som föreskriver att ändringar av ett värdepapperskontos saldo ska kunna göras endast på T2S – är relevant i sammanhanget.

Kontostrukturen i T2S måste ses mot bakgrund av att det rör sig om en renodlad avvecklingstjänst, inte någon kontoföringstjänst. Eftersom T2S är avsedd för avveckling och inte för att omfatta all den kontoföring som sker i en värdepapperscentral, är det naturligt att kontostrukturen har utformats utifrån det behov som finns för just avveckling.

Kontostrukturen i T2S måste också ses i ljuset av den modell för kontoföring som är den dominerande i Europa. Den modellen innebär att investerare– inbegripet fysiska personer som agerar i egenskap konsumenter – kan använda sig av endast förvaltarregistrering. Detta medför att behovet av att registrera olika förhållanden, såsom

förfogandeinskränkningar av skilda slag och andra omständigheter som är hänförliga till ägaren, blir betydligt mindre jämfört med när – såsom i den svenska modellen – fysiska och juridiska personer i allmänhet har tillgång till ägarkonton. Eftersom det bland medlemsstaterna inom EU är ovanligt med ägarkonton, har det, vid utformningen av kontostrukturen i T2S funnits endast begränsad anledning att ta hänsyn till de behov av att registrera olika förhållanden som kontoföringslagen tillgodoser.

I Finland förekommer det en ordning för kontoföring och avveckling som liknar den modell som förekommer i Sverige. I Finland kan nämligen en enskild investerare, t.ex. en konsument (en fysisk person), ha ett s.k. värdeandelskonto[15] i eget namn på den högsta nivån av registrering, dvs. i värdepapperscentralen Euroclear Finlands system. Denna ordning är tvingande när det gäller finska investerares innehav i finska aktier. Antalet värdeandelskonton i Finland är mycket stort. Värdeandelskonton av typen förvaltningskonto, motsvarande förvaltarregistrering, får när det gäller innehav av finska aktier användas av enbart utländska aktieägare. Möjligheten att ha ett värdeandelskonto i eget namn liknar den som gäller för ägarkonton i Sverige.

Likheterna mellan Finland och Sverige i nu aktuellt hänseende medför att det från utredningens perspektiv är av särskilt intresse hur anslutningen till T2S av Euroclear Finland och den finländska centralbanken Finlands Bank har genomförts. I det avseendet bör det framhållas att Finland har valt att behålla sin ordning med värdeandelskonton parallellt med de T2S-värdepapperskonton som är en förutsättning för att avveckling ska ske på T2S-plattformen. Den finländska lagstiftningen har i huvudsak inte ändrats till följd av anslutningen till T2S.

Den danska ordningen för kontoföring skiljer sig från den svenska och finska. Den danska värdepapperscentralen, Euronext Securities Copenhagen (VP Securities), erbjuder värdepapperskonton (danska: depot) som motsvarar VP-konton. Det finns tre typer av danska värdepapperskonton. Typ 1 används när deltagaren i värdepapperscentralen (det kontoförande institutet) håller många kunders innehav på ett värdepapperskonto. Typ 2 används när deltagaren håller innehav

[15] Värdeandelskonton motsvarar närmast vad som i Sverige benämns VP-konton på så sätt att ett och samma konto kan innehålla finansiella instrument av olika slag. Värdeandelskonton regleras i lagen om värdeandelskonton (17.5.1991/827).

för en viss kunds räkning på ett värdepapperskonto, men denne kund kan vara en intermediär och därmed inte den som äger de instrument som registreras på kontot. Typ 3 används när deltagaren håller en s.k. slutkunds (eng. *end-investor*) innehav på ett värdepapperskonto, och motsvarar därmed ett ägarkonto.

Till skillnad mot vad som gäller enligt finsk lagstiftning finns det inte någon dansk författningsbestämmelse som hindrar att värdepapperskonton av typ 1 eller 2 används för danska investerares innehav av danska aktier och andra värdepapper. Dansk praxis är emellertid att dessa former av värdepapperskonton används enbart för utländska kunder och investerare.

Inte heller den danska lagstiftningen har, i huvudsak, ändrats till följd av anslutningen till T2S.

Särskilt om avstämningsregister i form av konton på T2S

För det första av de ovan angivna alternativen – dvs. att samtliga funktioner på T2S hanteras så att avstämningsregister förs på T2S – talar att det ger de bästa möjligheterna att uppfylla de nyss nämnda kraven i avtalet om anslutning till T2S (ramavtalet). Den närmast till hands liggande varianten av detta alternativ är att låta T2S-värdepapperskontona fungera som avstämningskonton enligt kontoföringslagen.

En första fråga är vilka rättsliga komplikationer som detta skulle kunna medföra. Ett likställande av T2S-värdepapperskonton med avstämningskonton kan kräva inte obetydliga anpassningar av kontoföringslagen, bl.a. vad gäller innehållet på och karaktären av ett avstämningskonto. Dessa torde dock enligt utredningens bedömning inte vara omöjliga att göra. Arten och mängden av uppgifter som registreras på T2S är emellertid en annan än den som gäller för det svenska avstämningsregistret (och man kan inte utgå från att svenska aktörer skulle kunna få till stånd en anpassning av T2S till specifika svenska behov). Vid en anpassning av kontoföringslagen till T2S skulle det därför troligen behöva göras betydande begränsningar i mängden och arten av uppgifter som ska registreras på ett avstämningskonto. Det gäller t.ex. i fråga om förfogandeinskränkningar till följd av konkurs av kontohavare, förvaltarskap enligt föräldrabalken m.m., dvs. sådana uppgifter som T2S inte är avsedd att hantera. De behov som i dag tillgodoses genom detta slag av registreringar i konto-

föringssystemet (f.n. VPC-systemet) måste då tillgodoses på något annat sätt – oklart vilket.

Att behandla de värdepapperskonton som finns på T2S som avstämningskonton torde inte innebära några hinder av teknisk karaktär. Lösningen kan däremot påverka värdepapperscentralens möjligheter till full insyn i registret under den del av dygnet då värdepappersavveckling pågår. Med hänsyn till det ansvar som värdepapperscentralen har för innehållet i avstämningsregister får sådan insyn anses önskvärd eller kanske rentav nödvändig. För att få den insynen torde krävas att värdepapperscentralen har möjlighet att i realtid få information om bl.a. avvecklingsinstruktioner. I så fall kan värdepapperscentralen behöva skapa ett eget register som speglar de debiteringar och krediteringar av värdepapper som har skett på T2S. Därutöver torde det krävas att värdepapperscentralen kan verifiera att det egna registret är en i princip exakt kopia av vad som finns registrerat på T2S. Troligen kan en sådan verifiering ske enbart efter stängning av avvecklingsdagen med hjälp av de dagliga meddelandena för avstämning som T2S-plattformen skickar.

Ett särskilt problem skulle kunna uppstå om värdepapperscentralens kommunikation med T2S-plattformen av någon anledning avbröts tillfälligt under pågående värdepappersavveckling. Avstämningsregistret skulle då kontinuerligt ändras med anledning av avvecklingen på T2S. Värdepapperscentralen skulle emellertid varken ha någon insyn i det egentliga registret (på T2S) eller kunna använda sitt eget ”spegelregister” förrän kommunikationen mellan de två plattformarna har återställts och det egna registret uppdaterats. Debiteringar och krediteringar av värdepapper skulle löpande få rättsverkningar genom de förändringar som sker på T2S (i och med att avstämningsregistren finns på T2S) men information om detta till värdepapperscentralen, dess deltagare och andra berörda parter skulle inte fullt ut kunna garanteras vid alla tillfällen. Frågeställningen om avbrott i kommunikationen mellan de båda plattformarna illustrerar hur en anslutning till T2S medför att den svenska värdepapperscentralens system tillförs en operativ risk.

Avbrott i kommunikationerna skulle också kunna medföra att sådana registreringsåtgärder som värdepapperscentralen i dag är skyldig att vidta, t.ex. avseende konkurs och utmätning, skulle fördröjas.

Särskilt om avstämningsregister i värdepapperscentralens eget system

Den andra modellen innebär att avstämningsregistren inte förläggs till T2S-plattformen utan i stället, i vart fall i formell mening, utgör i förhållande till T2S separata register. Denna modell, med separata register, torde inte kräva några mera omfattande ändringar i kontoföringslagen. Lösningen skulle också, även vid kommunikationsavbrott, ge värdepapperscentralen större möjligheter att vidta de registreringsåtgärder som ska vidtas enligt kontoföringslagen.

Det är en modell av detta slag som har valts i Finland. I det finska systemet finns information om kontohavare, rättighetshavare, pantsättning och liknande i värdepapperscentralens lokala register, medan saldon på T2S-värdepapperskonton finns på T2S. De två delarna bildar ett register. Att Finland har valt denna lösning talar i viss mån för att en liknande lösning bör väljas även för Sveriges del, särskilt som det redan i dag finns betydande likheter mellan Finland och Sverige när det gäller modellen för kontoföring, förekomsten av ägarkonton och hur lagstiftningen på området är utformad.

Denna modell torde emellertid, likt den första modellen, förutsätta en ingående samordning mellan upprätthållande av avstämningsregister och de åtgärder som vidtas på T2S. I den första modellen skulle värdepapperscentralen troligen behöva en lokal kopia av avstämningsregistret på T2S; i den andra modellen förutsätter uppdateringen av kontoföringssystemet att systemet löpande kan få information från T2S.

Det torde bl.a. vara nödvändigt att värdepapperscentralen i realtid får information om ändringar vad gäller avvecklingsinstruktioner som sker på T2S-värdepapperskonton, detta för att kunna registrera debiteringar och krediteringar av värdepapper på motsvarande avstämningskonton i sitt system och därigenom löpande uppdatera avstämningsregistret. Värdepapperscentralen måste alltså tillförsäkra sig löpande insyn i det som sker angående T2S-värdepapperskontona liknande den insyn som värdepapperscentralen har i det nuvarande VPC-systemet.

Också med denna lösning tillkommer en operativ risk i och med att avbrott i kommunikationen kan leda till vissa problem vid tillämpningen. Om ett sådant avbrott sker under pågående värdepappersavveckling, kommer de innehav som är registrerade på T2S-värdepapperskonton inte längre att överensstämma med motsvarande

avstämningskonton. Det leder i sin tur till oklarhet kring rättsverkan av värdepappersavvecklingen.

Med denna modell torde dessutom avvecklingen på T2S-värdepapperskonton alltid komma att ske något innan respektive uppdatering i avstämningsregister sker. Under normala förhållanden bör dock denna troligen mycket marginella försening inte utgöra något praktiskt problem.

En särskild fråga är om modellen låter sig förenas med artikel 21.4 i ramavtalet, som kräver att debiteringar och krediteringar på T2S ska vara ovillkorliga, oåterkalleliga och ha rättsverkan. Den frågan behandlas i avsnitt 5.7.

Vilken modell ska väljas?

Såsom redan har konstaterats är ingen av de båda modellerna oproblematisk.

Utredningen ser emellertid ett värde i att välja en modell som lämnar det nuvarande kontoföringssystemet så långt möjligt opåverkat och inte föranleder mer omfattande lagändringar. Det är givet att modellen också bör, så långt möjligt, vara enkel att tillämpa och inte kräva mer omfattande ändringar i tekniska system än nödvändigt.

Enligt utredningens mening talar, mot den bakgrunden, övervägande skäl för en modell av det senare slaget, dvs. en modell där avstämningsregistren i huvudsak behålls i sin nuvarande form och utgör i förhållande till T2S separata register. Det har också ett visst, om än begränsat, värde att Sverige och Finland då kommer att tillämpa i huvudsak samma modell.

För att modellen ska fungera måste dock förutsättas att det sker en viss samordning mellan de registreringsåtgärder som vidtas i avstämningsregister respektive på T2S-plattformen. Vid denna samordning måste man ta höjd för de problem som kan uppkomma i samband med att kommunikationsavbrott mellan T2S-plattformen och värdepapperscentralens system. Också de särskilda problem som kan uppstå när ett av de båda systemen ”går ner” måste beaktas.

Om värdepapperscentralen till följd av kommunikationsavbrott inte längre kan ta emot information om de åtgärder som vidtagits på T2S-plattformen, får detta betydelse för värdepapperscentralens möjligheter att föra avstämningsregister på ett korrekt sätt. För att mate-

riellt felaktiga registreringsåtgärder ska undvikas bör systemet därför utformas så att en värdepapperscentral eller kontoförande institut vid kommunikationsavbrott gentemot T2S har möjlighet att avvakta med ytterligare registreringsåtgärder; systemet bör sålunda i denna situation kunna ”frysas” till dess kommunikationsavbrottet har upphört. Samma möjlighet bör stå öppen om värdepapperscentralen får underrättelse om att T2S-plattformen på grund av tillfälliga tekniska hinder inte fungerar. Detta kräver en ändring i kontoföringslagen.

De tekniska problem och avbrott som skulle kunna uppkomma är i huvudsak följande

– avbrott eller störningar i T2S-plattformens funktion,
– avbrott eller störningar i kontoföringssystemets funktion,
– avbrott eller störningar i kommunikationen från T2S-plattformen till kontoföringssystemet,
– en kombination av två eller flera av de ovanstående alternativen.

Om ett avbrott eller en störning av något av de angivna slagen skulle uppstå, kan det påverka värdepapperscentralens eller de kontoförande institutens möjligheter att uppfylla kraven i kontoföringslagen. Utredningen utgår visserligen från att såväl kommunikationsavbrott som andra slag av avbrott eller störningar kommer att åtgärdas snarast möjligt och inom relativt kort tid. Emellertid är värdepapperscentralen och de kontoförande instituten, beroende på vilken situation det rör sig om, i dag skyldiga att genast registrera anmälningar om sådana förhållanden som ska framgå av avstämningsregister och ange tidpunkten för registreringen. När samtliga villkor för slutlig registrering är uppfyllda, ska registrering ske på ett avstämningskonto (5 kap. 1 §). Det finns således en skyldighet att omedelbart *dels* registrera anmälningar av nu aktuellt slag, *dels* verkställa registreringen av exempelvis en äganderättsövergång så fort villkoren är uppfyllda.[16]

Enligt utredningens mening bör det mot den nu angivna bakgrunden i kontoföringslagen tas in en bestämmelse som ger utrymme för att ta hänsyn till ett befarat eller inträffat tekniskt fel eller avbrott vad gäller hur snabbt registreringar av anmälningar respektive slutlig registrering på avstämningskonton behöver göras. Behovet är sär-

[16] Bestämmelsen motsvarar i sak vad som gällde enligt 4 kap. 4 och 5 §§ aktiekontolagen, bortsett från vissa ändringar som inte är av intresse här (se prop. 1997/98:160 s. 176).

skilt stort vid en anslutning till T2S och vid en sådan spegling av uppgifterna på T2S-plattformen respektive i VPC-systemet som utredningen har berört ovan, eftersom det är mycket viktigt att materiellt felaktiga uppgifter inte tas in i avstämningsregistren. Exempelvis behöver avstämningsregistren uppdateras i fråga om ägandeförhållanden efter det att avveckling har skett på T2S-plattformen; en sådan uppdatering kan behöva senareläggas vid ett befarat eller inträffat tekniskt fel eller avbrott. Som berörs ovan bör avvecklingen tillfälligt avbrytas i den situationen att uppgifterna i avstämningsregistren inte längre kan beaktas vid avvecklingen på T2S-plattformen.

En bestämmelse av detta slag kan fylla en funktion även när det uppkommer ett tekniskt fel eller avbrott i VPC-systemet, utan att det har någon koppling till T2S. Bestämmelsen kan därmed vara av värde även om någon svensk anslutning till T2S inte skulle ske.

Under utredningsarbetet har diskuterats om den föreslagna bestämmelsen är i linje med bestämmelserna om oåterkallelighet i avvecklingslagen (s.k. finalitet, eng. *settlement finality*). Så torde vara fallet. Vad som sägs om oåterkallelighet i 13 § avvecklingslagen innebär dels att överföringsuppdrag i ett anmält avvecklingssystem är giltigt i förhållande till tredjeman, dels att ett sådant uppdrag inte får återkallas efter en viss föreskriven tidpunkt. De avser således möjligheterna för avtalsparterna att återkalla ett uppdrag, inte inom vilka tidsramar som värdepapperscentralen i fråga ska verkställa ett överföringsuppdrag. Motsvarande bestämmelser om rättsverkan mot tredjeman vid slutavräkningsklausuler och liknande villkor vid handel respektive avveckling i avvecklingssystem finns i 5 kap. 1 § lagen om handel med finansiella instrument. Utredningen återkommer i avsnitt 5.7 till det särskilda krav på säkerställande av ovillkorligheten, oåterkalleligheten och rättsverkningarna av en genomförd avveckling på T2S-plattformen som följer av artikel 21.4 i T2S-ramavtalet.

Utredningen föreslår mot denna bakgrund en ny bestämmelse som ger värdepapperscentralen och de kontoförande instituten utrymme att avvakta med registreringsåtgärder. Så bör kunna ske om det till följd av ett befarat eller inträffat tekniskt fel eller annat avbrott uppkommer en risk för att en registreringsåtgärd i avstämningsregister blir felaktig. Värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet bör då kunna avvakta med åtgärden till dess att det inte längre finns någon risk för felaktigheter. Bestämmelsen bör utformas som ett undantag till huvudregeln i 5 kap. 1 § kontoförings-

lagen om att registreringsåtgärder ska vidtas genast. Den bör därför tas in i lagen som en ny 5 kap. 1 a §.

Det kan tilläggas att samordningen mellan kontoföringssystemet och T2S skulle kunna störas av att kontoföringssystemet (f.n. VPC-systemet) tillfälligt är ur funktion eller av att systemet inte förmår förmedla för värdepappersavveckling nödvändig information om vidtagen kontoföring till T2S. I den situationen måste värdepapperscentralen agera så att avvecklingsåtgärder, avseende de berörda värdepapperen, på T2S tillfälligt stoppas. Detta är dock en fråga som inte bör eller behöver författningsregleras.

Avslutningsvis bör framhållas att även om den modell som utredningen förordar inte bör föranleda andra lagändringar än den som har föreslagits ovan kommer den att ställa mycket stora krav på samordning av de informationsmängder som kommer att finnas på T2S respektive i VPC-systemet. Modellen förutsätter därmed ett av allt att döma omfattande utvecklings- och analysarbete från den svenska värdepapperscentralens sida samt ändringar i dess regelverk (angående det senare, jfr artikel 21.4 i ramavtalet).

5.7 Behovet av anpassningar i svensk rätt med anledning av ramavtalet

Utredningens bedömning: Det krävs inga andra författningsändringar än den som föreslås i avsnitt 5.6 för att den svenska värdepapperscentralen ska kunna ansluta sig till ramavtalet.

Skälen för utredningens bedömning

Inledning

Som nämnts i avsnitt 5.4 omfattar ramavtalet för T2S vissa krav på den svenska värdepapperscentralen. Frågan är om dessa villkor kan uppfyllas enbart genom att värdepapperscentralen ändrar i sina villkor för anslutna emittenter och deltagare eller om det också krävs ändringar i svensk lagstiftning för att villkoren ska tillgodoses. Utredningen har med anledning av detta övervägt de särskilda frågor som behandlas i det följande.

Överföringsuppdrag och oåterkallelighet

Enligt artikel 21.4 i ramavtalet ska den avtalsslutande värdepapperscentralen vidta alla nödvändiga arrangemang med avseende på sina operativa processer och avtalsvillkor, särskilt sina regler, för att

a) sträva efter att harmonisera definitionerna av tidpunkten för införande av överföringsuppdrag i systemet och av tidpunkten för oåterkallelighet av sådana överföringsuppdrag, i enlighet med finalitydirektivet, och

b) säkerställa ovillkorligheten, oåterkalleligheten och rättsverkningarna av genomförd avveckling på T2S-plattformen.

I detta sammanhang kan nämnas att för T2S gäller tre slag av standarder, benämnda *Activities on finality*. Dessa är *Activity 7, Settlement Finality I* (SF I), *Activity 8, Settlement Finality II* (SF II), och *Activity 9, Settlement Finality III* (SF III)[17]. SF I och SF II anknyter till artikel 21.4 a) i ramavtalet medan SF III anknyter till artikel 21.4 b).

SF I avser tidpunkten för införande av ett överföringsuppdrag i ett system. Alla värdepapperscentraler och centralbanker som har anslutit sig till T2S har träffat separata avtal om en gemensam regel för SF I.[18] Innebörden är att ett överföringsuppdrag anses infört när det validerats av värdepapperscentralens system. Detta system kan vara antingen T2S eller värdepapperscentralens eget system för validering och matchning av instruktioner.

SF II avser den tidpunkt då införandet blir oåterkalleligt (och anknyter till den regel om oåterkallelighet i finalitydirektivet som har genomförts i 13 § avvecklingslagen). Denna tidpunkt är enligt *Activity 8* den då en avvecklingsinstruktion på T2S har matchats med en annan avvecklingsinstruktion. Därefter kan inte någon av deltagarna ensidigt dra tillbaka sin instruktion eller sitt överföringsuppdrag på T2S. Det kan noteras att Euroclear Sweden tillämpar en motsvarande princip sedan år 2019.[19]

[17] Alla *Activities* beskrivs i dokumentet *AMI-SeCo Core T2S settlement and wider post-trade harmonisation activities* som finns tillgängligt på ECB:s webbplats: https://www.ecb.europa.eu/paym/groups/shared/docs/d3642-ami-seco-core-t2s-settlement-and-wider-post-trade-harmonisation-activities.pdf.

[18] Avtalet finns tillgängligt på Europeiska centralbankens webbplats: https://www.ecb.europa.eu/paym/target/t2s/profuse/shared/pdf/2023-06_Collective_Agreement.pdf.

[19] Denna ändring infördes i VPC-systemet med anledning av kommissionens delegerade förordning (EU) 2018/1229 av den 25 maj 2018 om komplettering av Europaparlamentets och

Innebörden i SF III är att avvecklade överföringsuppdrag (bokningar på värdepapperskonton i en värdepapperscentral, eng. *bookings in CSD accounts*) är oåterkalleliga. *Activity 9* refererar uttryckligen till artikel 21.4 och anger att värdepapperscentraler måste säkerställa ovillkorligheten, oåterkalleligheten och rättsverkningarna av genomförd avveckling på T2S-plattformen. I texten uttalas att detta är särskilt relevant i de fall då konton som representerar ägarrättigheter förs av värdepapperscentralen i sitt eget system, dvs. utanför T2S.[20]

Enligt utredningen bör man kunna utgå från att ramavtalet i dessa avseenden inte är avsett ha någon annan och vidare innebörd än bestämmelserna i finalitydirektivet om när överföringsuppdrag blir oåterkalleliga för en deltagare i ett avvecklingssystem och om giltigheten mot tredjeman. Finalitydirektivet är genomfört i svensk rätt, se bl.a. 5 kap. 1 § lagen om handel med finansiella instrument (se även avsnitten 4.14 och 5.6). Slutsatsen är att svensk rätt i detta avseende uppfyller kraven i artikel 21.4 i ramavtalet. Det finns därför inte något behov av lagstiftningsåtgärder i denna del.

Vad särskilt gäller risken för att en svensk värdepapperscentral inte skulle uppfylla det krav på oåterkallelighet och rättsverkningar som berörs i SF III bedöms den lagändring som har föreslagits i avsnitt 5.6 minska denna till en acceptabel nivå.

Debiteringar och krediteringar

Enligt artikel 22.1 i ramavtalet ska ändringar av saldo för ett värdepapperskonto i den avtalsslutande värdepapperscentralen kunna göras endast på T2S. Ramavtalets definition av värdepapperskonto är att ett sådant konto är ett konto som upprätthålls av en värdepapperscentral på vilket värdepapper kan krediteras eller debiteras.

Frågan är hur detta förhåller sig till svensk lagreglering, i synnerhet kontoföringslagens regler om registrering i avstämningsregister.

Enligt utredningens uppfattning tar artikel 22.1 i ramavtalet sikte enbart på ändringar av värdepapperskonton på T2S-plattformen. Artikeln kommer därför inte i konflikt med sådan svensk reglering

rådets förordning (EU) nr 909/2014 vad gäller tekniska tillsynsstandarder om avvecklingsdisciplin.

[20] Texten på engelska lyder enligt följande: ”This is particularly relevant in cases where accounts representing legal ownership rights are maintained by the CSD in its local legacy IT system, i.e. outside T2S.”

som avser registreringsåtgärder, rättsverkningar m.m. rörande konton som inte är en del av T2S-plattformen, t.ex. avstämningskonton enligt kontoföringslagen. För denna tolkning talar även det förhållandet att en av de allmänna principerna för T2S (se avsnitt 5.3) är att varje värdepapperscentrals deltagares värdepapperskonton även fortsättningsvis ska vara en del av respektive värdepapperscentral i rättslig mening. Ramavtalet får mot den bakgrunden förstås så att det inte kräver några ändringar i nationell reglering av det slag som finns i kontoföringslagen.

5.8 Svenska efterhandelsprocesser i förhållande till europeiska standarder

Allmänt om europeiska standarder

År 1996 tillsatte Europeiska kommissionen en expertgrupp, med representanter från olika typer av aktörer på den europeiska värdepappersmarknaden samt Europeiska centralbanken och kommissionen. Syftet med gruppen, som kallades för Giovannini-gruppen efter sin ordförande, var att ge råd till kommissionen i frågor relaterade till finansiell integration inom Europeiska unionen och effektiviteten i de som skulle komma att bli euro-denominerade finansiella marknaderna. Gruppen publicerade flera rapporter. Vad gäller efterhandelsprocesser var det de båda rapporter om värdepappershandel och värdepappersavveckling, som togs fram år 2001[21] respektive år 2003[22], som fick störst effekt.

I de båda rapporterna identifierades ett antal s.k. barriärer som ansågs förhindra en attraktiv och effektiv europeisk kapitalmarknad. Clearing och avveckling inom EU bedömdes vara ineffektiv, komplex och dyr, vilket ledde till att nationella marknader fortfarande var relativt isolerade i stället för att fungera som en gemensam marknad.[23]

[21] Se följande webbplats:
https://finance.ec.europa.eu/system/files/2016-12/first_giovannini_report_en.pdf.
[22] Se följande webbplats:
https://finance.ec.europa.eu/system/files/2016-12/second_giovannini_report_en.pdf.
[23] Texten på engelska lyder enligt följande: ”*When clearing and settlement are too costly or complex, financial transactions are discouraged. In the context of the EU, the result is that national markets have remained isolated: resources are not pooled efficiently, the allocation of economic resources across time and space is sub-optimal, the techniques that allow the trading of risk are too expensive and financial asset prices fail to convey all information that is available to market participants.*”

Det bedömdes att det behövde vidtas olika åtgärder för att undanröja dessa barriärer. Förslag till sådana åtgärder lades fram i den andra rapporten. Som en del av dessa åtgärder inleddes arbete för att skapa europeiska standarder på värdepappersområdet.

De standarder som det här är fråga om kan, enligt utredningens uppfattning, i grunden beskrivas som olika slag av riktlinjer för vilka rutiner och förfaranden som ska tillämpas på området. Sådana standarder kan tas fram på olika sätt (vad gäller framtagandet av de nu aktuella standarderna, se närmare i det följande). De bakomliggande syftena kan skifta men generellt handlar det om att åstadkomma gemensamma rutiner för genomförandet av transaktioner som berör flera parter (och som ofta är gränsöverskridande).

Utgångspunkten är att standarder av detta slag inte är bindande om de inte tas in i lag eller lagen inte hänvisar till standarderna; tillämpningen bygger alltså frivillighet. Samtidigt kan en etablerad standard med tiden få karaktär av god sed och den skulle därmed åtminstone i viss utsträckning, t.ex. i händelse av en domstolstvist, bedömas som bindande. Till detta kommer att marknadens aktörer kan åta sig att följa standarderna genom avtal. Så hänvisar avtal mellan kund och leverantör rörande efterhandelsprocesser ofta till standarder och praxis. Standarderna blir då bindande, även om ändå kan finnas ett visst utrymme för att avvika från standarden när omständigheterna är särpräglade.

Den barriär som har föranlett mest arbete med de nu aktuella standarderna har varit bristen på harmonisering av hur företagshändelser ska hanteras inom Europa (barriär 3). I den andra rapporten föreslogs att harmonisering av europeiska företagshändelser skulle införas med hjälp av initiativ från den privata sektorn och, när så krävdes, med hjälp av lagstiftning.[24] I enlighet med rapporten startade bankernas europeiska branschföreningar (*European Banking Federation*, *European Association of Cooperative Banks* och *European Association of Saving Banks*) en gemensam arbetsgrupp. Det gjorde även de europeiska värdepapperscentralernas förening (*European Central Securities Depositories Association*). Det blev efter några år tydligt att alla intressenter behövde delta i arbetet och det bildades

[24] Se s. 9 i rapporten: ”*National rules relating to corporate actions processing should be harmonised. The local agent banks acting through the European Credit Sector Associations and together with ECSDA should co-ordinate private-sector proposals. National governments should co-ordinate their response via the relevant EU Council. This barrier should be removed within three months of removing Barriers 7 and 1.*”

därför en särskild arbetsgrupp, *Corporate Actions Joint Working Group* (CAJWG), med representanter från ett flertal olika branschföreningar. I den nya gruppen fanns – utöver representanter för de föreningar som hade startat de tidigare grupperna – representanter för emittenter (*European Issuers*), börser (*Federation of European Securities Exchanges*), centrala motparter (*European Association of Clearing Houses*) och andra föreningar för aktörer på värdepappersmarknaden. Det bildades också en motsvarande grupp för bolagsstämmor, *Joint Working Group General Meetings* (JWGGM). De marknadsstandarder som grupperna tog fram godkändes av respektive branschförening år 2009 (för företagshändelser) och år 2010 (för bolagsstämmor). Efter det har alla europeiska marknader skapat arbetsgrupper för att införa standarderna (s.k. *Market Implementation Group*, MIG) och löpande rapporterat status på detta arbete. För närvarande sker detta årligen till *AMI-SeCo Corporate Events Group*.

Det kan konstateras att de aktuella standarderna i grunden utgör överenskommelser mellan olika aktörer inom värdepappersområdet och att de därmed, som utgångspunkt, inte är direkt bindande för andra än dem som har tagit del i överenskommelserna. Däremot har införandet och efterlevnaden av standarderna setts som viktigt av bl.a. kommissionen som följer den årliga statusrapporteringen. Och, som berörs i det följande, har vissa standarder senare blivit bindande för de aktörer som har anslutit sig till T2S.

När Europeiska centralbanken startade T2S-projektet identifierades tidigt ett behov av att använda befintliga standarder och att skapa nya standarder där så behövdes. Syftet var att minska komplexiteten, och därmed kostnaderna, i den nödvändiga utvecklingen av T2S-plattformen för de processer som T2S behövde hantera för alla anslutna värdepapperscentraler. CAJWG:s standarder blev en del av de standarder som de värdepapperscentraler som ville ansluta till T2S skulle följa. De kompletterades av T2S-specifika standarder för hantering av ej avvecklade eller sent avvecklade värdepapperstransaktioner i ett värdepapper påverkat av en företagshändelse. Dessa togs fram av T2S Corporate Actions Sub Group (T2S CASG).

Nästa värdepappersrelaterade projekt som Europeiska centralbanken startade var utvecklingen av en ny plattform, *Eurosystem Collateral Management System* (ECMS), för ställande av säkerheter i form av värdepapper till en centralbank som är med i Eurosystemet. Det vanliga är att ett värdepapper som påverkas av en företagshän-

delse inte ställs som säkerhet under den tid som händelsen pågår. Om en företagshändelse inträffar efter det att ett värdepapper har ställts som säkerhet, byts den delen av den ställda säkerheten ut mot ett annat värdepapper. ECMS är avsett att fungera utan behov av säkerhetsbyte. Därmed måste systemet kunna hantera företagshändelser så att exempelvis en räntebetalning räknas den som har ställt säkerheten, inte den som förfogar över säkerheten, till godo. Att ECMS måste kunna hantera alla typer av företagshändelser som kan förekomma i europeiska värdepapperscentraler gör att systemet påtagligt skiljer sig från T2S. Den hantering som T2S omfattar – vad gäller företagshändelser – är enbart hantering av avvecklingsinstruktioner skapade av anslutna värdepapperscentraler på grund av en företagshändelse.

För att åstadkomma en kostnadseffektiv hantering av det stora antalet skilda slag av företagshändelser för värdepapper som har emitterats i olika europeiska länder krävs mycket detaljerade standarder. Sådana standarder har utarbetats och benämns SCoRE (*Single Collateral Rulebook for Europe*) Corporate Action standards. Standarderna är marknadsstandarder och de är därmed inte bindande, förutom för de värdepapperscentraler som kommer att ha en direkt kommunikation med det kommande ECMS. De är dock avfattade så att de omfattar inte bara värdepapperscentraler som är anslutna till T2S och ECMS utan också kontoförare inom hela området för AMI-SeCo (*Advisory Group for Market Infrastructures in Securities and Collateral*). Området omfattar EU, övriga EES-stater, Förenade kungariket och Schweiz. SCoRE bygger på existerande standarder men är mycket mer detaljerade och lämnar betydligt mindre utrymme för nationella avvikelser än tidigare standarder.

Till följd av de ändringar som år 2017 gjordes i EU:s direktiv om aktieägares rättigheter[25] och i synnerhet de mer tekniska kraven i den anknytande genomförandeförordningen[26] har det blivit nödvändigt att ta fram ytterligare marknadsstandarder. Av artikel 3a i aktieägardirektivet[27] följer att ett bolag vars aktier är upptagna till handel på

[25] Se Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/828 av den 17 maj 2017 om ändring av direktiv 2007/36/EG vad gäller uppmuntrande av aktieägares långsiktiga engagemang.
[26] Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/1212 av den 3 september 2018 om fastställande av minimikrav för genomförandet av bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/36/EG vad gäller identifiering av aktieägare, överföring av information och underlättande av utövandet av aktieägarrättigheter.
[27] Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/36/EG av den 11 juli 2007 om utnyttjande av vissa av aktieägares rättigheter i börsnoterade företag, i dess lydelse enligt direktiv (EU) 2017/828.

en reglerad marknad, i följande text kallat börsnoterade företag, ska ha rätt att identifiera sina aktieägare och att intermediärer är skyldiga att lämna bolaget den information som bolaget behöver för detta syfte. Enligt artikel 3b i samma direktiv ska intermediärer vara skyldiga att vidarebefordra dels den information som börsnoterade företag är skyldiga att ge sina aktieägare, dels instruktioner i företagshändelser från aktieägarna till börsnoterade företag. Detta gäller även i de fall en intermediär tar emot informationen eller instruktionen från en annan intermediär eller vidarebefordrar denna till en annan intermediär. Artikel 3c i direktivet förutsätter att intermediärer erbjuder aktieägare de tjänster som krävs för att dessa ska kunna utöva sina rättigheter. De aktuella direktivbestämmelserna har genomförts i svensk rätt (se närmare prop. 2019/20:116 och SFS 2020:612).

Vad gäller företagshändelser som rör ekonomiska rättigheter hänvisas i genomförandeförordningen till befintliga marknadsstandarder[28]. I vilken utsträckning förordningen gäller för företagshändelser är emellertid beroende av hur förordningen ska tolkas. I Sverige har den av aktörer på marknaden tolkats så att den gäller enbart i fråga om de företagshändelser som, enligt aktiebolagslagen, bolaget (emittenten) ska informera aktieägarna om.[29] Förordningen anses alltså inte tillämplig på alla typer av företagshändelser som omfattas av marknadsstandarderna, utan enbart på de typer av företagshändelser som emittenten har initierat och där aktieägare behöver agera för att tillvara sina aktieägarrättigheter.

Kraven i genomförandeförordningen tydliggjorde att det fanns ett behov av nya standarder för identifiering av aktieägare och att det också behövde göras vissa ändringar i de standarder som hade tagits fram för bolagsstämmor. De europeiska branschföreningarna satte därför upp nya grupper för att ta fram standarder, där sådana saknades, och ändra befintliga standarder där så behövdes. Arbetet avslutades under våren 2021. Det ledde fram till europeiska standarder för identifiering av aktieägare. Det fanns förslag om att också ändra standarderna för bolagsstämmor men dessa godkändes aldrig av

[28] Skäl 11 i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/1212: Eftersom frivilliga marknadsstandarder för behandling av företagsåtgärder som omfattar företagshändelser av finansiell natur, såsom utdelningar och omorganisationer som påverkar underliggande aktier, för det mesta tillämpas, reglerar denna förordning endast grundläggande inslag och principer som ska iakttas i dessa processer.

[29] Detta ligger också i linje med den tolkning som lagstiftaren gjorde i samband med genomförandet av ändringar i direktivet om aktieägares rättigheter, se prop. 2019/20:116 s. 38–40.

branschföreningarna. I stället påbörjades hösten 2022 ett arbete för att ta fram helt nya standarder för bolagsstämmor.

Vad som nu har sagts innebär att det under de senaste två decennierna har tillkommit ett stort antal europeiska standarder avseende bland annat värdepappersavveckling, företagshändelser samt identifiering av aktieägare. Av särskild betydelse i detta sammanhang är de standarder som är direkt knutna till T2S-projektet. Det rör sig här om dels standarder som har utarbetats särskilt som en del av projektet, dels om standarder som det har beslutats att de värdepapperscentraler som ville ansluta till T2S ska följa. En tillämpning av dessa standarder utgör en förutsättning för en anslutning till T2S. Motsvarande gäller inte andra standarder, däribland SCoRE-standarderna. Det måste dock antas att en tillämpning av dessa standarder i allmänhet skulle underlätta värdepappersavveckling på T2S-plattformen.

Förfarandet på den svenska värdepappersmarknaden

Förfarandet på den svenska värdepappersmarknaden avviker i flera avseenden från flera europeiska standarder, i större eller mindre omfattning. Det avviker också från flera T2S-standarder, även om man undantar de standarder som kan följas enbart av värdepapperscentraler och marknader som har anslutit sig till T2S. Att det förekommer avvikelser från standarder är inte ovanligt på de europeiska marknaderna. Det är få marknader som har lyckats införa alla standarder fullt ut. Men de marknader som har anslutit sig till T2S torde generellt sett ha kommit längre i sitt harmoniseringsarbete än den svenska marknaden har gjort, enligt de rapporter som t.ex. AMI-SeCo löpande publicerar.[30]

Den främsta orsaken till att förfarandet på den svenska värdepappersmarknaden avviker från europeiska standarder för företagshändelser är troligen att införande av flera av standarderna skulle kräva stora ändringar i värdepapperscentralens system för hantering av företagshändelser. Dessa ändringar skulle inte bara påverka funktionalitet och processer i värdepapperscentralens egna system; de skulle

[30] Ett exempel är SCoREBOARD som sammanställer rapportering från europeiska länder och värdepapperscentraler om deras arbete med införande av SCoRE CA standards. Den senaste rapporten är den sjätte i ordningen och finns på Europeiska centralbankens webbplats: https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/publications/pdf/ecb.amiseco202306_scoreboard.es.pdf?e9bacfc70cd2965bfa1392b66d906529.

också förutsätta att värdepapperscentralen skaffar sig tekniska möjligheter att hantera också sådana processer som i dag sker utanför dessa system. Det skulle även krävas betydande ändringar i deltagarnas egna system, både på investerarsidan och på emittentsidan.

En annan möjlig orsak till avvikelserna har att göra med det sätt som svenska emittenter kommunicerar med sina aktieägare. Ett grundläggande drag i de europeiska standarderna är att värdepapperscentralen ska fungera som ett nav för kommunikationen av företagshändelser till investerarna. Detta avviker från det svenska systemet, där kontohavare med ägarkonton får information enbart om händelser med valmöjlighet från värdepapperscentralens system, medan förvaltare får meddelanden om de flesta typer av företagshändelser men med begränsad information om händelserna och därmed är hänvisade till emittentens webbplats eller emissionsinstitut för prospekt, villkor, restriktioner och anmälningsformulär. Värdepapperscentralens system innehåller den information som behövs för att utföra de värdepapperstransaktioner som följer av företagshändelsen, men inte övrig information. En svensk anpassning till europeiska standarder torde därmed även förutsätta en förändring av värdepapperscentralens roll på så vis att emittenter och emissionsinstitut måste förse värdepapperscentralen med information om företagshändelser när dessa offentliggörs, motsvarande den information som delges marknaden i form av börsmeddelanden i enlighet med aktiemarknadsrättsliga regler.

Standarder för T2S

Det är, som redan har berörts, naturligt att en svensk anslutning till en europeisk plattform av det slag som T2S utgör i allmänhet skulle underlättas av att den svenska värdepapperscentralen tillämpar samma standarder som sina utländska motsvarigheter. En ökad användning av europeiska standarder skulle därmed gagna en svensk anslutning till T2S. Med en T2S-anslutning följer emellertid ingen generell skyldighet att tillämpa europeiska standarder. En sådan skyldighet föreligger dock när det gäller de särskilda standarder som tagits fram som en del av T2S-projektet eller som i efterhand har gjorts obligatoriska för de värdepapperscentraler som vill ansluta sig till T2S genom beslut av Europeiska centralbanken eller motsvarande organ

för styrning av T2S. Dessa standarder benämns i det följande T2S-standarder.

T2S-standarderna kan delas upp i

1. primära T2S-standarder, som är nödvändiga för att uppnå en harmonisering av värdepappersavveckling på T2S, och
2. standarder som syftar till harmonisering av efterhandelsprocesser relaterade till värdepappersavveckling (nedan kallade sekundära T2S-standarder).

Primära T2S-standarder gäller enbart för värdepappersavveckling på T2S. Exempel på primära standarder är

- regler om kriterier för matchning av avvecklingsinstruktioner (Activity 2),
- hantering av ej avvecklade eller sent avvecklade värdepappersinstruktioner i ett värdepapper som är påverkat av en företagshändelse (Activity 6), och
- enhetligt format för värdepapperskontonummer och likvidkontonummer (Activity 15 och Activity 16).

Ett exempel på en sekundär T2S-standard är *Activity 18, Corporate actions market standards* (CAJWG),[31] som anger att värdepapperscentraler som ansluter sig till T2S ska följa de marknadsstandarder för företagshändelser som definierats av Corporate Actions Joint Working Group (CAJWG). CAJWG:s marknadsstandarder är därför tillgängliga på Europeiska centralbankens webbplats[32] tillsammans med de T2S-standarder som T2S Corporate Actions Sub Group (T2S CASG) skapade.

T2S-standarder är, som redan har berörts, bindande för de värdepapperscentraler som ansluter sig till T2S. Varje år tas det fram en rapport om hur standarderna efterlevs. Denna rapport omfattar både redan anslutna värdepapperscentraler och värdepapperscentraler som har skrivit under ramavtalet men ännu inte har anslutit sig. De värde-

[31] Texten på engelska lyder enligt följande: ”*T2S markets should comply with the market corporate actions standards as defined by the Corporate Actions Joint Working Group (CAJWG).*”
[32] Se följande webbplats:
https://www.ecb.europa.eu/paym/target/t2s/governance/pdf/casg/ecb.targetseccasg120606_MarketStandardsForCorporateActionsProcessingCAJWGStandardsRevised2012Updated2015.en.pdf?5a5c8308c24a6618ed600daf627df86c.

papperscentraler som skrev under ramavtalet innan T2S-plattformen togs i bruk har fått en form av inofficiella undantag i så måtto att de har tillåtits ansluta sig även om de ännu inte följer alla standarder.[33] Den svenska värdepapperscentralen kan inte förväntas få något sådant undantag vid en eventuell anslutning till T2S.

I avsnitt 5.9 beskrivs de T2S-standarder som den svenska värdepapperscentralen och värdepappersmarknaden ännu inte har infört samt utredningens bedömning av om anpassningar av svensk lagstiftning är nödvändiga för att standarderna ska kunna införas. De T2S-standarder som det gäller har identifierats i den plan för harmonisering som den svenska marknaden tagit fram under ledning av Riksbanken, den s.k. *Harmonisation road map*. Utredningen behandlar i det följande de standarder som i Harmonisation road map har angetts som ej implementerade.

5.9 Behovet av anpassningar i svensk rätt med anledning av T2S-standarder

Utredningens bedömning: Det bör inte göras några författningsändringar med anledning av T2S-standarderna.

Skälen för utredningens bedömning

Format för konton i en värdepapperscentral

Vid en eventuell anslutning av den svenska värdepapperscentralen till T2S måste formatet för värdepapperskontonummer ändras i enlighet med Activity 15, Securities account numbers.[34] Nuvarande format – 12 siffror med blanksteg mellan siffrorna 4 och 5 och mellan siff-

[33] Detta synliggörs i de rapporter som Europeiska centralbanken regelbundet publicerat om status med arbetet för att införa alla standarder. Ett exempel är den rapport som publicerades år 2018 efter att den sista s.k. migrationsvågen genomförts, och där flera standarder rapporteras som ännu ej införda i alla värdepapperscentraler som anslutit sig till T2S: https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/publications/pdf/ecb.targetsechpr180131.en.pdf.

[34] Alla *Activities* beskrivs i dokumentet *AMI-SeCo Core T2S settlement and wider post-trade harmonisation activities* som finns tillgängligt på Europeiska centralbankens webbplats: https://www.ecb.europa.eu/paym/groups/shared/docs/d3642-ami-seco-core-t2s-settlement-and-wider-post-trade-harmonisation-activities.pdf. Den engelska lydelsen av den nu aktuella standarden är *"In securities account numbering, CSDs must use a four-digit BIC to identify parties of CSDs, plus maximum 31 digits of free text".*

rorna 8 och 9 – kan inte behållas. Det är här fråga om en primär T2S-standard och den svenska värdepapperscentralen kan inte ansluta sig till T2S om inte standarden är införd på den svenska marknaden senast den dag då övergången till T2S sker.

Utredningen bedömer dock att tillämpningen av denna standard inte fordrar några författningsändringar. Varken kontoföringslagen eller någon annan svensk författning innehåller några bestämmelser om identifiering av värdepapperskonton. Det nuvarande formatet är bestämt av den svenska värdepapperscentralen och kan därmed också ändras av värdepapperscentralen.

Kommunikation av företagshändelser

Enligt europeiska standarder ska kommunikationen från emittentens värdepapperscentral till dess deltagare och vidare från deltagarna till deras kunder ske på ett automatiserat, standardiserat sätt (eng.: ”*The information should be communicated in formatted electronic form using standards defined and used by the securities industry, such as the ISO standards, irrespective of the communication channel used*”), med minst den information som anges i europeiska standarder för typen av företagshändelse. Detta är en del av de standarder för företagshändelser som CAJWG tog fram år 2009 (*Cash Distributions standard 6 och 9, Securities Distributions standard 6 och 9, Mandatory Reorganisations with Options standard 6 och 9, Mandatory Reorganisations standard 6 och 9, Voluntary Reorganisations standard 6 och 9*). Den utgör därmed en sekundär T2S-standard. Följaktligen kan den svenska värdepapperscentralen troligen inte ansluta sig till T2S, om standarden inte är införd på den svenska marknaden senast den dag då övergången till T2S sker.

Till viss del krävs kommunikation i enlighet med denna standard redan enligt kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/1212. Detta gäller dock – såsom förordningen får förstås – endast i fråga om sådana företagshändelser som emittenten enligt lag ska informera aktieägare om och endast under förutsättning att det värdepapper som ligger till grund för händelsen är en aktie som är upptagen till handel på en reglerad marknad.

Som nämnts i avsnitt 5.8 (under rubriken Förfarandet på den svenska värdepappersmarknaden) torde en anpassning till europeiska

standarder på denna punkt kräva en förändring av värdepapperscentralens roll så att emittenter och emissionsinstitut förser värdepapperscentralen med information om företagshändelser när sådana offentliggörs. Nuvarande lagstiftning uppställer inga hinder mot detta. Utredningen kan därmed inte se att det är nödvändigt med författningsändringar för att åstadkomma sådan informationsgivning.

Samtidigt kan noteras att införandet av den aktuella standarden troligen skulle underlättas om den gavs ett mera tydligt stöd i lagstiftningen. Värdepapperscentralen kan förvisso införa krav på denna typ av information i sitt emittentregelverk och sina allmänna villkor. Under utredningsarbetet har dock påtalats att följsamheten gentemot sådana krav är begränsad så länge de inte också tas in i författning. Utredningen har därför diskuterat om den borde lägga fram förslag till författningsändringar. Utredaren har för sin del ansett att frågan i första hand bör lämnas till marknadens aktörer. I betänkandet läggs därför inte fram några förslag av det aktuella slaget.

Betalningar av likvid i samband med företagshändelser

Av europeisk standard följer att betalningar av likvid i samband med företagshändelser, t.ex. likvidutdelning eller teckningslikvid, ska ske i värdepapperscentralens system för avveckling av värdepapperstransaktioner.[35] Den här aktuella standarden är en del av CAJWG:s standarder för företagshändelser från år 2009 (*Cash Distributions standard 20*, *Securities Distributions standard 17*, *Mandatory Reorganisations with Options standard 22*, *Mandatory Reorganisations standard 17*, *Voluntary Reorganisations standard 22*). Det är därmed fråga om en sekundär T2S-standard.

I den svenska värdepapperscentralens system sker redan i dag viss betalning från emittenten via värdepapperscentralens system för avveckling av värdepapperstransaktioner. Det gäller betalning av likvid för värdepapper som är emitterade i delsystemet för penningmarknadsinstrument. Från september 2023 gäller detsamma för värde-

[35] Texten på engelska lyder enligt följande:
"*For Payments in cash, the following should apply:*
a) From Issuers to (I)CSD participants, Payments should be made through the Issuer (I)CSD, using the same Payment mechanism as for other cash transactions through the Issuer (I)CSD.
b) Payments by Issuers and Issuer (I)CSDs should be in the original currency as per the announcement under standard 1 above.
c) The Issuer should make Payments as early as possible after opening of the Payment system and no later than 12:00 noon, Issuer (I)CSD local time."

papper som är emitterade i delsystemet för aktiemarknadsinstrument. I och med detta har den svenska marknaden infört denna del av standarden.

Ett införande av alla delar av standarden om betalningar i samband med företagshändelser kräver dock ytterligare två ändringar i värdepapperscentralens och dess deltagares system.

Behovet av den första av dessa ändringar sammanhänger med att enligt standarden ska även betalningar i samband med frivilliga företagshändelser ske via värdepapperscentralens system för avveckling av värdepapperstransaktioner. Det kräver i sin tur att t.ex. en anmälan om teckning vid nyemission och ett accepterande av ett uppköpserbjudande i värdepapperscentralens system kan hanteras som en instruktion för värdepappersavveckling. I dag sker denna hantering utanför värdepapperscentralen, förutom vad gäller eventuella debiteringar och krediteringar av värdepapper (se avsnitt 3.2.4). På den svenska värdepappersmarknaden har det skapats en ny modell för denna hantering.[36] Införande av denna modell finns med i marknadens Harmonisation road map, och Euroclear Sweden har övergripande beskrivit den i sina dokument *Target Issuer Agent Model in Euroclear Sweden* och *Target Model for Corporate Actions Processing in Euroclear Sweden*. De svenska marknadsaktörerna planerar att införa denna del av standarden under detta decennium och har inte identifierat något därtill knutet behov av lagstiftning.

Behovet av den andra av de båda ändringarna sammanhänger med att standardens punkt c) innebär att betalningar från en emittent till en deltagare i värdepapperscentralen ska ske senast kl. 12.00 på den beslutade betaldagen för företagshändelsen. I Euroclear Swedens nuvarande regelverk för emittenter anges att emittentutbetalningar ska genomföras senast kl. 12.00. Det är emellertid tekniskt möjligt att genomföra en sådan betalning även efter denna tidpunkt, eftersom värdepappersavveckling mot likvid, inklusive betalningar från emittent, i värdepapperscentralens system stängs för dagen först kl. 15.30. Enligt Eurosystemet är standardens krav på att betalning ska senast

[36] Modellen innebär att innehavare av ägarkonton skickar instruktioner till sitt kontoförande institut – och alltså inte direkt till emissionsinstitutet eller emittenten/erbjudande part – på samma sätt som investerare med förvaltarregistrerade värdepapper gör. Det kontoförande institutet skickar sedan standardiserade ISO-meddelanden till värdepapperscentralen för de värdepapperskonton för vilka det har mottagit instruktioner. Värdepapperscentralen informerar emissionsinstitutet om instruktionerna. Förutsatt att emissionsinstitutet inte invänder mot instruktionerna skapas sedan en avvecklingstransaktion för att utföra instruktionerna i värdepapperscentralens system.

kl. 12.00 inte uppfyllt enbart genom en rekommendation att inte använda möjligheten till utbetalning efter kl. 12.00. I stället krävs en utveckling av en teknisk stopptid i värdepapperscentralens system, så att denna typ av värdepappersavveckling kan ske enbart fram till kl. 12.00. En sådan stopptid kan få till följd att vissa utbetalningar, t.ex. utbetalningar av vinstutdelningar, kommer att fördröjas. En del svenska emittenter kan förmodligen uppfatta detta som negativt, eftersom det i dag är möjligt att genomföra en betalning till investerare fram till kl. 15.30. En anpassning till den aktuella standarden medför emellertid att stopptiden måste tidigareläggas.

Utredningen bedömer att anpassningar av de nu angivna slagen är nödvändiga för att den svenska värdepapperscentralen ska kunna ansluta sig till T2S, att anpassningarna emellertid kan göras utan att det kommer i konflikt med nuvarande lagstiftning och att det därför inte finns något behov av författningsändringar i denna del.

Det kan i och för sig noteras att enligt 18 kap. 13 § aktiebolagslagen måste utbetalning av vinstutdelning i avstämningsbolag ske ”genast”. I detta ligger att bolagsstämman inte kan bestämma en senare dag för utbetalningen. Ändrade rutiner av det slag som nu diskuteras (tidigareläggning av stopptid) utgör emellertid inte ett beslut om senareläggning av utbetalningen. De står därmed inte i strid med den nuvarande regleringen i aktiebolagslagen.

Inte heller i denna del krävs det därför, enligt utredningens bedömning, någon åtgärd från lagstiftarens sida.

Betaldag

Enligt en europeisk standard bör (eng. ”*should*”) betaldag för en obligatorisk företagshändelse vara bankdagen efter avstämningsdagen. Denna standard är en del av CAJWG:s standarder för företagshändelser från år 2009 (*Securities Distributions standard 14*[37], *Mandatory Reorganisations standard 13*). Den utgör alltså en T2S-standard. När det gäller likvidutdelning och räntebetalning kan dock en något längre tidsperiod mellan avstämningsdag och betaldag vara förenlig med standarden enligt CAJWG (*Cash Distributions standard 16*[38]).

[37] Texten på engelska lyder enligt följande: ”*The Payment Date should be the next Business Day after Record Date.*”
[38] Texten på engelska lyder enligt följande: ”*The Payment Date should be as close as possible to the Record Date, preferably the next Business Day*”.

I dag avviker rutinerna på den svenska marknaden från denna standard. Det gäller i fråga om flera typer av företagshändelser, t.ex. värdepappersutdelning och kontantutdelning. Den svenska värdepapperscentralen kan troligen inte ansluta sig till T2S om standarden inte införs på den svenska marknaden senast den dag då övergången till T2S sker.

Avsikten på den svenska marknaden är dock att i samband med förändringsarbete som pågår inom ramen för projektet Harmonisation road map ändra rutinerna i enlighet med den aktuella europeiska standarden. Euroclear Sweden har sålunda inkluderat ändring av betaldagen i avsnitt 7 i sitt dokument *Target Model for Corporate Actions Processing in Euroclear Sweden*.

Något behov av författningsändringar finns i alla händelser inte i denna del, eftersom nuvarande lagreglering inte uppställer några hinder mot att marknadens aktörer på egen hand genomför den aktuella standarden på den svenska marknaden.

Reservation eller blockering i samband med företagshändelser med valmöjlighet

Enligt de europeiska standarder som har tagits fram av CAJWG – och som har blivit en del av T2S-standarderna – ska värdepapperscentraler och andra intermediärer ha en process för reservation eller blockering av värdepapper i samband med företagshändelser av typen *reorganisation* med valmöjlighet.

Reorganisation är ett vedertaget uttryck i europeiska standarder och avser en företagshändelse genom vilken en innehavare av ett värdepapper blir krediterad ett annat värdepapper eller likvida medel i utbyte mot värdepapperet. Kravet på en process för reservation eller blockering gäller både i de fall reorganisationen är frivillig (*Voluntary Reorganisations standard 21*[39]), dvs. när investeraren kan välja att avstå från att delta i företagshändelsen, och i de fall reorganisationen är obligatorisk för investeraren men denne får välja ersättning för de debiterade värdepapperen (*Mandatory Reorganisations with Options standard 20*); exempel på företagshändelser av det senare slaget är ny-

[39] Texten på engelska lyder enligt följande: ”*Securities on which an election is made should be separated accounting-wise by the (I)CSD and all Intermediaries from non-elected securities.*”

emissioner och uppköpserbjudanden. De nu nämnda standarderna har även en motsvarighet i SCoRE, CA standard 10[40].

Syftet med CAJWG-standarden är att säkerställa att en kontohavare som skickar sin kontoförare en instruktion för en företagshändelse ska ha rätt att få denna instruktion genomförd även om kontohavaren vid ett senare tillfälle skickar en avvecklingsinstruktion om leverans av samma innehav av värdepapperet. Instruktionen om att delta i företagshändelsen ska alltså ha företräde framför en senare skickad avvecklingsinstruktion om t.ex. försäljning. Detta ska kontoföraren åstadkomma genom att se till att den kvantitet av värdepapper för vilken kontohavaren meddelar sin kontoförare att den har gjort ett val för företagshändelsen reserveras eller blockeras av kontoföraren. Reservationen eller blockeringen ska stå kvar till den tidpunkt då kontoföraren levererar värdepapperen till emittenten eller den uppköpande parten i enlighet med företagshändelsens villkor eller till den tidpunkt då kontohavaren drar tillbaka sin instruktion, ifall detta är möjligt.

Standarden anger att reservation eller blockering ska genomföras med hjälp av någon form av registreringsåtgärd (kontoföring). Den föreskriver emellertid inte närmare hur registreringsåtgärden för reservation eller blockering ska utformas.[41]

Den svenska värdepapperscentralen kan troligen inte ansluta sig till T2S om inte i vart fall delar av CAJWG-standarden är införd på den svenska marknaden senast den dag då övergången till T2S sker.

För att värdepapperscentralen ska kunna införa denna standard behövs en omfattande förändring av den svenska marknadens nuvarande process för hantering av företagshändelser med valmöjlighet, så att instruktioner för sådana företagshändelser skickas till värdepap-

[40] Texten på engelska lyder enligt följande: ”*For all mandatory with options and voluntary CA events involving a debit of securities, all intermediaries must ensure that the elected security position is subject to soft blocking if the election is received ahead of the deadline. Intermediaries will show the elected quantity as an instructed quantity therefore 'unavailable' for settlement in their reporting.*

Upon receipt of the election, Issuer CSDs will also ensure the elected quantity is separated accounting wise. The elected quantity should remain separated accounting wise from the time the CA instruction is accepted until (i) the CA event is executed (when the debit takes place) or (ii) until an instruction is cancelled (for revocable instructions).”

[41] Den utesluter dock användandet av en av både svenska och utländska förvaltare tidigare ofta använd process för samma ändamål, en process som inbegrep att den valda kvantiteten av värdepapper debiterades kundens depå i förvaltarens system och att en motsvarande kvantitet av fiktiva värdepapper krediterades kundens depå. Då dessa fiktiva värdepapper existerade enbart i förvaltarens system var det omöjligt för kunden att sälja dem och därmed åstadkoms reservation eller blockering.

perscentralens system; i dag hanteras instruktionerna utanför detta. Som har nämnts under rubriken Betalningar av likvid i samband med företagshändelser avser emellertid marknadsaktörerna att genomföra en sådan förändring inom ramen för arbetet med Harmonisation road map. Förändringarna bedöms kunna genomföras utan någon ändring i kontoföringslagen eller annan författning.

Utredningen bedömer mot den bakgrunden att det inte behövs några författningsändringar i denna del.

Transformering av matchade avvecklingsinstruktioner (transformations)

Vissa europeiska standarder avser s.k. transformering av matchade avvecklingsinstruktioner. De skapades först av CAJWG år 2009 (se avsnittet *Transaction Management med 11 standarder om Transformations*[42]) och kom sedan att utgöra grunden för de standarder som T2S CASG skapade (*T2S Transformation Standards*[43]).

Enligt avsnitten 3.1 och 3.2 i T2S Transformation Standards bör en värdepapperscentral eller en central motpart ha en process, kallad transformering, för att identifiera samt makulera icke genomförda avvecklingsinstruktioner och skapa nya avvecklingsinstruktioner vid slutet av avstämningsdagen för en företagshändelse av typen reorganisation. I europeiska standarder används uttrycket reorganisation för att beteckna en företagshändelse genom vilken en innehavare av ett värdepapper blir krediterad ett annat värdepapper eller likvida medel i utbyte mot värdepapperet. Exempel på en sådan företagshändelse är sammanläggning av aktier och inlösen av obligationer.

Transformeringen ska genomföras genom en makulering av alla oåterkalleliga avvecklingsinstruktioner i värdepapperet som ännu inte har genomförts (”ursprunglig transaktion”) efter det att avveckling har avslutats på avstämningsdagen. De makulerade avvecklingsinstruk-

[42] Transformation standard 1: *”A Transformation should be processed for Pending Transactions on Record Date in the event of a Mandatory Reorganisation and, when a Buyer Protection has been agreed, a Voluntary Reorganisation.”*

Transformation standard 2: *”The (I)CSD or the CCP should process the Transformation, cancelling matched instructions still pending by the end of Record Date (”Original Transaction”) and replacing them by new matched instructions in the outturn ISIN and/or cash (”Replacement Transaction”) in accordance with the terms of the Reorganisation. The old trade date should remain unchanged in the Transformation.”*

[43] Dokumentet finns tillgängligt på Europeiska centralbankens webbplats: https://www.ecb.europa.eu/paym/target/t2s/governance/pdf/casg/ecb.targetseccasg161130_T2STransformationStandards.en.pdf.

tionerna ska ersättas med nya oåterkalleliga avvecklingsinstruktioner i det värdepapper som ska krediteras eller likvid (”ersättandetransaktion”) i enlighet med villkoren för företagshändelsen.

Den svenska värdepapperscentralen kan troligen inte ansluta sig till T2S om denna standard inte är införd på den svenska marknaden senast den dag då övergången till T2S sker, eftersom standarden ingår både bland de standarder som har skapats inom ramen för T2S-projektet och CAJWG-standarderna.

Införande av standarden lär enligt Euroclear Swedens bedömning (*Target Model for Corporate Actions Processing in Euroclear Sweden*[44], s. 10) kräva att det införs konto-till-konto-värdepappersavveckling. Detta förutsätter i sin tur omfattande ändringar i värdepapperscentralens nuvarande delsystem för aktiemarknaden.

Någon författningsändring krävs dock inte för att standarden ska kunna genomföras. Varken kontoföringslagens förhållandevis allmänt hållna regler om registrering eller annan författning utesluter ett förfarande av det slag som standarden påkallar.

Ersättning för bristande leverans (market claims)

Vissa europeiska standarder avser ersättning för bristande leverans (eng. *market claims*). Dessa standarder skapades av CAJWG år 2009. De beskrivs i avsnittet *Transaction Management* (s. 39–49 i den senaste versionen av CAJWG:s standarder)[45] och består av sju standarder under rubriken *Market Claims*. De har senare kommit att utgöra grunden för de standarder som T2S CASG skapade, T2S Market Claims Standards[46].

Innebörden av T2S Market Claims Standards är att en värdepapperscentral eller central motpart bör ha en process för att identifiera behov av samt skapa en ersättningstransaktion vid slutet av avstämningsdagen för en företagshändelse av typen distribution. I europeiska

[44] Se följande webbplats:
https://www.euroclear.com/dam/ESw/Blanketter_och_dokument/Euroclear%20Sweden%20Target%20Model%20for%20Corporate%20Actions%20Processing%201.0.pdf.
[45] Se följande webbplats:
https://www.ecb.europa.eu/paym/target/t2s/governance/pdf/casg/ecb.targetseccasg120606_MarketStandardsForCorporateActionsProcessingCAJWGStandardsRevised2012Updated2015.en.pdf?5a5c8308c24a6618ed600daf627df86c.
[46] Se följande webbplats:
https://www.ecb.europa.eu/paym/target/t2s/governance/pdf/casg/ecb.targetseccasg130316_T2SMarketClaimStandards.en.pdf?bf450b0be5b3dabe36b05487e03be4e0.

standarder används uttrycket distribution för att beteckna en företagshändelse genom vilken innehavare av ett värdepapper blir krediterad värdepapper eller likvida medel utan att någon ersättning för detta krävs. Exempel på sådana företagshändelser är utdelning av likvida medel och värdepappersutdelning.

Denna market claim-process ska, enligt standarden, tillämpas på alla oåterkalleliga, ej avvecklade avvecklingsinstruktioner med en överenskommen avvecklingsdag som är densamma som eller tidigare än avstämningsdagen för företagshändelsen. Den aktuella ersättningstransaktionen ska vara en separat transaktion, den ska inte ändra den underliggande transaktionen och den ska innebära en överföring från levererande part till beställande part. Transaktionen ska avse det som beställaren i den underliggande transaktionen skulle ha mottagit av emittenten på betaldagen, om transaktionen hade avvecklats på överenskommen avvecklingsdag. I stället för betaldagen kan denna tidpunkt avse avstämningsdagen, om den överenskomna avvecklingsdagen infaller mer än en dag före avstämningsdagen.

Följande exempel illustrerar en market claims-situation:

> I ABC AB har beslutats om en vinstutdelning om 3 kronor per ordinarie aktie. Avstämningsdag är den 5 juni och betaldag den 9 juni. Den 1 juni köper USA Bank 10 000 aktier av Fondkommission XYZ för en likvid om 850 000 kronor. Avtalad avvecklingsdag är den 5 juni. Både USA Bank och Fondkommission XYZ skickar sina avvecklingsinstruktioner (via eventuella ombud) till värdepapperscentralen på morgonen den 2 juni och dessa matchas så fort båda inkommit. På grund av att Fondkommission XYZ enbart har 4 000 aktier och USA Bank inte accepterar delleverans, avvecklas inte transaktionen den 5 juni. Vid avvecklingen kommer USA Bank inte att erhålla den utdelning om 30 000 kronor som den hade fått om avvecklingen hade skett i tid. På kvällen på avstämningsdagen ska värdepapperscentralen enligt europeisk standard skapa en ytterligare transaktion, dvs. en market claim, för att hantera att USA Bank inte fick den avtalade leveransen om 10 000 aktier i utbyte mot 850 000 kronor. Genom denna market claim-transaktion, som består av två matchade avvecklingsinstruktioner, förs 30 000 kronor över från Fondkommission XYZ till USA Bank. Avvecklingsdag för denna transaktion är betaldagen för utdelningen, dvs. den 9 juni.

Market claims hanteras i dag på den svenska värdepappersmarknaden i en bilateral process mellan clearingmedlemmarna. Vid denna process överförs 100 procent av utfallet mellan clearingmedlemmarna. Processen är åtminstone delvis manuell. Det medför – för det fall att en transaktion skulle ha avvecklats före eller på avstämningsdagen

men i verkligheten avvecklas först efter avstämningsdagen – att den motsvarande market claims-transaktionen kommer till stånd först i skedet efter det då den ursprungliga transaktionen avvecklades.

Både CAJWG:s och T2S CASG:s standarder är emellertid tydliga med att det är värdepapperscentralen eller den centrala motparten, ifall en sådan är en part i transaktionen, som ska skapa market claims-transaktioner[47] och att detta då ska ske direkt efter stängning av avvecklingen på avstämningsdagen.[48] Den nuvarande processen på den svenska marknaden uppfyller därför inte standarderna.

Den svenska värdepapperscentralen kan troligen inte ansluta sig till T2S om denna standard inte är införd i den svenska marknaden senast den dag då övergången till T2S sker, eftersom standarden ingår både bland de standarder som har skapats inom ramen för T2S-projektet och CAJWG-standarderna.

Införande av standarden lär enligt Euroclear Swedens bedömning (*Target Model for Corporate Actions Processing in Euroclear Sweden* s. 10) kräva att det införs konto-till-konto-värdepappersavveckling. Detta förutsätter i sin tur omfattande ändringar i värdepapperscentralens nuvarande delsystem för aktiemarknaden.

Under utredningsarbetet har dock inte kunnat identifieras något behov av ändringar i författningsregleringen på finansmarknadsområdet. Utredningen föreslår därför inte heller några sådana.

I sammanhanget kan noteras att det i situationer där en tillämpning av standarderna om market claims aktualiseras kan uppkomma vissa oönskade skatterättsliga effekter för svenska fysiska personer. Vid en utbetalning av exempelvis en utdelning till en svensk fysisk person görs avdrag för preliminärskatt; mottagaren erhåller enbart det återstående beloppet, dvs. ett nettobelopp. I en market claims-situation kommer emellertid det fulla beloppet, dvs. bruttobeloppet, att återkrävas. Det slutliga utfallet för mottagaren av utdelningen blir då sämre än det annars hade blivit.[49]

Utredningen har dock inte kunnat finna att detta problem utgör ett hinder för att tillämpa de europeiska standarderna om market claims. En annan sak är att lagstiftaren kan ha anledning att i lämpligt

[47] CAJWG, Market Claims, standard 1: *"Market Claims should be created, as a separate Transaction without changing the Underlying Transaction, by the (I)CSD or the CCP for all irrevocable settlement transactions (as defined in each market) as follows …"*
[48] CAJWG, Market Claims, standard 3: *"The (I)CSD or the CCP should create the Market Claims by end of Record Date or, for Transactions that become eligible for a Market Claim after Record Date, as soon as possible and not later than twenty Business Days thereafter."*
[49] Se Skatteverkets svar till Euroclear Sweden AB, 2016-11-21, dnr 4 80 445562-16_1155.

sammanhang se över de skatterättsliga effekterna vid utbetalningar av detta slag.

Återföring av avvecklade transaktioner för företagshändelser

CAJWG:s standarder för företagshändelser ger på flera ställen uttryck för vad som kan beskrivas som en standard om återföring (eng. *reversal*) av avvecklade transaktioner som skapats genom företagshändelser (*Cash Distributions* standard 20e[50], *Securities Distributions* standard 17e, *Mandatory Reorganisations* standard 17d, *Mandatory Reorganisations with Options* standard 22d, *Voluntary Reorganisations* standard 22d). De nämnda standarder har en ordalydelse som särskilt tar sikte på hur återföring av likvid (*"payment in cash"*) ska ske. Men CAJWG:s standarder innehåller även en standard om att information om återföring[51] ska ges innan återföring genomförs (*Cash Distributions* standard 8, *Securities Distributions* standard 7, *Mandatory Reorganisations* standard 7, *Mandatory Reorganisations with Options* standard 7, *Voluntary Reorganisations* standard 7). Den standarden är inte, enligt sin ordalydelse, begränsad till *"payment in cash"*. Detta kan tolkas som att CAJWG:s standarder tar sikte på återföring av alla typer av företagshändelser.

En liknande standard ingår i SCoRE:s standarder (CA standard 1E[52]). Denna är i så måtto generell att den omfattar alla typer av företagshändelser som innefattar debitering eller kreditering av värdepapper eller likvid.

Utredningen har utgått från att såväl det som sägs i CAJWG-standarderna som SCoRE-standarden ska ges den nyss nämnda generella innebörden, dvs. vad som sägs om återföring ska tillämpas på såväl återföring av likvid som återföring av värdepapper.

Standarderna om återföring gäller när en emittent eller dennes ombud av någon anledning har lämnat felaktiga uppgifter till den värdepapperscentral i vilken värdepapperet har emitterats och detta har lett till att transaktioner avseende värdepapper eller likvid för en före-

[50] *"If a correction of the Payment is necessary, it should take the form of a complete reversal of the Payment followed by a new correct Payment."*
[51] Texten på engelska lyder enligt följande: *"If a Payment needs to be reversed, an announcement, including the reason for such reversal, should be made by the Issuer (I)CSD to all affected parties prior to processing the reversal."*
[52] Texten på engelska lyder enligt följande: *"The account servicer must carry out the reversal of a corporate action in accordance with a set of harmonised business processes, workflows and key data elements."*

tagshändelse har avvecklats i värdepapperscentralens system (eller t.ex. centralbankens system). De avvecklade transaktionerna ska därför göras om. Detta ska enligt SCoRE CA-standarderna och enligt CAJWG:s standarder – i de senare fallen åtminstone vad gäller återföring av likvid – alltid ske genom de avvecklade transaktionerna går åter och därefter ersätts med nya, korrekta transaktioner. Förfarandet kan beskrivas som en rättelse. Kravet på rättelse gäller oavsett typen av fel, och även i de fall emittenten skulle ha betalat ut mer likvid eller fler värdepapper till innehavarna av värdepappret. Av CAJWG:s standarder framgår att rättelse inte får ske genom en ytterligare tilldelning utan att krediterad likvid ska debiteras kontohavarna och att företagshändelsen sedan ska genomföras igen, denna gång baserad på korrekta uppgifter. I SCoRE, som i denna del bygger på CAJWG, gäller den motsvarande bestämmelsen för alla typer av återföring.

Om företagshändelsen omfattar debitering eller kreditering av värdepapper, exempelvis inlösen av ett värdepapper eller en värdepappersutdelning, kan de avvecklade värdepapperstransaktionerna ses som registreringsåtgärder.

Enligt utredningens mening har det förfarande som standarderna synes påbjuda inte stöd i svensk rätt, i vart fall om det ska uppfattas så att en betalare ska ha en oavvislig rätt att återföra en genomförd utbetalning.

Av kontoföringslagen följer att en registrering ska rättas om den innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende eller till följd av något tekniskt fel (se 5 kap. 4 §). Den vars rätt berörs ska ges möjlighet att yttra sig, om inte rättelsen är till förmån för denne eller yttrande annars är uppenbart obehövligt. Bestämmelserna om rättelse motsvarar 4 kap. 11 § i den numera upphävda aktiekontolagen (1989:827). Enligt förarbetena till den lagen kan de tillämpas om en anteckning på ett avstämningskonto (då benämnt aktiekonto, utredningens anmärkning) av någon anledning har kommit att avvika från vad det kontoförande institutet har avsett (se prop. 1988/89:152 s. 107). Om oriktigheten däremot beror på något annat förhållande, kan rättelse vinnas endast genom omprövning (enligt en annan, numera upphävd bestämmelse, utredningens anmärkning) eller genom prövning i särskild rättegång.

Enligt utredningens uppfattning tillgodoser möjligheten till rättelse enligt kontoföringslagen inte det krav på återgång av transaktionen

som de europeiska standarderna synes innebära. Skälet till att transaktionen enligt standarden måste återgå är ju inte att den avviker från vad det kontoförande institutet har avsett. I stället är skälet att värdepapperscentralen eller det kontoförande institut som har rollen som emissionsinstitut har fått felaktiga uppgifter från någon annan, t.ex. emittenten eller dennes ombud, eller av misstag har använt andra uppgifter än de som getts. Förutsättningarna för rättelse enligt kontoföringslagen föreligger därför vanligen inte. Detta kan synas tala för att något slag av lagändring krävs för att möjliggöra en tillämpning av standarden.

Samtidigt står det enligt utredningens mening klart att en lagändring som ger värdepapperscentralen eller ett kontoförande institut en möjlighet att utan vidare återföra en genomförd betalning från mottagarens konto (och detta även i situationer där mottagaren av betalningen själv anser att han eller hon erhållit rätt belopp) inte går att förena med grundläggande förmögenhetsrättsliga principer. En sak är att dessa principer medger att exempelvis misstagsbetalningar under vissa förutsättningar kan återkrävas och att, i händelse av tvist, domstol då kan ålägga mottagaren att betala tillbaka vad han eller hon inte är berättigad till (*condictio indebiti*, se t.ex. rättsfallet NJA 2023 s. 339 ”Fastighetsmäklarens klientmedelskonto” med hänvisningar). En helt annan sak är om det i sådana eller andra fall är möjligt att, utan mottagarens medgivande, avtal eller domstolsprövning, återföra medel som har kommit i mottagarens besittning (och som alltså inte längre innehas av betalaren för mottagarens räkning). Det gäller givetvis i synnerhet om återföringen skulle avse – som standarderna synes förutsätta – även medel som mottagaren ostridigt är berättigad till.

Frågan är då om det ändå finns ett utrymme för att införa lagregler av detta slag. Utredningen bedömer att så inte är fallet. I enskilda fall skulle det kunna innebära att den enskilde berövades, åtminstone tillfälligt, sin rätt till medel som han eller hon är berättigad till. Det skulle också innebära att den enskilde betogs möjligheten att få sin rätt till medlen prövad före återföringen av medlen.

Det kan tilläggas att en lagreglering av det diskuterade slaget också skulle ge upphov till frågor av sakrättsligt slag, såsom vilken rätt som mottagarens borgenärer skulle ha till återförda medel.

Utredningen anser därför att detta inte är en lagstiftningsfråga.

Den enda möjligheten att ge rättsligt stöd för återföringar av det angivna slaget torde vara att berörda aktörer träffar avtal i vilka man

tar in de villkor som ska tillämpas för det fall att någon av parterna anser att en betalning har blivit felaktig och behöver återgå. Samtidigt får det antas att sådana avtalslösningar kommer att kunna bli komplicerade, att det kan ta tid innan de kan börja tillämpas och att de över huvud taget inte går att åstadkomma i förhållande till vissa aktörer. Att avtalslösningar kan bli svåra att åstadkomma kan dock inte motivera en lagreglering som av de ovan angivna skälen framstår som principiellt synnerligen tveksam.

Utredningen föreslår därför inga författningsändringar i denna del.

Avrundning av antal

Europeiska standarder (*CAJWG Securities Distributions* standard 16b[53], *Mandatory Reorganisations with Options* standard 23b och *Mandatory Reorganisations* standard 18b, samt även SCoRE CA standard 4[54]) anger att om en företagshändelse resulterar i annat än hela värdepapper får avrundning ske endast nedåt till närmaste heltal. En emittent får enligt dessa standarder inte välja att avrunda uppåt. Om emittenten inte vill eller inte får genomföra företagshändelsen utan kompensation till ägare som inte får hela värdepapper, ska betalning för överskjutande antal värdepapper tilldelas påverkade ägare.[55] Detta sker vanligen genom att emittenten låter försälja överskjutande antal värdepapper.

CAJWG-standarderna utgör vad som i detta betänkande betecknas som T2S-standarder och som efter en anslutning till T2S måste tillämpas.

Den situation som behandlas i standarden kan enligt svensk aktiebolagsrätt aktualiseras vid flera typer av företagshändelser, som tilldelning av teckningsrätter i samband med nyemission, vinstutdelning i form av värdepapper och fusion. I den analys som gjordes i arbetet med att skapa den s.k. Harmonisation road map identifierades en

[53] Texten på engelska lyder enligt följande: ”*The Payments should be processed by rounding down to the nearest whole number (top-down method).*”
[54] Texten på engelska lyder enligt följande: ”*For securities movements, the securities amount should be rounded down to the nearest full unit. The Minimum Settlement Unit (MSU) of the security shall determine whether the nearest full unit is a whole number (for example 1) or another number (for example 1.1).*”
[55] Texten på engelska lyder enligt följande: ”*When Fractions occur and the Issuer compensates them in cash at the level of the Issuer (I)CSD, the Issuer (I)CSD participants and all the Intermediaries down the chain should on their turn, each at its respective level, also compensate any Fractions in cash.*”

möjlig konflikt mellan standardernas förbud mot avrundning uppåt och svensk lag enbart vad gäller uppdelning eller sammanläggning av aktier. Utredningen har därför begränsat sina överväganden till uppdelning och sammanläggning av aktier.

Bestämmelser om uppdelning och sammanläggning av aktier finns i 4 kap. 46–50 §§ aktiebolagslagen. Som utgångspunkt gäller, enligt 4 kap. 47 § första stycket, att ett beslut om uppdelning eller sammanläggning är giltigt enbart om samtycke har lämnats av *dels* samtliga aktieägare som på dagen för bolagsstämman är införda i aktieboken som ägare till aktier av visst slag som inte motsvarar ett helt antal nya aktier (överskjutande aktier), *dels*, i fråga om överskjutande aktier som är förvaltarregistrerade och inte införda i aktieboken, förvaltaren. Samtycke krävs dock, enligt paragrafens andra stycke, inte av aktieägare vars samtliga överskjutande aktier är föremål för handel på en reglerad marknad eller motsvarande marknad utanför EES. Dessa aktieägares rätt tillgodoses i stället genom bestämmelserna i 4 kap. 50 §. Av den paragrafen följer att överskjutande aktier övergår i bolagets ägo men att de ska säljas på bolagets bekostnad och att influten betalning ska fördelas mellan dem som ägde aktierna vid den tidpunkt då aktierna övergick i bolagets ägo.

Svensk rätt bygger i denna del, liksom standarden, på att det antal aktier som en aktieägare i denna situation ska ha beräknas genom en avrundning nedåt. I detta avseende föreligger över huvud taget ingen konflikt mellan svensk rätt och standarden.

Den kritiska frågan är i stället om svensk rätt uppfyller standardens krav på försäljning av överskjutande antal aktier.

I den delen står det enligt utredningens mening klart att det inte föreligger någon konflikt mellan den aktuella standarden och svensk rätt, såvitt gäller aktier som är föremål för handel på en reglerad marknad eller motsvarande marknad utanför EES – här förefaller standardens och lagens lösningar vara principiellt identiska.

Mera tvekan kan råda om standarden går att förena med de svenska reglerna om uppdelning och sammanläggning av aktier, såvitt gäller aktiebolag vilkas aktier inte är upptagna till sådan handel. I fråga om sådana bolag uppställer ju aktiebolagslagen inte något krav på att överskjutande aktier ska försäljas eller att ersättning ska utgå till påverkade aktieägare. För att avstämningsbolag ska få genomföra en sammanläggning eller uppdelning för aktier i sådana bolag fordras emellertid enligt 4 kap. 47 § aktiebolagslagen samtycke från samtliga

aktieägare och förvaltare som på avstämningsdagen för bolagsstämman finns registrerade i aktieboken och vars tidigare aktieinnehav inte motsvarar ett fullt antal nya aktier. För det fall att något sådant samtycke inte lämnas, kan bolaget inte genomföra någon sammanläggning eller uppdelning. Därmed faller också behovet av att tillgodose standardens krav på försäljning och ersättning till påverkade aktieägare.

Utredningen bedömer med hänsyn till vad som nu har sagts att det inte behövs några lagstiftningsåtgärder i denna del.

Sammanfattande bedömning

Den nu gjorde genomgången av sådana europeiska standarder som måste tillämpas efter en svensk T2S-anslutning visar enligt utredningens mening att dessa inte bör föranleda några svenska författningsändringar. I flertalet fall grundas detta ställningstagande på utredningens bedömning att sådana författningsändringar överhuvudtaget inte behövs. I ett fall – återföring av avvecklade transaktioner – beror ställningstagandet på utredningens uppfattning att de författningsändringar som kan synas påkallade framstår som principiellt synnerligen tveksamma.

Utredningens bedömning har avsett befintliga standarder och har utgått den information som utredningen har haft tillgång till. Det ligger i sakens natur att eventuella framtida nya standarder och nya tolkningar av befintliga standarder skulle kunna leda till andra slutsatser.

5.10 SCoRE och andra europeiska standarder

Utredningens bedömning: Det bör inte göras några författningsändringar med anledning av SCoRE och andra europeiska standarder som inte utgör primära eller sekundära T2S-standarder.

Skälen för utredningens bedömning

Inledning

Såsom nämnts i avsnitt 5.8 om europeiska standarder har det efter det att T2S togs i bruk tagits fram andra standarder, främst SCoRE (*Single Collateral Rulebook for Europe*) Corporate Action standards och marknadsstandarder för identifiering av aktieägare. Dessa standarder ingår i den plan för harmonisering som den svenska marknaden har tagit fram under ledning av Riksbanken, den s.k. Harmonisation road map.

Dessa standarder är inte T2S-standarder, varken primära eller sekundära sådana. De är därmed inte bindande för de värdepapperscentraler som ansluter sig till T2S, och i de fall den svenska värdepapperscentralen och värdepappersmarknaden inte har infört standarderna bör detta inte påverka en svensk anslutning till T2S under nuvarande ramavtal. En annan sak är att – som utredningen redan har påpekat – att en anpassning till dessa standarder sannolikt skulle underlätta värdepappershantering som sker på T2S-plattformen.

ISO 20022 för företagshändelser

Enligt en SCoRE-standard ska kontoförare (eng. *account servicer*), dvs. värdepapperscentraler, förvaltare och värdepappersinstitut, kunna erbjuda sina deltagare och professionella kunder information om företagshändelser i form av ISO 20022-meddelanden senast i november 2025. ISO 20022 är ett standardiserat format för att lämna information om företagshändelser. Denna SCoRE-standard förutsätter alltså att kontoförare ändrar i sina informationstjänster.

Enligt utredningens mening fordrar detta dock inte några författningsändringar, eftersom det i nuvarande lagstiftning, t.ex.

kontoföringslagen, inte uppställs några hinder mot användande av ISO 20022-meddelanden.

I sammanhanget kan noteras att bestämmelser om standardiserade format finns även i den tidigare berörda genomförandeförordningen (EU) 2018/1212.

Utredningen bedömer mot denna bakgrund att en svensk anslutning till denna SCoRE-standard inte förutsätter några svenska författningsändringar. I vilken utsträckning svenska kontoförare har anledning att – inom ramen för gällande rätt – ändra sina rutiner går utredningen inte in på.

Negativa räntebetalningar

Enligt europeiska standarder ska värdepapperscentraler kunna stödja företagshändelser där det underliggande värdepapperet har en fast negativ kupongränta eller en rörlig kupongränta där räntesatsen för en ränteperiod kan bli negativ. Enligt SCoRE CA standard 5[56] ska eventuell negativ ränta, om sådana instrument tillåts av värdepapperscentralen, resultera i en betalning från investeraren till emittenten och hanteras som en räntebetalningshändelse. Andra lösningar är inte tillåtna enligt SCoRE.

I fråga om den svenska värdepapperscentralens system gäller att uppgift om likvidkonto för mottagande av avkastning från värdepappersinnehav ska registreras på ett värdepapperskonto. Detta likvidkonto, kallat avkastningskonto, används för kreditering av likvid och inte för debitering av likvid. Om kontohavaren ska betala till en emittent, exempelvis i samband med teckning av nya aktier i en nyemission, görs denna debitering utanför värdepapperscentralens system. Det gäller oavsett om värdepapperskontot är ett ägarkonto eller ett förvaltarkonto.

Avkastningskontot i värdepapperscentralens system bör kunna ersättas med ett likvidkonto för företagshändelser. Det kontot kan då användas både för krediteringar och debiteringar av det kontoförande institutet. Kontot kommer inte att användas i värdepapperscentralens hantering av företagshändelser ifall denna görs i avveck-

[56] Texten på engelska lyder enligt följande: *"Issuer CSDs and investor CSDs must support the processing of corporate actions where the underlying security has a fixed negative interest rate or a floating rate coupon. Any negative interest will result in a cash flow from the investor to the issuer which should be processed using the Interest Payment (INTR) event."*

lingssystemet. En förändring av detta slag borde ändå göra det möjligt att i värdepapperscentralens system införa standarden om negativ ränta, från investerare till emittent. Förändringen är inte beroende av någon författningsändring, eftersom nuvarande lagstiftning inte reglerar vare sig avkastningskonton eller likvidkonton.

Det kan tilläggas att den svenska värdepapperscentralen under alla förhållanden torde kunna ansluta sig till T2S även om denna standard inte är införd i den svenska marknaden, eftersom SCoRE inte är en del av de principer och standarder som T2S bygger på.

Information om stämmor och möten

Kontoförare, dvs. värdepapperscentraler, förvaltare och värdepappersinstitut, ska enligt SCoRE CA standard 1F meddela kontohavare om detaljerna för en bolagsstämma eller fordringshavarmöte. För att värdepapperscentralen ska kunna göra detta krävs att emittenten eller dennes ombud meddelar värdepapperscentralen de nödvändiga uppgifterna.

Det är här fråga om en standard som inte utgör en T2S-standard. Det innebär att den svenska värdepapperscentralen troligen kan ansluta sig till T2S även om standarden inte är införd på den svenska marknaden.

I den utsträckning som det ändå anses önskvärt med en svensk anpassning till standarden bedöms en sådan kunna ske utan författningsändringar. Det beror på att svensk lagstiftning inte uppställer några hinder mot att värdepappersmarknaden på egen hand skapar rutiner för den i standarden förutsatta kommunikationen mellan emittenter och värdepapperscentral. Det kan i sammanhanget konstateras att ett motsvarande krav uppställs i genomförandeförordningen (se artikel 4) och därmed redan gäller för bolag vilkas aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad.

Utredningen bedömer alltså inte att det krävs någon författningsändring i denna del. Det bör emellertid tilläggas att införandet av den aktuella standarden sannolikt skulle underlättas om den hade ett uttryckligt stöd i lag (jfr vad som sagts i avsnitt 5.9 under rubriken Kommunikation av företagshändelser).

Instruktioner rörande stämmor och möten

SCoRE innehåller en standard (CA standard 1G[57]) om instruktioner rörande stämmor och möten. I standarden anges att om kontohavaren (eller den person som har rösträtt) vill ge instruktioner som rör bolagsstämmor och fordringshavarmöten måste detta ske på ett standardiserat och harmoniserat sätt.

Det är inte alldeles klart om standarden innebär att alla kontoförare, även emittentens värdepapperscentral, måste kunna ta emot och behandla sådana instruktioner. Om så är fallet skulle ett införande av standarden på den svenska marknaden förutsätta att instruktioner rörande stämmor och möten skickas via värdepapperscentralen. Detta torde i så fall kräva författningsändringar.

Standardens innebörd är alltså oklar. Utredningen utgår dock från att den inte är avsedd att påbjuda andra former av information och röstningsförfaranden än de som krävs enligt det reviderade aktieägardirektivet (direktiv (EU) 2017/828). Direktivet är genomfört i svensk rätt och utredningen har inte anledning att räkna med att det i dag skulle krävas ytterligare genomförandeåtgärder. Det kan mot den bakgrunden tas för givet att svensk rätt redan är förenlig med standarden.

Det kan tilläggas att svenska värdepapperscentralen troligen kan ansluta sig till T2S även om den nyss angivna bedömningen inte skulle vara riktig. SCoRE är ju, som redan har konstaterats, inte är en del av de principer och standarder på vilka T2S bygger.

Utredningen föreslår därför inga författningsändringar i denna del.

Resultat av stämmor och möten

SCoRE innehåller en standard (CA standard 1H[58]) om resultat av stämmor och möten. I standarden anges att kontoförare ska förmedla stämmo- och mötesresultat på ett standardiserat, harmoniserat sätt. I detta skulle även kunna tolkas in ett åliggande för emittenterna, nämligen att förse kontoförarna med den information som krävs för att dessa ska kunna förmedla resultatet.

[57] Texten på engelska lyder enligt följande: ”*The account owner (or the party holding the right to vote) must provide instructions on meeting events in accordance with a set of harmonised business processes, workflows and key data elements.*”
[58] Texten på engelska lyder enligt följande: ”*The Account Servicer shall disseminate meeting results in accordance with a set of harmonised business processes, workflows and key data elements.*”

Om standarden ska förstås på detta sätt och innefatta även skyldigheter för emittenterna, skulle – kan det hävdas – ett genomförande av standarden påkalla svenska lagändringar, åtminstone i fråga om bolag vilkas aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad. Det kan samtidigt noteras att varken det reviderade aktieägardirektivet (direktiv (EU) 2017/828) eller kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/1212 innehåller inte något motsvarande krav på emittenterna. Det finns inte heller några svenska lagregler med motsvarande krav. Den svenska värdepapperscentralen har därför inte utvecklat någon motsvarande teknisk lösning.

Den angivna tolkningen av standarden får dock inte något stöd vare sig av standardens ordalydelse eller av den beskrivning som lämnas under standarden.[59]

Det ligger därför enligt utredningens mening klart närmast till hands att tolka standarden så att den enbart riktar sig mot kontoförare, dvs. den är inte avsedd att ge upphov till några skyldigheter för emittenter. Det kan i och för sig synas som att syftet bakom standarden skulle tillgodoses bättre om också emittenterna vore skyldiga att delta i den informationsspridning som standarden vill befrämja. Om avsikten hade varit att den skulle ha denna extensiva innebörd, måste det dock antas att detta skulle klargjorts i standardens ordalydelse.

Mot denna bakgrund är utredningen inte beredd att föreslå några författningsändringar i denna del.

[59] I beskrivningen sägs tvärtom följande: ”*After the meeting, **if information on the outcome of the meeting is provided by the issuer**, then the Account Servicer shall inform the Account Owner of the outcome of the meeting in accordance with the harmonised business processes, workflows and key data elements specified in Section 3.4.8*.”

6 Avslutande av avstämningskonton utan samtycke från kontohavaren

6.1 Bakgrund

Svenska Fondhandlareföreningen, numera Föreningen Svensk Värdepappersmarknad, och Euroclear Sweden AB har i en gemensam skrivelse till Finansdepartementet (Fi2019/03536) föreslagit att det ska införas en möjlighet att avsluta ett avstämningskonto som är ett s.k. ägarkonto[1] vid otillräcklig kundkännedom, trots att det finns finansiella instrument kontoförda på kontot. I skrivelsen framhålls att detta är nödvändigt för att de kontoförande instituten ska kunna uppfylla sina skyldigheter enligt penningtvättsregelverket.

6.2 Gällande rätt

6.2.1 Kontoföringslagen

I lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument (kontoföringslagen) finns bestämmelser som kompletterar EU:s förordning om värdepapperscentraler[2] (se prop. 2015/16:10, bet. 2015/16:FiU15, rskr. 2015/16:134, SFS 2016:51). I lagen finns även särskilda bestämmelser om bl.a. kontoföring av finansiella instrument. Lagen är tillämplig på bl.a. svenska värdepapperscentraler och på kontoförande institut (1 kap. 2 §).

Med kontoföring av finansiella instrument avses i kontoföringslagen registrering i avstämningsregister av äganderätt och särskild rätt

[1] Begreppet ”ägarkonto” används här i bemärkelsen ett avstämningskonto som inte är ett förvaltarkonto, dvs. kontot innehåller uppgift om den uppgivne ägarens namn.
[2] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012.

till sådana aktier och andra finansiella instrument för vilka aktiebrev, skuldebrev eller annan motsvarande skriftlig handling inte har utfärdats eller, där sådan handling har utfärdats, det genom förvaring eller på annat likvärdigt sätt har säkerställts att handlingen inte kommer i omlopp (1 kap. 3 §). Avstämningsregister består av avstämningskonton som läggs upp för ägare av finansiella instrument som registreras enligt lagen (4 kap. 1 §).

Varje innehavare av sådana finansiella instrument som registreras enligt kontoföringslagen ska ha ett eller flera avstämningskonton, om inte instrumenten är förvaltarregistrerade (4 kap. 16 §). En värdepapperscentral får vägra att öppna ett avstämningskonto för en förvärvare av ett sådant finansiellt instrument som kontoförs av värdepapperscentralen enbart om det finns grund för det enligt den lagen eller någon annan författning (4 kap. 20 §). En värdepapperscentral har alltså en kontraheringsplikt gentemot placerare som har förvärvat eller avser att förvärva finansiella instrument av det slag som värdepapperscentralen registrerar. I vad mån även kontoförande institut har motsvarande skyldighet beror på vad värdepapperscentralen och institutet har kommit överens om (se prop. 1997/98:160 s. 108 och 175).

I kontoföringslagen finns inte några bestämmelser om avslutande av ett avstämningskonto.

På ett avstämningskonto ska enligt 4 kap. 17 § kontoföringslagen anges

1. kontohavarens namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress,
2. panthavares namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress,
3. det antal finansiella instrument som kontot omfattar,
4. i förekommande fall att kontohavaren har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken med uppdrag som omfattar förvaltning av aktierna eller att aktierna företräds av en förvaltare som förordnats enligt 14 kap. 9 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, 24 kap. 10 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden eller 15 kap. 18 § försäkringsrörelselagen (2010:2043),
5. pantsättning och förekomst av annan särskild rätt som gäller ett finansiellt instrument,

6. konkurs avseende kontohavaren samt utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende ett finansiellt instrument eller avseende panträtt i detta, och
7. inskränkning enligt 13 kap. 19 § första stycket 4 eller 14 kap. 21 § första stycket 4 föräldrabalken.

Den som är antecknad som ägare på ett avstämningskonto ska, med de begränsningar som framgår av kontot, anses ha rätt att förfoga över det finansiella instrumentet (6 kap. 1 § kontoföringslagen).

En värdepapperscentral kan själv vidta registreringsåtgärder i ett avstämningsregister.

En värdepapperscentral kan även anta vissa juridiska personer som kontoförande institut. Med kontoförande institut avses den som av en värdepapperscentral har medgetts rätt att vidta registreringsåtgärder i avstämningsregister (1 kap. 3 §). En värdepapperscentral får som kontoförande institut anta bl.a. Riksbanken och andra centralbanker och juridiska personer som står under tillsyn av Finansinspektionen samt utländska juridiska personer som i sitt hemland står under motsvarande tillsyn (3 kap. 1 §).

Ett kontoförande institut får vidta registreringsåtgärder för egen räkning (3 kap. 2 § första stycket). Dessutom får en värdepapperscentral medge vissa juridiska personer rätt att som kontoförande institut vidta registreringsåtgärder för annans räkning (3 kap. 2 § andra stycket). Det gäller bl.a. Riksbanken och andra centralbanker, clearingorganisationer, värdepapperscentraler, värdepappersinstitut och utländska företag som i sitt hemland får driva värdepappersrörelse. Det gäller också, i fråga om andelar eller aktier i fonder eller andra företag för kollektiva investeringar, fondbolag, förvaltningsbolag och förvaltare av alternativa investeringsfonder (AIF-förvaltare).

6.2.2 Bestämmelser för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism

EU:s penningtvättsdirektiv[3] har i svensk rätt genomförts i huvudsak i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, i fortsättningen kallad penningtvättslagen (se prop. 2016/17:173, bet. 2016/17:FiU32, rskr. 2016/17:341).

Penningtvättslagen syftar till att förhindra att finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism (1 kap. 1 §). Lagen gäller bl.a. för dem som driver bank- eller finansieringsrörelse enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, värdepappersrörelse enligt 2 kap. 1 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden, fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder och verksamhet som AIF-förvaltare enligt lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder (1 kap. 2 § första stycket 1, 3, 7 och 10 penningtvättslagen). I lagen omnämns varken värdepapperscentraler eller kontoförande institut.

I penningtvättslagen används benämningen verksamhetsutövare för en fysisk eller juridisk person som utför verksamhet som omfattas av den lagen (1 kap. 8 § 8). Den som har trätt eller står i begrepp att träda i avtalsförbindelse med en sådan verksamhetsutövare som avses i penningtvättslagen benämns kund (1 kap. 8 § 4).

En verksamhetsutövare ska enligt penningtvättslagen göra en bedömning av hur de produkter och tjänster som tillhandahålls i verksamheten kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism och hur stor risken är för att detta sker (allmän riskbedömning). Verksamhetsutövaren ska då särskilt beakta vilka slag av produkter och tjänster som tillhandahålls, vilka kunder och distributionskanaler som finns och vilka geografiska riskfaktorer som föreligger (2 kap. 1 §). Omfattningen av den allmänna riskbedömningen ska bestämmas med hänsyn till verksamhetsutövarens storlek och art och de risker för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan antas föreligga (2 kap. 2 §). Riskbedömningen ska utformas så att den kan

[3] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG.

ligga till grund för verksamhetsutövarens rutiner, riktlinjer och övriga åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Enligt penningtvättslagen får en verksamhetsutövare inte etablera eller upprätthålla en affärsförbindelse eller utföra en enstaka transaktion, om verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kännedom om kunden för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen och övervaka och bedöma kundens aktiviteter och transaktioner (3 kap. 1 §). Med affärsförbindelse avses en affärsmässig förbindelse som när den etableras förväntas ha en viss varaktighet (1 kap. 8 § 1). En affärsförbindelse får inte etableras om det finns misstanke om att verksamhetsutövarens produkter eller tjänster kommer att användas för penningtvätt eller finansiering av terrorism (3 kap. 2 §).

En verksamhetsutövare ska vidta åtgärder för kundkännedom vid etableringen av en affärsförbindelse (3 kap. 4 § första stycket). Om verksamhetsutövaren inte har en affärsförbindelse med kunden, behöver åtgärder för kundkännedom vidtas enbart vid bl.a. enstaka transaktioner som uppgår till ett belopp motsvarande 15 000 euro eller mer samt vid transaktioner som understiger ett belopp motsvarande 15 000 euro och som verksamhetsutövaren inser eller borde inse har samband med en eller flera andra transaktioner och som tillsammans uppgår till minst detta belopp (3 kap. 4 § andra stycket).

En verksamhetsutövare ska löpande och vid behov följa upp pågående affärsförbindelser i syfte att säkerställa att kännedomen om kunden är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism (3 kap. 13 § första stycket).

Enligt penningtvättslagen får en verksamhetsutövare inte utföra en transaktion om det på skälig grund kan misstänkas att den utgör ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism (3 kap. 3 § första stycket). Om det inte är möjligt att låta bli att utföra en misstänkt transaktion, eller om ett avstående från att genomföra transaktionen sannolikt skulle försvåra den vidare utredningen, får dock transaktionen genomföras (3 kap. 3 § andra stycket).

En verksamhetsutövare ska övervaka pågående affärsförbindelser. Det innebär bl.a. att verksamhetsutövaren är skyldig att bedöma enstaka transaktioner i syfte att upptäcka avvikande aktiviteter och transaktioner. Bedömningen av vad som är avvikande – eller annars kan ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism –

ska göras utifrån den kännedom om kunden som verksamhetsutövaren har, de produkter och tjänster som tillhandahålls, de uppgifter som kunden lämnar och övriga omständigheter (4 kap. 1 § första stycket penningtvättslagen). Inriktningen och omfattningen av övervakningen ska bestämmas med beaktande av de risker som identifierats i den allmänna riskbedömningen, den risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen och annan information om tillvägagångssätt för penningtvätt eller finansiering av terrorism (4 kap. 1 § andra stycket).

Det kan noteras att det inom EU pågår en översyn av lagstiftningen om penningtvätt och att det inom ramen för denna översyn har väckts förslag om att även värdepapperscentraler ska betraktas som verksamhetsutövare med de skyldigheter som följer med detta.

6.3 Behovet av lagstiftningsåtgärder

Utredningens förslag: Om innehavaren av ett avstämningskonto är okänd, ska ett kontoförande institut utan kontohavarens samtycke ha rätt att låta försälja de finansiella instrumenten på kontot och därmed avsluta kontot, dock endast under förutsättning att

1. det krävs för att det kontoförande institutet ska kunna fullgöra sina förpliktelser enligt penningtvättslagen eller någon annan författning i regelverket mot penningtvätt och finansiering av terrorism,
2. kontohavaren eller annan som är i kontohavarens ställe inte har begärt några registreringsåtgärder under de sista tio åren före försäljningen, och
3. de finansiella instrumenten handlas på handelsplats eller en motsvarande marknadsplats utanför EES eller det i annat fall finns ett tillförlitligt och kontrollerbart pris för instrumenten.

Innan de finansiella instrumenten säljs, ska det kontoförande institutet skicka en underrättelse om den planerade försäljningen till den på kontot antecknade innehavaren eller dennes rättsinnehavare och till eventuella innehavare av rättigheter som är antecknade på kontot. Underrättelsen ska också kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

Underrättelsen ska innehålla upplysningar om

1. att de finansiella instrument som kontot omfattar kommer att säljas, och
2. vad kontohavaren eller eventuella innehavare av rättigheter behöver göra för att försäljning inte ska ske.

När det har gått ett år sedan det kontoförande institutet fullgjorde sin underrättelseskyldighet, får det kontoförande institutet låta sälja de finansiella instrumenten. Försäljningen ska ske genom ett värdepappersinstitut.

Det kontoförande institutet ska förvalta det belopp som inflyter vid försäljningen för kontohavarens räkning. Den som visar att han eller hon vid tidpunkten för försäljningen hade rätt till de finansiella instrumenten ska ha rätt att få ut beloppet, med avdrag för kostnaderna för underrättelse och försäljning. Anspråket på sådan utbetalning ska preskriberas enligt allmänna bestämmelser. Om preskription har inträtt, ska det belopp som kontohavaren har haft rätt till betalas ut till Allmänna arvsfonden.

Det kontoförande institutet ska svara för skada som tillfogas ägaren av de finansiella instrumenten genom fel eller försummelse i samband med försäljningen eller hanteringen av de medel som inflyter vid försäljningen. Detsamma ska gälla skada som tillfogas panthavare eller den till vars förmån en rådighetsinskränkning gäller. Kontoföringslagens bestämmelser om jämkning av ersättning och om regressrätt ska tillämpas även i fråga om en sådan skada.

Utredningens bedömning: Det behövs inte några särskilda bestämmelser om överprövning av det kontoförande institutets åtgärder.

Skälen för utredningens förslag och bedömning

Uppdraget

Enligt kommittédirektiven ska utredningen

- analysera behovet för kontoförande institut att kunna avsluta ett avstämningskonto med okänd ägare,
- mot bakgrund av slutsatserna ta ställning till om det i kontoföringslagen bör införas en möjlighet att avsluta ett avstämningskonto med okänd ägare i vissa fall, och
- föreslå de författningsändringar som bedöms nödvändiga.

Har kontoförande institut eller Euroclear Sweden behov av att kunna avsluta ett avstämningskonto när kontohavaren är okänd?

Förekomsten av konton med okända innehavare

De svenska och nordiska systemen för kontoföring av finansiella instrument skiljer sig från den globalt sett dominerande modellen genom att de tillåter registrering av individuella innehav direkt i värdepapperscentralens register. I Sverige finns det i dag bara en värdepapperscentral, nämligen Euroclear Sweden AB. I Euroclear Swedens avstämningsregister finns inte bara avstämningskonton för förvaltare av finansiella instrument (s.k. förvaltarkonton) utan även ett stort antal avstämningskonton för innehavare av finansiella instrument (vad som i detta kapitel benämns ägarkonton). För att det systemet ska fungera finns s.k. kontoförande institut som får utföra registreringsåtgärder i avstämningsregistret (se avsnitt 6.2.1).

Föreningen Svensk Värdepappersmarknad och Euroclear Sweden har i en framställan till Finansdepartementet (Fi2019/03536) föreslagit – som framställan får förstås – att det införs en möjlighet att avsluta ett avstämningskonto som är ett ägarkonto vid otillräcklig kundkännedom, trots att det finns finansiella instrument kontoförda på kontot (se avsnitt 6.1). I skrivelsen framhålls att detta är nödvändigt för att de kontoförande instituten ska kunna uppfylla sina skyldigheter enligt regelverket mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Det anges också att vissa kundrelationer mellan investe-

rare och kontoförande institut av historiska skäl är avtalslösa eller otillräckligt reglerade samtidigt som vissa investerare av andra skäl är omöjliga att få kontakt med.

I december 2022 fanns det, enligt uppgifter från Euroclear Sweden, cirka 365 000 värdepapperskonton[4] som inte avser förvaltarregistrerade finansiella instrument. Ett värdepapperskonto kan avse flera avstämningskonton. Enligt Euroclear Sweden – som har noterat att cirka 80 000 av värdepapperskontona var tomma – kan det ändå vara rimligt att anta antalet avstämningskonton som är ägarkonton är i huvudsak detsamma. Beträffande det stora flertalet av dessa råder det inte någon osäkerhet om vilka som har rätt att förfoga över de finansiella instrument som är registrerade på kontona.

I ett inte obetydligt antal fall råder det emellertid en sådan osäkerhet. Enligt en sammanställning som Föreningen Svensk Värdepappersmarknad har gjort – och som grundar sig på statistik från kontoförande institut – fanns det i december 2022 knappt 26 000 värdepapperskonton (varav en del kan avse två eller flera avstämningskonton) där kontohavaren är okänd eller okontaktbar. Det finns enligt föreningen olika anledningar till att kontohavare har hänförts till kategorin okontaktbar.

Kategorin okontaktbara kontohavare innefattar exempelvis kontohavare till vilka det kontoförande institutet inte har adressuppgifter, t.ex. för att det inte finns några uppdaterade uppgifter i SPAR-registret. Så kan vara fallet exempelvis när kontohavaren är bosatt i utlandet.

I andra fall har kontohavaren skyddade personuppgifter.

Det personnummer som anges på avstämningskontot kan också vara ett ”fiktivt personnummer”. Sådana nummer förekommer när en kontohavare har ett utländskt personnummer, vilket inte har kunnat registreras på avstämningskonto, eftersom formatet för personnummer (och organisationsnummer) utvecklats endast för att stödja svenska personnummer (respektive organisationsnummer). Vid öppnande av ett ägarkonto har det i sådana fall genererats ett unikt nummer enligt formatet för svenska personnummer (eller organisationsnummer). Detta nummer kan inte användas för att söka fram ytterligare information om kontohavaren.

I kategorin okontaktbara ingår också kontohavare som verkligen är folkbokförda på den adress som det kontoförande institutet har

[4] Om detta begrepp, se avsnitt 5.6.

tillgång till men som, trots upprepade uppmaningar, ändå inte hör av sig.

I ett stort antal fall står det klart att kontohavaren har avlidit men det kontoförande institutet har inte lyckats identifiera eller komma i kontakt med delägarna i den avlidnes dödsbo. Inte sällan är omständigheterna sådana att även dödsbodelägarna kan antas vara avlidna.

Utredningen har inga uppgifter om värdet av de finansiella instrument som är registrerade på konton av de nu angivna slagen men det finns anledning att anta att det sammantagna värdet är betydande.

Den statistik som Föreningen Svensk Värdepappersmarknad har redovisat avser konton som har tillkommit genom kontoförande institut. Därutöver fanns det i augusti 2023 – enligt uppgift från Euroclear Sweden – cirka 4 300 avstämningskonton med okänd innehavare där det är Euroclear Sweden själv, inte ett kontoförande institut, som har vidtagit registreringsåtgärderna. Huvudsakligen utgörs dessa av sådana ägarkonton som öppnades under åren 1989 och 1990 med anledning av övergången till kontoföring enligt den numera upphävda aktiekontolagen (1989:827) och då inte kunde fördelas till kontoförande institut. Enligt den uppskattning som Euroclear Sweden har gjort uppgick det samlade marknadsvärdet av innehaven på dessa konton i juli 2023 till cirka 123 miljoner kronor. – Utredningens direktiv är i och för sig inriktade på sådana avstämningskonton där registreringsåtgärder normalt vidtas av kontoförande institut. Eftersom det bland de avstämningskonton med okänd innehavare finns även sådana som Euroclear Sweden handhar helt på egen hand, anser utredningen dock att analysen och överväganden i detta betänkande bör omfatta även dessa avstämningskonton.

Kontoföring och penningtvättslagen

Penningtvättslagen syftar till att förhindra att finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism (1 kap. 1 §, se avsnitt 6.2.2).

Enligt penningtvättslagen får en verksamhetsutövare inte etablera eller upprätthålla en affärsförbindelse eller utföra en enstaka transaktion, om verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kännedom om kunden för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen och över-

vaka och bedöma kundens aktiviteter och transaktioner (3 kap. 1 §; beträffande begreppen verksamhetsutövare och kund, se avsnitt 6.2.2). En verksamhetsutövare ska löpande och vid behov följa upp pågående affärsförbindelser i syfte att säkerställa att kännedomen om kunden är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism (3 kap. 13 § första stycket).

Det nu sagda innebär att en verksamhetsutövare är skyldig att skaffa sig viss information om sin kund och under vissa omständigheter också måste avsluta en pågående affärsrelation.

Innan utredningen går in på frågan om den som för ett avstämningskonto har möjlighet att agera på det sätt som penningtvättslagen alltså föreskriver finns det anledning att beröra frågan om penningtvättslagen är tillämplig på detta slag av verksamhet.

Enligt 1 kap. 2 § gäller lagen för fysiska och juridiska personer som bedriver visst slag av verksamhet. Bland annat är den tillämplig på den som bedriver

- bank- eller finansieringsrörelse enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,
- värdepappersrörelse enligt 2 kap. 1 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,
- fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder och
- verksamhet som förvaltare av alternativa investeringsfonder enligt lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder (1 kap. 2 § första stycket 1, 3, 7 och 10 penningtvättslagen).

Det innebär att penningtvättslagen gäller för bl.a. värdepappersinstitut och fondförvaltare och därmed för företag som kan vara kontoförande institut (se 3 kap. 2 § andra stycket 4–6 kontoföringslagen). Exempelvis ett värdepappersinstitut är alltså verksamhetsutövare i förhållande till sina kunder i värdepappersrörelsen. Om värdepappersinstitutet inom ramen för en sådan kundrelation biträder kunden även med kontoföring, får enligt utredningens mening också kontoföringen – vid en tillämpning av penningtvättslagen – anses ske inom ramen för värdepappersrörelsen. Också det som värdepappersinstitutet gör som kontoförande institut, faller därmed inom pen-

ningtvättslagens tillämpningsområde. Motsvarande gäller för exempelvis fondförvaltare.

Det kan i och för sig inte uteslutas att det förekommer enstaka fall då ett kontoförande institut har öppnat ett avstämningskonto för annans räkning utan att det är fråga om en affärsförbindelse eller kundrelation i penningtvättslagens mening. I vilken utsträckning penningtvättslagen är tillämplig i sådana fall är mera svårbedömt. Utredningen har inte några uppgifter om huruvida situationen över huvud taget förekommer och bedömer att den i alla händelser är ovanlig.

Utredningen utgår därför vid sina fortsatta överväganden från att de kontoförande instituten normalt omfattas av penningtvättslagens regler.

När det däremot gäller Euroclear Sweden bedömer utredningen att bolaget inte omfattas av penningtvättslagen. Värdepapperscentraler omnämns inte i uppräkningen i 1 kap. 2 § penningtvättslagen och bedriver inte heller sådan verksamhet som sägs där. Till detta kommer att det inte finns något avtalsförhållande mellan kontohavaren och Euroclear Sweden; de konton som Euroclear Sweden ensam ansvarar för torde undantagslöst vara sådana konton som öppnades i samband med att den numera upphävda aktiekontolagen (1989:827) infördes (se prop. 1988/89:152 s. 131 och 132 och prop. 1997/98:160 s. 146).

Av det nu sagda följer att kontoförande institut – men enligt gällande rätt däremot inte Euroclear Sweden – normalt är skyldiga att följa det handlingsmönster som anges i penningtvättslagen, däribland att skaffa sig och uppdatera sin kundkännedom. Om de inte har tillräcklig kundkännedom, kan de vara skyldiga att avveckla kundrelationen. Det naturliga sättet att avveckla kundrelationen är att avsluta avstämningskontot. Kontoföringslagen ger emellertid inte det kontoförande institutet någon sådan möjlighet. Såsom lagen i dag är utformad består avstämningskontot till dess innehavet på kontot avyttras och det kontoförande institutet förblir skyldigt att vidta de registreringsåtgärder som följer av lagen.

Enligt utredningens mening är detta inte tillfredsställande.

Inom utredningen har olika lösningar på problemet diskuterats. En modell som har övervägts är att ansvaret för avstämningskonton med okända innehavare läggs över på värdepapperscentralen eller på något statligt organ som inte omfattas av penningtvättslagens regler. Utredningen bedömer dock den modellen vara mindre lämplig, dels

därför att den framstår som administrativt krånglig, dels därför att den ytterligare skulle försämra möjligheterna att vidta åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. En annan modell som har diskuterats är att ålägga kontoförande institut en skyldighet att spärra alla penningtransaktioner med anknytning till ett avstämningskonto, när kontots innehavare är okänd. Såvitt utredningen kan bedöma skulle emellertid denna modell inte fullt ut kunna tillgodose syftena bakom penningtvättslagen.

Utredningen föreslår i stället att lagen ändras så att ett kontoförande institut får vissa möjligheter att avsluta ett avstämningskonto när kontohavaren är okänd, om detta krävs för att institutet ska kunna fullgöra sina förpliktelser enligt lagstiftningen mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Förslaget innebär att kontot avslutas genom att de finansiella instrumenten på kontot säljs. Utredningen återkommer längre fram till de närmare förutsättningarna för sådan försäljning.

Såsom ovan har noterats pågår det inom EU en översyn av regelverket mot penningtvätt och finansiering av terrorism (se avsnitt 6.2.2). Om den leder till att även värdepapperscentraler ska omfattas av regelverket, bör en värdepapperscentral ges samma möjligheter att avsluta avstämningskonton med okända innehavare som kontoförande institut.

Finns det andra omständigheter som kan motivera att ett avstämningskonto avslutas utan innehavarens samtycke?

I kontoföringslagen regleras i dag förutsättningarna för när en värdepapperscentral får vägra att öppna avstämningskonto; så får ske enbart om det finns grund för det enligt den lagen eller någon annan författning (4 kap. 20 §). Om denna bestämmelse även ska tillämpas på kontoförande institut bör enligt förarbetena bero på vad värdepapperscentralen och institutet har kommit överens om (se prop. 1997/98:160 s. 108).

Lagen saknar en motsvarande bestämmelse om avslutande av avstämningskonton.[5] Det kan synas rimligt att ett avstämningskonto

[5] Det finns i och för sig bestämmelser i 4 kap. 15 § om när finansiella instrument upphör att vara registrerade i avstämningsregister hos en värdepapperscentral, men de avser en annan situation när ett avstämningskonto avslutas än den som nu är aktuell. Även om lagen inte reglerar det får det antas att frågan om avslutande av avstämningskonto därutöver kan regleras i avtal mellan det kontoförande institutet och kontohavaren.

bör kunna avslutas om det är fråga om en situation där det krävs för att värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet ska kunna fullgöra sina förpliktelser enligt någon annan författning än penningtvättslagen. Effekten av att avsluta ett avstämningskonto är emellertid mera långtgående än effekten av att något avstämningskonto inte öppnas; efter avslutandet av kontot kommer det inte längre att vara möjligt – i vart fall inte i praktiken – att göra gällande de rättigheter som följer med de finansiella instrumenten, såvida dessa inte registreras på ett annat konto. Det talar för att villkoren för att avsluta ett avstämningskonto under alla förhållanden bör vara mer restriktiva än villkoren för att vägra att öppna ett konto.

I kontoföringslagen och andra författningar regleras olika förpliktelser för värdepapperscentraler och kontoförande institut som gäller avstämningskonton och kontohavare. Nedan redogörs för några av dem.

En svensk värdepapperscentral är enligt 4 kap. 1 § kontoföringslagen personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som den värdepapperscentralen utför. I avstämningsbolag är det, sedan ett avstämningsregister har upprättats, värdepapperscentralen som är personuppgiftsansvarig, om det är en svensk värdepapperscentral som ansvarar för att föra aktieboken (5 kap. 4 § aktiebolagslagen [2005:551]). Bestämmelser om behandling av personuppgifter finns i EU:s dataskyddsförordning[6] och lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Som har berörts i avsnitt 4.17.2 följer en rad olika uppgifter med rollen som personuppgiftsansvarig.

Även i lagstiftningen på skatteområdet finns bestämmelser med förpliktelser för värdepapperscentraler eller kontoförande institut. Värdepapperscentraler är enligt kupongskattelagen (1970:624) skyldiga att bl.a. innehålla kupongskatt i fråga om avstämningskonton som är s.k. ägarkonton (se 7 och 12 §§). Det finns även skyldigheter för värdepapperscentraler och kontoförande institut i lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet och lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton (se 4–8 kap. respektive lag).

[6] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

Även utanför penningtvättslagens tillämpningsområde kan således värdepapperscentraler och kontoförande institut ha olika slag av legala förpliktelser. Om kontohavaren är okänd till namn eller adress, torde detta i vart fall minska möjligheterna att fullgöra dessa förpliktelser. Utredningen bedömer emellertid att förekommande problem inte är av den karaktär att de i sig motiverar en särskild möjlighet att avsluta ett avstämningskonto utan kontohavarens medverkan.

I kommittédirektiven konstateras att värdepappersmarknaden påverkas av den pågående teknikutvecklingen och att det pågår ett omfattande harmoniseringsarbete, både inom unionen och internationellt (se även avsnitten 4 och 5). Det är omständigheter som har betydelse för och inverkan på den verksamhet som värdepapperscentraler och kontoförande institut bedriver. Detta gäller t.ex. en eventuell anslutning till T2S och anpassning till europeiska eller internationella standarder som rör bl.a. kontoföring (se t.ex. Euroclear Sweden, Target Securities Account Model in Euroclear Sweden, juni 2022).

Föreningen Svensk Värdepappersmarknad har pekat på vissa problem som enligt föreningens mening skulle kunna uppstå vid en svensk T2S-anslutning. Enligt föreningen finns det skäl som kan tala mot att lägga upp ägarkonton med okända ägare på T2S. Föreningen har – i vart fall inledningsvis – ifrågasatt om detta över huvud taget är möjligt och att detta skulle kunna leda till en uppdelning mellan olika typer av värdepappersförvaring. Exempelvis har föreningen lyft frågan om ett ägarkonto med okänd ägare skulle behöva kopplas till ett annat konto, ett s.k. DCA-konto (eng. *dedicated cash account*). De kontoförande instituten skulle, enligt föreningen, i så fall behöva spegla kontona i sina system; detta skulle emellertid inte vara möjligt om det inte finns tillräcklig kännedom om kontohavaren.

En utgångspunkt för utredningens arbete är att det harmoniseringsarbete som pågår på värdepappersmarknaden inom unionen och internationellt ska kunna få genomslag på den svenska marknaden. Det finns därför anledning att överväga om det behövs en särskild möjlighet att avsluta avstämningskonton med okända innehavare för att möjliggöra en eventuell anslutning till T2S.

Det kan enligt utredningens bedömning inte uteslutas att konton med okända innehavare skulle kunna ge upphov till vissa praktiska problem i samband med en T2S-anslutning. Att problemen är av det slag och den omfattning att de skulle omöjliggöra eller allvarligt för-

svåra en T2S-anslutning har det dock inte framkommit några belägg för. Något behov av att, vid en T2S-anslutning, koppla ett ägarkonto med okänd kontohavare till ett DCA-konto synes inte finnas.

I det föregående har utredningen föreslagit att ett kontoförande institut ska kunna avsluta ett avstämningskonto när kontohavaren är okänd, om detta krävs för att institutet ska kunna fullgöra sina förpliktelser enligt penningtvättslagen. Ett genomförande av detta förslag kommer att ge de kontoförande instituten en möjlighet att avsluta flertalet avstämningskonton med okända innehavare. Det torde därmed också väsentligen lösa de problem som Föreningen Svensk Värdepappersmarknad har tagit upp.

Som ovan har konstaterats omfattas en värdepapperscentral inte av penningtvättslagen. En värdepapperscentral kommer därmed inte att kunna avsluta ett avstämningskonto med hänvisning till att det krävs för att den ska kunna fullgöra sina förpliktelser enligt den lagen. Under utredningsarbetet har diskuterats vilka problem som detta skulle kunna orsaka värdepapperscentralen i samband med en T2S-anslutning. Diskussionen har utmynnat i slutsatsen att förekommande problem kommer att kunna hanteras.

Utredningen har inte identifierat något annat pågående harmoniseringsarbete på värdepappersmarknaden som kan antas medföra ett särskilt behov av att kunna avsluta ett avstämningskonto när kontohavaren är okänd.

Sammanfattningsvis bedömer utredningen att det pågående harmoniseringsarbetet på värdepappersmarknaden inte bör föranleda några särskilda bestämmelser om avslutande av avstämningskonton med okända kontohavare. De eventuella problem som sådana konton kan ge upphov till vid en T2S-anslutning torde under alla förhållanden kunna motverkas genom utredningens förslag om att ett kontoförande institut ska kunna avsluta ett avstämningskonto när det krävs för att fullgöra förpliktelser enligt lagstiftning mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Vilka förutsättningar bör gälla för att avsluta ett avstämningskonto genom försäljning av de finansiella instrumenten?

De grundläggande villkoren

I kontoföringslagen finns en bestämmelse om när en värdepapperscentral får vägra att öppna avstämningskonto (4 kap. 20 §, se ovan). Det är naturligt att också de bestämmelser som utredningen föreslår vad gäller möjligheten att avsluta ett avstämningskonto utan kontohavarens samtycke tas in i kontoföringslagen.

Innan bestämmelsernas närmare utformning diskuteras finns det anledning att erinra om den effekt som det skulle få om ett avstämningskonto omedelbart stängdes ner. Registreringen av de finansiella instrumenten skulle då utan vidare upphöra och de rättigheter som har varit knutna till instrumenten skulle – i vart fall i praktiken – inte längre kunna göras gällande. Åtgärden skulle därmed i praktiken innebära en förmögenhetsförlust för den enskilde på ett sätt som motsvarar förmögenhetsförlusten vid en expropriation. Såsom utredningen utvecklar ytterligare under rubriken ”*Den föreslagna ordningens förenlighet med skyddet för äganderätten och proportionalitetsprincipen*” får intresset av att penningtvättslagens regelverk kan upprätthållas i och för sig anses utgöra ett sådant allmänt intresse som kan motivera ett expropriativt intrång. Mot den angivna bakgrunden är det emellertid angeläget att bestämmelserna utformas restriktivt och ger den enskilde rimliga möjligheter att hålla sig skadeslös.

Såsom problemen med okända kontohavare har beskrivits under utredningsarbetet handlar det nästan uteslutande om förhållandevis gamla konton. Ofta har dessa konton under flera år inte varit föremål för några av kontohavaren initierade registreringsåtgärder. Utredningen har därför diskuterat om den nu aktuella möjligheten att avsluta avstämningskonton bör begränsas till att gälla avstämningskonton som har öppnats före ett visst årtal. Det har emellertid visat sig att det inte alltid går att fastställa när ett avstämningskonto har öppnats. Den lösningen har därför förkastats.

I stället har utredningen stannat för en tidsmässig begränsning som anknyter till när avstämningskontot senast var föremål för registreringsåtgärder av visst slag. Flertalet konton med okända innehavare karakteriseras av att den senaste kontohändelsen från kontohavarens sida ligger långt tillbaka i tiden. Det handlar i många fall, kanske de flesta, om ”bortglömda” konton. Att sådana konton av-

slutas framstår inte som orimligt. Ju längre fram i tiden ett konto har varit föremål för registreringsåtgärder från kontohavarens sida, desto större är emellertid risken att ett avslutande av kontot i det enskilda fallet leder till ett otillfredsställande eller rentav stötande resultat. Utredningen föreslår därför att möjligheten att avsluta avstämningskonton genom försäljning av de finansiella instrumenten bör avse endast konton som inte har varit föremål för några registreringsåtgärder som härrör från kontohavaren under de senaste tio åren före försäljningen.

Bestämmelserna bör i övrigt utformas så att de anknyter till *dels* att kontohavaren är okänd, *dels* att detta förhållande påverkar det kontoförande institutets möjligheter att fullgöra sina förpliktelser enligt lagstiftningen mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

De skäl som motiverar att avstämningskonton med okänd kontohavare avslutas utan kontohavarens samtycke gör sig i och för sig gällande även när kontohavaren är känd men vägrar att lämna det kontoförande institutet den information som detta behöver för att fullgöra sina skyldigheter enligt penningtvättslagen.[7] Med hänsyn till hur utredningens direktiv är utformade begränsar emellertid utredningen sitt förslag till de fall då kontohavaren är – i bred bemärkelse – okänd.[8]

Kontohavarens namn och postadress ska anges på ett avstämningskonto (4 kap. 17 § 1 kontoföringslagen, se avsnitt 6.2.1). Såvitt utredningen kan förstå torde det därmed på ett avstämningskonto alltid finnas angivet en kontohavare och, vanligtvis, en postadress. De situationer som bör omfattas av den nya bestämmelse som utredningen föreslår bör omfatta de fall, då det trots dessa uppgifter om kontohavare, råder osäkerhet om identiteten hos den som skulle kunna förfoga över de finansiella instrument som är registrerade på kontot. Det handlar alltså om de fall där den faktiske rättighets-

[7] Under utredningsarbetet har Föreningen Svensk Värdepappersmarknad förordat en reglering som omfattar även dessa fall.

[8] Även om utredningen alltså inte har övervägt frågan om åtgärder mot ”obstruerande kunder” närmare kan dock följande framhållas. En reglering som ger ett kontoförande institut i dess egenskap av verksamhetsutövare mera verksamma verktyg mot sådana kunder borde rimligen omfatta även andra slag av verksamhetsutövare som har motsvarande problem. En särreglering som tar sikte enbart på kontoförande institut framstår därför som olämplig. Till detta kommer att en reglering som innefattar tvångsmedel mot ”obstruerande kunder” torde behöva utformas annorlunda än den reglering som utredningen föreslår i fråga om okända kontohavare. Bedömningen av om en kund har lämnat det kontoförande institutet behövlig information framstår t.ex. som mycket grannlaga. En möjlighet att sälja de finansiella instrumenten på kontot om kunden har försummat att ge det kontoförande institutet behövlig information torde därför i vart fall kräva något slag av myndighetsprövning.

havaren är okänd till namn eller adress. En typsituation som bör omfattas av bestämmelserna är då det förekommer uppgifter om att kontohavaren är avliden men det saknas uppgifter om dödsboet. Bestämmelserna bör också omfatta sådana situationer då uppgiften om kontohavarens namn i och för sig får antas vara aktuell och riktig men det inte har gått att få fram aktuella adressuppgifter. De bör däremot inte omfatta fall där kontohavarens namn och, som det får antas, aktuella adress är känd, fastän kontohavaren underlåter att besvara det kontoförande institutets frågor.

Utredningen anser att detta i lagtexten bör uttryckas med ”kontohavaren är okänd”. Den närmare innebörden i begreppet okänd berörs i författningskommentaren.

Den andra förutsättningen för att ett kontoförande institut ska kunna avsluta ett avstämningskonto bör, som redan har berörts, vara att det krävs för att institutet ska kunna fullgöra sina förpliktelser enligt penningtvättslagen. Utredningen föreslår att lagtexten utformas så att den omfattar även förpliktelser i andra författningar i regelverket mot penningtvätt och finansiering av terrorism som har antagits med stöd av penningtvättslagen eller som är direkt tillämpliga EU-förordningar.

Som utredningen återkommer till under nästa rubrik bör en ytterligare förutsättning vara att de finansiella instrumenten på kontot försäljs på visst sätt.

Förfarandet och skyddet för den enskilde

Som ovan har nämnts skulle en försäljning av de finansiella instrumenten på kontot – om det inte förenades med andra åtgärder – kunna innebära en förmögenhetsförlust för den enskilde. Det nya regelverket bör utformas med beaktande av att den okände kontohavaren senare kan komma att identifieras; han eller hon bör då vara berättigad till en ersättning som i vart fall i huvudsak kompenserar för förlusten. En lämplig ordning kan vara att den tidigare kontohavaren efter försäljningen av de finansiella instrumenten har rätt till en ersättning som i huvudsak motsvarar vad som har influtit med anledning av försäljningen.

En reglering av liknande slag finns i 5 kap. 18 § aktiebolagslagen. Paragrafen behandlar en situation som kan uppstå när ett kupong-

bolag övergår till att vara avstämningsbolag. Innehavare av aktiebrev förutsätts då lämna ifrån sig sina aktiebrev för att i stället få sina aktier registrerade på ett avstämningskonto (se 4 kap. 6 § kontoföringslagen). Om så inte har skett inom fem år från det att avstämningsförbehåll registrerades, kan ett särskilt förfarande tillämpas.

Enligt 5 kap. 18 § första stycket aktiebolagslagen får bolaget uppmana aktiens ägare att anmäla sig till bolaget eller, om aktieboken förs av en värdepapperscentral, till värdepapperscentralen. Uppmaningen ska innehålla en upplysning om att rätten till aktien går förlorad om någon anmälan inte görs. Uppmaningen ska ske genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar och i den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Om det inte har kommit in någon anmälan inom ett år från uppmaningen, får bolaget enligt paragrafens andra stycke sälja aktien genom ett värdepappersinstitut. Betalningen för aktien tillfaller bolaget men aktiens tidigare ägare har, om aktiebrevet lämnas in, rätt att av bolaget få ut samma belopp med avdrag för kostnaderna för uppmaningen och försäljningen.

Ett förfarande av i huvudsak detta slag bör, enligt utredningens mening, kunna tillämpas även vid sådant avslutande av avstämningskonton som det nu är fråga om. Bestämmelser med denna innebörd bör alltså tas in i kontoföringslagen.

Det innebär att ett kontoförande institut som gör bedömningen att de grundläggande förutsättningarna för att tillämpa de nya bestämmelserna bör vara skyldigt att agera på visst sätt:

Först bör det kontoförande institutet skicka en underrättelse till kontohavaren och eventuella innehavare av rättigheter som är antecknade på kontot, om att institutet avser att sälja de finansiella instrumenten. Underrättelsen bör ställas till den senast kända adress som det kontoförande institutet har tillgång till. I underrättelsen bör det lämnas information om vad kontohavaren eller eventuella innehavare av rättigheter behöver göra för att de finansiella instrumenten inte ska försäljas. Det kontoförande institutet bör vidare vara skyldigt att låta kungöra underrättelsen i Post- och Inrikes Tidningar.

I ett andra steg, när det har gått en viss tid sedan det kontoförande institutet fullgjorde sin underrättelseskyldighet, bör det kontoförande institutet ha behörighet att – och även vara skyldigt att – låta försälja de finansiella instrumenten på avstämningskontot. En lämplig tidsfrist är, enligt utredningen, ett år från det att det kontoför-

ande institutet har fullgjort sin underrättelseskyldighet (jfr 5 kap. 18 § andra stycket aktiebolagslagen).

De finansiella instrument som finns på de nu aktuella avstämningskontona har vanligtvis inte några större värden, om man ser till varje enskilt konto. Det är tänkbart att instrumenten i enskilda fall har ett enbart försumbart värde och att en försäljning, om den över huvud taget skulle kunna komma till stånd, efter avdrag för kostnaderna inte skulle ge något nettovärde. Så kommer i synnerhet att vara fallet om instrumenten inte är föremål för någon organiserad handel. Kontohavaren skulle då inte få någon som helst ersättning för sin förlust – och detta även om instrumentet från hans eller hennes perspektiv representerar ett visst värde. Det är mot den bakgrunden mindre lämpligt att finansiella instrument får säljas även när de saknar ett tillförlitligt och kontrollerbart marknadsvärde.

En ytterligare förutsättning för att ett avstämningskonto ska få avslutas utan samtycke när kontohavaren är okänd bör därför – som huvudregel – vara att de finansiella instrument som kontot omfattar handlas på en handelsplats eller en motsvarande marknadsplats utanför EES. En definition av handelsplats bör införas i kontoföringslagen. Med handelsplats bör avses detsamma som i 1 kap. 4 b § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden: en reglerad marknad, en multilateral handelsplattform (MTF-plattform) eller en organiserad handelsplattform (OTF-plattform). Vad som avses med reglerad marknad anges i 1 kap. 3 § kontoföringslagen.

Det kan finnas situationer då de finansiella instrumenten har ett tillförlitligt och kontrollerbart pris utan att instrumenten är föremål för handel på en handelsplats eller en motsvarande marknadsplats utanför EES. Så kan t.ex. vara fallet om instrumenten är föremål för handel som organiseras av ett värdepappersinstitut eller någon som har auktorisation som leverantör av gräsrotsfinansieringstjänster enligt EU:s förordning om gräsrotsfinansiering[9]. De nya bestämmelserna bör ge utrymme för att de finansiella instrumenten får säljas även i dessa och liknande fall, dvs. där det kan konstateras att instrumenten har ett tillförlitligt och kontrollerbart pris.

Det kan förstås inte uteslutas att det på avstämningskonton där kontohavaren är okänd förekommer finansiella instrument som inte

[9] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/1503 av den 7 oktober 2020 om europeiska leverantörer av gräsrotsfinansieringstjänster för företag och om ändring av förordning (EU) 2017/1129 och direktiv (EU) 2019/1937.

går att prissätta eller som det inte skulle vara möjligt att finna någon köpare för. Troligen handlar det emellertid då om förhållandevis sällsynta undantagsfall. Utredningen har övervägt om dessa instrument borde kunna hanteras på ett särskilt sätt, t.ex. så att det kontoförande institutet får möjlighet att själv lösa in instrumentet till ett av tredje part eller skiljeman fastställt pris. En sådan ordning skulle emellertid innebära kostnader som inte framstår som försvarbara i sammanhanget.

En förutsättning för försäljning bör alltså vara att de finansiella instrumenten på kontot handlas på handelsplats eller en motsvarande marknadsplats utanför EES eller att det annars finns ett tillförlitligt och kontrollerbart pris på instrumenten. Om instrumenten på avstämningskontot till följd av detta inte kan säljas, bör det inte heller vara möjligt att avsluta kontot.

Som utredningen redan har varit inne på bör en kontohavare som senare ger sig tillkänna (eller dennes rättsinnehavare) vara berättigad till kompensation ur de medel som har influtit på grund av försäljningen. Utredningen föreslår att regleringen utformas på i huvudsak samma sätt som regleringen i 5 kap. 18 § aktiebolagslagen. Den som visar att han eller hon vid tidpunkten för försäljningen hade rätt till instrumenten – eller har övertagit anspråket från annan – bör alltså ha rätt att få ut de influtna medlen. Det bör krävas att anspråket framställs inom viss tidsfrist men denna bör bestämmas så att kontohavaren – eller den som annars har rätt till de finansiella instrumenten – har goda möjligheter att ta tillvara sin rätt. De allmänna bestämmelserna i 2 § preskriptionslagen (1981:130) framstår i detta sammanhang som lämpliga. Det innebär att anspråket kommer att preskriberas tio år efter försäljningen av de finansiella instrumenten, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan.

Liksom vid försäljning enligt 5 kap. 18 § aktiebolagslagen bör kontohavaren få finna sig i att kostnaderna för underrättelsen (inbegripet kungörelsen) och försäljningen dras av från det influtna beloppet innan utbetalning sker. Det är givet att utbetalning bör få ske först sedan den rätt som panthavare eller annan rättighetshavare kan ha till beloppet har beaktats.

Det kan diskuteras om den ersättningsberättigade borde vara berättigad till avkastningsränta. Mot bakgrund av att de belopp som det kommer att vara fråga bedöms bli begränsade anser dock utredningen att särskilda regler om avkastningsränta inte är motiverade.

Förvaltningen av influtna medel

En särskild fråga är vem som ska förvalta medlen fram till dess att kontohavaren eller dennes rättsinnehavare eventuellt ger sig tillkänna (eller dennes anspråk preskriberas) och ta ställning till inkommande betalningsanspråk.

Från Föreningen Svensk Värdepappersmarknad har förordats att medlen ska hanteras enligt det mönster som anges i lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Den lagen ger en gäldenär möjlighet att deponera ett skuldbelopp hos en länsstyrelse bl.a. om han eller hon är förhindrad att verkställa betalningen ”på grund av borgenärs bortovaro eller sjukdom eller någon annan av honom beroende omständighet” (1 § i den lagen).

Utredningen kan konstatera att den nu aktuella situationen har vissa likheter med de situationer där lagen om nedsättning av pengar hos myndighet är avsedd att kunna tillämpas. Det finns emellertid omständigheter som talar mot att tillämpa lagen på den aktuella situationen. Lagen förutsätter att det normalt är länsstyrelsen som tar ställning till om utbetalning kan ske till den som påstår sig vara borgenär. Den ålägger också gäldenären att i samband med depositionen ange de omständigheter som kan krävas för att förebygga misstag vid utbetalningen (2 § andra stycket). Det innebär att staten får ett särskilt ansvar för att utbetalningen sker till rätt person. Enligt utredningen framstår det som tveksamt om staten bör ha detta ansvar. Om lagen tillämpas i den aktuella situationen, får det också till följd att det kontoförande institutet måste tillhandahålla all den information som institutet har om kontohavare m.m. Detta skulle ge upphov till särskilda frågor om sekretessen kring dessa uppgifter. Frågan uppkommer också om vem som bör vara skyldig att företräda ”gäldenärsintresset” när länsstyrelsen anser sig inte kunna godta ett utbetalningsanspråk och den som har framställt anspråket därför för saken till domstol.

Det går inte heller att bortse från att den diskuterade ordningen skulle kunna innebära inte obetydliga kostnader för staten, kostnader som det – enligt utredningens uppfattning – är mera naturligt att de kontoförande instituten får bära.

Utredningen föreslår därför att förvaltningen av medlen, inbegripet hanteringen av anspråken på utbetalning, läggs på de kontoförande instituten.

Rätten till kvarstående influtna medel

En ytterligare fråga är vem som ska ha rätt till influtna belopp som det inte har framställts några berättigade anspråk på innan preskription har inträtt.

Den ordning som gäller enligt 5 kap. 18 § aktiebolagslagen – och som innebär att betalningen för en aktie som aktiebolaget säljer tillfaller bolaget – passar mindre väl, eftersom det på avstämningskonton kan finnas annat än aktier, t.ex. olika slag av skuldförbindelser. Det finns inte heller några sakliga skäl till att betalningen i fall som de nu aktuella bör tillfalla emittenten.

Utredningen har övervägt om de influtna medlen i stället borde tillfalla det kontoförande institutet. För detta talar att det är institutet som har administrerat försäljningen och uppburit och förvaltat medlen. Vissa praktiska skäl talar därför för att medel som ingen har gjort anspråk på får tillfalla det kontoförande institutet.

På ett principiellt plan finns det dock knappast något som motiverar att det kontoförande institutet ska få behålla medlen. Tvärtom kan det hävdas att det är olämpligt att medlen tillfaller just den som har tagit initiativ till försäljningen och som eventuellt också sagt nej till framställda anspråk på utbetalning av medlen.

Utredningen föreslår i stället att medlen ska tillfalla Allmänna arvsfonden (jfr bl.a. 25 kap. 42 och 44 §§ aktiebolagslagen och 9 kap. 3 § lagen [2004:46] om värdepappersfonder som innehåller bestämmelser om att kvarstående medel i vissa fall ska tillfalla Allmänna arvsfonden, se även 1 kap. 2 § lagen [2021:401] om Allmänna arvsfonden).

Det bör alltså åligga det kontoförande institutet att, när preskriptionstiden har löpt ut, betala ut kvarstående medel till Allmänna arvsfonden. Det bör införas en hänvisning till sådana medel i upplysningsbestämmelsen i 1 kap. 2 § lagen om Allmänna arvsfonden om den egendom Allmänna arvsfonden består av.

Skadestånd

Om ett kontoförande institut förfar felaktigt eller på annat sätt är försumligt i samband med försäljningen av de finansiella instrumenten eller vid hanteringen av de influtna medlen, kan detta leda till

skada för kontohavaren. Det bör därför finnas en möjlighet för kontohavaren att få sådan skada ersatt.

I 7 kap. 2 § kontoföringslagen finns bestämmelser om ansvar för fel vid utförande av registreringsåtgärder. Den paragrafen reglerar ansvaret för skada som tillfogas en ägare av ett finansiellt instrument till följd av en oriktig eller missvisande uppgift i ett avstämningsregister eller i annat fall genom fel i samband med uppläggning eller förande av ett sådant register. För sådan skada svarar värdepapperscentralen eller, om felet kan hänföras till ett kontoförande institut, institutet. Skadeståndsansvaret är utformat som ett s.k. kontrollansvar, dvs. värdepapperscentralen respektive det kontoförande institutet ansvarar så länge det inte visas att felet beror på en omständighet utanför värdepapperscentralens respektive institutets kontroll vars följder inte skäligen kunde ha undvikits eller övervunnits. Indirekt förlust ersätts dock endast om den beror på försummelse av värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet.

Den skada som kontohavaren kan komma att drabbas av när det kontoförande institutet säljer hans eller hennes finansiella instrument torde vanligen inte vara till följd av en oriktig eller missvisande uppgift i avstämningsregistret eller i annat fall i samband med förande av registret. Skadeståndsreglerna i 7 kap. 2 § kontoföringslagen blir då inte tillämpliga. Det bör därför införas en särskild skadeståndsregel i kontoföringslagen.

Ett skadeståndsansvar efter mönster av 7 kap. 2 § kontoföringslagen, dvs. ett kontrollansvar, framstår enligt utredningens uppfattning som mindre ändamålsenligt vid de typer av skada som det här kan handla om. Och ett strikt skadeståndsansvar för det kontoförande institutet framstår som alltför strängt. Ansvarsregeln bör i stället utformas så att ansvaret knyts till förekomsten av fel eller försummelse i det kontoförande institutets åtgärder. Därmed kommer det kontoförande institutet att bli skadeståndsansvarigt för skada som beror på att det har handlat i strid med de regler som gäller för försäljningen eller på annat sätt har brustit i tillbörlig aktsamhet.

I kontoföringslagen bör alltså införas en skadeståndsregel, utformad på detta sätt och tillämplig på skada som tillfogas en ägare av ett finansiellt instrument genom fel eller försummelse i samband med försäljning av instrumentet eller vid hanteringen av influtna medel. Utredningen återkommer i författningskommentaren till frågan om bevisbörda i ett sådant skadeståndsmål.

Skadeståndsregeln bör gälla även skada som tillfogas panthavare eller den till vars förmån en rådighetsinskränkning gäller (jfr 7 kap. 2 § första stycket fjärde meningen kontoföringslagen).

I 7 kap. 3 och 4 §§ kontoföringslagen finns bestämmelser om jämkning av ersättning och om regressrätt. Utredningen föreslår att de görs tillämpliga även på skadestånd av nu aktuellt slag.

Överprövning?

Det finns också anledning att något beröra frågan om överprövning av de åtgärder som det kontoförande institutet vidtar. Bör det t.ex. finnas särskilda regler om rätt till domstolsprövning av ett kontoförande instituts beslut att låta försälja de finansiella instrumenten på kontot?

I kontoföringslagen finns det inte några bestämmelser om överprövning av en värdepapperscentrals beslut att vägra att öppna ett avstämningskonto. Ett beslut att avsluta ett avstämningskonto kan, som redan har konstaterats, få mera långtgående effekter för kontohavaren, vilket kan synas tala för att sådana beslut borde kunna överklagas.

Utredningen anser emellertid att några bestämmelser om överklagande inte bör införas. Det bör givetvis finnas en möjlighet att få frågan om det kontoförande institutet har förfarit rätt prövad i domstol. Det gäller såväl institutets beslut att sälja de finansiella instrumenten och därmed avsluta kontot som dess beslut i frågor om utbetalning av influtna medel. Den möjligheten kommer emellertid ändå att finnas i och med att den enskilde kan föra saken till allmän domstol, antingen genom en talan om skadestånd eller – så snart frågan om försäljning har aktualiserats – genom en negativ fastställelsetalan.

Den föreslagna ordningens förenlighet med skyddet för äganderätten och proportionalitetsprincipen

En sista fråga är om den nu föreslagna ordningen kan anses vara förenlig med skyddet för äganderätten. Förslaget måste därvid prövas mot 2 kap. 15 § första stycket regeringsformen och artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen (jfr även artikel 17 i EU-stadgan).

Enligt 2 kap. 15 § första stycket regeringsformen är vars och ens egendom tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Vad som sägs om angelägna allmänna intressen är avsett att anknyta till egendomsskyddet enligt Europakonventionen (se prop. 1993/94:117 s. 48); enligt artikel 1 i tilläggsprotokollet till konventionen får ingen berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse.

Av Europadomstolens praxis framgår att egendomsskyddet i Europakonventionen innefattar ett krav på att ingrepp ska vara proportionerliga. Även om det finns ett allmänt intresse som kan motivera ingreppet måste detta intresse vägas mot den enskildes intresse, och åtgärden måste genomföras på ett sådant sätt att den inte innebär en oskälig börda för den enskilde. Denna proportionalitetsprincip avspeglas numera också i svensk rättspraxis, exempelvis NJA 2018 s. 753 (”Parkfastigheten”). Innebörden i europeisk och svensk praxis är alltså numera att det i varje enskilt fall måste göras en prövning av proportionaliteten mellan allmänintresset av ett tvångsförfogande och den enskildes egendomsintresse.

Det är givet att en ny lagstiftning inte får införas om den står i strid med 2 kap. 15 § regeringsformen och att den inte heller bör införas om den regelmässigt skulle komma i konflikt med proportionalitetsprincipen.

Det finns ett mycket stort samhällsintresse av att penningtvätt – dvs. olika slag av hantering av egendom som härrör från brott eller brottslig verksamhet – bekämpas. Det kommer till uttryck i t.ex. Agenda 2030 för hållbar utveckling som antagits av FN:s medlemsstater, där ett av delmålen är att bekämpa organiserad brottslighet och olagliga finansiella flöden (se delmål 16.4)[10]. Brottslighet genererar vinster och penningtvätt syftar till att på olika sätt dölja ursprunget till dessa illegala tillgångar. Ett vanligt förfarande är att använda det finansiella systemet – via investeringar eller konsumtion – för att föra in medlen i den legala ekonomin. Det är viktigt att sådant bekämpas, främst för att hindra organiserad brottslighet men även för att skydda stabiliteten i det finansiella systemet.[11] Euro-

[10] Se regeringens webbplats: https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/.
[11] Se t.ex. prop. 2008/09:70 s. 46.

peiska kommissionen lade i maj 2020 fram en handlingsplan för en övergripande EU-politik för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism.[12] Handlingsplanen omfattar flera förslag till ny lagstiftning och andra åtgärder på unionsnivå. Penningtvätt och finansiering av terrorism utgör enligt kommissionen ett allvarligt hot mot EU:s ekonomi och finansiella system liksom för medborgarnas säkerhet.[13]

Enligt utredningens uppfattning kan det, mot den angivna bakgrunden, inte råda någon tvekan om att intresset av att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism utgör ett sådant intresse som i och för sig kan motivera vissa ingrepp i äganderätten.[14] Den kritiska frågan är i stället om sådana ingrepp är proportionella.

En tillämpning av proportionalitetsprincipen ska göras i tre led (se t.ex. RÅ 1999 ref. 76 avsnitt 5.5 och NJA 2018 s. 653). Det ska prövas om ingreppet är ägnat att tillgodose det avsedda ändamålet (ändamålsenlighet). Det ska vidare prövas om ingreppet är nödvändigt för att uppnå det avsedda ändamålet eller om det finns likvärdiga, mindre ingripande alternativ (nödvändighet). Slutligen ska prövas om den fördel som det allmänna vinner står i rimlig proportion till den skada som ingreppet förorsakar den enskilde (proportionalitet i strikt mening).

Utredningen bedömer att den föreslagna ordningen är ändamålsenlig, liksom att den är nödvändig för att penningtvättslagstiftningens syften ska tillgodoses fullt ut.

Utredningen anser också att kravet på proportionalitet i strikt bemärkelse är uppfyllt. I den delen får det betydelse att intresset av att penningtvättsregelverket kan upprätthållas för anses vara ett förhållandevis starkt allmänintresse. Mot det intresse ska i och för sig vägas risken för att den enskilde drabbas av förlust. Här beaktar ut-

[12] Se Europeiska unionens webbplats: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2020.164.01.0021.01.SWE&toc=OJ%3AC%3A2020%3A164%3ATOC.

[13] Se t.ex. kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om de mekanismer som medlemsstaterna ska inrätta för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism och om upphävande av direktiv (EU) 2015/849, Bryssel den 20 juli 2021, COM(2021) 423 final.
Se Europeiska unionens webbplats: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0423&qid=1695993162125.

[14] I sammanhanget kan också erinras om Europadomstolens avgörande, Zolotas (nr 2) mot Grekland (application no. 66610/09). Frågan var där om en bank hade haft rätt att neka utbetalning från ett bankkonto med hänvisning till att banktillgodohavandet var så gammalt att dess existens hade blivit osäker. Domstolen fann att en tidsbegränsning av klagandens rätt i sig inte stred mot konventionen. I det aktuella fallet ansågs dock ingreppet inte vara proportionellt.

redningen dock bl.a. *att* den föreslagna ordningen knappast innebär några risker för aktiva ägare till finansiella instrument, *att* det visserligen finns en risk för att passiva ägare ska komma till skada *men att* förslaget ger dem goda möjligheter att bevaka sin rätt och få sin skada kompenserad. I den mån en förmögenhetsförlust slutligen uppkommer torde den i stort sett alltid kunna tillskrivas den enskildes underlåtenhet att hålla det kontoförande institutet eller Skatteverket underrättat om ändrade förhållanden. Till bilden hör att den svenska rättsordningen godtar att den som inte bevakar sina rättigheter under vissa förhållanden kan gå miste om dessa (se t.ex. preskriptionslagen).

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

7.1 Ikraftträdande

Utredningens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2025.

Skälen för utredningens förslag

Reglerna i DLT-förordningen tillämpas från och med den 23 mars 2023, med undantag av vissa regler som började tillämpas tidigare. Det är således angeläget att de författningsändringar som utredningen föreslår kan träda i kraft så snart som möjligt, med beaktande av den tid som krävs för remittering, behandling i Lagrådet och beredning av lagstiftningsärendet inom Regeringskansliet. Utredningen föreslår därför att den nya lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen och de ändringar i andra lagar som rör DLT-förordningen ska träda i kraft den 1 januari 2025.

Samma ikraftträdandedatum bör gälla för övriga lagförslag.

7.2 Övergångsbestämmelser

Utredningens förslag: Ingripanden enligt den nya lagen med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen ska inte få avse överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet.

Skälen för utredningens förslag

Som berörs ovan tillämpas redan reglerna i DLT-förordningen. Vidare har Finansinspektionen redan tidigare utsetts till behörig myndighet enligt förordningen. Det innebär att en ansökan om särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen kan ges in till Finansinspektionen redan före den tidpunkt som föreslås ovan för ikraftträdandet av de nya bestämmelserna. I en sådan situation bör de nya bestämmelserna tillämpas vid prövningen av den ansökan. Någon övergångsbestämmelse krävs dock inte i det avseendet.

Bestämmelserna om ingripande och sanktioner kan dock inte tillämpas på överträdelser som har begåtts före ikraftträdandet. Utredningen föreslår därför en övergångsbestämmelse av innebörden att ingripande enligt den nya kompletteringslagen inte får avse överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet.

Bland de bestämmelser som föreslås i den nya lagen finns en bestämmelse om straffansvar (se avsnitt 4.11). I fråga om straffrättsliga bestämmelser föreslås också ändringar i lagen om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden på så sätt att bestämmelserna i lagen ska omfatta även DLT-baserade finansiella instrument som handlas på en DLT-marknadsinfrastruktur. Dessa bestämmelser ska inte tillämpas på gärningar som har begåtts före ikraftträdandet. Någon övergångsbestämmelse krävs dock inte heller i detta avseende (se även lagen [1964:163] om införande av brottsbalken).

8 Konsekvenser av utredningens förslag

Utredningens bedömning: Förslagen förväntas inte medföra några beaktansvärde konsekvenser för Finansinspektionen eller det allmänna.

För en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur eller en deltagare i en DLT-infrastruktur innebär förslagen att det i flera avseenden som utgångspunkt kommer att gälla samma eller liknade regler som när ett värdepappersinstitut eller en börs driver en MTF-plattform enligt lagen om värdepappersmarknaden eller en värdepapperscentral driver ett avvecklingssystem enligt förordningen om värdepapperscentraler och finansiella instrument kontoförs i avstämningsregister. Förslagen ger en emittent av finansiella instrument ökad valfrihet, vad gäller registreringen av instrumenten. För investerare som handlar med eller innehar finansiella instrument innebär förslagen att det i stor utsträckning kommer att gälla samma eller motsvarande regler för DLT-baserade finansiella instrument som för finansiella instrument som inte är DLT-baserade.

Förslaget att det i kontoföringslagen ska tas in en bestämmelse som ger en värdepapperscentral eller ett kontoförande institut möjlighet att, om det till följd av ett befarat eller inträffat tekniskt fel eller annat avbrott uppkommer en risk för att en registreringsåtgärd i avstämningsregistret blir felaktig, avvakta med åtgärden till dess att det inte längre finns någon risk för felaktigheter innebär dels att man minskar risken för ett problem som kan uppkomma vid en svensk anslutning till T2S, dels att man minskar risken för att materiellt felaktiga uppgifter tas in i ett avstämningsregister oavsett om det kommer att ske en svensk anslutning till T2S. Det svenska systemet för kontoföring kommer därmed att kunna behållas även vid en anslutning till T2S.

Förslaget om en möjlighet för kontoförande institut att i vissa fall avsluta ett avstämningskonto utan samtycke när kontohavaren är okänd förväntas minska de problem som sådana konton skulle kunna medföra för ett kontoförande institut när institutet ska fullgöra sina förpliktelser enligt lagstiftningen mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Förslaget bedöms även kunna minska de problem som konton med okända kontohavare skulle kunna ge upphov till vid en T2S-anslutning. En kontohavare som har förhållit sig passiv under lång tid kommer, med förslaget, att löpa en viss risk att förlora sina finansiella instrument men förslaget bedöms ge honom eller henne goda möjligheter att ta tillvara sin rätt.

8.1 Förslagens syfte och alternativa lösningar

Förslag för att anpassa svensk rätt till ny teknik för värdepappershandel och avveckling och DLT-förordningen

Utredningen föreslår att det ska införas en lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare (DLT-förordningen) och att det ska göras ändringar i flera andra lagar med anledning av förordningen (se avsnitt 4.8). Det finns enligt utredningen flera skäl för att ta in de bestämmelser som behövs för att komplettera DLT-förordningen i en ny lag i stället för att införa en parallell ordning med ett stort antal nya bestämmelser i kontoföringslagen (se avsnitt 4.8.2).

DLT-förordningen är en direkt tillämplig EU-förordning. När det gäller alternativa lösningar begränsas förslagen i betänkandet i huvudsak till vad som har bedömts vara nödvändigt för att förordningen ska kunna tillämpas på avsett sätt här i landet. I några delar finns det dock förslag på områden där förordningen ger medlemsstaterna visst handlingsutrymme att utforma nationella bestämmelser. Det gäller t.ex. förslaget att det ska tas in bestämmelser om förvaltarregistrering i den nya kompletteringslagen (se avsnitt 4.13) och de bestämmelser om tillsyn och ingripanden som föreslås (se avsnitt 4.16). Även om det i Sverige är möjligt för enskilda investerare att ha avstämningskonton i form av individuella ägarkonton, är förvaltarregistrering mycket vanligt och av ökande betydelse. Förvaltar-

registrering möjliggör för t.ex. en bank att erbjuda andra tjänster, vilka i vissa fall kan vara mer kostnadseffektiva jämfört med om endast ägarregistrering kan förekomma. Ett ytterligare skäl för att tillåta förvaltarregistrering när det gäller DLT-marknadsinfrastruktur är att den distribuerade tekniken och kravet på att delning och lagring ska ske mellan de olika DLT-nätverksnoderna medför att alla potentiella investerare i DLT-baserade finansiella instrument inte själva kommer att vilja delta i det nätverk som utgör den distribuerade liggaren eller ens kommer att ha förutsättningarna för att göra det.

För att DLT-förordningen ska kunna tillämpas på avsett sätt här i landet i fråga om aktiebolag föreslår utredningen några ändringar i aktiebolagslagen. Definitionen av avstämningsbolag utvidgas till att omfatta även aktiebolag vilkas bolagsordning innehåller förbehåll om att aktierna i bolaget ska vara registrerade i en distribuerad liggare enligt DLT-förordningen (se avsnitt 4.10.1). Om aktierna i ett bolag är registrerade i en distribuerad liggare, ska det som sägs i aktiebolagslagen om anteckning i avstämningsregister i stället avse anteckning i den distribuerade liggaren. I aktiebolagslagen görs också några mindre justeringar som tydliggör bl.a. att anteckning i den distribuerade liggaren ska jämställas med anteckning i avstämningsregister (se avsnitt 4.10.2).

När det gäller tillsyn och ingripanden finns sådana bestämmelser i gällande rätt för företag som har möjligt att bli operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer (i förordningen om värdepapperscentraler och i kontoföringslagen för värdepapperscentraler och i lagen om värdepappersmarknaden för värdepappersinstitut och börser). Enligt utredningens uppfattning bör dock sådana bestämmelser tas in i den nya kompletteringslagen. Anledningen till det är för det första att säkerställa att överträdelser av reglerna i DLT-förordningen kan bli föremål för tillsyn och ingripanden. För det andra kan det förekomma att operatörer av DLT-marknadsinfrastruktur är skyldiga att följa andra regelverk än de som vanligtvis gäller för den aktuella kategorin av företag. Exempelvis är värdepappersinstitut och börser i vissa fall skyldiga att följa vissa regler i förordningen om värdepapperscentraler trots att de inte är värdepapperscentraler (se artikel 6.1 när det gäller DLT-TSS-system). För det tredje bör reglerna i DLT-förordningen om återkallelse av tillstånd kompletteras med bestämmelser om bl.a. varning respektive sanktionsavgift.

Förslag för att underlätta en anpassning av värdepappersmarknadens efterhandelsprocesser till europeiska standarder och möjliggöra en eventuell svensk anslutning till T2S

När det gäller åtgärder som bedöms nödvändiga för att harmonisera värdepappersmarknadens efterhandelsprocesser till europeiska standarder och möjliggöra en eventuell svensk anslutning till T2S lämnar utredningen endast ett förslag. Enligt utredningens bedömning behöver det inte göras några andra ändringar i bestämmelserna om avstämningsregister och avstämningskonto med anledning av förhållandet mellan avstämningsregistren respektive T2S eller till följd av kontostrukturen i T2S. Utredningen har också gjort bedömningen att det inte finns något behov av lagändringar för att harmonisera värdepappersmarknadens efterhandelsprocesser till europeiska standarder och lämnar därför inte några förslag i den delen.

Förslaget innebär att det i kontoföringslagen tas in en bestämmelse som ger en värdepapperscentral eller ett kontoförande institut möjlighet att, om det till följd av ett befarat eller inträffat tekniskt fel eller annat avbrott uppkommer en risk för att en registreringsåtgärd i avstämningsregistret blir felaktig, avvakta med åtgärden till dess att det inte längre finns någon risk för felaktigheter (se avsnitt 5.6). Genom förslaget förbättras möjligheterna att undvika att materiellt felaktiga uppgifter tas in i ett avstämningsregister. Detta är av värde oavsett om det kommer att ske en svensk anslutning till T2S eller ej. Förslaget går inte längre än vad som utredningen bedömt vara nödvändigt för att möjliggöra en svensk anslutning till T2S. Några alternativa lösningar finns därför inte.

Förslaget om en möjlighet att i vissa fall avsluta ett avstämningskonto utan samtycke när kontohavaren är okänd

Förslaget att det i kontoföringslagen ska införas en möjlighet för ett kontoförande institut att avsluta ett avstämningskonto utan kontohavarens samtycke när kontohavaren är okänd syftar till att lagen inte ska ställa upp hinder mot att ett kontoförande institut ska kunna fullgöra sina förpliktelser enligt lagstiftningen mot penningtvätt och finansiering av terrorism (se avsnitt 6.3). Det avser även att kunna bidra till att lösa problem som konton med okända kontohavare even-

tuellt skulle kunna ge upphov till vid en eventuell anslutning till T2S. Förslaget omfattar avstämningskonton där kontohavaren eller annan som är i kontohavarens ställe inte har begärt några registreringsåtgärder under de sista tio åren före försäljningen av de finansiella instrument som finns på avstämningskontot. De föreslagna reglerna är avsedda att kunna tillämpas om de finansiella instrumenten handlas på handelsplats eller en motsvarande marknadsplats utanför EES eller det i annat fall finns ett tillförlitligt och kontrollerbart pris för instrumenten. Det kontoförande institutet ska då, under vissa ytterligare förutsättningar, kunna sälja de finansiella instrumenten. Den som visar att han eller hon vid tidpunkten för försäljningen hade rätt till de finansiella instrumenten ska ha rätt att av det kontoförande institutet få ut beloppet, med avdrag för kostnaderna för underrättelse och försäljning. Anspråket på sådan utbetalning ska preskriberas enligt allmänna bestämmelser. När ett anspråk har preskriberats, ska beloppet tillfalla Allmänna arvsfonden.

Den verksamhet som värdepapperscentraler bedriver är utförligt reglerad i förordningen om värdepapperscentraler. Förordningen ger emellertid medlemsstaterna utrymme för att i nationell rätt komplettera förordningen i olika avseenden. Sådan kompletterande nationell reglering finns i svensk rätt i kontoföringslagen, bl.a. när det gäller kontoförande institut. Förordningen reglerar inte närmare vad som ska gälla i fråga om kontoföring av finansiella instrument i avstämningsregister och avstämningskonton. Det innebär att alternativa lösningar är möjliga när det gäller det som utredningen föreslår i fråga om möjligheten att avsluta ett avstämningskonto.

Utredningen har övervägt alternativa lösningar på de aktuella problemen. En modell som har övervägts är att ansvaret för avstämningskonton med okända innehavare läggs över på värdepapperscentralen eller på något statligt organ som inte omfattas av penningtvättslagens regler. Utredningen bedömer dock den modellen vara mindre lämplig, dels därför att den framstår som administrativt krånglig, dels därför att den ytterligare skulle försämra möjligheterna att vidta åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. En annan modell som har diskuterats är att ålägga kontoförande institut en skyldighet att spärra alla penningtransaktioner med anknytning till ett avstämningskonto, när kontots innehavare är okänd. Såvitt utredningen kan bedöma skulle emellertid denna modell inte fullt ut kunna tillgodose syftena bakom penningtvättslagen.

Såsom problemen med okända kontohavare har beskrivits under utredningsarbetet handlar det nästan uteslutande om förhållandevis gamla konton och dessa har typiskt sett inte varit föremål för några registreringsåtgärder under flera år. Förslaget innebär därför att den nu aktuella möjligheten att avsluta avstämningskonton begränsas till att gälla avstämningskonton där kontohavaren eller annan som är i kontohavarens ställe inte har begärt några registreringsåtgärder under de sista tio åren före försäljningen av de finansiella instrumenten. Det kan inte uteslutas att det på avstämningskonton där kontohavaren är okänd förekommer finansiella instrument som inte går att prissätta eller som det inte skulle vara möjligt att finna någon köpare för. Troligen handlar det emellertid då om förhållandevis sällsynta undantagsfall. Utredningen har övervägt om dessa instrument borde kunna hanteras på ett särskilt sätt, t.ex. så att det kontoförande institutet får möjlighet att själv lösa in instrumentet till ett av tredje part eller skiljeman fastställt pris. En sådan ordning skulle emellertid innebära kostnader som inte framstår som försvarbara i sammanhanget.

När det kontoförande institutet har sålt de finansiella instrumenten ankommer förvaltningen av medlen, inbegripet hanteringen av anspråken på utbetalning, enligt förslaget på det kontoförande institutet. Utredningen har övervägt om medlen i stället skulle deponeras hos en länsstyrelse. Detta skulle emellertid kunna innebära inte obetydliga kostnader för staten, kostnader som det – enligt utredningens uppfattning – är mera naturligt att de kontoförande instituten får bära.

Utredningen har bedömt att det föreslagna förfarandet ger kontohavaren – eller den som annars har rätt till de finansiella instrumenten – goda möjligheter att ta tillvara sin rätt. Utgångspunkten i förslaget är att vid försäljningen influtna medel ska tillfalla kontohavaren. Enligt förslaget ska de allmänna bestämmelserna i 2 § preskriptionslagen (1981:130) tillämpas. Det innebär att kontohavaren kommer att ha tio år på sig att begära utbetalning.

Utredningen har föreslagit att influtna medel – om kontohavarens rätt till utbetalning preskriberas – ska tillfalla Allmänna arvsfonden. Utredningen har som alternativ övervägt bl.a. att medlen ska tillfalla det kontoförande institutet. För detta alternativ talar framför allt att det är institutet som har administrerat försäljningen och uppburit och förvaltat medlen. Utredningen har emellertid funnit att det är olämpligt att medlen tillfaller just den som har tagit initiativ till försäljningen.

8.2 Konsekvenser för berörda företag och investerare

Förslag för att anpassa svensk rätt till ny teknik för värdepappershandel och avveckling och DLT-förordningen

DLT-förordningen innebär inte i sig några skyldigheter för företag, utan enbart en möjlighet att driva, delta i eller använda sig av DLT-marknadsinfrastruktur och teknik för distribuerade liggare; skyldigheter uppkommer först för de företag som begär och meddelas tillstånd enligt förordningen. Utredningen föreslår att det ska införas en ny lag med kompletterande bestämmelser till DLT-förordningen och att det med anledning av förordningen ska göras ändringar i flera lagar (se avsnitt 4.8).

DLT-förordningen syftar bl.a. till att stärka konkurrensen när det gäller handels- och avvecklingsverksamhet (se skäl 4). Därigenom kan den också öka möjligheterna för vissa företag att få tillgång till kapitalmarknaden och således förbättra dessa företags arbetsförutsättningar och konkurrensförmåga. Genom utredningens förslag blir det möjligt att tillämpa förordningen på avsett sätt i Sverige, t.ex. genom att bestämmelserna i aktiebolagslagen anpassas till förordningen (se avsnitt 4.10). De berörda företagen kommer därmed att omfattas av en i allt väsentligt likvärdig reglering oavsett vilken teknik som de använder för handel med eller registrering av finansiella instrument. Förslagen kan således få positiva effekter för företagens arbetsförutsättningar och konkurrensförmåga.

Det följer direkt av DLT-förordningen vilka slag av företag som kan få ett särskilt tillstånd enligt förordningen att driva en DLT-marknadsinfrastruktur och vilka krav som ska gälla för dem när de bedriver den verksamheten. Vid tillämpningen av förordningen bör, enligt skäl 10 i förordningen, principerna om teknikneutralitet, proportionalitet, lika villkor och ”samma verksamhet, samma risker, samma regler” beaktas för att säkerställa att marknadsaktörerna har regulatoriskt utrymme för innovation, i syfte att värna värdena transparens, rättvisa, stabilitet, investerarskydd, ansvarsskyldighet och marknadsintegritet samt i syfte att säkerställa skyddet av privatlivet och personuppgifter. Utredningen har inte bedömt att det finns något behov av att ta särskilda hänsyn till små företag vid utformningen av de svenska bestämmelser som föreslås för att komplettera förordningen.

En operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur (en DLT-MTF-plattform, ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system) ska enligt DLT-förordningen vara en värdepapperscentral, en marknadsoperatör (börs när det är ett svenskt företag) eller ett värdepappersföretag eller ett kreditinstitut (värdepappersinstitut när det är ett svenskt företag, se avsnitt 4.3). Enligt DLT-förordningen kan ett företag som tillhör någon av dessa kategorier ansöka om ett särskilt tillstånd att driva en DLT-marknadsinfrastruktur (artiklarna 8–10 i DLT-förordningen). En juridisk person som ansöker om auktorisation som värdepappersföretag eller för att driva en reglerad marknad eller som värdepapperscentral kan enligt DLT-förordningen samtidigt ansöka om ett särskilt tillstånd att driva en DLT-marknadsinfrastruktur.

Ett värdepappersinstitut som driver en MTF-plattform får som deltagare i handeln på plattformen i dag ha Riksbanken och Riksgäldskontoret samt fysiska och juridiska personer som har en betryggande kapitalstyrka, tillräckliga kunskaper och ändamålsenlig organisation av verksamheten och som i övrigt är lämpliga att delta i handeln (11 kap. 3 § lagen [2007:528] om värdepappersmarknaden). Enligt förslaget får en operatör av en DLT-MTF-plattform eller ett DLT-TSS-system medge även andra än de som får vara deltagare i handeln på en MTF-plattform att vara deltagare på DLT-MTF-plattformen eller i DLT-TSS-systemet, under de förutsättningar som anges i DLT-förordningen och på de villkor som beslutas av Finansinspektionen (se avsnitt 4.13).

I ett avvecklingssystem som avses i lagen (1999:1309) om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden får deltagarna utgöras av bl.a. Riksbanken, Riksgäldskontoret, clearingorganisationer, värdepapperscentraler, kreditinstitut och värdepappersbolag (8 §). Enligt förslaget får en operatör av ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system medge även andra än de som får vara deltagare i ett avvecklingssystem enligt lagen om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden att vara deltagare i DLT-SS-systemet eller DLT-TSS systemet, under de förutsättningar som anges i DLT-förordningen och på de villkor som beslutas av Finansinspektionen (se avsnitt 4.13).

Det fanns i december 2023 en svensk värdepapperscentral, Euroclear Sweden AB, två börser, Nasdaq Stockholm Aktiebolag och Nordic Growth Market NGM Aktiebolag, och 126 svenska värdepappersinstitut (se Finansinspektionens företagsregister). Dessa före-

tag kan ansöka om ett särskilt tillstånd att driva en DLT-marknadsinfrastruktur. Därutöver kan andra svenska juridiska personer ansöka om tillstånd att driva värdepappersrörelse eller att som börs driva en reglerad marknad enligt lagen om värdepappersmarknaden eller auktorisation som värdepapperscentral enligt förordningen om värdepapperscentraler och samtidigt ansöka om ett särskilt tillstånd att driva en DLT-marknadsinfrastruktur. Det fanns i november 2023 inte några svenska företag som erhållit ett särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen eller hade ansökt hos Finansinspektionen om att få ett sådant tillstånd.

De kostnader som uppkommer hos ett företag om det upprättar en ansökan om särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen är inte en följd av förslaget i detta betänkande utan en konsekvens av de krav som ställs upp förordningen.

Finansinspektionen tar ut avgifter för prövning av ansökningar enligt DLT-förordningen (se 23 kap. 12 § andra stycket 3 lagen om värdepappersmarknaden och 9 kap. 27 § första stycket kontoföringslagen samt 3 § och bilagan till förordningen [2001:911] om avgifter för prövning av ärenden hos Finansinspektionen). Avgiften för prövning av ett ärende enligt DLT-förordningen uppgick i december 2023 till mellan 161 000 och 3 080 000 kronor. Avgiften för prövning av ärende om tillstånd att driva värdepappersrörelse, att som börs driva en reglerad marknad, tillstånd att driva bank- eller finansieringsrörelse eller auktorisation som värdepapperscentral uppgick till 490 000, 490 000–9 800 000, 1 400 000 respektive 644 000–5 600 000 kronor.

Enligt förslaget ska svenska operatörer av DLT-marknadsinfrastruktur med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet (se avsnitt 4.16). Bestämmelser om årliga avgifter finns i dag i förordningen (2007:1135) om årliga avgifter för finansiering av Finansinspektionens verksamhet. Bestämmelserna gäller för företag som tillhör de kategorier av företag som kan få ett särskilt tillstånd att driva en DLT-marknadsinfrastruktur (jfr 9 kap. 27 § andra stycket kontoföringslagen, 23 kap. 12 § första stycket lagen om värdepappersmarknaden och 3–6 och 8 §§ förordningen om årliga avgifter för finansiering av Finansinspektionens verksamhet). Sådana företag betalar redan i dag årliga avgifter till Finansinspektionen och förslaget innebär därför inte någon skillnad i sak när det gäller skyldigheten att betala årliga avgifter. Förslaget i sig har inte heller någon inverkan på storleken på de årliga avgifterna.

För en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur eller en deltagare i en DLT-marknadsinfrastruktur innebär förslagen att det i flera avseenden som utgångspunkt kommer att gälla samma eller liknade regler som när ett värdepappersinstitut eller en börs driver en MTF-plattform enligt lagen om värdepappersmarknaden eller en värdepapperscentral driver ett avvecklingssystem enligt förordningen om värdepapperscentraler och finansiella instrument registreras i avstämningsregister. Vad som gäller för en viss DLT-marknadsinfrastruktur kommer dock att bli beroende av eventuella undantag som Finansinspektionen medger i det enskilda fallet (se avsnitten 4.4 och 4.8.3). En principiell skillnad är dock att ett värdepappersinstitut eller en börs har möjlighet att få ett särskilt tillstånd att driva ett avvecklingssystem inom ramen för ett DLT-TSS-system och att en värdepapperscentral har möjlighet att få ett särskilt tillstånd att driva en handelsplattform inom ramen för ett DLT-TSS-system (se avsnitt 4.8.4). För den verksamheten gäller enligt DLT-förordningen i huvudsak samma regler för ett värdepappersinstitut, en börs och en värdepapperscentral (se artikel 10). För Finansinspektionens tillsyn över en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur och inspektionens möjligheter att ingripa mot en sådan operatör om den åsidosätter sina skyldigheter gäller enligt förslaget bestämmelser som motsvarar bestämmelserna om tillsyn och ingripanden i kontoföringslagen (se avsnitt 4.16).

DLT-förordningen innehåller begränsningar avseende vilka finansiella instrument som får tas upp till handel på eller registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur (se artikel 3 och avsnitt 4.9). När det gäller emittenter av finansiella instrument som omfattas av förordningen innebär förslaget även att ett aktiebolag kan bli ett avstämningsbolag genom att i bolagsordningen ta in ett förbehåll (avstämningsförbehåll) om att bolagets aktier ska vara registrerade i en distribuerad liggare enligt DLT-förordningen (se avsnitt 4.10). För ett sådant aktiebolag kommer bestämmelserna om avstämningsbolag i aktiebolagslagen att gälla. Bolaget kommer också att omfattas av bestämmelser i den nya kompletteringslagen vilka motsvarar bestämmelserna i kontoföringslagen.

För investerare som handlar med eller innehar finansiella instrument innebär förslagen att det i allt väsentligt kommer att gälla samma eller motsvarande regler när de handlar med eller innehar finansiella instrument när det är fråga om DLT-baserade finansiella instrument

och finansiella instrument som inte är DLT-baserade (se t.ex. avsnitten 4.11–4.14).

Förslag för att underlätta en anpassning av värdepappersmarknadens efterhandelsprocesser till europeiska standarder och möjliggöra en eventuell svensk anslutning till T2S

Utredningen har bedömt att det svenska systemet för kontoföring kan behållas även vid en anslutning till T2S och föreslår enbart en begränsad lagändring i denna del (en möjlighet att under vissa förhållanden avvakta med registreringsåtgärder, se avsnitt 5.6). Genom förslaget kan man minska risken för att materiellt felaktiga uppgifter tas in i ett avstämningsregister. Förslaget får betydelse vid befarade eller inträffade tekniska fel eller andra avbrott i värdepapperscentralens system eller i T2S och vid befarade eller inträffade tekniska fel eller andra avbrott i kommunikationen mellan värdepapperscentralen och T2S. Den föreslagna regleringen kommer därmed att kunna tillämpas även vid befarande eller inträffade tekniska fel eller andra avbrott som inte har någon koppling till T2S. Förslaget bedöms inte medföra några administrativa bördor eller merkostnader för berörda företag eller investerare. Om man kan undvika att materiellt felaktiga uppgifter tas in i ett avstämningsregister, är det till fördel för alla berörda.

Förslaget om en möjlighet att i vissa fall avsluta ett avstämningskonto utan samtycke när kontohavaren är okänd

Förslaget att det ska införas en möjlighet att i vissa fall avsluta ett avstämningskonto utan samtycke när kontohavaren är okänd berör främst de som är innehavare av sådana avstämningskonton och de som annars har rätt till de finansiella instrument som finns på sådana konton. Det berör också de kontoförande instituten. I mindre utsträckning kan det också beröra Euroclear Sweden.

Som har redovisats ovan finns det i Sverige endast en värdepapperscentral, Euroclear Sweden. I november 2023 hade Euroclear Sweden 39 kontoförande institut. De kontoförande instituten utgörs till övervägande del av värdepappersinstitut. Det finns även två statliga myn-

digheter, ett statligt bolag och några utländska finansiella företag som är kontoförande institut.

I avsnitt 6.3 har lämnats en redogörelse för vad som framkommit under utredningsarbetet angående förekomsten av ägarkonton med okända innehavare och vad som i det sammanhanget har avsetts med ”okända innehavare”.

Utredningen föreslår att avstämningskonton med okända kontohavare under vissa förhållanden ska kunna avvecklas enligt ett särskilt förfarande. Med ”okänd kontohavare” avser utredningen att den som har rätt att förfoga över de finansiella instrumenten som kontot omfattar är okänd till namn eller adress. Det kan finnas flera orsaker till att det kontoförande institutet inte har kännedom om den berättigades namn eller adress. Det kan t.ex. vara så att den kontohavare som anges på kontot är avliden och att det saknas uppgifter om dödsbo eller dödsbodelägare. Det kan också vara så att det kontoförande institutet inte har tillgång till den berättigades namn eller adress och inte heller kan få tillgång till dessa uppgifter från andra källor, t.ex. folkbokföringen. Det kan vara fallet när den kontohavare som anges på kontot har ett utländskt personnummer och det som anges på kontot i stället är ett unikt nummer som när kontot öppnades genererades enligt formatet för ett svenskt personnummer (ibland kallat fiktivt personnummer). I ett sådant fall är det fråga om ett identifieringsnummer som anges enbart på kontot och som inte går att använda vid sökning efter den berörda personens namn eller adress i andra källor. Den omständigheten att den kontohavare som anges på kontot har skyddade personuppgifter innebär inte i sig att kontohavaren är okänd.

Förslaget kan antas få betydelse i fråga om ett förhållandevis stort antal konton. Någon närmare beräkning av antalet har dock inte bedömts vara möjlig. De antalsangivelser som Euroclear Sweden och Föreningen Svensk Värdepappersmarknad lämnat (se avsnitt 6.3) utgör här den yttersta ramen. Men eftersom utredningens definition av okänd kontohavare är snävare och förslaget uppställer särskilda villkor för att ett konto ska kunna avslutas på det föreslagna sättet kommer antalet konton som förslaget kan tillämpas på att bli betydligt mindre.

Förslaget gäller endast avstämningskonton där kontohavaren eller någon annan som är i kontohavarens ställe under de senaste tio åren före försäljningen av de finansiella instrumenten inte har begärt några

registreringsåtgärder avseende kontot. Det har inte varit möjligt för utredningen att få uppgifter om hur många sådana avstämningskonton som det finns där det är ett kontoförande institut som är den som skulle ha vidtagit sådana registreringsåtgärder. Som en jämförelse kan nämnas att det enligt uppgifter från Euroclear Sweden i november 2023 fanns cirka 4 300 sådana avstämningskonton där det är Euroclear Sweden själv, inte ett kontoförande institut, som är den som skulle ha vidtagit sådana registreringsåtgärder.

Den tredje förutsättningen för att ett avstämningskonto ska få avslutas enligt förslaget är att de finansiella instrumenten handlas på handelsplats eller en motsvarande marknadsplats utanför EES eller det i annat fall finns ett tillförlitligt och kontrollerbart pris för instrumenten. Enligt uppgifter från Euroclear Sweden och Föreningen Svensk Värdepappersmarknad är denna förutsättning uppfylld för det stora flertalet av de finansiella instrument som i november 2023 fanns på de avstämningskonton som berörs av förslaget.

Om de finansiella instrument som finns på ett avstämningskonto säljs för att det kontoförande institutet ska kunna avsluta kontot, ska det alltså ske på ett sådant sätt att det belopp som kommer att tillfalla kontohavaren – eller den som annars har rätt till de instrument som finns på kontot eller, i förkommande fall, Allmänna arvsfonden – så långt möjligt motsvarar det pris på instrumenten som vid tidpunkten för försäljningen satts av oberoende parter. Det kontoförande institutet ska från vederlaget vid försäljningen få göra avdrag enbart för sina kostnader för underrättelse och för försäljningen.

Det kontoförande institutet ska enligt förslaget därefter förvalta det återstående beloppet för kontohavarens räkning, fram till dess att någon visar att han eller hon vid tidpunkten för försäljningen hade rätt till de finansiella instrumenten och beloppet betalas ut till denne eller anspråket på en sådan utbetalning har preskriberats. Utredningen har bedömt att förvaltningen av medlen kan inskränkas till att medlen sätts in på ett räntebärande konto hos ett kreditinstitut och att kostnaden för detta kan antas bli försumbar.

Förslaget medför att det kontoförande institutet måste spara uppgifter om genomförda försäljningar så länge medlen finns kvar hos institutet. Detta bedöms inte medföra mer än marginella merkostnader för instituten. I sammanhanget kan noteras att ett kontoförande institut redan enligt gällande rätt ska dokumentera och under minst

tio år spara de uppgifter som ligger till grund för registreringsåtgärder i avstämningsregister.

För kontohavaren innebär förslaget att han eller hon under vissa omständigheter kan gå miste om sin rätt till de finansiella instrumenten. Förslaget innebär dock att flera förutsättningar måste vara uppfyllda för att ett kontoförande institut ska kunna sälja instrumenten på kontot. Genom det åtgärder som det kontoförande institutet måste vidta före försäljningen kan kontohavaren – eller den som annars har rätt till de finansiella instrumenten som finns på kontot – göras uppmärksam på kontots existens. Han eller hon har därmed goda möjligheter att förhindra en försäljning. Och om försäljning sker, har kontohavaren rätt till kompensation i de influtna medlen.

Enligt utredningen är det inte möjligt att göra någon mera exakt bedömning av det antal fall när förutsättningarna för att sälja de finansiella instrumenten på kontot kommer att vara uppfyllda eller, om försäljning sker, när de medel som inflyter vid försäljningen, kommer att tillfalla Allmänna arvsfonden. Sannolikt kommer det nästan enbart att handla om vad som närmast kan betecknas som ”bortglömda konton”.

8.3 Konsekvenser för Finansinspektionen, domstolarna och det allmänna

Förslagen bedöms inte leda till några effekter på samhällsekonomin. De bedöms inte heller medföra behov av några särskilda informationsinsatser från samhällets sida utöver den sedvanliga informationen om nya regelverk som bl.a. Finansinspektionen tillhandahåller.

Sedan tidigare gäller att Finansinspektionen är behörig myndighet enligt DLT-förordningen. En särskild fråga är vilka konsekvenser som utredningens förslag får för Finansinspektionen.

DLT-förordningen började i huvudsak tillämpas den 23 mars 2023. Finansinspektionen har sedan dess haft rätt att ta ut avgifter för prövning av ansökningar enligt förordningen (se 9 kap. 27 § första stycket kontoföringslagen och 23 kap. 12 § andra stycket 3 lagen om värdepappersmarknaden samt 3 § och bilagan till förordningen om avgifter för prövning av ärenden hos Finansinspektionen). Avgiften för prövning av ett ärende enligt DLT-förordningen uppgår till mellan 161 000 och 3 080 000 kronor. Avgifterna som tas ut ska täcka Finans-

inspektionens kostnader för prövning av sådana ärenden. Finansinspektionen får disponera avgifterna, dvs. de redovisas inte mot inkomsttitel på statens budget.

Enligt utredningens förslag ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter på ett par områden, bl.a. om handläggningen av ärenden om ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen och om viss uppgiftsskyldighet (se avsnitten 4.8.3, 4.16 och 4.17.1).

När det gäller Finansinspektionens uppgifter i övrigt i fråga om verksamhet enligt DLT-förordningen är det i huvudsak uppgifter som följer direkt av förordningen och inte av förslagen i betänkandet. I DLT-förordningen finns direkt tillämpliga bestämmelser om t.ex. återkallelse av ett särskilt tillstånd enligt den förordningen. För Finansinspektionens tillsyn över en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur och inspektionens möjligheter att ingripa i övrigt mot en sådan operatör om den åsidosätter sina skyldigheter, gäller enligt förslaget bestämmelser som motsvarar bestämmelserna om tillsyn och ingripanden i kontoföringslagen (se avsnitt 4.16). I november 2023 hade inga svenska företag fått särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen eller ansökt om att få ett sådant tillstånd. Förslaget om att kontoförande institut i vissa fall ska få avsluta ett avstämningskonto när kontohavaren är okänd innebär att Finansinspektionens tillsyn kommer att omfatta även att de bestämmelserna följs och att inspektionen ska ingripa om ett kontoförande institut har åsidosatt sina skyldigheter enligt de bestämmelserna.

Utredningen bedömer att förslagen inte kan förväntas medföra någon beaktansvärd ökning av antalet ärenden eller av Finansinspektionens arbetsuppgifter i övrigt. Även i övrigt bedöms konsekvenserna för Finansinspektionen vara begränsade. Förslagen kan därför hanteras inom Finansinspektionens befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen förväntas inte medföra någon beaktansvärd ökning av antalet ärenden hos Finansinspektionen. De förväntas inte eller medföra någon beaktansvärd ökning av antalet ärenden hos de allmänna förvaltningsdomstolarna. Frågan om huruvida ett kontoförande institut har förfarit rätt när det gäller att sälja de finansiella instrument som finns på ett avstämningskonto, och därmed avsluta kontot, och när det gäller utbetalning av influtna medel kommer att kunna bli föremål för prövning i allmän domstol. Det är inte möjligt att göra någon närmare bedömning när det gäller det antal sådana fall där någon kan

komma att väcka talan; utredningen föreställer sig dock att sådana tvister kommer att bli utomordentligt sällsynta.

Förslagen bedöms mot denna bakgrund inte medföra någon beaktansvärd ökning av antalet mål hos de allmänna domstolarna eller de allmänna förvaltningsdomstolarna. Förslagen kan därför hanteras inom domstolarnas befintliga ekonomiska ramar.

Det är inte möjligt att göra någon närmare bedömning av det antal fall där förslaget om avslutande av avstämningskonton med okända innehavare kommer att vara uppfyllda och medel till följd av detta kommer att tillfalla Allmänna arvsfonden (se avsnitt 8.2).

8.4 Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms inte få effekter av betydelse för kommuner eller regioner. Det kan inte heller förutses några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män eller någon påverkan på möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. Förslagen bedöms inte heller få några konsekvenser ur ett hållbarhetsperspektiv.

I övrigt kan förslagen inte anses medföra några sådana konsekvenser som behöver redovisas enligt förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

8.5 Förenlighet med unionsrätten

Förslagen bedöms vara förenliga med unionsrätten.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Denna lag kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU, i denna lag kallad DLT-förordningen.

Termer och uttryck i denna lag har samma betydelse som i DLT-förordningen.

Med förordningen om värdepapperscentraler i denna lag avses Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012.

Paragrafen innehåller bestämmelser om lagens syfte och de termer och uttryck, dvs. de definitioner, som används i lagen. Övervägandena finns i avsnitt 4.8.2.

Av *första stycket* framgår att lagen kompletterar reglerna i DLT-förordningen. DLT-förordningen förutsätter i vissa avseenden att kompletterande bestämmelser meddelas i nationell rätt, t.ex. när det gäller behörig myndighet. Vidare innehåller lagen bestämmelser om frågor som inte alls behandlas i DLT-förordningen men som är nödvändiga för den svenska tillämpningen, t.ex. regler om förvaltarregistrering (2 kap.), om civilrättsliga rättsverkningar (3 kap.) och om överklagande (8 kap.). I andra avseenden, t.ex. när det gäller tillsyn och ingripanden, finns det regler i andra författningar som är tillämpliga på operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer i andra sammanhang. De bestämmelserna om tillsyn och ingripanden som finns i 6 kap.

kompletterar dock DLT-förordningen och i dessa bestämmelser anges vad som gäller i fråga om tillsyn och ingripanden inom tillämpningsområdet för just DLT-förordningen. I vissa avseenden ansluter lagens bestämmelser till bestämmelser i DLT-förordningen som gör undantag från krav i andra EU-rättsakter, genom att lagen innehåller undantag från sådana bestämmelser i svensk rätt som genomför regler i berörda EU-direktiv.

Hänvisningarna till DLT-förordningen är utformade på så sätt att de avser DLT-förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen, s.k. dynamisk hänvisning (se även avsnitt 4.8.2).

Tillämpningsområdet för lagen är den verksamhet enligt DLT-förordningen som bedrivs i Sverige med särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen från Finansinspektionen (se även 5 §). Därutöver ger lagen utrymme för Finansinspektionen att i förekommande fall ingripa mot den som driver eller kan antas driva verksamhet i Sverige utan att vara berättigad till det (se 6 kap. 4 §).

Enligt *andra stycket* har termer och uttryck i lagen samma betydelse som i DLT-förordningen (se definitionerna i artikel 2 i förordningen). Några centrala uttryck är DLT-marknadsinfrastrukturer – som delas in i DLT-MTF-plattformar, DLT-SS-system och DLT-TSS-system – samt operatör av marknadsinfrastruktur. Beträffande det sistnämnda uttrycket kan nämnas att lagens tillämpningsområde, i motsats till vad som gäller DLT-förordningen, omfattar endast verksamhet som drivs i Sverige med tillstånd från Finansinspektionen. Också uttrycket DLT-baserat finansiellt instrument förekommer i förordningen (se även definitionen av uttrycket finansiella instrument i 1 kap. 4 § lagen [2007:528] om värdepappersmarknaden).

Angående definitionen av termen avstämningsbolag, se författningskommentaren till 2 kap. 4 § (med hänvisning till 1 kap. 10 § aktiebolagslagen [2005:551]).

Tredje stycket innehåller en definition av det i lagen använda begreppet ”förordningen om värdepapperscentraler”. Hänvisningarna i lagen till förordningen om värdepapperscentraler är utformade på så sätt att de avser förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen, s.k. dynamisk hänvisning. En snarlik definition, avseende förordningen om värdepapperscentraler, finns i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument (kontoföringslagen). Definitionen i förevarande lag har betydelse för de hänvisningar som görs till regler i förordningen (se 2 kap. 1 §

andra stycket och 6 kap. 14 § tredje stycket). Termen värdepapperscentral, som används även i denna lag, definieras i förordningen om värdepapperscentraler.

2 § Om en annan lag eller en förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från denna lag, tillämpas denna lag. Bestämmelserna i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument ska inte tillämpas på DLT-baserade finansiella instrument om inte något anges i denna lag.

Trots det som sägs i första stycket ska de bestämmelser i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden som gäller för MTF-plattformar tillämpas även i fråga om DLT-MTF-plattformar.

De bestämmelser som avses i andra stycket ska tillämpas även i fråga om DLT-TSS-system. Detta gäller dock inte bestämmelserna i 2, 3 eller 24 kap. lagen om värdepappersmarknaden, om systemet drivs av en värdepapperscentral.

I paragrafen finns bestämmelser om förhållandet mellan å ena sidan denna lag och å andra sidan andra författningar. Övervägandena finns i avsnitten 4.8.2 och 4.17.4.

Av *första stycket första meningen* följer att lagen som huvudregel har företräde framför andra svenska författningar (jfr principen om *lex specialis*). Ett exempel på när detta kan ha betydelse är överlåtelse eller pantsättning av DLT-baserade fondandelar, varvid bestämmelserna i 3 kap. denna lag har företräde framför bestämmelserna i 4 kap. 14 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder.

I *första stycket andra meningen* förtydligas att bestämmelserna i kontoföringslagen inte ska tillämpas på DLT-baserade finansiella instrument om inte något anges i denna lag. Sådana instrument ska alltså inte kontoföras på avstämningskonto på det sätt som anges i den lagen, oavsett om Finansinspektionen har beviljat ett undantag enligt artikel 5.2 i DLT-förordningen från kravet på kontobaserad form eller inte. I stället ska DLT-baserade finansiella instrument registreras i en distribuerad liggare enligt reglerna i DLT-förordningen. Detta utesluter dock inte att ingripanden mot en värdepapperscentral som har ett särskilt tillstånd att driva DLT-marknadsinfrastruktur kan ske med stöd av 9 kap. kontoföringslagen, eftersom bestämmelserna om ingripanden i den lagen omfattar även överträdelser av andra författningar som reglerar verksamheten (se 9 kap. 11 § första stycket kontoföringslagen, jfr författningskommentaren till 6 kap. 9 §). Motsvarande gäller även för en operatör av en DLT-marknadsinfrastruk-

tur som är ett värdepappersinstitut eller en börs (ingripande kan i ett sådant fall ske med stöd av 25 kap. 1 § första stycket lagen om värdepappersmarknaden).

I *andra stycket* görs ytterligare ett undantag från huvudregeln. Enligt bestämmelsen ska de bestämmelser i lagen om värdepappersmarknaden som gäller för MTF-plattformar tillämpas även i fråga om DLT-MTF-plattformar. DLT-MTF-plattformar är en form av DLT-marknadsinfrastruktur enligt DLT-förordningen. Bestämmelsen anknyter till artikel 4.1 första stycket i DLT-förordningen (se vidare avsnitt 4.17.4). Det finns även regler i DLT-förordningen som innebär att regler i andra EU-rättsakter ska tillämpas på DLT-MTF-plattformar, såvida inte Finansinspektionen har beslutat om undantag (se artikel 4 i förordningen).

Enligt *tredje stycket* ska de i andra stycket angivna bestämmelserna i lagen om värdepappersmarknaden tillämpas även i fråga om DLT-TSS-system. Detta sammanhänger med att handel med DLT-baserade finansiella instrument är möjlig även i ett sådant system. Om systemet drivs av en värdepapperscentral, gäller dock inte kraven i 2, 3 och 24 kap. i lagen om värdepappersmarknaden.

3 § En operatör av en DLT-MTF-plattform eller ett DLT-TSS-system får medge även andra aktörer än de som anges i 11 kap. 3 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden att vara deltagare på plattformen eller i systemet, under de förutsättningar som anges i artikel 4.2 i DLT-förordningen och på de villkor som beslutas av Finansinspektionen.

Paragrafen, som anknyter till artikel 4.2 i DLT-förordningen, innebär att kretsen av deltagare på en DLT-MTF-plattform och i ett DLT-TSS-system under vissa förutsättningar får utvidgas i förhållande till vad som följer av hänvisningen i 2 § andra och tredje styckena till bestämmelserna i lagen om värdepappersmarknaden. Bestämmelsen utgör således ett undantag från kraven i 2 § andra och tredje styckena. Ett medgivande från Finansinspektionen krävs. Medgivandet kan förenas med villkor, t.ex. när det gäller kraven på deltagarna. Övervägandena finns i avsnitt 4.13.

4 § En operatör av ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system får medge även andra aktörer än de som anges i 8 § lagen (1999:1309) om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden att vara deltagare i systemet, under de förutsättningar som anges i artikel 5.5 i DLT-förordningen och på de villkor som beslutas av Finansinspektionen.

Paragrafen, som kompletterar artikel 5.5 i DLT-förordningen, ger utrymme för att kretsen av deltagare i ett DLT-SS-system eller DLT-TSS-system under vissa förutsättningar utvidgas utöver vad som följer av 8 § lagen (1999:1309) om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden (avvecklingslagen). Ett medgivande från Finansinspektionen krävs. Medgivandet kan förenas med villkor, t.ex. när det gäller kraven på deltagarna. Övervägandena finns i avsnitt 4.13.

5 § Finansinspektionen är behörig myndighet enligt DLT-förordningen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om behörig myndighet. Den anknyter till artikel 12 i DLT-förordningen. Eftersom det följer av reglerna i förordningen och vissa författningar att Finansinspektionen är behörig myndighet, har paragrafen karaktär av upplysningsbestämmelse. Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

6 § Finansinspektionen får ta ut avgifter för prövning av ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen.

Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer ska med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätten att ta ut avgifter, dels sådana avgifter som ska tas ut till följd av ansökningar och anmälningar, dels årliga avgifter som tas ut av operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer i syfte att finansiera Finansinspektionens verksamhet. Övervägandena finns i avsnitten 4.8.3 och 4.16.

Rätten att ta ut avgifter för prövning av ansökningar och anmälningar omfattar enligt *första stycket* ansökningar om ett särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen att driva en DLT-marknadsinfrastruktur. Den omfattar också ansökningar om undantag från vissa bestämmelser enligt förordningen samt övriga förvaltningsärenden som en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur kan aktualisera hos Finansinspektionen med anledning av förordningen.

Bestämmelsen i första stycket ersätter motsvarande bestämmelser i 9 kap. 27 § första stycket kontoföringslagen och 23 kap. 12 § andra stycket 3 lagen om värdepappersmarknaden. Föreskrifter om avgifter för prövning av ärenden enligt DLT-förordningen har redan meddelats (se 3 § förordningen [2001:911] om avgifter för prövning av ärenden hos Finansinspektionen och bilagan till förordningen).

Av *andra stycket* följer att Finansinspektionen också har rätt att ta ut årliga avgifter för att bekosta inspektionens verksamhet. Jfr också normgivningsbemyndigandet i 7 kap. 1 §.

7 § En distribuerad liggare ska utformas på ett sådant sätt att

1. ägaren och i förekommande fall panthavaren samt annan som har särskild rätt till det DLT-baserade finansiella instrumentet, med de begränsningar som gäller i förhållande till andras rättigheter, ska ha möjlighet att förfoga över instrumentet eller rättigheten,

2. äganderätt, panträtt och annan särskild rätt till ett visst DLT-baserat finansiellt instrument framgår av den distribuerade liggaren,

3. det framgår om det DLT-baserade finansiella instrumentet innehas för annans räkning enligt 2 kap.,

4. det i förekommande fall kan anges att

a) innehavaren har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken med uppdrag som omfattar förvaltning av aktier som är registrerade i liggaren,

b) aktier som är registrerade i liggaren företräds av en förvaltare som förordnats enligt 14 kap. 9 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, 24 kap. 10 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden eller 15 kap. 18 § försäkringsrörelselagen (2010:2043),

c) innehavaren har försatts i konkurs,

d) utmätning, kvarstad eller betalningssäkring har beslutats avseende det DLT-baserade finansiella instrument eller avseende panträtt i detta,

e) inskränkning enligt 13 kap. 19 § första stycket 4 eller 14 kap. 21 § första stycket 4 föräldrabalken förekommer, och

5. det är möjligt för även andra än de aktuella DLT-nätverksnoderna att ta del av innehållet i den distribuerade liggaren.

Första stycket 1–4 gäller inte för en distribuerad liggare som ingår i en DLT-MTF-plattform.

En operatör av ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system ska se till att de uppgifter som avses första stycket 2–4 anges i den distribuerade liggaren.

I 4 kap. 6 § finns särskilda bestämmelser om registrering av aktier.

Paragrafen innehåller grundläggande krav på hur den distribuerade liggaren ska fungera. Dessa krav har betydelse för tillämpningen av övriga bestämmelser i lagen på så sätt att vissa förhållanden måste kunna tas in i och framgå av liggaren för att bestämmelserna om t.ex. äganderättspresumtion, rättsverkningar, förvaltarregistrering, uppgiftsskyldighet m.m. ska kunna tillämpas på avsett sätt. Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

Första stycket 1 avser möjligheten för ägaren och i förekommande fall panthavaren samt annan som har särskild rätt till ett DLT-baserat finansiellt instrument att disponera över sina rättigheter. För ägarens del kan det röra sig om att det ska finnas tekniska möjligheter att över-

låta instrumentet, oavsett om liggaren har utformats som en blockkedja eller på annat sätt. Samtidigt måste liggarens funktionssätt hindra ett förfogande över det DLT-baserade finansiella instrumentet i strid med någon annans rättighet, t.ex. en panthavares rättighet. Vid förvaltarregistrering träder förvaltaren i ägarens ställe när det gäller rätten att förfoga över det DLT-baserade finansiella instrumentet (se författningskommentaren till punkten 2), dock inte när det gäller att utöva rösträtt i aktiebolag.

Med ”annan särskild rätt” avses detsamma som i 4 kap. 17 § 5 kontoföringslagen.

Första stycket 2 anknyter till punkten 1 såtillvida att den rör samma slag av rättigheter. Innebörden av bestämmelsen motsvarar dock närmast vissa av bestämmelserna i 4 kap. 17 § kontoföringslagen när det gäller att äganderätt, panträtt och annan särskild rätt till ett visst DLT-baserat finansiellt instrument ska framgå av den distribuerade liggaren. I fråga om aktier krävs att innehavaren anges med namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress. Härigenom blir det möjligt att framställa en aktiebok med ledning av uppgifterna i liggaren (jfr 5 kap. 13 § andra stycket aktiebolagslagen).

När det gäller aktier finns ytterligare bestämmelser om vilka uppgifter som ska framgå av liggaren i 4 kap. 6 § denna lag.

Som har berörts ovan har förevarande bestämmelse betydelse bl.a. för äganderättspresumtionen enligt 3 kap. 1 §. Någon ägare ska dock inte anges om det rör sig om förvaltarregistrering (se författningskommentaren till punkten 3).

Enligt *första stycket 3* ska den distribuerade liggaren utformas så att det framgår om det DLT-baserade finansiella instrumentet innehas för annans räkning, dvs. att instrumentet är förvaltarregistrerat enligt bestämmelserna i 2 kap. I ett sådant fall framgår det inte av liggaren, dvs. på den högsta nivån av registrering, vem som är ägare av instrumentet. Förvaltaren har däremot rätt att förfoga över instrumentet i ägarens ställe (se 2 kap. 2 § andra stycket och 3 kap. 1 §).

Första stycket 4 avser en rad olika slag av inskränkningar i innehavarens rätt att förfoga över det finansiella instrumentet, vilka är en följd av myndighetsbeslut (se led a–e). Innebörden av bestämmelsen är att sådana inskränkningar ska kunna anges i den distribuerade liggaren (se även tredje stycket när det gäller ansvaret för att så sker).

De inskränkningar som avses gäller enligt *led (a)* domstols beslut om förvaltare enligt föräldrabalken.

Enligt *led (b)* ska i liggaren även kunna anges förvaltare som har förordnats av allmän domstol på ansökan av Finansinspektionen (se 14 kap. 9 § lagen om bank- och finansieringsrörelse, 24 kap. 10 § lagen om värdepappersmarknaden och 15 kap. 18 § försäkringsrörelselagen).

Enligt *led (c)* ska det vidare kunna anges i den distribuerade liggaren om innehavaren har försatts i konkurs. Om så är fallet, får innehavaren inte längre förfoga över instrumentet (se 3 kap. 1 § konkurslagen [1987:672]).

Enligt *led (d)* ska det även kunna framgå av liggaren om utmätning, kvarstad eller betalningssäkring har beslutats avseende det DLT-baserade finansiella instrumentet eller avseende panträtt i detta. I dessa fall rör det sig om förfogandeinskränkningar avseende viss egendom (vissa instrument), i motsats till konkurs som innebär att konkursgäldenären förlorar rådigheten över i princip all sin egendom.

Enligt *led (e)* ska den distribuerade liggaren kunna innehålla uppgift om inskränkning enligt 13 kap. 19 § första stycket 4 eller 14 kap. 21 § första stycket 4 föräldrabalken. Med detta avses att överförmyndaren har beslutat om begränsningar i föräldrars eller ställföreträdares förfoganderätt.

Av *första stycket 5* följer att det måste finnas tekniska förutsättningar för andra än deltagarna i det nätverk av DLT-nätverksnoder som utgör den distribuerade liggaren (se vidare artikel 2.4 i DLT-förordningen) att ta del av informationen på den. Eftersom det som huvudregel gäller tystnadsplikt för vad som är registrerat i liggaren (se 5 kap. 1 §), krävs det dock samtycke eller en författningsreglerad uppgiftsskyldighet för att någon utomstående ska ha rätt att ta del av uppgifterna i liggaren (angående uppgiftsskyldighet, se bl.a. 5 kap. 2 och 3 §§). Det kan här nämnas att regeringen enligt 7 kap. 1 § får föreskriva att Finansinspektionen ska ha direktåtkomst till den distribuerade liggaren för visst ändamål.

Andra stycket innebär ett undantag från kraven i första stycket 1–4. Av de krav som anges i första stycket ska endast punkten 5 tillämpas i fråga om en distribuerad liggare som ingår i en DLT-MTF-plattform.

Av *tredje stycket* följer att det är operatören av den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen som är ansvarig för att de uppgifter som anges i första stycket 1–4 i förekommande fall anges i den distribuerade liggaren. Det finns dock inte något hinder mot att det i praktiken

är någon annan som handhar det praktiska arbetet med att registrera sådana uppgifter, även om ansvaret för att detta sker hela tiden åvilar operatören.

I *fjärde stycket* finns en upplysningsbestämmelse om de särskilda bestämmelser om registrering av aktier som finns i 4 kap. 6 §.

8 § För DLT-baserade finansiella instrument får inte utfärdas aktiebrev, emissionsbevis, interimsbevis, teckningsoptionsbevis eller optionsbevis som avses i aktiebolagslagen (2005:551) eller skuldebrev eller motsvarande handling. Har en sådan handling utfärdats, gäller den inte som förbindelse. Bestämmelserna i aktiebolagslagen gäller inte heller för handlingen.

Första stycket ska inte tillämpas i fråga om finansiella instrument som är utfärdade i ett annat land än Sverige.

Om ett aktiebrev, ett skuldebrev eller en annan motsvarande handling har utfärdats för ett sådant instrument som avses i andra stycket, ska handlingen vara inlämnad för förvaring hos operatören av en DLT-marknadsinfrastruktur eller för detta företags räkning innan registrering i en distribuerad liggare får ske, om det inte på annat sätt är säkerställt att handlingen inte kommer i omlopp. Handlingen ska vara kvar i sådant förvar så länge instrumentet är registrerat i en distribuerad liggare.

Paragrafen innehåller ett förbud mot utfärdande av vissa handlingar i pappersform när det gäller DLT-baserade finansiella instrument. Den är utformad efter förebild av 4 kap. 5 § kontoföringslagen och har samma innebörd när det gäller DLT-baserade finansiella instrument (jfr det som sägs i avsnitt 4.9 om tillämpningsområdet för DLT-förordningen). Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

Såväl kontoförda finansiella instrument (se 4 kap. 5 § kontoföringslagen) som DLT-baserade finansiella instrument är antingen dematerialiserade eller immobiliserade (se även prop. 2015/16:10 s. 120–123 och 153). Med detta avses att det som huvudregel inte får ges ut skriftliga handlingar som representerar den aktuella rättigheten och att särskilda regler gäller om sådana handlingar ändå har getts ut. Exempelvis får det inte ges ut aktiebrev för aktier som är registrerade i avstämningsregister eller skuldebrev för obligationer som är registrerade i ett sådant register.

Enligt *första stycket* gäller ett förbud mot att ge ut vissa handlingar i fråga om DLT-baserade finansiella instrument. Om så ändå sker, är dessa handlingar inte giltiga och bestämmelserna i aktiebolagslagen kan inte tillämpas på dem.

Av *andra stycket* följer att första stycket ska tillämpas endast för finansiella instrument som har utfärdats (emitterats) i Sverige.

Tredje stycket gäller den situationen att ett visst slag av skriftlig handling har utfärdats för ett finansiellt instrument som har emitterats i ett annat land än Sverige. I ett sådant fall krävs det som huvudregel att handlingen har lämnats in för förvaring hos operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen eller hos någon som agerar för dennes räkning innan instrumentet kan registreras i den distribuerade liggaren. Registrering får dock ske trots att sådan förvaring inte pågår, om det på något annat sätt har säkerställts att handlingen inte kommer i omlopp. Det får således inte förekomma att en och samma rättighet (t.ex. en aktie eller en fordran) kan bli föremål för omsättning i såväl elektronisk som pappersbaserad form parallellt.

9 § Upphör DLT-baserade finansiella instrument att vara registrerade i en distribuerad liggare till följd av att ett avstämningsförbehåll har tagits bort eller att avtalet mellan emittenten och operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen har upphört att gälla, är operatören skyldig att till emittenten eller till en annan operatör eller en värdepapperscentral som emittenten anvisar lämna upplysning om innehållet i den distribuerade liggaren.

I så fall ska operatören se till att samtliga innehavare av rättigheter eller förvaltare som har registrerats i den distribuerade liggaren underrättas.

Paragrafen gäller upphörande av registrering av DLT-baserade finansiella instrument. Den är utformad efter förebild av 4 kap. 15 § kontoföringslagen och har motsvarande innebörd vad gäller DLT-baserade finansiella instrument och operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer, med skillnaden att operatörens skyldigheter gäller i förhållande till bl.a. andra operatörer och värdepapperscentraler som emittenten anvisar samt att någon motsvarighet till bestämmelsen om s.k. länkar i 4 kap. 15 § första stycket andra meningen inte finns. Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

Första stycket innebär en uppgiftsskyldighet för operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen, i praktiken en operatör av ett DLT-SS-system eller DLT-TSS-system, för det fall att operatörens avtal med emittenten upphör att gälla eller att ett avstämningsförbehåll (se 1 kap. 10 § första stycket 2 aktiebolagslagen) tas bort.

Av *andra stycket* följer en skyldighet att underrätta rättighetsinnehavare eller, i förekommande fall, förvaltare enligt 2 kap.

10 § En operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur är personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter i infrastrukturen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om ansvaret för behandling av personuppgifter. Enligt bestämmelsen är operatören av den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen ansvarig för all sådan behandling. En annan sak är att en förvaltare är ansvarig för den behandling av personuppgifter som förekommer inom förvaltarens eget system, dvs. utanför DLT-marknadsinfrastrukturen, vid förvaltarregistrering enligt 2 kap. Övervägandena finns i avsnitt 4.17.2.

2 kap. Förvaltarregistrering

1 § En operatör av ett DLT-SS-system eller DLT-TSS-system får medge att sådana juridiska personer som avses i 3 kap. 7 § första stycket lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument registreras som förvaltare av DLT-baserade finansiella instrument.

Vid medgivanden enligt första stycket ska operatören tillämpa de krav för deltagande som anges i artikel 33.1 i förordningen om värdepapperscentraler.

Paragrafen reglerar vilka slag av juridiska personer som får antas som förvaltare enligt denna lag och vilka krav som ska tillämpas i samband med detta. Fysiska personer får alltså inte komma på fråga som förvaltare. Övervägandena finns i avsnitt 4.13.

Paragrafen har rättsverkningar i förhållande till operatörer av de slag av DLT-marknadsinfrastrukturer som anges i första stycket. I fråga om de juridiska personer som kan komma på fråga som förvaltare enligt paragrafen krävs också att de har rätt att driva sådan verksamhet som följer av att vara förvaltare, enligt det näringsrättsliga eller förvaltningsrättsliga regelverk som gäller för denne. Exempelvis krävs för värdepappersbolag ett s.k. sidotillstånd enligt 2 kap. 2 § första stycket 1 lagen om värdepappersmarknaden (se även avsnitt 4.13).

Såsom framgår av *första stycket* är kretsen av möjliga förvaltare densamma som enligt kontoföringslagen. En förvaltare måste också vara deltagare i den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen. Det omvända gäller dock inte – en deltagare behöver inte nödvändigtvis vara förvaltare utan kan agera enbart för egen räkning. Särskilda regler för deltagande finns också i DLT-förordningen och i 1 kap. 3 och 4 §§ denna lag.

I *andra stycket* hänvisas till de krav i förordningen om värdepapperscentraler som ska tillämpas i förhållande till förvaltare. Detta överensstämmer i sak med vad som gäller enligt 3 kap. 7 § andra stycket kontoföringslagen.

2 § För förvaltarregistrerade DLT-baserade finansiella instrument tillämpas 3 kap.

Det som sägs i 3 kap. 1 och 4 §§ om den som är antecknad som ägare i en distribuerad liggare ska i stället avse förvaltaren.

Om förvaltaren underrättas om att ett DLT-baserat finansiellt instrument har överlåtits eller pantsatts, inträder samma rättsverkningar som om överlåtelsen eller pantsättningen hade validerats genom en konsensusmekanism.

Paragrafen gäller civilrättsliga rättsverkningar i fråga om förvaltarregistrerade DLT-baserade finansiella instrument. Den motsvarar 3 kap. 10 § kontoföringslagen. Övervägandena finns i avsnitt 4.13.

Första stycket innehåller huvudregeln att bestämmelserna i 3 kap. ska tillämpas även i fråga om förvaltarregistrerade DLT-baserade finansiella instrument. Bestämmelserna i 3 kap. ska dock tillämpas på det sätt som anges i andra och tredje styckena.

Andra stycket innebär att det som sägs om ägare i bestämmelsen om äganderättspresumtion i 3 kap. 1 § och i bestämmelsen om överlåtelse av någon annan än ägaren i stället ska avse förvaltaren. Det medför bl.a. att bestämmelsen om äganderättspresumtion inte ska tolkas som att förvaltaren ska anses vara ägare till det DLT-baserade finansiella instrumentet, utan att förvaltaren ska anses ha rätt att förfoga över instrumentet i ägarens ställe. Som berörs i författningskommentaren till 1 kap. 7 § framgår det inte heller av den distribuerade liggaren, dvs. på den högsta nivån av registrering, vem som är ägare till instrumentet när det är frågan om förvaltarregistrering. Detta framgår i stället först av förvaltarens depåsystem eller kontostruktur.

Tredje stycket innebär att det sakrättsliga momentet vid förvaltarregistrering utgörs av denuntiation, när det gäller rättsverkningar som sker på lägre nivå än den högsta nivån av registrering. Det är alltså vid överlåtelse och pantsättning förekomsten av och tidpunkten för underrättelsen till förvaltaren som blir avgörande för om och när rättsverkningar mot tredje man uppkommer. Vid en sådan underrättelse inträder samma rättsverkningar som om rättshandlingen hade valide-

rats genom en konsensusmekanism, vilket är det sakrättsliga momentet på den högsta nivån av registrering (se 3 kap.).

I fråga om lagval rörande rättsverkan mot tredje man, se 3 kap. 8 §.

3 § Ett pantsatt eller utmätt DLT-baserat finansiellt instrument får inte förvaltarregistreras utan panthavarens respektive Kronofogdemyndighetens samtycke.

Paragrafen innehåller ett förbud mot förvaltarregistrering av pantsatta respektive utmätta DLT-baserade finansiella instrument, såvida inte det finns samtycke till förvaltarregistreringen. Den motsvarar och är utformad efter förebild av 3 kap. 11 § kontoföringslagen. Övervägandena finns i avsnitt 4.13.

4 § På begäran av en operatör av ett DLT-SS-system eller DLT-TSS-system ska en förvaltare lämna uppgifter till operatören om de aktieägare vars aktier den förvaltar. Uppgifterna ska avse aktieägarnas namn och personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress. Förvaltaren ska dessutom ange det antal aktier av olika slag som varje aktieägare äger. Uppgifterna ska avse förhållandena vid den tidpunkt som operatören bestämmer.

Operatören ska på begäran av ett avstämningsbolag kräva in sådana uppgifter om bolagets aktieägare som avses i första stycket.

Ett avstämningsbolag har rätt att hos operatören få tillgång till de uppgifter som har lämnats om bolagets aktieägare.

Om det finns särskilda skäl, får Finansinspektionen medge en förvaltare undantag från den uppgiftsskyldighet som följer av första och andra styckena.

Paragrafen medför en skyldighet för förvaltare som har antagits enligt 1 § att lämna upplysningar till en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur när det gäller aktier i avstämningsbolag. En definition av termen avstämningsbolag finns i 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551). Paragrafen är utformad efter förebild av 3 kap. 12 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen, med skillnaden att upplysningsskyldigheten gäller gentemot operatörer av DLT-SS-system eller DLT-TSS-system samt att det rör sig om DLT-baserade aktier. Vidare finns det inte någon motsvarighet till bestämmelsen i 3 kap. 12 § femte stycket kontoföringslagen när det gäller en begäran om identifiering av aktieägare enligt 3 a kap. i den lagen (jfr avsnitt 4.17.4). Övervägandena finns i avsnitt 4.13.

5 § Hos en sådan operatör som avses i 1 § första stycket ska det för varje avstämningsbolag finnas en sammanställning över aktieägare med mer än femhundra förvaltarregistrerade aktier i bolaget. Sammanställningen ska innehålla de uppgifter som anges i 4 § första stycket. En utskrift av sammanställningen ska hållas tillgänglig för var och en hos bolaget och hos operatören. Utskriften får inte vara äldre än tre månader. Var och en som begär det har vid var tid rätt att mot ersättning för kostnaderna få en aktuell utskrift av sammanställningen från operatören.

Paragrafen innehåller bestämmelser om aktieägarsammanställning för avstämningsbolag. Angående begreppet avstämningsbolag, se författningskommentaren till 4 §. Paragrafen är utformad efter förebild av 3 kap. 13 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen, med skillnaden att den avser operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer samt att det rör sig om DLT-baserade aktier. Övervägandena finns i avsnitt 4.13.

3 kap. Rättsverkningar

1 § Den som är antecknad som ägare i en distribuerad liggare ska, med de begränsningar som framgår av liggaren, anses ha rätt att förfoga över det DLT-baserade finansiella instrumentet.

Paragrafen innebär att en äganderättspresumtion råder i förhållande till tredje man för den som i en distribuerad liggare är antecknad som ägare. Presumtionen utesluter inte att någon annan än den presumerade ägaren kan styrka att denne har bättre rätt än den presumerade ägaren till det aktuella finansiella instrumentet. Paragrafen är utformad efter förebild av 6 kap. 1 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen, med den skillnaden att förevarande paragraf gäller distribuerade liggare och inte avstämningskonto. Övervägandena finns i avsnitt 4.12.

Vid förvaltarregistrering ska förvaltaren presumeras ha rätt att förfoga över det finansiella instrumentet men inte anses som ägare (se vidare 2 kap. 2 § och författningskommentaren till den paragrafen).

Av 6 § första stycket följer att denna paragraf tillämpas även vid pantsättning.

2 § Om en överlåtelse av ett DLT-baserat finansiellt instrument har validerats genom en konsensusmekanism, får instrumentet därefter inte tas i anspråk av överlåtarens borgenärer för andra rättigheter än sådana som var registrerade i den distribuerade liggaren dessförinnan.

Paragrafen gäller tidpunkten för rättsverkan mot tredje man av en överlåtelse och vilket s.k. sakrättsligt moment som är avgörande. Den är utformad efter förebild av 6 kap. 2 § kontoföringslagen och har samma innebörd, med skillnaden att det sakrättsliga momentet utgörs av validering genom en konsensusmekanism. Övervägandena finns i avsnitt 4.12.

Det avgörande sakrättsliga momentet enligt bestämmelsen är alltså validering genom en konsensusmekanism. Med konsensusmekanism avses detsamma som i artikel 2.3 i DLT-förordningen. Denna definition inbegriper termen validerad. Vanligtvis utför först vissa s.k. DLT-nätverksnoder en validering, varefter alla eller en tillräckligt stor majoritet av DLT-nätverksnoderna i nätverket når en överenskommelse (konsensus) om att den aktuella transaktionen, t.ex. en överlåtelse, är giltig. I fråga om en blockkedja kan detta följas av att ett nytt block med information om den aktuella transaktionen – och eventuellt ytterligare transaktioner – läggs till kedjan.

Den närmare innebörden av konsensusmekanismen kan skilja sig åt mellan olika DLT-marknadsinfrastrukturer. Det gäller inte minst frågan om hur stor andel av DLT-nätverksnoderna som behöver godkänna den aktuella transaktionen för att den ska anses giltig i nu aktuell mening. Kraven i dessa delar framgår således av de regler och villkor som den aktuella operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen har fastställt (se definitionen i artikel 2.3 i DLT-förordningen och kravet på att offentliggöra bl.a. de nu aktuella reglerna i artikel 7.1 andra stycket i förordningen).

Av 6 § första stycket följer att denna paragraf ska tillämpas även vid pantsättning.

3 § Om samma DLT-baserade finansiella instrument har överlåtits till flera var för sig, har den överlåtelse företräde som validerades först genom det förfarande som avses i 2 §.

Valideringen ger dock inte en överlåtelse företräde framför en tidigare överlåtelse, om förvärvaren när valideringen skedde kände till eller borde ha känt till den tidigare överlåtelsen.

Första och andra styckena ska tillämpas även på förvärv genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärvssätt när fråga uppkommer om företrädet mellan ett sådant förvärv och en senare överlåtelse.

Paragrafen gäller den situationen att ett DLT-baserat finansiellt instrument har överlåtits till två eller flera. Bestämmelserna i paragrafen motsvarar närmast 6 kap. 3 § kontoföringslagen och har därför utformats efter förebild av den paragrafen. Övervägandena finns i avsnitt 4.12.

Enligt huvudregeln i *första stycket* har den överlåtelse företräde som först validerades genom en sådan konsensusmekanism som avses i 2 § (se även författningskommentaren till den paragrafen).

Andra stycket innehåller ett undantag från huvudregeln i första stycket. Undantaget avser tidpunkten för överlåtelsen, inte tidpunkten för valideringen. En tidigare överlåtelse har företräde om den förvärvare som annars enligt huvudregeln har företräde var i ond tro, dvs. kände till eller borde ha känt till den tidigare överlåtelsen.

Av *tredje stycket* framgår att första och andra styckena ska tillämpas också på vissa bolagsrättsliga och familjerättsliga fång. Därutöver följer av 6 § första stycket att denna paragraf ska tillämpas även vid pantsättning.

4 § En överlåtelse av ett DLT-baserat finansiellt instrument som har gjorts av någon annan än ägaren är giltig, om

1. överlåtaren vid tidpunkten för överlåtelsen var antecknad som ägare till instrumentet i den distribuerade liggaren, och
2. förvärvaren, när överlåtelsen validerades genom en konsensusmekanism, varken kände till eller borde ha känt till att överlåtaren inte ägde instrumentet.

Första stycket ska tillämpas även vid överlåtelse från den som ägde det DLT-baserade finansiella instrumentet men som saknade rätt att förfoga över instrumentet genom överlåtelse.

Paragrafen gäller vid överlåtelse av ett DLT-baserat finansiellt instrument från någon annan än ägaren (*första stycket*). Den är också tillämplig vid överlåtelse från en ägare som saknar rätt att förfoga över instrumentet genom överlåtelse (*andra stycket*). Den är utformad efter förebild av 6 kap. 4 § kontoföringslagen och har i huvudsak samma innebörd, med skillnaden att den avgörande tidpunkten för god eller ond tro utgörs av validering genom en konsensusmekanism. Övervägandena finns i avsnitt 4.12.

Paragrafen innebär att en förvärvare som huvudregel kan förlita sig på uppgiften om ägande i den distribuerade liggaren (se även bestämmelsen i 1 § om äganderättspresumtion). Detta gäller dock endast under förutsättning att förvärvaren inte var i ond tro vid tidpunkten för validering genom en konsensusmekanism, dvs. varken kände till eller borde ha känt till att överlåtaren inte ägde instrumentet. Förvärvaren måste således ha varit i god tro.

Av 6 § första stycket följer att denna paragraf ska tillämpas även vid pantsättning.

5 § Den som på förfallodagen eller på fastställd avstämningsdag är antecknad i en distribuerad liggare som ägare eller i andra fall berättigad att ta emot betalning för en sådan skuldförbindelse som avses i artikel 3.1 första stycket b i DLT-förordningen ska anses ha rätt att ta emot betalningen.

Betalningen är dock inte giltig, om gäldenären insåg eller borde ha insett att betalningsmottagaren inte var berättigad att ta emot betalning för skuldförbindelsen.

Paragrafen gäller vem som äger rätt att ta emot betalning för en sådan skuldförbindelse som avses i artikel 3.1 första stycket b i DLT-förordningen, dvs. de DLT-baserade finansiella instrument som i förordningen benämns obligationer och andra former av värdepapperiserad skuld. Den reglerar således till vem (vilken borgenär) som betalning kan ske med befriande verkan. Den är utformad efter förebild av 6 kap. 6 § kontoföringslagen och har samma innebörd, med den skillnaden att det är uppgifterna i den distribuerade liggaren som är avgörande och att endast DLT-baserade skuldförbindelser avses. Övervägandena finns i avsnitt 4.12.

Huvudregeln finns i *första stycket.* Innebörden är att gäldenären har rätt att förlita sig på den uppgift om ägare eller annan betalningsberättigad mottagare som finns antecknad i den distribuerade liggaren. Huvudregeln har således likheter med bestämmelsen i 1 § om äganderättspresumtion. I vissa fall kan någon annan än ägaren (innehavaren) vara betalningsberättigad mottagare enligt liggaren. Det förekommer t.ex. att ägare av finansiella instrument överlåter rätten till viss avkastning eller utdelning till välgörande ändamål av olika slag. Den avgörande tidpunkten är förfallodagen, vad gäller obligationsförfall, eller avstämningsdagen för t.ex. räntebetalningar.

I *andra stycket* görs ett undantag från huvudregeln. Undantaget avser den situationen att den gäldenär som gör betalningen är i ond tro

i fråga om vem som är rätt borgenär, dvs. inser eller borde ha insett att denne inte är rätt betalningsmottagare.

6 § Bestämmelserna i 1–4 §§ ska tillämpas även vid pantsättning.

Särskilda bestämmelser om pantsättning av finansiella instrument finns i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument.

Paragrafen gäller pantsättning av DLT-baserade finansiella instrument. Den är utformad efter förebild av 6 kap. 7 § kontoföringslagen och har motsvarande innebörd som den paragrafen. Övervägandena finns i avsnitt 4.12.

Enligt *första stycket* ska bestämmelserna i 1–4 §§ tillämpas även vid pantsättning. Vid pantsättning ska det som i dessa bestämmelser anges om överlåtelse i stället avse pantsättning eller – vid konkurrerande anspråk – avse överlåtelse eller pantsättning.

I *andra stycket* finns en upplysning om att det finns särskilda bestämmelser om pantsättning av finansiella instrument i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument. De aktuella bestämmelserna finns i 3 och 5 kap. i den lagen. Lagen om handel med finansiella instrument är som huvudregel tillämplig även på DLT-baserade finansiella instrument, till följd av hänvisningen i 1 kap. 1 § den lagen till 1 kap. 4 § lagen om värdepappersmarknaden när det gäller definitionen av uttrycket finansiella instrument. Denna lag har dock företräde framför lagen om handel med finansiella instrument, vilket har särskild betydelse i fråga om lagval (se författningskommentaren till 7 §).

7 § Vid överlåtelse, pantsättning eller annat förfogande över DLT-baserade finansiella instrument ska, beträffande rättsverkningarna i förhållande till andra än parterna, lagen i det land där operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen har sin hemvist tillämpas. Detsamma gäller vid annat förfogande över sådana instrument.

Paragrafen gäller lagval i fråga om sakrättsliga rättsförhållanden, dvs. rättsverkan i förhållande till tredje man, av avtal om överlåtelse, pantsättning eller andra förfoganden över DLT-baserade finansiella instrument på den högsta nivån. Frågan om lagval avser vilket lands lag, i praktiken vilket lands rättsordning i en vidare mening än lagstiftning, som ska tillämpas på ett visst rättsförhållande. Paragrafen är utformad efter förebild av 5 kap. 3 § lagen om handel med finansiella instrument men har en delvis annan innebörd och har företräde framför den paragrafen. Övervägandena finns i avsnitt 4.14.

I likhet med vad som gäller kontoförda finansiella instrument enligt kontoföringslagen kan registrering av och förfoganden med DLT-baserade finansiella instrument ske på olika nivåer. Den högsta nivån motsvaras i kontoföringslagen av avstämningsregistret. På motsvarande sätt utgör den distribuerade liggare som operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen ansvarar för den högsta nivån av registrering.

Paragrafen reglerar lagval när det gäller sakrättsliga rättsförhållanden som rör förfoganden som sker på den högsta nivån. Enligt paragrafen avgörs lagvalsfrågan av i vilket land som operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen har sin hemvist. Termen hemvist har samma innebörd som i den internationella privat- och processrätten i övrigt. Var de aktuella nätverksnoderna finns saknar betydelse.

4 kap. Särskilda bestämmelser om aktier och skuldebrev

Kapitlet innehåller främst särskilda bestämmelser om aktier i aktiebolag som är avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § första stycket 2 aktiebolagslagen, dvs. avstämningsbolag i vilka aktierna är DLT-baserade i den mening som avses i DLT-förordningen. Bestämmelserna har ett nära samband med olika bestämmelser i aktiebolagslagen. I kapitlet finns även vissa bestämmelser som gäller skuldebrev.

1 § I 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551) finns bestämmelser om aktier i avstämningsbolag.

Aktier i svenska bolag som inte är avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § första stycket 2 aktiebolagslagen får inte registreras i en distribuerad liggare.

Bestämmelserna i denna lag om aktier i avstämningsbolag ska tillämpas också på följande rättigheter i sådana bolag, nämligen

1. fondaktierätt och teckningsrätt som avses i 11 kap. 4 § aktiebolagslagen samt företrädesrätt att delta i emission som avses i 11 kap. 8 § andra stycket aktiebolagslagen,
2. rätt på grund av teckning av aktier vid nyemission av aktier enligt 13 kap. aktiebolagslagen, och
3. rätt på grund av teckning av aktier med utnyttjande av optionsrätt enligt 14 kap. aktiebolagslagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om aktier och vissa aktierelaterade rättigheter. Den är utformad efter förebild av 4 kap. 2 § kontoföringslagen och har samma innebörd när det gäller DLT-baserade finansiella instrument. Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

Första stycket innehåller en erinran om bestämmelserna i 1 kap. 10 § aktiebolagslagen. Av den paragrafen framgår att ett avstämningsbolag är ett aktiebolag vars bolagsordning innehåller ett avstämningsförbehåll om att bolagets aktier ska vara registrerade i antingen avstämningsregister (1 kap. 10 § första stycket 1) eller i en distribuerad liggare (1 kap. 10 § första stycket 2). Det framgår också att aktierna i sådana bolag ska vara registrerade i avstämningsregister respektive i en distribuerad liggare.

Andra stycket innebär ett förbud mot att i en distribuerad liggare registrera andra svenska aktier än aktier i sådana bolag som är avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § första stycket 2 aktiebolagslagen. Aktier i s.k. kupongbolag får således inte registreras i en sådan liggare. Detsamma gäller aktier som är registrerade i avstämningsregister enligt kontoföringslagen. Vidare måste det aktuella avstämningsbolaget ha ett avstämningsförbehåll enligt 1 kap. 10 § första stycket 2 aktiebolagslagen (jfr författningskommentaren till första stycket i förevarande paragraf).

Enligt *tredje stycket* gäller det som anges i denna lag om aktier även för vissa andra aktierelaterade rättigheter (jfr avsnitt 4.9 vad gäller vilka slag av finansiella instrument som enligt utredningens bedömning får registreras i en distribuerad liggare). Av hänvisningen till 11 kap. 8 § andra stycket aktiebolagslagen följer att den rätt till teckning av bl.a. aktier som följer av teckningsoptioner eller konvertibla skuldebrev kan registreras i en distribuerad liggare och att det som i denna lag anges om aktier i sådant fall gäller även för dessa.

2 § I fråga om aktiebolag som övergår till att bli avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § första stycket 2 aktiebolagslagen (2005:551) gäller följande.

När det gäller aktiebolag som inte tidigare har varit avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § första stycket 1 aktiebolagslagen tillkommer behörigheten att första gången antecknas som aktieägare eller förvaltare i en distribuerad liggare den som visar upp ett aktiebrev och enligt 6 kap. 8 § aktiebolagslagen eller på annat sätt styrker sitt förvärv. Aktiebrevet ska makuleras på betryggande sätt av operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen. Detta ska tillämpas på motsvarande sätt i fråga om interimsbevis och emissionsbevis som ett aktiebolag har utfärdat innan denna lag blev tillämplig på bolaget.

När det gäller aktiebolag som tidigare har varit avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § första stycket 1 aktiebolagslagen tillkommer behörigheten att första gången antecknas som aktieägare eller förvaltare i en distribuerad liggare den som tidigare har varit antecknad som aktieägare eller förvaltare på ett avstämningskonto.

Paragrafen gäller, som framgår av *första stycket*, den situationen att ett aktiebolag övergår till att använda en distribuerad liggare för registreringen av aktierna i bolaget, dvs. blir ett sådant avstämningsbolag som avses i 1 kap. 10 § första stycket 2 aktiebolagslagen. Som framgår av den bestämmelsen kräver detta att ett s.k. avstämningsförbehåll tas in i bolagsordningen (se även författningskommentaren till den bestämmelsen). Genom en övergång av nu aktuellt slag blir aktierna i bolaget DLT-baserade. I så fall ska också sådana aktierelaterade rättigheter som får registreras i en distribuerad liggare enligt reglerna i DLT-förordningen tas in i liggaren (se avsnitt 4.9). Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

Andra stycket avser aktiebolag som inte tidigare har varit avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § första stycket 1 aktiebolagslagen. Det rör sig alltså om sådana aktiebolag som brukar benämnas kupongbolag. För övergången från kupongbolag till ett DLT-baserat avstämningsbolag uppställs särskilda krav när det gäller vem som ska anses vara behörig som aktieägare eller förvaltare. Dessa krav är dels att aktiebrev ska visas upp, dels att förvärvet ska styrkas på det sätt som anges i 6 kap. 8 § aktiebolagslagen eller på annat sätt. Dessa krav motsvarar vad som gäller enligt 4 kap. 6 § kontoföringslagen.

Se även 5 kap. 12 b § aktiebolagslagen och författningskommentaren till den bestämmelsen när det gäller bestämmelser om överföring av uppgifter från äldre aktiebok i samband med att bolaget övergår från att vara kupongbolag till att vara avstämningsbolag.

Tredje stycket avser aktiebolag som redan tidigare har varit avstämningsbolag, men på så sätt att aktierna i bolaget har varit registrerade i avstämningsregister enligt kontoföringslagen. Frågan om vem som är behörig som aktieägare respektive förvaltare ska i ett sådant fall avgöras med ledning av vad som framgår om vem som har varit antecknad på avstämningskonto.

3 § Om det i annat fall än som anges i 2 § är fråga om en rättighet enligt 1 § tredje stycket som har utfärdats av ett aktiebolag innan denna lag blev tillämplig på rättigheten, är den som styrker sitt förvärv behörig att första gången antecknas som ägare eller förvaltare av rättigheten i en distribuerad liggare.

Även denna paragraf gäller den situationen att ett aktiebolag övergår till att använda en distribuerad liggare för registreringen av aktierna i bolaget, dvs. blir ett sådant avstämningsbolag som avses i 1 kap. 10 §

första stycket 2 aktiebolagslagen. Paragrafen är utformad efter förebild av 4 kap. 7 § kontoföringslagen. Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

Innebörden av paragrafen är att den som vill göra gällande en sådan aktierelaterad rättighet som avses i 1 § tredje stycket och som har utfärdats innan bolaget blev ett avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § första stycket 2 aktiebolagslagen måste styrka sitt förvärv.

4 § Om ett emissionsbevis eller teckningsoptionsbevis har utfärdats för en rättighet som avses i 11 kap. aktiebolagslagen (2005:551) innan denna lag blev tillämplig på rättigheten gäller följande. Behörighet att första gången antecknas som ägare eller förvaltare av rättigheten på ett konto för skuldförbindelser tillkommer den som visar upp beviset och enligt 6 kap. 8 § aktiebolagslagen eller på annat sätt styrker sitt förvärv. Beviset ska makuleras på betryggande sätt av operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen.

Också denna paragraf gäller den situationen att ett aktiebolag övergår till att använda en distribuerad liggare för registreringen av aktierna i bolaget, dvs. blir ett sådant avstämningsbolag som avses i 1 kap. 10 § första stycket 2 aktiebolagslagen. Paragrafen är utformad efter förebild av 4 kap. 9 § kontoföringslagen och har samma innebörd när det gäller DLT-baserade finansiella instrument (jfr det som sägs i avsnitt 4.9 om tillämpningsområdet för DLT-förordningen). Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

5 § En handling som har makulerats enligt 2 eller 4 § ska förvaras av operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen i original eller kopia i minst tio år.

Paragrafen gäller förvaring av makulerade handlingar (jfr 2 och 4 §§). Den är utformad efter förebild av 4 kap. 13 § kontoföringslagen. Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

6 § Utöver det som följer av 1 kap. 7 § ska i en distribuerad liggare när det gäller aktier anges

1. för varje aktie om full betalning har erlagts för aktien till avstämningsbolaget,
2. till vilket slag varje aktie hör, om aktier av olika slag kan finnas enligt bolagsordningen,
3. om en aktie av visst slag kan omvandlas till en aktie av annat slag,
4. förbehåll att aktieägare eller annan ska vara berättigad att lösa aktie som övergår till ny ägare,
5. utbetalning som görs vid inlösen av en aktie eller minskning av aktiens kvotvärde eller vid skifte av bolagets tillgångar,

6. namn, personnummer och postadress för förmyndare eller god man för aktieägare och för konkursförvaltare i aktieägares konkurs,

7. uppgift om att Kronofogdemyndigheten verkställer utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende aktierna, och

8. namn, personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress för den som på grund av pantsättning, uppdrag eller villkor i testamente eller gåvobrev har rätt att i stället för den i aktieboken införde aktieägaren lyfta utdelning och vid fondemission ta emot ny aktie samt utöva företrädesrätt att delta i emission.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka uppgifter som behöver framgå av den distribuerade liggaren när det gäller DLT-baserade aktier, utöver vad som framgår av 1 kap. 7 §. Paragrafen är utformad efter förebild av 4 kap. 18 § första stycket kontoföringslagen. Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

5 kap. Insyn och tystnadsplikt

1 § Den som är eller har varit knuten till en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur som anställd eller uppdragstagare får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon i anställningen eller under uppdraget har fått veta om någon annans affärsförhållanden eller personliga förhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Paragrafen innehåller bestämmelser om tystnadsplikt. Paragrafen är utformad efter förebild av 1 kap. 11 § första och tredje styckena lagen om värdepappersmarknaden och har samma innebörd som de bestämmelserna, med den skillnaden att den avser en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur (se prop. 2016/17:162 s. 655). Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

Första stycket avser tystnadsplikt när det gäller annans affärsförhållanden eller personliga förhållanden. I fråga om tystnadsplikt vid en anmälan eller en utsaga om en misstänkt överträdelse av vissa bestämmelser, se 1 kap. 11 § andra stycket lagen om värdepappersmarknaden, 8 kap. 2 § andra stycket kontoföringslagen och 1 kap. 10 § första stycket andra meningen lagen om bank- och finansieringsrörelse.

I *andra stycket* anges att bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) tillämpas i det allmännas verksamhet, t.ex. hos Finansinspektionen, i stället för bestämmelserna i denna paragraf.

2 § En operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur är skyldig att lämna ut uppgifter om enskildas förhållanden till företaget, om det under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål begärs av undersökningsledaren eller om det begärs av åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder. Uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

Bestämmelser om skyldighet för svenska operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer att lämna uppgifter till överförmyndaren finns i 16 kap. 10 a § föräldrabalken.

Paragrafen gäller uppgiftsskyldighet. Den är utformad efter förebild av 8 kap. 2 a § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen, med den skillnaden att den avser en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur (se prop. 2017/18:291 s. 41). Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

Första stycket innebär en uppgiftsskyldighet gentemot förundersökningsledare och åklagare i vissa straffprocessuella fall. Uppgiftsskyldigheten medför undantag från den tystnadsplikt som annars gäller enligt 1 §.

I *andra stycket* innehåller en upplysning om en bestämmelse i föräldrabalken.

3 § Om Finansinspektionen finner anledning att anta att en bestämmelse i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 av den 16 april 2014 om marknadsmissbruk (marknadsmissbruksförordning) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/6/EG och kommissionens direktiv 2003/124/EG, 2003/125/EG och 2004/72/EG har överträtts eller åklagare finner anledning att anta att brott enligt lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden har begåtts, ska en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur på begäran lämna inspektionen eller åklagaren besked om innehållet i en distribuerad liggare i den omfattning det har anknytning till överträdelsen. Beskedet ska lämnas utan avgift.

Uppgifter som ska anmälas enligt artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 får genom automatisk databehandling lämnas ut till det insynsregister som förs enligt 2 kap. 3 § lagen (2016:1306) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning.

Paragrafen gäller uppgiftsskyldighet gentemot åklagare och Finansinspektionen när det gäller marknadsmissbruk. Den är utformad efter förebild av 8 kap. 3 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen, med den skillnaden att den avser en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur och distribuerade liggare (se prop. 2016/17:22 s. 417). Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

Första stycket ålägger operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer viss uppgiftsskyldighet gentemot Finansinspektionen och åklagare. Operatörerna får inte ta ut några avgifter för uppgifterna.

Enligt *andra stycket* får vissa uppgifter som lämnas enligt första stycket lämnas vidare till det insynsregister som förs enligt 2 kap. 3 § lagen (2016:1306) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning.

4 § Den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 § får besluta att operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen eller operatörens styrelseledamöter och anställda inte får röja för kunden eller för någon utomstående att uppgifter har lämnats enligt 2 § eller att det pågår en förundersökning, ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder.

Ett sådant förbud får meddelas om det krävs för att en utredning om brott inte ska äventyras eller för att uppfylla en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige.

Förbudet ska vara tidsbegränsat, med möjlighet till förlängning, och får inte avse längre tid än vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet. I ett ärende om rättslig hjälp i brottmål eller om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder får dock förbudet tidsbegränsas endast om den stat eller mellanfolkliga domstol som har ansökt om rättslig hjälp eller den utländska myndighet som har utfärdat utredningsordern samtycker till detta.

Om ett förbud inte längre är motiverat med hänsyn till syftet med förbudet, ska undersökningsledaren eller åklagaren besluta att förbudet ska upphöra.

Paragrafen gäller meddelandeförbud, dvs. förbud att röja att sådana uppgifter som avses i 2 § har lämnats eller att det pågår sådana förfaranden som anges i den paragrafen. Den är utformad efter förebild av 8 kap. 4 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen, med den skillnaden att den avser en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur och vissa personer som är kopplade till operatören (se prop. 2016/17:218 s. 306). Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

Av *första stycket* följer att den undersökningsledare eller åklagare som begär uppgifter enligt 2 § får besluta om ett meddelandeförbud. I stycket anges också innebörden av ett sådant förbud.

I *andra stycket* anges under vilka förutsättningar ett meddelandeförbud får meddelas.

Enligt *tredje stycket* gäller som huvudregel att ett meddelandeförbud ska vara tidsbegränsat.

Av *fjärde stycket* framgår att undersökningsledaren eller åklagaren ska besluta att ett meddelandeförbud ska upphöra att gälla när det inte längre är motiverat med hänsyn till sitt syfte.

5 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot ett meddelandeförbud enligt 4 §.

Paragrafen innehåller en straffbestämmelse för överträdelser av meddelandeförbud enligt 4 §. Den är utformad efter förebild av 8 kap. 5 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen, med den skillnaden att den avser en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur och sådana personer som anges i 4 § och som är kopplade till operatören (se prop. 2004/05:144 s. 198). Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

6 kap. Tillsyn och ingripanden

Bestämmelserna i detta kapitel gäller tillsyn över och ingripanden mot sådana operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer som har fått särskilt tillstånd av Finansinspektionen enligt DLT-förordningen, dvs. svenska företag. Bestämmelserna är i stor utsträckning utformade efter förebild av bestämmelserna i 9 kap. kontoföringslagen.

1 § Av 1 kap. 5 § denna lag och artikel 12 i DLT-förordningen följer att Finansinspektionen utövar tillsyn över operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer som av inspektionen har fått särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen.

Paragrafen innehåller en erinran om att Finansinspektionen utövar tillsyn över operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer som inspektionen har gett ett särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen. Vissa regler om tillsyn och ingripanden framgår direkt av förordningen. Därutöver gäller bestämmelserna i förvaltningslagen i den mån något annat inte följer av denna lag eller unionsrätten (se även författningskommentaren till 1 kap. 1 §). Paragrafen är utformad efter förebild av 9 kap. 1 § första stycket kontoföringslagen (se författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2015/16:10 s. 354). Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

2 § En operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur ska lämna Finansinspektionen upplysningar om sin verksamhet och därmed sammanhängande omständigheter i den omfattning som inspektionen begär. Om Finansinspektionen begär det, ska uppgifter av betydelse för statistik eller liknande ändamål i stället lämnas till Statistiska centralbyrån på det sätt och i den omfattning som inspektionen bestämmer.

Paragrafen medför en uppgiftsskyldighet för operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer. Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

Enligt *första meningen* är en operatör skyldig att lämna Finansinspektionen de upplysningar, dvs. uppgifter, som inspektionen begär.

Inspektionen har dock enligt *andra meningen* en möjlighet att bestämma att vissa uppgifter, nämligen sådana som är av betydelse för statistikändamål eller liknande ändamål, ska lämnas direkt till Statistiska centralbyrån. Till skillnad mot hur motsvarande bestämmelser i kontoföringslagen (9 kap. 3 och 4 §§) är utformade, innebär bestämmelsen att Finansinspektionen genom ett förvaltningsbeslut – och inte genom föreskrifter – kan besluta att uppgifter ska lämnas direkt till Statistiska centralbyrån.

3 § För tillsynen över att bestämmelserna i denna lag följs, liksom bestämmelserna i DLT-förordningen och andra författningar som reglerar verksamheten, får Finansinspektionen förelägga

1. ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat, och
2. den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig till förhör på tid och plats som inspektionen bestämmer.

Första stycket gäller inte i den utsträckning uppgiftslämnandet skulle strida mot den i lag reglerade tystnadsplikten för advokater.

Paragrafen gäller förelägganden att lämna uppgifter, bl.a. sådana upplysningar som en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur är skyldig att lämna enligt 2 §. Den ger också Finansinspektionen möjlighet att kalla den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig till förhör. Bestämmelserna är utformade efter förebild av 9 kap. 5 § kontoföringslagen och har samma innebörd som bestämmelserna i den paragrafen (se författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2015/16:10 s. 356 och 357). Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

Ett föreläggande enligt paragrafen får förenas med vite enligt 5 §.

4 § Om någon i Sverige driver sådan verksamhet som kräver särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen utan att vara berättigad till det, ska Finansinspektionen förelägga denne att upphöra med verksamheten. Finansinspektionen får även besluta om att denne ska betala en sanktionsavgift enligt 13 §.

Om det är osäkert om DLT-förordningen är tillämplig på en viss verksamhet, får Finansinspektionen förelägga den som driver verksamheten att lämna de upplysningar om verksamheten som inspektionen behöver för att bedöma om så är fallet.

Ett föreläggande enligt denna paragraf som avser en utländsk juridisk person får även riktas mot den som i Sverige är verksam för företagets räkning.

I paragrafen finns bestämmelser om hur Finansinspektionen ska agera om någon bedriver verksamhet som kräver särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen men inte har något sådant tillstånd. Den är utformad efter förebild av 9 kap. 6 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen (se författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2015/16:10 s. 357). Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

I fråga om den som har fått ett särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen återkallat, se även 12 §.

Ett föreläggande enligt paragrafen får enligt 5 § förenas med vite. Ett föreläggande enligt första stycket får också förenas med en sanktionsavgift enligt 13 §.

5 § Ett föreläggande enligt denna lag får förenas med vite.

Paragrafen ger Finansinspektionen möjlighet att förena förelägganden som meddelas enligt lagen med vite. Den är utformad efter förebild av 9 kap. 7 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen (se författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2015/16:10 s. 358). Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

Bestämmelser om förelägganden, som alltså kan förenas med vite enligt denna paragraf, finns i 3, 4 och 10 §§.

6 § Om det finns skäl för det, får Finansinspektionen genomföra en platsundersökning hos en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur.

Paragrafen gäller platsundersökning hos en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur. Den är utformad efter förebild av 9 kap. 8 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen (se författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2015/16:10 s. 358). Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

7 § Finansinspektionen får sammankalla styrelsen i en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur. Inspektionen får även begära att styrelsen kallar till extra stämma. Om styrelsen inte rättar sig efter en sådan begäran, får inspektionen utfärda kallelsen.

Finansinspektionen får närvara vid en stämma och vid ett sådant styrelsesammanträde som inspektionen har sammankallat samt delta i överläggningarna.

Paragrafen gäller sammankallande av styrelsemöte eller stämma i en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur. Den är utformad efter förebild av 9 kap. 9 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen. Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

8 § Finansinspektionen får förordna en eller flera revisorer att tillsammans med övriga revisorer delta i revisionen av en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur. Inspektionen får när som helst återkalla ett sådant förordnande och utse en ny revisor.

Revisorn har rätt till skäligt arvode av operatören för sitt arbete. Storleken på arvodet beslutas av Finansinspektionen.

Paragrafen ger Finansinspektionen rätt att förordna en eller flera extra revisorer i en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur. Den är utformad efter förebild av 9 kap. 10 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen. Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

9 § Finansinspektionen ska ingripa om en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur har åsidosatt sina skyldigheter enligt denna lag, DLT-förordningen eller andra författningar som reglerar verksamheten.

I sådana fall ska 10–21 §§ och de artiklar i DLT-förordningen som anges i dessa bestämmelser tillämpas.

Paragrafen gäller ingripanden mot en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur och vilka slag av överträdelser som ska föranleda ett ingripande. Den är utformad efter förebild av 9 kap. 11 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen, med skillnaden att det rör sig om ingripanden mot en DLT-operatör och att de regelverk som innebär skyldigheter som ska föranleda ett ingripande när de åsidosätts inte är desamma (se författningskommentaren till 9 kap. 11 § kontoföringslagen i prop. 2015/16:10 s. 358 och 359). Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

Hänvisningen i *första stycket* till DLT-förordningen avser förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen, en s.k. dynamisk

hänvisning (se även författningskommentaren till 1 kap. 1 §). Bland de övriga författningar som reglerar verksamheten finns föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag.

Vidare omfattas operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer av andra regelverk, beroende på vilket slag av DLT-marknadsinfrastruktur som operatören har särskilt tillstånd att driva och vilket rörelsetillstånd i övrigt som operatören har. En värdepapperscentral som driver en DLT-marknadsinfrastruktur omfattas t.ex. av regler i förordningen om värdepapperscentraler även vad gäller verksamheten enligt DLT-förordningen. Det förhållandet att reglerna i kontoföringslagen som huvudregel inte tillämpas på DLT-baserade finansiella instrument (se 1 kap. 2 § första stycket och författningskommentaren till den bestämmelsen) utesluter inte att ingripanden mot en värdepapperscentral som har ett särskilt tillstånd att driva en DLT-marknadsinfrastruktur kan ske med stöd av 9 kap. kontoföringslagen. Anledningen till detta är att bestämmelserna om ingripanden i den lagen omfattar även överträdelser av andra författningar som reglerar verksamheten (se 9 kap. 11 § första stycket kontoföringslagen). Motsvarande gäller även för en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur som är ett värdepappersinstitut eller en börs – ingripande kan i dessa fall ske med stöd av denna paragraf eller 25 kap. 1 § första stycket lagen om värdepappersmarknaden.

I *andra stycket* anges vilka bestämmelser om sanktioner och ingripande i övrigt som ska tillämpas vid de överträdelser som avses i första stycket. Vissa av dessa regler finns i DLT-förordningen (se hänvisningen i 11 § första stycket till artiklarna 8.12, 9.12 och 10.12 i DLT-förordningen när det gäller återkallelse av särskilt tillstånd för operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer). I övrigt finns bestämmelserna i 10–21 §§ i denna lag.

10 § Finansinspektionen får förelägga den som har åsidosatt sina skyldigheter enligt denna lag, DLT-förordningen eller andra författningar som reglerar verksamheten att inom viss tid vidta en viss åtgärd för att komma till rätta med situationen eller att upphöra med ett visst agerande.

Paragrafen ger Finansinspektionen möjlighet att meddela föreläggande om att vidta rättelse. Den är utformad efter förebild av 9 kap. 14 § kontoföringslagen och har samma innebörd, med skillnaden att denna paragraf innehåller en dynamisk hänvisning till DLT-förord-

ningen (se författningskommentaren till 9 kap. 14 § kontoföringslagen i prop. 2015/16:10 s. 360). Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

Ett föreläggande enligt paragrafen får enligt 5 § förenas med vite. När det gäller andra författningar som reglerar verksamheten, se författningskommentaren till 9 §.

11 § I artiklarna 8.12, 9.12 och 10.12 i DLT-förordningen finns bestämmelser om återkallelse av ett särskilt tillstånd för operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer vid bland annat överträdelser av bestämmelser i förordningen.

Vid andra överträdelser av bestämmelser i DLT-förordningen än de som avses i första stycket och vid överträdelser av bestämmelser i denna lag eller andra författningar som reglerar operatörens verksamhet får Finansinspektionen meddela varning.

Paragrafen gäller återkallelse av ett särskilt (specifikt) tillstånd enligt DLT-förordningen samt varning. Den är delvis utformad efter förebild av 9 kap. 15 § kontoföringslagen. Ett särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen ska skiljas från en auktorisation som t.ex. värdepapperscentral enligt förordningen om värdepapperscentraler. Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

I *första stycket* finns en upplysning om de regler i DLT-förordningen som avser återkallelse av ett särskilt tillstånd, dvs. den mest ingripande formen av ingripande. Förutsättningarna för detta regleras således i förordningen. Därutöver finns det bestämmelser i 12 § om hur verksamheten enligt DLT-förordningen ska avvecklas vid en återkallelse av det särskilda tillståndet.

Andra stycket innebär att en varning får meddelas vid andra överträdelser än de som anges i de regler i DLT-förordningen som hänvisningarna i första stycket avser. Om en varning beslutas, får det även meddelas en sanktionsavgift enligt 13 §.

12 § Vid återkallelse av ett särskilt tillstånd för en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur får Finansinspektionen besluta om hur verksamheten ska avvecklas.

Paragrafen gäller avveckling vid återkallelse av det särskilda tillståndet enligt DLT-förordningen. Den är utformad efter förebild av 9 kap. 16 § kontoföringslagen och har motsvarande innebörd som den paragrafen. Den verksamhet som avses är verksamheten enligt DLT-för-

ordningen och inte sådan verksamhet som omfattas av annan lagstiftning. Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

13 § Om Finansinspektionen har meddelat beslut om varning enligt 11 § andra stycket, får inspektionen besluta att en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur ska betala en sanktionsavgift. Finansinspektionen får också besluta om sanktionsavgift, om inspektionen har beslutat om föreläggande enligt 4 § första stycket.

Avgiften tillfaller staten.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att besluta om en sanktionsavgift och vem en sådan avgift tillfaller. Den är utformad efter förebild av 9 kap. 17 § kontoföringslagen och har samma innebörd. Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

14 § En sanktionsavgift för en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur ska fastställas till högst

1. ett belopp som per den 24 juli 2014 i svenska kronor motsvarade 20 miljoner euro,
2. två gånger den vinst som operatören har erhållit till följd av regelöverträdelsen, om beloppet går att fastställa, eller
3. tio procent av operatörens eller, i förekommande fall, koncernens omsättning närmast föregående räkenskapsår.

Om överträdelsen har skett under operatörens första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas.

Avgiften får inte vara så stor att operatören därefter inte uppfyller kapitalkraven i artikel 47.1 i förordningen om värdepapperscentraler eller kraven i 6 kap. 1 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse eller 8 kap. 3 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden.

Paragrafen gäller taket för en sanktionsavgift, dvs. beräkningen av det högsta belopp som kan komma på fråga i ett enskilt fall. Den är utformad efter förebild av 9 kap. 18 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen, med skillnaden att den avser operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer och att begränsningen i *tredje stycket* därför avser även kraven avseende soliditet och likviditet i 8 kap. 3 § lagen om värdepappersmarknaden. Se vidare författningskommentaren till 9 kap. 18 § kontoföringslagen (prop. 2015/16:10 s. 361 och 362). Per den 24 juli 2014 motsvarades 20 miljoner euro av 184 418 000 svenska kronor. Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

15 § Vid valet av sanktion ska Finansinspektionen ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. Särskild hänsyn ska tas till graden av ansvar för den som har begått överträdelsen och skador som har uppkommit till följd av överträdelsen.

Finansinspektionen får avstå från ingripande om en överträdelse är ringa eller ursäktlig, om operatören gör rättelse eller om någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot operatören och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

Paragrafen anger vilka allmänna hänsynstaganden som ska göras vid valet av sanktion, dvs. ställningstagandet till vilket slag av ingripande som ska komma i fråga med anledning av en viss överträdelse. Såsom framgår av 17 § får den också betydelse för fastställandet av storleken av en sanktionsavgift. Den är utformad efter förebild av 9 kap. 24 § kontoföringslagen och har samma innebörd som den paragrafen (se författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2015/16:10 s. 364). Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

Ytterligare bestämmelser om valet av sanktion finns i 16 och 17 §§.

16 § Utöver det som anges i 15 § ska det i förmildrande riktning beaktas om den som har begått överträdelsen i väsentlig mån genom ett aktivt samarbete har underlättat Finansinspektionens utredning.

I försvårande riktning ska det beaktas om den som har begått överträdelsen tidigare har gjort sig skyldig till sådana överträdelser som avses i 9 § första stycket. Vid denna bedömning ska särskild vikt fästas vid om överträdelserna är likartade och den tid som har gått mellan de olika överträdelserna.

Paragrafen gäller förmildrande och försvårande omständigheter som ska beaktas vid valet av sanktion. Den är utformad efter förebild av 9 kap. 25 § kontoföringslagen och är avsedd att ha samma innebörd, med skillnaden att den inte innehåller någon hänvisning till bestämmelser om sanktioner mot fysiska personer. Anledningen till detta är att denna lag saknar bestämmelser om sanktioner mot fysiska personer. Se vidare författningskommentaren till 9 kap. 25 § kontoföringslagen (prop. 2015/16:10 s. 364). Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

Ytterligare bestämmelser om valet av sanktion finns i 15 och 17 §§.

17 § När sanktionsavgiftens storlek fastställs, ska särskild hänsyn tas till sådana omständigheter som anges i 15 och 16 §§ samt till operatörens finansiella ställning och, om det går att fastställa, den vinst som operatören har erhållit till följd av regelöverträdelsen eller de kostnader som har undvikits.

Paragrafen gäller omständigheter som i förekommande fall ska beaktas vid beräkningen av sanktionsavgiftens storlek. Den är utformad efter förebild av 9 kap. 26 § kontoföringslagen och är avsedd att ha motsvarande innebörd (se författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2015/16:10 s. 365). Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

18 § En sanktionsavgift ska betalas till Finansinspektionen inom 30 dagar efter det att beslutet om den har fått laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet.

19 § Om en sanktionsavgift inte har betalats inom den tid som anges i 18 §, får beslutet om avgift verkställas enligt utsökningsbalken.

20 § Om en sanktionsavgift inte har betalats inom den tid som anges i 18 §, ska Finansinspektionen lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

21 § En sanktionsavgift som har påförts faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet om avgiften fick laga kraft.

Paragraferna gäller verkställighet av ett beslut om sanktionsavgift. De är utformade efter förebild av 9 kap. 29–32 §§ kontoföringslagen och har samma innebörd som dessa paragrafer (se författningskommentaren till de paragraferna i prop. 2015/16:10 s. 366). Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

7 kap. Bemyndiganden

1 § Regeringen får meddela föreskrifter om de avgifter som avses i 1 kap. 6 §. Regeringen får också föreskriva att Finansinspektionen ska ha direktåtkomst till en distribuerad liggare för inhämtande av uppgifter som avses i 6 kap. 3 § första stycket och som har anknytning till ett ärende hos inspektionen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. handläggningen av ärenden om ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen,
2. hur uppgifter enligt 6 kap. 2 § första stycket ska lämnas, och
3. hur skyldigheten att lämna sådana besked till Finansinspektionen som avses i 6 kap. 3 § första stycket ska fullgöras.

Paragrafen innehåller normgivningsbemyndiganden. Den innebär att föreskrifter kan meddelas på de områden som anges i paragrafen. Övervägandena finns i avsnitten 4.8.3, 4.11, 4.16 och 4.17.

Enligt *första stycket första meningen* får regeringen meddela föreskrifter om sådana avgifter som avses i 1 kap. 6 §, dvs. dels avgifter för prövning av ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen, dels årliga avgifter för att finansiera Finansinspektionens verksamhet. I det första fallet kan avgifter tas ut t.ex. när det gäller ansökningar om särskilt tillstånd att driva DLT-marknadsinfrastrukturer (se artiklarna 8.1, 9.1 och 10.1 i DLT-förordningen) eller ansökningar om sådana undantag från regler i olika EU-rättsakter som avses i DLT-förordningen (se t.ex. artikel 5.2 i förordningen) och som görs i särskild ordning.

Av *första stycket andra meningen* framgår att regeringen får föreskriva att Finansinspektionen ska ha direktåtkomst till en distribuerad liggare för inhämtande av uppgifter som avses i 6 kap. 3 § första stycket och som har anknytning till ett ärende hos inspektionen. De uppgifter som avses rör överträdelser av EU:s s.k. marknadsmissbruksförordning (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 av den 16 april 2014 om marknadsmissbruk (marknadsmissbruksförordning) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/6/EG och kommissionens direktiv 2003/124/EG, 2003/125/EG och 2004/72/EG). Normgivningsbemyndigandet är begränsat på så sätt att regeringen endast kan föreskriva att Finansinspektionen ska eller får ha direktåtkomst (jfr 5 § förordningen [2016:69] om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument). Detta hindrar dock inte att regeringen med stöd av 8 kap. 7 § första stycket 2 regeringsformen meddelar närmare föreskrifter om direktåtkomst som riktar sig till Finansinspektionen (jfr 6 och 7 §§ samma förordning).

I anslutning till frågan om direktåtkomst kan nämnas att ett grundläggande krav på distribuerade liggare är att de ska utformas på ett sådant sätt att det ska vara möjligt för andra än de aktuella DLT-nätverksnoderna att ta del av uppgifterna i liggaren (se 1 kap. 7 § första stycket 5).

Normgivningsbemyndigandena i första stycket ger endast regeringen behörighet att meddela föreskrifter. Någon s.k. subdelegation är således inte möjlig enligt dessa bestämmelser.

Andra stycket ger däremot behörighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter på de områden som anges i punkterna 1–3.

Andra stycket 1 avser föreskrifter om handläggningen av ansökningar och anmälningar enligt DLT-förordningen (se även riktlinjer från Esma om standardformulär, format och mallar för att ansöka om särskilt tillstånd att driva en DLT-marknadsinfrastruktur av den 8 mars 2023, ESMA70-460-213). De ärenden som avses kan t.ex. röra ansökningar om särskilt tillstånd att driva DLT-marknadsinfrastrukturer (se artiklarna 8.1, 9.1 och 10.1 i DLT-förordningen) eller ansökningar om sådana undantag från regler i olika EU-rättsakter som avses i DLT-förordningen (se t.ex. artikel 5.2 i förordningen). Det är dock möjligt att begära sådana undantag redan i en ansökan om särskilt tillstånd att driva en DLT-marknadsinfrastruktur, dvs. det behöver inte nödvändigtvis röra sig om ett ärende som enbart rör undantag. Utöver vad som gäller enligt de föreskrifter som eventuellt meddelas med stöd av bemyndigandet finns bestämmelser om handläggningen i DLT-förordningen och i förvaltningslagen (2017:900).

Andra stycket 2 avser närmare föreskrifter om hur uppgifter enligt 6 kap. 2 § första stycket, dvs. uppgifter i brottmål m.m., ska lämnas (jfr 10 § förordningen om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument). Redan av 6 kap. 2 § första stycket andra meningen framgår dock att uppgifterna ska lämnas ut utan dröjsmål och i elektronisk form.

I *andra stycket 3* finns ett normgivningsbemyndigande som avser föreskrifter om hur besked om marknadsmissbruk enligt 6 kap. 3 § ska lämnas till Finansinspektionen (jfr 8 § 4 förordningen om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument).

8 kap. Överklagande

1 § Finansinspektionens beslut enligt denna lag och DLT-förordningen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut i ärenden som avses i 6 kap. 4 § andra stycket och 7 § får dock inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Finansinspektionen får bestämma att ett beslut om förbud eller föreläggande enligt 6 kap. 4 och 10 §§ eller om återkallelse enligt 6 kap. 11 § första stycket ska gälla omedelbart.

Paragrafen gäller överklagande av beslut enligt denna lag och DLT-förordningen. Den är utformad efter förebild av 10 kap. 1 § kontoföringslagen och har motsvarande innebörd som den paragrafen (se författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2015/16:10 s. 366 och 367). Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

I *första stycket första meningen* anges huvudregeln att beslut enligt denna lag och DLT-förordningen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, i praktiken till Förvaltningsrätten i Stockholm i första instans. Några exempel på överklagbara beslut enligt denna lag är ingripanden såsom varning och beslut om sanktionsavgift, förelägganden om att upphöra med viss verksamhet enligt 6 kap. 4 § första stycket, förelägganden om att vidta rättelse enligt 6 kap. 10 § samt beslut om hur verksamheten ska avvecklas enligt 6 kap. 12 § och beslut att inte medge undantag för förvaltare enligt 2 kap. 4 § fjärde stycket. Bland de beslut enligt DLT-förordningen som kan överklagas kan nämnas beslut i ärenden om särskilt tillstånd enligt DLT-förordningen eller om undantag från vissa regler i andra EU-rättsakter samt beslut om återkallelse av särskilt tillstånd.

Enligt *första stycket andra meningen* får dock överklagande inte ske när det gäller dels föreläggande om att lämna de upplysningar när det gäller om viss verksamhet omfattas av lagen eller inte (6 kap. 4 § andra stycket), dels beslut om att sammankalla styrelsen eller stämman enligt 6 kap. 7 §.

I *andra stycket* finns ett krav på prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Bestämmelsen i *tredje stycket* innebär att Finansinspektionen, vid behov, får besluta att ett föreläggande om att upphöra med viss verksamhet enligt 6 kap. 4 §, ett föreläggande om rättelse enligt 6 kap. 10 § eller en återkallelse av särskilt tillstånd enligt 6 kap. 11 § första stycket ska gälla omedelbart. I fråga om den sistnämnda bestämmelsen kan det dock nämnas att ett beslut om återkallelse av särskilt tillstånd fattas med stöd av reglerna i DLT-förordningen. Beträffande förutsättningarna för beslut om omedelbar verkställighet, se 35 § förvaltningslagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.
2. Ingripanden enligt denna lag får inte avse överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet.

Av *punkten 2* följer att ingripande enligt 6 kap. inte får ske retroaktivt, dvs. för överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet.

9.2 Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken

13 kap.

19 §

Om det av någon särskild anledning behövs för att trygga förvaltningen, får överförmyndaren

1. besluta att 3–7 §§ ska tillämpas även i andra fall än som följer av 2 §,
2. begränsa möjligheten att ta ut pengar som har satts in hos bank, kreditmarknadsföretag eller värdepappersbolag, utöver vad som följer av 8 §,
3. besluta att värdehandlingar ska förvaras och förvaltas av ett värdepappersinstitut enligt lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden eller ett motsvarande utländskt institut som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersinstitut i Sverige,
4. genom meddelande till en värdepapperscentral, *en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur*, den som för ett register enligt 4 kap. 11 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder eller enligt 12 kap. 5 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder eller den som har registrerats som förvaltare av finansiella instrument eller andelar i värdepappersfonder eller i specialfonder, begränsa föräldrars möjlighet att förfoga över rättigheter som registreras i avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument eller i motsvarande utländskt register *eller i en distribuerad liggare* eller som avses i lagen om värdepappersfonder eller i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder, och
5. genom meddelande till den som ska betala pengar till den omyndige besluta att pengarna ska sättas in hos bank eller kreditmarknadsföretag.

Meddelas beslut enligt första stycket 3, ska föräldrarna träffa avtal med ett värdepappersinstitut på villkor som överförmyndaren har godkänt.

Ett värdepappersinstitut är skyldigt att träffa ett sådant avtal om förvaring och förvaltning som avses i andra stycket. Avtalet får inte träffas på sämre villkor än de som värdepappersinstitutet erbjuder andra enskilda personer vid samma typ av avtal.

Paragrafen gäller överförmyndarens befogenheter för att trygga förvaltningen av medel och andra tillgångar som föräldrar förvaltar för en omyndigs räkning (jfr 14 kap. 21 § när det gäller motsvarande befogenheter för det fall att tillgångarna förvaltas av en förordnad förmyndare, en god man eller en förvaltare). Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

Genom tilläggen i *första stycket 4* utvidgas överförmyndarens befogenheter på så sätt att denne, under de förutsättningar som anges i inledningen av paragrafen, genom meddelande till en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur får begränsa föräldrarnas möjlighet att förfoga över rättigheter som har registrerats i en sådan distribuerad liggare som avses i DLT-förordningen, dvs. DLT-baserade finansiella instrument. De operatörer som avses är i första hand sådana operatörer som omfattas av lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare, dvs. operatörer som har fått särskilt tillstånd av Finansinspektionen (jfr även DLT-förordningen).

14 kap.

21 §

Om det behövs för att trygga förvaltningen, får överförmyndaren

1. begränsa möjligheten att ta ut pengar som har satts in hos bank, kreditmarknadsföretag eller värdepappersbolag, utöver vad som följer av 8 §,
2. besluta att värdehandlingar ska förvaras och förvaltas av ett värdepappersinstitut enligt lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden eller ett motsvarande utländskt institut som är underkastat en offentlig reglering som väsentligen stämmer överens med den som gäller för värdepappersinstitut i Sverige,
3. genom meddelande till den som ska betala pengar till den enskilde besluta att pengarna ska sättas in hos bank eller kreditmarknadsföretag, och
4. genom meddelande till en värdepapperscentral, *en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur,* den som för ett register enligt 4 kap. 11 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder eller enligt 12 kap. 5 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder eller den som har registrerats som förvaltare av finansiella instrument eller andelar i värdepappersfonder eller i specialfonder, begränsa ställföreträdarens möjlighet att förfoga över rättigheter som registreras i avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument eller i motsvarande utländskt register *eller i en distribuerad liggare* eller som avses i lagen om värdepappersfonder eller i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder.

Meddelas beslut enligt första stycket 2, ska ställföreträdaren träffa avtal med ett värdepappersinstitut på villkor som överförmyndaren har godkänt.

Ett värdepappersinstitut är skyldigt att träffa ett sådant avtal om förvaring och förvaltning som avses i andra stycket. Avtalet får inte träffas på sämre villkor än de som värdepappersinstitutet erbjuder andra enskilda personer vid samma typ av avtal.

Paragrafen gäller överförmyndarens befogenheter för att trygga förvaltningen av medel och andra tillgångar som en förordnad förmyndare, en god man eller en förvaltare (ställföreträdare) förvaltar för den omyndiges räkning (jfr 13 kap. 19 § när det gäller motsvarande befogenheter för det fall att tillgångarna förvaltas av föräldrarna). De befogenheter som anges i första stycket får utövas om det av någon särskild anledning behövs för att trygga förvaltningen. Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

Genom tilläggen i *första stycket 4* utvidgas överförmyndarens befogenheter på så sätt att denne, under de förutsättningar som anges i inledningen av paragrafen, genom meddelande till en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur får begränsa ställföreträdarens möjlighet att förfoga över rättigheter som har registrerats i en sådan distribuerad liggare som avses i DLT-förordningen, dvs. DLT-baserade finansiella instrument. De operatörer som avses är i första hand sådana operatörer som omfattas av lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare, dvs. operatörer som har fått särskilt tillstånd av Finansinspektionen (jfr även DLT-förordningen).

16 kap.

10 a §

En bank är skyldig att på begäran lämna överförmyndaren de uppgifter som behövs för överförmyndarens tillsynsverksamhet.

Första stycket gäller också kreditmarknadsföretag, värdepappersbolag, svenska värdepapperscentraler, kontoförande institut, *svenska operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer,* fondbolag, AIF-förvaltare, förvaringsinstitut och utländska företag som driver motsvarande verksamhet från en filial i Sverige.

Paragrafen gäller uppgiftsskyldighet för vissa finansiella företag i förhållande till överförmyndaren.

Till följd av tillägget i *andra stycket* omfattas även operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer av uppgiftsskyldigheten enligt första stycket. De operatörer som avses är endast sådana operatörer som omfattas av lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare, dvs. operatörer som har fått särskilt tillstånd av Finansinspektionen.

9.3 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken

4 kap.

30 §

Utmätning medför förmånsrätt i och med beslutet, om inte annat följer av andra, fjärde, femte, sjätte *eller sjunde* stycket eller 7 kap. 13 §.

Utmätning av här i landet registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg eller fast egendom medför inte förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag. Upptas på samma inskrivningsdag mer än ett sådant ärende, ska den utmätning som skedde först ha företräde. Om här i landet registrerat skepp eller luftfartyg som har utmätts här blir utmätt i ett annat land innan det har tagits om hand av Kronofogdemyndigheten, ska den rätt som har vunnits genom den förra utmätningen gälla som panträtt.

Utmätning av fast egendom eller av luftfartyg i vilket en rättighet skrivits in i inskrivningsregistret för luftfartyg ger företräde framför rättighet i egendomen, om ärende angående anteckning om utmätningen tas upp senast på den inskrivningsdag då inskrivning av rättigheten söks.

Utmätning av en rättighet som är registrerad enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument medför förmånsrätt genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Utmäts en rättighet som förvaltas enligt 3 kap. i nämnda lag inträder förmånsrätten i stället genom underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Detsamma gäller om utmätningen avser en panträtt i en rättighet som förvaltas enligt det kapitlet.

Utmätning av ett elcertifikat eller en rättighet som är registrerad enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat medför förmånsrätt genom registrering av utmätningen enligt den lagen.

Utmätning av en utsläppsrätt eller en rättighet som är registrerad enligt kommissionens delegerade förordning (EU) 2019/1122 av den 12 mars 2019 om komplettering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG vad gäller unionsregistrets funktion medför förmånsrätt genom kontoföringsmyndighetens beslut om avstängning av tillträdesrätten till kontot på grund av utmätningen.

Utmätning av en rättighet som är registrerad enligt lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare med-

för förmånsrätt genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Utmäts en rättighet som förvaltas enligt 2 kap. i nämnda lag, inträder förmånsrätten i stället genom underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Detsamma gäller om utmätningen avser en panträtt i en rättighet som förvaltas enligt det kapitlet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om den tidpunkt när utmätning medför förmånsrätt.

I *första stycket* införs en hänvisning till det nya sjunde stycket. Det innebär att huvudregeln i första stycket inte heller gäller vid utmätning av en rättighet som är registrerad enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

Sjunde stycket, som är nytt, innehåller bestämmelser om utmätning av rättigheter som är registrerade enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare. De innebär att utmätning av en sådan rättighet medför förmånsrätt genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Om det är fråga om utmätning av en rättighet som förvaltas enligt 2 kap. samma lag eller utmätning som avser en panträtt som förvaltas enligt det kapitlet, inträder förmånsrätten i stället genom en underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Det motsvarar det som enligt fjärde stycket gäller vid utmätning av en rättighet som är registrerad enligt kontoföringslagen.

6 kap.

2 §

Pengar samt löpande skuldebrev och annan handling, vars uppvisande utgör villkor för rätt att kräva betalning eller begära att någon annan förpliktelse fullgörs, ska tas i förvar.

Utmäts pantbrev i skepp eller fastighet eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg hos den intecknade egendomens ägare, ska pantbrevet eller inteckningshandlingen tas i förvar. Om beslutet om utmätning av pantbrev avser ett datapantbrev, ska Kronofogdemyndigheten begära att den statliga lantmäterimyndigheten beslutar att sådana registreringsåtgärder som anges i 7–8 §§ lagen (1994:448) om pantbrevsregister inte får vidtas eller att den statliga lantmäterimyndigheten utfärdar ett skriftligt pantbrev enligt 8 § nämnda lag.

Om det kan antas att en sådan handling som avses i första eller andra stycket undanhålls eller har förkommit, ska i stället sekundogäldenären eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än Kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

Utmätning av en rättighet som är registrerad enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument ska säker-

ställas genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Utmäts en rättighet som förvaltas enligt 3 kap. nämnda lag, ska säkerställandet i stället ske genom underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Detsamma gäller om utmätningen avser en panträtt i en rättighet som förvaltas enligt det kapitlet.

Utmätning av ett elcertifikat eller en rättighet som är registrerad enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat ska säkerställas genom registrering av utmätningen enligt den lagen.

Utmätning av en utsläppsrätt eller en rättighet som är registrerad enligt kommissionens delegerade förordning (EU) 2019/1122 av den 12 mars 2019 om komplettering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG vad gäller unionsregistrets funktion ska säkerställas genom kontoföringsmyndighetens beslut om avstängning av tillträdesrätten till kontot på grund av utmätningen.

Utmätning av en rättighet som är registrerad enligt lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare ska säkerställas genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Utmäts en rättighet som förvaltas enligt 2 kap. nämnda lag, ska säkerställandet i stället ske genom underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Detsamma gäller om utmätningen avser en panträtt i en rättighet som förvaltas enligt det kapitlet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om säkerställande av utmätning av lös egendom.

I *sjunde stycket*, som är nytt, införs bestämmelser om utmätning av rättigheter som är registrerade enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare. Utmätning av en sådan rättighet säkerställs genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Om det är fråga om utmätning av en rättighet som förvaltas enligt 2 kap. samma lag eller utmätning som avser en panträtt som förvaltas enligt det kapitlet, ska säkerställandet i stället ske genom underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Det motsvarar det som enligt fjärde stycket gäller vid utmätning av rättigheter som är registrerade enligt kontoföringslagen.

9.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser av gåva

2 §

Har genom ett skuldebrev eller på annat sätt en gåva utfästs i pengar eller lösören, fullbordas gåvan genom att det som utfästs kommer i gåvotagarens besittning. I fråga om skepp, skeppsbygge eller luftfartyg gäller i stället att gåvan fullbordas genom att inskrivning för förvärvet söks enligt särskilda föreskrifter. Har genom ett skuldebrev eller på annat sätt en gåva utfästs i

en rättighet som registreras enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, fullbordas gåvan genom att rättigheten registreras för gåvotagaren enligt bestämmelserna i den lagen eller, om rättigheten förvaltas enligt 3 kap. i den lagen, genom att förvaltaren underrättas om utfästelsen. *Har genom ett skuldebrev eller på annat sätt en gåva utfästs i en rättighet som registreras enligt lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare, fullbordas gåvan genom att rättigheten registreras för gåvotagaren enligt bestämmelserna i den lagen eller, om rättigheten förvaltas enligt 2 kap. i den lagen, genom att förvaltaren underrättas om utfästelsen.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en gåva som utfästs fullbordas.

I *tredje meningen*, som är ny, införs en bestämmelse om gåva som utfästs i en rättighet som registreras enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare. En sådan gåva fullbordas genom att rättigheten registreras för gåvotagaren enligt bestämmelserna i den lagen eller, om rättigheten förvaltas enligt 2 kap. i den lagen, genom att förvaltaren underrättas om utfästelsen. Det motsvarar det som enligt andra meningen gäller gåva som har utfästs i en rättighet som registreras enligt kontoföringslagen.

3 §

Om någon ger bort aktiebrev eller löpande skuldebrev eller annan handling vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller för utövande av annan rättighet, fullbordas gåvan genom att gåvotagaren får handlingen i sin besittning. Om en fordran enligt en sådan handling efterskänks, fullbordas gåvan först när handlingen återställts eller gjorts obrukbar.

Om någon ger bort en rättighet som registreras enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, fullbordas gåvan genom att rättigheten registreras för gåvotagaren enligt bestämmelserna i den lagen eller, om rättigheten förvaltas enligt 3 kap. 7–13 §§ sistnämnda lag, genom att förvaltaren underrättas om gåvan. Om en fordran som registreras enligt sistnämnda lag efterskänks, fullbordas gåvan genom registrering eller underrättelse i enlighet med vad nu sagts.

Om någon ger bort en rättighet som registreras enligt lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare, fullbordas gåvan genom att rättigheten registreras för gåvotagaren enligt bestämmelserna i den lagen eller, om rättigheten förvaltas enligt 2 kap. sistnämnda lag, genom att förvaltaren underrättas om gåvan. Om en fordran som registreras enligt sistnämnda lag efterskänks, fullbordas gåvan genom registrering eller underrättelse i enlighet med vad nu sagts.

Om någon ger bort en annan fordran än som anges i första, andra *eller tredje* stycket, fullbordas överlåtelsen genom att gäldenären underrättas av givaren. Om gåvan har tillkommit genom skriftlig utfästelse som anges i 1 § första stycket, eller under sådana särskilda omständigheter som avses där, och om underrättelse sker genom gåvotagaren, anses överlåtelsen också fullbordad. Om en sådan fordran efterskänks, anses gåvan strax såsom fullbordad.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en gåva fullbordas.

Det nya *tredje stycket* reglerar den situationen när någon ger bort en rättighet som registreras enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare. En sådan gåva fullbordas genom att rättigheten registreras för gåvotagaren enligt bestämmelserna i den lagen eller, om rättigheten förvaltas enligt 2 kap. i den lagen, genom att förvaltaren underrättas om utfästelsen. Det motsvarar det som enligt andra stycket gäller gåva som utfästs i en rättighet som registreras enligt kontoföringslagen.

I *fjärde stycket*, nuvarande tredje stycket, görs ett undantag även för en sådan gåva som avses i tredje stycket.

9.5 Förslaget till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624)

2 §

I denna lag förstås med

AIF-förvaltare: juridisk person som är AIF-förvaltare enligt 1 kap. 3 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

avstämningsbolag: aktiebolag som är avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551),

egen aktie: aktie som innehas av bolaget självt,

fondbolag: aktiebolag som driver fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

förvaltningsbolag: ett utländskt företag som förvaltar en värdepappersfond i Sverige,

förvaringsinstitut: ett företag som är förvaringsinstitut enligt 1 kap. 1 § första stycket 15 lagen om värdepappersfonder eller 9 kap. 4, 5 eller 7 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

utdelningstillfälle: för avstämningsbolag den i 4 kap. 39 § aktiebolagslagen avsedda dagen för avstämning och för andra aktiebolag liksom i fråga om värdepappersfond eller specialfond den dag då utdelningen blir tillgänglig för lyftning,

utdelningsberättigad: den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället,

värdepapperscentral: detsamma som i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.

Även en operatör av ett sådant DLT-SS-system eller DLT-TSS-system som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU ska anses vara en värdepapperscentral vid tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag.

Med utdelning avses även

1. återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden enligt 20 kap. 1 § första stycket 3 eller 35 § 3 aktiebolagslagen,

2. utskiftning vid bolagets likvidation enligt 25 kap. 38 § aktiebolagslagen,

3. utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag,

4. utbetalning av fusionsvederlag till aktieägare enligt 23 kap. 26 § aktiebolagslagen till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i det övertagande bolaget,

5. utbetalning av fusionsvederlag till andelsägare enligt 8 kap. 14 § lagen om värdepappersfonder eller 12 kap. 16 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder till den del vederlaget utgörs av annat än andelar i den övertagande fonden, och

6. utbetalning av delningsvederlag till aktieägare enligt 24 kap. 28 § aktiebolagslagen som avser

a) delning enligt 24 kap. 1 § andra stycket samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i de övertagande bolagen, eller

b) delning enligt 24 kap. 1 § tredje stycket 1 samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än ersättning som enligt 42 kap. 16 b § inkomstskattelagen (1999:1229) inte ska tas upp.

Paragrafen innehåller definitioner av termer och uttryck som används i lagen. Övervägandena finns i avsnitt 4.18.2.

Genom nya *andra stycket* likställs operatörer av DLT-SS-system eller DLT-TSS-system enligt DLT-förordningen med värdepapperscentraler. I artikel 2.7 och 2.10 i DLT-förordningen finns definitioner av dessa system. Se också motsvarande ändring i förslaget i avsnitt 1.22.

12 §

Bestämmelserna om värdepapperscentral i 7 §, 8 § första och andra styckena, 9–11, 20 och 22 §§ denna lag gäller i stället förvaltaren vid förvaltarregistrering enligt

1. 5 kap. 14 § aktiebolagslagen (2005:551) såvitt avser förvaltare som av en värdepapperscentral som hör hemma i Sverige har fått medgivande till registrering som förvaltare,

2. 4 kap. 12 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder eller 12 kap. 5 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

3. 3 kap. 7 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, *eller*

4. 2 kap. lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

En värdepapperscentral eller den som annars ansvarar för innehållande av kupongskatt enligt 11 a eller 11 b § ska vid redovisning enligt 8 § lämna uppgift till Skatteverket om förvaltning enligt första stycket denna paragraf.

Paragrafen reglerar i vilken utsträckning det ansvar som annars åvilar värdepapperscentraler eller operatörer av DLT-SS-system eller DLT-TSS-system (se 2 § andra stycket) överförs till förvaltare vid förvaltarregistrering. Övervägandena finns i avsnitt 4.18.2.

Genom tillägget i *första stycket 4* får förvaltare enligt 2 kap. lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare ett ansvar som motsvarar vad som gäller för bl.a. förvaltare enligt kontoföringslagen när det gäller förvaltarregistrerade finansiella instrument. Det ansvar som enligt 7 §, 8 § första och andra styckena, 9–11, 20 och 22 §§ denna lag gäller värdepapperscentraler respektive operatörer av DLT-SS-system eller DLT-TSS-system (se 2 § andra stycket) överförs således till förvaltare när de finansiella instrumenten är förvaltarregistrerade.

27 §

Har i annat fall än som avses i 9 eller 16 § kupongskatt innehållits för någon som inte varit skattskyldig eller har kupongskatt innehållits med högre belopp än vad som ska betalas enligt avtal för undvikande av dubbelbeskattning, har den utdelningsberättigade rätt till återbetalning av vad som innehållits för mycket.

Rätt till återbetalning föreligger även

– om aktie förlorat sitt värde till följd av att bolaget upplösts genom likvidation inom två år efter det att sådan utbetalning som avses i 2 § *tredje* stycket 2 blivit tillgänglig för lyftning,

– vid återbetalning till aktieägare enligt aktiebolagslagen (2005:551) i samband med minskning av aktiekapitalet som genomförts med indragning av aktier, och

– vid utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag.

Underlaget för kupongskatten ska i de fall som avses i andra stycket beräknas på ett belopp som svarar mot skillnaden mellan utbetalningen till aktieägaren och dennes anskaffningskostnad för aktierna. Har aktierna förvärvats som fusionsvederlag eller delningsvederlag ska som anskaffningskostnad för aktierna anses den anskaffningskostnad som aktieägaren hade för aktierna i det överlåtande aktiebolaget. För marknadsnoterade aktier får anskaffningskostnaden i stället bestämmas till 20 procent av utbetalningen.

Ansökan om återbetalning ska göras skriftligen hos Skatteverket senast vid utgången av femte kalenderåret efter utdelningstillfället.

Tillsammans med ansökan ska det lämnas ett intyg eller annan utredning om att kupongskatt innehållits för sökanden liksom utredning som styrker att sökanden inte är skattskyldig.

Beslut rörande återbetalning får anstå intill dess fråga om skattskyldighet för utdelningen enligt inkomstskattelagen (1999:1229) slutligen prövats.

Föreligger de förutsättningar för återbetalning som anges i första stycket först sedan förvaltningsrätt, kammarrätt eller Högsta förvaltningsdomstolen meddelat beslut angående utdelningsbeloppet eller efter det att utdelningsberättigad efterbeskattats för detsamma, kan ansökan om återbetalning göras hos Skatteverket senast inom ett år efter det beslutet meddelades eller efterbeskattningen skedde.

Är den som har rätt till återbetalning av kupongskatt skyldig att betala skatt enligt denna lag eller skatteförfarandelagen (2011:1244), gäller 64 kap. samt 71 kap. 2 § första stycket och 3 § skatteförfarandelagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om återbetalning av kupongskatt som har innehållits för någon som inte varit skattskyldig eller som har innehållits med högre belopp än vad som ska betalas enligt avtal för undvikande av dubbelbeskattning. Övervägandena finns i avsnitt 4.18.2.

I *andra stycket första strecksatsen* görs en följdändring med anledning av att det i 2 § införs ett nytt andra stycke och nuvarande andra stycket blir tredje stycket, se författningskommentaren till den paragrafen. Se också motsvarande ändring i förslaget i avsnitt 1.22.

9.6 Förslaget till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

4 §

Förmånsrätt följer med

1. sjöpanträtt och luftpanträtt,

2. internationell säkerhetsrätt i luftfartyg och flygmotorer som registrerats enligt lagen (2015:860) om internationella säkerhetsrätter i lösa saker,

3. handpanträtt och rätt att kvarhålla lös egendom till säkerhet för fordran (retentionsrätt), panträtt på grund av registrering eller underrättelse enligt

lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* samt panträtt på grund av registrering enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat,

4. panträtt på grund av inteckning i skepp eller skeppsbygge eller i luftfartyg och reservdelar till luftfartyg,

5. registrering av båtbyggnadsförskott enligt lagen (1975:605) om registrering av båtbyggnadsförskott.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förmånsrätt.

Ändringen i *punkten 3* innebär att förmånsrätt följer även med panträtt på grund av registrering eller underrättelse enligt lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare. Se också motsvarande ändring i förslaget i avsnitt 1.20.

9.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument

1 kap.

2 a §

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU och lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare finns särskilda bestämmelser för värdepapperscentraler som driver DLT-marknadsinfrastrukturer.

Paragrafen innehåller en upplysning om att det i DLT-förordningen finns särskilda bestämmelser som gäller för värdepapperscentraler som driver DLT-marknadsinfrastrukturer. Övervägandena finns i avsnitt 4.17.4.

3 §

I denna lag betyder:

avstämningsbolag: sådant avstämningsbolag som avses i aktiebolagslagen (2005:551),

avstämningsregister: sådant register som avses i 4 kap. 1 §,

EES: Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,
emittent: i fråga om aktier aktiebolaget och i fråga om annat finansiellt instrument utgivaren eller utfärdaren av instrumentet,
finansiellt instrument: detsamma som i artikel 2.1.8 i förordningen om värdepapperscentraler, i den ursprungliga lydelsen, varvid aktier och sådana rättigheter som avses i 4 kap. 2 § andra stycket denna lag i fråga om avstämningsbolag som är privata aktiebolag vid tillämpningen av denna lag ska jämställas med finansiella instrument,
förordningen om värdepapperscentraler: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012,
handelsplats: detsamma som i 1 kap. 4 b § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,
intermediär: en juridisk person som för aktieägares eller andra personers räkning förvarar eller administrerar aktier eller för värdepapperskonton,
kontoförande institut: den som av en värdepapperscentral medgetts rätt att vidta registreringsåtgärder i avstämningsregister,
kontoföring av finansiella instrument: registrering i avstämningsregister av äganderätt och särskild rätt till sådana aktier och andra finansiella instrument för vilka aktiebrev, skuldebrev eller annan motsvarande skriftlig handling inte har utfärdats eller, där sådan handling har utfärdats, det genom förvaring eller på annat likvärdigt sätt har säkerställts att handlingen inte kommer i omlopp,
kvalificerat innehav: detsamma som i 1 kap. 5 § lagen om värdepappersmarknaden,
reglerad marknad: detsamma som i 1 kap. 4 b § lagen om värdepappersmarknaden,
skuldförbindelse: ensidig skuldförbindelse avsedd för allmän omsättning,
utsett kreditinstitut: sådant kreditinstitut som har utsetts enligt artikel 54.2 b i förordningen om värdepapperscentraler, i den ursprungliga lydelsen,
värdepapperscentral: detsamma som i artikel 2.1.1 i förordningen om värdepapperscentraler, i den ursprungliga lydelsen,
värdepapperscentral från tredjeland: en sådan värdepapperscentral som avses i artikel 2.1.2 i förordningen om värdepapperscentraler, i den ursprungliga lydelsen, samt
värdepappersinstitut: detsamma som i 1 kap. 4 b § lagen om värdepappersmarknaden.

I paragrafen finns definitioner av termer och uttryck som används i lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Ändringen innebär att det i paragrafen införs en definition av handelsplats. Termen handelsplats används i 4 kap. 20 a §. Med handelsplats avses i 1 kap. 4 b § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden en reglerad marknad, en multilateral handelsplattform (MTF-

plattform) eller en organiserad handelsplattform (OTF-plattform). I paragrafen finns redan en definition av reglerad marknad. Vad som avses med MTF-plattform och OTF-plattform framgår av 1 kap. 4 b § lagen om värdepappersmarknaden.

I definitionen av kvalificerat innehav görs en redaktionell ändring med anledning av att det även i definitionen av handelsplats hänvisas till lagen om värdepappersmarknaden.

3 kap.

9 §

Ett avstämningskonto för förvaltarregistrerade finansiella instrument ska innehålla

1. förvaltarens företagsnamn, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress,
2. anmärkning om att instrumenten förvaltas för annans räkning,
3. i fråga om aktier, de uppgifter som avses i 4 kap. 18 § 1–5, och
4. i fråga om skuldförbindelser, de uppgifter som avses i 4 kap. 19 §.

I paragrafen anges vad ett avstämningskonto för förvaltarregistrerade finansiella instrument ska innehålla.

I *punkten 3* görs en följdändring med anledning av att andra stycket i 4 kap. 18 § tas bort (se författningskommentaren till den paragrafen).

4 kap.

2 §

I 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551) finns bestämmelser om aktier i avstämningsbolag.

Aktier i svenska bolag som inte är avstämningsbolag *enligt 1 kap. 10 § första stycket 1 aktiebolagslagen* får inte registreras i avstämningsregister.

Bestämmelserna i denna lag om aktier i avstämningsbolag tillämpas också på följande rättigheter i sådana bolag, nämligen

1. fondaktierätt och teckningsrätt som avses i 11 kap. 4 § aktiebolagslagen samt företrädesrätt att delta i emission som avses i 11 kap. 8 § andra stycket aktiebolagslagen,
2. rätt på grund av teckning av aktier vid nyemission av aktier enligt 13 kap. aktiebolagslagen, samt
3. rätt på grund av teckning av aktier med utnyttjande av optionsrätt enligt 14 kap. aktiebolagslagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om aktier i avstämningsbolag.

Av *andra stycket* framgår att aktier i andra bolag än avstämningsbolag inte får registreras i avstämningsregister. Genom tillägget ”enligt 1 kap. 10 § första stycket 1 aktiebolagslagen” tydliggörs att detsamma gäller aktier i avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § första stycket 2, dvs. aktiebolag vars aktier ska vara registrerade i en distribuerad liggare.

15 §

Upphör finansiella instrument att vara registrerade i avstämningsregister hos en värdepapperscentral till följd av att ett avstämningsförbehåll *har* tagits bort eller att avtalet mellan emittenten och värdepapperscentralen *har* upphört att gälla, är värdepapperscentralen skyldig att till emittenten eller till en annan värdepapperscentral *eller en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur* som emittenten anvisar lämna upplysning om innehållet i samtliga avstämningskonton. Upphör registreringen hos värdepapperscentralen till följd av att ett avtal mellan värdepapperscentralen och en värdepapperscentral som är etablerad i ett annat land inom EES än Sverige eller en värdepapperscentral från tredjeland som avses i 4 § andra meningen *har* upphört att gälla, ska innehavet på kontot överföras till annan kontohållare eller tillgodoräknas *kontohavaren* på annat sätt som beaktar dennes intressen.

I så fall ska den svenska värdepapperscentralen se till att samtliga kontohavare och innehavare av rättigheter som *har* registrerats på avstämningskonto underrättas.

I paragrafen finns bestämmelser om värdepapperscentralens skyldigheter när finansiella instrument upphör att vara registrerade i avstämningsregister hos värdepapperscentralen. Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

Ändringen i *första stycket första meningen* innebär att bestämmelsen blir tillämplig även om finansiella instrument upphör att vara registrerade i avstämningsregister hos en värdepapperscentral till följd av att avtalet mellan emittenten och värdepapperscentralen har upphört att gälla med anledning av att instrumentet i stället ska registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur enligt DLT-förordningen.

I *första stycket andra meningen* görs en rättelse av ett korrekturfel.

Värdepapperscentralen är enligt *andra stycket* skyldig att se till att samtliga kontohavare och innehavare av rättigheter som har registrerats på avstämningskonto underrättas om finansiella instrument upphör att vara registrerade i avstämningsregister hos värdepapperscentralen. I stycket görs en redaktionell ändring.

18 §

Utöver vad som följer av 17 § *ska* på ett avstämningskonto beträffande aktier anges

1. för varje aktie om full betalning har erlagts för aktien till avstämningsbolaget,
2. till vilket slag varje aktie hör, om aktier av olika slag kan finnas enligt bolagsordningen,
3. om en aktie av visst slag kan omvandlas till en aktie av annat slag,
4. förbehåll att aktieägare eller annan *ska* vara berättigad att lösa aktie som övergår till ny ägare,
5. utbetalning som görs vid inlösen av en aktie eller minskning av aktiens kvotvärde eller vid skifte av bolagets tillgångar,
6. namn, personnummer och postadress för förmyndare eller god man för aktieägare och för konkursförvaltare i aktieägares konkurs,
7. uppgift om att Kronofogdemyndigheten verkställer utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende kontohavarens aktier, samt
8. namn, personnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress för den som på grund av pantsättning, uppdrag eller villkor i testamente eller gåvobrev har rätt att i stället för den i aktieboken införde aktieägaren lyfta utdelning och vid fondemission ta emot ny aktie samt utöva företrädesrätt att delta i emission.

I paragrafen anges vad som ska anges på ett avstämningskonto beträffande aktier, utöver det som följer av 17 §.

I *första stycket* görs två redaktionella ändringar.

Det nuvarande *andra stycket* tas bort. Bestämmelsen har enbart betydelse i aktiebolag som har aktier med nominella belopp. Aktier med nominellt belopp får numera inte förekomma och bestämmelsen har därmed blivit obsolet.

20 a §

Om kontohavaren till ett avstämningskonto är okänd, får det kontoförande institutet sälja de finansiella instrument som kontot omfattar enligt bestämmelserna i 20 c § och därmed avsluta kontot, under förutsättning att

1. det krävs för att det kontoförande institutet ska kunna fullgöra sina förpliktelser enligt lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism eller någon annan författning i regelverket mot penningtvätt och finansiering av terrorism,

2. kontohavaren eller annan som är i kontohavarens ställe under de sista tio åren före försäljningen inte har begärt några registreringsåtgärder avseende kontot, och

3. de finansiella instrumenten handlas på en handelsplats eller en motsvarande marknadsplats utanför EES eller instrumenten i annat fall har ett tillförlitligt och kontrollerbart pris.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser som ger ett kontoförande institut viss rätt att avsluta ett avstämningskonto, trots att kontohavaren inte har samtyckt till det. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Paragrafen innebär att om kontohavaren till ett avstämningskonto är okänd, så får det kontoförande institutet under vissa förutsättningar sälja de finansiella instrument som kontot omfattar (se närmare 20 c §). När sådan försäljning har skett, är avstämningskontot avslutat.

En grundläggande förutsättning för att paragrafen ska kunna tillämpas är att ”kontohavaren är okänd”. Med detta avses att den som har rätt att förfoga över de finansiella instrumenten som kontot omfattar är okänd till namn eller adress. Det kan finnas flera orsaker till att det kontoförande institutet inte har kännedom om den berättigades namn eller adress. Det kan t.ex. vara så att den kontohavare som anges på kontot är avliden och det saknas uppgifter om dödsbo eller dödsbodelägare. Det kan också vara så att det kontoförande institutet inte har tillgång till den berättigades namn eller adress och inte heller kan få tillgång till dessa uppgifter från andra källor, t.ex. folkbokföringen. Så kan vara fallet när den kontohavare som anges på kontot har ett utländskt personnummer och det som anges på kontot i stället är ett unikt nummer som när kontot öppnades genererades enligt formatet för ett svenskt personnummer (ibland kallat fiktivt personnummer). I ett sådant fall är det fråga om ett identifieringsnummer som anges enbart på kontot och som inte går att använda vid sökning efter den berörda personens namn eller adress i andra källor.

Att kontohavaren är bosatt utomlands är i sig inte ett skäl att betrakta honom eller henne som okänd. En annan sak är att det när kontohavaren bor utomlands men har flyttat från den angivna adressen kan vara svårare för det kontoförande institutet att skaffa information om aktuell adress.

Den omständigheten att den kontohavare som anges på kontot har skyddade personuppgifter innebär i sig inte att han eller hon är okänd. Om det för en sådan kontohavare inte finns en adress till vilken post kan skickas, kan det kontoförande institutet vanligtvis skicka post till kontohavaren genom förmedling av Skatteverket.

Paragrafen är aldrig tillämplig om kontohavaren är känd och det kontoförande institutet har tillgång till aktuella adressuppgifter. Detta gäller även om kontohavaren har underlåtit att besvara det kontoförande institutets förfrågningar. Först om kontohavarens underlåtenhet att svara, tillsammans med omständigheterna i övrigt, måste tolkas så att tillgängliga namn- eller adressuppgifter är felaktiga eller inaktuella kan paragrafens bestämmelser tillämpas.

Det är inte heller möjligt att tillämpa paragrafen när det kontoförande institutet i och för sig saknar tillgång till aktuella adressuppgifter men ännu inte har uttömt möjligheterna att skaffa fram aktuella uppgifter, t.ex. genom folkbokföringen eller från emittenten. Det kontoförande institutet måste alltså företa förhållandevis långtgående sökåtgärder innan det kan bedöma kontohavaren som okänd. Med emittent avses i fråga om aktier aktiebolaget och i fråga om annat finansiellt instrument utgivaren eller utfärdaren av instrumentet (se 1 kap. 3 §).

I punkterna 1–3 anges tre förutsättningar som samtliga måste vara uppfyllda för att ett kontoförande institut ska få sälja de finansiella instrumenten på kontot.

Den första förutsättningen är enligt *punkten 1* att åtgärden krävs för att det kontoförande institutet ska kunna fullgöra sina förpliktelser enligt penningtvättslagen eller någon annan författning i regelverket mot penningtvätt och finansiering av terrorism. I penningtvättslagen finns bl.a. bestämmelser om att en verksamhetsutövare inte får etablera eller upprätthålla en affärsförbindelse eller utföra en enstaka transaktion om verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kännedom om kunden för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen (3 kap. 1 § första stycket). Normalt torde ett kontoförande institut inte kunna fullgöra de skyldigheter som i dessa avseenden åvilar en verksamhetsutövare, om institutet inte har några uppgifter om namn och adress på den som har rätt att förfoga över de på kontot registrerade instrumenten. Bedömningen måste dock göras från fall till fall. Exempelvis behöver avsaknaden av uppgift om den berättigades postadress inte medföra att det kontoförande institutet inte kan fullgöra sina förpliktelser enligt penningtvättslagstiftningen under förutsättning att den information som behöver inhämtas från kontohavaren kan inhämtas via e-post, telefon m.m.

Med andra författningar avses författningar som har antagits med stöd av penningtvättslagen eller som är direkt tillämpliga EU-förordningar.

En betydelsefull begränsning framgår av *punkten 2*; de finansiella instrumenten får inte säljas om kontohavaren eller någon som är i kontohavarens ställe under de sista tio åren har begärt några registreringsåtgärder avseende kontot. Det kan exempelvis vara registreringsåtgärder med anledning av att kontohavaren har förvärvat, sålt eller pantsatt finansiella instrument som finns på kontot. Med någon som är i kontohavarens ställe avses här t.ex. en förmyndare eller god man eller, för det fall kontohavaren har avlidit, kontohavarens dödsbo. Om de enda registreringsåtgärder som förekommit är sådana som härrör från annan, t.ex. från emittenten eller värdepapperscentralen eller från det kontoförande institutet, utan att det har föregåtts av ett uppdrag från kontohavaren, utgör det däremot inte hinder mot att de finansiella instrumenten säljs.

Tioårsregeln utesluter inte att de särskilda åtgärder som måste föregå försäljningen (se 20 b §) vidtas före tioårsfristens utgång.

Den tredje förutsättningen är, enligt *punkten 3*, att de finansiella instrument som kontot omfattar är föremål för handel på en handelsplats eller en motsvarande marknadsplats utanför EES eller att det i annat fall finns ett tillförlitligt och kontrollerbart pris för instrumenten. Vad som avses med handelsplats anges i 1 kap. 3 §, se författningskommentaren till den paragrafen. När de finansiella instrumenten inte är föremål för sådan handel, måste instrumenten ha ett pris som är tillförlitligt och kontrollerbart. Så får normalt anses vara fallet när prissättning sker genom handel som organiseras av ett värdepappersinstitut eller någon som har auktorisation som leverantör av gräsrotsfinansieringstjänster enligt EU:s förordning om gräsrotsfinansiering.[1]

I 20 b § finns bestämmelser om de åtgärder som det kontoförande institutet måste vidta innan de finansiella instrumenten säljs. Bestämmelser om vad som gäller i fråga om försäljningen finns i 20 c §.

[1] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/1503 av den 7 oktober 2020 om europeiska leverantörer av gräsrotsfinansieringstjänster för företag och om ändring av förordning (EU) 2017/1129 och direktiv (EU) 2019/1937.

20 b §

Innan de finansiella instrumenten säljs enligt 20 c § ska det kontoförande institutet skicka en underrättelse till kontohavaren och eventuella innehavare av rättigheter som är antecknade på kontot om att institutet avser att sälja de finansiella instrumenten som kontot omfattar och därmed avsluta kontot.

Underrättelsen ska

1. innehålla upplysningar om vad kontohavaren eller eventuella innehavare av rättigheter behöver göra för att de finansiella instrumenten inte ska säljas, och

2. kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om den underrättelseskyldighet som ett kontoförande institut måste fullgöra före försäljningen av de finansiella instrumenten enligt 20 c §. Paragrafen är delvis utformad efter förebild av 5 kap. 18 § första stycket aktiebolagslagen (2005:551). Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att det kontoförande institutet måste fullgöra viss underrättelseskyldighet innan det säljer de finansiella instrumenten på det aktuella kontot. Underrättelseskyldigheten gäller i förhållande till såväl kontohavaren som eventuella innehavare av rättigheter som är antecknade på kontot. Vilka rättigheter som kan antecknas på ett avstämningskonto framgår av 17 § samt i fråga om aktier och skuldförbindelser även 18 § respektive 19 §. Underrättelsen ska skickas till respektive adressats senast kända postadress. Om det står klart att den senast kända adressen inte längre är aktuell, t.ex. därför att tidigare försändelser har returnerats med uppgift om att adressaten är okänd, och det kontoförande institutets försök att finna en annan, mer aktuell, adress har misslyckats, behöver någon särskild försändelse inte skickas ut. Den enskildes informationsintresse får då anses tillgodosett genom den kungörelse som ska ske i Post- och Inrikes Tidningar.

I *andra stycket 1* anges vad underrättelsen ska innehålla. Av bestämmelsen följer att det i underrättelsen ska lämnas information om inom vilken tidsfrist kontohavaren eller en eventuell innehavare av rättigheter måste höra av sig till det kontoförande institutet för att instrumenten inte ska säljas, dels hur en försäljning kommer att ske om någon som ingår i den kretsen inte hör av sig, se författningskommentaren till 20 c §. Underrättelsen syftar till att ge kontohavaren och andra rättighetshavare möjlighet att stoppa den planerade för-

säljningen genom att tillställa det kontoförande institutet de nödvändiga namn- eller adressuppgifterna.

I *andra stycket 2* finns ett krav på att underrättelsen ska kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Det kravet gäller även om det inte finns någon senast kända adress och det därför inte är möjligt att skicka en underrättelse enligt första stycket. Bestämmelsen innebär ett lagstadgat undantag från den tystnadsplikt som det kontoförande institutet annars har.

Underrättelseskyldigheten är fullgjord så snart underrättelsen har skickats iväg och kungörelsen har förts in i Post- och Inrikes Tidningar. Om det senare uppkommer tvist om huruvida underrättelseskyldigheten har fullgjorts, får bevisbördan för detta anses ligga på det kontoförande institutet. Det kontoförande institutet har därför anledning att på lämpligt sätt dokumentera sina åtgärder.

20 c §

Om det har gått ett år sedan det kontoförande institutet fullgjorde sin underrättelseskyldighet enligt 20 b § och förutsättningarna enligt 20 a § fortfarande är uppfyllda, får det kontoförande institutet sälja de finansiella instrument som avstämningskontot omfattar. Försäljningen ska ske genom ett värdepappersinstitut.

Det kontoförande institutet får ur de influtna medlen tillgodogöra sig vad som motsvarar kostnaderna för underrättelsen och kungörelsen enligt 20 b § och för försäljningen. Institutet ska förvalta det återstående beloppet för kontohavarens räkning och, om någon visar att han eller hon vid tidpunkten för försäljningen hade rätt till de finansiella instrumenten, betala ut beloppet till denne. När anspråk på en sådan utbetalning har preskriberats, ska beloppet tillfalla Allmänna arvsfonden.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om hur försäljningen av de finansiella instrument som kontot omfattar ska gå till. Den är delvis utformad efter förebild av 5 kap. 18 § andra stycket aktiebolagslagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Ett kontoförande institut får enligt *första stycket* sälja de finansiella instrument som avstämningskontot omfattar tidigast när det har gått ett år sedan institutet fullgjorde sin underrättelseskyldighet enligt 20 b §, se författningskommentaren till den paragrafen. En ytterligare förutsättning för försäljning av instrumenten är att förutsättningarna enligt 20 a § fortfarande är uppfyllda. Om det kontoförande institutet under mellantiden har fått tillgång till de namn-

eller adressuppgifter som det tidigare har saknat, får institutet inte fullfölja den planerade försäljningen. Detsamma gäller om det kontoförande institutet av någon anledning inte längre har behov av den information som det tidigare har ansett sig behöva för att fullgöra sina förpliktelser enligt penningtvättslagstiftningen. Den planerade försäljningen får inte heller fullföljas om rekvisitet i 20 a § 2 inte längre är uppfyllt. Har alltså kontohavaren eller någon som är i kontohavarens ställe under de sista tio åren före den avsedda försäljningen begärt något slag av registreringsåtgärd utgör detta hinder mot försäljningen. Även rekvisitet i 20 a § 3 måste fortfarande vara uppfyllt, dvs. instrumenten måste handlas på en handelsplats eller en motsvarande marknadsplats utanför EES eller ha ett tillförlitligt och kontrollerbart pris (se författningskommentaren till 20 a §).

Försäljningen ska ske genom ett värdepappersinstitut. Vad som avses med värdepappersinstitut anges i 1 kap. 3 §. Om det kontoförande institutet är ett värdepappersinstitut och det finansiella instrumentet inte handlas på en handelsplats eller en motsvarande marknadsplats utanför EES, bör försäljningen ske genom en oberoende part, dvs. ett annat värdepappersinstitut än det kontoförande institutet.

Om de i första stycket angivna förutsättningarna inte föreligger och de finansiella instrumenten därför inte kan säljas, kan avstämningskontot inte avslutas.

Vad som inflyter vid försäljningen ska, såsom framgår av *andra stycket*, tas om hand av det kontoförande institutet. Institutet får tillgodogöra sig ett belopp som motsvarar de kostnader som institutet har haft för underrättelse, kungörelse och försäljning och ska därefter förvalta det som återstår för kontohavarens räkning. Det ställs inga särskilda krav på hur förvaltningen ska gå till och det är alltså tillräckligt att medlen sätts in på ett räntebärande bankkonto.

Det kontoförande institutet är skyldigt att betala ut det förvaltade beloppet till den som visar att han eller hon vid tidpunkten för försäljningen hade rätt till de finansiella instrumenten. Om någon framställer ett sådant anspråk men inte gör gällande – eller inte kan visa – att han eller hon har rätt till mer än viss andel eller ett visst antal av de sålda finansiella instrumenten, ska utbetalningen begränsas i motsvarande mån.

Lagtexten är inte avsedd att utesluta att utbetalning kan utgå även till den som visar att han eller hon har tagit över den tidigare innehavarens rätt. Så bör exempelvis den rätt som tillkommer A därför

att A var innehavare av instrumentet vid tiden för försäljningen efter A:s död kunna göras gällande av A:s arvingar. – Uttrycket ”visar” är avsett att motsvara det beviskrav som gäller i tvistemål.

Rätten till utbetalning preskriberas enligt allmänna bestämmelser (se 2 § första stycket preskriptionslagen [1981:130]), dvs. tio år efter försäljningen av instrumenten, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan. När preskription har inträtt, ska det kontoförande institutet överföra det återstående beloppet till Allmänna arvsfonden.

I 7 kap. 2 a § finns bestämmelser om ansvar för skada som tillfogas en ägare av ett finansiellt instrument genom fel eller försummelse i samband med försäljningen av det finansiella instrumentet eller hanteringen av de medel som inflyter vid försäljningen.

5 kap.

1 a §

Om det till följd av ett befarat eller inträffat tekniskt fel eller annat avbrott uppkommer en risk för att en registreringsåtgärd i avstämningsregistret blir felaktig, får värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet avvakta med åtgärden till dess att det inte längre finns någon risk för felaktigheter.

Paragrafen, som är ny, innehåller en bestämmelse om möjlighet att avvakta med en registreringsåtgärd i avstämningsregistret om det till följd av ett befarat eller inträffat tekniskt fel eller annat avbrott uppkommer en risk för att registreringsåtgärden annars blir felaktig. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

Det är mycket viktigt att materiellt felaktiga uppgifter inte tas in i avstämningsregistren. Bestämmelse ger utrymme för att ta hänsyn till ett tekniskt fel eller avbrott när det gäller hur snabbt registreringar av anmälningar respektive slutlig registrering på avstämningskonton behöver göras. Den kan tillämpas när det har uppkommit ett tekniskt fel eller avbrott i eller i anslutning till VPC-systemet men också när ett sådant fel eller avbrott kan förutses eller befaras. Därutöver krävs att felet eller avbrottet ger upphov till en risk för felaktigheter vid vidtagandet av registreringsåtgärder. Behovet att kunna avvakta med en registreringsåtgärd kommer att vara särskilt stort vid en svensk anslutning till T2S och vid en spegling av uppgifterna på T2S-plattformen respektive i VPC-systemet. Som berörs i avsnitt 5.6 bör avvecklingen då tillfälligt avbrytas i den situationen att upp-

gifterna i avstämningsregistren inte längre kan beaktas vid avvecklingen på T2S-plattformen.

När det inte längre finns någon risk för felaktiga registreringsåtgärder ankommer det på värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet att vidta de uppskjutna registreringsåtgärderna. Dessa ska då företas i den ordning som hade tillämpats om systemet hela tiden hade fungerat normalt.

7 kap.

2 a §

För skada som tillfogas en ägare av ett finansiellt instrument genom fel eller försummelse i samband med försäljning enligt 4 kap. 20 c § eller vid hanteringen av de medel som inflyter vid försäljningen svarar det kontoförande institutet. Detsamma gäller skada som tillfogas panthavare eller den till vars förmån en rådighetsinskränkning gäller.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om ansvar för skada som uppkommer i samband med en sådan försäljning av finansiella instrument som avses i 4 kap. 20 c §. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Det kontoförande institutet ansvarar enligt paragrafen för skada som tillfogas en ägare av ett finansiellt instrument genom fel eller försummelse i samband med att institutet säljer det finansiella instrumentet eller hanterar de medel som inflyter vid försäljningen. Detsamma gäller skada som tillfogas panthavare eller den till vars förmån en rådighetsinskränkning gäller (jfr 2 § första stycket fjärde meningen). I 4 kap. 20 a–20 c §§ regleras förutsättningarna för att ett kontoförande institut, om kontohavaren är okänd, utan samtycke av kontohavaren ska få sälja de finansiella instrument som avstämningskontot omfattar och därmed avsluta kontot samt vilka åtgärder som institutet i så fall är skyldigt att vidta, se författningskommentarerna till de paragraferna.

Skada för ägaren av det finansiella instrumentet skulle kunna uppstå t.ex. om det kontoförande institutet låter sälja instrumentet till ett pris som är lägre än det pris som vid tidpunkten för försäljningen betalades i en transaktion mellan oberoende parter för det antal finansiella instrument av det aktuella slaget, om det förekommer sådana jämförbara transaktioner (jfr författningskommentaren till 4 kap. 20 c §). En annan situation när det skulle kunna uppstå skada är om

det kontoförande institutet låter genomföra försäljningen på ett sådant sätt att det uppstår kostnader som inte kan anses skäliga med hänsyn till de kostnader som en transaktion av det aktuella slaget vid den aktuella tidpunkten normalt sett är förenad med, eller om institutet efter försäljningen tillgodogör sig ett större belopp än det som motsvarar kostnaderna för försäljningen och för underrättelsen och kungörelsen enligt 4 kap. 20 b §. När det kontoförande institutet tillgodogjort sig vad institutet har rätt till ur de influtna medlen, ska institutet förvalta det återstående beloppet för kontohavarens räkning. Det innebär att det skulle kunna uppstå skada om institutet inte kan betala ut beloppet till någon som visar att han eller hon vid tidpunkten för försäljningen hade rätt till de finansiella instrumenten (jfr lagen [1944:181] om redovisningsmedel).

Bestämmelsen kan också tillämpas om det kontoförande institutet har sålt de finansiella instrumenten utan att ha laga grund för det (såsom när försäljning har skett trots att det skulle ha varit möjligt att inhämta adressuppgifter avseende kontohavaren). Kontohavaren kan då utkräva bl.a. den del av de influtna medlen som det kontoförande institutet har förbehållit sig för att täcka sina kostnader för försäljningen m.m.

Det kontoförande institutet svarar även för skada som uppkommit till följd av fel eller försummelse hos den som institutet har anlitat för försäljningen.

Om det uppkommer en tvist, ligger bevisbördan för att det kontoförande institutet har gjort sig skyldigt till fel eller försummelse, liksom för skadans storlek, på kontohavaren eller annan som visar att han eller hon vid tidpunkten för försäljningen hade rätt till de finansiella instrumenten. Gör kontohavaren gällande att det kontoförande institutet saknade grund för att sälja instrumenten får det dock anses ligga på institutet att visa att de lagliga förutsättningarna förelåg. Det kontoförande institutet har därför anledning att på lämpligt sätt dokumentera sina åtgärder så att det i händelse av en framtida tvist kan visa att det hade grund för försäljningen och att denna skedde på korrekt sätt.

Genom att paragrafen ingår i det intervall som anges i 3 och 4 §§ (jämkning och regressrätt) gäller de bestämmelserna även ersättning enligt denna paragraf.

9 kap.

27 §

Finansinspektionen får ta ut avgifter för prövning av ansökningar och anmälningar enligt förordningen om värdepapperscentraler.

Svenska värdepapperscentraler samt värdepapperscentraler som är etablerade i ett annat land inom EES än Sverige och värdepapperscentraler från tredjeland som har inrättat filial här i landet ska med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet samt Statistiska centralbyråns verksamhet enligt lagen (2014:484) om en databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna.

Paragrafen gäller avgifter till bl.a. Finansinspektionen. Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

Ändringen i *första stycket* innebär att hänvisningen till DLT-förordningen tas bort. Det innebär att paragrafen inte längre ger stöd för att ta ut avgifter för prövning av ansökningar och anmälningar enligt den förordningen. Sådana avgiftsuttag kommer dock fortfarande att vara möjliga, fastän då med stöd av 1 kap. 6 § första stycket lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

9.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:158) om investerarskydd

9 §

Ersättningen, tillsammans med eventuell utdelning i värdepappersinstitutets, fondbolagets, förvaltningsbolagets eller AIF-förvaltarens konkurs, ersättning genom institutets, fondbolagets, förvaltningsbolagets eller AIF-förvaltarens ansvarsförsäkring och skadestånd enligt 7 kap. 2 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller artikel 7.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU*, för en förlust som enligt denna lag är ersättningsgill, får uppgå till sammanlagt högst 250 000 kronor för varje institut eller bolag.

I paragrafen anges det högsta belopp som ersättningen enligt lagen sammanlagt får uppgå till för varje institut eller bolag. Övervägandena finns i avsnitt 4.14.

Ändringen innebär att ett eventuellt skadestånd från en DLT-operatör enligt artikel 7.6 i DLT-förordningen ska beaktas vid beräkningen av ersättningen. Enligt förordningen gäller att vid förlust av medel, förlust av säkerheter eller förlust av ett DLT-baserat finansiellt instrument, ska operatören av en DLT-marknadsinfrastruktur som har förlorat medlen, säkerheterna eller det DLT-baserade finansiella instrumentet vara skadeståndsskyldig för förlusten upp till den förlorade tillgångens marknadsvärde. Operatören ska dock inte vara skadeståndsskyldig om den bevisar att förlusten har uppstått till följd av en extern händelse som ligger utom operatörens rimliga kontroll och vars konsekvenser var oundvikliga trots alla rimliga ansträngningar.

22 §

Om en investerare har rätt till ersättning enligt en ansvarsförsäkring som har tecknats av ett värdepappersinstitut, ett fondbolag, ett förvaltningsbolag eller en AIF-förvaltare och om ersättning har betalats ut enligt denna lag för de tillgångar som försäkringsersättningen avser, träder staten in i investerarens rätt till ersättning enligt ansvarsförsäkringen med företrädesrätt framför investeraren intill det utgivna beloppet.

Om en investerare har rätt till skadestånd enligt 7 kap. 2 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller artikel 7.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858* och ersättning har betalats ut från investerarskyddet för de tillgångar som skadeståndet avser, träder staten in i investerarens rätt till ersättning enligt den lagen eller förordningen med företrädesrätt framför investeraren intill det utgivna beloppet.

I paragrafen finns bestämmelser om statens regressrätt när ersättning från investerarskyddet har betalats ut. Övervägandena finns i avsnitt 4.14.

Ändringen i *andra stycket* innebär att statens regressrätt gäller även i fråga om skadestånd enligt artikel 7.6 i DLT-förordningen.

9.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:1309) om system för avveckling av förpliktelser på finansmarknaden

1 §

Denna lag gäller för anmälan, godkännande och likställande av system för clearing och avveckling av förpliktelser att betala eller att leverera finansiella instrument (avvecklingssystem) på finansmarknaden.

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 av den 4 juli 2012 om OTC-derivat, centrala motparter och transaktionsregister finns särskilda regler om clearing och centrala motparter.

Särskilda regler om avvecklingssystem för värdepapper finns i

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012 *och*

– *Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU*.

I paragrafen anges tillämpningsområdet för lagen. Övervägandena finns i avsnitt 4.17.4.

I *tredje stycket* införs en upplysningsbestämmelse om innehållet i DLT-förordningen (se framför allt artikel. 5.7 andra och tredje styckena i förordningen).

9.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

5 kap.

10 §

Bestämmelser om uppgiftsskyldighet finns i

– 8 kap. 2 a § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument,

– 2 kap. 20 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

– 1 kap. 11 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,

– 6 kap. 8 § lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat,

– 1 kap. 12 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,

– 3 kap. 14 § lagen (2010:751) om betaltjänster,

– 19 kap. 46 § försäkringsrörelselagen (2010:2043),
– 3 kap. 14 § lagen (2011:755) om elektroniska pengar,
– 8 kap. 25 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,
– 6 kap. 11 § lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag,
– 16 kap. 37 § lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag,
– 1 kap. 7 § lagen (2021:899) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gräsrotsfinansiering,
– 1 kap. 6 § lagen (2022:1746) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt), *och*
– 5 kap. 2 § lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

I de lagar som anges i första stycket finns även bestämmelser om meddelandeförbud och ansvarsbestämmelser för den som bryter mot ett sådant förbud.

Paragrafen innehåller upplysningar om i vilka andra lagar som det finns bestämmelser om bl.a. uppgiftsskyldighet. Övervägandena finns i avsnitt 4.11.

I *första stycket* görs ett tillägg som rör lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare. I den lagen finns bestämmelser om uppgiftsskyldighet för operatörer av DLT-marknadsinfrastruktur (se 5 kap. 2 §).

I enlighet med upplysningen i andra stycket finns det även för operatörer av DLT-marknadsinfrastruktur bestämmelser om meddelandeförbud och straff för den som bryter mot ett sådant förbud (se 5 kap. 4 och 5 §§ lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare).

9.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (2004:46) om värdepappersfonder

4 kap.

11 §

Fondbolaget ska föra eller låta föra ett register över samtliga innehavare av andelar i fonden.

Är lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* tillämplig på andelarna i fonden,

förs registret av en svensk värdepapperscentral *eller en svensk operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur.* Fondbolaget har rätt till insyn i registret.

Om lagen om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* inte är tillämplig på andelarna i fonden, ska den som för registret anteckna inskränkningar enligt 13 kap. 19 § första stycket 4 eller 14 kap. 21 § första stycket 4 föräldrabalken där.

Fondbolaget ska till varje fondandelsägare skriftligen bekräfta att dennes fondandelsinnehav har registrerats. Av bekräftelsen ska det framgå värdepappersfondens och, i förekommande fall, andelsklassens beteckning samt namnen på fondbolaget och förvaringsinstitutet. Vidare ska det framgå var informationsbroschyren enligt 15 §, faktabladet enligt 16 a § samt årsberättelsen och halvårsredogörelsen enligt 18 § finns att tillgå.

Paragrafen innehåller bestämmelser om det register över samtliga innehavare av andelar i en värdepappersfond som ett fondbolag ska föra eller låta föra.

I *andra stycket* införs en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare. Vissa fondandelar får enligt DLT-förordningen registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur (se artikel 3.1 första stycket c och avsnitt 4.3). Ändringen innebär att om det är fråga om fondandelar som registreras i en svensk DLT-marknadsinfrastruktur, ska registret över samtliga innehavare av andelar i fonden föras av operatören av den DLT-marknadsinfrastrukturen. Med DLT-marknadsinfrastruktur avses en DLT-baserad multilateral handelsplattform (DLT-MTF-plattform), ett DLT-avvecklingssystem (DLT-SS-system) eller ett DLT-baserat handels- och avvecklingssystem (DLT-TSS-system, se artikel 2.5–2.7 och 2.10 i DLT-förordningen). Den som får föra ett register enligt bestämmelsen måste dock vara operatör av antingen ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system. En sådan operatör kan vara en värdepapperscentral, en börs eller ett värdepappersinstitut (se avsnitt 4.3).

I *tredje stycket* anges vad som gäller i andra fall än de som anges i andra stycket, dvs. när den där angivna lagstiftningen inte är tillämplig på andelarna i fonden. I lagtexten har tydliggjorts att stycket inte är tillämpligt när andelarna i fonden är registrerade i en distribuerad liggare.

12 §

Har en fondandelsägare lämnat sina andelar för förvaltning till någon som har fått tillstånd till registrering som förvaltare, får förvaltaren på andelsägarens uppdrag anges i det register som avses i 11 § första stycket i stället för andelsägaren. I registret ska det särskilt anmärkas att fondandelen förvaltas för någon annans räkning. Förvaltaren ska skyndsamt till andelsägaren eller den som förvaltaren har antecknat i andelsägarens ställe lämna den information förvaltaren får från fondbolaget, om inte andelsägaren avstått från sådan information. Information som avser ändring av fondbestämmelser enligt 9 b § eller 5 a kap. 7 § eller som avser fusion enligt 8 kap. 8 § ska dock alltid lämnas till andelsägaren eller den som förvaltaren har antecknat i andelsägarens ställe.

Om registret förs av någon annan än en svensk värdepapperscentral *eller en svensk operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur*, ska Finansinspektionen pröva frågor om tillstånd till registrering som förvaltare.

Ett tillstånd att registreras som förvaltare får förenas med särskilda villkor för att tillgodose allmänna och enskilda intressen. Ett tillstånd ska återkallas av Finansinspektionen, om ett villkor för tillståndet har åsidosatts och avvikelsen är betydande eller om förutsättningarna för tillståndet inte längre uppfylls.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillstånd till registrering som förvaltare.

Ändringen i *andra stycket* innebär att Finansinspektionen inte ska pröva frågor om tillstånd till registrering som förvaltare enligt denna paragraf om registret förs av en svensk operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur (se författningskommentaren till 11 §). För förvaltarregistring i en svensk DLT-marknadsinfrastruktur gäller i stället bestämmelserna i 2 kap. lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

14 §

Är lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* inte tillämplig på andelarna i fonden, tillämpas i fråga om överlåtelse eller pantsättning av en fondandel i stället 31 § lagen (1936:81) om skuldebrev. I så fall ska vad som i den bestämmelsen sägs om gäldenären gälla fondbolaget eller, om fondandelarna är förvaltarregistrerade, förvaltaren.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om vad som gäller för överlåtelse eller pantsättning av en fondandel. Det som sägs i paragrafen gäller dock, enligt paragrafens nuvarande lydelse, inte om kontoföringslagen är tillämplig på fondandelarna. Ändringen i paragrafen innebär att detsamma gäller om lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare är tillämplig på fondandelarna.

9.12 Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

1 kap.

10 §

Ett avstämningsbolag är ett aktiebolag vars bolagsordning innehåller förbehåll (*avstämningsförbehåll*) om att bolagets aktier ska vara registrerade i

1. ett avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, *eller*

2. en distribuerad liggare enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU.

Aktierna i ett avstämningsbolag ska *registreras* i ett avstämningsregister för bolaget *eller i en sådan distribuerad liggare som avses i första stycket*.

Paragrafen innehåller en definition av begreppet ”avstämningsbolag” och ligger därmed till grund för aktiebolagslagens indelning av aktiebolag i avstämningsbolag och övriga bolag (”kupongbolag”). Motiven till ändringarna i paragrafen har redovisats i avsnitt 4.10.

Ändringen i *första stycket* innebär att också ett bolag, vars aktier enligt bolagsordningen ska vara registrerade i en distribuerad liggare – och även är registrerade i en sådan – hänförs till gruppen avstämningsbolag. Lagens bestämmelser om avstämningsbolag kommer därmed att avse även bolag vilkas aktier är registrerade med DLT-teknik i enlighet med bestämmelserna i DLT-förordningen.

Det ankommer på ett bolag som önskar ha sina aktier registrerade i en distribuerad liggare att ta in en bestämmelse om detta i sin bolagsordning. Det är, om en sådan bestämmelse införs, inte möjligt att besluta att aktierättigheterna fortfarande ska vara registrerade i

kontoföringssystemet, dvs. i avstämningsregister, eller att de ska komma till uttryck i pappersbaserade aktiebrev (jfr 4 kap. 2 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare). Det går således inte att kombinera registrering av aktierna i bolaget i en distribuerad liggare med registrering i avstämningsregister. Samtliga aktier i det aktuella bolaget ska i förekommande fall vara registrerade i en och samma distribuerade liggare. Ansvaret för driften av den distribuerade liggare i vilken registrering sker och för regelefterlevnaden i liggaren kommer därmed att ligga på en och samma DLT-operatör, låt vara att denne kan överlåta till annan eller andra att vidta åtgärderna.

DLT-operatören som ansvarar för registreringen måste ha sådant särskilt tillstånd som DLT-operatör som avses i DLT-förordningen, dvs. tillstånd av Finansinspektionen eller motsvarande utländsk myndighet.

Såsom följer av *andra stycket* förutsätter övergången till avstämningsbolag av detta slag att aktierna faktiskt registreras i den distribuerade liggaren. Det har förutsatts att övergången från registrering enligt kontoföringslagen till registrering i en distribuerad liggare kan hanteras i samförstånd mellan det aktuella bolaget, den värdepapperscentral och de kontoförande institut som har svarat för registreringen i avstämningsregister och DLT-operatören.

10 a §

Vid tillämpningen av denna lag ska med ett avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument jämställas ett motsvarande register som förs av en sådan värdepapperscentral som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012, i den ursprungliga lydelsen, som är etablerad i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet än Sverige.

Ett konto i ett sådant register ska jämställas med ett avstämningskonto enligt lagen om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.

Om aktierna i ett aktiebolag är registrerade i en sådan distribuerad liggare som avses i 10 §, ska vad som i denna lag sägs om anteckning eller registrering i avstämningsregister i stället avse anteckning eller registrering i den distribuerade liggaren och vad som sägs om värdepapperscentral ska avse operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen.

Paragrafens *tredje stycke* är nytt. Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

Lagen innehåller ett flertal bestämmelser om att olika slag av förhållanden ska antecknas i avstämningsregister (se t.ex. 4 kap. 6, 39 och 40 §§). Dessa bestämmelser är definitionsmässigt tillämpliga enbart på avstämningsbolag av det slag som hittills har funnits, dvs. där aktierna är registrerade i avstämningsregister. Genom det nya tredje stycket klargörs att samma slag av anteckningar eller registreringar ska göras när aktierna i bolaget i stället registreras i en distribuerad liggare och att anteckningarna eller registringarna då har samma rättsverkningar som om de hade gjort i ett avstämningsregister.

I flera av lagens bestämmelser talas om ”värdepapperscentralen”. Också detta anknyter till den hittills gällande definitionen av avstämningsbolag, dvs. bolag vilkas aktier är registrerade i avstämningsregister. Ett sådant avstämningsbolag har därmed alltid en koppling till en värdepapperscentral och denna tilldelas i aktiebolagslagen vissa särskilda uppgifter. När aktierna i ett bolag i stället registreras i en distribuerad liggare, ska de motsvarande uppgifterna i stället skötas av operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen. Operatören kan, men behöver inte, vara en värdepapperscentral. Genom tredje stycket i denna paragraf klargörs att vad som i lagen sägs om värdepapperscentral i fråga om dessa bolag ska avse operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen. Det gäller oavsett om operatören är en värdepapperscentral eller ej. Bestämmelsen får betydelse bl.a. vid tillämpningen av 4 kap. 30 och 41 §§, 5 kap. 12, 12 a, 14, 16, 18 och 19 §§ samt 22 kap. 4, 14, 21 och 22 §§.

3 kap.

7 §

Ett beslut om ändring av bolagsordningen som innebär att avstämningsförbehåll tas bort *eller ändras* blir giltigt endast om de som har panträtt i bolagets aktier skriftligen har samtyckt till beslutet.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om panthavares samtycke till att avstämningsförbehåll tas bort ur bolagsordningen. Genom tillägget av ”eller ändras” blir paragrafen tillämplig även när ett avstämningsbolag av det slag som avses i 1 kap. 10 § första stycket 1 övergår till att bli avstämningsbolag av det slag som avses i 1 kap. 10 § första stycket 2.

Paragrafen blir också tillämplig vid en övergång i motsatt riktning. Se författningskommentaren till 1 kap. 10 §. Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

4 kap.

40 §

Den som är antecknad i ett avstämningsregister enligt 4 kap. 18 § 6–8 lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller i en distribuerad liggare enligt 4 kap. 6 § 6–8 lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* ska i stället för aktieägaren antas vara behörig att utöva de rättigheter som avses i 39 §.

Av paragrafen framgår att det i vissa fall är annan än aktieägaren som ska presumeras kunna utöva aktieägares rättigheter enligt 39 §. Bestämmelsen anknyter till vem som är antecknad i avstämningsregister enligt 4 kap. 18 § 6–8 kontoföringslagen. Den lagen är inte tillämplig i fråga om aktiebolag vars aktier är registrerade i en distribuerad liggare. I stället gäller lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare. I paragrafen har därför lagts in en hänvisning till de bestämmelser i kompletteringslagen som motsvarar 4 kap. 18 § första stycket 6–8.

Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

49 §

Ett beslut om uppdelning eller sammanläggning av aktier ska genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Antalet aktier ändras när beslutet registreras.

Efter registreringen ska nödvändiga ändringar genast göras i aktieboken.

I avstämningsbolag ska anmälan *om att beslutet har registrerats i aktiebolagsregistret* genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *eller till den som ansvarar för att aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare*.

Paragrafens *tredje stycke* har ändrats. Skälen till ändringen har berörts i avsnitt 4.10.

När det har beslutats om en uppdelning eller sammanläggning av aktier, ska detta registreras i aktiebolagsregistret. Av tredje stycket

framgår att när så har skett ska detta anmälas till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget. Den bestämmelsen har nu kompletterats så att i bolag där aktierna i stället registreras i en distribuerad liggare ska anmälan göras till den som ansvarar för denna registrering. Det innebär att anmälan ska göras till DLT-operatören. Ingenting hindrar att bolaget och DLT-operatören kommer överens om att anmälan ska göras direkt till någon annan som på DLT-operatörens vägnar har hand om registreringen.

5 kap.

4 §

Bolaget är personuppgiftsansvarigt för den behandling av personuppgifter som förandet av aktieboken innebär.

Om aktieboken i ett avstämningsbolag enligt 12 § ska föras av en svensk värdepapperscentral, är det i stället denna som är personuppgiftsansvarig. Ansvaret övergår när avstämningsregister har upprättats eller, i förekommande fall, när aktierna i bolaget har registrerats i en distribuerad liggare.

Paragrafen reglerar vem som är personuppgiftsansvarig för aktieboken. Frågan har behandlats i avsnitt 4.10.

Av 12 § följer att ansvaret för upprättande av aktieboken kan överlämnas till ”värdepapperscentralen”. Såsom framgår av 1 kap. 10 a § ska detta begrepp läsas så att det – när det gäller avstämningsbolag vilkas aktier enligt förbehåll i bolagsordningen är registrerade i en distribuerad liggare – syftar på operatören för DLT-marknadsinfrastrukturen. I ett sådant bolag kan alltså ansvaret för aktieboken överlämnas till denna operatör.

I det *andra stycket* – som motsvarar första stycket andra meningen i paragrafens nuvarande lydelse – klargörs att personuppgiftsansvaret övergår när avstämningsregister har upprättats eller, i fråga om aktiebolag vilkas aktier är registrerade i en distribuerad liggare, när aktierna i bolaget har registrerats i liggaren.

12 b §

Om aktierna i ett aktiebolag enligt förbehåll i bolagsordningen ska registreras i en distribuerad liggare, ska vid tillämpningen av 12 § det som sägs om upprättande av och registrering i avstämningsregister i stället avse registreringen av aktierna i den distribuerade liggaren.

Om aktierna i bolaget var registrerade i avstämningsregister när förbehållet infördes, ska 13 § första stycket fortsätta att tillämpas till dess att bolaget och dess aktier har registrerats i den distribuerade liggaren.

I 12 § finns bestämmelser om ansvaret för aktieboken i ett avstämningsbolag. Paragrafen medger att styrelsen överlåter ansvaret för förandet av aktieboken till värdepapperscentralen. Av 12 a § följer att bolaget är skyldigt att anmäla för registrering i aktiebolagsregistret vilken värdepapperscentral som bolaget har anlitat och, i förekommande fall, om värdepapperscentralen ansvarar för aktieboken. Såsom framgår av 1 kap. 10 a § ska, om aktierna i bolaget enligt förbehåll i bolagsordningen ska vara registrerade i en distribuerad liggare, med ”värdepapperscentral” förstås operatören av den aktuella DLT-marknadsinfrastrukturen.

Av *första stycket* följer att om det redan vid bolagets bildande tas in ett förbehåll i bolagsordningen om att aktierna i bolaget ska vara registrerade i en distribuerad liggare, så ska 7–9 §§ – dvs. bestämmelserna om förande av aktiebok i kupongbolag – tillämpas fram till dess att bolaget, inbegripet dess aktier, har registrerats i liggaren (jfr 12 §). Detsamma gäller, som huvudregel, om ett sådant förbehåll tas in i bolagsordningen först senare.

En särskild situation är dock när bolaget dittills har varit ett avstämningsbolag av sedvanligt slag. Den situationen behandlas i *andra stycket*. I så fall ska 13 § första stycket fortsätta tillämpas till dess att bolaget och dess aktieägare har förts in i den distribuerade liggaren. Det innebär att tills vidare bestäms innehållet i aktieboken av de anteckningar som har gjorts eller görs i avstämningsregister. Först när registreringarna av bolaget och dess aktieägare är helt införda i den distribuerade liggaren, blir det registreringarna i liggaren som bestämmer aktiebokens innehåll (se 13 § andra stycket).

13 §

Den som har antecknats som aktieägare på ett avstämningskonto ska genast föras in i aktieboken.

Om aktierna i aktiebolaget enligt förbehåll i bolagsordningen ska registreras i en distribuerad liggare, ska i stället den som har registrerats som aktieägare i liggaren genast föras in i aktieboken.

Första och andra styckena gäller inte, om annat följer av denna lag.

Paragrafen behandlar införing i aktieboken i avstämningsbolag. Genom det nya andra stycket klargörs vad som gäller när aktierna i bolaget enligt förbehåll i bolagsordningen ska registreras i en distribuerad liggare. Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

Första stycket överensstämmer med paragrafens nuvarande lydelse, dock att orden ”om inte annat följer av denna lag” har ersatts av bestämmelsen i det nya tredje stycket. Regleringen innebär att införing av nya aktieägare sker i två steg. I ett första steg vidtas en registreringsåtgärd på avstämningskontot (genom värdepapperscentralen eller ett kontoförande institut). Det är i samband med denna registreringsåtgärd som förutsättningarna för registrering prövas. I ett andra steg – sedan införing på avstämningsregister har skett – överförs den uppgift som har antecknats på avstämningskonto till aktieboken.

I det nya *andra stycket* regleras införingen i aktiebok i sådana bolag vilkas aktier enligt förbehåll i bolagsordningen är registrerade i en distribuerad liggare. Även i ett sådant fall ska införingen i aktiebok ske i två steg. I ett första steg registreras den nya aktieägaren i den distribuerade liggaren (se 1 kap. 7 § första stycket 2 och tredje stycket lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare, jfr även 4 kap. 6 § samma lag), varvid DLT-operatören ansvarar för att förutsättningarna för registrering föreligger. I nästa steg ska den som ansvarar för aktieboken se till att i liggaren registrerade aktieägaren genast förs in i aktieboken. Normalt torde ansvaret för aktieboken ligga på DLT-operatören (se 12 och 12 a §§, beträffande innebörden av ”värdepapperscentralen” i dessa paragrafer, se 1 kap. 10 a §).

Bestämmelsen i *tredje stycket* har hittills funnits i första stycket. Den får betydelse när aktiebolagslagen uppställer hinder mot införing i aktieboken (se t.ex. 4 kap. 35 §). Bestämmelsen görs nu tillämplig även i de fall som avses i andra stycket.

14 §

Har en aktieägare i ett avstämningsbolag lämnat sina aktier till någon annan för förvaltning enligt 3 kap. 7–12 §§ lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller enligt 2 kap. 1–4 §§ lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* eller motsvarande förfarande enligt regler i det land där värdepapperscentralen är auktoriserad, kan denne (förvaltaren) på aktieägarens uppdrag föras in i aktieboken i stället för aktieägaren. Detta förutsätter dock att förvaltaren

1. har fått medgivande av värdepapperscentralen till registrering som förvaltare, och
2. uppfyller de villkor som gäller för införing av ägare i aktieboken.

I det fall som avses i första stycket ska det i aktieboken anmärkas att aktien innehas för någon annans räkning. Beträffande förvaltaren antecknas i aktieboken samma uppgifter som enligt 11 § ska föras in om aktieägare.

I lagen om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument och *lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* finns, i fråga om svenska värdepapperscentraler, bestämmelser om

1. medgivande enligt första stycket,
2. förvaltares skyldigheter, och
3. skyldighet för bolaget och värdepapperscentralen att tillhandahålla en sammanställning av uppgifter från förvaltare om aktieägare med mer än 500 förvaltarregistrerade aktier.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad aktieboken ska innehålla när aktier är föremål för s.k. förvaltarregistrering. Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

Bestämmelser om förvaltarregistrering finns sedan tidigare i 3 kap. kontoföringslagen. Utredningens förslag innebär att förvaltarregistrering får förekomma även i avstämningsbolag där aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare (se 2 kap. lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare). Som en följd av detta har även förevarande paragraf behövt ändras.

Beträffande det i paragrafen använda begreppet ”värdepapperscentralen”, se 1 kap. 10 a §.

16 §

Har det införts ett avstämningsförbehåll genom en ändring av bolagsordningen och har ett dessförinnan utfärdat aktiebrev inte visats upp enligt 4 kap. 6 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller 4 kap. 2 § lagen (2024:000) med kompletterande bestäm-*

melser till EU:s förordning om distribuerade liggare, får uppgifter om aktien i den äldre aktieboken föras över till den aktiebok som förs av bolaget. Om aktieboken förs av en värdepapperscentral enligt ett sådant avtal som avses i 12 § andra stycket, svarar i stället värdepapperscentralen för denna uppgift. I samband med överföringen ska det anges att aktiebrevet inte har visats upp. Om uppgifterna inte förs över, utgör den äldre aktieboken fortfarande aktiebok i fråga om aktien.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överföring av uppgifter från äldre aktiebok i samband med att bolaget övergår från att vara kupongbolag till att vara avstämningsbolag.

Paragrafen, i dess nuvarande lydelse, anknyter i dag till vad som sägs i 4 kap. 6 § kontoföringslagen om hur aktiebrev ska ersättas av anteckningar på avstämningskonto. Med utredningens förslag blir det möjligt att i stället registrera aktierna i ett avstämningsbolag i en distribuerad liggare (se avsnitt 4.10.1). I 4 kap. 2 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare har det därför tagits in en motsvarighet till 4 kap. 6 § kontoföringslagen. I denna paragraf har införts en hänvisning till den nya paragrafen.

17 §

En ägare till en aktie för vilken det har utfärdats aktiebrev innan bolaget blev avstämningsbolag kan inte, i fråga om därefter beslutad utdelning eller emission, få utdelning, utöva aktieägares företrädesrätt att teckna nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler eller, vid fondemission, få ny aktie, förrän

1. anteckning på ett avstämningskonto har skett enligt 4 kap. 6 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument eller motsvarande förfarande, och
2. aktieägaren har förts in i aktieboken.

Om aktierna i aktiebolaget är registrerade i en sådan distribuerad liggare som avses i 10 §, ska vad som i första stycket 1 sägs om anteckning i avstämningsregister i stället avse anteckning i den distribuerade liggaren enligt 4 kap. 2 § lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

Paragrafen reglerar vad som gäller om rätten till utdelning m.m. i anslutning till att ett kupongbolag övergår till att bli avstämningsbolag. De aktuella rättigheterna kan då inte göras gällande förrän anteckning på avstämningskonto har skett enligt 4 kap. 6 § kontoföringslagen och aktieägaren har förts in i aktieboken. Genom det nya *andra stycket*

har klargjorts att motsvarande gäller när aktierna i bolaget ska vara registrerade i en distribuerad liggare; aktierättigheterna kan då göras gällande först när aktieägaren har registrerats i den distribuerade liggaren. Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

6 kap.

10 §

Av 4 kap. 5 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *och 1 kap. 8 § lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* framgår att aktiebrev eller interimsbevis inte får utfärdas för aktier i avstämningsbolag.

Paragrafen innehåller en erinran om den i 4 kap. 5 § kontoföringslagen intagna principen att det inte får förekomma aktiebrev i avstämningsbolag. Den paragrafen är dock tillämplig enbart i fråga om avstämningsbolag i vilka aktierna är registrerade på avstämningskonto. Utredningsförslaget innebär att en motsvarande bestämmelse tas in i 1 kap. 8 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare. Förevarande paragraf har kompletterats med en hänvisning till den paragrafen.

11 kap.

5 §

I ett aktiebolag som inte är avstämningsbolag ska bolaget på begäran av en aktieägare med fondaktierätt eller teckningsrätt utfärda emissionsbevis för de gamla aktierna. I ett sådant bevis ska det anges hur många bevis som ska lämnas för varje ny aktie, konvertibel eller teckningsoption. Beviset ska lämnas ut till aktieägaren mot uppvisande av det aktiebrev på vilket fondaktierätten eller teckningsrätten grundas. Det ska antecknas på aktiebrevet att emissionsbevis har utfärdats.

Emissionsbevis behöver inte utfärdas om

1. emissionen innebär att varje gammal aktie berättigar till en ny aktie, konvertibel eller teckningsoption, eller

2. en kupong som hör till ett aktiebrev får användas som emissionsbevis.

Första stycket tillämpas också när en innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler har rätt till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler.

Av 4 kap. 5 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella *instrument och 1 kap. 8 § lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* framgår att emissionsbevis eller teckningsoptionsbevis inte får utfärdas för aktier eller andra finansiella instrument som har registrerats enligt den lagen.

Ändringen i *fjärde stycket* är av samma slag som ändringen i 6 kap. 10 §.

8 §

I ett avstämningsbolag ska fondaktierätter och teckningsrätter registreras i avstämningsregister *eller i en distribuerad liggare*.

Om bolaget har tillförsäkrat innehavare av teckningsoptioner eller konvertibler rätt till teckning av nya aktier, teckningsoptioner eller konvertibler och teckningsoptionerna eller konvertiblerna har registrerats *enligt första stycket*, ska också rätten till teckning registreras på samma sätt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om registrering av fondaktierätter m.m. i avstämningsregister. Genom ändringen i paragrafen har klargjorts att om bolaget är ett avstämningsbolag vars aktier registreras i en distribuerad liggare (jfr 1 kap. 10 a §), så ska motsvarande registrering ske i den distribuerade liggaren. Frågan har behandlats i avsnitt 4.10.

12 kap.

10 §

Beslutet om fondemission ska genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Aktiekapitalet är ökat när beslutet har registrerats.

Efter registreringen ska nya aktier genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag ska anmälan *om att beslutet har registrerats i aktiebolagsregistret* genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *eller, i förekommande fall, till den som ansvarar för att aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om registrering av beslut om fondemission i avstämningsbolag. Den innebär bl.a. att uppgift om att beslutet har registrerats i aktiebolagsregistret ska anmälas till värdepapperscentralen. I paragrafen har klargjorts att, om bolagets aktier förs i en distribuerad liggare, så ska anmälan i stället göras till den

som ansvarar för att aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare, dvs. DLT-operatören. Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

13 kap.

18 §

När teckningen enligt 13 § har avslutats, ska styrelsen besluta om tilldelning till aktietecknarna. Anser styrelsen att någon teckning är ogiltig, ska tecknaren genast underrättas om detta.

Tilldelade aktier ska genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag ska anmälan *om att styrelsen har fattat beslut om tilldelning* genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *eller, i förekommande fall, till den som ansvarar för att aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tilldelning av aktier efter nyemission i avstämningsbolag. Den innebär bl.a. att när styrelsen har beslutat om tilldelning ska anmälan om detta göras till värdepapperscentralen. I paragrafens *tredje stycke* har klargjorts att, om bolagets aktier förs i en distribuerad liggare, så ska denna anmälan i stället göras till DLT-operatören. Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

14 kap.

36 §

När aktieteckningen enligt 32 § har avslutats, ska styrelsen besluta om tilldelning av aktier till aktietecknarna. Anser styrelsen att någon teckning är ogiltig, ska aktietecknaren genast underrättas om detta.

Tilldelade aktier ska genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag ska anmälan *om att styrelsen har fattat beslut om tilldelning* genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *eller, i förekommande fall, till den som ansvarar för att aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare*.

Om teckningsoptionsbevis har utfärdats, ska de förses med en anteckning om att optionsrätten har utnyttjats.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tilldelning av aktier efter aktieteckning med utnyttjande av optionsrätt. Den innebär bl.a. att när styrelsen har beslutat om tilldelning ska anmälan om detta göras till värdepapperscentralen. Ändringen i paragrafens *tredje stycke* är av

samma slag som ändringen i 13 kap. 18 §. Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

15 kap.

37 §

Vid konvertering ska de nya aktierna genast föras in i aktieboken.

I avstämningsbolag ska anmälan *om att konvertering har skett* genast göras till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *eller, i förekommande fall, till den som ansvarar för att aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare*.

Om konvertiblerna har getts ut i pappersform, ska de förses med en anteckning om konverteringen.

Paragrafens *andra stycke* innehåller en bestämmelse om att det sedan konvertibla skuldebrev har konverterats till aktier i ett avstämningsbolag, så ska detta anmälas till den värdepapperscentral som för avstämningsregister. I lagtexten har klargjorts att, om bolagets aktier förs i en distribuerad liggare, så ska denna anmälan i stället göras till den som ansvarar för att bolagets aktier registreras i en distribuerad liggare (DLT-operatören).

Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

20 kap.

21 §

Om minskningen av aktiekapitalet har genomförts med indragning av aktier, ska de indragna aktierna genast strykas ur aktieboken. I avstämningsbolag ska *anmälan om att minskningen har registrerats i aktiebolagsregistret* genast *göras* till den värdepapperscentral som för avstämningsregister för bolaget *eller, i förekommande fall, den som ansvarar för att aktierna i bolaget registreras i en distribuerad liggare*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad som gäller efter sådan minskning av aktiekapitalet som har skett genom indragning av aktier. I avstämningsbolag ska i så fall, sedan minskningen har registrerats i aktiebolagsregistret, anmälan om detta göras till värdepapperscentralen. I lagtexten har klargjorts att, om bolagets aktier förs i en distribuerad liggare, så ska denna anmälan i stället göras till den som an-

svarar för att bolagets aktier registreras i en distribuerad liggare (DLT-operatören). Övervägandena finns i avsnitt 4.10.

9.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

1 kap.

1 §

I denna lag finns bestämmelser om värdepappersmarknaden.

Ytterligare bestämmelser om värdepappersmarknaden finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 600/2014 av den 15 maj 2014 om marknader för finansiella instrument och om ändring av förordning (EU) nr 648/2012 (förordningen om marknader för finansiella instrument). Finansinspektionen är behörig myndighet enligt den förordningen.

Särskilda bestämmelser för värdepappersinstitut och börser som driver DLT-marknadsinfrastrukturer finns i

– Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU och

– lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde samt erinrar om andra bestämmelser som gäller om värdepappersmarknaden. Övervägandena finns i avsnitt 4.17.4.

Tredje stycket, som är nytt, innehåller en upplysning om att det i DLT-förordningen och lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare finns särskilda bestämmelser som gäller för värdepappersinstitut och börser som driver DLT-marknadsinfrastrukturer.

23 kap.

12 §

Värdepappersinstitut, börser, leverantörer av datarapporteringstjänster som Finansinspektionen har tillsyn över, clearingorganisationer samt sådana utländska företag som har tillstånd att driva en reglerad marknad från filial i Sverige ska med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet samt

Statistiska centralbyråns verksamhet enligt lagen (2014:484) om en databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna.

Finansinspektionen får ta ut avgifter för prövning av ansökningar, anmälningar och underrättelser enligt denna lag *och* förordningen om marknader för finansiella instrument.

Paragrafen innehåller bestämmelser om avgifter till bl.a. Finansinspektionen. Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

Av *andra stycket*, i paragrafens nuvarande lydelse, framgår att Finansinspektionen får ta ut avgifter för prövningar av ansökningar m.m. enligt bl.a. DLT-förordningen. Hänvisningen till DLT-förordningen tas genom förslaget bort. Det innebär att paragrafen inte längre ger stöd för att ta ut avgifter för prövning av ansökningar och anmälningar enligt den förordningen. Sådana avgiftsuttag kommer dock fortfarande att vara möjliga, fastän då med stöd av 1 kap. 6 § första stycket lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

9.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:900) om dödande av förkommen handling

2 §

Följande handlingar omfattas av bestämmelserna om dödande av förkommen handling:

1. löpande skuldebrev,
2. växlar,
3. konossement,
4. andra handlingar än de som anges i 1–3, vars uppvisande utgör villkor för rätt att kräva betalning eller att begära att någon annan förpliktelse fullgörs,
5. handlingar, vars uppvisande utgör villkor för att antecknas som innehavare av en rättighet på ett sådant konto som avses i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller i en sådan distribuerad liggare som avses i lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare*,
6. aktiebrev, och
7. inteckningshandlingar.

Bestämmelserna tillämpas inte på banksedlar. De tillämpas inte heller på obligationer eller förlagsbevis utom i fråga om obligationer med en löptid ett kreditmarknadsföretag. på högst ett år som har ställts till innehavaren och som ges ut av en bank eller ett kreditmarknadsföretag.

I paragrafen anges de handlingar som kan bli föremål för dödande enligt lagen.

Genom ändringen i *första stycket 5* klargörs att lagens bestämmelser kan tillämpas även på handlingar vars uppvisande utgör villkor för att antecknas som innehavare av en rättighet i en sådan distribuerad liggare som avses i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

4 §

En ansökan om dödande av förkommen handling ska göras hos Kronofogdemyndigheten, om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Avser ansökan en förkommen inteckningshandling ska den göras hos den inskrivningsmyndighet som handlägger ärenden om inskrivning av sådan handling som ansökan avser.

Avser ansökan ett förkommet aktiebrev eller annan handling vars uppvisande utgör villkor för att antecknas som innehavare av en rättighet på ett sådant konto som avses i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller i en sådan distribuerad liggare som avses i lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare*, ska ansökan göras hos Bolagsverket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om till vem en ansökan om dödande av förkommen handling ska göras.

I *andra stycket* klargörs att ansökan ska göras hos Bolagsverket även när syftet med dödandet av den förkomna handlingen är att rättigheten ska registreras i en sådan distribuerad liggare som avses i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

12 §

Den som är förpliktad att fullgöra vad som blivit utfäst i en dödad handling ska utfärda en ny handling som svarar mot den handling som har dödats. Är den dödade handlingen en intecknad fordringshandling eller ett aktiebrev ska i stället den intecknade egendomens ägare respektive aktiebolaget utfärda en ny handling. Någon ny handling ska dock inte utfärdas, om den dödade handlingen var en handling vars uppvisande endast utgjorde ett villkor för att någon ska antecknas som innehavare av en rättighet på ett sådant konto som avses i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller i en sådan distribuerad liggare som avses*

i lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

En ny handling, som enligt första stycket utfärdas i stället för en dödad inteckningshandling, gäller inte som inteckningshandling förrän anteckning gjorts enligt 13 § andra stycket.

I fråga om växel och konossement gäller även särskilda bestämmelser om ställande av säkerhet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utfärdande en ny handling.

Ändringen i *första stycket* innebär någon ny handling inte ska utfärdas om dödandet av den förkomna handlingen endast har utgjort ett led i registreringen av en rättighet i en sådan distribuerad liggare som avses i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.

9.15 Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

10 kap.

22 §

En sådan värdepapperscentral som avses i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument ska ge in ett åtagande till Skatteverket om att göra skatteavdrag enligt 15 §, om

1. värdepapperscentralen hör hemma i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet än Sverige,
2. värdepapperscentralen inte bedriver verksamhet från ett fast driftställe i Sverige,
3. värdepapperscentralen kommer att betala ut ränta, utdelning eller annan avkastning som är skattepliktig enligt inkomstskattelagen (1999:1229), och
4. detta görs för ett sådant avstämningsbolag som avses i 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551).

Åtagandet ska innehålla nödvändiga identifikationsuppgifter för värdepapperscentralen och avstämningsbolaget.

Det som sägs i första stycket 2–4 och andra stycket om värdepapperscentral gäller även andra utländska juridiska personer än värdepapperscentraler.

Det som sägs i första och andra styckena om en värdepapperscentral gäller även en operatör av ett sådant DLT-SS-system eller DLT-TSS-system som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU. I fråga om en sådan ope-

ratör gäller det som sägs i första stycket 2–4 och andra stycket om värdepappperscentral även andra utländska juridiska personer än sådana operatörer.

I paragrafens nuvarande lydelse åläggs värdepapperscentraler som hör hemma i en annan stat inom EES än Sverige att ge in ett åtagande till Skatteverket om att göra skatteavdrag. Övervägandena finns i avsnitt 4.18.4.

I *fjärde stycket*, som är nytt, finns bestämmelser som gäller för operatörer av DLT-SS-system eller DLT-TSS-system enligt DLT-förordningen. För en sådan operatör gäller enligt första meningen bestämmelserna om värdepapperscentraler i första och andra styckena (se prop. 2015/16:10 s. 379–381). I artikel 2.7 och 2.10 i DLT-förordningen finns definitioner av dessa system. En operatör av nu aktuellt slag kan vara en värdepapperscentral, en börs eller ett värdepappersinstitut (se avsnitt 4.3). I andra meningen anges att i fråga om en sådan operatör av DLT-marknadsinfrastruktur som omfattas av första och andra styckena gäller det som sägs i första stycket 2–4 och andra stycket om värdepapperscentral även andra utländska juridiska personer än operatörer av en DLT-marknadsinfrastruktur (jfr samma prop. s. 381).

22 a kap.

6 §

I kontrolluppgiften ska följande uppgifter lämnas för rapporteringspliktiga konton som är sådana depåkonton som avses i 2 kap. 11 § första stycket 2 lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet:

1. sammanlagt bruttobelopp avseende ränta, utdelning respektive annan avkastning på tillgångar på kontot som har tillgodoräknats eller betalats ut till kontot eller avseende kontot under året, och

2. sammanlagt bruttobelopp avseende ersättning från försäljning eller inlösen av tillgångar på kontot som, efter avdrag för försäljningsprovision och liknande utgifter, har tillgodoräknats eller betalats ut till kontot eller avseende kontot under året.

Uppgift enligt första stycket 2 ska bara lämnas om det rapporteringsskyldiga finansiella institutet är en värdepapperscentral enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller en operatör av ett sådant DLT-SS-system eller DLT-TSS-system som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858* eller har agerat som förvaltare, mäklare, ombud eller annan form av företrädare för kontohavaren vid försäljningen eller inlösen.

I paragrafen anges vilka uppgifter som ska lämnas för rapporteringspliktiga konton som är depåkonton. Övervägandena finns i avsnitt 4.18.4.

Ändringen i *andra stycket* innebär att uppgift enligt första stycket 2 ska lämnas inte bara av värdepapperscentraler utan också, i förekommande fall, av operatörer av ett DLT-SS-system eller DLT-TSS-system. I artikel 2.7 och 2.10 i DLT-förordningen finns definitioner av vad som avses med DLT-SS-system och DLT-TSS-system. En operatör av nu aktuellt slag kan vara en värdepapperscentral, en börs eller ett värdepappersinstitut (se avsnitt 4.3).

Se även förslaget i avsnitt 1.17 om ändring i 2 kap. 11 § lagen om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet och författningskommentaren till den paragrafen i avsnitt 9.17.

22 b kap.

6 §

I kontrolluppgiften ska följande uppgifter lämnas för rapporteringspliktiga konton som är sådana depåkonton som avses i 2 kap. 11 § första stycket 2 lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton:

1. sammanlagt bruttobelopp avseende ränta, utdelning respektive annan avkastning på tillgångar på kontot som har tillgodoräknats eller betalats ut till kontot eller avseende kontot under året, och

2. sammanlagt bruttobelopp avseende ersättning från försäljning eller inlösen av tillgångar på kontot som, efter avdrag för försäljningsprovision och liknande utgifter, har tillgodoräknats eller betalats ut till kontot eller avseende kontot under året.

Uppgift enligt första stycket 2 ska bara lämnas om det rapporteringsskyldiga finansiella institutet är en värdepapperscentral enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller en operatör av ett sådant DLT-SS-system eller DLT-TSS-system som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858* eller har agerat som förvaltare, mäklare, ombud eller annan form av företrädare för kontohavaren vid försäljningen eller inlösen.

I paragrafen anges vilka uppgifter som ska lämnas för rapporteringspliktiga konton som är depåkonton. Övervägandena finns i avsnitt 4.18.4.

Ändringen i *andra stycket* är av samma slag som ändringen i 22 a kap. 6 §, se författningskommentaren till den paragrafen.

23 kap.

8 §

En sådan värdepapperscentral som avses i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument ska ge in ett åtagande till Skatteverket om att lämna kontrolluppgifter enligt 17 och 19–22 kap. samt 2 §, om

1. värdepapperscentralen hör hemma i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet än Sverige,

2. värdepapperscentralen inte bedriver verksamhet från ett fast driftställe i Sverige,

3. värdepapperscentralen

a) kommer att tillgodoräkna eller betala ut ränta, utdelning eller annan avkastning,

b) kommer att betala ut ersättning vid avyttring genom inlösen, eller

c) kommer att vidta någon åtgärd som medför skyldighet att lämna kontrolluppgift enligt 20 kap. och 22 kap. 17–21 §§, och

4. detta görs för ett sådant avstämningsbolag som avses i 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551).

Åtagandet ska innehålla nödvändiga identifikationsuppgifter för värdepapperscentralen och avstämningsbolaget.

Det som sägs i första stycket 2–4 och andra stycket om värdepapperscentral gäller även andra utländska juridiska personer än värdepapperscentraler.

Det som sägs i första och andra styckena om en värdepapperscentral gäller även en operatör av ett sådant DLT-SS-system eller DLT-TSS-system som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858. I fråga om en sådan operatör gäller det som sägs i första stycket 2–4 och andra stycket om värdepapperscentral även andra utländska juridiska personer än sådana operatörer.

I paragrafen regleras en skyldighet för värdepapperscentraler som hör hemma i en annan stat inom EES än Sverige att ge in ett åtagande till Skatteverket om att lämna vissa kontrolluppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 4.18.4.

Ändringen i paragrafen är av samma slag som ändringen i 10 kap. 22 §, se författningskommentaren till den paragrafen.

9.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:484) om en databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna

3 §

I databasen får sådana uppgifter behandlas som har samlats in med stöd av

1. 12 kap. 1 § 1–4 lagen (2022:1568) om Sveriges riksbank,
2. 9 kap. 3 § första stycket lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument,
3. 10 kap. 2 § första stycket lagen (2004:46) om värdepappersfonder,
4. 13 kap. 3 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,
5. 8 kap. 5 § första stycket lagen (2018:1219) om försäkringsdistribution,
6. 5 kap. 10 och 11 §§ lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat,
7. 23 kap. 2 § första stycket lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,
8. 8 kap. 2 § lagen (2010:751) om betaltjänster,
9. 17 kap. 5 § försäkringsrörelselagen (2010:2043),
10. 5 kap. 2 § lagen (2011:755) om elektroniska pengar,
11. 13 kap. 6 § första stycket lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,
12. 6 kap. 1 § lagen (2014:968) om särskild tillsyn över kreditinstitut och värdepappersbolag,
13. 6 kap. 2 § lagen (2017:230) om Pensionsmyndighetens försäkringsverksamhet i premiepensionssystemet,
14. 14 kap. 5 § lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag,
15. artiklarna 394, 415, 416, 430–430b och 451 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 575/2013 av den 26 juni 2013 om tillsynskrav för kreditinstitut och om ändring av förordning (EU) nr 648/2012,
16. artiklarna 54 och 55 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/2033 av den 27 november 2019 om tillsynskrav för värdepappersföretag och om ändring av förordningarna (EU) nr 1093/2010, (EU) nr 575/2013, (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 806/2014, *och*
17. *6 kap. 2 § lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka uppgifter som får behandlas i en databas för övervakning av och tillsyn över finansmarknaderna. Övervägandena finns i avsnitt 4.16.

Ändringen innebär att även uppgifter som har samlats in från operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer får behandlas i databasen. En operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur ska enligt 6 kap. 2 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare lämna Finansinspektionen upplysningar om sin verksamhet och därmed sammanhängande omständigheter i den om-

fattning som inspektionen begär. Om inspektionen begär det, ska vissa uppgifter i stället lämnas till Statistiska centralbyrån på det sätt och i den omfattning som inspektionen bestämmer.

9.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:62) om identifiering av rapporteringspliktiga konton med anledning av FATCA-avtalet

2 kap.

11 §

Med finansiellt konto avses ett konto hos ett finansiellt institut som är

1. ett företags-, löne-, person-, spar-, kapital- eller girokonto eller konto som finns dokumenterat genom insättningsbevis, sparbevis, investeringsbevis, inlåningsbevis, eller annat liknande instrument som tillhandahålls av ett finansiellt institut inom ramen för dess regelmässiga verksamhet som kreditinstitut eller liknande verksamhet, samt belopp som förvaltas av ett försäkringsföretag och som i enlighet med ett avtal om garanterad investering eller liknande avtal är föremål för utbetalning eller tillgodoräknande av ränta (inlåningskonto),
2. ett annat konto än ett försäkrings- eller livränteavtal och som förs till förmån för någon annan person och innehåller ett finansiellt instrument eller investeringsavtal, såsom aktie eller annan andel i ett företag, skuldebrev, obligation, lånebevis eller annat skuldbevis, kreditswap, swap baserad på icke-finansiellt index, fiktivkapitalkontrakt, försäkrings- eller livränteavtal och option eller annat derivat (depåkonto),
3. en andel i eget kapital eller skulder i en enhet som är ett finansiellt institut uteslutande på grund av att det är en sådan enhet som avses i 9 §, om andelen inte är föremål för regelmässig handel på en etablerad värdepappersmarknad,
4. en andel i eget kapital eller skulder i en enhet som är ett annat finansiellt institut än ett sådant som avses i 9 §, om
   a) andelen inte är föremål för regelmässig handel på en etablerad värdepappersmarknad,
   b) värdet av andelen i eget kapital eller skulder direkt eller indirekt huvudsakligen fastställs på grundval av tillgångar som ger upphov till källskattepliktiga betalningar med amerikansk källa, och
   c) typen av andel har valts i syfte att undvika att andelen är att anse som ett rapporteringspliktigt konto enligt denna lag, eller
5. ett försäkringsavtal med kontantvärde eller livränteavtal som tecknas eller förvaltas av ett finansiellt institut.

Ett konto som avses i första stycket ska dock inte anses vara ett finansiellt konto vid tillämpning av denna lag om det är undantaget från rapporteringsplikt enligt bestämmelserna i 3 kap.

Vid tillämpning av första stycket ska ett konto som har lagts upp hos en sådan värdepapperscentral som avses i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument och som hör hemma i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet än Sverige, av ett svenskt finansiellt institut eller ett utländskt finansiellt instituts fasta driftställe i Sverige, anses finnas hos det svenska finansiella institutet eller det utländska finansiella institutets fasta driftställe i Sverige. Detsamma gäller ett konto som har lagts upp hos en sådan värdepapperscentral från tredjeland som avses i den lagen.

Ett innehav av sådana DLT-baserade finansiella instrument som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU ska anses vara ett sådant finansiellt konto som avses i första stycket 2 (depåkonto).

Paragrafen anger vad som i lagen avses med uttrycket finansiellt konto. Övervägandena finns i avsnitt 4.18.3.

Det nya *fjärde stycket* innebär att ett innehav av DLT-baserade finansiella instrument ska anses vara ett finansiellt konto enligt lagen, närmare bestämt ett sådant depåkonto som avses i första stycket 2.

Se även förslaget i avsnitt 1.15 om ändring i 22 a kap. 6 § skatteförfarandelagen och författningskommentaren till den bestämmelsen.

9.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:911) om identifiering av rapporteringspliktiga konton vid automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton

2 kap.

11 §

Med finansiellt konto avses ett konto hos ett finansiellt institut som är

1. ett företags-, löne-, person-, spar-, kapital- eller girokonto eller konto som finns dokumenterat genom insättningsbevis, sparbevis, investeringsbevis, inlåningsbevis, eller annat liknande instrument som tillhandahålls av ett finansiellt institut inom ramen för dess regelmässiga verksamhet som kreditinstitut eller liknande verksamhet, samt belopp som förvaltas av ett försäkringsföretag och som i enlighet med ett avtal om garanterad investering eller liknande avtal är föremål för utbetalning eller tillgodoräknande av ränta (inlåningskonto),

2. ett annat konto än ett försäkrings- eller livränteavtal och som förs till förmån för någon annan person och innehåller finansiella tillgångar (depåkonto),

3. en andel i eget kapital eller skulder i en investeringsenhet,

4. en andel i eget kapital eller skulder i en enhet som är ett annat finansiellt institut än ett sådant som avses i 3, om typen av andel har valts i syfte att undvika att andelen är att anse som ett rapporteringspliktigt konto enligt denna lag, eller

5. ett försäkringsavtal med kontantvärde eller livränteavtal som tecknas eller förvaltas av ett finansiellt institut.

En andel i eget kapital eller skulder i en investeringsenhet ska, trots det som anges i första stycket 3, inte anses vara ett finansiellt konto om investeringsenheten är ett finansiellt institut endast på grund av att den

1. erbjuder investeringsrådgivning till kunder och agerar för kundens räkning, eller

2. hanterar portföljer för kunder och agerar på kundens vägnar i syfte att investera, förvalta eller administrera finansiella tillgångar som i kundens namn sätts in hos ett annat finansiellt institut.

Ett konto som avses i första stycket ska, trots det som anges där, inte anses vara ett finansiellt konto om det är undantaget från rapporteringsplikt enligt bestämmelserna i 3 kap.

Vid tillämpning av första stycket ska ett konto som har lagts upp hos en sådan värdepapperscentral som avses i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument och som hör hemma i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet än Sverige, av ett svenskt finansiellt institut eller ett utländskt finansiellt instituts fasta driftställe i Sverige, anses finnas hos det svenska finansiella institutet eller det utländska finansiella institutets fasta driftställe i Sverige. Detsamma gäller ett konto som har lagts upp hos en sådan värdepapperscentral från tredjeland som avses i den lagen.

Ett innehav av sådana DLT-baserade finansiella instrument som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU ska anses vara ett sådant finansiellt konto som avses i första stycket 2 (depåkonto).

Paragrafen anger vad som i lagen avses med uttrycket finansiellt konto. Övervägandena finns i avsnitt 4.18.3.

Det nya *femte stycket* innebär att ett innehav av DLT-baserade finansiella instrument ska anses vara ett finansiellt konto enligt lagen, närmare bestämt ett sådant depåkonto som avses i första stycket 2.

Se även förslaget i avsnitt 1.15 om ändring i 22 b kap. 6 § skatteförfarandelagen och författningskommentaren till den bestämmelsen.

9.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden

1 kap.

2 §

Bestämmelserna i denna lag tillämpas på

1. finansiella instrument som är upptagna till handel på en reglerad marknad, en MTF-plattform *eller i en DLT-marknadsinfrastruktur* eller för vilka en ansökan om upptagande till sådan handel har lämnats in,
2. finansiella instrument som handlas på en MTF-plattform, en OTF-plattform *eller i en DLT-marknadsinfrastruktur*, och
3. finansiella instrument vilkas värde är beroende av eller inverkar på ett sådant finansiellt instrument som avses i 1 eller 2.

Bestämmelserna i denna lag tillämpas även på ageranden, inklusive bud, vid auktionering på en auktionsplattform av utsläppsrätter eller andra produkter baserade på utsläppsrätter i enlighet med auktioneringsförordningen. Det som anges i denna lag om order gäller även bud i en auktion enligt auktioneringsförordningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka slag av finansiella instrument som omfattas av lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 4.17.5.

Genom tillägget i *första stycket 1* har lagen gjorts tillämplig även på finansiella instrument som är upptagna till handel i en DLT-marknadsinfrastruktur eller för vilka en ansökan om upptagande till sådan handel. En definition av uttrycket DLT-marknadsinfrastruktur finns i 4 §.

4 §

I denna lag betyder

auktioneringsförordningen: kommissionens förordning (EU) nr 1031/2010 av den 12 november 2010 om tidsschema, administration och andra aspekter av auktionering av utsläppsrätter för växthusgaser i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen,

DLT-marknadsinfrastruktur: det som anges i artikel 2.5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU,

finansiella instrument: det som anges i 1 kap. 4 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,

godtagen marknadspraxis: det som anges i artikel 3.1.9 i marknadsmissbruksförordningen,

handel på värdepappersmarknaden: handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), handel på en MTF-plattform eller OTF-plattform eller en motsvarande plattform utanför EES, *handel i en DLT-marknadsinfrastruktur* eller handel med eller genom någon som yrkesmässigt driver sådan verksamhet som avses i 2 kap. 1 § lagen om värdepappersmarknaden,

insiderinformation: sådan information som anges i artikel 7 i marknadsmissbruksförordningen,

marknadsmissbruksförordningen: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 av den 16 april 2014 om marknadsmissbruk (marknadsmissbruksförordning) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/6/EG och kommissionens direktiv 2003/124/EG, 2003/125/EG och 2004/72/EG,

MTF-plattform och *OTF-plattform*: sådana handelsplattformar som anges i 1 kap. 4 b § lagen om värdepappersmarknaden,

reglerad marknad: det som anges i 1 kap. 4 b § lagen om värdepappersmarknaden,

referensvärde: det som anges i artikel 3.1.29 i marknadsmissbruksförordningen, och

spotavtal avseende råvaror: det som anges i artikel 3.1.15 i marknadsmissbruksförordningen.

Paragrafen innehåller definitioner av de uttryck som används i lagen. Övervägandena finns i avsnitt 4.17.5.

I paragrafen införs en definition av uttrycket DLT-marknadsinfrastruktur, i form av en hänvisning till DLT-förordningen. Definitionen får betydelse för förståelsen av 1 kap. 2 § där lagens tillämpningsområde anges. Av de former av DLT-marknadsinfrastrukturer som förekommer i förordningen kan handel förekomma på DLT-MTF-plattformar och i DLT-TSS-system.

I paragrafen sker också en ändring av definitionen av uttrycket handel på värdepappersmarknaden på så sätt att även handel i en DLT-marknadsinfrastruktur ska omfattas. Detta får betydelse för tillämpningen av 2 kap. 1 §.

9.20 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:474) om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

4 §

Förmånsrätt följer med

1. sjöpanträtt och luftpanträtt,
2. internationell säkerhetsrätt i luftfartyg, flygmotorer och rullande järnvägsmateriel som registrerats enligt lagen (2015:860) om internationella säkerhetsrätter i lösa saker,
3. handpanträtt och rätt att kvarhålla lös egendom till säkerhet för fordran (retentionsrätt), panträtt på grund av registrering eller underrättelse enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument *eller lagen (2024:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om distribuerade liggare* samt panträtt på grund av registrering enligt lagen (2011:1200) om elcertifikat,
4. panträtt på grund av inteckning i skepp eller skeppsbygge eller i luftfartyg och reservdelar till luftfartyg,
5. registrering av båtbyggnadsförskott enligt lagen (1975:605) om registrering av båtbyggnadsförskott.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förmånsrätt.

Ändringen i *punkten 3* motsvarar ändringen i förslaget i avsnitt 1.6, se författningskommentaren till det förslaget i avsnitt 9.6.

9.21 Förslaget till lag om ändring i lagen (2021:401) om Allmänna arvsfonden

1 kap.

2 §

Allmänna arvsfonden består av egendom som har tillfallit fonden genom

– arv,
– gåva,
– testamente,
– förmånstagarförordnande i försäkringsavtal,
– ersättning från återvinning enligt 5 kap. 6 § andra stycket begravningslagen (1990:1144),
– överlämnande från en likvidator enligt 7 kap. 11 § stiftelselagen (1994:1220),
– *överlämnande från ett kontoförande institut enligt 4 kap. 20 c § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument,*
– upplösning av en värdepappersfond under de förutsättningar som anges i 9 kap. 3 § lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

– beslut av Bolagsverket enligt 25 kap. 42 eller 44 § aktiebolagslagen (2005:551) eller 17 kap. 41 eller 42 § lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar,
– skifte enligt 32 kap. 14 § aktiebolagslagen, eller
– domstolsbeslut.

Det som sägs om egendom som har tillfallit fonden genom arv gäller också egendom som har tillfallit fonden enligt 1 kap. 11 § i den upphävda lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo eller enligt 2 kap. 4 § lagen (2015:417) om arv i internationella situationer.

I paragrafen anges vilken egendom Allmänna arvsfonden består av. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Ändringen innebär att det i uppräkningen i *första stycket* även anges egendom som har tillfallit Allmänna arvsfonden genom överlämnande från ett kontoförande institut enligt 4 kap. 20 c § kontoföringslagen. Se författningskommentaren till den paragrafen i avsnitt 9.7.

9.22 Förslaget till lag om ändring i lagen (2023:786) om ändring i kupongskattelagen (1970:624)

2 §

I denna lag förstås med

AIF-förvaltare: juridisk person som är AIF-förvaltare enligt 1 kap. 3 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

avstämningsbolag: aktiebolag som är avstämningsbolag enligt 1 kap. 10 § aktiebolagslagen (2005:551),

egen aktie: aktie som innehas av bolaget självt,

fondbolag: aktiebolag som driver fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

förvaltningsbolag: ett utländskt företag som förvaltar en värdepappersfond i Sverige,

förvaringsinstitut: ett företag som är förvaringsinstitut enligt 1 kap. 1 § första stycket 15 lagen om värdepappersfonder eller 9 kap. 4, 5 eller 7 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder,

inlösenaktie: aktie som utan valmöjlighet för aktieägaren ska lösas in eller förvärvas av aktiebolaget för en viss ersättning,

utdelningstillfälle: för avstämningsbolag den i 4 kap. 39 eller 46 § aktiebolagslagen avsedda dagen för avstämning och för andra aktiebolag liksom i fråga om värdepappersfond eller specialfond den dag då utdelningen blir tillgänglig för lyftning,

utdelningsberättigad: den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället,

värdepapperscentral: detsamma som i 1 kap. 3 § lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument.

Även en operatör av ett sådant DLT-SS-system eller DLT-TSS-system som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU ska anses vara en värdepapperscentral vid tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag.

Med utdelning avses även

1. återbetalning till aktieägarna vid minskning av aktiekapitalet eller reservfonden enligt 20 kap. 1 § första stycket 3 eller 35 § 3 aktiebolagslagen om inte annat anges i *fjärde* stycket,

2. utskiftning vid bolagets likvidation enligt 25 kap. 38 § aktiebolagslagen,

3. utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag om inte annat anges i *fjärde* stycket,

4. utbetalning av fusionsvederlag till aktieägare enligt 23 kap. 26 § aktiebolagslagen till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i det övertagande bolaget,

5. utbetalning av fusionsvederlag till andelsägare enligt 8 kap. 14 § lagen om värdepappersfonder eller 12 kap. 16 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder till den del vederlaget utgörs av annat än andelar i den övertagande fonden,

6. utbetalning av delningsvederlag till aktieägare enligt 24 kap. 28 § aktiebolagslagen som avser

a) delning enligt 24 kap. 1 § andra stycket samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än aktier i de övertagande bolagen, eller

b) delning enligt 24 kap. 1 § tredje stycket 1 samma lag till den del vederlaget utgörs av annat än ersättning som enligt 42 kap. 16 b § inkomstskattelagen (1999:1229) inte ska tas upp, och

7. tilldelning av inlösenaktier till aktieägarna i samband med att ett aktiebolag minskar aktiekapitalet för återbetalning till aktieägarna med indragning av aktier eller förvärvar egna aktier, om tilldelningen inte görs i utbyte mot aktier i bolaget.

Med utdelning avses dock inte en återbetalning eller utbetalning enligt *tredje* stycket 1 eller 3 som görs när inlösenaktier löses in eller förvärvas, om tilldelningen av de inlösenaktier som löses in eller förvärvas anses som utdelning enligt *tredje* stycket 7.

Kupongskatt på sådan utdelning som avses i *tredje* stycket 7 ska tas ut på ett belopp som motsvarar den ersättning som ska betalas till aktieägarna när inlösenaktierna löses in eller förvärvas av bolaget.

Paragrafen innehåller definitioner av termer och uttryck som används i lagen. Övervägandena finns i avsnitt 4.18.2.

Genom nya *andra stycket* likställs operatörer av DLT-SS-system eller DLT-TSS-system enligt DLT-förordningen med värdepappers-

centraler. I artikel 2.7 och 2.10 i DLT-förordningen finns definitioner av dessa system. Ändringen motsvarar ändringen i förslaget i avsnitt 1.5.

I nuvarande andra stycket, nya *tredje stycket 1* och 2, samt i *fjärde* och *femte styckena* görs följdändringar med anledning av att det införs ett nytt andra stycke.

27 §

Har i annat fall än som avses i 9 eller 16 § kupongskatt innehållits för någon som inte varit skattskyldig eller har kupongskatt innehållits med högre belopp än vad som ska betalas enligt avtal för undvikande av dubbelbeskattning, har den utdelningsberättigade rätt till återbetalning av vad som innehållits för mycket.

Rätt till återbetalning föreligger även

– om aktie förlorat sitt värde till följd av att bolaget upplösts genom likvidation inom två år efter det att sådan utbetalning som avses i 2 § *tredje* stycket 2 blivit tillgänglig för lyftning,

– vid återbetalning till aktieägare enligt aktiebolagslagen (2005:551) i samband med minskning av aktiekapitalet som genomförts med indragning av aktier, om återbetalningen anses som utdelning enligt 2 § *tredje* stycket 1, och

– vid utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som har riktats till samtliga aktieägare eller samtliga ägare till aktier av ett visst slag, om utbetalningen anses som utdelning enligt 2 § *tredje* stycket 3.

Underlaget för kupongskatten ska i de fall som avses i andra stycket beräknas på ett belopp som svarar mot skillnaden mellan utbetalningen till aktieägaren och dennes anskaffningskostnad för aktierna. Har aktierna förvärvats som fusionsvederlag eller delningsvederlag ska som anskaffningskostnad för aktierna anses den anskaffningskostnad som aktieägaren hade för aktierna i det överlåtande aktiebolaget. För marknadsnoterade aktier får anskaffningskostnaden i stället bestämmas till 20 procent av utbetalningen.

Ansökan om återbetalning ska göras skriftligen hos Skatteverket senast vid utgången av femte kalenderåret efter utdelningstillfället.

Tillsammans med ansökan ska det lämnas ett intyg eller annan utredning om att kupongskatt innehållits för sökanden liksom utredning som styrker att sökanden inte är skattskyldig.

Beslut rörande återbetalning får anstå intill dess fråga om skattskyldighet för utdelningen enligt inkomstskattelagen (1999:1229) slutligen prövats.

Föreligger de förutsättningar för återbetalning som anges i första stycket först sedan förvaltningsrätt, kammarrätt eller Högsta förvaltningsdomstolen meddelat beslut angående utdelningsbeloppet eller efter det att utdelningsberättigad efterbeskattats för detsamma, kan ansökan om återbetalning göras hos Skatteverket senast inom ett år efter det beslutet meddelades eller efterbeskattningen skedde.

Är den som har rätt till återbetalning av kupongskatt skyldig att betala skatt enligt denna lag eller skatteförfarandelagen (2011:1244), gäller 64 kap. samt 71 kap. 2 § första stycket och 3 § skatteförfarandelagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om återbetalning av kupongskatt som har innehållits för någon som inte varit skattskyldig eller som har innehållits med högre belopp än vad som ska betalas enligt avtal för undvikande av dubbelbeskattning. Övervägandena finns i avsnitt 4.18.2.

I *andra stycket* görs följdändringar med anledning av att det i 2 § införs ett nytt andra stycke och nuvarande andra stycket blir tredje stycket, se författningskommentaren till den paragrafen.

Kommittédirektiv 2022:59

Mer ändamålsenliga regler för kontoföring av finansiella instrument och avveckling

Beslut vid regeringssammanträde den 7 juni 2022

Sammanfattning

En särskild utredare ska göra en översyn av reglerna om kontoföring av finansiella instrument och anslutande regelverk i ljuset av den tekniska utvecklingen och den ökade integreringen av Europas värdepappersmarknader. Syftet med översynen är att åstadkomma ett ändamålsenligt och innovationsvänligt regelverk som möjliggör tillämpningen av ny teknik och står i samklang med europeiska standarder.

Utredaren ska bl.a.

- föreslå de författningsändringar som bedöms nödvändiga för att anpassa svensk rätt till ny teknik för värdepappershandel och avveckling och EU:s s.k. DLT-förordning,
- föreslå de författningsändringar som bedöms nödvändiga för att harmonisera värdepappersmarknadens efterhandelsprocesser till europeiska standarder och möjliggöra en eventuell svensk anslutning till den europeiska plattformen för värdepappersavveckling (Target2- Securities),
- ta ställning till om det i kontoföringslagen bör införas en möjlighet att avsluta ett avstämningskonto med okänd ägare i vissa fall och lämna förslag till de författningsändringar som bedöms nödvändiga.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2023.

Den svenska värdepappersmarknaden genomgår stora förändringar

Det pågår en strukturomvandling av värdepappershandeln i Sverige och övriga Europa. Historiskt sett har villkoren för att driva värdepappershandel skilt sig åt mellan olika länder på grund av olika nationella regelverk och olika processer för hanteringen av värdepapper efter handeln (eng. post-trade), t.ex. i fråga om processer för clearing och avveckling samt emissioner och andra bolagshändelser. Konkurrensen mellan värdepapperscentraler har varit ytterst begränsad och de nationella värdepapperscentralerna har i många fall haft monopolställning. Därmed har det varit både svårt och dyrt att handla med värdepapper över gränserna. Allt detta håller nu på att ändras. Utvecklingen, inte minst inom EU, pekar mot att graden av integrering kommer att öka samtidigt som ny teknik banar väg för ett teknologiskt skifte i den finansiella infrastrukturen. Förändringarna drivs på av ny lagstiftning, politiska initiativ och den tekniska utvecklingen. Detta är särskilt tydligt på marknaden för tjänster efter handel.

Sedan början av 2000-talet har EU arbetat aktivt för att harmonisera processerna för inhemsk och gränsöverskridande värdepappersavveckling på de europeiska marknaderna. Ett viktigt steg i denna riktning togs 2014 då det infördes gemensamma regler för värdepappersavveckling genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012, i det följande benämnd EU:s förordning om värdepapperscentraler. Europeiska kommissionen har nyligen gjort en utvärdering av EU-förordningen och föreslagit ett antal ändringar i syfte att bl.a. förbättra effektiviteten i regelverket och främja gränsöverskridande avveckling ytterligare (COM(2022) 120 final).

Harmoniseringsarbetet är även ett led i att förverkliga kapitalmarknadsunionen, som är EU:s initiativ för att skapa en verklig inre marknad för kapital i hela unionen. Kommissionen lade fram sin första handlingsplan för kapitalmarknadsunionen 2015. De flesta av åtgärderna som då föreslogs har genomförts, men trots det kvarstår vissa hinder för en inre marknad. Därför presenterade kommissionen 2020 en ny handlingsplan som innehåller åtgärder för att bl.a. integrera nationella kapitalmarknader (COM(2020) 590).

Något som kan bidra till att målsättningarna med kapitalmarknadsunionen uppnås är utvecklingen av gemensamma finansiella infrastrukturer i Europa.

Ett exempel på detta är eurosystemets gemensamma plattform för värdepappersavveckling i centralbankspengar, Target2-Securities (T2S). T2S är i drift sedan 2015 och för närvarande är 21 värdepapperscentraler i 20 medlemsstater i EU anslutna till plattformen. T2S innebär betydande harmonisering av processerna för de nationella värdepappersmarknader som deltar på plattformen och underlättar gränsöverskridande värdepappersavveckling.

När det gäller utvecklingen av den finansiella infrastrukturen spelar också tekniska innovationer en stor roll. Det pågår för närvarande flera försök med marknadsinfrastruktur som baseras på ny teknik, framför allt teknik för s.k. distribuerade liggare (eng. Distributed Ledger Technology, DLT). En distribuerad liggare kan mycket förenklat beskrivas som ett register över transaktioner där transaktionerna och de tillhörande detaljerna registreras i flera identiska exemplar inom ett nätverk av många datorer i stället för att lagras hos en central enhet. Den vanligaste typen av DLT kallas blockkedja och ett av dess viktigaste tillämpningsområden avser kryptotillgångar. Många bedömare anser att DLT skulle kunna förändra den finansiella infrastrukturen i grunden om tekniken blev etablerad.

För att följa den tekniska utvecklingen har EU antagit Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/858 av den 30 maj 2022 om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU, i det följande benämnd DLT-förordningen. EU-förordningen ingår i strategin för digitalisering av finanssektorn (COM(2020) 591 final) som bl.a. syftar till att säkerställa att EU:s regelverk för finansiella tjänster är innovationsvänliga och inte skapar hinder i användningen av nya teknologier.

Sammantaget medför dessa omvärldsförändringar i form av ökad harmonisering och teknisk utveckling ett behov av att se över regelverket om kontoföring av finansiella instrument och anslutande regelverk, i syfte att åstadkomma ett ändamålsenligt och innovationsvänligt regelverk som möjliggör tillämpningen av ny teknik och står i samklang med europeiska standarder för värdepappersavveckling och andra processer som rör handel med och ägande av värdepapper.

Uppdraget att anpassa de svenska reglerna om kontoföring till ny teknik och DLT-förordningen

Det svenska regelverket om kontoföring av finansiella instrument är inte utformat på ett teknikneutralt sätt. Regelverket innehåller bestämmelser som skulle kunna förhindra eller begränsa användningen av ny teknik såsom DLT vid emission av, handel med och avveckling av finansiella instrument. Detta gäller t.ex. reglerna om avstämningsbolag, avstämningsregister och avstämningskonton. För att den svenska värdepappersmarknaden ska kunna följa den tekniska utvecklingen och även fortsättningsvis ligga i framkant när det gäller finansiella tjänster finns det därmed ett behov av att analysera hur reglerna om kontoföring av finansiella instrument kan anpassas till ny teknik. Det behöver även analyseras om dessa regler är förenliga med DLT-förordningen.

Svenska regler om avstämningsbolag, avstämningsregister och avstämningskonton

I svensk aktiebolagsrätt skiljer man på avstämningsbolag och bolag som inte är avstämningsbolag. I avstämningsbolag finns inga aktiebrev, emissionsbevis eller liknande handlingar. I stället tillämpas ett kontobaserat aktiesystem, där aktier i bolaget och andra finansiella instrument som bolaget gett ut registreras i ett avstämningsregister hos en värdepapperscentral. Avstämningsregistret består av avstämningskonton som läggs upp för ägare av finansiella instrument.

I avstämningsregistret registreras transaktioner med finansiella instrument, men registret har också många andra funktioner. Det innehåller bl.a. uppgifter om pantsättning och annan särskild rätt till aktier. Uppgifterna i avstämningsregistret ligger också till grund för bolagets aktiebok i de fall det är värdepapperscentralen som för aktieboken.

Det är främst i lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument (kontoföringslagen) och aktiebolagslagen (2005:551) som det finns bestämmelser om registrering av aktier och andra finansiella instrument i avstämningsregistret och rättsverkningar av registreringen.

DLT-förordningen inför en pilotordning

DLT-förordningen träder i kraft den 22 juni 2022 och ska i huvudsak börja tillämpas den 23 mars 2023. Förordningen innebär i korthet att aktörer som använder finansiell infrastruktur som baseras på DLT ska kunna ansöka om tillfälliga undantag från vissa krav som följer av unionslagstiftningen om finansiella tjänster. Syftet med detta är att aktörerna ska kunna testa och lära sig hur användningen av DLT i finansiell infrastruktur fungerar i praktiken men med tillämpning av mindre strikta regler samtidigt som de övervakas av tillsynsmyndigheter. Exempelvis ska en aktör som vill driva ett DLT-avvecklingssystem kunna få undantag från de bestämmelser i EU:s förordning om värdepapperscentraler som hänvisar till begreppet kontobaserad form, om ett sådant undantag är nödvändigt för att tillåta registrering av DLT-baserade finansiella instrument i en distribuerad liggare.

Det svenska regelverket behöver anpassas till den tekniska utvecklingen och DLT-förordningen

De svenska reglerna om kontoföring av finansiella instrument behöver anpassas både till teknikutvecklingen i allmänhet och till DLT-förordningen. En utgångspunkt för lagstiftningen bör vara att reglerna ska göras teknikneutrala, så att de kan tjäna sitt syfte över tid.

När det gäller behovet av anpassningar till DLT-förordningen kan det konstateras att förordningen tillåter att registrering och avveckling av DLT-baserade finansiella instrument sker direkt i en distribuerad liggare, utan användningen av ett kontobaserat system. Förordningen introducerar därmed ett alternativt register till de avstämningsregister som i dag förs av värdepapperscentralen. I praktiken uppkommer också en ny form av avstämningsbolag om en distribuerad liggare används i stället för kontoföring för att registrera aktier och uppgifter om transaktioner med dessa.

Tillämpningen av DLT-förordningen reser även andra frågor i förhållande till svensk lagstiftning. Det handlar framför allt om vem som bör få utföra registreringsåtgärder i ett register som baseras på DLT och rättsverkningarna av en sådan registrering. Exempelvis behöver tidpunkterna för äganderättsövergång och rättsverkan mot överlåtarens borgenärer vid en överlåtelse av värdepapper analyseras,

liksom vem som har rätt att utöva de ekonomiska rättigheter som är knutna till ägandet. Dessa frågor regleras inte i DLT-förordningen, utan behöver regleras särskilt i svensk rätt.

Behov av ändringar torde därmed aktualiseras främst i kontoföringslagen och aktiebolagslagen, men även anslutande lagstiftning, såsom lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument och lagen (1999:158) om investerarskydd, behöver ses över.

Vid denna översyn bör lärdomar tas tillvara från hur andra medlemsstater i EU har anpassat sin nationella lagstiftning till användningen av ny teknik såsom DLT vid värdepappershandel och avveckling.

Utredaren ska därför

- analysera och kartlägga vilka hinder som finns i svensk nationell lagstiftning mot att använda finansiell infrastruktur som baseras på ny teknik såsom DLT,
- undersöka och dra lärdomar av hur motsvarande verksamheter regleras i andra medlemsstater,
- föreslå de författningsändringar som bedöms nödvändiga för att anpassa lagstiftningen till DLT-förordningen och som om möjligt bör vara anpassade till användningen av annan ny teknik som har kunnat identifieras vid värdepappershandel och avveckling.

Uppdraget att anpassa reglerna om kontoföring av finansiella instrument och avveckling till harmoniseringen på värdepappersmarknaden

Behövs det författningsändringar för en harmonisering av värdepappersmarknadens efterhandelsprocesser till europeiska standarder?

Riksbanken gjorde 2011 ett principiellt ställningstagande som innebar att beslutet om att eventuellt delta i T2S fick fattas av värdepappersmarknadens aktörer. Den svenska marknaden valde att avvakta, vilket har bidragit till att bevara specifika svenska processer och standarder.

Riksbanken tog 2019 på nytt upp diskussionen om en eventuell anslutning till T2S. Marknadsaktörerna var då överens om att en harmonisering till europeiska standarder är nödvändig för att den svenska värdepappersmarknaden ska vara fortsatt attraktiv och effektiv. Med

europeiska standarder avses i detta sammanhang standarder för meddelandeformat och processer efter handeln, t.ex. i fråga om avveckling och hantering av bolagshändelser. Ett samarbetsforum kallat Coordination Forum for Swedish Post-trade Harmonisation bildades och presenterade i januari 2021 en rapport med en plan för harmoniseringsarbetet (Harmonisation road map for the Swedish post-trade securities market). Harmoniseringsplanen består av en analysfas (block 1 och 2) och en genomförandefas (block 3). I det första blocket ska marknadsaktörerna analysera kontostrukturen, strukturen för deltagare i värdepapperscentraler och modellen för emittentombud. I det andra blocket ska aktörerna bl.a. analysera harmonisering av bolagshändelser, inklusive en kontobaserad avvecklingsmodell. I det tredje och avslutande blocket ska aktörerna genomföra de harmoniseringsåtgärder som är av relevans för antingen T2S eller en annan vald avvecklingsplattform.

Harmoniseringsarbetet är alltså en förutsättning för att den svenska värdepappersmarknaden ska kunna ansluta sig till T2S, men en anslutning till T2S är inte en nödvändig konsekvens av harmoniseringen. I september 2021 beslutade dock Riksbanken att inriktningen för hur Riksbanken framöver ska göra centralbankspengar tillgängliga vid värdepappersavveckling är att använda T2S.

Genomförandet av harmoniseringsplanen följs upp i den svenska s.k. National Stakeholder Group, som samlar den svenska marknadens intressenter. Enligt gruppens deltagare utgör utformningen av svensk lagstiftning i vissa fall ett hinder mot harmoniseringen av den svenska värdepappersmarknadens efterhandelsprocesser till europeiska standarder. Därför arbetar gruppen för närvarande med att identifiera och lista de författningsändringar som marknadsaktörerna gemensamt anser nödvändiga för att uppnå harmoniseringsplanen.

För små marknader som den svenska är det viktigt att inte stå utanför de större marknaderna i en alltmer globaliserad värld. Omotiverade hinder för en harmonisering till europeiska standarder behöver därför undanröjas. Som underlag för sådana reformer behövs en kartläggning av eventuella legala hinder mot harmonisering. Utgångspunkten för kartläggningen bör vara det behov av författningsändringar som marknadsaktörerna identifierat och enats om. En målsättning är att lagstiftningen ska möjliggöra en eventuell framtida anslutning till T2S.

Utredaren ska därför

- med utgångspunkt i det behov av författningsändringar som marknadsaktörerna gemensamt identifierar, föreslå de författningsändringar som bedöms nödvändiga för att harmonisera värdepappersmarknadens efterhandelsprocesser till europeiska standarder och möjliggöra en eventuell anslutning till T2S.

Bör det införas en möjlighet att avsluta avstämningskonton med okända ägare?

Det svenska och nordiska systemet för kontoföring av finansiella instrument skiljer sig från den globalt sett dominerande modellen genom att tillåta registrering av individuella innehav direkt i värdepapperscentralens register. I Sverige finns bara en värdepapperscentral, nämligen Euroclear Sweden AB (Euroclear). Eftersom det är möjligt att registrera ägare direkt i Euroclears register finns det många avstämningskonton. För att systemet med direktregistrering ska fungera finns s.k. kontoförande institut som får utföra registreringsåtgärder i avstämningsregistret.

En särskild fråga som lyfts fram inom ramen för marknadsaktörernas harmoniseringsarbete är behovet av författningsändringar för att de kontoförande instituten ska kunna avsluta avstämningskonton med okända ägare, bl.a. för att möjliggöra harmonisering av bolagshändelser (Euroclear Sweden, Target Securities Account Model in Euroclear Sweden, februari 2022).

Föreningen Svensk Värdepappersmarknad och Euroclear har tidigare lyft denna fråga i en gemensam skrivelse till Finansdepartementet (Fi2019/03536) och föreslagit att det ska införas en möjlighet att avsluta ett avstämningskonto som är ett s.k. ägarkonto vid otillräcklig kundkännedom, trots att det finns finansiella instrument kontoförda på kontot. I skrivelsen framhålls att detta är nödvändigt för att de kontoförande instituten ska kunna uppfylla sina skyldigheter enligt penningtvättsregelverket. Det anges också att vissa kundrelationer mellan investerare och kontoförande institut av historiska skäl är avtalslösa eller otillräckligt reglerade samtidigt som vissa investerare av andra skäl är omöjliga att få kontakt med.

Enligt lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen) får en verksamhetsutövare

inte upprätthålla en affärsförbindelse om verksamhetsutövaren inte har tillräcklig kännedom om kunden för att kunna hantera risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen. Någon möjlighet för ett kontoförande institut att kunna avsluta ett avstämningskonto med okänd ägare finns dock inte enligt kontoföringslagen.

Kontoföringslagen får inte hindra de kontoförande instituten från att fullgöra sina förpliktelser enligt penningtvättslagen eller andra författningar. Det är angeläget att lagstiftningen ger goda förutsättningar för att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism. Det finns därför anledning att se över möjligheterna att kunna avsluta avstämningskonton med okända ägare såväl av dessa skäl som av hänsyn till värdepappersmarknadens harmoniseringsarbete.

Utredaren ska därför

- analysera behovet för kontoförande institut att kunna avsluta ett avstämningskonto med okänd ägare,
- mot bakgrund av slutsatserna ta ställning till om det i kontoföringslagen bör införas en möjlighet att avsluta ett avstämningskonto med okänd ägare i vissa fall, och
- föreslå de författningsändringar som bedöms nödvändiga.

Konsekvensbeskrivningar

Förslagen ska redovisas enligt vad som anges i kommittéförordningen (1998:1474) och vid behov ska konsekvenserna för berörda myndigheter presenteras. Viktiga ställningstaganden som har gjorts vid utformningen av förslagen ska beskrivas, exempelvis alternativa lösningar som har övervägts och skälen till att de har valts bort.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet, Riksbanken och andra myndigheter. Utredaren ska även beakta relevant arbete på EU-nivå, forskning och internationella erfarenheter i de olika frågeställningarna. Utredaren ska i lämplig utsträckning ha en dialog med och inhämta upplysningar från berörda myndigheter, organisationer och företag.

Utredaren får ta upp närliggande frågor i samband med de frågeställningar som ska utredas om det bedöms ändamålsenligt och ryms inom tiden för uppdraget.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2023.

(Finansdepartementet)

2.6.2022 SV Europeiska unionens officiella tidning L 151/1

I

(Lagstiftningsakter)

FÖRORDNINGAR

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2022/858

av den 30 maj 2022

om en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare och om ändring av förordningarna (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014 samt direktiv 2014/65/EU

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 114,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europeiska centralbankens yttrande ([1]),

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ([2]),

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ([3]), och

av följande skäl:

(1) Det är viktigt att säkerställa att unionens lagstiftning om finansiella tjänster är rustad för den digitala tidsåldern och bidrar till en framtidssäkrad ekonomi för medborgare, bland annat genom att möjliggöra användning av innovativ teknik. Unionen har ett politiskt intresse av att utforska, utveckla och främja införandet av banbrytande teknik inom finanssektorn, inbegripet införandet av teknik för distribuerade liggare (DLT). Kryptotillgångar är en av de viktigaste tillämpningarna när det gäller teknik för distribuerade liggare inom finanssektorn.

(2) Merparten av kryptotillgångarna omfattas inte av unionslagstiftningen om finansiella tjänster och medför utmaningar bland annat i fråga om investerarskydd, marknadsintegritet, energiförbrukning och finansiell stabilitet. Sådana kryptotillgångar kräver därför ett särskilt regelverk på unionsnivå. Däremot klassificeras andra kryptotillgångar som finansiella instrument i den mening som avses i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU ([4]). I den mån en kryptotillgång klassificeras som ett finansiellt instrument enligt det direktivet är en

([1]) EUT C 244, 22.6.2021, s. 4.
([2]) EUT C 155, 30.4.2021, s. 31.
([3]) Europaparlamentets ståndpunkt av den 24 mars 2022 (ännu inte offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 12 april 2022.
([4]) Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/65/EU av den 15 maj 2014 om marknader för finansiella instrument och om ändring av direktiv 2002/92/EG och av direktiv 2011/61/EU (EUT L 173, 12.6.2014, s. 349).

fullständig uppsättning unionslagstiftning på finansområdet, inbegripet Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) nr 236/2012 ([5]), (EU) nr 596/2014 ([6]), (EU) nr 909/2014 ([7]) och (EU) 2017/1129 ([8]) samt direktiv 98/26/EG ([9]) och 2013/50/EU ([10]) potentiellt tillämplig på utgivarna av sådana kryptotillgångar och på företag som utövar verksamhet i anslutning till sådana kryptotillgångar.

(3) Den så kallade *tokeniseringen* av finansiella instrument, det vill säga digital representation av finansiella instrument på distribuerade liggare eller emission av traditionella tillgångsklasser i tokeniserad form för att göra det möjligt att emittera, lagra och överföra dem i en distribuerad liggare, förväntas skapa möjligheter till effektivitetsförbättringar vid handels- och efterhandelsprocessen. Eftersom de grundläggande avvägningarna när det gäller kreditrisker och likviditet kvarstår i en tokeniserad värld, kommer emellertid framgången för de tokenbaserade systemen att bero på hur väl de samverkar med traditionella kontobaserade system, åtminstone tills vidare.

(4) Unionens lagstiftning om finansiella tjänster utformades inte med teknik för distribuerade liggare och kryptotillgångar i åtanke, och innehåller bestämmelser som potentiellt kan förhindra eller begränsa användningen av teknik för distribuerade liggare vid emission, handel och avveckling av kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument. För närvarande råder det också brist på auktoriserade finansiella marknadsinfrastrukturer som använder teknik för distribuerade liggare för att tillhandahålla handels- eller avvecklingstjänster eller en kombination av sådana tjänster för kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument. Utvecklingen av en sekundärmarknad för sådana kryptotillgångar skulle kunna medföra många fördelar, såsom förbättrad effektivitet, transparens och konkurrens när det gäller handels- och avvecklingsverksamhet.

(5) Samtidigt finns det regulatoriska luckor på grund av rättsliga, tekniska och operativa särdrag i samband med användningen av teknik för distribuerade liggare och kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument. Det finns till exempel inga krav på transparens, tillförlitlighet eller säkerhet för de protokoll och *smarta kontrakt* som ligger till grund för kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument. Den underliggande tekniken skulle också kunna medföra vissa nya former av risker som inte hanteras på lämpligt sätt i de befintliga reglerna. Flera ordningar för handel med kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument och därmed relaterade tjänster och verksamheter för efterhandel har utvecklats i unionen, men få ordningar är redan i drift och de som är i drift har begränsad omfattning. Såsom har belysts av Europeiska centralbankens (ECB) rådgivningsgrupp om marknadsinfrastrukturer för värdepapper och säkerheter och dess rådgivningsgrupp om marknadsinfrastrukturer för betalningar skulle användningen av teknik för distribuerade liggare dessutom medföra utmaningar liknande dem som konventionell teknik står inför, såsom problem med fragmentering och driftskompatibilitet, och potentiellt även skapa nya problem, t.ex. när det gäller tokens rättsliga giltighet. Med tanke på den begränsade erfarenheten när det gäller handel med kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument och därmed relaterade tjänster och verksamheter för efterhandel är det för närvarande för tidigt att göra betydande ändringar av unionens lagstiftning om finansiella tjänster för att möjliggöra ett fullständigt införande av sådana kryptotillgångar och deras underliggande teknik. Samtidigt begränsas för närvarande skapandet av finansmarknadsinfrastrukturer för kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument av krav i unionslagstiftning om finansiella tjänster som inte är väl anpassade till kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument eller till användningen av teknik för distribuerade liggare. Exempelvis ger plattformar för handel med kryptotillgångar vanligtvis icke-professionella investerare direkt tillträde, medan traditionella handelsplatser vanligtvis ger icke-professionella investerare tillträde enbart via finansförmedlare.

([5]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 236/2012 av den 14 mars 2012 om blankning och vissa aspekter av kreditswappar (EUT L 86, 24.3.2012, s. 1).

([6]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 av den 16 april 2014 om marknadsmissbruk (marknadsmissbruksförordning) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/6/EG och kommissionens direktiv 2003/124/EG, 2003/125/EG och 2004/72/EG (EUT L 173, 12.6.2014, s. 1).

([7]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 909/2014 av den 23 juli 2014 om förbättrad värdepappersavveckling i Europeiska unionen och om värdepapperscentraler samt ändring av direktiv 98/26/EG och 2014/65/EU och förordning (EU) nr 236/2012 (EUT L 257, 28.8.2014, s. 1).

([8]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1129 av den 14 juni 2017 om prospekt som ska offentliggöras när värdepapper erbjuds till allmänheten eller tas upp till handel på en reglerad marknad, och om upphävande av direktiv 2003/71/EG (EUT L 168, 30.6.2017, s. 12).

([9]) Europaparlamentets och rådets direktiv 98/26/EG av den 19 maj 1998 om slutgiltig avveckling i system för överföring av betalningar och värdepapper (EGT L 166, 11.6.1998, s. 45).

([10]) Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/50/EU av den 22 oktober 2013 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/109/EG om harmonisering av insynskraven angående upplysningar om emittenter vars värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad, av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/71/EG om de prospekt som skall offentliggöras när värdepapper erbjuds till allmänheten eller tas upp till handel och av kommissionens direktiv 2007/14/EG om tillämpningsföreskrifter för vissa bestämmelser i direktiv 2004/109/EG (EUT L 294, 6.11.2013, s. 13).

(6) För att möjliggöra utveckling av kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument och utveckling av teknik för distribuerade liggare, samtidigt som en hög nivå av investerarskydd, marknadsintegritet, finansiell stabilitet och transparens bibehålls och regelarbitrage och kryphål undviks, vore det lämpligt att inrätta en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare för att testa sådana DLT-marknadsinfrastrukturer (*pilotordningen*). Pilotordningen bör göra det möjligt för vissa DLT-marknadsinfrastrukturer att tillfälligt undantas från vissa särskilda krav i unionslagstiftningen om finansiella tjänster som annars skulle kunna hindra operatörer från att utveckla lösningar för handel med och avveckling av transaktioner med kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument, utan att försvaga några befintliga krav eller skyddsåtgärder som tillämpas på traditionella marknadsinfrastrukturer. DLT-marknadsinfrastrukturer och deras operatörer bör ha infört tillfredsställande skyddsåtgärder i samband med användningen av teknik för distribuerade liggare för att säkerställa ett effektivt skydd av investerare, inbegripet klart definierade ansvarskedjor gentemot kunder för förluster på grund av operativa fel. Pilotordningen bör också göra det möjligt för den europeiska tillsynsmyndigheten (Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten), som inrättades genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1095/2010 ([11]) (Esma), och behöriga myndigheter att dra lärdom av pilotordningen och få erfarenhet av möjligheterna och de specifika riskerna i samband med kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument och av deras underliggande teknik. Erfarenheterna av pilotordningen bör bidra till att identifiera möjliga praktiska förslag till ett lämpligt regelverk för att göra riktade justeringar av unionsrätt som rör emission, förvaring och förvaltning av tillgångar, handel med och avveckling av DLT-baserade finansiella instrument.

(7) För att uppnå pilotordningens mål bör en ny unionsstatus som DLT-marknadsinfrastruktur skapas för att säkerställa att unionen kan spela en ledande roll när det gäller finansiella instrument i tokeniserad form och för att bidra till utvecklingen av en sekundärmarknad för sådana tillgångar. Statusen som DLT-marknadsinfrastruktur bör vara frivillig och inte hindra finansmarknadsinfrastrukturer, såsom handelsplatser, värdepapperscentraler och centrala motparter, från att utveckla tjänster och verksamheter för handel och efterhandel för kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument, eller baseras på teknik för distribuerade liggare, enligt unionens befintliga lagstiftning om finansiella tjänster.

(8) DLT-marknadsinfrastrukturer bör endast ta upp till handel eller registrera DLT-baserade finansiella instrument i en distribuerad liggare. DLT-baserade finansiella instrument bör vara kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument och som emitteras, överförs och lagras i en distribuerad liggare.

(9) Unionslagstiftningen om finansiella tjänster är avsedd att vara neutral när det gäller användningen av en viss teknik i förhållande till en annan. Hänvisningar till en specifik typ av teknik för distribuerade liggare bör därför undvikas. Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer bör säkerställa att de kan uppfylla alla tillämpliga krav oavsett vilken teknik som används.

(10) Vid tillämpningen av denna förordning bör principerna om teknikneutralitet, proportionalitet, lika villkor och ”samma verksamhet, samma risker, samma regler” beaktas för att säkerställa att marknadsaktörerna har regulatoriskt utrymme för innovation, i syfte att värna värdena transparens, rättvisa, stabilitet, investerarskydd, ansvarsskyldighet och marknadsintegritet samt i syfte att säkerställa skyddet av privatlivet och personuppgifter, såsom garanteras i artiklarna 7 och 8 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

(11) Tillträde till pilotordningen bör inte begränsas till redan etablerade aktörer, utan också vara öppen för nya deltagare. En enhet som inte är auktoriserad enligt förordning (EU) nr 909/2014 eller direktiv 2014/65/EU skulle kunna ansöka om auktorisation enligt den förordningen respektive det direktivet och samtidigt ansöka om ett specifikt tillstånd enligt den här förordningen. I sådana fall bör den behöriga myndigheten inte bedöma om en sådan enhet uppfyller de krav i förordning (EU) nr 909/2014 eller direktiv 2014/65/EU från vilka ett undantag har begärts enligt den här förordningen. Sådana enheter bör endast kunna driva DLT-marknadsinfrastrukturer i enlighet med den här förordningen, och deras auktorisation bör återkallas när deras specifika tillstånd har löpt ut, såvida inte enheterna lämnar in en fullständig ansökan om auktorisation enligt förordning (EU) nr 909/2014 eller enligt direktiv 2014/65/EU.

([11]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1095/2010 av den 24 november 2010 om inrättande av en europeisk tillsynsmyndighet (Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten), om ändring av beslut nr 716/2009/EG och om upphävande av kommissionens beslut 2009/77/EG (EUT L 331, 15.12.2010, s. 84).

(12) Konceptet med DLT-marknadsinfrastruktur omfattar DLT-baserade multilaterala handelsplattformar (DLT-MTF-plattformar), DLT-avvecklingssystem (DLT-SS-system) och DLT-baserade handels- och avvecklingssystem (DLT-TSS-system). DLT-marknadsinfrastrukturer bör kunna samarbeta med andra marknadsdeltagare för att testa innovativa lösningar baserade på teknik för distribuerade liggare för olika segment i värdekedjan för finansiella tjänster.

(13) En DLT-MTF-plattform bör vara en multilateral handelsplattform som drivs av ett värdepappersföretag eller en marknadsaktör som är auktoriserad enligt direktiv 2014/65/EU och som har fått ett särskilt tillstånd enligt denna förordning. Ett kreditinstitut som auktoriserats enligt direktiv 2013/36/EU och tillhandahåller investeringstjänster eller utför investeringsverksamheter bör endast ha rätt att driva en DLT-MTF-plattform när det är auktoriserat som ett värdepappersföretag eller en marknadsoperatör enligt direktiv 2014/65/EU. DLT-MTF-plattformar och deras operatörer bör omfattas av alla krav som är tillämpliga på multilaterala handelsplattformar och deras operatörer enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 600/2014 ([12]), direktiv 2014/65/EU eller enligt annan tillämplig unionslagstiftning om finansiella tjänster, utom de krav från vilka ett undantag har beviljats av den behöriga myndigheten i enlighet med den här förordningen.

(14) Användningen av teknik för distribuerade liggare, där alla transaktioner registreras i en distribuerad liggare, kan påskynda och kombinera handel och avveckling nästan i realtid och skulle kunna möjliggöra en kombination av tjänster och verksamheter för handel och efterhandel. Kombinationen av verksamheter för handel och efterhandel inom en enda enhet har dock inte förutsetts i de befintliga reglerna, oavsett vilken teknik som används, på grund av policyval i samband med riskspecialisering och funktionsseparering i syfte att främja konkurrens. Pilotordningen bör inte vara prejudicerande för en genomgripande översyn av separationen av verksamheter för handel och efterhandel eller av landskapet för finansmarknadsinfrastrukturer. Med tanke på de potentiella fördelarna med teknik för distribuerade liggare när det gäller att kombinera handel och avveckling är det dock motiverat att tillhandahålla en särskild DLT-marknadsinfrastruktur i pilotordningen, nämligen DLT-TSS-systemet, som kombinerar de verksamheter som normalt utförs av multilaterala handelsplattformar och avvecklingssystem för värdepapper.

(15) Ett DLT-TSS-system bör antingen vara en DLT-MTF-plattform som kombinerar de tjänster som tillhandahålls av en DLT-MTF-plattform och ett DLT-SS-system, och bör drivas av ett värdepappersföretag eller en marknadsoperatör som har fått ett specifikt tillstånd att driva ett DLT-TSS-system enligt denna förordning, eller så bör det vara ett DLT-SS-system som kombinerar de tjänster som tillhandahålls av en DLT-MTF-plattform och ett DLT-SS-system, och bör drivas av en värdepapperscentral som har fått ett specifikt tillstånd att driva ett DLT-TSS-system enligt denna förordning. Ett kreditinstitut som auktoriserats enligt direktiv 2013/36/EU och tillhandahåller investeringstjänster eller utför investeringsverksamheter bör endast ha rätt att driva ett DLT-TSS-system när det är auktoriserat som ett värdepappersföretag eller en marknadsoperatör enligt direktiv 2014/65/EU. Ett värdepappersföretag eller en marknadsoperatör som driver ett DLT-TSS-system bör omfattas av de krav som är tillämpliga på en DLT-MTF-plattform, och en värdepapperscentral som driver ett DLT-TSS-system bör omfattas av de krav som är tillämpliga på ett DLT-SS-system. Eftersom ett DLT-TSS-system skulle göra det möjligt för ett värdepappersföretag eller en marknadsoperatör att också tillhandahålla avvecklingstjänster och göra det möjligt för en värdepapperscentral att också tillhandahålla handelstjänster, är det nödvändigt att värdepappersföretag eller marknadsoperatörer även uppfyller de krav som är tillämpliga på ett DLT-SS-system och att värdepapperscentralen uppfyller de krav som är tillämpliga på en DLT-MTF-plattform. Eftersom värdepapperscentraler inte omfattas av vissa auktorisationskrav och organisatoriska krav enligt direktiv 2014/65/EU när de tillhandahåller investeringstjänster eller investeringsverksamhet i enlighet med förordning (EU) nr 909/2014, är det lämpligt att tillämpa en liknande strategi i pilotordningen både för värdepappersföretag och marknadsoperatörer och för värdepapperscentraler som driver ett DLT-TSS-system. Ett värdepappersföretag eller en marknadsoperatör som driver ett DLT-TSS-system bör därför undantas från en begränsad uppsättning auktorisationskrav och organisatoriska krav enligt förordning (EU) nr 909/2014, eftersom värdepappersföretaget eller marknadsoperatören kommer att vara skyldig att uppfylla auktorisationskraven och de organisatoriska kraven enligt direktiv 2014/65/EU. Omvänt bör en värdepapperscentral som driver ett DLT-TSS-system undantas från en begränsad uppsättning auktorisationskrav och organisatoriska krav enligt direktiv 2014/65/EU, eftersom värdepapperscentralen kommer att vara skyldig att uppfylla auktorisationskraven och de organisatoriska kraven enligt förordning (EU) nr 909/2014. Sådana undantag bör vara tillfälliga och bör inte vara tillämpliga på en DLT-marknadsinfrastruktur som drivs utanför pilotordningen. Esma bör kunna bedöma tekniska standarder för registerföring och operativa risker som antagits enligt förordning (EU) nr 909/2014 för att säkerställa att de tillämpas proportionerligt på värdepappersföretag eller marknadsoperatörer som driver ett DLT-TSS-system.

(16) Operatörer av DLT-TSS-system bör kunna begära samma undantag som dem som är tillgängliga för operatörer av DLT-MTF-plattformar och DLT-SS-system, förutsatt att de uppfyller de villkor som är knutna till undantagen och eventuella kompensationsåtgärder som krävs av de behöriga myndigheterna. Överväganden liknande de som är tillämpliga på DLT-MTF-plattformar och DLT-SS-system bör vara tillämpliga på de undantag som är tillgängliga för DLT-TSS-system, på eventuella villkor som är knutna till de undantagen och på kompensationsåtgärder.

([12]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 600/2014 av den 15 maj 2014 om marknader för finansiella instrument och om ändring av förordning (EU) nr 648/2012 (EUT L 173, 12.6.2014, s. 84).

(17) För att tillhandahålla ytterligare flexibilitet vid tillämpningen av vissa krav i förordning (EU) nr 909/2014 på värdepappersföretag eller marknadsoperatörer som driver ett DLT-TSS-system och samtidigt säkerställa lika villkor i förhållande till värdepapperscentraler som tillhandahåller avvecklingstjänster inom ramen för pilotordningen, bör vissa undantag från kraven i den förordningen när det gäller åtgärder för att förhindra och hantera utebliven avveckling, från kraven på deltagande och transparens och från kraven på att använda särskilda kommunikationsförfaranden med deltagare och andra marknadsinfrastrukturer, vara tillgängliga för värdepapperscentraler som driver ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system, och för värdepappersföretag eller marknadsoperatörer som driver ett DLT-TSS-system. De undantagen bör vara underställda villkor som är knutna till dem, inbegripet särskilda minimikrav, och eventuella kompensationsåtgärder som den behöriga myndigheten kräver i syfte att uppfylla målen i de bestämmelser i förordning (EU) nr 909/2014 från vilka ett undantag begärs eller, i syfte att skydda investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten. Operatören av ett DLT-TSS-system bör visa att det begärda undantaget är proportionerligt och motiverat av användningen av teknik för distribuerade liggare.

(18) Ett DLT-SS-system bör vara ett avvecklingssystem som drivs av en värdepapperscentral som auktoriserats enligt förordning (EU) nr 909/2014 och som har fått ett specifikt tillstånd att driva ett DLT-SS-system enligt denna förordning. Ett DLT-SS-system och den värdepapperscentral som driver det bör omfattas av alla relevanta krav enligt förordning (EU) nr 909/2014 och annan eventuell tillämplig unionslagstiftning om finansiella tjänster, utom krav från vilka ett undantag har beviljats i enlighet med denna förordning.

(19) När ECB och nationella centralbanker, eller andra institutioner som drivs av medlemsstater som utför liknande funktioner, eller andra offentliga organ som har fått i uppdrag att förvalta eller ingriper i förvaltningen av offentlig skuld i unionen, driver ett DLT-SS-system bör de inte vara skyldiga att ansöka om ett specifikt tillstånd från en behörig myndighet för att omfattas av ett undantag enligt denna förordning eftersom sådana enheter inte är skyldiga att rapportera till behöriga myndigheter eller följa deras instruktioner, och är föremål för en begränsad uppsättning krav enligt förordning (EU) nr 909/2014.

(20) Inrättandet av pilotordningen bör ske utan att det påverkar uppgifterna och ansvarsområdena för ECB och de nationella centralbankerna i det Europeiska centralbankssystemet, vilka föreskrivs i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och i protokoll nr 4 om stadgarna för Europeiska centralbankssystemet och Europeiska centralbanken, i syfte att främja betalningssystemens smidiga funktionssätt och säkerställa effektiva och sunda avvecklings- och betalningssystem inom unionen och med tredjeländer.

(21) Den tilldelning av tillsynsansvar som föreskrivs i denna förordning motiveras av pilotordningens särskilda särdrag och risker. Därför bör pilotordningens tillsynsarkitektur inte tolkas som prejudicerande för framtida rättsakter avseende unionslagstiftning om finansiella tjänster.

(22) Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer bör vara ansvariga vid förlust av medel, förlust av säkerheter eller förlust av ett DLT-baserat finansiellt instrument. Det skadeståndsansvar som operatören av en DLT-marknadsinfrastruktur har bör vara begränsat till marknadsvärdet på den förlorade tillgången vid den tidpunkt då förlusten uppkom. Operatören av en DLT-marknadsinfrastruktur bör inte vara ansvarig för händelser som inte kan tillskrivas operatören, särskilt händelser som operatören visar har inträffat oberoende av dennes verksamhet, inbegripet problem som uppstår till följd av en extern händelse utom operatörens rimliga kontroll.

(23) För att möjliggöra innovation och experiment i ett sunt regelverk, samtidigt som investerarskyddet, marknadsintegriteten och den finansiella stabiliteten bevaras, bör de typer av finansiella instrument som tas upp till handel på eller registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur begränsas till aktier, obligationer och andelar i företag för kollektiva investeringar som omfattas av undantaget för enbart utförande enligt direktiv 2014/65/EU. I denna förordning bör det fastställas tröskelvärden som skulle kunna sänkas i vissa situationer. För att särskilt undvika att det uppstår någon risk för den finansiella stabiliteten bör det aggregerade marknadsvärdet för DLT-baserade finansiella instrument som tas upp till handel på eller registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur begränsas.

(24) För att närma sig lika villkor för finansiella instrument som tagits upp till handel på traditionella handelsplatser i den mening som avses i direktiv 2014/65/EU och för att säkerställa höga nivåer av investerarskydd, marknadsintegritet och finansiell stabilitet bör DLT-baserade finansiella instrument som tas som tas upp till handel på en DLT-MTF-plattform eller i ett DLT-TSS-system omfattas av bestämmelserna om förbud mot marknadsmissbruk i förordning (EU) nr 596/2014.

(25) På begäran av en operatör av DLT-MTF-plattformar bör de behöriga myndigheterna ha rätt att bevilja ett eller flera tillfälliga undantag hos sin behöriga myndighet om operatören uppfyller de villkor som är knutna till sådana undantag samt eventuella ytterligare krav som fastställs i denna förordning för att hantera nya former av risker som uppkommer till följd av användningen av teknik för distribuerade liggare. En operatör av en DLT-MTF-plattform bör också följa eventuella kompensationsåtgärder som den behöriga myndigheten kräver i syfte att uppfylla de mål som eftersträvas med den bestämmelse från vilken ett undantag har begärts, eller i syfte att skydda investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten.

(26) På begäran av en operatör av en DLT-MTF-plattform bör de behöriga myndigheterna ha rätt att bevilja ett undantag från förmedlingsskyldigheten enligt direktiv 2014/65/EU. I dagsläget har traditionella multilaterala handelsplattformar endast rätt att som medlemmar eller deltagare godkänna värdepappersföretag, kreditinstitut och andra personer som har tillräcklig handelsförmåga och handelskompetens och som upprätthåller lämpliga organisatoriska arrangemang och resurser. Däremot erbjuder många plattformar för handel med kryptotillgångar disintermedierat tillträde och ger direkt tillträde för icke-professionella investerare. Ett eventuellt regulatoriskt hinder för att utveckla multilaterala handelsplattformar för DLT-baserade finansiella instrument skulle följaktligen kunna vara förmedlingsskyldigheten enligt direktiv 2014/65/EU. På begäran av en operatör av en DLT-MTF-plattform bör den behöriga myndigheten därför ha rätt att bevilja ett tillfälligt undantag från denna förmedlingsskyldighet, i syfte att ge icke-professionella investerare direkt tillträde och göra det möjligt för dem att handla för egen räkning, förutsatt att det finns lämpliga skyddsåtgärder avseende investerarskydd, att sådana icke-professionella investerare uppfyller vissa villkor samt att operatören vidtar eventuella ytterligare åtgärder för investerarskydd som den behöriga myndigheten kräver. Icke-professionella investerare som har direkt tillträde till en DLT-MTF-plattform såsom medlemmar eller deltagare enligt ett undantag från förmedlingsskyldigheten bör inte anses vara värdepappersföretag i den mening som avses i direktiv 2014/65/EU enbart på grund av att de är medlemmar eller deltagare i en DLT-MTF-plattform.

(27) På begäran av en operatör av en DLT-MTF-plattform bör de behöriga myndigheterna också ha rätt att bevilja ett undantag från rapporteringskraven för transaktioner enligt förordning (EU) nr 600/2014, förutsatt att DLT-MTF-plattformen uppfyller vissa villkor.

(28) För att beviljas ett undantag enligt denna förordning bör en operatör av en DLT-MTF-plattform visa att det begärda undantaget är proportionerligt och begränsat till användningen av teknik för distribuerade liggare enligt beskrivningen i dess affärsplan och att det begärda undantaget är begränsat till DLT-MTF-plattformen och inte också omfattar någon annan multilateral handelsplattform som drivs av samma värdepappersföretag eller marknadsaktör.

(29) På begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system bör det vara tillåtet för behöriga myndigheter att bevilja ett eller flera tillfälliga undantag om det uppfyller de villkor som är knutna till sådana undantag samt eventuella ytterligare krav som fastställs i denna förordning för att hantera nya former av risker som uppkommer till följd av användningen av teknik för distribuerade liggare. Den värdepapperscentral som driver DLT-SS-systemet bör också följa eventuella kompensationsåtgärder som den behöriga myndigheten kräver i syfte att uppfylla målen med den bestämmelse från vilken undantaget begärdes, eller i syfte att skydda investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten.

(30) Det bör vara tillåtet att undanta värdepapperscentraler som driver ett DLT-SS-system från vissa bestämmelser i förordning (EU) nr 909/2014 som sannolikt kommer att skapa regulatoriska hinder för utvecklingen av DLT-SS-system. Undantag bör till exempel vara möjliga i den mån som de regler i den förordningen som är tillämpliga på värdepapperscentraler och som hänvisar till begreppen *dematerialiserad form*, *värdepapperskonto* eller *överföringsuppdrag* inte är tillämpliga på värdepapperscentraler som driver ett DLT-SS-system, med undantag av kraven på länkar mellan värdepapperscentraler, som bör gälla i tillämpliga delar. Vad gäller begreppet *värdepapperskonto* skulle undantaget omfatta reglerna om registrering av värdepapper, emissionens integritet och segregering av konton. Medan värdepapperscentraler driver avvecklingssystem för värdepapper genom att kreditera och debitera sina deltagares värdepapperskonton, är det kanske inte alltid möjligt att ha dubbel bokföring eller flera poster av värdepapperskonton i ett DLT-SS-system. En värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system bör därför även kunna beviljas ett undantag från de regler i förordning (EU) nr 909/2014 som hänvisar till begreppet *kontobaserad form* när ett sådant undantag är nödvändigt för att tillåta registrering av DLT-baserade finansiella instrument i en distribuerad liggare. En värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system bör dock fortfarande säkerställa integriteten vid emission av DLT-baserade finansiella instrument i den distribuerade liggaren och segregering av DLT-baserade finansiella instrument som tillhör de olika deltagarna.

(31) En värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system bör fortsätta att omfattas av de bestämmelser i förordning (EU) nr 909/2014 enligt vilka en värdepapperscentral som utkontrakterar tjänster eller verksamhet till en tredje part förblir fullt ansvarig för fullgörandet av alla sina skyldigheter enligt den förordningen och är skyldig att säkerställa att ingen utkontraktering leder till delegering av värdepapperscentralens ansvar. Förordning (EU) nr 909/2014 tillåter endast värdepapperscentraler som driver ett DLT-SS-system att utkontraktera en huvudtjänst eller huvudverksamhet efter att ha erhållit auktorisation från den behöriga myndigheten. En värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system bör därför kunna begära ett undantag från detta auktorisationskrav om värdepapperscentralen visar att kravet är oförenligt med användningen av teknik för distribuerade liggare i enlighet med dess affärsplan. Delegeringen av uppgifter som rör funktionen av ett DLT-SS-system eller användningen av teknik för distribuerade liggare för att utföra avveckling bör inte betraktas som utkontraktering i den mening som avses i förordning (EU) nr 909/2014.

(32) Skyldigheten till förmedling genom ett kreditinstitut eller ett värdepappersföretag för att hindra icke-professionella investerare att få direkt tillträde till de avvecklings- och leveranssystem som drivs av en värdepapperscentral skulle kunna skapa ett regulatoriskt hinder för utvecklingen av alternativa avvecklingsmodeller baserade på teknik för distribuerade liggare som tillåter direkt tillträde för icke-professionella investerare. Därför bör ett undantag tillåtas för värdepapperscentraler som driver ett DLT-SS-system i den meningen att begreppet *deltagare* i direktiv 98/26/EG anses innefatta, på vissa villkor, andra personer än dem som avses i det direktivet. Vid ansökan om undantag från förmedlingsskyldigheten i förordning (EU) nr 909/2014 bör den värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system säkerställa att de personer som ska tillåtas vara deltagare uppfyller vissa villkor. En värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system bör säkerställa att dess deltagare har tillräcklig förmåga, kompetens, erfarenhet och kunskap om efterhandelsverksamhet och om hur teknik för distribuerade liggare fungerar.

(33) Enheter som får delta i en värdepapperscentral enligt förordning (EU) nr 909/2014 motsvarar de enheter som har rätt att delta i ett avvecklingssystem för värdepapper som har betecknats som ett system och anmälts i enlighet med direktiv 98/26/EG eftersom förordning (EU) nr 909/2014 kräver att avvecklingssystem för värdepapper som drivs av värdepapperscentraler ska betecknas och anmälas enligt direktiv 98/26/EG. En operatör av ett värdepappersavvecklingssystem som baseras på teknik för distribuerade liggare och som begär undantag från kraven för deltagande i förordning (EU) nr 909/2014 skulle därmed inte uppfylla kraven för deltagande i direktiv 98/26/EG. Följaktligen kan det värdepappersavvecklingssystemet inte betecknas som ett system och anmälas enligt det direktivet och därför hänvisas det inte till det som ett ”DLT-värdepappersavvecklingssystem” i denna förordning, utan snarare som ett DLT-SS-system. Denna förordning bör tillåta en värdepapperscentral att driva ett DLT-SS-system som inte klassificeras som ett avvecklingssystem för värdepapper som betecknas som ett system enligt direktiv 98/26/EG, och ett undantag från reglerna för slutgiltig avveckling i förordning (EU) nr 909/2014 bör vara tillgängligt, med förbehåll för vissa kompensationsåtgärder, inbegripet specifika kompensationsåtgärder för att minska risker till följd av insolvens, eftersom skyddsåtgärder mot insolvens enligt direktiv 98/26/EG inte är tillämpliga. Ett sådant undantag skulle dock inte hindra att ett DLT-SS-system som uppfyller alla krav i direktiv 98/26/EG betecknas och anmäls som ett avvecklingssystem för värdepapper i enlighet med det direktivet.

(34) Förordning (EU) nr 909/2014 uppmuntrar avveckling av transaktioner i centralbankspengar. Om avvecklingen av kontantbetalningar i centralbankspengar inte är praktiskt genomförbar och möjlig bör avvecklingen kunna ske via värdepapperscentralens egna konton i enlighet med den förordningen eller via konton som öppnats hos ett kreditinstitut (*pengar från kommersiella banker*). Den regeln kan dock vara svår att tillämpa för en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system, eftersom värdepapperscentralen skulle behöva genomföra kontorörelser samtidigt som värdepapper som är registrerade i den distribuerade liggaren levereras. För värdepapperscentraler som driver ett DLT-SS-system bör därför ett tillfälligt undantag tillåtas från bestämmelserna i den förordningen om kontantavveckling för att utveckla innovativa lösningar inom ramen för pilotordningen genom att underlätta tillgången till pengar från kommersiella banker eller användningen av *e-pengartokens*. Det skulle kunna anses att avveckling i centralbankspengar inte är praktiskt genomförbar och möjlig om avveckling i centralbankspengar i en distribuerad liggare inte är möjlig.

(35) Förutom de krav som har visat sig vara praktiskt omöjliga i en miljö med teknik för distribuerade liggare förblir de krav som är kopplade till kontantavveckling enligt förordning (EU) nr 909/2014 tillämpliga utanför pilotordningen. Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer bör därför i sina affärsplaner beskriva hur de avser att följa avdelning IV i förordning (EU) nr 909/2014 för den händelse att de i slutändan lämnar pilotordningen.

(36) Enligt förordning (EU) nr 909/2014 krävs att en värdepapperscentral ger tillträde till en annan värdepapperscentral eller till andra marknadsinfrastrukturer på icke-diskriminerande och transparenta villkor. Att ge tillträde till en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system kan vara tekniskt mer utmanande, betungande eller svårt att uppnå, eftersom driftskompatibiliteten mellan traditionella system och teknik för distribuerade liggare ännu inte har testats. Det bör därför också vara möjligt att bevilja ett DLT-SS-system ett undantag från det kravet, om det visar att tillämpningen av kravet inte står i proportion till omfattningen av DLT-SS-systemets verksamheter.

(37) Oberoende av det krav från vilket ett undantag har begärts bör en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system visa att det begärda undantaget är proportionerligt och motiverat av användningen av teknik för distribuerade liggare. Undantaget bör begränsas till DLT-SS-systemet och inte omfatta andra avvecklingssystem som drivs av samma värdepapperscentral.

(38) DLT-marknadsinfrastrukturer och deras operatörer bör omfattas av fler krav än traditionella marknadsinfrastrukturer. De ytterligare kraven är nödvändiga för att undvika risker i samband med användningen av teknik för distribuerade liggare eller det sätt på vilket DLT-marknadsinfrastrukturer skulle kunna fungera. Därför bör en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur fastställa en tydlig affärsplan där det anges hur teknik för distribuerade liggare ska användas och tillämpliga rättsliga villkor.

(39) Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer bör fastställa eller, i förekommande fall, dokumentera regler för hur den teknik för distribuerade liggare som de använder fungerar, inbegripet regler för tillträde till, och upptagande till handel på, den distribuerade liggaren, regler för deltagande vad gäller valideringsnoder och regler för hantering av potentiella intressekonflikter samt riskhanteringsåtgärder.

(40) En operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur bör vara skyldig att tillhandahålla information till medlemmar, deltagare, emittenter och kunder om hur operatören avser att bedriva sin verksamhet och hur användningen av teknik för distribuerade liggare avviker från det sätt på vilket tjänster normalt tillhandahålls av en traditionell multilateral handelsplattform eller av en värdepapperscentral som driver ett avvecklingssystem för värdepapper.

(41) DLT-marknadsinfrastrukturer bör ha specifika och robusta it- och cyberarrangemang i samband med användningen av teknik för distribuerade liggare. Sådana arrangemang bör stå i proportion till arten, omfattningen och komplexiteten i operatören av DLT-marknadsinfrastrukturens affärsplan. Dessa arrangemang bör också säkerställa kontinuiteten och fortsatt transparens, tillgänglighet, tillförlitlighet och säkerhet för de tjänster som tillhandahålls, inbegripet tillförlitligheten hos de eventuella smarta kontrakt som används, oavsett om dessa smarta kontrakt skapas av DLT-marknadsinfrastrukturen själv eller av en tredje part efter förfaranden för utkontraktering. DLT-marknadsinfrastrukturer bör också säkerställa integritet, säkerhet, konfidentialitet, tillgänglighet och tillträde för de uppgifter som lagras genom den distribuerade liggaren. Den behöriga myndigheten för en DLT-marknadsinfrastruktur bör ha rätt att begära en revision för att säkerställa att de övergripande it- och cyberarrangemangen för DLT-marknadsinfrastrukturen är ändamålsenliga. Kostnaderna för revisionen bör bäras av operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen.

(42) Om en operatör av en DLT-marknadsinfrastrukturs affärsplan omfattar förvaring av kundmedel såsom kontanter eller likvida tillgångar, eller DLT-baserade finansiella instrument, eller metoder för tillträde till sådana DLT-baserade finansiella instrument, bland annat i form av krypteringsnycklar, bör DLT-marknadsinfrastrukturen ha lämpliga arrangemang för att skydda de tillgångarna. Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer bör inte använda kundernas tillgångar för de operatörernas egen räkning såvida de inte på förhand erhållit sina kunders uttryckliga skriftliga godkännande. DLT-marknadsinfrastrukturer bör segregera sina kunders medel och DLT-baserade finansiella instrument, liksom metoderna för tillträde till sådana tillgångar, från sina egna eller andra kunders tillgångar. DLT-marknadsinfrastrukturernas övergripande it- och cyberarrangemang bör säkerställa att kundernas tillgångar är skyddade mot bedrägerier, cyberattacker och andra allvarliga funktionsfel.

(43) När ett specifikt tillstånd beviljas bör operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer även ha infört en trovärdig utträdesstrategi för det fall att pilotordningen upphör, det specifika tillståndet eller vissa av de beviljade undantagen återkallas eller de tröskelvärden som anges i denna förordning överskrids. Denna strategi bör omfatta en övergång eller återgång av deras verksamhet med teknik för distribuerade liggare till traditionella marknadsinfrastrukturer. I det syftet bör nya aktörer eller operatörer av DLT-TSS-system som inte driver en traditionell marknadsinfrastruktur till vilken de kan överföra DLT-baserade finansiella instrument sträva efter att ingå avtal med operatörer av

traditionella marknadsinfrastrukturer. Detta är särskilt viktigt för registreringen av DLT-baserade finansiella instrument. Värdepapperscentraler bör därför omfattas av vissa krav att införa sådana arrangemang. Dessutom bör värdepapperscentraler ingå sådana arrangemang på ett icke-diskriminerande sätt och de bör kunna ta ut en rimlig kommersiell avgift baserad på faktiska kostnader.

(44) Beviljandet av ett specifikt tillstånd för en operatör av DLT-marknadsinfrastruktur bör i stort följa samma förfaranden som dem som gäller för auktorisation enligt förordning (EU) nr 909/2014 eller direktiv 2014/65/EU. I sin ansökan om ett specifikt tillstånd enligt denna förordning bör den sökande dock ange vilka undantag den begär. Den behöriga myndigheten bör förse Esma med all relevant information innan den beviljar tillstånd för en DLT-marknadsinfrastruktur. När så är nödvändigt bör Esma avge ett icke-bindande yttrande om de begärda undantagen eller om lämpligheten i tekniken för distribuerade liggare enligt denna förordning. Ett sådant icke-bindande yttrande bör inte anses som ett yttrande i den mening som avses i förordning (EU) nr 1095/2010. Esma bör samråda med de övriga medlemsstaternas behöriga myndigheter när den utarbetar sitt yttrande. Esma bör med sitt icke-bindande yttrande ha som mål att säkerställa investerarskydd, marknadsintegritet och finansiell stabilitet. I syfte att säkerställa lika villkor och rättvis konkurrens på hela den inre marknaden bör Esmas icke-bindande yttrande och riktlinjer ha som mål att säkerställa enhetlighet och proportionalitet i de undantag som beviljas av olika behöriga myndigheter i unionen, inbegripet vid utvärderingen av lämpligheten i de olika typer av teknik för distribuerade liggare som används av operatörer enligt denna förordning.

(45) Registrering av värdepapper, förvaltning av värdepapperskonton och förvaltning av avvecklingssystem är verksamheter som också omfattas av icke-harmoniserade bestämmelser i nationell rätt, såsom bolags- och värdepappersrätt. Det är därför viktigt att operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer följer alla tillämpliga regler och gör det möjligt för användarna att göra detta.

(46) Den behöriga myndighet som prövar en ansökan som inlämnats av en DLT-marknadsinfrastrukturs operatör bör ha möjlighet att avslå ansökan om ett specifikt tillstånd om det finns skäl att tro att DLT-marknadsinfrastrukturen inte kommer att kunna följa tillämpliga bestämmelser i unionsrätten eller bestämmelser i nationell rätt som inte omfattas av unionsrätten, om det finns skäl att tro att DLT-marknadsinfrastrukturen skulle medföra en risk för investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten, eller om ansökan utgör ett försök att kringgå befintliga krav.

(47) Ett specifikt tillstånd som en behörig myndighet beviljar en DLT-marknadsinfrastrukturs operatör bör ange vilka undantag som beviljats denna DLT-marknadsinfrastruktur. Det bör vara giltigt inom hela unionen men endast under tiden för pilotordningen. Esma bör på sin webbplats offentliggöra en förteckning över DLT-marknadsinfrastrukturer och en förteckning över de undantag som beviljats för var och en av dem.

(48) Specifika tillstånd och undantag bör vara tillfälliga och beviljas för en period på högst sex år räknat från och med dagen då det specifika tillståndet beviljades och bör endast vara giltiga under tiden för pilotordningen. Den sexårsperioden bör ge DLT-marknadsinfrastrukturernas operatörer tillräckligt med tid för att anpassa sina affärsmodeller till eventuella ändringar av pilotordningen och bedriva verksamhet inom ramen för pilotordningen på ett kommersiellt bärkraftigt sätt. Detta skulle också ge Esma och kommissionen möjlighet att samla in ett användbart dataset om pilotordningens tillämpning efter beviljandet av en kritisk massa av specifika tillstånd och därmed sammanhängande undantag och att rapportera om detta. Slutligen skulle detta också ge DLT-marknadsinfrastrukturernas operatörer tid att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att antingen lägga ned sin verksamhet eller övergå till en ny regulatorisk ram till följd av de rapporter som ska utfärdas av Esma och kommissionen.

(49) Utan att det påverkar tillämpningen av förordning (EU) nr 909/2014 och direktiv 2014/65/EU bör de behöriga myndigheterna ha befogenhet att återkalla ett specifikt tillstånd eller något av de undantag som beviljats en DLT-marknadsinfrastruktur om en brist har upptäckts i den underliggande tekniken eller i de tjänster och verksamheter som DLT-marknadsinfrastrukturens operatör tillhandahåller, om denna brist väger tyngre än fördelarna med tjänsten och verksamheterna i fråga, eller om DLT-marknadsinfrastrukturens operatör har underlåtit att uppfylla skyldigheter som är knutna till de tillstånd eller undantag som beviljats av den behöriga myndigheten, eller om DLT-marknadsinfrastrukturens operatör har registrerat finansiella instrument som överskrider de tröskelvärden som anges i denna förordning eller som inte uppfyller andra villkor som är tillämpliga på DLT-baserade finansiella

instrument enligt denna förordning. En DLT-marknadsinfrastrukturs operatör bör inom ramen för sin verksamhet ha möjlighet att begära ytterligare undantag utöver dem som begärts vid tidpunkten för den ursprungliga ansökan om tillstånd. I ett sådant fall bör de ytterligare undantagen begäras från den behöriga myndigheten, på samma sätt som för dem som begärts vid tidpunkten för den ursprungliga ansökan om tillstånd för DLT-marknadsinfrastrukturen.

(50) Eftersom operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer enligt pilotordningen skulle kunna beviljas tillfälliga undantag från vissa bestämmelser i befintlig unionslagstiftning, bör de samarbeta nära med de behöriga myndigheterna och Esma under den period som deras specifika tillstånd är giltigt. Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer bör underrätta behöriga myndigheter om alla väsentliga förändringar av sina affärsplaner eller kritiska personal, alla belägg för cyberattacker eller andra cyberhot, bedrägerier eller allvarliga oegentligheter, alla förändringar av den information som lämnats vid tidpunkten för den ursprungliga ansökan om det specifika tillståndet, alla tekniska eller operativa problem, särskilt sådana som är kopplade till användningen av teknik för distribuerad liggare, och om alla risker för investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten som inte förutsetts vid tidpunkten för beviljandet av det specifika tillståndet. För att säkerställa investerarskydd, marknadsintegritet och finansiell stabilitet bör den behöriga myndighet som beviljade det specifika tillståndet, när den underrättats om en sådan väsentlig förändring, kunna begära att DLT-marknadsinfrastrukturen ansöker om ett nytt specifikt tillstånd eller undantag eller vidta alla korrigerande åtgärder som den behöriga myndigheten anser vara lämpliga. Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer bör också på begäran lämna all relevant information till den behöriga myndigheten. Behöriga myndigheter bör vidarebefordra den information som mottagits från operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer och information om korrigerande åtgärder till Esma.

(51) Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer bör regelbundet avge rapporter till sina behöriga myndigheter. Esma bör anordna diskussioner om dessa rapporter för att alla behöriga myndigheter i unionen ska få kunskap om effekterna av teknik för distribuerade liggare och förståelse för huruvida eventuella ändringar av unionslagstiftningen om finansiella tjänster skulle kunna bli nödvändiga för att möjliggöra användningen av teknik för distribuerade liggare i större skala.

(52) Under pilotordningens löptid är det viktigt att ramen och dess funktionssätt är föremål för regelbunden övervakning och utvärdering i syfte att ge operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer så mycket information som möjligt. Esma bör offentliggöra årliga rapporter för att ge marknadsdeltagarna en bättre förståelse av marknadernas funktion och utveckling och för att klarlägga tillämpningen av pilotordningen. Dessa årsrapporter bör innehålla uppdateringar om de viktigaste trenderna och riskerna. Dessa årsrapporter bör lämnas in till Europaparlamentet, rådet och kommissionen.

(53) Tre år från och med denna förordnings tillämpningsdatum bör Esma lägga fram en rapport för kommissionen med en bedömning av pilotordningen. På grundval av Esmas rapport bör kommissionen rapportera till Europaparlamentet och rådet. Den rapporten bör bedöma kostnaderna och fördelarna med att förlänga pilotordningen med ytterligare en period, utvidga pilotordningen till andra typer av finansiella instrument, på annat sätt ändra pilotordningen, göra pilotordningen permanent genom att föreslå lämpliga ändringar av unionslagstiftningen om finansiella tjänster eller avsluta pilotordningen. Det vore inte önskvärt att ha två parallella ordningar för DLT-baserade och icke DLT-baserade marknadsinfrastrukturer. Om pilotordningen blir framgångsrik skulle den kunna göras permanent genom ändring av relevant unionslagstiftning om finansiella tjänster för att etablera en gemensam, sammanhängande ram.

(54) Vissa potentiella luckor har identifierats i den befintliga unionslagstiftningen om finansiella tjänster vad gäller dess tillämpning på kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument. Framför allt är vissa tekniska standarder för tillsyn enligt förordning (EU) nr 600/2014 som rör vissa datarapporteringskrav och krav på transparens före och efter handel inte väl anpassade till finansiella instrument som emitteras med hjälp av teknik för distribuerade liggare. Sekundärmarknaderna för finansiella instrument som emitterats med hjälp av teknik för distribuerade liggare eller liknande teknik befinner sig ännu i sin linda och deras egenskaper skiljer sig därför potentiellt från egenskaperna hos marknader för finansiella instrument som använder traditionell teknik. De regler som anges i de tekniska standarderna för tillsyn bör vara tillämpliga på alla finansiella instrument, oavsett vilken teknik som används. I linje med befintliga mandat i förordning (EU) nr 600/2014 att utarbeta förslag till tekniska standarder för tillsyn bör Esma därför göra en omfattande bedömning av de tekniska standarderna för tillsyn och föreslå nödvändiga ändringar för att säkerställa att de regler som anges i dessa kan tillämpas effektivt på DLT-baserade finansiella instrument. Vid genomförandet av den bedömningen bör Esma ta hänsyn till särdragen hos DLT-baserade finansiella instrument och till huruvida dessa kräver att standarder anpassas för att dessa finansiella instrument ska kunna utvecklas utan att detta undergräver målen för reglerna i de tekniska standarder för tillsyn som antagits enligt förordning (EU) nr 600/2014.

(55) Eftersom målen för denna förordning inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna, utan snarare, på grund av regulatoriska hinder, i unionslagstiftning om finansiella tjänster, för utvecklingen av DLT-marknadsinfrastrukturer för kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument, kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går denna förordning inte längre än vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.

(56) Denna förordning påverkar inte tillämpningen av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 ([13]). När det gäller enheter som auktoriserats enligt direktiv 2014/65/EU bör samtidigt de mekanismer för rapportering av överträdelser av förordning (EU) nr 600/2014 eller direktiv 2014/65/EU som fastställs i det direktivet användas. När det gäller enheter som auktoriserats enligt förordning (EU) nr 909/2014 bör de mekanismer för rapportering av överträdelser av den förordningen som fastställs i den förordningen användas.

(57) Driften av DLT-marknadsinfrastrukturer skulle kunna inbegripa behandling av personuppgifter. Om det vid tillämpningen av denna förordning är nödvändigt att behandla personuppgifter, bör denna behandling utföras i enlighet med unionsrätten om skydd av personuppgifter. Denna förordning påverkar inte tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) 2016/679 ([14]) och (EU) 2018/1725 ([15]). Europeiska datatillsynsmannen har hörts i enlighet med artikel 42.1 i förordning (EU) 2018/1725 och avgav sitt yttrande den 23 april 2021.

(58) I förordning (EU) nr 600/2014 föreskrivs en övergångsperiod under vilken icke-diskriminerande tillträde till den centrala motparten eller handelsplatsen enligt den förordningen inte ska tillämpas på de centrala motparter eller handelsplatser som hos sina behöriga myndigheter har ansökt om att få utnyttja övergångsarrangemangen för börshandlade derivat. Den period under vilken en central motpart eller en handelsplats av sin behöriga myndighet skulle kunna undantas från reglerna om icke-diskriminerande tillträde för börshandlade derivat löpte ut den 3 juli 2020. Den ökade osäkerheten och volatiliteten på marknaderna påverkade de centrala motparternas och handelsplatsernas operativa risker negativt, och därför senarelades tillämpningsdatumet för den nya ordningen för öppet tillträde för centrala motparter och handelsplatser som erbjuder handels- och avvecklingstjänster för börshandlade derivat med ett år, till och med den 3 juli 2021, genom artikel 95 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/23 ([16]). Skälen till att senarelägga tillämpningsdatumet för den nya ordningen för öppet tillträde kvarstår. Dessutom skulle systemet med öppet tillträde kunna strida mot parallella politiska mål att främja handel och innovation inom unionen, eftersom det skulle kunna minska incitamenten för innovation i börshandlade derivat genom att göra det möjligt för konkurrenter som har öppet tillträde att förlita sig på redan etablerade aktörers infrastruktur och investeringar i syfte att erbjuda konkurrerande produkter med låga initialkostnader. Att upprätthålla ett system där derivat clearas och handlas i en vertikalt integrerad enhet är också konsekvent med långvariga internationella trender. Tillämpningsdatumet för den nya ordningen för öppet tillträde bör därför skjutas upp med ytterligare två år, till och med den 3 juli 2023.

(59) Definitionen av finansiellt instrument i direktiv 2014/65/EU omfattar för närvarande inte uttryckligen finansiella instrument som emitterats med hjälp av ett slags teknik som stöder distribuerad registrering av krypterade data, nämligen teknik för distribuerade liggare. Definitionen av finansiella instrument i direktiv 2014/65/EU bör ändras så att den innefattar sådana finansiella instrument, för att säkerställa att dessa kan handlas på marknaden enligt det befintliga regelverket.

([13]) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 av den 23 oktober 2019 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten (EUT L 305, 26.11.2019, s. 17).

([14]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (EUT L 119, 4.5.2016, s. 1).

([15]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1725 av den 23 oktober 2018 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter som utförs av unionens institutioner, organ och byråer och om det fria flödet av sådana uppgifter samt om upphävande av förordning (EG) nr 45/2001 och beslut nr 1247/2002/EG (EUT L 295, 21.11.2018, s. 39).

([16]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/23 av den 16 december 2020 om en ram för återhämtning och resolution av centrala motparter och om ändring av förordningarna (EU) nr 1095/2010, (EU) nr 648/2012, (EU) nr 600/2014, (EU) nr 806/2014 och (EU) 2015/2365 samt direktiven 2002/47/EG, 2004/25/EG, 2007/36/EG, 2014/59/EU och (EU) 2017/1132 (EUT L 22, 22.1.2021, s. 1).

(60) Denna förordning fastställer regleringsramen för DLT-marknadsinfrastrukturer, inbegripet sådana som tillhandahåller avvecklingstjänster, medan den allmänna regleringsramen för värdepappersavvecklingssystem som drivs av värdepapperscentraler finns i förordning (EU) nr 909/2014, som innehåller bestämmelser om avvecklingsdisciplin. Ordningen för avvecklingsdisciplin omfattar regler för rapportering av utebliven avveckling, insamling och fördelning av sanktionsavgifter och obligatoriska ersättningsköp. Enligt tekniska standarder för tillsyn antagna enligt förordning (EU) nr 909/2014 är bestämmelserna om avvecklingsdisciplin tillämpliga från och med den 1 februari 2022. Aktörer har dock lagt fram belägg för att obligatoriska ersättningsköp skulle kunna öka likviditetspåfrestningarna och kostnaderna för värdepapper som riskerar att bli föremål för ersättningsköp. Sådana effekter skulle kunna förvärras ytterligare i fall av marknadsvolatilitet. Mot denna bakgrund skulle tillämpningen av de regler om obligatoriska ersättningsköp som fastställs i förordning (EU) nr 909/2014 kunna få en negativ inverkan på effektiviteten och konkurrenskraften på kapitalmarknaderna i unionen. Denna inverkan skulle i sin tur kunna leda till större spreadar mellan köp- och säljkurser, minskad marknadseffektivitet och färre incitament att låna ut värdepapper på marknaderna för värdepapperslån och repor och att avveckla transaktioner med värdepapperscentraler som är etablerade i unionen. Kostnaderna för att tillämpa reglerna om obligatoriska ersättningsköp förväntas därför uppväga de potentiella fördelarna. Med beaktande av dessa potentiella negativa effekter bör förordning (EU) nr 909/2014 ändras för att möjliggöra olika tillämpningsdatum för varje avvecklingsdisciplinåtgärd, så att tillämpningsdatumet för reglerna om obligatoriska ersättningsköp kan senareläggas ytterligare. Den senareläggningen skulle göra det möjligt för kommissionen att, i samband med det kommande lagstiftningsförslaget om översyn av förordning (EU) nr 909/2014, bedöma hur ramen för avvecklingsdisciplin, särskilt reglerna om obligatoriska ersättningsköp, bör ändras för att ta hänsyn till och ta itu med ovannämnda frågor. Sådan senareläggning skulle dessutom säkerställa att marknadsaktörerna, inbegripet de DLT-marknadsinfrastrukturer som skulle omfattas av ordningen för avvecklingsdisciplin, inte ådrar sig genomförandekostnader två gånger om dessa regler ändras till följd av översynen av förordning (EU) nr 909/2014.

(61) Driften av en DLT-marknadsinfrastruktur bör inte undergräva medlemsstaternas klimatpolitik. Det är därför viktigt att ytterligare främja utvecklingen av och investeringar i teknik för distribuerade liggare med låga eller inga utsläpp.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Innehåll och tillämpningsområde

I denna förordning fastställs kraven med avseende på DLT-marknadsinfrastrukturer och deras operatörer när det gäller

a) att bevilja och återkalla specifika tillstånd att driva DLT-marknadsinfrastrukturer i enlighet med denna förordning,

b) att bevilja, ändra och återkalla undantag som hänger samman med specifika tillstånd,

c) att ställa krav på, ändra och återkalla de villkor som är knutna till undantag och när det gäller att ställa krav på, ändra och återkalla kompensationsåtgärder eller korrigerande åtgärder,

d) drift av DLT-marknadsinfrastrukturer,

e) tillsyn över DLT-marknadsinfrastrukturer, och

f) samarbete mellan operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer, behöriga myndigheter och Europeiska tillsynsmyndigheten (Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten), inrättad genom förordning (EU) nr 1095/2010 (Esma).

Artikel 2

Definitioner

I denna förordning gäller följande definitioner:

1. *teknik för distribuerade liggare* eller *DLT*: en teknik som möjliggör drift och användning av distribuerade liggare.

2. *distribuerad liggare*: ett informationsregister över transaktioner som delas via, och är synkroniserat mellan, ett antal DLT-nätverksnoder med hjälp av en konsensusmekanism.

3. *konsensusmekanism*: de regler och förfaranden genom vilka en överenskommelse nås mellan DLT-nätverksnoder om att en transaktion är validerad.

4. *DLT-nätverksnod*: en enhet eller process som ingår i ett nätverk och som innehåller en fullständig eller partiell kopia av register över alla transaktioner med en distribuerad liggare.

5. *DLT-marknadsinfrastruktur*: en DLT-baserad multilateral handelsplattform, ett DLT-avvecklingssystem eller ett DLT-baserat handels- och avvecklingssystem.

6. *DLT-baserad multilateral handelsplattform* eller *DLT-MTF-plattform*: en multilateral handelsplattform som endast tillåter handel med DLT-baserade finansiella instrument.

7. *DLT-avvecklingssystem* eller *DLT-SS-system*: ett avvecklingssystem som avvecklar transaktioner med DLT-baserade finansiella instrument mot betalning eller leverans, oavsett om avvecklingssystemet har betecknats som ett system och anmälts i enlighet med direktiv 98/26/EG, och som tillåter inledande registrering av DLT-baserade finansiella instrument eller tillhandahållande av förvaringstjänster avseende DLT-baserade finansiella instrument.

8. *avveckling*: avveckling enligt definitionen i artikel 2.1.7 i förordning (EU) nr 909/2014.

9. *utebliven avveckling*: utebliven avveckling enligt definitionen i artikel 2.1.15 i förordning (EU) nr 909/2014.

10. *DLT-baserat handels- och avvecklingssystem* eller *DLT-TSS-system*: en DLT-MTF-plattform eller ett DLT-SS-system som kombinerar tjänster som tillhandahålls av en DLT-MTF-plattform och ett DLT-SS-system.

11. *DLT-baserat finansiellt instrument*: ett finansiellt instrument som emitteras, registreras, överförs och lagras med hjälp av teknik för distribuerade liggare.

12. *finansiellt instrument*: ett finansiellt instrument enligt definitionen i artikel 4.1.15 i direktiv 2014/65/EU.

13. *multilateral handelsplattform*: multilateral handelsplattform enligt definitionen i artikel 4.1.22 i direktiv 2014/65/EU.

14. *värdepapperscentral*: en värdepapperscentral enligt definitionen i artikel 2.1.1 i förordning (EU) nr 909/2014.

15. *avvecklingssystem för värdepapper*: ett avvecklingssystem för värdepapper enligt definitionen i artikel 2.1.10 i förordning (EU) nr 909/2014.

16. *bankdag*: bankdag enligt definitionen i artikel 2.1.14 i förordning (EU) nr 909/2014.

17. *leverans mot betalning*: leverans mot betalning enligt definitionen i artikel 2.1.27 i förordning (EU) nr 909/2014.

18. *kreditinstitut*: ett kreditinstitut enligt definitionen i artikel 4.1.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 575/2013 ([17]).

19. *värdepappersföretag*: ett värdepappersföretag enligt definitionen i artikel 4.1.1 i direktiv 2014/65/EU.

20. *marknadsoperatör*: marknadsoperatör enligt definitionen i artikel 4.1.18 i direktiv 2014/65/EU.

21. *behörig myndighet*: en eller flera behöriga myndigheter som

    a) utsetts i enlighet med artikel 67 i direktiv 2014/65/EU,

    b) utsetts i enlighet med artikel 11 i förordning (EU) nr 909/2014, eller

    c) som på annat sätt utsetts av en medlemsstat för att övervaka tillämpningen av den här förordningen.

([17]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 575/2013 av den 26 juni 2013 om tillsynskrav för kreditinstitut och om ändring av förordning (EU) nr 648/2012 (EUT L 176, 27.6.2013, s. 1).

Artikel 3

Begränsningar avseende finansiella instrument som tas upp till handel på eller registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur

1. DLT-baserade finansiella instrument får endast tas upp till handel på en DLT-marknadsinfrastruktur eller registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur om de DLT-baserade finansiella instrumenten vid tidpunkten för upptagandet till handel på eller registreringen i en distribuerad liggare är

a) aktier, vars emittent har ett börsvärde eller ett preliminärt börsvärde på mindre än 500 miljoner EUR,

b) obligationer, andra former av värdepapperiserad skuld, inbegripet depåbevis för sådana värdepapper, eller penningmarknadsinstrument, med en emissionsstorlek på mindre än 1 miljard EUR, med undantag för de som innefattar ett derivat eller har en struktur som gör det svårt för kunden att förstå den därmed förbundna risken, eller

c) andelar i företag för kollektiva investeringar som omfattas av artikel 25.4 a iv i direktiv 2014/65/EU, vars marknadsvärde för de förvaltade tillgångarna understiger 500 miljoner EUR.

Företagsobligationer som emitterats av emittenter vars börsvärde inte översteg 200 miljoner EUR vid tidpunkten för emissionen ska undantas från beräkningen av det tröskelvärde som föreskrivs i första stycket b.

2. Det aggregerade marknadsvärdet för alla DLT-baserade finansiella instrument som tas upp till handel på en DLT-marknadsinfrastruktur eller som registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur får inte överstiga 6 miljarder EUR vid tidpunkten för upptagandet till handel eller den inledande registreringen av ett nytt DLT-baserat finansiellt instrument.

Om upptagande till handel eller inledande registrering av ett nytt DLT-baserat finansiellt instrument skulle leda till att det aggregerade marknadsvärde som avses i första stycket når 6 miljarder EUR, får DLT-marknadsinfrastrukturen inte ta upp det DLT-baserade finansiella instrumentet till handel eller registrera det.

3. Om det aggregerade marknadsvärdet för alla de DLT-baserade finansiella instrument som tas upp till handel på en DLT-marknadsinfrastruktur eller som registreras i en DLT-marknadsinfrastruktur har nått 9 miljarder EUR ska operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen aktivera den övergångsstrategi som avses i artikel 7.7. Operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen ska underrätta den behöriga myndigheten om aktiveringen av sin övergångsstrategi och om tidsplanen för övergången i den månadsrapport som föreskrivs i punkt 5.

4. Operatören av en DLT-marknadsinfrastruktur ska beräkna det månatliga genomsnittliga aggregerade marknadsvärdet för DLT-baserade finansiella instrument som handlas på eller registreras i den DLT-marknadsinfrastrukturen. Det månatliga genomsnittet ska beräknas som genomsnittet av de dagliga slutkurserna för varje DLT-baserat finansiellt instrument, multiplicerat med det antal DLT-baserade finansiella instrument som handlas på eller registreras i den DLT-marknadsinfrastrukturen med samma internationella standardnummer för värdepapper.

Operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen ska använda detta månatliga genomsnitt

a) vid bedömningen av huruvida upptagandet till handel eller registreringen av ett nytt DLT-baserat finansiellt instrument under påföljande månad skulle leda till att det aggregerade marknadsvärdet för DLT-baserade finansiella instrument når det tröskelvärde som avses i punkt 2 i denna artikel, och

b) när den beslutar om de ska aktivera den övergångsstrategi som avses i artikel 7.7.

5. Operatören av en DLT-marknadsinfrastruktur ska lämna månadsrapporter till sin behöriga myndighet som visar att alla DLT-baserade finansiella instrument som upptas till handel på eller registreras i DLT-marknadsinfrastrukturen inte överskrider de tröskelvärden som anges i punkterna 2 och 3.

6. En behörig myndighet får fastställa lägre tröskelvärden än de värden som anges i punkterna 1 och 2. Om en behörig myndighet sänker det tröskelvärde som anges i punkt 2 ska det tröskelvärde som anges i punkt 3 anses ha sänkts i motsvarande grad.

Vid tillämpningen av första stycket i denna punkt ska den behöriga myndigheten beakta marknadsstorleken och det genomsnittliga börsvärdet av DLT-baserade finansiella instrument av en viss typ som har tagits upp till handel på handelsplattformar i de medlemsstater där tjänsterna och verksamheterna kommer att utföras och ska beakta de risker som är förknippade med emittenterna, den typ av teknik för distribuerade liggare som används och tjänsterna och verksamheterna i DLT-marknadsinfrastrukturen.

7. Förordning (EU) nr 596/2014 är tillämplig på DLT-baserade finansiella instrument som tas upp till handel på en DLT-MTF-plattform eller i ett DLT-TSS-system.

Artikel 4

Krav och undantag vad gäller DLT-MTF-plattformar

1. En DLT-MTF-plattform ska omfattas av de krav som är tillämpliga på en multilateral handelsplattform enligt förordning (EU) nr 600/2014 och direktiv 2014/65/EU.

Första stycket är inte tillämpligt med avseende på de krav från vilka det värdepappersföretag eller den marknadsoperatör som driver DLT-MTF-plattformen har undantagits enligt punkterna 2 och 3 i denna artikel, förutsatt att värdepappersföretaget eller marknadsoperatören uppfyller

a) artikel 7,

b) punkterna 2, 3 och 4 i den här artikeln, och

c) eventuella kompensationsåtgärder som den behöriga myndigheten anser lämpliga i syfte att uppfylla målen för de bestämmelser från vilka ett undantag har begärts eller i syfte att säkerställa investerarskydd, marknadsintegritet eller finansiell stabilitet.

2. Utöver de personer som anges i artikel 53.3 i direktiv 2014/65/EU får den behöriga myndigheten på begäran av en operatör av en DLT-MTF-plattform tillåta den operatören att godkänna att fysiska och juridiska personer handlar för egen räkning som medlemmar eller deltagare, förutsatt att dessa personer uppfyller följande krav:

a) De har tillräckligt gott anseende.

b) De har tillräcklig förmåga, kompetens och erfarenhet när det gäller handel, inklusive kunskap om hur teknik för distribuerad liggare fungerar.

c) De är inte marknadsgaranter på DLT-MTF-plattformen.

d) De använder inte en teknik för algoritmisk högfrekvenshandel på DLT-MTF-plattformen.

e) De ger inte andra personer direkt elektroniskt tillträde till DLT-MTF-plattformen.

f) De handlar inte för egen räkning när de utför kundorder på DLT-marknadsinfrastrukturen.

g) De har gett informerat samtycke till handel på DLT-MTF-plattformen som medlemmar eller deltagare och har informerats av DLT-MTF-plattformen om de potentiella riskerna med att använda dess system för att handla med DLT-baserade finansiella instrument.

Om den behöriga myndigheten beviljar det undantag som avses i första stycket i denna punkt får den kräva ytterligare åtgärder för skyddet av fysiska personer som godkänns som medlemmar av eller deltagare i DLT-MTF-plattformen. Sådana åtgärder ska stå i proportion till dessa medlemmars eller deltagares riskprofil.

3. På begäran av en operatör av en DLT-MTF-plattform får den behöriga myndigheten undanta den operatören eller dess medlemmar eller deltagare från artikel 26 i förordning (EU) nr 600/2014.

Om den behöriga myndigheten beviljar ett undantag enligt första stycket i denna punkt ska DLT-MTF-plattformen föra register över alla transaktioner som utförs genom dess system. De registren ska innehålla alla de uppgifter som anges i artikel 26.3 i förordning (EU) nr 600/2014 som är relevanta med hänsyn till det system som används av DLT-MTF-plattformen och den medlem eller deltagare som genomför transaktionen. DLT-MTF-plattformen ska också säkerställa att de behöriga myndigheter som har rätt att ta emot uppgifterna direkt från den multilaterala handelsplattformen i enlighet med artikel 26 i den förordningen har direkt och omedelbar åtkomst till dessa uppgifter. I syfte att möjliggöra åtkomst till de registren ska en sådan behörig myndighet ges tillträde till DLT-MTF-plattformen såsom regulatorisk deltagare i egenskap av observatör.

Den behöriga myndigheten ska utan onödigt dröjsmål ge Esma tillgång till all information som den har fått åtkomst till i enlighet med denna artikel.

4. När en operatör av en DLT-MTF-plattform begär ett undantag enligt punkt 2 eller 3 ska den visa att det begärda undantaget

a) står i proportion till och är motiverat av användningen av teknik för distribuerade liggare, och

b) är begränsat till DLT-MTF-plattformen och inte också omfattar någon annan multilateral handelsplattform som drivs av den operatören.

5. Punkterna 2, 3 och 4 i denna artikel gäller i tillämpliga delar för en värdepapperscentral som driver ett DLT-TSS-system i enlighet med artikel 6.2.

6. Esma ska utarbeta riktlinjer för de kompensationsåtgärder som avses i punkt 1 andra stycket c.

Artikel 5

Krav och undantag vad gäller DLT-SS-system

1. En värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system ska omfattas av de krav som är tillämpliga på en värdepapperscentral som driver ett avvecklingssystem för värdepapper enligt förordning (EU) nr 909/2014.

Första stycket är inte tillämpligt med avseende på de krav från vilka den värdepapperscentral som driver DLT-SS-systemet har undantagits enligt punkterna 2–9 i denna artikel, förutsatt att värdepapperscentralen uppfyller

a) artikel 7,

b) punkterna 2–10 i den här artikeln, och

c) eventuella kompensationsåtgärder som den behöriga myndigheten anser lämpliga i syfte att uppfylla målen för de bestämmelser från vilka ett undantag har begärts eller i syfte att säkerställa investerarskydd, marknadsintegritet eller finansiell stabilitet.

2. På begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system får den behöriga myndigheten undanta den värdepapperscentralen från artikel 2.1.4, 2.1.9 eller 2.1.28 eller artikel 3, 37 eller 38 i förordning (EU) nr 909/2014, under förutsättning att värdepapperscentralen

a) visar att användningen av ett *värdepapperskonto* enligt definitionen i artikel 2.1.28 i den förordningen eller användningen av kontobaserad form enligt artikel 3 i den förordningen är oförenlig med användningen av den berörda tekniken för distribuerade liggare,

b) föreslår kompensationsåtgärder för att uppfylla målen för de bestämmelser från vilka ett undantag har begärts och säkerställer åtminstone att

   i) de DLT-baserade finansiella instrumenten registreras i den distribuerade liggaren,

   ii) antalet DLT-baserade finansiella instrument i en emission eller en del av en emission som registreras av den värdepapperscentral som driver DLT-SS-systemet, är lika stort som det totala antalet DLT-baserade finansiella instrument som utgör en sådan emission eller del av en emission som är registrerade i den distribuerade liggaren vid varje givet tillfälle,

   iii) den för ett register som gör det möjligt för den värdepapperscentral som driver DLT-SS-systemet att utan dröjsmål vid varje givet tillfälle segregera en medlems, deltagares, emittents eller kunds DLT-baserade finansiella instrument från varje annan medlems, deltagares, emittents eller kunds instrument, och

   iv) den inte tillåter övertrassering av värdepapper, debetsaldon eller orättmätigt skapande eller strykande av värdepapper.

3. På begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system får den behöriga myndigheten undanta den värdepapperscentralen från artikel 6 eller 7 i förordning (EU) nr 909/2014, under förutsättning att den värdepapperscentralen genom robusta förfaranden och arrangemang säkerställer åtminstone att DLT-SS-systemet

a) möjliggör tydlig, korrekt och snabb bekräftelse av detaljerna för transaktioner i DLT-baserade finansiella instrument, inbegripet alla betalningar i samband med DLT-baserade finansiella instrument, samt frisläppande av säkerhet eller krav på säkerhet för DLT-baserade finansiella instrument, och

b) antingen förhindrar utebliven avveckling eller åtgärdar utebliven avveckling om det inte är möjligt att förhindra en sådan.

4. På begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system får den behöriga myndigheten undanta den värdepapperscentralen från artikel 19 i förordning (EU) nr 909/2014 endast när det gäller utkontraktering av en huvudtjänst till en tredje part, förutsatt att tillämpningen av den artikeln är oförenlig med den användning av teknik för distribuerade liggare som planeras av det DLT-SS-system som drivs av den värdepapperscentralen.

5. På begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system får den behöriga myndigheten tillåta den värdepapperscentralen att godkänna fysiska och juridiska personer utöver dem som är förtecknade i artikel 2 f i direktiv 98/26/EG som deltagare i DLT-SS-systemet, under förutsättning att dessa personer

a) har tillräckligt gott anseende,

b) har tillräcklig förmåga, kompetens, erfarenhet och kunskap om avveckling, om hur teknik för distribuerade liggare fungerar och om riskbedömning, och

c) har gett sitt informerade samtycke till att omfattas av den pilotordning som föreskrivs i denna förordning och är tillräckligt informerade om dess experimentella natur och de potentiella risker som är förknippade med den.

6. På begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system får den behöriga myndigheten undanta den värdepapperscentralen från artikel 33, 34 eller 35 i förordning (EU) nr 909/2014, förutsatt att den värdepapperscentralen föreslår kompensationsåtgärder för att uppfylla målen för de artiklarna och säkerställer åtminstone att

a) DLT-SS-systemet offentliggör kriterier för deltagande som möjliggör rättvist och öppet tillträde för alla personer som avser att bli deltagare, och att de kriterierna är transparenta, objektiva och icke-diskriminerande, och

b) DLT-SS-systemet offentliggör priser och avgifter för de avvecklingstjänster som det tillhandahåller.

7. På begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system får den behöriga myndigheten undanta den värdepapperscentralen från artikel 39 i förordning (EU) nr 909/2014, under förutsättning att den värdepapperscentralen föreslår kompensationsåtgärder för att uppfylla målen för den artikeln och, genom robusta förfaranden och arrangemang, säkerställer åtminstone att

a) DLT-SS-systemet avvecklar transaktioner i DLT-baserade finansiella instrument i nära realtid eller under handelsdagen och i alla händelser senast den andra bankdagen efter avslutad handel,

b) DLT-SS-systemet offentliggör reglerna för avvecklingssystemet, och

c) DLT-SS-systemet minskar eventuella risker till följd av att DLT-SS-systemet inte betecknas som ett system i den mening som avses i direktiv 98/26/EG, särskilt när det gäller insolvensförfaranden.

Vid drift av ett DLT-SS-system ska definitionen av en värdepapperscentral i förordning (EU) nr 909/2014 såsom en juridisk person som driver ett avvecklingssystem för värdepapper inte medföra att medlemsstaterna är skyldiga att beteckna och anmäla ett DLT-SS-system såsom ett avvecklingssystem för värdepapper enligt direktiv 98/26/EG. Medlemsstaterna ska dock inte vara förhindrade att beteckna och anmäla ett DLT-SS-system såsom ett avvecklingssystem för värdepapper enligt direktiv 98/26/EG om DLT-SS-systemet uppfyller kraven i det direktivet.

Om ett DLT-SS-system inte betecknas och anmäls som ett avvecklingssystem för värdepapper enligt direktiv 98/26/EG ska den värdepapperscentral som driver det DLT-SS-systemet föreslå kompensationsåtgärder för att minska risker till följd av insolvens.

8. På begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system får den behöriga myndigheten undanta den värdepapperscentralen från artikel 40 i förordning (EU) nr 909/2014, under förutsättning att den värdepapperscentralen avvecklar enligt principen leverans mot betalning.

Avvecklingen av betalningar ska ske genom centralbankspengar, inbegripet i tokeniserad form, när så är praktiskt genomförbart och möjligt eller, när så inte är praktiskt genomförbart och möjligt, via värdepapperscentralens konto i enlighet med avdelning IV i förordning (EU) nr 909/2014 eller genom pengar från kommersiella banker, inbegripet i tokeniserad form, i enlighet med den avdelningen, eller med användning av *e-pengartokens*.

Med avvikelse från andra stycket i denna punkt ska avdelning IV i förordning (EU) nr 909/2014 inte tillämpas på ett kreditinstitut när det avvecklar betalningar med användning av pengar från kommersiella banker till en DLT-marknadsinfrastruktur som registrerar DLT-baserade finansiella instrument vars aggregerade marknadsvärde vid tidpunkten för den ursprungliga registreringen av ett nytt DLT-baserat finansiellt instrument inte överstiger 6 miljarder EUR, beräknat i enlighet med artikel 3.4 i den här förordningen.

När avvecklingen sker med användning av pengar från en kommersiell bank som tillhandahålls av ett kreditinstitut på vilket avdelning IV i förordning (EU) nr 909/2014 inte är tillämplig enligt tredje stycket i denna punkt, eller om avvecklingen av betalningar sker med användning av *e-pengartokens*, ska den värdepapperscentral som driver DLT-SS-systemet identifiera, mäta, övervaka, hantera och minimera de risker som användningen av sådana medel eventuellt ger upphov till.

Tjänster kopplade till *e-pengartokens* som är likvärdiga med de tjänster som förtecknas i avsnitt C leden b och c i bilagan till förordning (EU) nr 909/2014, ska tillhandahållas av den värdepapperscentral som driver DLT-SS-systemet i enlighet med avdelning IV i förordning (EU) nr 909/2014 eller av ett kreditinstitut.

9. Den behöriga myndigheten får på begäran av en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system undanta den värdepapperscentralen från artikel 50, 51 eller 53 i förordning (EU) nr 909/2014, under förutsättning att den värdepapperscentralen visar att användningen av teknik för distribuerade liggare är oförenlig med andra värdepapperscentralers eller andra marknadsinfrastrukturers traditionella system eller att beviljande av tillträde för en annan värdepapperscentral eller en annan marknadsinfrastruktur, som använder traditionella system, skulle leda till oproportionerliga kostnader med tanke på omfattningen av DLT-SS-systemets verksamheter.

Om en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system har undantagits i enlighet med första stycket i denna punkt ska den ge andra operatörer av DLT-SS-system eller andra operatörer av DLT-TSS-system tillträde till sitt DLT-SS-system. Den värdepapperscentral som driver DLT-SS-systemet ska informera den behöriga myndigheten om sin avsikt att ge sådant tillträde. Den behöriga myndigheten får förbjuda sådant tillträde i den mån sådant tillträde skulle skada stabiliteten i unionens finansiella system eller den berörda medlemsstatens finansiella system.

10. Om en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system begär ett undantag enligt punkterna 2–9 ska den visa att det begärda undantaget

a) står i proportion till och är motiverat av användningen av teknik för distribuerade liggare, och

b) är begränsat till DLT-SS-systemet och inte också omfattar något avvecklingssystem för värdepapper som drivs av samma värdepapperscentral.

11. Punkterna 2–10 i denna artikel gäller i tillämpliga delar för värdepappersföretag eller marknadsoperatörer som driver ett DLT-TSS-system i enlighet med artikel 6.1.

12. Esma ska utarbeta riktlinjer för de kompensationsåtgärder som avses i punkt 1 andra stycket c i denna artikel.

Artikel 6

Krav och undantag avseende DLT-TSS-system

1. Ett värdepappersföretag eller en marknadsoperatör som driver ett DLT-TSS-system ska omfattas av

a) de krav som är tillämpliga på en multilateral handelsplattform enligt förordning (EU) nr 600/2014 och direktiv 2014/65/EU, och

b) i tillämpliga delar, de krav som är tillämpliga på en värdepapperscentral enligt förordning (EU) nr 909/2014, med undantag för artiklarna 9, 16, 17, 18, 20, 26, 27, 28, 31, 42, 43, 44, 46 och 47 i den förordningen.

Första stycket är inte tillämpligt med avseende på de krav från vilka det värdepappersföretag eller den marknadsoperatör som driver DLT-TSS-systemet har undantagits enligt artikel 4.2 och 4.3 samt artikel 5.2–5.9, under förutsättning att det värdepappersföretaget eller den marknadsoperatören uppfyller

a) artikel 7,

b) artikel 4.2, 4.3 och 4.4 samt artikel 5.2–5.10, och

c) eventuella kompensationsåtgärder som den behöriga myndigheten anser lämpliga i syfte att uppfylla målen för de bestämmelser från vilka ett undantag har begärts eller i syfte att säkerställa investerarskydd, marknadsintegritet eller finansiell stabilitet.

2. En värdepapperscentral som driver ett DLT-TSS-system ska omfattas av

a) de krav som är tillämpliga på en värdepapperscentral enligt förordning (EU) nr 909/2014, och

b) i tillämpliga delar, de krav som är tillämpliga på en multilateral handelsplattform enligt förordning (EU) nr 600/2014 och direktiv 2014/65/EU, med undantag av artiklarna 5–13 i det direktivet.

Första stycket är inte tillämpligt med avseende på de krav från vilka den värdepapperscentral som driver DLT-TSS-systemet har undantagits enligt artikel 4.2 och 4.3 samt artikel 5.2–5.9, under förutsättning att den värdepapperscentralen uppfyller

a) artikel 7,

b) artikel 4.2, 4.3 och 4.4 samt artikel 5.2–5.10, och

c) eventuella kompensationsåtgärder som den behöriga myndigheten anser lämpliga i syfte att uppfylla målen för de bestämmelser från vilka ett undantag har begärts eller i syfte att säkerställa investerarskydd, marknadsintegritet eller finansiell stabilitet.

Artikel 7

Ytterligare krav för DLT-marknadsinfrastrukturer

1. Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer ska upprätta tydliga och detaljerade affärsplaner som beskriver hur de ämnar utöva sina tjänster och sin verksamhet, som ska innehålla en beskrivning av kritisk personal, de tekniska aspekterna och användningen av tekniken för distribuerade liggare, samt den information som krävs enligt punkt 3.

Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer ska även offentliggöra aktuell, tydlig och detaljerad skriftlig dokumentation som fastställer de regler enligt vilka DLT-marknadsinfrastrukturers och deras operatörer ska bedriva sin verksamhet, inbegripet de rättsliga villkor som definierar de rättigheter, skyldigheter, ansvar och förpliktelser som gäller för operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer, samt för de medlemmar, deltagare, emittenter och kunder som använder deras DLT-marknadsinfrastruktur. Sådana rättsliga villkor ska ange tillämplig lag, eventuella administrativa tvistlösningsmekanismer, eventuella skyddsåtgärder mot insolvens enligt direktiv 98/26/EG och i vilka jurisdiktioner talan kan väckas. Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer får göra sin skriftliga dokumentation tillgänglig med elektroniska medel.

2. Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer ska fastställa eller dokumentera, beroende på vad som är lämpligt, regler för hur den teknik för distribuerade liggare som de använder fungerar, inbegripet regler för tillträde till den distribuerade liggaren, för deltagande vad gäller valideringsnoder, för hantering av potentiella intressekonflikter, och för riskhantering inbegripet riskreducerande åtgärder för att säkerställa investerarskydd, marknadsintegritet och finansiell stabilitet.

3. Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer ska på sin webbplats tillhandahålla tydlig och otvetydig information till sina medlemmar, deltagare, emittenter och kunder om hur operatörerna utför sina funktioner, tjänster och verksamheter och om hur deras utförande av dessa funktioner, tjänster och verksamheter skiljer sig från dem som utförs av en multilateral handelsplattform eller ett avvecklingssystem för värdepapper som inte baseras på teknik för distribuerade liggare. Den informationen ska inkludera vilken typ av teknik för distribuerade liggare som används.

4. Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer ska säkerställa att de övergripande it- och cyberarrangemangen i samband med användningen av deras teknik för distribuerade liggare står i proportion till arten och omfattningen av och komplexiteten i deras verksamheter. De arrangemangen ska säkerställa kontinuitet och fortsatt transparens, tillgänglighet, tillförlitlighet och säkerhet för deras tjänster och verksamheter, inbegripet tillförlitligheten hos de smarta kontrakt som används i DLT-marknadsinfrastrukturen. Arrangemangen ska även säkerställa integritet, säkerhet och konfidentialitet för uppgifter som lagras av de operatörerna och säkerställa att de uppgifterna är tillgängliga och åtkomliga.

Operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer ska ha särskilda förfaranden för hantering av operativa risker att tillämpa på de risker som användningen av teknik för distribuerade liggare och kryptotillgångar medför, samt för hur dessa risker ska hanteras om de förverkligas.

För att den behöriga myndigheten ska kunna bedöma tillförlitligheten hos en DLT-marknadsinfrastrukturs övergripande it- och cyberarrangemang kan den begära en revision av dessa arrangemang. Om den behöriga myndigheten kräver en revision ska den utse en oberoende revisor som ska genomföra den. DLT-marknadsinfrastrukturen ska stå för kostnaderna för revisionen.

5. Om en operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur säkerställer förvaringen av medlemmars, deltagares, emittenters eller kunders medel, säkerheter eller DLT-baserade finansiella instrument samt säkerställer metoderna för tillträde till sådana tillgångar, inbegripet i form av krypteringsnycklar, ska den operatören ha lämpliga arrangemang för att förhindra att dessa tillgångar används för operatörens egen räkning utan uttryckligt förhandsgodkännande i skriftlig form från den berörda medlemmen, deltagaren, emittenten eller kunden, vilket även kan lämnas med elektroniska medel.

Operatörer av en DLT-marknadsinfrastruktur ska föra ett säkert, korrekt, tillförlitligt och tillgängligt register över de medel, säkerheter och DLT-baserade finansiella instrument som deras DLT-marknadsinfrastruktur innehar för medlemmars, deltagares, emittenters eller kunders räkning samt över metoderna för tillträde till dessa medel, säkerheter och DLT-baserade finansiella instrument.

Operatörer av en DLT-marknadsinfrastruktur ska segregera medel, säkerheter och DLT-baserade finansiella instrument tillhörande de medlemmar, deltagare, emittenter eller kunder som använder DLT-marknadsinfrastrukturen, samt metoderna för tillträde till sådana tillgångar, från sina egna tillgångar och från sådana tillgångar som tillhör andra medlemmar, deltagare, emittenter och kunder.

De övergripande it- och cyberarrangemang som avses i punkt 4 ska säkerställa att de medel, säkerheter och DLT-baserade finansiella instrument som innehas av en DLT-marknadsinfrastruktur för sina medlemmars, deltagares, emittenters eller kunders räkning, samt metoderna för tillträde till dem, är skyddade från risker för obehörigt tillträde, hackande, försämring, förlust, cyberattacker, stöld, bedrägeri, försummelse och andra allvarliga funktionsfel.

6. Vid förlust av medel, förlust av säkerheter eller förlust av ett DLT-baserat finansiellt instrument ska operatören av en DLT-marknadsinfrastruktur som förlorat medlen, säkerheterna eller det DLT-baserade finansiella instrumentet vara skadeståndsskyldig för förlusten upp till den förlorade tillgångens marknadsvärde. Operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen ska inte vara skadeståndsskyldig för förlusten om den bevisar att förlusten har uppstått till följd av en extern händelse som ligger utom operatörens rimliga kontroll och vars konsekvenser var oundvikliga trots alla rimliga ansträngningar.

Operatörer av en DLT-marknadsinfrastruktur ska fastställa transparenta och lämpliga arrangemang för att säkerställa investerarskydd, och de ska fastställa mekanismer för hantering av klagomål från kunder och förfaranden för kompensation eller gottgörelse i händelse av förluster för investerare till följd av någon av de omständigheter som avses i första stycket i denna punkt eller till följd av upphörande av verksamheten på grund av någon av de omständigheter som avses i artiklarna 8.13, 9.11 och 10.10.

En behörig myndighet får från fall till fall besluta att kräva ytterligare skyddsåtgärder från operatören av en DLT-marknadsinfrastruktur i form av kapitalbas eller en försäkring, om den behöriga myndigheten konstaterar att potentiell skadeståndsskyldighet för skador som kunder till operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen lidit till följd av någon av de omständigheter som avses i första stycket i denna punkt, inte i tillräcklig utsträckning täcks av tillsynskraven i förordning (EU) nr 909/2014, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/2033 ([18]), direktiv 2014/65/EU eller Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/2034 ([19]), i syfte att säkerställa investerarskyddet.

7. En operatör av en DLT-marknadsinfrastruktur ska fastställa och offentliggöra en tydlig och detaljerad strategi för reducering av verksamheten i en specifik DLT-marknadsinfrastruktur eller för övergång från eller driftsupphörande av en specifik DLT-marknadsinfrastruktur (*övergångsstrategi*), inbegripet en övergång eller återgång av dess verksamhet med teknik för distribuerade liggare till traditionella marknadsinfrastrukturer, för det fall

a) det tröskelvärde som anges i artikel 3.3 har överskridits,

([18]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/2033 av den 27 november 2019 om tillsynskrav för värdepappersföretag och om ändring av förordningarna (EU) nr 1093/2010, (EU) nr 575/2013, (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 806/2014 (EUT L 314, 5.12.2019, s. 1).

([19]) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/2034 av den 27 november 2019 om tillsyn av värdepappersföretag och om ändring av direktiven 2002/87/EG, 2009/65/EG, 2011/61/EU, 2013/36/EU, 2014/59/EU och 2014/65/EU (EUT L 314, 5.12.2019, s. 64).

b) ett specifikt tillstånd eller ett undantag som beviljats enligt denna förordning ska återkallas eller på annat sätt upphöra, inbegripet när det specifika tillståndet eller undantaget upphör till följd av de händelser som anges i artikel 14.2, eller

c) DLT-marknadsinfrastrukturens verksamhet upphör frivilligt eller ofrivilligt.

Övergångsstrategin ska snabbt kunna tas i bruk.

Övergångsstrategin ska ange hur medlemmar, deltagare, emittenter och kunder ska behandlas vid ett återkallande eller upphörande av ett specifikt tillstånd eller upphörande av verksamheten enligt första stycket i denna punkt. Övergångsstrategin ska ange hur kunder, särskilt icke-professionella investerare, ska skyddas från oproportionerliga konsekvenser av ett återkallande eller upphörande av ett specifikt tillstånd eller upphörande av verksamheten. Övergångsstrategin ska uppdateras fortlöpande efter förhandsgodkännande från den behöriga myndigheten.

Övergångsstrategin ska ange vad som ska göras om det tröskelvärde som anges i artikel 3.3 överskrids.

8. Värdepappersföretag eller marknadsoperatörer som endast har tillstånd att driva en DLT-MTF-plattform enligt artikel 8.2 i denna förordning och som i sina övergångsstrategier inte anger att de avser att ansöka om tillstånd att driva en multilateral handelsplattform enligt direktiv 2014/65/EU, samt värdepapperscentraler som driver ett DLT-TSS-system, ska göra sitt yttersta för att ingå arrangemang med värdepappersföretag eller marknadsoperatörer som driver en multilateral handelsplattform enligt direktiv 2014/65/EU för att ta över deras verksamhet, och ska ange dessa arrangemang i sina övergångsstrategier.

9. Värdepapperscentraler som driver ett DLT-SS-system och som endast har tillstånd att driva ett DLT-SS-system enligt artikel 9.2 i denna förordning och som i sina övergångsstrategier inte anger att de avser att ansöka om tillstånd att driva ett avvecklingssystem för värdepapper enligt förordning (EU) nr 909/2014, och värdepappersföretag eller marknadsoperatörer som driver ett DLT-TSS-system, ska göra sitt yttersta för att ingå arrangemang med värdepapperscentraler som driver ett avvecklingssystem för värdepapper för att de ska ta över deras verksamhet, och ska ange dessa arrangemang i sina övergångsstrategier.

Värdepapperscentraler som driver ett avvecklingssystem för värdepapper och som mottar en begäran om att ingå de arrangemang som avses i första stycket i denna punkt ska svara inom tre månader från dagen för mottagandet av begäran. Den värdepapperscentral som driver avvecklingssystemet för värdepapper ska ingå arrangemangen på ett icke-diskriminerande sätt och får ta ut en rimlig kommersiell avgift baserad på de faktiska kostnaderna. Den får avslå en sådan begäran endast om den anser att arrangemangen skulle påverka finansmarknadernas smidiga och ordnade funktion eller medföra systemrisk. Den får inte avslå en begäran på grund av förlust av marknadsandelar. Om den avslår en begäran ska den skriftligen informera den operatör av DLT-marknadsinfrastrukturen som lämnat in begäran om skälen till avslaget.

10. De arrangemang som avses i punkterna 8 och 9 ska ha ingåtts senast fem år efter den dag då det specifika tillståndet beviljades, eller vid en tidigare tidpunkt om den behöriga myndigheten så kräver i syfte att hantera en eventuell risk för att det specifika tillståndet avslutas i förtid.

Artikel 8

Specifikt tillstånd att driva en DLT-MTF-plattform

1. En juridisk person som är auktoriserad som värdepappersföretag eller auktoriserad att driva en reglerad marknad enligt direktiv 2014/65/EU får ansöka om ett specifikt tillstånd att driva en DLT-MTF-plattform enligt denna förordning.

2. Om en juridisk person ansöker om auktorisation som värdepappersföretag eller om auktorisation att driva en reglerad marknad enligt direktiv 2014/65/EU och, samtidigt, ansöker om ett specifikt tillstånd enligt denna artikel, enbart i syfte att driva en DLT-MTF-plattform, ska den behöriga myndigheten inte bedöma om sökanden uppfyller de krav i direktiv 2014/65/EU från vilka sökanden har begärt undantag i enlighet med artikel 4 i denna förordning.

3. Om en juridisk person i enlighet med punkt 2 i denna artikel samtidigt ansöker om auktorisation som värdepappersföretag, eller om auktorisation att driva en reglerad marknad, och om ett specifikt tillstånd, ska den i sin ansökan lämna den information som krävs enligt artikel 7 i direktiv 2014/65/EU, med undantag för information som är nödvändig för att visa att de krav från vilka sökanden har begärt undantag i enlighet med artikel 4 i denna förordning är uppfyllda.

4. En ansökan om ett specifikt tillstånd att driva en DLT-MTF-plattform enligt denna förordning ska innehålla följande information:

a) Sökandens affärsplan, reglerna för DLT-MTF-plattformen och eventuella rättsliga villkor enligt vad som avses i artikel 7.1 samt den information om DLT-MTF-plattformens funktioner, tjänster och verksamheter som avses i artikel 7.3.

b) En beskrivning av hur den teknik för distribuerad liggare som används fungerar i enlighet med vad som anges i artikel 7.2.

c) En beskrivning av sökandens övergripande it- och cyberarrangemang, i enlighet med vad som anges i artikel 7.4.

d) Belägg för att sökanden har infört tillräckliga skyddsåtgärder för att kunna uppfylla sin skadeståndsskyldighet och kompensera sina kunder, enligt artikel 7.6 tredje stycket.

e) I tillämpliga fall, en beskrivning av de förvaringsarrangemang för kundernas DLT-baserade finansiella instrument som avses i artikel 7.5.

f) En beskrivning av arrangemangen för att säkerställa investerarskyddet och en beskrivning av mekanismerna för att hantera klagomål från kunder och gottgörelse, i enlighet med vad som anges i artikel 7.6 andra stycket.

g) Sökandens övergångsstrategi.

h) De undantag som sökanden begär enligt artikel 4, motiveringen för varje begärt undantag och eventuella föreslagna kompensationsåtgärder och hur sökanden avser uppfylla de villkor som är knutna till de undantagen.

5. Senast den 23 mars 2023 ska Esma utarbeta riktlinjer för att fastställa standardformulär, format och mallar för tillämpningen av punkt 4.

6. Inom 30 arbetsdagar efter mottagandet av en ansökan om ett specifikt tillstånd att driva en DLT-MTF-plattform ska den behöriga myndigheten bedöma om ansökan är fullständig. Om ansökan inte är fullständig ska den behöriga myndigheten fastställa en tidsfrist inom vilken sökanden ska lämna den information som saknas eller eventuell kompletterande information. När den behöriga myndigheten anser att ansökan är fullständig ska den meddela sökanden.

Så snart den behöriga myndigheten anser att ansökan är fullständig ska den skicka en kopia av den ansökan till Esma.

7. Om det är nödvändigt för att främja undantags enhetlighet och proportionalitet, eller om det är nödvändigt för att säkerställa investerarskydd, marknadsintegritet och finansiell stabilitet, ska Esma inom 30 kalenderdagar från mottagandet av kopian av ansökan avge ett icke-bindande yttrande till den behöriga myndigheten om de begärda undantagen eller om lämpligheten i den typ av teknik för distribuerade liggare som används enligt denna förordning.

Innan den avger ett icke-bindande yttrande ska Esma samråda med de andra medlemsstaternas behöriga myndigheter och ta största möjliga hänsyn till deras synpunkter i sitt yttrande.

Om Esma avger ett icke-bindande yttrande ska den behöriga myndigheten ta vederbörlig hänsyn till detta yttrande och på begäran av Esma lämna en redogörelse för eventuella betydande avvikelser från detta yttrande. Esmas yttrande och den behöriga myndighetens redogörelse ska inte offentliggöras.

8. Senast den 24 mars 2025 ska Esma utarbeta riktlinjer för att främja enhetlighet och proportionalitet i

a) undantag som beviljas operatörer av DLT-MTF-plattformar i hela unionen, inbegripet i samband med utvärdering av lämpligheten i de olika typer av teknik för distribuerade liggare som används av operatörer av DLT-MTF-plattformar inom ramen för denna förordning, och

b) utnyttjandet av den möjlighet som föreskrivs i artikel 3.6.

Dessa riktlinjer ska säkerställa investerarskydd, marknadsintegritet och finansiell stabilitet.

Esma ska regelbundet uppdatera riktlinjerna.

9. Inom 90 arbetsdagar från mottagandet av en fullständig ansökan om ett specifikt tillstånd att driva en DLT-MTF-plattform ska den behöriga myndigheten bedöma ansökan och besluta huruvida det specifika tillståndet ska beviljas. Om en sökande samtidigt ansöker om auktorisation enligt direktiv 2014/65/EU och om ett specifikt tillstånd enligt denna förordning, får bedömningsperioden förlängas med ytterligare en period, dock högst med den period som anges i artikel 7.3 i direktiv 2014/65/EU.

10. Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 7 och 44 i direktiv 2014/65/EU ska den behöriga myndigheten avslå en ansökan om specifikt tillstånd att driva en DLT-MTF-plattform om det finns skäl att anta att

a) det finns betydande risker för investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten som inte hanteras och reduceras på lämpligt sätt av sökanden,

b) syftet med det specifika tillståndet att driva en DLT-MTF-plattform och de begärda undantagen är att kringgå rättsliga eller regulatoriska krav, eller

c) operatören av DLT-MTF-plattformen inte kommer att kunna följa, eller inte kommer att göra det möjligt för sina användare att följa, tillämpliga bestämmelser i unionsrätten eller i nationell rätt som inte omfattas av unionsrätten.

11. Ett specifikt tillstånd ska vara giltigt i hela unionen under en period på högst sex år räknat från och med utfärdandedagen. Det specifika tillståndet ska ange vilka undantag som beviljats i enlighet med artikel 4, eventuella kompensationsåtgärder och eventuella lägre tröskelvärden som fastställts av den behöriga myndigheten i enlighet med artikel 3.6.

Den behöriga myndigheten ska utan dröjsmål underrätta Esma om den har beviljat, avslagit eller återkallat ett specifikt tillstånd enligt denna artikel, inbegripet eventuell information som angetts i första stycket i denna punkt.

Esma ska på sin webbplats offentliggöra

a) förteckningen över DLT-MTF-plattformarna, första och sista giltighetsdag för deras specifika tillstånd, förteckningen över de undantag som beviljats var och en av dem, och eventuella lägre tröskelvärden som behöriga myndigheter fastställt för var och en av dem, och

b) det totala antalet begäranden om undantag som har gjorts enligt artikel 4, med angivande av det antal och de typer av undantag som beviljats eller avslagits, tillsammans med motiveringarna till eventuella avslag.

Den information som avses i tredje stycket b ska offentliggöras på anonym grund.

12. Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 8 och 44 i direktiv 2014/65/EU ska den behöriga myndigheten återkalla ett specifikt tillstånd eller eventuella därmed sammanhängande undantag när

a) det har upptäckts en brist i hur den teknik för distribuerade liggare som används fungerar, eller i de tjänster och verksamheter som tillhandahålls av operatören av DLT-MTF-plattformen, som utgör en risk för investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten, och risken väger tyngre än fördelarna med de tjänster och verksamheter som det experimenteras med,

b) operatören av DLT-MTF-plattformen har brutit mot de villkor som är knutna till undantagen,

c) operatören av DLT-MTF-plattformen har tagit upp till handel finansiella instrument som inte uppfyller de villkor som fastställs i artikel 3.1,

d) operatören av DLT-MTF-plattformen har överskridit det tröskelvärde som fastställs i artikel 3.2,

e) operatören av DLT-MTF-plattformen har överskridit de tröskelvärden som anges i artikel 3.3 och har inte aktiverat övergångsstrategin, eller

f) operatören av DLT-MTF-plattformen har erhållit det specifika tillståndet eller därmed sammanhängande undantag på grundval av vilseledande information eller ett väsentligt utelämnande.

13. Om en operatör av en DLT-MTF-plattform avser att införa en väsentlig förändring av hur den teknik för distribuerade liggare som används fungerar eller av sina tjänster eller verksamheter och denna väsentliga förändring kräver ett nytt specifikt tillstånd, ett nytt undantag eller en ändring av en eller flera av operatörens befintliga undantag eller av eventuella villkor knutna till ett undantag ska operatören av DLT-MTF-plattformen begära ett nytt specifikt tillstånd, ett nytt undantag eller en ändring.

Om en operatör av en DLT-MTF-plattform begär ett nytt specifikt tillstånd, ett nytt undantag eller en ändring ska förfarandet i artikel 4 tillämpas. Den begäran ska behandlas av den behöriga myndigheten i enlighet med den här artikeln.

Artikel 9

Specifikt tillstånd att driva ett DLT-SS-system

1. En juridisk person som auktoriserats som värdepapperscentral enligt förordning (EU) nr 909/2014 får ansöka om ett specifikt tillstånd att driva ett DLT-SS-system enligt den här förordningen.

2. Om en juridisk person ansöker om auktorisation som värdepapperscentral enligt förordning (EU) nr 909/2014 och samtidigt ansöker om ett specifikt tillstånd enligt denna artikel enbart i syfte att driva ett DLT-SS-system, ska den behöriga myndigheten inte bedöma om sökanden uppfyller de krav i förordning (EU) nr 909/2014 från vilka sökanden har begärt undantag i enlighet med artikel 5 i den här förordningen.

3. Om en juridisk person i enlighet med punkt 2 i denna artikel samtidigt ansöker om auktorisation som värdepapperscentral och om ett specifikt tillstånd, ska den vara skyldig att i sin ansökan lämna den information som avses i artikel 17.2 i förordning (EU) nr 909/2014, med undantag för information som är nödvändig för att visa att de krav från vilka sökanden har begärt undantag i enlighet med artikel 5 i den här förordningen är uppfyllda.

4. En ansökan om ett specifikt tillstånd att driva ett DLT-SS-system enligt denna förordning ska innehålla följande information:

a) Sökandens affärsplan, reglerna för DLT-SS-systemet och eventuella rättsliga villkor i enlighet med vad som anges i artikel 7.1 samt den information om DLT-SS-systemets funktioner, tjänster och verksamheter som avses i artikel 7.3.

b) En beskrivning av hur den teknik för distribuerade liggare som används fungerar i enlighet med vad som anges i artikel 7.2.

c) En beskrivning av sökandens övergripande it- och cyberarrangemang, i enlighet med vad som anges i artikel 7.4.

d) Belägg för att sökanden har infört tillräckliga skyddsåtgärder för att kunna uppfylla sin skadeståndsskyldighet och kompensera sina kunder, enligt artikel 7.6 tredje stycket.

e) I tillämpliga fall, en beskrivning av de förvaringsarrangemang för kundernas DLT-baserade finansiella instrument som avses i artikel 7.5.

f) En beskrivning av arrangemangen för att säkerställa investerarskyddet och en beskrivning av mekanismerna för att hantera klagomål från kunder och gottgörelse, i enlighet med vad som anges i artikel 7.6 andra stycket.

g) Sökandens övergångsstrategi.

h) De undantag som sökanden begär enligt artikel 5, motiveringen för varje begärt undantag och eventuella föreslagna kompensationsåtgärder samt hur sökanden avser uppfylla de villkor som är knutna till de undantagen.

5. Senast den 23 mars 2023 ska Esma utarbeta riktlinjer för att fastställa standardformulär, format och mallar för tillämpningen av punkt 4.

6. Inom 30 arbetsdagar efter mottagandet av en ansökan om ett specifikt tillstånd att driva ett DLT-SS-system ska den behöriga myndigheten bedöma om ansökan är fullständig. Om ansökan inte är fullständig ska den behöriga myndigheten fastställa en tidsfrist inom vilken sökanden ska lämna den information som saknas eller eventuell kompletterande information. När den behöriga myndigheten anser att ansökan är fullständig ska den meddela sökanden.

Så snart den behöriga myndigheten anser att ansökan är fullständig ska den skicka en kopia av den ansökan till

a) Esma, och

b) de relevanta myndigheter som anges i artikel 12 i förordning (EU) nr 909/2014.

7. Om det är nödvändigt för att främja undantags enhetlighet och proportionalitet, eller om det är nödvändigt för att säkerställa investerarskydd, marknadsintegritet och finansiell stabilitet, ska Esma inom 30 kalenderdagar från mottagandet av kopian av ansökan avge ett icke-bindande yttrande till den behöriga myndigheten om de begärda undantagen eller om lämpligheten i den typ av teknik för distribuerade liggare som används enligt denna förordning.

Innan den avger ett icke-bindande yttrande ska Esma samråda med de andra medlemsstaternas behöriga myndigheter och ta största möjliga hänsyn till deras synpunkter i sitt yttrande.

Om Esma avger ett icke-bindande yttrande ska den behöriga myndigheten ta vederbörlig hänsyn till detta yttrande och på begäran av Esma lämna en redogörelse för eventuella betydande avvikelser från detta yttrande. Esmas yttrande och den behöriga myndighetens redogörelse ska inte offentliggöras.

De relevanta myndigheter som anges i artikel 12 i förordning (EU) nr 909/2014 ska inom 30 kalenderdagar från mottagandet av en kopia av ansökan avge ett icke-bindande yttrande till den behöriga myndigheten om egenskaperna hos det DLT-SS-system som drivs av sökanden.

8. Senast den 24 mars 2025 ska Esma utarbeta riktlinjer för att främja enhetlighet och proportionalitet i

a) undantag som beviljas värdepapperscentraler som driver DLT-SS-system i hela unionen, inbegripet i samband med utvärdering av lämpligheten i de olika typer av teknik för distribuerade liggare som används av marknadsoperatörer enligt denna förordning, och

b) utnyttjandet av den möjlighet som föreskrivs i artikel 3.6.

Dessa riktlinjer ska säkerställa investerarskydd, marknadsintegritet och finansiell stabilitet.

Esma ska regelbundet uppdatera riktlinjerna.

9. Inom 90 arbetsdagar från dagen för mottagandet av en fullständig ansökan om ett specifikt tillstånd att driva ett DLT-SS-system ska den behöriga myndigheten bedöma ansökan och besluta huruvida det specifika tillståndet ska beviljas. Om sökanden samtidigt ansöker om auktorisation som värdepapperscentral enligt förordning (EU) nr 909/2014 och om ett specifikt tillstånd enligt den här förordningen, får bedömningsperioden förlängas med ytterligare en period, dock högst med den period som anges i artikel 17.8 i förordning (EU) nr 909/2014.

10. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 17 i förordning (EU) nr 909/2014 ska den behöriga myndigheten avslå ansökan om ett specifikt tillstånd att driva ett DLT-SS-system om det finns skäl att anta att

a) det finns betydande risker för investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten som inte hanteras och reduceras på lämpligt sätt av sökanden,

b) syftet med det specifika tillståndet att driva ett DLT-SS-system och de begärda undantagen är att kringgå rättsliga eller regulatoriska krav, eller

c) värdepapperscentralen inte kommer att kunna följa, eller inte kommer att göra det möjligt för sina användare att följa, tillämpliga bestämmelser i unionsrätten eller bestämmelser i nationell rätt som inte omfattas av unionsrätten.

11. Ett specifikt tillstånd ska vara giltigt i hela unionen under en period på högst sex år räknat från och med utfärdandedagen. Det specifika tillståndet ska ange vilka undantag som beviljats i enlighet med artikel 5, eventuella kompensationsåtgärder och eventuella lägre tröskelvärden som fastställts av den behöriga myndigheten i enlighet med artikel 3.6.

Den behöriga myndigheten ska utan dröjsmål underrätta Esma och de relevanta myndigheter som anges i punkt 7 i denna artikel om den har beviljat, avslagit eller återkallat ett specifikt tillstånd enligt denna artikel, inbegripet eventuell information som angetts enligt första stycket i den här punkten.

Esma ska på sin webbplats offentliggöra

a) förteckningen över DLT-SS-system, första och sista giltighetsdag för deras specifika tillstånd, förteckningen över de undantag som beviljats för vart och ett av dem, och eventuella lägre tröskelvärden som de behöriga myndigheterna fastställt för vart och ett av dem, och

b) det totala antalet begäranden om undantag som har gjorts enligt artikel 5, med angivande av det antal och de typer av undantag som beviljats eller avslagits, tillsammans med motiveringarna till eventuella avslag.

Den information som avses i tredje stycket b ska offentliggöras på anonym grund.

12. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 20 i förordning (EU) nr 909/2014 ska den behöriga myndigheten återkalla ett specifikt tillstånd eller eventuella därmed sammanhängande undantagen när

a) det har upptäckts en brist i hur den teknik för distribuerade liggare som används fungerar, eller i de tjänster och verksamheter som tillhandahålls av den värdepapperscentral som driver DLT-SS-systemet, som utgör en risk för investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten, och risken väger tyngre än fördelarna med de tjänster och verksamheter som det experimenteras med,

b) den värdepapperscentral som driver DLT-SS-systemet har brutit mot de villkor som är knutna till undantagen,

c) den värdepapperscentral som driver DLT-SS-systemet har tagit upp till handel finansiella instrument som inte uppfyller de villkor som anges i artikel 3.1,

d) värdepapperscentralen som driver DLT-SS-systemet har överskridit det tröskelvärde som anges i artikel 3.2,

e) den värdepapperscentral som driver DLT-SS-systemet har överskridit de tröskelvärden som anges i artikel 3.3 och har inte aktiverat övergångsstrategin, eller

f) den värdepapperscentral som driver DLT-SS-systemet har erhållit det specifika tillståndet eller därmed sammanhängande undantag på grundval av vilseledande information eller ett väsentligt utelämnande.

13. Om en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system avser att införa en väsentlig förändring av hur den teknik för distribuerade liggare som används fungerar, eller av sina tjänster eller verksamheter, och denna väsentliga förändring kräver ett nytt specifikt tillstånd, ett nytt undantag eller en ändring av en eller flera av värdepapperscentralens befintliga undantag eller av eventuella villkor knutna till ett undantag ska värdepapperscentralen begära ett nytt specifikt tillstånd, ett nytt undantag eller en ändring.

Om en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system begär ett nytt specifikt tillstånd, ett nytt undantag eller en ändring ska det förfarande som anges i artikel 5 tillämpas. Den begäran ska behandlas av den behöriga myndigheten i enlighet med den här artikeln.

Artikel 10

Specifikt tillstånd att driva ett DLT-TSS-system

1. En juridisk person som auktoriserats som värdepappersföretag, eller auktoriserats att driva en reglerad marknad, enligt direktiv 2014/65/EU eller auktoriserats som värdepapperscentral enligt förordning (EU) nr 909/2014 får ansöka om ett specifikt tillstånd att driva ett DLT-TSS-system enligt den här förordningen.

2. Om en juridisk person ansöker om auktorisation som ett värdepappersföretag eller om auktorisation att driva en reglerad marknad enligt direktiv 2014/65/EU eller som värdepapperscentral enligt förordning (EU) nr 909/2014, och samtidigt ansöker om ett specifikt tillstånd enligt denna artikel enbart i syfte att driva ett DLT-TSS-system, ska den behöriga myndigheten inte bedöma om sökanden uppfyller de krav i direktiv 2014/65/EU, eller de krav i förordning (EU) nr 909/2014, från vilka sökanden har begärt undantag i enlighet med artikel 6 i den här förordningen.

3. Om en juridisk person i enlighet med punkt 2 i denna artikel samtidigt ansöker om auktorisation som värdepappersföretag, eller om auktorisation att driva en reglerad marknad, eller om auktorisation som värdepapperscentral, och om ett specifikt tillstånd, ska den i sin ansökan lämna den information som krävs enligt artikel 7 i direktiv 2014/65/EU respektive artikel 17 i förordning (EU) nr 909/2014, med undantag för information som är nödvändig för att visa att de krav från vilka sökanden har begärt undantag enligt artikel 6 i den här förordningen är uppfyllda.

4. En ansökan om ett specifikt tillstånd att driva ett DLT-TSS-system enligt denna förordning ska innehålla följande information:

a) Sökandens affärsplan, reglerna för DLT-TSS-systemet och eventuella rättsliga villkor, i enlighet med vad som anges i artikel 7.1, samt den information om DLT-TSS-systemets funktioner, tjänster och verksamheter som avses i artikel 7.3.

b) En beskrivning av hur den teknik för distribuerade liggare som används fungerar i enlighet med vad som anges i artikel 7.2.

c) En beskrivning av sökandens övergripande it- och cyberarrangemang enligt artikel 7.4.

d) Belägg för att sökanden har infört tillräckliga skyddsåtgärder för att kunna uppfylla sin skadeståndsskyldighet och kompensera sina kunder, enligt artikel 7.6 tredje stycket.

e) I tillämpliga fall, en beskrivning av de förvaringsarrangemang för kundernas DLT-baserade finansiella instrument som avses i artikel 7.5.

f) En beskrivning av arrangemangen för att säkerställa investerarskyddet och en beskrivning av mekanismerna för att hantera klagomål från kunder och gottgörelse, enligt artikel 7.6 andra stycket.

g) Sökandens övergångsstrategi.

h) De undantag som sökanden begär enligt artikel 6, motiveringen för varje begärt undantag och eventuella föreslagna kompensationsåtgärder och hur sökanden avser uppfylla de villkor som är knutna till de undantagen.

5. Utöver den information som avses i punkt 4 i denna artikel ska en sökande som avser att driva ett DLT-TSS-system som värdepappersföretag eller marknadsoperatör lämna information om hur sökanden avser att uppfylla de tillämpliga krav i förordning (EU) nr 909/2014 som avses i artikel 6.1 i den här förordningen, med undantag för information som är nödvändig för att visa att krav från vilka sökanden har begärt undantag i enlighet med den artikeln är uppfyllda.

Utöver den information som avses i punkt 4 i denna artikel ska en sökande som avser att driva ett DLT-TSS-system som värdepapperscentral lämna information om hur sökanden avser att uppfylla de tillämpliga krav i direktiv 2014/65/EU som avses i artikel 6.2 i den här förordningen, med undantag för information som är nödvändig för att visa att krav från vilka sökanden har begärt undantag i enlighet med den artikeln är uppfyllda.

6. Senast den 23 mars 2023 ska Esma utarbeta riktlinjer för att fastställa standardformulär, format och mallar för tillämpningen av punkt 4.

7. Inom 30 arbetsdagar från dagen för mottagandet av en ansökan om ett specifikt tillstånd att driva ett DLT-TSS-system ska den behöriga myndigheten bedöma om ansökan är fullständig. Om ansökan inte är fullständig ska den behöriga myndigheten fastställa en tidsfrist inom vilken sökanden ska lämna den information som saknas eller eventuell kompletterande information. När den behöriga myndigheten anser att ansökan är fullständig ska den meddela sökanden.

Så snart den behöriga myndigheten anser att ansökan är fullständig ska den skicka en kopia av den ansökan till

a) Esma, och

b) de relevanta myndigheter som anges i artikel 12 i förordning (EU) nr 909/2014.

8. Om det är nödvändigt för att främja undantags enhetlighet och proportionalitet, eller om det är nödvändigt för att säkerställa investerarskydd, marknadsintegritet och finansiell stabilitet, ska Esma inom 30 kalenderdagar från mottagandet av kopian av ansökan avge ett icke-bindande yttrande till den behöriga myndigheten om de begärda undantagen eller om lämpligheten i den typ av teknik för distribuerade liggare som används enligt denna förordning.

Innan den avger ett icke-bindande yttrande ska Esma samråda med de andra medlemsstaternas behöriga myndigheter och ta största möjliga hänsyn till deras synpunkter i sitt yttrande.

Om Esma avger ett icke-bindande yttrande ska den behöriga myndigheten ta vederbörlig hänsyn till det yttrandet och på begäran av Esma lämna en redogörelse för eventuella betydande avvikelser från det yttrandet. Esmas yttrande och den behöriga myndighetens redogörelse ska inte offentliggöras.

De relevanta myndigheter som anges i artikel 12 i förordning (EU) nr 909/2014 ska inom 30 kalenderdagar från mottagandet av en kopia av ansökan avge ett icke-bindande yttrande till den behöriga myndigheten angående egenskaperna hos det DLT-TSS-system som drivs av sökanden.

9. Inom 90 arbetsdagar från dagen för mottagandet av en fullständig ansökan om ett specifikt tillstånd att driva ett DLT-TSS-system ska den behöriga myndigheten bedöma ansökan och besluta om det specifika tillståndet ska beviljas. Om sökanden samtidigt ansöker om auktorisation enligt direktiv 2014/65/EU eller enligt förordning (EU) nr 909/2014 och om ett specifikt tillstånd enligt denna artikel, får bedömningsperioden förlängas med ytterligare en period, dock högst med den period som anges i artikel 7.3 i direktiv 2014/65/EU respektive artikel 17.8 i förordning (EU) nr 909/2014.

10. Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 7 och 44 i direktiv 2014/65/EU och artikel 17 i förordning (EU) nr 909/2014 ska den behöriga myndigheten avslå en ansökan om specifikt tillstånd att driva ett DLT-TSS-system om det finns skäl att anta att

a) det finns betydande risker för investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten som inte hanteras och reduceras på lämpligt sätt av sökanden,

b) syftet med det specifika tillståndet att driva ett DLT-TSS-system och de begärda undantagen är att kringgå rättsliga eller regulatoriska krav, eller

c) operatören av DLT-TSS-systemet inte kommer att kunna följa, eller inte kommer att göra det möjligt för sina användare att följa, tillämpliga bestämmelser i unionsrätten eller bestämmelser i nationell rätt som inte omfattas av unionsrätten.

11. Ett specifikt tillstånd ska vara giltigt i hela unionen under en period på högst sex år räknat från och med utfärdandedagen. Det specifika tillståndet ska ange vilka undantag som beviljats i enlighet med artikel 6, eventuella kompensationsåtgärder och eventuella lägre tröskelvärden som fastställts av den behöriga myndigheten i enlighet med artikel 3.6.

Den behöriga myndigheten ska utan dröjsmål underrätta Esma och de relevanta myndigheter som anges i artikel 12 i förordning (EU) nr 909/2014 om den har beviljat, avslagit eller återkallat ett specifikt tillstånd enligt den här artikeln, inbegripet eventuell information som angetts enligt första stycket i denna punkt.

Esma ska på sin webbplats offentliggöra

a) förteckningen över DLT-SS-systemen, första och sista giltighetsdag för deras specifika tillstånd, förteckningen över de undantag som beviljats för vart och ett av dem, och eventuella lägre tröskelvärden som fastställts för vart och ett av dem, och

b) det totala antalet begäranden om undantag som har gjorts enligt artikel 6, med angivande av det antal och de typer av undantag som beviljats eller avslagits, tillsammans med motiveringarna till eventuella avslag.

Den information som avses i tredje stycket b ska offentliggöras på anonym grund.

12. Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 8 och 44 i direktiv 2014/65/EU och artikel 20 i förordning (EU) nr 909/2014 ska den behöriga myndigheten återkalla ett specifikt tillstånd eller eventuella därmed sammanhängande undantag om

a) det har upptäckts en brist i hur den teknik för distribuerade liggare som används fungerar, eller i de tjänster och verksamheter som tillhandahålls av operatören av ett DLT-TSS-system, som utgör en risk för investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten, och risken väger tyngre än fördelarna med de tjänster och verksamheter som det experimenteras med,

b) operatören av DLT-TSS-systemet har brutit mot de villkor som är knutna till undantagen,

c) operatören av DLT-TSS-systemet har tagit upp till handel eller registrerat finansiella instrument som inte uppfyller de villkor som anges i artikel 3.1,

d) operatören av DLT-TSS-systemet har överskridit det tröskelvärde som anges i artikel 3.2,

e) operatören av DLT-TSS-systemet har överskridit det tröskelvärde som anges i artikel 3.3 och har inte aktiverat övergångsstrategin, eller

f) operatören av DLT-TSS-systemet har erhållit det specifika tillståndet eller därmed sammanhängande undantag på grundval av vilseledande information eller ett väsentligt utelämnande.

13. Om en operatör av ett DLT-TSS-system avser att införa en väsentlig förändring av hur den teknik för distribuerade liggare som används fungerar, eller av sina tjänster eller verksamheter, och denna väsentliga förändring kräver ett nytt specifikt tillstånd, ett nytt undantag eller en ändring av en eller flera av operatörens befintliga undantag eller av eventuella villkor knutna till ett undantag ska operatören av DLT-TSS-systemet begära ett nytt specifikt tillstånd, ett nytt undantag eller en ändring.

Om en operatör av ett DLT-TSS-system begär ett nytt specifikt tillstånd, ett nytt undantag eller en ändring ska det förfarande som anges i artikel 6 tillämpas. En sådan begäran ska behandlas av den behöriga myndigheten i enlighet med den här artikeln.

Artikel 11

Samarbete mellan operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer, behöriga myndigheter och Esma

1. Utan att det påverkar tillämpningen av förordning (EU) nr 909/2014 och direktiv 2014/65/EU ska operatörerna av DLT-marknadsinfrastrukturer samarbeta med de behöriga myndigheterna.

I synnerhet ska operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer utan dröjsmål underrätta sina behöriga myndigheter när de får kännedom om något av följande:

a) Föreslagna väsentliga ändringar av deras affärsplan, inbegripet ändringar i fråga om kritisk personal, reglerna för DLT-marknadsinfrastrukturen och de rättsliga villkoren.

b) Belägg för obehörigt tillträde, väsentliga funktionsfel, förlust, cyberattacker eller andra cyberhot, bedrägeri, stöld eller andra allvarliga oegentligheter som drabbat operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen.

c) Väsentliga förändringar i den information som lämnats till den behöriga myndigheten.

d) Tekniska eller driftsmässiga svårigheter i samband med bedrivandet av de verksamheter eller tillhandahållandet av de tjänster som omfattas av det specifika tillståndet, inbegripet svårigheter kopplade till utvecklingen eller användningen av tekniken för distribuerade liggare och DLT-baserade finansiella instrument.

e) Risker som påverkar investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten som uppstått och som inte förutsetts i ansökan om det specifika tillståndet eller som inte förutsetts vid tidpunkten för beviljandet av det specifika tillståndet.

Underrättelse om ändringar som avses i andra stycket a ska ske minst fyra månader före den planerade ändringen, oavsett om den föreslagna väsentliga ändringen kräver en ändring av det specifika tillståndet eller därmed sammanhängande undantag eller villkor som är knutna till dessa undantag i enlighet med artikel 8, 9 eller 10.

När den behöriga myndigheten underrättas om något av det som förtecknas i andra stycket a–e får den kräva att operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen inkommer med en ansökan i enlighet med artikel 8.13, 9.13 eller 10.13, eller att operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen vidtar korrigerande åtgärder enligt punkt 3 i den här artikeln.

2. Operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen ska förse den behöriga myndigheten med all relevant information den begär.

3. Den behöriga myndigheten får kräva korrigerande åtgärder beträffande operatören av DLT-marknadsinfrastrukturens affärsplan, reglerna för DLT-marknadsinfrastrukturen och de rättsliga villkoren för att säkerställa investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten. Operatören av DLT-marknadsinfrastrukturen ska rapportera om genomförandet av eventuella korrigerande åtgärder som den behöriga myndigheten begärt i de rapporter som avses i punkt 4.

4. Var sjätte månad räknat från och med dagen för det specifika tillståndet ska operatören av en DLT-marknadsinfrastruktur lämna en rapport till den behöriga myndigheten. Rapporten ska innehålla

a) en sammanfattning av den information som anges i punkt 1 andra stycket,

b) antalet och värdet av de DLT-baserade finansiella instrument som är upptagna till handel på DLT-MTF-plattformen eller i DLT-TSS-systemet och antalet och värdet av de DLT-baserade finansiella instrument som registrerats av operatören av DLT-SS-systemet eller DLT-TSS-systemet,

c) antalet och värdet av transaktioner som handlas på DLT-MTF-plattformen eller i DLT-TSS-systemet och avvecklas av operatören av DLT-SS-systemet eller DLT-TSS-systemet,

d) en motiverad bedömning av alla eventuella svårigheter i samband med tillämpningen av unionslagstiftningen om finansiella tjänster eller nationell rätt, och

e) åtgärder som vidtagits för att genomföra de villkor som är knutna till undantagen eller för att genomföra kompensationsåtgärder eller korrigerande åtgärder som den behöriga myndigheten har krävt.

5. Esma ska ha en samordnande roll i förhållande till de behöriga myndigheterna i syfte att bygga upp en samsyn på teknik för distribuerade liggare och DLT-marknadsinfrastrukturer, en gemensam tillsynskultur och samstämmighet i tillsynspraxis, och i syfte att säkerställa enhetliga tillvägagångssätt och samstämmighet i tillsynsresultaten.

De behöriga myndigheterna ska vidarebefordra den information och de rapporter de mottagit från operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer enligt punkterna 1, 2 och 4 i denna artikel till Esma med erforderlig skyndsamhet och informera Esma om eventuella åtgärder som vidtagits enligt punkt 3 i denna artikel.

Esma ska regelbundet underrätta de behöriga myndigheterna om

a) rapporter som lämnas enligt punkt 4 i denna artikel,

b) specifika tillstånd och undantag som beviljats enligt denna förordning samt de villkor som är knutna till de undantagen,

c) en behörig myndighets avslag på en ansökan om ett specifikt tillstånd eller ett undantag, återkallelser av ett specifikt tillstånd eller ett undantag och upphöranden av en DLT-marknadsinfrastrukturs verksamhet.

6. Esma ska övervaka tillämpningen av specifika tillstånd och därmed sammanhängande undantag och villkor som är knutna till undantagen, samt eventuella kompenserande eller korrigerande åtgärder som de behöriga myndigheterna kräver. Esma ska lämna en årlig rapport till kommissionen om hur sådana specifika tillstånd, undantag, villkor och kompenserande eller korrigerande åtgärder tillämpas i praktiken.

Artikel 12

Utseende av behöriga myndigheter

1. Den behöriga myndigheten för ett värdepappersföretag som driver en DLT-MTF-plattform eller ett DLT-TSS-system ska vara den behöriga myndighet som utsetts av den medlemsstat som fastställts i enlighet med artikel 4.1.55 a ii och iii i direktiv 2014/65/EU.

2. Den behöriga myndigheten för en marknadsoperatör som driver en DLT-MTF-plattform eller ett DLT-TSS-system ska vara den behöriga myndighet som utsetts av den medlemsstat där den marknadsoperatör som driver DLT-MTF-plattformen eller DLT-TSS-systemet har sitt registrerade säte eller, om marknadsoperatören i enlighet med den medlemsstatens rätt inte har något registrerat säte, den medlemsstat där den marknadsoperatör som driver DLT-MTF-plattformen eller DLT-TSS-systemet har sitt huvudkontor.

3. Den behöriga myndigheten för en värdepapperscentral som driver ett DLT-SS-system eller ett DLT-TSS-system ska vara den behöriga myndighet som utsetts av den medlemsstat som fastställts i enlighet med artikel 2.1.23 i förordning (EU) nr 909/2014.

Artikel 13

Anmälan av behöriga myndigheter

Medlemsstaterna ska till Esma och kommissionen anmäla behöriga myndigheter i den mening som avses i artikel 2.21 c. Esma ska offentliggöra en förteckning över dessa behöriga myndigheter på sin webbplats.

Artikel 14

Rapportering och översyn

1. Senast den 24 mars 2026 ska Esma lämna en rapport till kommissionen om

a) hur DLT-marknadsinfrastrukturerna inom hela unionen fungerat,

b) antalet DLT-marknadsinfrastrukturer,

c) vilka typer av undantag som begärts av DLT-marknadsinfrastrukturerna och vilka typer av undantag som beviljats,

d) antalet och värdet av DLT-baserade finansiella instrument som är upptagna till handel på och som är registrerade i DLT-marknadsinfrastrukturer,

e) antalet och värdet av transaktioner som handlas på eller avvecklas i DLT-marknadsinfrastrukturer,

f) vilka typer av teknik för distribuerade liggare som används och tekniska problem i samband med användningen av teknik för distribuerade liggare, inbegripet de faktorer som förtecknas i artikel 11.1 andra stycket b, och hur användningen av teknik för distribuerade liggare inverkat på unionens klimatpolitiska mål,

g) de förfaranden som operatörer av DLT-SS-system eller DLT-TSS-system inrättat i enlighet med artikel 5.3 b,

h) risker, sårbarheter eller ineffektiviteter som användningen av teknik för distribuerade liggare medför för investerarskyddet, marknadsintegriteten eller den finansiella stabiliteten, inbegripet nya typer av rättsliga, systemiska och operativa risker, som inte hanteras i tillräcklig utsträckning i unionslagstiftning om finansiella tjänster, och andra oavsiktliga effekter på likviditet, volatilitet, investerarskydd, marknadsintegritet eller finansiell stabilitet,

i) risker för regelarbitrage eller problem som påverkar de lika villkoren mellan DLT-marknadsinfrastrukturer inom ramen för den pilotordning som föreskrivs i den här förordningen och mellan DLT-marknadsinfrastrukturer och andra marknadsinfrastrukturer som använder traditionella system,

j) problem relaterade till driftskompabiliteten mellan DLT-marknadsinfrastrukturer och andra infrastrukturer som använder traditionella system,

k) fördelar och kostnader till följd av användningen av en teknik för distribuerade liggare, i form av ytterligare likviditet och finansiering för startup-företag och små och medelstora företag, förbättringar av säkerhet och effektivitet, energiförbrukning och riskreducering i hela handels- och efterhandelskedjan, inbegripet vad gäller registrering och förvaring av DLT-baserade finansiella instrument, transaktioners spårbarhet och ökad efterlevnad av krav på kundkännedom och förfaranden för bekämpning av penningtvätt, bolagshändelser och direkt utövande av investerarrättigheter genom smarta kontrakt samt rapporterings- och tillsynsfunktioner på nivån för DLT-marknadsinfrastrukturen,

l) avslag på ansökningar om specifika tillstånd eller undantag, ändringar eller återkallelser av sådana specifika tillstånd eller undantag samt kompensationsåtgärder eller korrigerande åtgärder,

m) vilka DLT-marknadsinfrastrukturer som upphört med sin verksamhet och skälen till detta,

n) lämpligheten av de tröskelvärden som anges i artiklarna 3 och 5.8, inbegripet de potentiella konsekvenserna av en höjning av dessa tröskelvärden, särskilt med beaktande av systemiska överväganden och olika typer av teknik för distribuerade liggare, och

o) en övergripande bedömning av kostnader och fördelar med den pilotordning som föreskrivs i denna förordning och en rekommendation om huruvida, och i så fall på vilka villkor, denna pilotordning ska fortsätta.

2. På grundval av den rapport som avses i punkt 1 ska kommissionen inom tre månader efter mottagandet av rapporten lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet. Den rapporten ska innehålla en kostnads-nyttoanalys avseende huruvida den pilotordning som föreskrivs i denna förordning bör

a) förlängas med ytterligare en period på högst tre år,

b) utvidgas till att omfatta andra typer av finansiella instrument som kan emitteras, registreras, överlåtas eller lagras med användning av teknik för distribuerade liggare,

c) ändras,

d) göras permanent genom lämpliga ändringar av relevant unionslagstiftning om finansiella tjänster, eller

e) avslutas, inbegripet alla specifika tillstånd som beviljats enligt denna förordning.

Kommissionen får i sin rapport föreslå lämpliga ändringar av unionslagstiftningen om finansiella tjänster eller harmonisering av nationell rätt som skulle underlätta användningen av teknik för distribuerade liggare inom finanssektorn liksom eventuella åtgärder som behövs för DLT-marknadsinfrastrukturernas övergång från den pilotordning som föreskrivs i denna förordning.

Om denna pilotordning förlängs med ytterligare en period såsom föreskrivs i första stycket a i denna punkt ska kommissionen be Esma att lämna in ytterligare en rapport i enlighet med punkt 1 senast tre månader före utgången av förlängningsperioden. Efter mottagandet av rapporten ska kommissionen lägga fram ytterligare en rapport för Europaparlamentet och rådet i enlighet med den här punkten.

Artikel 15

Interimsrapporter

Esma ska offentliggöra årliga interimsrapporter för att förse marknadsaktörerna med information om hur marknaderna fungerar, för att åtgärda inkorrekta beteenden som operatörer av DLT-marknadsinfrastrukturer uppvisat, för att tillhandahålla klargöranden angående tillämpningen av denna förordning och för att uppdatera tidigare indikationer på grundval av utvecklingen av tekniken för distribuerade liggare. Dessa rapporter ska även ge en övergripande beskrivning av tillämpningen av den pilotordning som föreskrivs i denna förordning med fokus på trender och nya risker, och ska lämnas till Europaparlamentet, rådet och kommissionen. Den första av dessa rapporter ska offentliggöras senast den 24 mars 2024.

Artikel 16

Ändring av förordning (EU) nr 600/2014

I artikel 54.2 i förordning (EU) nr 600/2014 ska första stycket ersättas med följande:

"Om kommissionen kommer fram till att inte finns något behov av att utesluta börshandlade derivat från tillämpningsområdet för artiklarna 35 och 36 i enlighet med artikel 52.12 får en central motpart eller en handelsplats, före den 22 juni 2022 ansöka hos sin behöriga myndighet om tillstånd att använda sig av övergångsarrangemang. Den behöriga myndigheten får, med beaktande av de risker som tillämpningen av rätten till tillträde enligt artikel 35 eller 36 när det gäller börshandlade derivat medför för den centrala motpartens eller handelsplatsens korrekta funktionssätt, besluta att artikel 35 eller 36 under en övergångsperiod till och med den 3 juli 2023 inte ska tillämpas på den berörda centrala motparten respektive handelsplatsen när det gäller börshandlade derivat. När den behöriga myndigheten beslutar att godkänna en

sådan övergångsperiod får den centrala motparten eller handelsplatsen under övergångsperioden inte utnyttja rätten till tillträde enligt artikel 35 eller 36 när det gäller börshandlade derivat. Den behöriga myndigheten ska meddela Esma och – när det gäller centrala motparter – den centrala motpartens kollegium av behöriga myndigheter närhelst den godkänner en övergångsperiod."

Artikel 17

Ändring av förordning (EU) nr 909/2014

I artikel 76.5 i förordning (EU) nr 909/2014 ska första stycket ersättas med följande:

"Varje avvecklingsdisciplinåtgärd som avses i artikel 7.1–7.13 ska tillämpas från och med det tillämpningsdatum som fastställts för varje avvecklingsdisciplinåtgärd i den delegerade akt som antagits av kommissionen enligt artikel 7.15."

Artikel 18

Ändringar av direktiv 2014/65/EU

Direktiv 2014/65/EU ska ändras på följande sätt:

1. I artikel 4.1 ska led 15 ersättas med följande:

"15. *finansiellt instrument*: sådana instrument som anges i avsnitt C i bilaga I, inbegripet sådana instrument som emitteras genom teknik för distribuerade liggare."

2. I artikel 93 ska följande punkt införas:

"3a. Senast den 23 mars 2023 ska medlemsstaterna anta och offentliggöra de bestämmelser som är nödvändiga för att följa artikel 4.1.15 och underrätta kommissionen om dessa. De ska tillämpa de bestämmelserna från och med den 23 mars 2023.

Medlemsstater som inte kan anta de bestämmelser som är nödvändiga för att följa artikel 4.1.15 senast den 23 mars 2023, på grund av att deras lagstiftningsförfaranden tar mer än nio månader, ska genom undantag från första stycket beviljas en förlängning på högst sex månader från och med den 23 mars 2023, under förutsättning att de underrättar kommissionen om att de behöver använda sig av förlängningen senast den 23 mars 2023."

Artikel 19

Ikraftträdande och tillämpning

1. Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

2. Den ska tillämpas från och med den 23 mars 2023, med undantag av

a) artiklarna 8.5, 9.5, 10.6 och 17, som ska tillämpas från och med den 22 juni 2022, och

b) artikel 16, som ska tillämpas från och med den 4 juli 2021.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater.

Utfärdad i Bryssel den 30 maj 2022.

På Europaparlamentets vägnar	*På rådets vägnar*
R. METSOLA	B. LE MAIRE
Ordförande	*Ordförande*

Statens offentliga utredningar 2023

Kronologisk förteckning

1. Skärpta straff för flerfaldig brottslighet. Ju.
2. En inre marknad för digitala tjänster – ansvarsfördelning mellan myndigheter. Fi.
3. Nya regler om nödlidande kreditavtal och inkassoverksamhet. Ju.
4. Posttjänst för hela slanten. Finansieringsmodeller för framtidens samhällsomfattande posttjänst. Fi.
5. Från delar till helhet. Tvångsvården som en del av en sammanhållen och personcentrerad vårdkedja. S.
6. En lag om tilläggsskatt för företag i stora koncerner. Fi.
7. På egna ben. Utvecklad samverkan för individers etablering på arbetsmarknaden. A.
8. Arbetslivskriminalitet – arbetet i Sverige, en bedömning av omfattningen, lärdomar från Danmark och Finland. A.
9. Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans. Ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet. S.
10. Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter. S.
11. Tillfälligt miljötillstånd för samhällsviktig verksamhet – för ökad försörjningsberedskap. KN.
12. Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende. Ju.
13. Patientöversikter inom EES och Sverige. S.
14. Organisera för hållbar utveckling. KN.
15. Förnybart i tanken. Ett styrmedelsförslag för en stärkt bioekonomi. LI.
16. Staten och betalningarna. Del 1 och 2. Fi.
17. En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp. Ju.
18. Värdet av vinden. Kompensation, incitament och planering för en hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften. Del 1 och 2. KN.
19. Statlig forskningsfinansiering. Underlagsrapporter. U.
20. Förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden. LI.
21. Informationsförsörjning på skolområdet. Skolverkets ansvar. U.
22. Datalagring och åtkomst till elektronisk information. Ju.
23. Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida. S.
24. Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration. A.
25. Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd. Ju.
26. Översyn av entreprenörsansvaret. A.
27. Kamerabevakning för ett bättre djurskydd. LI.
28. Samhället mot skolattacker. U.
29. Varje rörelse räknas – hur skapar vi ett samhälle som främjar fysisk aktivitet? S.
30. Ett trygghetssystem för alla. Nytt regelverk för sjukpenninggrundande inkomst. S.
31. Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar. U.
32. Biometri – för en effektivare brottsbekämpning. Ju.
33. Ett förbättrat resegarantisystem. Fi.
34. Bolag och brott – några åtgärder mot oseriösa företag. Ju.
35. Nya regler om hållbarhetsredovisning. Ju.
36. Genomförande av minimilönedirektivet. A.

37. Förstärkt skydd för den personliga integriteten. Behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök. Ju.
38. Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning. Fi.
39. En inre marknad för digitala tjänster – kompletteringar och ändringar i svensk rätt. Fi.
40. Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen. S.
41. Förutsättningarna för en ny kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring. A.
42. Ett modernare regelverk för legaliseringar, apostille och andra former av intyganden. UD.
43. En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter. Fi.
44. En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga. Ju.
45. Övergångsrestriktioner – ökat förtroende för offentlig verksamhet. Fi.
46. Jakt och fiske i renbetesland. LI.
47. En utvecklad arbetsgivardeklaration – åtgärder mot missbruk av välfärdssystemen. Fi.
48. Rätt förutsättningar för sjukskrivning. S.
49. Skyddet för EU:s finansiella intressen. Ändringar och kompletteringar i svensk rätt. Fi.
50. En modell för svensk försörjningsberedskap. Fö.
51. Signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet – frågor med anledning av Europadomstolens dom. Fö.
52. Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen. S.
53. En ändamålsenlig arbetsskadeförsäkring – för bättre ekonomisk trygghet, kunskap och rättssäkerhet. Volym 1 och 2. S.
54. Centraliseringen av administrativa tjänster till Statens servicecenter – en utvärdering. Fi.
55. Vem äger fastigheten. Ju.
56. Några smittskyddsfrågor inom socialtjänsten och socialförsäkringen. S.
57. Åtgärder för tryggare bostadsområden. Ju.
58. Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun. Ku.
59. Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation. U.
60. Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel 2. Ju.
61. En säker och tillgänglig statlig e-legitimation. Fi.
62. Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus. S.
63. Sveriges säkerhet i etern. Ku.
64. Ett förändrat regelverk för framtidens el- och gasnät. KN.
65. Bättre information om hyresbostäder. Kartläggning av andrahandsmarknaden och ett förbättrat lägenhetsregister. LI.
66. För barn och unga i samhällsvård. S.
67. Anonyma vittnen. Ju.
68. Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset. Aivan ko meitä ei olis ollukhaan – eksklyteerinki ja assimileerinki tornionlaaksolaisista, kvääniistä ja lantalaisista. *Slutbetänkande*. Som om vi aldrig funnits. Vår sanning och verklighet. Aivan ko meitä ei olis ollukhaan. Meän tottuus ja toelisuus. *Intervjuberättelser*. Som om vi aldrig funnits. Tolv tematiska forskarrapporter. Aivan ko meitä ei olis ollukhaan. Kakstoista temattista tutkintoraporttia. *Forskarrapporter*. Ku.
69. Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen. En ny huvudregel. Ju.

70. Ordning och reda – förstärkt och tillförlitlig byggkontroll. LI.
71. Speciallivsmedel till barn inom öppen hälso- och sjukvård. S.
72. En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande. LI.
73. Genomförandet av vaccineringen mot sjukdomen covid-19 – en utvärdering. S.
74. Förenklade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk. LI.
75. Stärkt konstitutionell beredskap. Ju.
76. Vidareanvändning av hälsodata för vård och klinisk forskning. S.
77. Behörig myndighet enligt EU:s avskogningsförordning. LI.
78. Hemlig dataavläsning – utvärdering och permanent lagstiftning. Ju.
79. Arbetsrätten under krig och krigsfara. A.
80. Ett starkare straffrättsligt skydd– mot sexuella kränkningar, bedrägerier i vissa fall och brott med hatmotiv avseende kön. Ju.
81. Ett enklare bilstöd. S.
82. Ökad kontroll över tandvårdssektorn. S.
83. Samordnat juridiskt stöd och vägledning för hälso- och sjukvårdens digitalisering. S.
84. En hållbar bioekonomistrategi – för ett välmående fossilfritt samhälle. LI.
85. Långtidsutredningen 2023. Finanspolitisk konjunkturstabilisering. *Huvudbetänkande*. Fi.
86. Trends in GDP Growth and its Driving Factors. *Bilaga 1 till Långtidsutredningen 2023*. Fi.
87. Drivkrafter bakom globala trender i den neutrala räntan. *Bilaga 2 till Långtidsutredningen 2023*. Fi.
88. Ränte-tillväxt-differensen – utveckling och drivkrafter. *Bilaga 3 till Långtidsutredningen 2023*. Fi.
89. Makrotillsynsregleringar och finansiell stabilitet. *Bilaga 4 till Långtidsutredningen 2023*. Fi.
90. Samspelet mellan finans- och penningpolitik i Sverige. *Bilaga 5 till Långtidsutredningen 2023*. Fi.
91. Penning- och finanspolitisk konjunkturstabilisering. *Bilaga 6 till Långtidsutredningen 2023*. Fi.
92. Nytt ramverk för finanspolitiken. *Bilaga 7 till Långtidsutredningen 2023*. Fi.
93. Budgetprocessen i det finanspolitiska ramverket. *Bilaga 8 till Långtidsutredningen 2023*. Fi.
94. Förändring genom försök. Försöksverksamhet i den kommunala sektorn. Fi.
95. Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola. U.
96. En reform för datadelning. Fi.
97. Ut ur utsatthet. A.
98. Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras. Vol. 1 och 2: Forskningsbilaga. A.
99. Nya tullrättsliga sanktioner och skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods. Fi.
100. Framtidens dataskydd. Vid Skatteverket, Tullverket och Kronofogden. Del 1 och 2. Fi.
101. Effektivare tillsyn över apotek, bättre skydd vid patientskador samt översyn av handel med receptfria läkemedel. S.
102. Finansiella instrument i distribuerade liggare och vissa frågor om värdepappersavveckling. Fi.

Statens offentliga utredningar 2023

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

På egna ben. Utvecklad samverkan för individers etablering på arbetsmarknaden. [7]

Arbetslivskriminalitet – arbetet i Sverige, en bedömning av omfattningen, lärdomar från Danmark och Finland. [8]

Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration. [24]

Översyn av entreprenörsansvaret. [26]

Genomförande av minimilönedirektivet. [36]

Förutsättningarna för en ny kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring. [41]

Arbetsrätten under krig och krigsfara. [79]

Ut ur utsatthet. [97]

Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras. Vol. 1 och 2: Forskningsbilaga. [98]

Finansdepartementet

En inre marknad för digitala tjänster – ansvarsfördelning mellan myndigheter. [2]

Posttjänst för hela slanten. Finansieringsmodeller för framtidens samhällsomfattande posttjänst. [4]

En lag om tilläggsskatt för företag i stora koncerner. [6]

Staten och betalningarna. Del 1 och 2. [16]

Ett förbättrat resegarantisystem. [33]

Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning. [38]

En inre marknad för digitala tjänster - kompletteringar och ändringar i svensk rätt. [39]

En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter. [43]

Övergångsrestriktioner – ökat förtroende för offentlig verksamhet. [45]

En utvecklad arbetsgivardeklaration – åtgärder mot missbruk av välfärdssystemen. [47]

Skyddet för EU:s finansiella intressen. Ändringar och kompletteringar i svensk rätt. [49]

Centraliseringen av administrativa tjänster till Statens servicecenter – en utvärdering. [54]

En säker och tillgänglig statlig e-legitimation. [61]

Långtidsutredningen 2023. Finanspolitisk konjunkturstabilisering. *Huvudbetänkande*. [85]

Trends in GDP Growth and its Driving Factors. *Bilaga 1 till Långtidsutredningen 2023*. [86]

Drivkrafter bakom globala trender i den neutrala räntan. *Bilaga 2 till Långtidsutredningen 2023*. [87]

Ränte-tillväxt-differensen – utveckling och drivkrafter. *Bilaga 3 till Långtidsutredningen 2023*. [88]

Makrotillsynsregleringar och finansiell stabilitet. *Bilaga 4 till Långtidsutredningen 2023*. [89]

Samspelet mellan finans- och penningpolitik i Sverige. *Bilaga 5 till Långtidsutredningen 2023*. [90]

Penning- och finanspolitisk konjunkturstabilisering. *Bilaga 6 till Långtidsutredningen 2023*. [91]

Nytt ramverk för finanspolitiken. *Bilaga 7 till Långtidsutredningen 2023*. [92]

Budgetprocessen i det finanspolitiska ramverket. *Bilaga 8 till Långtidsutredningen 2023*. [93]

Förändring genom försök. Försöksverksamhet i den kommunala sektorn. [94]

En reform för datadelning. [96]

Nya tullrättsliga sanktioner och skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods. [99]

Framtidens dataskydd. Vid Skatteverket, Tullverket och Kronofogden. Del 1 och 2. [100]

Finansiella instrument i distribuerade liggare och vissa frågor om värdepappersavveckling. [102]

Försvarsdepartementet

En modell för svensk försörjningsberedskap. [50]

Signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet – frågor med anledning av Europadomstolens dom. [51]

Justitiedepartementet

Skärpta straff för flerfaldig brottslighet. [1]

Nya regler om nödlidande kreditavtal och inkassoverksamhet. [3]

Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende. [12]

En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp. [17]

Datalagring och åtkomst till elektronisk information. [22]

Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd. [25]

Biometri – för en effektivare brottsbekämpning. [32]

Bolag och brott – några åtgärder mot oseriösa företag. [34]

Nya regler om hållbarhetsredovisning. [35]

Förstärkt skydd för den personliga integriteten. Behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök. [37]

En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga. [44]

Vem äger fastigheten. [55]

Åtgärder för tryggare bostadsområden. [57]

Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel 2. [60]

Anonyma vittnen. [67]

Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen. En ny huvudregel. [69]

Stärkt konstitutionell beredskap. [75]

Hemlig dataavläsning – utvärdering och permanent lagstiftning. [78]

Ett starkare straffrättsligt skydd– mot sexuella kränkningar, bedrägerier i vissa fall och brott med hatmotiv avseende kön. [80]

Klimat- och näringslivsdepartementet

Tillfälligt miljötillstånd för samhällsviktig verksamhet – för ökad försörjningsberedskap. [11]

Organisera för hållbar utveckling. [14]

Värdet av vinden. Kompensation, incitament och planering för en hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften. Del 1 och 2. [18]

Ett förändrat regelverk för framtidens el- och gasnät. [64]

Kulturdepartementet

Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun. [58]

Sveriges säkerhet i etern. [63]

Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset. Aivan ko meitä ei olis ollukhaan – eksklyteerinki ja assimileerinki tornionlaaksolaisista, kväänistä ja lantalaisista. *Slutbetänkande.* Som om vi aldrig funnits. Vår sanning och verklighet. Aivan ko meitä ei olis ollukhaan. Meän tottuus ja toelisuus. *Intervjuberättelser.* Som om vi aldrig funnits. Tolv tematiska forskarrapporter. Aivan ko meitä ei olis ollukhaan. Kakstoista temattista tutkintoraporttia. *Forskarrapporter.* [68]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Förnybart i tanken. Ett styrmedelsförslag för en stärkt bioekonomi. [15]

Förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden. [20]

Kamerabevakning för ett bättre djurskydd. [27]

Jakt och fiske i renbetesland. [46]

Bättre information om hyresbostäder. Kartläggning av andrahandsmarknaden och ett förbättrat lägenhetsregister. [65]

Ordning och reda – förstärkt och tillförlitlig byggkontroll. [70]

En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande. [72]

Förenklade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk. [74]

Behörig myndighet enligt EU:s avskogningsförordning. [77]

En hållbar bioekonomistrategi. – för ett välmående fossilfritt samhälle. [84]

Socialdepartementet

Från delar till helhet. Tvångsvården som en del av en sammanhållen och personcentrerad vårdkedja. [5]

Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans. Ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet. [9]

Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter. [10]

Patientöversikter inom EES och Sverige. [13]

Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida. [23]

Varje rörelse räknas – hur skapar vi ett samhälle som främjar fysisk aktivitet? [29]

Ett trygghetssystem för alla. Nytt regelverk för sjukpenninggrundande inkomst. [30]

Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen. [40]

Rätt förutsättningar för sjukskrivning. [48]

Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen. [52]

En ändamålsenlig arbetsskadeförsäkring – för bättre ekonomisk trygghet, kunskap och rättssäkerhet. Volym 1 och 2. [53]

Några smittskyddsfrågor inom socialtjänsten och socialförsäkringen. [56]

Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus. [62]

För barn och unga i samhällsvård. [66]

Speciallivsmedel till barn inom öppen hälso- och sjukvård. [71]

Genomförandet av vaccineringen mot sjukdomen covid-19 – en utvärdering. [73]

Vidareanvändning av hälsodata för vård och klinisk forskning. [76]

Ett enklare bilstöd. [81]

Ökad kontroll över tandvårdssektorn. [82]

Samordnat juridiskt stöd och vägledning för hälso- och sjukvårdens digitalisering. [83]

Effektivare tillsyn över apotek, bättre skydd vid patientskador samt översyn av handel med receptfria läkemedel. [101]

Utbildningsdepartementet

Statlig forskningsfinansiering. Underlagsrapporter. [19]

Informationsförsörjning på skolområdet. Skolverkets ansvar. [21]

Samhället mot skolattacker. [28]

Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar. [31]

Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation. [59]

Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola. [95]

Utrikesdepartementet

Ett modernare regelverk för legaliseringar, apostille och andra former av intygande. [42]